

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

1

JUS NATURÆ LIBERATUM

AC

REPURGATUM

A

PRINCIPIIS LUBRICIS, & MULTA CON-
FUSIONE PER DOCTORES HETERODOXOS
INDUCTIS.

CONATU

P. ANSELMI DESING,

Benedictini Congregationis Bavaricæ ex Mo-
nasterio Ensdorff, Celsissimorum S. R. I. Princi-
pum Archi-Episcopi Salisburgensis, & Episcopi
Passaviensis Eminentissimi Cardinalis de
Lamberg Consiliarii Ecclesiastici.

CUM FACULTATE SUPERIORUM.

MONACHII

Sumptibus Joannis Urbani Gassl, Bibliopolæ, M. DCC. LIII.

* * *

JAM non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris: Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput, Christus. *Ephesior. Cap. IV. v. 14.*

* * *

NE aestimetur hoc recens esse, & prius tractatum à philosophis; accipiant, quam longe antequam philosophorum nomen audiretur, per os Sancti David utrumque videatur expressum. *S. Ambrosius Officior Lib. II. cap. II. num. 6.*

**JURIS ET NATURÆ
CONDITORI**

**DEO OPTIMO, MAXIMO, JUSTISSIMO,
A QUO DESCENDIMUS.**

**JURIS ET NATURÆ
RESTAURATORI**

**CHRISTO JESU PISSIMO DEO HOMINI.
PER QUEM REVERTIMUR.**

**JURIS ET NATURÆ
ANIMATORI**

**SPIRITUI DIVINO, SANCTISSIMO, FOR-
TISSIMO, A QUO PORTAMUR.**

**LEVE ISTHOC SPICILEGIUM
DE IPSORUM
JURE, NOSTRAQUE SERVITUTE COLLECTUM
IN SACRIFICIUM**

Qualecunque sed debitum accendo

**Ego
Creatura;
Pretium Sanguinis;
& Spiraculum
Cujus utinam nomen scripseris
in libro Vita,**

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 309

LECTURE 10

THE HADRON SPECTRUM

PROFESSOR RICHARD FEYNMAN

1962

LECTURE 10

PHYSICS 309
LECTURE 10
THE HADRON SPECTRUM
PROFESSOR RICHARD FEYNMAN
1962

CONSILIUM SCRIPTIONIS.

1. **N**Unquam sane existimaveram futurum, ut hoc genus argumentum stylo complecterer. Non quod ab eo abhorrerem, sed quod rem millies scriptam rescribere nulla me causa interna ac domestica pelliceret.

2. Pellexit tandem externa. Ea autem talis est. Præalti sunt passim clamores Dominorum Germaniæ heterodoxorum, falso criminantium, *Catholicis ignorari Jus naturæ*, eorumque in scholis eam disciplinam aut totam desiderari, aut confusam miseramque tradi.

3. Nihil est facilius, quam reprehensiones dicere, *Quæ*, ut S. Augustinus advertit, *in omnes, qui aliquid docent, à quovis adversario effundi urbanissime ac dicacissime possunt, etiam à mediocriter erudito.* Lib. de Utilitate credendi. Cur enim ignorantes nos ingeminant, nec, quid ignoremus, docent, nec quid discere porro opus sit? Rationem naturalem DEI munere habemus. Tenemus philosophorum doctrinas. Gentium historias legesque didicimus. Ethicæ Politicæque disciplinam, Jura sacra atque profana immensa commentationum vi illustravimus, adauximus. Hæc adsunt, inquis, & ipsis? Haud abnuo. Sed quid demum ad o foede ignoramus? *Sacram*, ajunt, *Scripturam juri naturæ implicatis.* O miserum ac nebulosum convitium! & hoc ignorare est? Ego vero optem omnes gentes esse ita ignorantes. Compressis ergo, oro vos, clamoribus sine causa sublatis, *separatis nugis locorum communium res cure, causa cum causa, ratio cum ratione confligat*, peto cum eodem Augustino.

4. Accessit iis clamoribus, nostræ phalangis silentium & patientia quædam doctorum Catholicorum, illatam hanc sibi injuriam compositis in sinum manibus spectantium, frustra gementibus aliis.

5. Complevit Iliadem Nobilium quorundam de nostris facilitas, qui clamoribus his obrundi aures suas passi cœpere Juris naturæ discendi causa spectare scholas heterodoxas, averſari orthodoxas. Labet autem ex Nobile tali de schola reverso quærere idem, quod Augustinus ex Honorato Manichæorum discipulo sciscitabatur: nam & hi omnia se demonstrare *ratione ipsa*, Catholicos ignorantes dicere amabant. *Adductus es*, inquiebat, *ut audiendi tibi explorandique viderentur. Qua, quaeso, alia re delectatus es, recordare, obsecro te, nisi magna quaedam præsumptione ac pollicitatione rationum? Nihil est temeritatis plenius, quam relictis libris, tanto tempore Juris naturæ, virtutis, ac conscientiæ magistris, eorum sententiam requirere ab his qui conditoribus illorum atque auctoribus acerbissimum, nescio qua cogente causa, bellum indixerunt: Cæteraque Augustini legenda, quæ his nostris apprime conveniunt. Cur o boni nobiles damnatis doctrinam Catholicorum, antequam legeritis? alienam amplectimini, antequam probassetis?*

6. Hæc contra primus, quod sciam, Clarissimus vir P. Ignatius SCHWARTZ Soc. Jesu Professor Ingolstadii opus suscepit & se dignum, & Societate sua inclyta, & nobili Academia, cujus tum erat membrum, & patria Boica, inter Germaniæ omnes populos semper in sanis dogmatibus principe illibata.

7. Sensi me, fateor, viso illo viri præclari labore velut demullum, spemque concepi, fore, ut credula nimium gens speciosisque quam solidis interdum inclinatio, paulatim reverteretur.

8. Quemadmodum autem illa pestis non eodem momento nec uno libro vulgata est; ita æquum est visum ac congruum, si pluribus identidem alexipharmacis expugnaretur.

9. Quamobrem, accedente altiore hortatu, quam ego symbolam huc possem conferre serio cœpi cogitare.

10. Hinc sane fuit, ut *Larvam Juris naturæ* detrahere istorum libris primum molirer, ostenderemque cum Schyvartzio, larvatos illos perperam gloriari titulo Juris naturæ

turæ à se scientifice, ut ajunt, expositi: eo quod nec principia affigere nec finem, nec modum servarunt nec ordinem: quod plurima atque optima plane prætergressi, futilia tractarunt, aut ad Jus naturæ male pertinentia: denique quod parum securi sunt, ansamque abufuris facilem porrigunt.

11. Supererat, ut demonstratum facerem, Jus naturæ neque nostris Doctoribus ullo modo ignoratum ante istos, neque scholis nostris etiam trivialibus incognitum, quin longe uberrimum apud nos & extare & palam exponi, ita ut præ his erubescendum sit heterodoxis. *Ne æstimetur hoc retens esse & prius tractatum à Grotio, Puffendorffio cæterisque; accipiunt, quam longe antequam Grotii cæterorumque nomen audiretur, per os Sancti Thomæ, Patrum atque doctorum Jus naturæ ejusque officia fuerint expressa.* Quæ verba prope de integro ex S. Ambrosio mutuo sumpta titulo hujus libri subjunximus. Is Sanctus in *libris Officiorum* Jura naturæ multa & officia sapientiæ describens, sollicitè per singula fere capita reprimit injuriam philosophorum gentilium, philosophicorum præceptorum inventionem suam esse crepantium. Cujus exemplo pulchrum nobis fuerit, quamquam longe impare passu, condocere, quam longe antequam nomen Lutheranorum aut Calvinianorum aut Honestorum puerorum audiretur in orbe, officia Juris naturæ clare pleneque decantata sint per os sanctorum Patrum ac Doctorum, Thomæ præcipue Aquinatis.

12. Nihil hic prope meum agnosco, nisi aliquem ordinem materiæ impositum, & verba interdum caute mutata. Cætera omnia in quovis obvio ex iis, quos Casuistas vulgo appellant, prostant publice, eaque multo copiosiora & accurate.

13. Nullum ipsos inter atque me prope intercedit discrimen (excipio ingenii atque doctrinæ vim, qua multum concedo omnibus) quam quod ego *Jus naturæ* appellem, quod illi *Theologiam dicunt Moralem*: quæque illi peccata vocant Theologica, ea ego Juri naturæ repugnantia agnoscam. *Quid est enim peccatum, nisi prævaricatio legis divinæ, & cælestium inobediencia præceptorum DEI autem præceptum non quasi in tabulis lapideis atramento legimus inscriptum, sed cordibus nostris tenemus impressum spiritu DEI vivi.* S. Ambrosius De Paradiso Cap. VIII, num. 39. Quid autem magis decet theologum, quam insectari prævaricationem legis divinæ? aut quomodo ille non est Juris naturæ doctor, qui, ut DEO obediatur, id est, ut lex naturæ seruetur, sedulo docet atque

laborat? *Peccatum*, inquit profundissima anima Augustinus Libro XXII, contra Faustum Manichæum Cap. XXVII. *Peccatum est factum vel dictum vel concupitum aliquid contra ÆTERNAM LEGEM. Lex vero æterna est RATIO DIVINA vel VOLUNTAS DEI, ordinem naturalem conservari jubens, perturbari vitans. Quisnam igitur in homine sit naturalis ordo querendum est. Constat enim homo ex anima & corpore: sed hoc & pecus. Nulli autem dubium est, animam corpori naturali ordine præponendam. Verum animæ hominis inest ratio, quæ pecori non inest. Proinde sicut anima corpori, ita ipsius animæ ratio cæteris ejus partibus, quas habent & bestia, naturæ lege præponitur. Ratio autem aut est exlex, aut DEO subjecta sit oportet. Atque hoc pacto peccatum omne denique in DEUM fit: recteque Theologicum, seu divina offensio vocatur: nec debet nisi à Theologis ejus natura dijudicari. Id ipsum vero quod peccatum Theologicum est, est contra jus naturæ: nec ipse homo contra naturam quidquam facit, nisi cum peccat. S. Augustinus Lib. XXVI, contra Faustum cap. III. Vid. Suarez in 1. II. D. Thomæ Tract. V. Disp. I.*

14. Hoc igitur Casuistas inter atque me non rei est discrimen, non doctrinæ, non disciplinæ: sed eadem disciplina quæ à Theologis constanter est tradita, describitur hic etiam à me. Potuissentque librum meum vocare *Theologiam moralem*, quemadmodum illi potuissent suos appellare *Jus naturæ*.

15. At ego hac uti appellatione malui, quo retunderetur etiam sic impudentia acatholicorum criminantium, *Jus naturæ* ignoratum esse Catholicis.

Utatur enim hoc dilemmate, quo frontem adversantium peto. Aut ea, quæ hic scribo, sunt jura naturæ: aut neque heterodoxorum illi libri sunt *Jura naturæ*. Quia eadem fere officia & ego & ipsi describimus, nisi quod præcipua prætereant ipsi, aliaque multa peccent, hic non repetenda.

Igitur aut aliud *Jus naturæ* inveniendum est, hætenus inauditum invisumque: aut fatendum, nostris nec doctoribus nec scholis deesse *Juris naturæ* disciplinam: aut heterodoxi clamores inanes sunt, falsi, &, si rem dicere oportet, calumniosi.

16. Quamquam autem quæ scripserint heterodoxi, diximus scribi etiam à nobis; at non eadem peccamus.
Sic

Sic certa spes animusque meus ferebat. Non enim ego hæc excogitavi primus, aut inveni; sed à majoribus accepi, quos asinos dicunt isti novatores, nulla parte illis comparandi.

17. Videbis igitur hic Juris naturæ fontem vivum DEUM; cum illi foderint cisternas dissipatas, in miseris & vitiis humanis originem justitiæ constituentes.

Hic videbis assertum DEO à natura serva debitum amorem, fidem, spem, honorem, metum, quem illorum aliqui aut insuper habent in jure naturæ, aut excludunt penitus.

Videbis Justi, Honesti, Decori veras rationes stabilitas, quas illi dum distinguere conantur, imperite rescant atque contruncant.

Videbis officia erga se ipsum debita juri naturæ restituta, quæ aliqui de statione hostiliter ejecerant.

Videbis officia Charitatis asserta Juri naturæ cum reliquarum choro virtutum, quas illi non ad jus naturale, sed ad nescio quod honestum à naturali justo plane secretum ablegaverant, pulcherrimo hoc comitatu exuentes saluberrimam disciplinam.

18. Hæcque omnia videbis veteri prolixoque nostrorum studio ac labore exhausta. Quam in rem consulto plurimis in locis adduximus scholarum Catholicarum fere principes, S. Thomam, Scotum, Suarezium & paucos alios: adducturi multo plures, nisi facile appareret, tantos duces haudquaquam solos in acie consistere, quin exercitum bene numerosum trahere. Quidquid vero peccatum hoc in opere fuerit, illud omne non magistris nostris Patribus atque doctoribus, scholisque dabitur, sed huic ingeniolo ac tarditati nostræ.

19. Raro admodum ad comprobendam sententiam protulimus oracula divinæ scripturæ. Non eo ducti errore, ut si sacræ literæ Jus naturæ non solidissime docerent, ineptæve essent ad illud demonstrandum: sed ut eorum pravos conatus retunderemus, qui religiosa omnia à Jure naturæ exturbant, quia sint revelata. Satis sit, nos hic palam profiteri, justitiæ hanc ipsam scientiam, quam hic tradimus non aliunde magis, quam ex Sacra Scriptura hausisse. Hanc

ob

ob causam non hominum modo inter se officia descripsimus absque testimoniis divinis pulcherrimis; sed multa præterea Christiana de Fide, spe, poenitentia, oratione sine Christi verbis stabilivimus; quo luculentius apparet, quamplurima officia nunc Christiana Juris tamen naturæ esse ac futura fuisse, tametsi nihil de his sacris esset literis exaratum. Quæ rursus officia Juri naturæ per hoc non eripiuntur, quod divinis oraculis tradita sunt, sed multo per hoc arctius eidem naturæ juri vindicantur: quemadmodum ubi Christus jussit dare censum Cæsari, censum non abstulit è jure civili, cum cum intulit divino, sed magis reddidit, firmum ac necessarium. Quid autem Christus rogandis legibus suis propositum habuerit, ex nemine fidentius quam ex ipsomet intelligemus. Edicit autem ipse Matth. cap. V. *Non veni solvere legem, sed adimplere.* Quod de lege naturæ est intelligendum. Nam positivas multas solvit revera, ac triumphavit.

Pii Catholici, quamvis nihil ipsis sit dulce, ubi Christus non personat, hoc tamen mihi facile donabunt: quippe aliunde suppleturi, quod hic desideratur. S. Thomas nullam fere decrevit de moribus sententiam, quin sacris eam literis muniret. Plenus harum est etiam Catechismus Romanus seu Concilii Tridentini. Nos enim Christiani etiam si jura naturæ possemus aliquo modo ex Platone discere, aut Aristotele, Cicerone, Seneca ac legibus publicis; malumus tamen ea haurire ex fonte proprio literisque vere divinis; quippe in quibus jura naturæ incomparabiliter clarius, accuratius, plenius, certius, tutius, suavius una atque gravius exposita sunt, quam in omnium profanorum seu libris seu moribus.

20. Styli neglectum ut hic excusam, puerile nimis visum. Qui thesauros effodiunt non ob id sarculis utuntur aureis sed ferreis, invenisse contenti. Thesaurus Jus naturæ: Fossor ego: sarculum argumenta: stylus ferrum aut forte lignum.

21. Sicui forte videbor ego cum heterodoxis interdum de verbis contendere, hunc ego monebo, ut usum verborum, non sonum spectet aut syllabas. Nec unquam insectari mihi vocabula venarique libet. *Commoda* dicantur an *bona*, *jus* an *fas*; aliaque id genus. At ubi primum est ex verbis trahere consecutionem malam, ac noxiam, vel ancipitem, tum vero connitendum pugnandumque

que est, ne etiam sermonis consuetæ rationes demutentur. *Liberis verbis, juxta S. Augustinum, loquantur philosophi, nec in rebus ad intelligendum difficillimis offensionem religiosarum aurium pertimescunt. Nobis autem ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam de rebus, quæ his significantur, impiam gignat opinionem.* Lib. X. Civit. Cap. XXIII. Neque postrema fuit heterodoxis causa, cur in absurdos tot errores & labyrinthos inciderent, quam quod relicto usu disputationum moralium coepere novare sermones, ex quibus propinquus fuit ad res quoque pervertendas transitus; accedente cumprimis quadam in novis defendendis pervicacia. Nunquam forte Hobbius nunquam alii tantæ absurda cecinissent, nisi novis sermonibus se voluissent facere insignes: qui nemini in moralibus quidem ac divinis tolerantur, nisi ei, qui divinam in se virtutem ostenderet; qualem nos in larvatis istis perspectare adhuc non potuimus.

22. Ad ultimum occurrere necesse est gravi in speciem intercessioni, quam subodoro seu à Catholicis seu ab A catholicis faciendam. Si hic, inquit, descripta à te (sive tua sint illa sive scholarum) sunt officia Juris naturæ; cur sæpe tu à schola, sæpe scholæ inter sese dissident de his ipsis officiis; cum Jus naturæ sit æviternum inevitabile?

Respondeo primum Heterodoxis Juris naturæ Doctoribus. Si nos Cethegos existimant, quid inculant ipsi Catilinæ cum sint? Videant id manticæ, quod in tergo est. Quam belle ipsis conveniat, saltem aliquosque in *Larva detracta* delineatum meminimus.

Respondeo demum etiam infirmis Catholicis: Jus naturæ in se ipso immobile est & ineluctabile, quippe ipsum DEI dominium, ipsa hominum servitus. Solvi isthæc, aut horum alterutrum non possunt. In his ergo qui dissident, à Jure naturæ velut à toto cælo aberrant, ut heterodoxis evenit. Deinde quædam decreta à fatali hac lege proxime promanantia, inconcussa manent etiam ipsa; tamque sunt præterea manifesta, ut nullius hominis fugere possint conspectum, à quibus adeo dissentire à Jure naturæ excidere est. At sunt infinita decreta à primis remotiora, quæ per multos sæpe anfractus ad peculiare aliquod officium denique deducuntur. In his qui evidentiam nobis imponerent, juberent nos deos non homines

esse, nec nebulis carnis circumfusam habere mentem: juberent neminem quidquam vel minimum latere: juberent denique quamvis mulierculam aut puerum quovis Platone esse in negotiis omnibus perspicaciorem. Non enim possunt remota ac proxima æque cerni. Qui pomum carpit, haud dubie radicem agnoscit: quo vero ambitu è radice prorepant poma, vix pauci tenent.

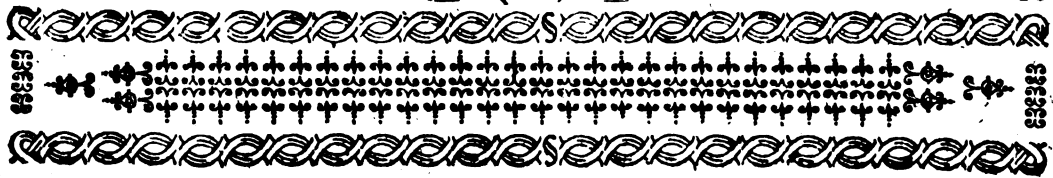
Fieri igitur potest, ut in his remotis inter se dissentientes doctores neutri tamen à Jure naturæ desciscant, quippe per varios furculos diducto. Atque ut rem alio simili exponam, idem hic quod in coloribus, quod in elementis, quod in cæteris mortalibus, evenire solet. Qui Combinationis admirabiles leges intelligit, inficiari nequit, quin ex rebus solummodo duabus innumeræ appareant species. Colores physici primigenios agnoscunt duos, album ac nigrum, seu potius lumen ac umbram. Horum mixtione fit cærulum. Cœrulum est modi non unius sed multiplicis sance; nullum tamen non cærulum. Eadem mixtione fit viride, eadem flavum, eadem rubeum: quorum nullum non est color. Colorum porro inter se fines admodum ambigui. Nam & viride cæruleo, & viride flavo, & flavum rubro, & rubrum nigro sæpe est simillimum.

Quodsi tanta est in elementis varietas, cum elementa sint certissima, par est existimare, multis modis majorem esse varietatem rerum à sensu hoc crasso alienarum. Qua ratione adactus D. Thomas acutissimus non dubitavit adfirmare, spiritualium creaturarum longe esse majorem varietatem ac multitudinem, quam crassiorum.

Cæterum hanc in rem oportunum erit consulere ea, quæ nos in libro ipso differimus Cap. III. Them. II. & XXIII. Cap. VII. Them. VI. VII. IX. & in *Larva Detracta*.

Sanctæ Romanæ Catholicæ Ecclesiæ judicio omnia hic & ubicunque à me scripta pronus subjicio.

INVITATIO.

Quoniam tanta contentione Auctoritas æque divina, atque humana excluditur à principiis agnoscendi Juris naturæ: ego quidem, objectionibus coactus respondere, prolixum de hoc sermonem feci, tam in Larva detracta, quam in hoc Juris naturæ tentamine. Sed, ut parcere liceat ulteriori labori meo, & lectorum otio, visum est hic problema solvendum exponere iis, qui in adversa sunt sententia.

Problema.

Demonstrari peto ex SOLA RATIONE; num detur obligatio moralis juris naturæ, ne Pater occidat proprium filium; ita ut hujus obligationis cognitionem NEC DIVINA NEC HUMANA AUCTORITAS juvet.

Rationem autem voco connexionem metaphysicam causarum intrinsicarum, in quarum agnitionem nulla auctoritate penetraveris.

Auctoritatem volo ex parte DEI duplicem: præcipientem & docentem: ex parte autem hominis, si non præcipientem, saltem docentem.

Quodsi hoc problema solverint, supererunt innumera alia multo difficiliora solvenda. Si hoc tam facile problema non solverint ex sola, ut diximus, ratione, spero ab illis mihi parsum iri, ne in multas disputationes ea de re porro trahar. Valde enim optarem à disceptationibus liberum calamum ad alia quædam adhibere, quæ mihi videntur paulo utiliora esse.

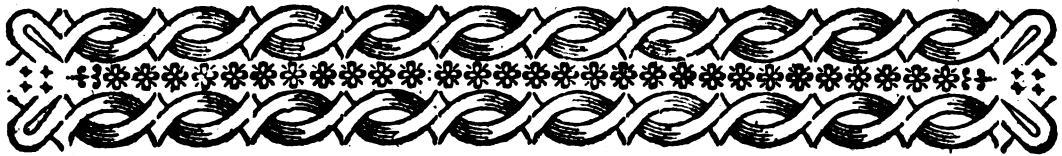
Hoc addo, Juris naturæ agnitio debet esse hominibus omnibus possibilis; nisi fingas, alios Jure hoc vivere posse ac debere, alios nec posse nec debere. Impossibile autem est, omnibus hominibus sola ratione agnosci Jus naturæ. Igitur sola ratione non debet agnosci Jus naturæ. Qui minorem probatam volet, legat librum J. Th. C. Professoris de Philosophiæ Wolfianæ consensu cum Theologia Franof. 1737. in 8. ubi in ingens

chaos præcipitatum se lector etiam non indoctus sentiet. Taceo quam foede in ipso limine impingat, cum rationem seu conscientiam sui pro principio stabilire volens adducit verba Strabonis hæc: *Cupidus cognitionis est homo: Ad QUAM REM FABULARUM STUDIUM EI ADITUM PARAT: Hinc namque incipiunt pueri audire, & magis magisque sermonibus auscultandis vacare.* Ubi non advertit, à Strabone auctoritatem pro aditu cognitionum omnium statui. Pejus hallucinatur in §. 8. ubi principium Cartesianum: *Cogito: ergo sum*, sine ulla alia probatione applicat ad Lutheranum dogma stabilendum: *Cogito, me fidem in Christo firmam habere: Ergo convictus sum de salute mea æterna; tam certo, quam quilibet est de sua existentia.* Infinita prope sunt hujus hominis adversus rationem ipsam, quam propugnat, peccata, ut pessime de ea meritis fuisse dici possit. Quam venustum enim hoc est: *Cogito: ergo sum! Igitur etiam Cogito me justum: sum ergo justus. Quin; cogito me justum: ergo sum physice certus de æterna beatitudine.* Id si valet, dicemus: *Cogito me esse regem: ergo sum rex: cætera quòque quæ vel Catones rideant.*

Infelix genus mortalium! Rudes debent sequi Doctos
Docti debent sequi rationem *solan*. Ratio sola infinitis doctorum tricus circumjactatur & talia monstra parit. Quid superest, nisi ut totum genus humanum in re unice
ac sola necessaria (nempe in vita justa)
perpetuo fluctuet.

ELEN-

ELENCHUS

CAPUT I.

Qualis debeat esse juris naturæ doctor.

- Thema I.* **P**rimo debet declarare vim vocabulorum, quibus utetur. *fol.* 1
- II.* Ideas non debet confuse sumere, debet esse Philosophus. 1
- III.* Sciens, quid ex quo inferri possit. secus est sophista. 1
- IV.* Debet habere bonum sibi propositum finem, non spiritum novandi &c. 1
- V.* Debet eligere vera media: id est non *valde* subtilem speculationem: non lubrica principia, ut est abstractio à DEO, amor commo-
rum præsentis vitæ. 1
- VI.* Debet ducere non ad quæcunque simpliciter bona, sed ad optima in suo genere. 2
- VII.* Debet esse *cautus*, ne bonis admisceat mala. 2
- VIII.* Debet amare discipulum ejusque statum. 2
- Admonitio S. Thomæ Aqu. 2

CAPUT II.

Explicationes. Quid Jus? quid natura? Principium Juris naturæ, Voluntas DEI.

1. 2. 3. **J**us varie accipitur. *fol.* 3. 4. &c. Active est Jus superioris: passive obsequium inferioris. 3
10. &c. Natura non est à rebus distincta. 3
12. Omnis natura sensu perceptibilis est mutabilis. 3
13. Ideo contendunt se invicem mutare. 3
14. Non possunt tamen invicem annihilare &c. 3
15. Productiones istarum, sunt mutationes. 3
16. Minima pars productionis potest adscribi producenti tali. 3
17. Nulla harum potest servare sese. 3
18. Nec in quodlibet mutare. 3
19. Nec sibi dare esse. 3
20. Nec plane de novo quidquam producere. 3
21. Hinc sequitur esse aliquid istorum pugnantium limitativum, directivum, conservativum, dominum &c. 3
22. Nec potest dici, species diversas rerum initio descendisse ex una specie illarum, cur enim nunc non sit idem. 3
23. Si singulæ hæ species initio fuerunt, ut ex iis tantum individua descenderent; habebant tamen aliam originem, cum non sint limitativæ sui ipsarum. 3
24. Casui, qui nihil est, nihil potest adscribi. 3
25. Si casus sunt ipsæ res, is qui dicit, res casu esse, dicit eas ex se ipsis esse. 3
26. Si olim potuit res à se ipsa esse, cur jam non? 3
27. Etiam processu infinito admisso species habet sui causam: ut vestigi

- gii ab æterno existentis causa est pes. 4
28. In processu etiam infinito omnia individua habent esse participatum & limitatum. Si enim unus illorum hominum habuisset esse imparticipatum per se, seu essentialiter; cur alii non habent, æque homines? 4
29. Si ille esse imparticipatum ac necessarium habuisset per accidens: ergo accidit ei *aliunde*? aut ipsum necessarium est per accidens? 4
30. *Conclusio.* Existit causa per se, cæterarum naturarum productiva, limitativa &c. 4
31. Hæc est essentialiter domina; adeoque creatura essentialiter serva. Et hoc est *Jus naturæ*. 4
32. Igitur *Jus naturæ* est divinum, æternum, immutabile quoad se. 4
33. Omnis superioritas aut *jus creaturæ*, est participata ab origine hac Domina. Omnis subjectio creaturæ ultimo necessario refertur in illam. 4
34. *Jus naturæ* stringit omnes creaturas. quamlibet pro modo participationis. 4
35. Aliæ serviunt *Physicè* sine reflexione, quam non participarunt. Aliæ *moraliter*, cum reflexione, quia illam participarunt. 4
36. Servitus hominis utriusque est generis. & 37. *Moralis quidem* est major. 4
38. *Corollarium.* Infeliciter docent *jus naturæ*, qui de divinis abstrahunt, aut parce tractant, aut ea postponunt. &c. 4

C A P U T III.

De Principiis cognoscendi Juris Naturæ.

- Promonitio* **D**E duplici principio indicativo nempe *agnoscendi ac dignoscendi* explicatur. fol. 5
- Thema I.* Dominus servo necessario significat seu promulgat jussum suum seu voluntatis decretum. 5
- II.* Hæc significatio non necessario debet esse *evidens* ad omnia particularia. Dominus omniscius posset talem facere, sed servus non posset recipere, nisi pariter omniscius. 5
- III.* Igitur servi est, *inquirere*, & ad aliquam certitudinem contendere. 5
- IV.* Veritates morales detegimus per *analogiam* seu proportionem aut similitudinem ad alia certa. sic ex visibilibus visibilia, ex creatis increata agnoscuntur. 5
- V.* Analogiam constituimus in comparatione Domini participati erga imparticipatum. 5
- VI.* Ex novem mediis vel signis servus potest intelligere voluntatem Domini. Ex loco; instrumentis; conservis; conservorum directoribus; scriptis; voce domini generatim; testibus de voce hac; retributione præmii & pœnæ; voce domini arcana. 6
- VII.* Homini omnia ista adfunt, quia est in mundo non suo sed alterius. 6
- VIII.* Quia habet instrumenta ad hoc potius quam aliud idonea. 6
- IX.* Videt conservorum exempla. 6
- X.* Audit monita conservorum, & qui inter hos meliores sunt. 6
- XI.* Exstant ei tabulæ scriptæ. 6
- XII.* Edita illi fuit Domini vox. 6
- XIII.* Testes illam vocem promulgarunt in omnem terram. 6
- XIV.* Castigationes & præmia apparent. 6
- XV.* Adest sæpe vox arcana, seu specialis inspiratio. 7
- XVI.* Horum signorum quædam seorsim possunt esse *ambigua*: etiam simul non sunt semper *evidentia*: sunt tamen *certa* signa. 7
- XVII.* Omnes novem viæ reducuntur ad duas, *Rationem* & *Auctoritatem*, quas perpetua experientia probat. Sine auctoritate homo nihil discit. Ratio acutior perplexitatibus obnoxia est, & facilius corrigitur per auctoritatem, quam hæc per illam. Auctoritas latius patet & ultra rationem, non contra. Homines ratione inæqualiter præditi sunt, auctoritate possunt æqualiter dirigi. 7
- XVIII.* Ex huc usque dictis deteguntur perversa principia larvatorum juris naturæ scriptorum, qui auctoritatem rejiciunt &c. 8
- XIX.* Non est *NECESSE*, jus naturæ discere ex *sola* ratione. Quia re ipsa fere omnes discunt ex auctoritate. 8
- XX.* Nec est *UTILE*, cum discipuli obruantur &c. 10
- XXI.* Nec est *moraliter POSSIBILE*. Qui tota vita sua nunquam utetur au-

- auctoritate iustruentium, non nisi per miraculum potest aliquid ad-
discere. fol. 12
- XXII.** Est *NOXIUM* pro statu moder-
on, quia aperitur janua spiritui pri-
vato, libertinismo. 13
- XXIII.** Etiam admissa sola ratione fru-
stra laborant, qui omnia dogma-
ta volunt reducere ad *unum prin-
cipium primum morale speculati-
vum*. Quia moralia sunt particu-
larium & contingentium, nec de-
ducuntur ex uno universali specu-
lativo, sed referuntur ad unum
finem practicum &c. 15
- XXIV.** *Auctoritas & Ratio* vera sunt
media indagandi Juris naturæ, ex-
perientia perpetua teste. 16
- XXV.** *Auctoritas DIVINA* cognita
prævalet omnibus. Eam obscuram
interpretatur auctoritas *ECCLE-
SIÆ* in veritatibus etiam mo-
ralibus. Sequitur auctoritas *pub-
lica LEGUM HUMANARUM*.
Inde *publica MAGISTRATU-
UM*. Tum *privata PAREN-
TUM*, Doctorum &c. Ultimo
RATIO PROPRIA. Rationum
omnium moventium præcipua &
unica est *FINIS HOMINIS*. 21
- XXVI.** Principium *Dignoscendi*, seu
practicum quale sit. 25

CAPUT IV.

De Fine hominis; & Juris naturæ.

- Thema. I.** **I**ntentio finis ultimi ma-
xime distinguit homi-
nem à brutis. fol. 26
- II.** Intentio finis ultimi est libera, non
tamen *omnino* in potestate homi-
nis: cum non possit velle malum,
nisi specie boni. 26
- III.** Finis alius, proximus alius ulti-
mus. 26
- IV.** Humanæ naturæ finis proximus per
se intentus non est ipse homo, nec
aliquid ejus, nec totus mundus.
Quia homo est mobilis, mobilia
non terminantur in se ipsis. 27
- V.** Humanæ naturæ finis tam proxi-
mus, quam ultimus non est ulla
creatura: quia in his non termi-
natur omnis appetitus hominis.
Docet experientia perpetua. 28
- VI.** Finis ultimus hominis est verum
summum bonum ut terminus om-
nium virium ejus. Alias frustra
haberet appetitus summi, & me-
dia ad illud. Nec datur in finibus
processus in infinitum; alias nul-
lus finis moveretur medius. 29
- VII.** Jus naturæ non habet alium finem
proprium quam ipsa natura hu-
mana; cum hæc sit regulatum,
illa vero regula. 31
- VIII.** Naturæ autem humanæ propri-
us finis est ipse DEUS. 31
- IX.** Igitur DEUS etiam finis proprius
est Juris naturæ. 31
- X.** Objectio de Jure Civili. 32
- XI.** Neque objiciendum: DEUM esse
finem Religionis aut Theologiæ:
ergo non Juris naturæ. Quia Re-
ligio est pars Juris naturæ. Et
Theologia practice sumpta est ip-
sum jus naturæ. 32
- XII.** Lex naturæ participata, Seu quan-
tum inest homini, est medium or-
dinarium, Generale, naturale,
& per se proximum, quo natura
humana ducitur ad ultimum fi-
nem DEUM ut naturaliter appe-
tibilem: per accidens potest tur-
bari, aut infirmari, & explicatur
copiose. 35

CAPUT V.

Quod sit præceptum legis naturæ ex præ- missis signis agnitum?

- Thema. I.** **T**ale præceptum non
est: *Conserua te solum*.
Nec: *Socialiter tan-
tum vive cum hominibus propter
commoda hujus vitæ*. Nec *Pacem
externam cole*: & alia ejusmodi. 36
- II.** Præceptum Juris naturæ omnium
optime promulgavit Christus:
*Diliges Dominum DEUM tuum
extoto &c. Proximum autem si-
cut te ipsum*. 36

CAPUT VI.

De requisitis ad observationem legis naturæ,
ejusque transgressione.

- Thema I.* **B**onitas *naturalis* consistit in applicatione facultatis naturalis ad finem ei proprium. fol. 37
- II.* Actio *humana* est, quæ ex deliberata voluntate procedit, actio *hominis*, quæ sine deliberatione. 37
- III.* Bonitas *moralis* consistit in habitudine actionis *humane* ad suam perfectionem seu finem ultimum. 37
- IV.* *Deliberatio* exit à voluntate, dirigitur à ratione, versatur circa *objectum*, transit per *circumstantias*, & tendit *ad finem*. Et hæc quinque si à lege æterna non discordent, actio erit moraliter bona; non bona, si vel unum defecerit. 37

DE RATIONE.

- V.* Ratio hic sumitur pro facultate & actu cognoscente verum &c. Cui opponitur *ignorantia* primum invincibilis vel *antecedens*. 37
- VI.* *Ignorantia consequens* seu voluntaria est culpabilis, crassa, affectata. 37
- VII.* *ERROR* rationis ligat conscientiam, quia per hunc aliquid proponitur *ut præceptum*. 38
- VIII.* Actio tamen ex hoc errore procedens non est bona, quia ignorantia est consequens. 38

DE VOLUNTARIO.

- IX.* Voluntarium directe, procedit à voluntate movente se ad hoc. 38
- X.* Voluntarium indirecte; procedit à voluntate omittente quod debet. 38
- XI.* Voluntarium in causa est id, quod per se sequitur ex alio volito. 38
- XII.* Actus *imperatus* per vim externam coactus est involuntarius. Actus autem *elicitus* non subiacet coactioni. 38
- XIII.* *Metus* facit involuntarium ex parte. 38
- XIV.* *Concupiscentia* non facit involuntarium. 38
- XV.* *Passio* præveniens deliberationem facit involuntarium, & inculpabile. 39. De motu *primo-primo*.
- XVI.* Appetitus animæ recte dividitur in *Superiorem & inferiorem*. 39

- XVII.* Quid Delectatio morosa? 39
- XVIII.* *Consensus* est actus rationis superioris. 39
- XIX.* Violentia non habet locum in actibus internis. 40. Nec DEUS præmovens voluntatem, facit vim.
- XX.* Hactenus dicta pertinent ad *forum poli* sive DEI quod est *forum Juris natura*. *Forum fori* seu externum de vi, metu &c. sequitur regulas externas, præsumptiones &c. 40

DE OBJECTO.

- XXI.* Objectura materiale & formale quid? 40
- XXII.* Objectum materiale & formale actus humani. 40
- XXIII.* Objectum ex genere suo *malum* est, quod est indirigibile ad finem ultimum. 40. Item de *bono & indifferente*.
- XXIV.* Actus ex genere bonus dicitur, qui habet objectum ex genere bonum &c. 40
- XXV.* Actus ex genere bonus potest in individuo fieri malus ex circumstantiis, sine &c. 40
- XXVI.* Actus ex genere malus non potest fieri bonus nisi per superiorem legem. 41
- XXVII.* Actus ex genere indifferens Potest fieri bonus vel malus. 41
- XXVIII.* Actus ex genere indifferens, in individuo non potest manere indifferens. 41

DE CIRCUMSTANTIIS.

- XXIX.* Circumstantiæ constituunt speciem moralem, in quantum habens specialem ordinem rationis ad legem. 41

DE FINE.

- XXX.* Actio nullo fine proposito non est humana. 41
- XXXI.* Actio ex cæteris bona fit mala per finem malum, non referibilem ad ultimum. 41
- XXXII.* Finis bonus, si cætera inordinata, non facit actionem bonam. 41

CA-

CAPUT VII.

Alia Prolegomena de Lege naturæ.

- Thema I.** **L**ex naturæ *Originaria* est DEI æternus iustus. *Participata* est ratio iustum DEI dictans. fol. 42
- II.** Lex æterna omnibus ratione utentibus est aliquo modo nota. 42
- III.** Ei omnia creata necessaria & contingencia subsunt. 42
- IV.** Ei subsunt boni & mali, in hac & altera vita. 42
- V.** Omnes actus virtutum sunt de lege naturæ quantum ad genericam rationem. 42
- VI.** Lex naturæ quantum ad prima principia est eadem apud omnes. 43
- VII.** In conclusionibus autem deducendis potest deficere tam quoad notionem, quam quoad rectitudinem. 43
- VIII.** Lex naturæ imparticipata est immutabilis *in se*, objecta sunt mutabilia. 43
- IX.** Lex naturæ participata est immutabilis quoad prima ac generalia. 44
- X.** Eadem tamen est mutabilis quoad secunda ex primis deducenda. 44
- XI.** Lex *Positiva* differt à naturali ut Status adventitius à naturali: seu scripta, sit seu conventionalis &c. 44
- XII.** Lex seu *jus Gentium* est lex humana. 44
- XIII.** Lex humana ut iusta sit, debet esse conformis legi naturæ, ordinata ad bonum commune, lata ab habente potestatem. 44
- XIV.** Lex humana iusta obligat in foro poli, seu conscientia. 45
- XV.** Lex mere pœnalis. 45
- XVI.** Præcepti & legis an quod discrimen? 45
- XVII.** Homo in statu naturæ corruptæ moderno non potest servare totam legem naturæ *mediis* ordinariis; sed indiget *remediis* sanativis & confortativis. 45
- XVIII.** *Gratia* & *Auxilium* ut differant? 45. quæ ejus vis, quæ necessitas. 45
- XIX.** Honestum est idoneum ultimo fini. 46
- XX.** Utile est idoneum summo bono. 47
- XXI.** Decorum est ordinatum ad summam pulchritudinem. 47
- XXII.** Iustum est subordinatum summo Domino. 47
- XXIII.** Iustum, honestum, decorum, utile re ipsa sunt idem. 47
- XXIV.** Altercationes de hac distinctione ut componendæ? 48
- XXV.** Doctrina iusti & honesti male distincta & applicata, perturbationes genuit in disciplina Juris naturæ. Origo probabilis *Liberorum Murariorum*. 48
- XXVI.** De Justitia Universali & partiali. 50

DE OFFICIO ERGA DEUM.

CAPUT VIII.

Specialia præcepta juris naturæ de DEI

Notitia fol. 51

- Thema I.** **G**enerale criterium totius legis naturæ est *Necessitas agnita major vel minor præstantia servitutis humani generis ad summum Dominum*. 51
- II.** Obligatur homo tendere ad notitiam DEI. 51
- III.** Itaque est obligatus uti mediis ad hoc idoneis. 51
- R. P. Defing, Pars II.*
- IV.** Medium primatum ordinarium est auctoritas humana oralis. 51
- V.** Alterum sensus communis humanum. 51
- VI.** Tertium ratio naturalis applicata. 51
- VII.** In usu rationis circa divina evitandus *Pyrrhonismus* & *presumptio*. 52. nec sola ratio sufficit. **VIII.**

- VIII. Medium quartum *revelatio*. 52
 XI. DEUM esse tantum ratione demonstrabile est, quam fide divina credendum. 52
 X. Quamvis divina aliqua revelata sint, manet tamen obligatio juris naturæ ad iis cognitis assentiendum. 53 late probatur.
 XI. In Agnitionis DEI æque ac fidei negotio prima est Auctoritas, secunda ratio. 54. explicatur. *Laminus Pritanius*.
 XII. Vanè obicitur: Revelata sunt supra naturam: ergo non possumus assentiri. Nam non sunt omnimodo supra naturam &c. 60
 XIII. Jure naturæ tenemur cavere ab his, quæ DEI agnitioni adversantur, aut eam impediunt, ut sunt disputationes temerariæ, libri athei, Jus naturæ larvatum, DEUM abnegare &c. 60. ostenditur ex Platone.

CAPUT IX.

De Officiis spei in DEUM.

- Thema I.* **J**ure naturæ illicitum est spem summam ponere in sese, aut qualibet creatura, aut fortuna, fato. fol. 61
 II. Jure naturæ quælibet bonum principaliter à DEO sperandum. 61
 III. Jure naturæ tenemur à DEO sperare non tantum hujus vitæ bona, sed & alterius. 61. ex Platone.
 IV. Desperatio erga DEUM est contra naturam. Huc spectant Athei, animam immortalem negantes, Epicuræi semet occidentes, Dæmonem sollicitantes &c. 62
 V. Juris naturæ est post peccatum penitentiam agere ac veniam sperare. 62. Ex Philosophis & Gentium historia.
 VI. Non tamen potest naturaliter obtinere veniam 64. Cautè hinc agendum, sentiendum, ac dicendum.
 VII. Jure naturæ tenemur in tentatione petere auxilium summi Domini. 65. ex Platone &c.

CAPUT X.

De Officiis Amoris erga DEUM.

- Thema I.* **A**more est *Concupiscentia* aut *Benevolentia*. fol. 66
 II. *Intensivus* aut *Appretiativus*. 66
 III. Juris naturæ est amare DEUM super omnia amore concupiscentiæ & Benevolentia. 66
 IV. Homo in statu naturæ integræ non indigni gratia gratuita ad DEUM super omnia diligendum ut auctorem naturæ: bene tamen auxilio ordinario debito. 67
 V. DEI amor naturaliter debitus est summus appretiative. 67
 VI. Diligendus DEUS in tota latitudine objecti & subjecti. 67
 VII. Intensio amoris DEI non potest esse absolute summa, sed respectiva. 67
 VIII. De eodem, cum cautela. 67
 IX. Præceptum amoris DEI actualis est affirmativum. 68
 X. Tenetur homo sæpius ad actualem amorem DEI. 68
 XI. Terribilissimum contra naturam peccatum est odium formale DEI. 68
 XII. Amor DEI fit supernaturalis ex puro gratuito dono DEI, per ordinariam providentiam indebito. 68 Gratia tamen accepta homo uti tenetur jure naturæ.

CAPUT XI.

De DEI timore, honore, cultu &c. ex jure naturæ.

- Thema I.* **G**ratitudo DEO naturaliter debita est. *fol.* 68
- II.* Naturale est, signa gratitudinis etiam exteriora edi: arbitrarium autem quæ & qualia, ante revelationem: non item post hanc. 69
- III.* DEO honor exhibendus interne & externe. 69
- IV.* Honori DEI repugnantia jure naturæ prohibita sunt, ut Superstitio, contemptus, Tentatio DEI, blasphemia, Juramentum non vestitum requisitis, voti violatio &c. 69
- V.* Externa ratio religionis naturaliter est arbitraria: sed non in statu adventitio. 70
- VI.* Naturaliter DEO debetur Timor. 70
- VII.* Filialis timor debetur, & mixtus cum servili. 70

CAPUT XII.

Reflexiones supra officia hominis erga DEUM.

- Thema I.* **N**on nimia præcepta hætenus indicata. *fol.* 71
- II.* Nota Juris naturæ perperam scripti est, error commissus aut defectus in his officiis. 71
- III.* Id peccarunt multi Heterodoxi Juris naturæ scriptores. 71
- IV.* Quorum conatus adversus religionem per latus Auctoritatis tendit. 71
- V.* Maxime contra religionem Catholicam. 72
- VI.* Tutius est in his officiis addiscendis sequi SS. Patres, quam Pufendorffium, Thomasium &c. at in tali negotio tutior pars est eligenda. 73
- VII.* Athei, Naturalistæ &c. hæc officia male pro indifferentibus habent. 74
- VIII.* Hæc officia cognoscuntur quidem naturaliter; sed longè impari effectu, quam si ex S. Scriptura discantur. Igitur Scriptura non excludenda ex Jure naturæ etiam gentibus tradendo. 74
- IX.* Deplorandi, qui nos vetant officia erga DEUM discere ex verbo DEI agnito. 75

DE OFFICIIS ERGA SE IPSUM.

CAPUT XIII.

Fundamenta officiorum erga se.

- Thema I.* **N**ullum datur hominis officium pure erga se ipsum, seu non aliò relatum. Quia homo est ens respectivum non absolutum. *fol.* 75
- II.* Jure naturæ tenetur homo omnes facultates suas ita impendere, ut aut directè aut indirectè respiciant finem à suo Domino propositum; etiam liberum arbitrium, quia etiam hoc non est nisi *participatum*. 75
- III.* Ille deest officio, per quem stat, ne habeat ea, quæ homini propria sunt; aut ut habita perdat. 76
- R. P. Defing. Pars. II.*
- IV.* Si talia sunt necessaria moraliter, culpa erit gravis illa impedire aut perdere. 76
- V.* Usus vel non usus facultatum propriarum culpabilis est aut inculpatus ex relatione ad finem. 76. add. supra Cap. VI.
- * Tabula seu Schema officiorum hominis erga se.
- IV.* Officium erga se duplex est, alterum *CONSERVATIONIS*, alterum *USUS* & exercitii 77

CAPUT XIV.

Officia conservationis Individui proprii.

- Thema I.** **J**uri naturæ adversatur occidere se ipsum esse, fame &c. ex Platone. fol. 77
- II.** Nec excusant ærumnæ graves. 78
- III.** Nec periculum pudicitia. 78
- IV.** Nec infamia vitanda, nec servitutis metus, nec amor defuncti alicujus ut apud indos. 78
- V.** Nec imperium potestatis humanæ, ut apud Japones & Indos. 78
- VI.** Excusat à malitia, sed non à materiali injuria ignorantia antecedens, & passio præoccupans. 79
- VII.** Excusat à malitia & injuria mandatum divinum moraliter certum, ut in Samfone probabiliter contingit. 79
- VIII.** **PERICULO** mortis sese licet obicere veræ virtutis causa. 79
Multa exempla.
- IX.** Licet subire periculum mortis probabile per abscissionem v. g. crucis. si ea habetur pro medio probabili servandæ vitæ. 80
- X.** Licet virtutis causa castigationes corporis suscipere, non directe tendentes ad accelerationem mortis. 80
- XI.** Religiosus paupertatis studio potest respuere medicinas extraordinarias multum pretiosas: Virgo aut matrona repudiare Chirurgum. Sacerdos assistere peste infectis. Doctor studendo consumere aliquo modo spiritus vitales: Fossor in officinis periculosis laborare: Mercator mari se committere &c. 80
- XII.** Si utrumque servari nequit, Vita & Virtutes supernaturales, juris naturæ est illas potius quam hasperdere. 80
- XIII.** Non licet ad vitam &c. servandam committere peccatum, ut mendacium. 80
- XIV.** Contra jus naturæ est destruere valetudinem, ingenium &c. actionibus aliis licitis, nisi lex altiore motivo. 81
- XV.** Multo magis repugnat ea destruere per actiones aliis etiam illicitas. 81
- XVI.** Jure naturæ illicitum est duellum, nisi in publico bello, justo &c. 81

CAPUT XV.

Officia conservandi sui quoad speciem.

Votum Virginitatis & Monastica non sunt contra jus naturæ, ut heterodoxi falso tradunt fol. 81

CAPUT XVI.

De Officiis erga se quoad usum facultatum.

- Thema I.** **F**undamentum horum officiorum est Dominium DEI in omnia & omnium servitus erga illum. fol. 82
- II.** Christi doctrina de verbo otioso est juris naturæ. *ibid.*
- III.** Intelligenda etiam de otioso cogitatu, appetitu &c. *ibid.*
- IV.** Juventutem præcipue nobilem ista tangit. Nobilitas ad actionem præcipue facta est. 82
- V.** Usus omnium facultatum fit otiosus & illicitus, si ob Solam voluptatem suscipitur. 83
- VI.** Intellectu abutitur, qui eo non utitur, seu qui negligit discere necessaria suo statui. 83
- VII.** Qui officium suscipit non instructus necessaria scientia & facultate, peccat in jus naturæ, & aliquando etiam in justitiam particularem. 83
- VIII.**

VIII. Nimum studere rebus abstrusis non necessariis & inutilibus, vanis, ludicris, est juri naturæ adversum ex Cicerone. 84 IX. Hactenus dicta intelligenda sunt etiam de non usu vel abusu aliarum facultatum. Quid juventuti attendendum, ut ab hoc vitio sit libera? 84 X. Juri naturæ repugnat <i>Superbia</i>. Retunditur misera sapientia Stoicorum & Machiavelli. Ex Platone. Superbiæ remedium: ejusdem filia. 85	XI. <i>Avaritia</i> juri naturæ contraria, cum filiabus suis. 86 XII. <i>Luxuria</i> itidem. 87 XIII. <i>Gula</i> quoque. 87 XIV. <i>Acedia</i>. 88 XV. <i>Vanitas</i> seu Vana gloria & Vana lætitia: quæ hac ætate invalescens deperitur. 88 XVI. Juri naturæ officium est adlaborare, ut omnibus vitiis hactenus indicatis contraria fiant. 91 Nempe <i>Prudentia</i>, <i>Temperantia</i>, Fortitudo cum partibus suis, pertinent ad jus naturæ.

OFFICIA HOMINIS ERGA HOMINES.

CAPUT XVII.

Fundamenta omnium officiorum erga hominem.

- Thema I.** **N**ullum datur officium hominis pure erga hominem, quod non ulterius referatur. *fol.* 93
- II.** Officia hominis erga hominem non nascuntur ex alio fundamento, quam ex quo nascuntur officia erga DEUM & semet. 93
- III.** Omnia officia erga alium hominem rigoroſe sunt officia Status adventitii, non primigenii. 93
- IV.** Sicut Societatis humanæ principium non est ipsa societas, sed ens dominum: ita societatis finis non est ipsa societas sed ens ulterius. 94
- V.** Quidquid homo sibi debet tanquam servo DEI, id *secundo loco* debet alteri homini tanquam conservo. 94
- VI.** Distinctio inter officia *Absoluta* & *Hypothetica* servanda est. 94
- VII.** Omnia officia societatis proprie sunt hypothetica: possunt tamen quasi absoluta haberi ea, quæ homini debentur ut servo DEI. 94
- VIII.** Officia societatis ex consensu orta sunt proprie hypothetica, nec debent tractari ab eo, qui proficitur jus naturæ purum abstractumque à reliquis disciplinis: sed pertinent ad jus artificiale, civile, gentium &c. 95
- IX.** Officia tamen etiam hypothetica fundamentaliter sunt officia Juri naturæ. 95
- X.** Scribens jus hypotheticum aliud quam quale usu receptum est, potest pro oblectamento legi, non pro fundamento vitæ socialis instituendæ. 95
- XI.** Scribens jus hypotheticum non confictum sed usitatum non potest abstrahere ab usu & moribus omnium gentium. 95
- XII.** Officia juris naturæ erga alium possunt dividi in *Perfecta* & *Imperfecta*, si intelligitur major & minor urgentia: non vero si per imperfecta intelligitur tantum honestum ut contradistinctum justo naturali. 95
- XIII.** Præceptivum ac permissivum jus ad idem spectat. 96

CAPUT XVIII.

Officia Generalia hominis in hominem.

- Thema I.** **G**eneralissimum hoc est, ut per nos non stet, quo minus summus Dominus servo suo ejusque servitio fruatur. 96
- II.** Hinc fuit obligatio non auferendi de medio totum servum seu hominem. 96
- III.** Obligamur conservo non adimere sed

- sed conservare instrumenta servitutis suæ. 96
- IV. Nec eum impedire ab his acquirendis. 96
- V. Nec impedire in usu facultatum bono seu ad finem ultimum idoneo. 96
- VI. Impedire autem ab abusu. 96
- VII. Officia Conservationis erga sese, Capite XIII. stabilita, secundo loco exhibenda sunt alteri. 96
- VIII. Schema officiorum erga alium. fol. 96
- IX. Officia *negativa* omnibus debentur. 97
- X. Officia *positiva* variam habent limitationem ex ipsa natura. 97
- XI. Juri naturæ non satisfacit, qui tantum externe facit officium. 97

CAPUT XIX.

De ordine Charitatis humanæ.

- Thema I.** **L** Ege naturæ & positiva non omnes & omnia æqualiter diligenda sunt. 98
- II. Aliqua tamen ratione est æqualitas servanda. 98
- III. Ordo charitatis non est vitiosa acceptio personarum. 98
- IV. Ordo immutabilis hic est, ut primo DEUM, dein Te, demum diligas proximum. 98
- V. Ad ordinem in particulari constituendum multum momenti habet necessitas, ex circumstantiis metienda. 98
- VI. In humanis cura spiritualium præponenda est curæ corporalium & temporalium. 98
- VII. Post bona moralia sequitur procuratio vitæ naturalis in proximo, cui postponere debeo mea, quæ inferiora sunt; in casu necessitatis. 99
- VIII. Vitæ succedunt quasi partes vitæ, ut Intellectus, ars, &c. 99
- IX. Postea sequitur Fama. Quid sit illa? 99
- X. Post famam membra. 99
- XI. Tum instrumenta & media ad vitam ducendam, ut alimenta &c. 99
- XII. Inde instrumenta famæ. 99
- XIII. Contra hunc ordinem tripliciter peccari potest; auferendo; non tribuendo, intervertendo. 99
- XIV. Objectio contra hunc ordinem ex absurdo petita. 100
- XV. Dilectio proximi tam interne quam externe non debet esse æqualis circa omnes. 100
- XVI. Ordo personarum diligendarum deinceps indicandus, est quidem in multis hypotheticus seu arbitrarius; hic tamen recte integer & non mutilus traditur. 101
- XVII. Non est naturalis obligatio, intensius diligendi meliores quam *conjunctiores*. 101
- XVIII. Primus locus amoris hominum debetur Patri & Matri. 101
- XIX. Alter gradus est prolium. 101
- XX. Tertius gradus naturalis est uxoris. 101
- XXI. Quartum gradum tenent sanguine propinqui. 102
- XXII. Quintum Benefactores. 102
- XXIII. De Gratitudine, Pietate, Religione. 102
- XXIV. Præceptores, Magistratus &c. summum inter benefactores locum habent. 102
- XXV. Observantiæ, & Obedientiæ erga superiores officium. 102
- XXVI. Ultimus gradus hominum diligendorum assignatur Inimicis. 102.

CAPUT XX.

Officia Benevolentiae, & peccata adversus illam.

- Thema I.** **O** fficium unicum est: omnia velle proximo ut conservo, ad servitutem DEI necessaria & opportuna. 103
- II. Misericordia est juris naturæ. 103
- III. Contra naturam ergo est cupere ut aliquod bonum necessarium vel opportunum desit vel auferatur proximo. 103
- IV. Item proximo malum velle, optare, aut imprecari. 103
- V. Jure naturæ illicitum est, deliberate gaudere de malo proximi, aut tritari de bono. 104
- VI. Eodem jure illicita *Invidia*. 104
- VII. Item *odium* proximi. 105
- VIII. Et *Iracundia* cum odio conjuncta. 105
- IX. Et *Suspicio*, ac *Judicium* temerarium. 106
- X. Et *Contemptus*. 106

CAPUT XXI. De Officiis Beneficentiæ.

- Thema I.* **B**eneficentia, seu executio Benevolentia, nititur eisdem fundamentis juris naturæ, quibus ista. 107
- II.* Juris naturæ est subveniri indigentibus per non indigentes. 107
- III.* Opera hæc vocantur *Misericordia*; sunt tamen in genere officia *Justitia* naturalis. 107
- IV.* Objectio: transgressio horum officiorum non parit restitutionem: ergo non est strictæ justitiæ. 107 Respondetur late.
- V.* Officium misericordiæ seu *Eleemosyna* debetur necessitatem patienti de *superfluo*. 109
- VI.* De simpliciter necessario non debet dari eleemosyna: est tamen laudabile &c. 109
- VII.* Ex injuste acquisitis an & quando possit vel debeat fieri eleemosyna? 110
- VIII.* sub alterius potestate constituti quando possint facere eleemosynam? 110
- IX.* Eleemosynæ seu beneficentiæ duplex genus, primo erga corpora. 111
- X.* Deinde erga spiritum seu animam. 111
- XI.* *Fraternæ correptionis* obligationa naturalis. 111
- XII.* Superiores ad eam obligantur jure naturali, & ex justitia particulari. 111
- XIII.* A correptione fraterna non excusatur is, qui ipse in peccato est. 112
- XIV.* Secreta admonitio debet præcedere publicam denuntiationem. 112
- XV.* *Docere ignorantes* ea, quæ sunt absolute necessaria &c. est juris naturæ, si potes. 112
- XVI.* Idque jure naturæ incumbit parentibus &c. 113
- XVII.* *Consilium* quando debeamus peccantibus? 113
- XVIII.* Consilarii ex officio tales obligantur ex justitia commutativa. 113
- XIX.* *Orare* pro salute proximi in genere est obligatio juris naturæ. 113
- XX.* Consolari mæstos itidem. 113
- XXI.* Injurias *patienter* ferre. 113
- XXII.* Offensas remittere. 114

CAPUT XXII.

De Maleficientia, Injuria, & Restitutione generatim.

- Thema I.* **O**mnia officiis præcedentis Capituli contraria sunt maleficientia juri naturæ repugnantes. *fol.* 115
- II.* *Injuria* est læsio alieni juris. 115
- III.* Jure civili dicitur Jns denotare *debitum* in altero, aut rigorosum, aut minus strictum. Rigoroso annectunt restitutionem; alteri non, sed dicunt fundatum in *æquitate naturali*. 115
- IV.* In Jure naturæ *debitum* paulo aliter definiendum; quia alius judex, aliud forum, alius actor, reus, probatio, ac confessio alia. 115
- V.* Objectio: Leges justas in foro externo, esse tales etiam in interno, solvitur. 116
- VI.* Jure naturæ rigoroze *debitum* est id, sine quo non potest constare servitus à DEO imperata. Minus strictè *debitum* est, sine quo ægre constat servitus, aut quod minus est in potestate servi. 116
- VII.* Rejicitur opinio, docens, Justitiam Naturalem non esse propriè justitiam; aut debitum juris naturalis non esse rigorosum. 117
- VIII.* Injuria potest spectari materialiter & formaliter. 117
- IX.* Formale interdum est absque materiali, & vicissim: i. e. Actio injuriosa est interdum absque effectu, & vicissim. 117
- X.* Potest aliquis pati injusta, quin is, qui egit, injuriose egerit; & vicissim. 117
- XI.* Injuria & damnum non sunt idem. 117
- XII.* Potest ab altero injuria, ab altero damnum proficisci. 117
- XIII.* Tam damnum, quam injuria potest à pluribus causari, diverso gradu cooperandi, ut jussione, consilio, consensu, participatione &c. 118
- XIV.* Injuria formaliter nunquam est sine culpa: at materialiter, sicut & damnum. 118
- XV.* Potest dari culpa aliqua sine injuria juris naturæ: nempe culpa civilis mere. 118. Ea *lata* est, aut *levis*, aut *levissima*.
- XVI.* Injuria committitur erga DEUM, sese, & proximum. 118
- XVII.* *Restitutio* vi nominis est statutati reductio in pristinum. 118
- XVIII.* Per omnem malam mutationem læditur æqualitas, proportio, ordo; sive tollitur medium rei, rationis, aut naturæ. Quid sint illa media? 118
- XIX.*

- XXIX.** Omnis injuria formalis aliquid in aliquo statu male mutat. 118
- XX.** Igitur ex omni injuria formali sequitur obligatio restitutionis pro modo ac mensura mutatae aequalitatis seu medii. 119
- XXI.** Restitutio igitur est actus justitiae, pro modo medii seu aequalitatis. Restituere ordinem naturae tantum, est actus justitiae naturalis tantum. 119
- XXII.** Restituere aequalitatem hypotheticam civilem secundum medium rationis, est actus justitiae distributivae. 119
- XXIII.** Restituere medium rei est actus justitiae commutativae. 119
- XXIV.** Sicut justitia particularis tunc solum ligat, cum fundatur in justitia universali seu naturali, ita & restitutio eodem modo tantum obligat. 119
- XXV.** Restitutio per leges positivas injuncta obligat regulariter etiam in conscientia. 119
- XXVI.** Radices restitutionis ex justitia commutativa debitaer duae sunt: injuria formalis & materialis. Sive ex re accepta, & ex injusta acceptione. Sive ex damno & damnificatione. 119
- XXVII.** Mensura restitutionis faciendae triplex est. Possibilitas; Quantitas possessionis; Quantitas damni vel laesionis. 120
- XXVIII.** Ordo restituentium qualis sit, cum plures ad injuriam & damnum concurrunt? 120
- XXIX.** In materia restitutionis ex jure naturae seu in foro conscientiae, nemo Princeps aut privatus sequitur plerosque Heterodoxos juris naturae Doctores. 121
- XXX.** Catholici Doctores tutiores, salutis studiosiores, peritiores, clariores &c. 12

CAPUT XXIII.

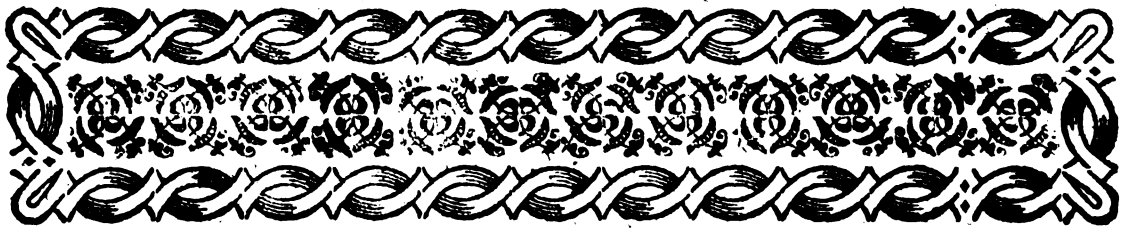
De Restitutione bonorum spiritualium &c.

- Thema I.** **Q**uae sint bona spiritualia, Moralia &c. fol. 122
- II.** Spiritualia bona laedens tenetur restituere. Exempla. 122
- III.** Fama laesa restituenda, etsi verum dixisset. 122
- IV.** Temerarie judicans de altero quomodo restituat? 123
- V.** Quid sit scandalum? 123
- VI.** Quid activum & passivum? 123
- VII.** Omne scandalum est contra Jus naturae. 123
- VIII.** Scandalum parit obligationem restituendi. 123
- IX.** Laedentes in bonis supernaturalibus non sunt absolvendi à restitutione. 123
- X.** Nec obstat, quod volenti non fiat injuria. Nec quod talis laesio violent tantum legem charitatis. Quia charitas ipsa est lex naturae. 123
- XI.** Homicidium generatim repugnat Juri naturae. 124
- XII.** Non item injusti aggressoris. 124
- XIII.** Nec si publica auctoritate fiat in maleficos. 124
- XIV.** Homicidium aut mutilatio injusta parit restitutionem. 124
- XV.** Ad defendenda sua quando liceat occidere aggressorem. 125
- XVI.** Pro fama tuenda non licet occidere. 125
- XVII.** Quid sit furtum? 125
- XVIII.** In statu naturae puro non daretur proprium. 125
- XIX.** In moderno statu violans proprietatem alterius laedit Jus naturae. 125
- XX.** Furtum ex genere suo est peccatum grave. 125
- XXI.** Quae sit gravis quantitas in furto? 125
- XXII.** In extrema necessitate uti alienis licet. 125
- XXIII.** Etiam ex parvis furtis successive oritur restitutio. 126

CAPUT XXIV.

De Fraude, Mendacio, æquivocatione.

- Thema I.** **F**raus seu intenta, seu quae vergit in detrimentum, est contra Jus naturae, & parit restitutionem. fol. 126
- II.** Quid & quotuplex mendacium. 127
- III.** Mendacium omne est peccatum, seu contra jus naturae. 127
- IV.** Mendacium quando grave? 127
- V.** Quaedam significationes videntur esse mendacia, cum non sint. 127
- VI.** Amphibologia quid? 127
- VII.** Quid Restrictio pure mentalis? 127
- VIII.** Quid semi externa. 127
- IX.** Æquivocationes ad ingenium exercendum quae licitae? 127
- X.** Non est præceptum, omne verum dicere. 128
- XI.** Saepe est præceptum, verum occultare. 128
- XII.** Scientia communicabilis quae, & quae incommunicabilis? 128
- XIII.** Restrictio pure mentalis est mendacium. Propositiones duae damnatae. 128
- XIV.** Ut sit licita restrictio semi externa? 128

CAPUT I.

QUALIS DEBEAT ESSE JURIS NATURÆ DOCTOR.

Doctor Juris
naturæ expli-
cet vim voca-
bularum.

DE Jure Na-
turæ do-
cturus ali-
quid, pri-
mo omni-
um debet
explicare

vim vocabularum, quibus utetur. Id est, debet declarare, quales ideas animo velit exhibere per sua vocabula.

Magna pars errorum, quibus jus naturæ conspurcatur est ab annis circiter octoginta, nata est ex hoc defectu. Factum est enim, quod proverbio fertur: *Ego quaro de alio; tu respondes mihi de capis.* Quærebatur de *Jure*, & respondebatur de facultate seu *vi*; Quærebatur de Principio, & tractabantur media.

Ideas non
confundat.

Thema II. Ideæ quoque non sunt confuse sumendæ, sed discrete non aliæ pro aliis, sed determinate. Philosophus sit oportet, qui volet de Jure naturæ docere.

Expertes autem accuratæ Philosophiæ fuere non solum Puffendorffius, id quod ex ejus omnibus scriptis apparet, ex Rhetorica fere fluentibus; sed & alii plerique. Unde confinxerunt aliqua systemata, mox eadem ipsi rursus destruxerunt, ut Thomasius.

Sciat bene
inferre, non
sophisticæ.

Thema III. Præterea in comparatione idearum inter se, atque in erudenda ex iis involuta veritate debet esse doctus, aliàs Sophista est, & in nebulis graditur, & quidlibet infert.

Sophisticæ artes, aut defectus hujus sanæ logicæ, occupant magnam partem librorum hac ætate de Jure naturæ scriptorum. Specimen aliquod dedimus in Puffendorffio ac D. Wolffio. Vid. *Larva detracta* Cap. XIV.

Robet fi-
nem bonum.

Thema IV. Præter illa tria, fere ad speculationem pertinentia, debet habere alia practica. *Primo* debet propositum habere *bonum finem.*

Non debet scribere ex pruritu innovandi, aut contemptibiles faciendi veteres: non ex studio sua inventa, qualiacunque in se sint, tuendi: non studio juventutem curiosam ad suam solam scholam pelliciendi: non studio placendi principibus, non juvenibus, non novatoribus, non vanorum amatoribus: Non aucupio famæ: non odio alicujus hominum generis aut ordinis. Qui, alii-que fines plerisque juris naturæ hesterni scriptoribus aut omnes aut seorsim propositi fuisse videntur. Quod de Puffendorffio & aliis commonstravimus. in *Larva detracta.* Et videatur hic infra Caput. XII.

Finis autem verus est, Humanam naturam instruere ad veram obligationem primam atque ultimam, per quam vere felix effici & perfecta possit.

Thema V. Alterum practicum Doctoris requisitum est, *electio verorum medi-
mediorum.*

1. Vera autem media ad docendum talia non sunt, subtilis valde speculatio & tantum abstracta: sed oportet adesse experimentalem notitiam actionum divinarum & humanarum. Unde Gentiles Philosophi, tametsi humanorum experti, nihil tradiderunt perfectum in Jure naturæ, quia destituti erant experientia divinorum. Et hodierni nihil tradunt perfectæ, qui nolunt ea experientia uti, sed eam à Jure naturæ excludendam clamant.

2. Nec sunt vera media illa, quæ aut per se apta sunt ad aberrandum à fine, aut saltem facile à plerisque etiam non socordibus possunt ad aberrationem à scopo adhiberi. Sicut arcus malum est jaculandi instrumentum, si aut per se abducit à meta, aut ita ambigue est factus,

CAPUT I.

Etus, ut applicari non possit tuto, nisi per aliud corrigatur.

3. Prioris generis sunt omnia illa, quæ sic traduntur in animos, ut exciudatur DEus, id est, ut jubeantur abstrahere à DEO; his enim si tangatur aliquando scopus, per accidens tangitur. Nam jaculandi magister jubens abstrahere ab ultima meta, docet per se ab ea aberrare; etsi per accidens possit tangi.

4. Alterius generis sunt illæ doctrinæ juris naturæ, quæ perpetuo quasi loquuntur de amore, cura, & acquisitione rerum corpori potissime servientium, raro aut vix de altioribus ac divinis: Hi namque utut reflexe non doceant, abstrahendum esse à DEO, docent tamen id reapse sive exercite, ut schola loquatur. Cum reipsa tradere promittunt jus totum naturæ, in quo tamen toto nihil divinum est, exceptis paucis plerumque inanibus verbis: Picea sunt ista, facileque intentionem humanam, quæ deberet ad diviniora ferri, detorquent ad prava per se ruentem: & consistere non possunt sine correctione, aliunde sumenda.

5. In utroque genere peccarunt tam gentiles Philosophi, quam moderni A catholici: Sed pejus isti. Illi enim professi sunt, se diviniorum doctrinam libenter amplexuros ac tradituros, si ea ipsi potiri possent: leguntur ergo cum commiseratione, tanquam isthac felicitate destituti. At moderni multi, cum divinior doctrina in propatulo sit, nec eam ipsi palam saltem negare audeant, à Jure tamen naturæ eam repellunt. Possunt adeo discipulis, siquando apud hos auctoritatem nacti sunt, noxæ esse; quia hi ad exemplum magistrorum horum possunt existimare, se Juri naturæ simul satis facere ac simul diviniores sententias insuper habere posse, *tametsi cognitæ.*

Thema VI. Officium Magistri est docere & instigare ad optima.

1. Omnes qui indigent instructione, quoad hoc sunt pueri: & qui instructionem afferunt, sunt quoad hoc magistri. Sicut ergo in homine ipso pars animalis tanquam puer debet instructionem accipere à ratione tanquam magistra; eaque ratio non esset vere magistra, nisi duceret ad optima, id est ad meliora ceteris: Ita Magister male sustinet spartam suam, qui ad quæcunque solum bona ducit; sed debet ducere ad ea, quæ ceteris sunt meliora. Et magister docens regulam totius naturæ humanæ, debet ducere ad ea, quæ toti naturæ sunt optima. „ Quare sicut ratio

semper deprecatur ad optima (ut in III. Ethcor. dicitur) sic & magister puerorum semper debet eos ad optima instigare. Ut inter alia scribitur in libro II. part. II. cap. IX. de Regimine Principum.

2. Qui ergo posset facile invenire principia meliora, finem meliorem, media etiam meliora in Jure naturæ, & tamen iis omissis aut etiam rejectis prodat deteriora, insufficientia, falsa &c. sicut plerique larvati fecerunt: is non erit oportunus magister puerorum, seu pueri illi sint reges, seu nobiles, seu homines omnes.

Thema VII. Doctorem juris naturæ seu moralem oportet esse cautum. Sit cautus, ne mala bonis admisceat.

1. „ Quia sicut in cognoscendo & speculando est adhibenda cautela, ne falsa admisceantur veris, sic in agendis convenit hominem esse cautum, ne mala admisceantur bonis. Quædam enim secundum se mala superficietenus considerata, apparent bona; sicut quædam falsa apparent vera. De Regimine Princ. Part. II. lib. II. c. IX.

2. Ita Socialitas Puffendorffiana obiter spectata non est mala, & multum in jure naturæ valet. At cum Puffendorffius de suo admiscet, eam esse solum & unicum principium, ex quo omnia officia Juris naturæ tantum petantur; jam virus est immane noxium; quia aperitur janua ad ejicienda omnia officia naturæ circa DEum, æterna, futura, quæ ex socialitate non fiunt.

Thema VIII. Non postremum inter boni doctoris requisita est, ut amet discipulum. Amet, quos erudit.

Non ego hoc decernam, plusne sinceræ dilectionis expectare possit Catholica juvenus à Sanctis Patribus, Doctoribusque Catholicis, an à Puffendorffianis, Heineccianis, aliisque magistris. Sed hoc aliorum judicio relinquo.

Ad ultimum nobilibus Parentibus loquitur S. Thomas de Regimine Principum loco citato hæc verba: *Si ergo Reges & Principes & universaliter omnes cives valde sollicitantur, qualem præponant suis numismatibus, possessionibus & rebus inanimatis; quia secundum Philosophum 1. Polit. semper de animatis amplior cura habenda quam de inanimatis, & de filiis quam de aliis; valde deberent esse solliciti, & cum magna diligentia attendere, qualem magistrum præponerent in regimine filiorum:* S. Thomam an Heineccium? S. Ambrosium an Puffendorffium! Cardinales Bonaventuram, de Lugo, Aguirrium, an Thomam, Kemmerichium, Pagenstecherum?

CAPUT

Docet & hortetur ad Optimum.

CAPUT II.

Explicatio: Quid Jus? Natura?
Principium Constitutionum Juris naturæ est
Dei voluntas.

Quid sit Jus *Thema 1.*

JUS interdum significat *Scientiam* justi: ut si dicas: hic vel ille doctus est auctor Juris naturæ.

Thema 2. Interdum *JUS* significat complexum omnium legum: ut cum dicimus: in jure definitum est.

3. Alias *JUS* dicitur facultas aliquid agendi vel exigendi. Sed hoc anceps est; cum detur jus sine facultate saltem propinqua.

Jus active & passive.

4. Nobis *JUS* significat active *Jussum*, sive *Imperium rationale Superioris*. Passive autem est *obsequium rationale inferioris*. Vid. Larva Juris Nat. de tracta Cap. II. & *Suarez* Lib. II. de Legibus cap. II. n. 9.

5. *Imperium* est voluntas manifestata.

6. *Rationale* hoc loco est, quod à principio ad finem cum propria deliberatione tendit.

Quis superior.

7. *Superior* non dicitur hic is, qui quocumque modo major est altero, sed is qui *ordinat* alios.

8. *Inferior* is, qui *ordinatur*.

9. *Obsequium, servitus*, hic dicuntur effectio eorum quæ imperata sunt.

Natura est ipsa res

10. *NATURA* non est aliqua res à rebus distincta, sed res ipsæ sunt *Natura*.

Tamque diversa quam ipsæ res.

11. Quam diversæ ergo sunt res, tam *diversæ sunt Natura*: ut aliæ quæ sensu percipiuntur; aliæ quæ sola cogitatione, postquam earum effectus etiam sensu percepti fuerint: sic animam adesse in aliquo corpore, mente intelligimus, postquam per sensus percepti sunt motus convenientes.

Nulla sensibilis immutabilis.

Naturæ connantes se invicem mutare.

Non possunt mutare in quodlibet.

12. Nulla natura istarum, quæ sensui patent, est, quæ non sit *mutabilis*.

13. Naturæ istæ inter se *pugnant*, seu contendunt invicem mutare.

14. Nulla tamen harum rerum potest alteram sive pro lubitu *mutare in omnia*, sive *mutare in totum*; sed semper plura & potiora sunt extra potestatem, quam in potestate.

Productio est mutatio,

15. *Productiones* rerum per istas alias res non sunt nisi mutationes aliquæ, aut præcontentorum excitationes, ut cum ex silice ignis excutitur.

Ejus minima pars adscribitur producenti.

16. *Productionis* talis minima pars potest adscribi rei producenti sive ejus actioni: quæ omnem vim suam adhi-

R. P. Defing. Pars II.

bendo, sæpe tamen producit contrarium, sæpe ignorat productum: adeoque effectus nec *quoad speciem* nec *quoad individuum* est in omni potestate agentis. Ita mater nescit conceptum: nec habet in potestate prolem masculam aut femellam: & sæpe edit prolem dissimilem aut monstruosam.

17. In nullius harum naturarum potestate est *conservatio sui ipsius* à mutatione: Sic homo in momenta singula est obnoxius morti.

Conservatio sui met non est in potestate naturæ,

18. In nullius etiam potestate est *mutatio* qualibet *sui ipsius*: nemo potest ad staturam suam adjicere cubitum unum. Circulatio sanguinis, nutritio, motus viscerum peristalticus fit nobis ignorantibus, etiam prohibentibus.

nec mutatio sui met,

19. Nulla istarum natura potest *sibi ipsi dare esse* etiam per mutationem alterius.

nec productio sui,

20. Nulla potest se ipsam *de novo* vel aliam *producere* ex nihilo seu non præexistente.

21. Ex hactenus expositis manifestum est, esse aliquid *omnium* istorum pugnantium & mutabilium limitativum, directivum, productivum, & conservativum *omnium*.

Ergo est aliquid istarum mutationum omnium principium, directivum, limitativum.

22. Si ponatur, species istas rerum diversas ortas esse ab initio ex *una specie*; non potest reddi ulla ratio, cur etiam nunc id non fiat, ut v. g. ex una humana specie oriantur omnes species animalium, plantarum, elementorum.

Omnes rerum species non potuerunt oriri ex una specie.

23. Si ponantur singulæ species ab initio ita extitisse, ut in singulis speciebus tantum individua identidem nova producerentur, nempe ut omnes homines à primo homine, omnes leones à primo leone orti sint; rursus sequitur, admittendum esse aliquid omnium istorum productivum conservativum limitativum, ut possint aliquas mutationes facere, alias non facere &c.

Ut ab una specie nequeant alie species oriri, admittendum est aliquid limitans:

24. Si dicatur, *CASU* eas existere, limitari: nihil præter inanem vocem dicitur. Vel *Casus* est aliquid à rebus distinctum? Et quid est? nihil præter imaginarium hic dici potest.

Quod non potest esse *Casus*:

25. Vel *Casus* nihil est quam ipsæ res? & sic diceretur, res sunt ex se ipsis.

26. Quod si aliquando res à seipsis

Necres ipsas potue-

potuerunt esse, cur tunc nulla à se ipsa est; aut de novo existit? an res mutarunt hactenus essentiam?

Edem per processum in infinitum.

27. *Processus in infinitum* in eadem specie v. g. humana potest admitti. Vide rationes apud S. Thomam I. Parte. Quæst. XLVI. artic. II. ad 7. Sed, hoc etiam admissio, necesse tamen est dicere: ipsam speciem humanam non esse à se ipsa, sed habere aliquam sui causam à se distinctam. Sicut, si admittatur, pedem ab æterno stare in pulvere, vestigium pedis est quidem æternum, non tamen à seipso, sed à causa distincta, pede.

Cum in processu singula habeant esse participatum.

28. Nam quantumcumque procedatur in infinitum in generatione humana, omnia tamen individua habent esse participatum. Si enim ille homo primus haberet esse *imparticipatum per se* sive ex ipsa essentia & natura humana, tale esse *imparticipatum* debent omnes homines, qui sunt vere homines seu ejusdem speciei, habere; quod est contra experientiam.

29. Si vero illi homini primo esset *per accidens*, habere tale esse *imparticipatum*, sequitur, illud accidere ei aliunde; & hoc ipso sequitur, tale esse *acquisitum aliunde* non esse *imparticipatum*. Vid. S. Thom. I. Part. Q. XLIII. art. VIII. in Corp. & Art. II. Et Qu. III. Artic. IV. in Corp. Et Quæst. XI. art. III. & IV. Quibus locis hæc accurate disputata inveniuntur. Quibus autem ea non sufficiunt, illi consulant amplissimos Theologorum in Summam D. Thomæ commentarios, ut Cajetani, *Suarezii*.

ergo existit causa per se omnium naturarum.

30. *Conclusio* omnium hactenus doctorum hæc est. Existere causam per se omnium ceterarum naturarum: ab hac omnes ceteras naturas essentialiter pendere, i. e. ab hac accepisse omne esse, ab hac conservari, ab hac regi, & ordinari ad finem.

Cujus vis domina, & natura servus sunt ipsum JUS NATURÆ.

31. Hoc autem ipsum est *JUS NATURÆ* seu *Imperium Entis primi ac summi rationale in omnes à se productas & conservatas naturas*. Nam illud ens primum, à quo est *omnis* nostra natura, est essentialiter & indispensabiliter Dominus creatæ omnis naturæ: Et natura omnis creata est essentialiter serva illius.

quod ideo est divinum æternum &c.

32. Ex quo etiam patet, *Jus Naturæ* esse jus divinum, æternum, immutabile *quoad se*. Et cetera omnia, quæ à Theologis diffusius disputantur. Quæ tamen callere accuratius non est ad communem usum necesse.

33. Rursus ex his liquido patet, à quo cetera quidquid superioritatis & imperii, & ra omnia sunt juris est in ulla creatura, illud omne essentialiter esse primo participatum à DEO. Contra quidquid est servitutis, obsequii & obligationis, illud omne necessario referri in DEum summum dominum. Videatur accurate disputans *Suarez* Lib. II. de Legibus cap. IV.

34. Denique ex his consequitur *Jus natura* seu Imperium DEI stringere omnes quidem naturas; sed alias aliter: quamlibet pro modo participationis: ita denique ut nihil participatum sit ulli creaturæ, quod non huc ordinetur.

35. Aliæ naturæ serviunt tantum *Physicè* nude, *physicè* seu naturaliter, sine reflexione, ac electione, quia nihil tale participant à primo ente, Ut lapis, ignis, astra, animantes.

Aliæ serviunt etiam *moraliter*, cum aut etiam reflexione ad principium, & intentione finis, ut homo: quia hanc vim reflectendi, & intentionis participavit à DEO. Vid. *Suarez* in I. II. D. Thomæ Tract. III. Disput. XI. & Lib. II. de Legibus cap. II. n. 10.

36. Itaque servitus hominis seu *Jus Naturæ* duo exigit, *1mo*, ut imperio divino obsequatur *Physicè* quemadmodum aliæ creaturæ, quæ leges motuum & alias naturæ leges servant. *2do* multo magis exigit, ut serviat *moraliter*.

37. Magis, inquam, multo; *Primo* quia hæc ratio serviendi multo est nobilior, & ad similitudinem ac conjunctionem DEI ducit. *Secundo* quia per hanc maxime rationem homo differt à ceteris humilibus naturis. Differentialis autem ratio in omni re potior est rationibus genericis: cum illa suo modo formam rei, hæc materiam constituent.

38. *Corollarium*. Infeliciter docent discuntque *Jus naturæ*, qui ea quæ ad Deum Deique conjunctionem pertinent aut obliviscuntur; aut studio omittunt; aut subent ab iis abstrahi, tanquam impertinentibus; aut parcissime de iis tractant, cum sint toti in officiis vilioribus explicandis; aut denique docent divina postponenda profanis; aut divina habent pro mediis ad consequenda profana. Quæ aut singula aut universa in novorum multis libris, quibus nomen juris naturæ sine causa inscribunt, invenire est.

CAPUT III.

De Principiis cognoscendi Juris Naturæ. Quomodo homo agnoscat Jus naturæ?

Premotio.

Quid principium Constitutum & Indicativum.

Esse aliquod imperium DEI, esseque hominem ejus servum, priore capite paucis docuimus. Restat indagare ex quibus *signis* deprehendi possit, quæ sit voluntas DEI. Hæc enim signa sunt totidem *Promulgationes* legis naturæ, & vocantur *Principia Indicativa* Juris naturæ; cum ipse DEI jussus sit *Principium constitutum* ejus juris.

Dominus servo debet significare justum suum.

Thema I. Dominus servo necessario significat aut *promulgat*, quid velit fieri; Vid. Cap. II. 35. &c.

Non tamen evidentem;

Quia plane ignoti nec est cupidus, nec executio, nisi forte & casu.

Them. II. Dominus hanc significationem non necessario facit *evidentem* adeo, ut in nullis particularibus possint esse hæsitaciones.

Non tam Dominus

1. Dominus aliquis, qui non est omniscius & omnipotens, *non potest*, ob suam conditionem, talem evidentem significationem facere; quia ipse vis & claritas est limitata, neque extendit se ad omnia particularia.

Quam servus esset omniscius.

2. Dominus omniscius & omnipotens *non potest*, ob servi conditionem, facere talem evidentem significationem; quia servus, nisi & ipse omniscius esset, vel saltem summe & eminenter sciens, non est capax evidentie ad omnia particularia se extendentis. Fieret enim ex limitato non limitatus, ex servo Dominus, ex subdito supremus &c.

Hominis igitur servi DEI est, inquirere in jura.

Them. III. Servus ergo, id est, homo debet *inquirere* in voluntatem & imperium Domini DEI.

Cum enim hæc imperii significatio non possit esse plane evidens (The. II.) Ipse tamen sine imperii agnitione servus esse, sive servitium rationale præstare, non possit; Necessè est ipsum contendere ad *certitudinem* saltem, quia ad plenam evidentiam non potest.

Quod bene fit per analogiam.

Them. IV. Legitima via ad veritates, præsertim morales, indagandas est **ANALOGIA**. Est autem Analogia comparatio duorum aut plurium, in quibus eadem ratio viget, quamvis inæqualiter.

1. Hanc viam in moralibus, quæ ad finem ordinantur, esse legitimam, tum Plato in Phædro, tum perpetua ex-

perientia optima morum magistra præbat. Sic propter analogiam inter corpus hominis naturale & corpus politicum Menenius Agrippa Populo Romano efficacissime persuasit quietem & obedientiam. Cum enim populus secessisset, nolletque amplius parere senatui, tanquam qui ex populi medullis inertes saginarentur; ille populo recitavit hunc apologum. Caput, manus, pedes ceteraque corporis humani membra olim decreverant, nihil amplius cibi ministrare inertis ac nihil laboris externi peragenti stomacho. Aliquamdiu id observabatur; sed cœperat mox omnia membra languere & inutilia fieri. Tandem experimento edocta cœperunt rursus stomachum pascere. Permovit id seu induxit populum in agnitionem veritatis. Liv. Lib. II. cap. XXXII.

2. Salvator noster altissimas veritates non nisi per analogiam docuit, & sine parabolis locutus est nihil.

3. Idem fecerunt Pythagoras, Socrates, Plato, ac ceteri sapientes, quibus sempiterna DEI virtus invisibilis per visibilia manifestata fuit, ut ait Apostolus: ac tam certo manifestata, ut sint *inexcusabiles*. Ad Romanos. Cap. I. v. 20. Vid. Loke de Intellectu Lib. IV. cap. XVI. §. 12. &c.

4. Faciunt idem hodieque omnes qui juventutem ac rudiores docere & ad officium manuducere volunt. Quorum doctrina ex abstractis tantum sumpta inefficacior est, quam quæ sumitur ex analogia. Neque in ipsius DEI notitiam aliter nos venire quam *analogia*, agnoscit S. Cyrillus Hierosolymit. Catechesi IX. initio:

Them. V. Analogiam autem constituimus in comparatione Domini participati cum Dominio imparticipato, originali ac essentiali.

Quæ analogia recte constituitur. Nam Particeps alterius hic ille est, qui ab alio accepit in se: qui autem accepit ab alio aliquid in se, is secundum illud acceptum est similis & aliquo modo ejusdem rationis ei, à quo accepit: Igitur recte constituitur analogia inter participatum & originarium. At vero

Quæ nempe comparantur bonitas veritas &c. creaturarum, quam à se non habent sed participes tam, cum bonitate eo veritate participant.

Analogia est inter Dominium participatum & imparticipatum.

CAPUT III.

Dominium humanum omne est participatum, DEI autem originarium (Them, 30. Cap. II.) Ergo inter utrumque hoc Dominium vera est analogia. Sicut inter iudicem ordinarium & delegatum est vera analogia.

Novem ex mediis servus agnoscit iustum domini.

Them. VI. Novem fere sunt modi, aut media, per quæ generatim voluntas Domini innotescit servo.

(1. Locus, & aliæ circumstantiæ. (2. Instrumenta & subsidia. (3. Conservorum, si quos habet, facta & exempla. (4. Monita eorum, qui ceterorum conservorum directionem habent, si sunt tales aliqui directores. (5. Scriptæ tabulæ, aliæque sensibilia signa. (Ipsius Domini sermo aut nutus in genere omnibus servis propositus. (7. Testes, qui Dei vocem intellexerunt. (8. Castigatio aut præmium eveniens male aut bene servantibus. (9. Voces Domini alicui seorsim & arcane factæ.

Ascenditur Exemplo.

Nam si quis servus constituatur in horto; instruat in ligone; videat alios servos terram ruentes; moneatur idem facere à servorum direttore; videat idem in tabulis scriptum; audiat ipsum ex ore Domini omnes alloquentis; aut si non ipse audierit testes, tamen ei sufficientem de domini voce fidem faciant; intelligat deinde castigari eos, qui non foderint, cibari & laudari, qui foderint; denique ex arcana interdum Domini voce ac nutu percipiat, esse fodendum. Quomodo fieri moraliter potest, ut is servus non intelligat, mandatum domini sui esse, *colere hortum?* aut quæ excusatio ei superest, si non fodiat?

Primum medium cognoscendi homini est Locus.

Them. VII. Homini omnia hæc media adsunt, quod paucis per singula ostendendum. Ac primo positus est in *LOCO* sic constituto, ut vel mediocri attentione habita, advertat tum alia infinita, tum maxime *Sapientiam*, ac *bonitatem* Dominatoris ex omnibus elucens, super omnia eminentem, ac homini præ omnibus aliis communicatam. Etenim paratus est omnibus cibus; accensa est in cælo lampas diurna sol, & nocturna luna cum stellis; ministrant homini elementa, bestiarum, socii; vellera ovium eam vestiunt; ei mellificæ apes, nent bombyces, pluunt nubes; horas & annos indicat perpetuum mobile cælorum; terrent tamen interdum grandines, tonitrua, fulmina, portenta. Hic servus in hac domo positus non agnoscat ametque Dominum tam magnum, providum, bonum?

Idem in Throno etc.

Them. VIII. Homo pro secundo habet *INSTRUMENTA* maxime hæc;

Aliæ quidem eadem cum ceteris rebus, maxime animantibus; ut sunt corpus, sensus, cibus, vita. Alia autem plane differentia & excellentiora, ut sunt (1. Facultas inquirendi veri summi. (2. Facultas appetendi boni sine fine, ita ut nullo finito quantocumque satiatur. (3. Libertas in volendo, non sine limite. (4. Conscientia vellicans ad agendum seu abstinendum. (5. Conscientia negans sibi adesse absolutum dominium in ulla re &c. Quæ omnia instrumenta ad nihil ordinantur, quod sit tantum finitum.

Et servus tot tantisque ac talibus instrumentis non à semet sed ab invisibili superiore potentia instructus, eandem potentiam non colat, amet? Instrumenta hæc non magni faciat, & conservare integra studeat?

Them. IX. Videt homo *Tertio* omnium conservorum *EXEMPLO*, quæ-rere ipsos summum bonum, summum verum, libertatemque omnem & cetera instrumenta in hoc impendere; quamvis aliqui falsum sibi fingant. In hoc puncto consistit *SENSUS COMMUNIS*.

Them. X. Audit *quarto* *MONITA* veterum & expertorum servorum, qui aliorum servorum directores fuerunt aut sunt. Parentum, magistratum, doctorum, Philosophorum veterum; Et sensum communem agnoscit huc tendere.

Et quomodo non amet homines eodem sensu præditos ad eundem finem secum euntes, & qui sibi ad finem hunc utiles esse possunt?

Them. XI. Exstant etiam *quinto* *SCRIPTÆ, TABULÆ*, varii generis leges, quæ jubent à DEO principium omne sumi, in DEO finem reponi; societatem viæ non turbari, ne à patria aberretur.

Them. XII. Adest *sexto* ipsius *DOMINI VOX*, edita miro modo, & qui majestati Domini conveniret. Ea est in sacra scriptura contenta adeo plana quoad officia agendorum, ac DEI proximique amorem, ut nullibi aliquid simile scriptum sit. Ex quo sane elucet, DEUM esse istorum verborum auctorem.

Them. XIII. Ea vox *septimo* per *TESTES* promulgata est in omnem terram, iterum miris modis; qui testes testimonio huic inter diros cruciatus immortui sunt. Testes etiam supersunt Judæi omnes, quoad vetus testamentum; Testes Philosophi veteres ac novi &c.

Them. XIV. *Octavo* *CASTIGATIONES & PRÆMIIS*

VIONES ET PRÆMIA tum quisque in se experitur, tum in aliis. Et quoniam unius male facti non est alia ratio quam alterius, per se patet, omnibus malis deberi castigationem, & si quod malum aliquo tempore aut modo impunitum fuit, punitum iri alio tempore vel modo.

nonum Vox
secreta, inspi-
ratio.

Them. XV. Aliquando adest homini **Nono SPECIALIS INSPIRATIO**, motusque vehemens ad bonum constans optimum; quæ est quasi arcana vox Domini. *Quomodo loquitur DEUS?* quærit S. Ambrosius: & respondet: *Nunquid voce corporea? Non utique sed virtute quadam præstantiore, quam vox corporis potest esse; fundit oracula.* Cap. XIV. de Paradiso num. 69.

Scorsim
sumpta ali-
quando sunt
ambigua.
Simul autem
sunt certa.

Them. XVI. Horum aliqua (1. scorsim sumpta possunt quidem esse ambigua: Item (2. omnia simul sumpta aliquando possunt carere *evidentia*: At (3. simul sumpta & combinata *certa* sunt media agnoscendi imperii Domini seu Juris naturæ.

Primum patet v. g. Exempla conferworum, si sola spectentur, æque ad malum ac bonum possunt trahere.

Alterum supra Them. II. jam ostendimus non esse necessarium, imo impossibile naturaliter.

Tertium æque verum est, ac illud, quod Themate V. ostendimus, nempe servum posse ex his novem signis agnoscere certo voluntatem Domini, ac sine excusatione.

Reducuntur
ad duo, RA-
TIONEM
& AUCTORI-
TATEM.

Them. XVII. Omnes hæ novem viæ, & si quæ sunt præterea, reducuntur ad duas, **RATIONEM**, & **AUCTORITATEM**: quarum prima est auctoritas,

Nequid sit ambiguum, Rationem dupliciter posse considerari, aio. 1. Ratio dicitur facultas animæ unum ex alio inferens. 2. dicitur Connexio rerum, causarum & effectuum inter se.

Nos hic non loquimur de prima, sed eam supponimus, & quærimus media, quæ hanc facultatem moveant ad actua-lem agnitionem.

Loquimur autem de secunda, seu de hisce mediis; quæ media sunt ipsæ rerum causarumque inter se connexiones intellectui rite propositæ. e. g. Colere DEUM aio esse Juris naturæ. *Ratio* est, quia naturaliter justum est, ut Causa dans esse serviat & colatur ab effecto. At facultas colendi & actus colendi sunt effecta DEI. Igitur hæc facultas & actus debent Jure naturæ servire DEO & ab eo *totæ* pendere.

Nam in Primo sensu accepta *Ratio*, prout illa in actum exit, seu actu impe-

rat facienda, est hæc ipsa lex Naturæ participata. Cap. VII. Them. I.

Hoc autem loco nos non inquirimus, quid aut quæ sit lex naturæ? sed quæ sint media quæ nos ducant in agnitionem legis naturæ ac præceptorum ejus?

Imperite ergo diceremus: medium cognoscendi Jus naturæ est *ratio*: idem enim esset, ac dicere: medium cognoscendi rationem est ratio eadem. Vid. *Suarez* Lib. I. de Legibus cap. III. num. 9. ex S. Thoma, Cicerone, & Augustino.

Paucis rem sic depingo: Lex æterna, quæ est ipsa Ratio DEI agnoscitur mediante ratione participata creata. Ratio hæc participata non immediate attingit rationem divinam, sed median-tibus signis, connexionibus, circumstantiis: & hæc posteriora vocantur à nobis, ac ut videtur, à ceteris etiam *Principia indicativa Juris natura*.

1. Eam duplicem viam insistendam esse prædicto ordine perpetua experientia docet, ac invicte probat. Si enim homo primo deberet adhibere rationem, postea demum auctoritatem, vix quidquam aut potius nihil disceret, adeoque nec sciret: & infantes vel à consortio hominum remotos, vel destitutos organo auditus, per quod maxime auctoritas influit, experimur brutescere. Talis puer fuit in Lithuania inter feras captus per venationem ab Episcopo Villnensi: quod refert Ludolphus in *Schaubühne der Welt, Geschichte*. Talis in Gallia, qui cum, surdus à nati-vitate, adolescens auditum recuperaret, nullis sciendi aut religionis aut moralitatis principiis fuit imbutus; tametsi moribus externis obtemperaret & imitaretur alios homines, ut referunt Commentaria Academiæ Regiæ Scientiarum Parisinæ. an. 1703. pag. 18.

2. *Secundo* Auctoritas in homines vim magnam habet, etiam ubi deficit ratio, præsertim subtilis ratio quod in mere naturalibus docet experientia: cum pauci sint homines, qui multarum rerum moralium reddere rationem queant; sed longe maxima pars auctoritate, cum aliqua saltem ratione prævia aut adjuncta, vivat. Unde Philosophorum, & gentium persuasio fuit, primos homines ab ipso DEO edoctos fuisse, agnoverunt enim, rationem nudam sine doctore seu auctore homini nequaquam sufficere. Et recte Aristoteles edixit: *Discentem oportet credere*.

3. *Tertio*. Ratio acutior pluribus perplexitatibus obnoxia est. Experientia id probat. Advertit enim Cartesius in Tractatu de Passionibus, homines

Auctoritas
primo adhibenda

Quæ ple-
rumque va-
let, etiam ubi
deficit ratio;

Perque eam
ratio corrigi
debet.

nes

nes acutiores, qui valde parum auctoritati tribuunt, si semel ad pravam partem inclinarint, longe maximæ esse malitiæ: cum ii qui plus tribuunt auctoritati, sint quidem mali sed minus. Deinde qui ratione abutitur plerumque auctoritate vix corrigi potest, quippe quam *contemnit*: contra qui auctoritate seducitur, plerumque potest adhuc ratione corrigi; quia plerumque æstimatione auctoritatis non parit contemptum rationis, sed neglectum forte. Ad ultimum sumatur obvia quæstio moralis, eaque jubeatur decidi ex sola ratione; apparebit, rationes pro & contra in infinitum multiplicari, ut sylvæ totæ videantur nasci, è quibus vix sit exitus. Si eadem quæstio resolvenda est ex auctoritate, facilior patebit exitus; quia potest apparere, auctoritatem veterum, mediorum ac recentiorum conspirantem, majorem esse auctoritate solorum veterum, & sic porro.

Et patet latius quam ratio.

4. *Quarto.* Auctoritas latius patet quam ratio propria naturalis in omni nostra vita. Nam 1. Vita nostra est servitus, quod probavimus Capite II. 30. &c. servus autem magis dirigitur auctoritate Domini ac substitutorum ejus, quam sua ratione. 2. In aquirendo rerum dominio, in earum usu, in amissione, in litigiis, judiciis, omnique vita civili homines tandem parent auctoritati judicum, etiam ubi ipsis ratio contraria evidens videtur: contra non parent rationi, ubi auctoritas ipsis certa est. 3. Ratio tantum ad naturalia extenditur; auctoritas etiam ad ea quæ rationem superant, estque post omnem rationem frustra adhibitam saluberrimus partus animæ fluctuanti. Plato in divinis explicandis assidue recurrit ad auctoritatem veterum hominum, qui origini suæ propiores plus de ea intelligere poterint quam nos remoti. Agnoscitque demum, maximam de divinis certitudinem nos tum demum habituros, cum aliquis de divinis ad nos venerit, eaque nos docuerit. Quæ à Platone optata felicitas nobis contigit in filio DEI Jesu Christo.

5. *Quinto.* Homines inæqualiter participant de Ratione, alius magis alius minus: at non inæqualiter obligantur jure naturæ, ita ut alius esset minus alius plus obligatus. DEUS itaque homine magis illuminato utitur tanquam organo ac medio, cujus auctoritate & ductu possint illi etiam, qui minus illuminati sunt, credendo melioribus pervenire ad obligationum

suarum impletionem, & per hoc ad finem ultimum.

Ita inter Gentiles suscitavit DEUS Socratem, Platonem aliosque Philosophos, multam lucem spargentes in populum.

Auctoritate possunt etiam simplicissimi salvari: sola ratione aut acutissima ratione utentes vix.

Unde & S. Thomas præcepta moralia, quibus prohibentur inordinationes hominis ad se ipsum, per hoc dicit pertinere ad Decalogum divinum, *quia perveniunt ad populum mediante instructione sapientum.* I. II. Qu. c. art. V. ad imum Nam in Decalogo nullum est præceptum de amore sui ordinato, sed omnia ad DEUM & proximum ibi referuntur: amorem autem sui partim ex se ipso discit homo, partim ex instructione sapientum. Quæ instructio ad quartum præceptum pertinet, sicut enim pater est qui carnem generat & educat, ita melior pater est, qui animam informat.

Them. XVIII. Ex hæcenus stabilitas manifesta fieri possunt perversa principia plerorumque heterodoxorum Juris naturæ ita dicti scriptorum. Dum alii ex sola nudaque ratione *agnoscendum* Jus naturæ dixerunt; rejecta omni auctoritate, potissimum autem divina: alii Jus naturæ *consistere* posse sine relatione ad DEUM neque ut principium neque ut finem: alii ex defectibus & vitiis eruendum illud misere putaverunt, nempe ex appetitu & libidine nocendi: alii alia constituerunt adeo non ad Jus naturæ ducentia, ut potius inde abducant, & nata sint omne Jus fasque, divinaque & humana omnia pervertere; nisi potentior aliunde medicina adhibeatur. Videantur hæc uberius in *Larva detracta*.

Them. XIX. Jus naturæ ex sola ratione, remota auctoritate, discere aut docere, non est *NECESSARIUM*.

1. Quia, ut Gundlingius advertit ipse, in legibus civilibus omnium populorum jam est *ipsa ratio*. Igitur, ut quis discat ea, quæ ex ratione sunt facienda, non est necessarium rationem solam abstractam scrutari, sepositis legibus humanis vel alia auctoritate. Sicut ut quis discat cantare, non est necessarium hoc discere ex sola sua cantandi facultate, rejecta instructione præcentoris: quia in instructione præcentoris etiam ipsa jam est facultas & ratio canendi.

2. Illud non est necessarium in discendo jure naturæ, sine quo illud discunt ex mille hominum partibus saltem

Ex prædictis arguuntur falsa principia juris naturæ

Jus naturæ ex sola ratione non est necessarium.

Probatur à pari

Ab experientia

tem nongentæ nonaginta novem partes, cum tribus quadrantibus. At nongentæ nonaginta novem partes hominum discunt jus non adhibita *sola ratione*, auctoritate vero exclusa. Igitur tali modo discere jus naturæ, ut sola ratio adhibeatur, remota auctoritate, non est necessarium.

Confessione
D. Wolffii

3. Assumptum vero nostrum non ego comprobabo, sed perpetua experientia probat. Ipseque D. Wolffius id nobis debet probare. Ipse enim cum omni Ontologia sua & demonstrationibus mathematicis nihil aliud potuit evincere, quam ut denique in Præfatione Philoſophiæ practicæ fateretur: Jus suum naturæ demonstrativum, sive rationem solam remota auctoritate, non esse pro rudibus, sed tantum pro *jamjam scientibus*. Atqui inter partes mille hominum sunt partes nongentæ nonaginta novem rudes. Igitur ex mille partibus hominum vix una potest discere jus naturæ ex sola demonstratione seu ratione abstracta ab auctoritate. Jamjam scientibus autem hoc nihil servit: quæ jam scimus, non discimus.

Nullus homo
vel parum
discit sola
ratione

4. Quid quod omnes homines semel in vita sunt rudes, nisi sint *θεοδιδάκτοι*, & à DEO immediate inspirati. Igitur omnes homines initio debent discere ab auctoritate, non à sola ratione. Vel ostendatur ex toto genere humano vel *unicus*, qui jus naturæ didicerit ex sola ratione. Si quis vero à DEO doctus fuit, hoc ipso fuit doctus auctoritate.

Etiam D.
Wolffius.

5. Adde, quod etiam sapientibus, Ontologis, mathematicis ac Logico- rum ceterorum omnium reformato- ribus ac præceptoribus, quam infeliciter cesserit, Jura naturæ ex sola sua ratio- ne aut didicisse aut docuisse. Exem- plum ejus est D. Wolffius, rationem solam professus, & tamen à principio æque ac sine longe aberrans, quid de medio speres? Certe quidquid in me- dio seu in decretis ex principio dedu- cendis ac ordinandis ad finem, boni docet D. Wolffius, id omne omnino edidicit ex doctoribus ipsum præceden- tibus, maximeque ex S. Scriptura & Jure Romano. Vid. infra.

Non est ne-
cessarium Jus
naturæ im-
perfecte di-
scere.

6. Quod est necessarium ad legem naturæ descendam, sine hoc non potest disci illud jus. Potest autem jus natu- ræ disci sine ratione *sola*: seu potest disci ex auctoritate rationi conjuncta. Igitur non est necessarium ex sola ratio- ne discere. Est idem argumentum quod num. 2. sed hic conversum.

Obijciuntur
primi homi-
nes, qui sine

7. Obijcies: Jus naturæ ex sola ratio- ne debuerunt discere ac docere primi Legislatores, Juris consulti, Ethicæ

R. P. Defing. Pars II.

doctores. Igitur isti didicerunt jus na- auctoritate
turæ prævie ad auctoritatem humanam, didicerint.
qualis ante hos primos nulla esse po-
tuit. Utrique non dicetur, primis Le-
gislatoribus, doctoribus &c. debuisse
jus naturæ divinitus revelari?

8. Respondeo 1. Peto mihi ostendi R. 1. Nega-
tur.
unum aliquem legislatorem, qui jus
naturæ sine prævia auctoritate didice-
rit, ita ut docere ceteros posset. Solon
ad hoc discendum magnam moratarum
regionum partem perſcrutatus est. Ana-
charis ex Scythia ad hoc discendum
profectus est ad Solonem & in ejus do-
mo eodem tempore hospitium habuit,
quo Solon in condendis legibus occu-
pabatur. Moyses his omnibus valde an-
tiquior neutiquam sine prævia auctori-
tate didicit: quippe instructus omni sa-
pientia Ægyptiorum, & postea à DEO
ipso doctus. Idem plane dicendum de
Aristotele, Platone, de Socrate, de He-
ſiodo, Homero, Orpheo, Lino, &
quidquid Græcia doctorum secuta est.
Platonis &c.

9. Respondeo 2. Si ratio quoque R. 2. Proba-
tur responsio
hujus rei exigitur, dabimus eam, quæ
nobis apparet. Ponatur enim quilibet
primus legislator, etiam ignoti nomi-
nis. Quæro; fuit is ejusdem fortis cura
ceteris hominibus, an diversæ? Si di-
versæ ponitur fortis fuisse, nihil ad no-
stram quætionem pertinet. Non enim
quærimus nos, quomodo possit aut de-
beat disci jus naturæ ab homine qui à
nostra conditione est alienus, nec tot
Juris naturæ, partim larvata compendia
in Germania prodierunt ad ostenden-
dum Germanos à ceteris mortalibus
differre, quia Germani Jus naturæ ex
sola ratione discant, cum ceteris prævia
auctoritas debeat facem accendere.
Quod si is primus legislator fuit ejus-
dem ac nos conditionis, erit editus à
matre sicut nos, primas notiones hau-
serit à matre ac patre & sociis ceteris
sicut nos: sive illæ notiones & ideæ fue-
rint illi nobisque innatæ, sive acquisitæ,
nam si innatæ sunt, nunquam tamen
actu intelligentem hominem faciunt,
nisi auctoritate admonente excitentur;
quod in infantibus patet, qui ideas in-
natas (in hac hypothesi) habent, ni-
hil tamen actu intelligunt, donec mul-
ta instructione id est auctoritate exci-
tentur. Vid. *Larva Detracta* Cap.
XVI. quæ contra D. Wolffium dispu-
tavimus.

10. Respondeo ergo 3tio Videri, R. 3. Prima
homines aut
necesse fuisse, ut vere primi legisla-
tores, id est primi homines fuerint aut à
DEO edocti immediate, aut fuerint al-
terius conditionis quam nos v. g. ut
sive è terra editi fuerint, sive ex qua-
cun-

Quaque alia materia agentibus elementis prognati, sive à DEO ex nihilo creati. Nam si editi è terra sponte fuerunt, ut Lucretius atheus nugatur: quaritur, an *ratio* simul edita fuerit è terra, aut unde ea venerit? nihil in ejusmodi hypothese afferi potest, nisi miserabiliter frivolum, ut de impietate interea taceam. Si à DEO conditi sunt aut ex nihilo immediate, aut ex materia à DEO facta; quæro, iste homo factus est talis, quales sunt nostri infantes recens nati? & sic debuit ab aliis discere: non ab hominibus aliis; quia alii non fuerunt: non à semet; sicut nostri non discunt: igitur à DEO, vel aliquo per DEUM misso. Si homines primi à DEO facti sunt tales quales sunt nostri viri, nec qualescunque, sed tales, qualis est D. Wolffius in hac senectute sua ontologus & mathematicus & Logicus summus; fateor, si quis homo tam vasta scientia præditus sit, illi non opus fuisse nec fore auctoritate prævia ad aliquas inferiores leges naturæ agnoscendas aliqua imperfectiore agnitione: contendo tamen, etiam huic homini ad præcipuas leges naturæ perfectius agnoscendas, opus fuisse ac esse auctoritate perfectiorem hanc cognitionem præcedente. Exemplo est Puffendorffius & D. Wolffius, viri à suis & passim habiti doctissimi, quorum profanam doctrinam & ego plurimum suspicio. Sed cum omni hac sua demonstrativa scientia D. Wolffius officia erga DEUM, tametsi ea ipse aliunde didicerit, per rationem suam non potuit ita connectere juri naturæ, ut non ab eo possent separari. Quod ego valde imperfectum existimo. Is si auctoritati locum in jure naturæ fecisset, atheis id est naturaliter injustissimis non dedisset ita liberum campum. Igitur ad præcipua juris naturæ officia certius discenda opus est auctoritate aliqua à DEO proficiente, opus est inquam etiam iis hominibus, qui omnium profanarum scientiarum pleni nascerentur ex utero matris, aut è terra educerentur.

II. Respondeo 4. Tametsi omnes prædictæ hypotheses possent sine difficultate admitti, nulla tamen est ac evincitur *necessitas*, in moderna hypothese seu potius systemate ac statu nostro jus naturæ hac methodo abstracta discere; seu eliminare auctoritatem. In nostro statu apud nostros Germanos nulli inveniuntur tales discipuli, qui jus naturæ discere possent ex sola ratione. Nam omnes in omnibus Universitatibus discipuli ad collegium juris naturæ accedentes, illud jus jam aliunde ex aucto-

ritate didicerunt. Ergo impossibile est ipsis, ut discant jam ex ratione sola, quam auctoritas non præcesserit: factum enim infectum fieri nequit. Et iidem discipuli si hoc momento obliviscerentur omnium juris naturæ principiorum, quæ antea ab auctoritate didicerant, nihil nunc in scholis possent discere, nisi iterum præmissa auctoritate: Ipsique doctores si hodie omnium obliviscerentur eorum, quæ per auctoritatem didicerunt, cras deberent incipere scientiam suam ab auctoritate. Ita mihi videtur. Siquis mihi contrarium experientia quadam certa probaverit, lubens videbo. Vid. Thema XXI.

Thema XX. Jus naturæ remota auctoritate ex sola ratione tam discere quam docere non est UTILE nec singulis, nec omnibus, præsertim juvenibus.

1. Quia sola ratione, remota auctoritate nihil magis discunt, quam si etiam auctoritas conjungitur: imo hoc ipso discunt minus.

2. Si ratio quæ ratio consideratur, talis adest non huic uni homini discenti aut docenti, sed etiam aliis: igitur ratio etiam aliorum, quæ non potest nisi auctoritate tradi, est medium quoddam & adjumentum ad rationem perficiendam & cognitiones obtinendas. Non est autem utile discitem exuere adjumentis ad discendum opportunis imo necessariis: igitur non est utile à discipulis Juris naturæ remove auctoritatem.

3. Si ratio consideratur quæ sola, plane non est utile ex hac disci jus naturæ, remota auctoritate. Nam solam rationem sic intelligo, ut est in hoc solo homine, abstrahendo à ratione aliorum hominum. Prodeat enim in medium aliquis homo, vel ipse D. Wolffius, & exuat à se omnes illas rationes, omnia principia, quæ ex aliorum hominum præceptione didicit, & servet solam suam rationem, sive servet intellectum suum instructum solis illis ideis ac principiis, quæ ipse in suo fundo invenit; hoc facto credo inprimis apparituram corniculam Horatianam misere implumeri; deinde nec D. Wolffio talem statum utilem futurum ad sustinendum munus Doctoris naturæ, nec utilem illum futurum discipulis ab ejus ore pendere volentibus. Mihi sic videtur: si quis mihi afferat talem doctorem aut discipulum utilem, aut qui jam fuerit, aut qui nunc sit, aut qui imposterum esse possit, lubens videbo, & me etiam discipulum profitebor, tametsi alterum pedem in tunulo habuero.

4. Hoc

Probatur exemplo Wolffii &c.

Exemplo Germanorum nostrorum probatur.

Nulla utilitas
provenit
Germaniæ
ex Jure natu-
ræ sola ratio-
ne tradita.

4. Hoc quoque volo, ut mihi ostendatur, quæ sit illa utilitas, quæ in Germaniam nostram promanarit ex illis libris, qui professi sunt Jus naturæ ex sola ratione docere? Ubi, in qua civitate, in qua aula, in quo negotio utilitatem attulit didicisse jus naturæ ex sola ratione, remota auctoritate? Quod bellum ex hac sola gestum est aut inchoatum? quæ pax composita? quod fœdus iustum? quæ lex lata? quæ sententia in judicio proposita? quis innocens liberatus? quis reus damnatus? Quis in conscientia sua vere securior redditus? quis ad veram stabilemque felicitatem adipiscendam promptior aptiorque factus ex hac disciplina, quæ sola ratione, auctoritate remota est Germaniæ nostræ tradita? Proferatur is in medium. Mihi spondeo, eum, si examinabitur, aut proditurum esse auctoritatem, ex qua didicerit; aut plura inutilia in eo deprehensum iri quam utilia.

Exemplum
sunt Veteres:

5. De hoc, quo minus dubitem, facit experientia duplex eaque longa. Prima est veterum, altera modernorum. Vetus experientia est in Philosophis ethnicis tam Græcorum quam ceterarum gentium. Illi non pauca quidem intelligebant de Jure naturæ; sed tum ex illis, quæ intelligebant, nihil fuit, quod non prius ex auctoritate fere majorum didicissent; tum ex illis ipsis philosophis, qui maxime ab auctoritate sese abstinentes maxime in solam rationem erant intenti, ii maxime ignorabant principium boni atque finem. Qua de re legi vel Cicero de Finibus potest. Fine autem bonorum ignorato necesse est ignorari justitiam, ut idem gentilis agnovit, & nos late loco non uno differimus. Altera est experientia nova, ex qua solum adduco D. Wolffium, omissis ceteris. Is auctoritate (tametsi ipse ex hac omnia didicerit meliora) ultro seposita non potuit ratione sola pervenire ad agnitionem principii morum; ut qui non nisi physicum semper aut metaphysicum docet. Neque venit in agnitionem Finis vere boni, sed finem bonorum talem statuit, qui sit magnum malum; nempe miserabilem hunc & continuum progressum in perfectionibus physicis humanæ naturæ in hac tantum vita. Quem tamen ipsum progressum videtur ex Confutio tandem didicisse, quemadmodum Heinecius DEI voluntatem tanquam principium juris denique ex Coccejo didicit. Nam revera isti auctoritatem, unde discant, non abijciunt, solam autem spernunt auctoritatem Christi. Heinecius quotidie, ita existimo, orans DE-

Et moderni,
ut D. Wolffius.

& Heinecius.

R. P. Desing. Pars II.

UM, ut fieret ejus voluntas, non potuit tamen venire in notitiam principii juris naturalis; cum autem semel forte legeret Coccejum, repente illud didicit. Wolffius autem ne in Coccejo quidem hoc legens intelligere potuit, sed decrevit, omnem suam ontologiam, Mathesin ac Logicam armare in Heinecium & Coccejum, contendens meliora docuisse Confutium, quia à DEI voluntate Deoque ipso abstraxerit. Miseram sane rem!

6. Ideo quoque hoc in scholis inutile est, quia modo quidem jus naturæ dicitur una cum ordinariis scientiis, ita quidem ut vera ejus principia, verus finis cognoscantur, & ut intelligatur, quomodo conclusiones mediæ ex utroque procedant. Secundum consilium autem istorum post hæc iterum nova disciplina esset exordienda de jure naturæ aliter discendo iterum. Nam discipuli Germani, qui nunc ad Jus omne discendum accedunt scholas, juris naturæ verum principium & ultimum finem didicerunt jam ex doctrina Christiana, quæ omnium optima est juris naturæ doctrina. In scholis discunt conclusiones medias Juris civilis ex jure naturæ deductas: & discunt, ostendentibus magistris, qua ratione illæ conclusiones ex jure naturæ deductæ sint, seu quare ad principium & finem connectantur: omnes enim boni scholarum doctores solent rationes legum diligenter pandere auditoribus. Hoc utroque diligenter præstito, quæro, utrum discipulus didicerit Jus naturæ? utrum ignoret? Si tales discipuli ignorant jus naturæ, sequitur jus naturæ ante D. Wolffium fuisse omnibus Germanis ignoratum; quia ipse se primum profitetur, qui ex sola ratione demonstraverit Jus naturæ: nec Heinecio idem fere jactanti ulla in hoc partes permittit, quia is jus naturæ à voluntate DEI pendere putaverit. Si vero hæc ratione discipuli didicerunt Jus naturæ, sequitur eos cogi ad bis eadem discendum, si post hæc omnia debebunt iterum totum jus naturæ ex ratione discere non conjuncta cum doctrina morum aut legum, sed ex ratione ab utroque secreta ac separata. Videatur de hoc Larva detracta Cap. IV. Them. XXII. & Cap. IX.

Inutile est
iterum nova
medo di-
scere que
aliis casus.

7. Hæc ita habere, atque talem methodum nihil utilitatis asserre, docuimus etiam in Larva detracta Cap. XV. ubi ostendimus Themate III. & seqq. illos conatus nec esse utiles ad disciplinam morum, nec ad conscientiam quietem sive gentilibus sive Christianis comparan-

Inutilitas
hæc jam alibi
ostensa.

parandam, nec ad forum civile, nec nobilitati rure agenti, nec ad politicam aut publica negotia.

Obiectio Or-
dinatus di-
scitur Jus N.
si prius sola
ratione.

8. *Obicies:* Jus naturæ *ordinatus* discitur, si prius evolvantur, quæ in natura latent æqui & iusti principia, in subsidium utique vocando etiam quæ ab aliis (cum omnibus detegendis unus homo non sufficiat) detecta fuere. Deinde conformitatem eorum, quæ ab auctoritate constituta sunt cum iisdem principiis ostendendo.

R. Negatur,
quia ne po-
test quidem
ita disci. Ex-
perientia.

9. *Respondeo,* ac nego *ordinatus* sic disci; quia ne potest quidem sic disci. Si enim D. Wolffius, Heineccius, Puffendorffius, Grotius non prius ex auctoritate didicissent de rerum dominio, de bello, pace, contractibus, de sanctitate vitæ tuendæ & infinitis aliis; si non ex nutricibus intellexissent tum res quotidianas tum plurima de DEO, de summa felicitate &c. ne illi postea sola sua ratione adhibita ex his omnibus nihil propemodum didicissent, ne dum docere alios potuissent. Populus Romanus ratione utique præditus multis tamen seculis indigebat, donec ea condiceret, quæ nunc Heineccius & Wolffius ex sola ratione intra aliquot menses docturos se profitentur. Quin populus Romanus ne hæc quidem ex sola ratione didicit, sed eorum scientiam missis publice legatis ex Græcia repetiit. Itaque ego quidem sic existimo; *ordinate* jura naturæ ita solum disci, si rudis primum se committat auctoritati cuidam salubri instituendum: hæc institutione, & accedente per ipsam hanc institutionem paulatim majore rerum omnium cognitione per plures disciplinas acquisita, illuminatur mens, disponitur voluntas, ratio expurgatur ac roboratur; ac tunc demum cum satis experientiæ adest, illa lumina cum iis conferre potest, quæ ex auctoritate antea didicerat, atque conformitatem inter utraque examinare. Qui vero contrarium evincere voluerit, ab eo peto, ut producat in medium eum hominem, qui ratione præcedente, auctoritate demum sequente jus naturæ utiliter didicerit. Ego vero in contrariam aciem producā omnes quotquot sunt & fuerunt in terra homines cogniti, ipsumque Heineccium, ipsumque adeo D. Wolffium, qui nisi in ipsis erudiendis præcessisset auctoritas, non tantum non *ordinatus* scirent ista, sed plane de his *nihil*.

Quid sit or-
ordinate disci-
re?

Ex sola ra-
tionem discere
non est possi-
bile.

Thema XXI. Jus naturæ ex sola ratione, remota auctoritate, discere, non est moraliter *POSSIBILE*.

1. Probavimus id jam supra Them. XVII. n. 1. & Them. XIX. n. 7. &c.

2. Puffendorffius, Heineccius, Wolff-Præbator *Ex-*
fus nunquam possunt probare se ea *perientur,*
quæ docent, ex sola sua ratione didicisse: noti sunt enim illorum omnium parentes, magistrisque, notum est quanto studio in versandis doctorum libris versati fuerint; nisi forte dicerent, libros se quidem, magistrosque habuisse, ex illis tamen nihil de jure naturæ, omnia autem ex semet didicisse: id quod multam ingratitude, multam arrogantiam, adeoque parum juris naturæ saperet, parumque spei præberet ex ejusmodi doctoribus proficiendi. Quod si jam ipsi doctores omnia didicerunt ab auctoritate cum ratione, quomodo postulānt à discipulis, aut quomodo iisdem promittunt, omnia discenda sine auctoritate sola ratione? Qui hoc promittunt, qua ratione cathedras erigant, aut libros conscribant, comprehendere ego quidem non valeo. Quid enim est doctor sine auctoritate?

3. *Obicies:* Distinguendum esse inter auctoritatem *præcipientem* & *docentem*. *Præcipientem* vocatur, cui obsequi oportet cæco modo, non examinata ratione aut justitia præcepti. *Docens* appellatur, quæ legem proponit, simulque illius rationem & justitiam seu convenientiam cum statu naturæ humanæ ostendit. *Docentem* esse necessariam probat præsens thema, non vero *præcipientem*. Sed hoc ipso sequitur, rationem *in se* esse auctoritate docente priorem illiusque basin.

Obiectio.
Auctoritas
docens est
necessaria.

4. *Respond.* imo distinctionem illam non respuo. Dico autem, totum meum sermonem hic quidem institui de principiis non *constituentibus* legem naturæ, atque adeo non de auctoritate præcipientem, sed tantum de *indicativis*, id est de auctoritate docente, quæ sit necessaria homini volenti non facere præcepta, sed *discere*, cognoscere, intelligere. Cum igitur meum thema probet, docentem auctoritatem esse non tantum necessariam, sed priorem & antecedentem, sequitur falsam esse propositionem contradictoriam, nempe *solum* rationem sine auctoritate sufficere ad *discendum* vel *docendum* jus naturæ.

R. 1. Ergo
verum est
thema.

5. *R. 2.* Auctoritate docente non esse priorem seu anteriorem rationem in discendo, sed posteriorem; etiam hoc experientiâ ipsa probatum dedimus; nisi quis rationem sumeret pro ipsa nuda facultate discendi remota, qualis etiam infantibus & mente motis adest: hæc enim adesse debere, ante quam auctori-

R. 2. Ratio
non est prior
in discenda
Auctoritate
docente

tati-

tati te erudiendum des, omnis iterum experientia docet.

R. Sufficit auctoritatem non posse separari à ratione.

6. R. 3. Rationem esse priorem dignitate, ac vi in discendo jure naturæ, atque esse basin auctoritatis docentis, equidem hoc loco nolim nimium pugnare; hoc enim loco mihi sufficit ostendisse, inutiliter separari auctoritatem à ratione, imo ne posse quidem separari. Quemadmodum enim ædificium nullum ipsamque adeo basin ejus nemo vel incipit sine auctore; ita etiam juris naturæ disciplinam ipsamque adeo rationem nemo ne obtinet quidem sine auctore & magistro. Ceterum in discendi initio auctoritas docens non tantum prior tempore est, sed etiam potior vi, dignitate & potestate, ita ut ea etiam *cæco modo* sit sequenda. Nam, ut Aristoteles advertit, discendum oportet credere, & nisi ante credat, non sciet postea, & S. Augustinus probe notavit, eum, qui prius non velut cæcum se præbeat auctoritati docenti, non esse discipulum. Quippe qui ejusmodi est, aut jam scit ea, quæ doceri petit, & sic nugator est: aut nescit; & sic in eo est cæcus, nec rationem eorum tenet, sed auctoritas ei cæco applicata tam est potens, ut rationem in eo aut proliciat aut generet: proliciat, si ideæ jam sunt innatæ; generat, si sunt acquirendæ.

Et tamen etiam prior est auctoritas docens

R. 4. Auctoritas præcipiens, & quidem divina, necessario præcedit J. Naturæ.

7. Respond. 4. De auctoritate autem præcipiente quin ea debeat præcedere rationem omnem jure naturæ ligandam, res est indubitata; quia auctoritas, præcipiens est principium constitutum & causa efficiens tam ipsius rationis quam juris naturæ absoluti. Contraque sentientem D. Wolffium ex-
Larva detracta.

In scientia justæ auctoritas divina necessaria agnita genibus.

8. Ceterum in scientia justæ adeo non tantum Plato aliique philosophi doctissimi deiudarunt, sed etiam plerique omnes populo, ut, cum vellent ad ejus scientiæ originem pervenire, nihil superesse agnoverint, quam ut majores sui ac primi homines eam à DEO acceperint. Sic nuper detecti Peruvienfes, sic Indi, sic Græci, sic Romulus & Numma Pompilius, sic Mahometes, sic omnes veri ac falsi juris doctores affectarunt divinam auctoritatem sibi revelatam; quippe *sensus communis* totius generis humani est & fuit, de *justitia* fundamentaliter doceri homines, nisi à DEO non posse. Vid. Cap. XVI. *Larva detracta* contra D. Wolffium.

Objection. Auctoritas potest esse falsa,

9. *Objectiones* rursus: Auctoritatem divinam in docendo justæ affectarunt tam falsi quam genuini doctores: Ergo auctoritas non est principium indicativum justæ, sed indiget ulteriori,

10. *Respond.* 1. Retorqueo argumentum: Rationem affectarunt tam falsi quam veri juris naturæ doctores: Ergo ratio non est principium indicativum &c.

R. 1. Sciam ratio potest esse falsa,

11. *Respond.* 2. Imo ex hoc quod tam falsi quam veri doctores justæ affectaverint auctoritatem & rationem, sequitur plane utrumque esse verum indicativum principium justæ. Nam ille esset insanus, qui volens doctorem se vendere, affectaret signa doctrinæ suæ, quæ nec sunt signa veri nec sensu communi pro talibus habentur. Sicut qui vendere volens mercem quamcumque proponeret talia signa, quæ aut à nemine pro signis earum mercium agnoscerentur, aut non nisi à stultis, insanis, & mente motis.

R. 2. Et affectatione auctoritatis inferitur, eam esse verum indicativum J. N.

12. *Respond.* 3. Distinguendam esse illuminationem argumenti, Auctoritas sola non est indicium justæ; Auctoritas tamen junctâ rationi. Quantum tamen attinet ad divina agnoscenda in his quandoque auctoritas sola indicat: non ita quidem sola, ut rationem omnem

R. 3. Auctoritas sola non est principium indicativum justæ, nisi interdum in divinis.

excludat, sed ut etiam nulla *intrinseca* naturæ ratione data inventaque, auctoritas divina intellectum humanum ipsum sic illustret, determinet adeo, ut sine alio requisito possit adsentiri, si voluntas se determinet. Quemadmodum Saulo evenit in sua conversione, & infinitis aliis. Nam si lumen illud veritatis, quod intellectus piscatur ex rebus sensibilibus, potest ejus assensum mereri, quomodo non ipsum lumen veritatis substantialis divinæ quocumque aliò diviniore modo communicatum cum anima poterit eundem assensum mereri? Cum igitur dixi, in tali eventu auctoritate sola rem geri, non exclusi rationem omnem; sed auctoritas illa secum fert rationem multo optimam.

Thema XXII. *Sola* ratione, exclusa auctoritate docere jus naturæ, *ut nunc observandum*, est etiam *NOXIMUM* ac fonticum. Docere autem tali modo jus naturæ ut neque nunc observandum neque in ullo alio statu reali sed imaginario, est *DELIRUM*.

Sola ratione docere J. N. nunc est noxium,

1. Ad hoc planius faciendum *Quæro*, an illi, qui jus naturæ tradunt sola ratione, exclusa auctoritate, velint ac jubeant, ut homines nunc existentes ac discipuli sui etiam ita vivant, sola nempe ratione, exclusa auctoritate ex principiis actionum? Si hoc volunt, nemo non videt, omnia susque deque versum iri, cessaturam omnem obedientiam, omnem religionem, & paulo post usum quoque rationis ex genere humano peritus cessaturum; quippe qui usus fere

Quæro, an etiam ex sola ratione vivendum?

totus ex auctoritate & magisterio primum acquiritur.

Quæ. an ex ratione sola discendum, aliter autem vivendum?

Non. quia morale studium non nisi propter actionem suscipiendum.

2. *Quæro*: an iis, qui jus naturæ sola ratione, exclusâ auctoritate docendum contendunt, velint *discendum* quidem illud jus *ex sola* ratione, *exercendum* autem & practicandum esse etiam *auctoritate* valente, imo ut plurimum prævalente? Si hoc propositum sibi habent, nescio, quæ sit causa cur tantum clamoris de utilitate ac præstantia istius studii passim increbrescat? Studium morale omne, nec Aristotele nec ullo homine hæctenus refragante, ad actionem tendit: Istorum autem studium tali modo ad actionem non tenderet: Non igitur est studium morale: & quomodo erit studium juris naturæ? Siquis doceret hominem circa musicam *ex solis* regulis Geometriæ & arithmeticæ, remoto usu & consuetudine & auditu, jubere discipulum musicam quidem ita discere; postea tamen cum exercenda est musica, consuetudinem sequi & auditui obtemperare: quid hic præceptor discipulum juvat? Dices: hoc juvat, imo ut discipulus auditui obtemperet, etiam cum regulæ videntur aliter præcipere: vel 2do hoc, ut sciat, quid regulæ præcipere, etiam cum in praxi aliud agendum est ob auctoritatem. Vel 3tio hoc ut sciat, cur auctoritati obtemperandum sit etiam contra regulam. Vel 4to hoc, ut etiamsi contra regulam sit obtemperandum consuetudini, tamen ipse sciat, talem obsecutionem in fundamento non pugnare contra regulas; eo quod ex regulis hæc quoque sit una, obtemperandum esse auditui & consuetudini. Hæc si quis novorum doctorum contendat etiam valere in doctrina Juris naturæ seu morum, ad singula nobis erit respondendum; id quod jam faciam.

Urgetur 1ma hypothesis.

3. Si studium separatum juris naturæ ad hunc finem traditur, ut discipuli discant ex sola ratione intelligere jus naturæ, in praxi autem sequantur auctoritatem etiam contra rationem quam didicerant à magistro vel sibimet fabrefecerant: non tantum inutilis est hæc disciplina, sed & noxia. imo quia tempus perditur à juventute. 2do quia hoc ipso studium Juris naturæ suspectum redditur tanquam irrationabile. 3tio Quia cuilibet non tantum consuetudini sed etiam corruptelæ janua aperitur. Ita Spartani recte mentientur, jurabunt &c. quia consuetudini serviendum est etiam contra rationem, in hac hypothesi.

Urgetur 2da hypothesis

4. Si Jus naturæ ex sola ratione ideo tradendum est, ut discipuli speculative

sciant, quid esset ex ratione agendum ibi, ubi auctoritas aliud exigit? Talis scientia est inutilis ob puram speculationem sine fructu vitæ. Sed insuper est noxia imo ob contrarietatem principiorum, immensum enim nocet, maxime in moralibus, regulis & principiis adversari in praxi. 2do nocet hoc ideo; quia speculativa scientia habetur pro veritate. Si ergo in praxi necesse erit ab ea recedere, discipulus debet judicare, se recedere à veritate, & tali modo agit cum conscientia practice mala.

5. Si Jus naturæ ex sola ratione ideo docendum est, ut discat rationem & causam: *cur* sæpe sit obtemperandum auctoritati, propria suaque privata ratione non obstante; talis ratio, *cur* id faciendum sit, nullo modo indiget ulla cathedra, ulla disciplina nova, ullo in academiis professore, ullove libro seorsum à quoquam scribendo: & quilibet infans hoc discit à teneris; quilibet barbarus aut truncus potest hoc discere ex quolibet nauta vel colono. Quodsi dicas, equidem pueros & alios rudes posse scire aliquam causam generalem, *cur* parendum sit auctoritati; sed doctis opus esse, ut in quolibet casu aut lege sciant, quomodo hæc obedientia particularis sequatur ex illa regula generali. Ad hoc respondeo, istud esse falsissimum, nempe hoc opus esse ad vitam, mores, & justitiam; cum ne ipsi quidem docti in hoc conveniant; & per istam disquisitionem non nisi dubitationibus, excusationibus, & inobedientia sternatur via; Ex hoc enim quod aliquis non poterit deprehendere connectionem particularis hujus obedientia cum illa universali ratione obediendi, pronus fit ad semet ab obedientia absolvendum, si consuevit tunc solum obedire, cum particularem rationem perspicit.

Urgetur 3ta hypothesis

Non est necesse in particulari scire, quomodo præceptum deducatur ex universali principio.

6. Quæro jam iterum, an omnium legum humanarum saltem Germaniæ rationes particulares in tali Juris naturæ disciplina sint seorsim à legibus tradendæ in unum corpus collectæ? Hoc autem est impossibile, sive in multis sive in paucis legibus. Impossibile est enim assignare rationem, cur depositus ensis non sit reddendus furioso, nisi simul afferatur lex & obligatio non reddendi. Impossibile est assignare rationem, cur miles teneatur manere in statione, nisi simul dicatur, quod teneatur &c. Igitur qui omnium legum rationes particulares pro juris naturæ disciplina habet, easque tradere discipulis vult; is simul omnes leges humanas tradere debet. Hoc ipso autem non tradit

In cassum traduntur seorsim rationes obligationum, & seorsim ipsæ leges obligantes.

tradit separatam disciplinam juris naturæ, sed tradit disciplinam juris civilis conjunctam cum jure naturæ. Hoc ipso etiam nihil aliud facit, quam quod omnes Juris doctores hæcenus fecerant. Hoc ipso ceteros ante hac doctores calumniatur tanquam ignorantes seu ipsius juris naturæ seu modi tradendi. Hoc ipso inanissimos & inutiles clamores in Germania nostra excitavit.

Quid mali sequatur ex jure naturæ solo ratione tradito.

7. Nocumentum, quod ex tali Juris naturæ disciplina fluxit jamjam, tribus exemplis sensere provinciæ. Ex hac enim rationis solius deprædicatione consurrexit libertas, indifferentia, naturalismus & ejusmodi monstra semper magis invalescentia. Secum enim, quamquam falso, ratiocinantur: ratio mihi hoc dicat: Rationis dictamen solum est sequendum, quia ex sola ratione est demonstrandum jus naturæ: à jure naturæ me nemo potest impedire; & quomodo istud imperium cum ratione sola connectatur, ego non intelligo. Igitur mihi sequenda est mea ratio: alia jubenti resisto &c.

Abusus per se sequitur ex hoc.

8. Equidem excipit nonnemo, talia tantum sequi ex abusu rationis, non ex usu. Respondeo, imo hoc ipsam est abusus, quod sola ratio pro indicio legis naturæ statuitur: ex quo non per accidens sed per se sequitur, quod debeam resistere legi humanæ vel divinæ per rationem solam mihi non demonstratæ. Illi enim legi non possum parere, quæ non ratione sola demonstratur fundari in lege naturæ: at fundari in lege naturæ hanc legem in dato casu, non possum mihi demonstrare ratione sola: Ergo huic legi in dato casu non possum parere.

Clerus Gallicanus damnavit sola ratione utentem J. N. doctrinam.

9. Recte igitur Clerus Gallicanus videtur cum Academia Parisina ac Lovaniensi confixisse hanc propositionem: *Liceat ex SOLO RATIONIS LUMINE adjudicare, quando quis privatus possit pro tuenda vita, vel bonis, vel honore aliquem occidere.* Apud Alexandrum Natalem Theolog. Dogmat. Lib. III. Cap. IV. Reg. XVI. Sed de hac juris naturæ talis inutilitate &c. complura jam produximus in *Larva detracta* Cap. III. præcipue. Them. XV. & seqq. & Cap. IV. Item Cap. VII. & Cap. IX. Them. VI. seqq. &c.

Admissa etiam sola ratione frustra speratur principium unum primum, speculativum.

Thema. XXIII. Etiam si admittenda esset sola ratio ad discendum jus naturæ, incassum tamen laborant, qui omnia reducere conantur ad unum universale principium primum indicativum SPECULATIVUM morale.

1. De hoc in *Larva detracta* disputa-

vimus Cap. V. Them. VI. & sequentibus.

2. Videtur res implicare in terminis, in practica disciplina necesse esse perveniri ad principium primum speculativum. Neque insignis Theologus *TOURNELIUS* Tom. VI. Tract. de Legib. Cap. III. Artic. II. Sect. I. Not. I. huc pertinet, cum dicit: „ Docentur porro Theologi, sicut unum est in speculativis principium, à quo cetera fluunt - - - sic & in practicis unum esse generale principium, ad quod omnia alia reducuntur, & quo dimanant. Hoc autem principium illud esse volunt: *declina à malo & fac bonum - - - omnia hominis officia inde facile colligi possunt, quod bonum expetendum sit, malum vero respiciendum.* Etenim *Tournelius* assert principium non speculativum sed practicum. Nostrum autem Thema sonat de speculativo. Deinde principium à *Tournelio* allatum non est indicativum juris naturæ, sed est præceptum ipsum juris naturæ, non indicium præcepti. Nostrum autem thema loquitur de principio uno indicativo: & nos contendimus, plures esse indicationes juris naturæ, quæ non necessario subordinentur uni primæ indicationi. Denique hoc ipsum à *Tournelio* allatum principium si pro solo indicativo admittendum est, non potest esse primum indicium, cum ipsum illud bonum, quod faciendum est, sit in questione, quod aut quale sit?

Videtur implicare in terminis.

Nec contrarius est *Tournelius*.

3. Practicum autem principium ad quod omnia ordinentur, omnino admitti debet: nempe bonum summum, tanquam finis ultimus; quia hoc non admissio nullus potest fieri motus moralis; ut de Fine ultimo disputantes diximus in *Larva detracta*, & iterum dicemus postea. Sed hoc principium non est principium indicans legem naturæ, sed movens voluntatem ad observandam legem naturæ: adeoque non est speculativum sed vere practicum.

Datur tamen principium unum primum, finis ultimus.

4. Aristoteles adeo amavit metaphysica, & prima principia, ut multorum reprehensionem incurreret: simul adeo fuit acutus ad universalia inveniendâ, ut omnes veteres ac moderni fateantur, in hoc neminem ipso fuisse superiorem. Is tamen fatetur I. *Ethicor.* cap. III. & II. *Ethicor.* cap. II. hoc in moralibus locum non habere, sed ob rerum mutabilitatem sufficere doctrinam non evidentem & non mathematicam.

Aristoteles summe speculativus non potuit invenire principium primum speculativum morale.

5. Latius id probat S. Thomas vel *Thomas Ægidius Romanus* in opere de Regimine Principum Libri I. parte I. Cap. I. idque

Id probans
ratione. 1ma

idque tribus è momentis. *Primo*, quia materia moralis est de negotiis singularibus: singularium autem scientia non est demonstrativa per causam; cum mutantur perpetuo & fluant, & in hoc opponantur Mathematicis. v. g. ablatio rei alienæ in particulari jam est injusta; jam, cum nova circumstantia novumque indicium accesserit, si iusta; jam vero iterum injusta deprehenditur ex alio accidente.

ratione 2da

6. Altera Ratio D. Thomæ est; Quia scientiæ moralis finis non est demonstratio. „ Aristoteles II. Ethicor. cap II. sic habet: „ Opus morale sumus, sed ut boni fiamus. Finis ergo intentus in hac scientia non est sui negotii cognitio, sed opus: nec est veritas, sed bonum. Cum ergo rationes subtiles magis illuminent intellectum, superficiales vero & grossæ magis moveant & inflamment affectum; in scientiis speculativis, ubi specialiter quæritur illuminatio intellectus, procedendum est demonstrative & subtiliter; in negotio morali, ubi quæritur rectitudo voluntatis, & ut boni fiamus, procedendum est persuasive & figurative. Ita Liber de Regimine Principum.

ratione 3ta

7. Tertia ratio ejusdem libri est ex parte discipulorum. „ Totus populus auditor est quodammodo hujus artis. „ Sed pauci sunt vigentes lumine intellectus &c. Cum igitur totus populus subtilia comprehendere non possit, procedendum est in morali negotio figurative & grosse. „ Ubi non sic intelligendum est, ut quid pro quo asseratur per rationes sophisticas, quemadmodum Puffendorffius & D. Wolfius faciunt, & alii quos exagitavit C. P. Schwarzius. Sed veræ debent esse rationes, ex quibus conclusio moralis sequatur, non tamen generalissimæ aut primæ, ut fit in demonstrationibus metaphysicis & mathematicis. Vid. *Larva detracta* Cap. V. Them VI. &c.

Lokius Anglus id ipsum probat.

8. Lokium etiam his addo de intellectu humano Lib. IV. Cap. IX. §. 10. ubi ait: „ Stultitia est, hominem, animal tam limitatum, exigere demonstrationes & ultimam certitudinem in rebus indemonstrabilibus. Stultitia, negare assensum propositionibus valde rationabilibus, quia non possunt demonstrari. Qui in negotiis ordinariis vitæ nihil admittet, nisi evidenter ac directe demonstratum, huic nulla res erit certior quam propinquus interitus: nullum enim inveniet cibum, nullum potum ita

„ demonstrabilem, ut non de ejus usu „ aliquod dubium manere possit. Quod Lokius magis urget eodem libro IV. Cap. XIV. ubi ostendit inevitabile esse in permultis stare auctoritati, & veracitati docentium &c.

9. Demum veritatem Thematæ mei probo argumento jam in Larva detracta audito. Si possibile est, moralia reduci ad *unum principium indicativum primum*, ostendat aliquis illud. In hunc usque diem dissentiant docti, si etiam qui ceteros omnes corrigere se velle professi sunt, ut Velthufius & D. Wolfius. Eodem modo dissenserunt Philosophi veteres. Cum igitur per tot annorum millia à tot millibus auctorum ingeniorum hoc *primum* inventum fuisse discernere nemo possit, iterum dico. *impossibile moraliter* esse, ut ad hoc deveniatur. Si hoc est impossibile, necesse est admitti *plura*, si dantur. Dari autem *plura* est communis sensus, ego tueor.

Nemo potest ostendere illud principium primum.

10. Alias ego in hac disputatione nullam constituo vim meæ doctrinæ. Disputent, indagent mea pace metaphysici, quomodo *plura* indicativa reducant ad *unum primum* ex quo cetera tanquam ex illo: *Quodlibet est vel non est*; deducantur &c. ego, si ipsi hoc invenerint, libentissime illud amplectar. Hoc autem contendo, *plura* revera esse, ac inter ea *auctoritatem*, quam adversus heterodoxos tutandam suscepi, tanquam salubrem Juris naturæ anchoram, qua erepta naufragii sit periculum.

Si quis illud ostenderit, amplectar.

Thema XXIV. AUCTORITAS ET RATIO sunt vera principia Juris naturæ non tantum in generali lege naturæ indaganda, sed etiam in ea applicanda ad omnem casum particularem: ita ut fere semper concurrant. *Quandoque* tamen ratio sola prævalet in applicatione actuali, quin tunc auctoritas particulariter videatur concurrere, cum tantum generaliter supposita sit. *Quandoque* autem prævalet sola auctoritas, quin videatur ratio peculiaris concurrere, cum ratio tantum generaliter supposita sit.

Auctoritas & Ratio sunt vera principia indicativa

1. Hæc duo esse principia generalia agnoscendi quid sit justum ac bonum, probavimus hætenus pluribus, quam forte erat opus, adacti contradictionibus. Nam absque his si fuisset, sufficiebat simpliciter dicere: Justum ex his duobus mediis posse disci: nemo hominum sive qui nunc sunt, sive qui fuerunt super terram, præter pauculos istos hereticos negasset. Quod si enim hæc non sunt illa media, producantur mihi alia, quæ in his jam non comprehendantur.

Nos coacti illud multis probare contendimus; quod sensu communi valente non erat necesse.

2. Quan-

Sola ratio videtur interdum prævalere.

2. Quandoque autem solam rationem particulariter prævalere, supposita tantum generatim auctoritate, ostendo. Sit homo aliquis doctissimus in casu aliquo vehementer dubio. Adfunt illi rationes pro & contra, ex quibus initio se nescit determinare. Consultit ergo alios seu vivos seu mortuos: nec in illis invenit hunc casum. Attamen ab eorum consilio vel lectione redux atque iterum recoquens suas rationes pro & contra, invenit rationes negativas prævalere, & sententiam fert negativam. Hæc sententia videtur ex sola ratione manare, nulla auctoritate. Ego tamen adsevero, etiam hic Auctoritatem non uno modo concurrisse. Imo concurrunt generatim præsupposita seu præcedens; quia hic homo tamen nunc sit scientissimus, olim tamen fuit rudissimus, & omnia prima lumina auctoritate docente obtinuit. Igitur auctoritas generatim præcedens influit in omnes deinde ejus actiones. Deinde 2do influit in hanc sententiam etiam auctoritas docens eorum librorum, quos hic doctus consuluerat: quippe, etiam non advertenti fortasse, suggesta sunt ex libris his lumina, quæ effecerunt, ut rationes antea amphibologicæ viæ jam viderentur firmæ. Neque dixeris: non auctoritas nuda librorum eum movit ad decernendum, sed ratio nuda, quam in libris invenit. Ego enim non volo, nudam & ratione omni destitutam auctoritatem ullam movere nos debere aut posse. Sed auctoritatem nobis esse viam ad inveniendum justum una cum ratione: imo rudibus, & incipientibus discere, dico auctoritatem esse viam ad ipsam rationis usuram acquirendam, per quam deinde usuram demum capaces sumus justis inquirendi, utique non sprete prima magistra ac duce nostra, nempe auctoritate. Nescio an in toto orbe sit aliquis homo, qui alia via ad sensum justis pervenit, quam hac. Et si quis est, illum agnoscendi ingenti cupidine tenentur multi, nostri præcipue Germani, quorum est adagium nemine contradicente: *Es fällt kein Gelehrter vom Himmel: nemo doctus de calavenit.*

Quandoque sola auctoritas ratio videtur prævalere.

3. Quandoque autem solam auctoritatem prævalere, ratione tamen non penitus exclusâ ipse statetur D. Wolfius, hoc rudibus necessarium esse in jure naturæ, & ad illud obligari. Et nos jam longe ultra necessitatem in hoc probando processimus.

Ejus rei inductio possit fieri.

4. Ne vero longam inductionem facere, eamque alios legere cogamus, R. P. Desing. Pars II.

duos afferam casus factos, in quorum altero videatur sola auctoritas sine ratione, in altero sola ratio sine auctoritate regnare: cum tamen utriusque in utroque revera sit suus locus.

5. Abraham à DEO promissum accipit, Isaacum filium evasurum in gentem magnam, promissumque jure jurando firmatum est. Deinde accipit mandatum, Isaacum sacrificandi. Videtur hic Abrahamus sola auctoritate jubentis DEI decrevisse sacrificium filii sine ratione, imo ea contradicente dupliciter imo quia ratio per se non admittit mactare filium. 2do quia ratio dictabat promissorem DEUM ac juratorem verum esse, itaque Isaacum vivere debere. His rationibus non obstantibus proficiscitur ad sacrificium, sola, ut videtur, auctoritate urgente; & ut Paulus de hoc viro loquitur, *In spem contra spem credidit.* Rom. IV. v. 18.

Abraham videtur sola auctoritate ad filii victimam processisse

Nec poterat rationes inter se pugnantes nisi auctoritate componere

6. Objicitur mihi; Abraham obligationem naturalem DEO præcipienti obediendi non debuit discere per revelationem seu auctoritatem; sed potuit addiscere per rationem. Non dixit DEUS Abrahamo: ad meum præceptum obligaris ipsa lege naturali; quod utique necesse fuisset, si auctoritas eidem fuisset vel esse debuisset principium cognoscendi jus naturæ.

Objeçto. Abraham potuisset obediendam hæc sola ratione agnoscere.

7. Ad hæc Respondeo. 1. Nego sive Abrahamum sive quemcumque hominem ex ratione sola non prius per auctoritatem ducta & adjuncta potuisse discere obligationem obediendi DEO, vel quodcumque aliud præceptum juris naturæ servandi. Non nego, debere etiam adesse rationem.

R. 1. Negatur.

R. 2. DEUS Abrahamo non revelavit, obediendum esse DEO? Si hoc pariter negem, videbor cum sancto Paulo istorum mysteriorum expertissimo sentire. ipse enim de hac obedientia Abrahami loquens vocat eam fidem; fides autem non ratione sed auctoritate loquentis (qui hic DEUS erat) nititur. *Credidit Abraham DEO in spem contra spem.* Certum enim apud nos est etiam naturalia præcepta divinitus formaliter revelari posse. Israëlitz utique ex ratione etiam sciverant non occidendum, non furandum &c. & tamen rursus divinitus magno apparatu hæc ipsis revelata sunt. Itaque existimo, Abrahamo divinitus illapsum lumen tam forte cui etiam contra rationem & spem & promissa DEI crediderit.

R. 2. Abrahamo revelatum est, DEO esse obediendum.

Resp. 3. Neque etiam Abrahamo revelans DEUS dixit: ego revelo tibi, *C*

R. 3. sicut ei revelatum debere

est, DEI promissioni confidentiam esse

debere te credere DEO *promittenti* filio tuo magnam posteritatem; sed hanc fidem DEO habendam esse, Abraham potuit ex ratione etiam scire: & nihilominus non dubito, quin Abraham ex ipsa eadem tam clara revelatione jureque jurando multo clarius cognoverit spem habendam, quam antea ex sola ratione obscure tantum & imbecilliter sciebat. Socrates & meliores quique gentiles ratione agnoscebant, spem in DEUM habendam etiam post hanc vitam. Idem & nos Christiani scimus ex ratione: verum quia DEUS per Christum id nobis tam efficaciter revelavit, ideo hæc scientia in nobis multo est clarior, certior, facilior & universalior, ut etiam pueri hoc agnoscant, quod antea ex sola ratione aut humana auctoritate vix acuti multum agnoscebant; ita ut Areopagitæ Paulo dicerent: Audiemus te de hoc iterum.

Resp. 4. Ratio itaque in hoc casu pugnant erat utrobique par: idem DEUS verax promisit, qui contra promissa præcepit. Ratio eadem erat, juxta promissa servandum filium, & juxta præcepta filium perdendum. Pugnant atiam auctoritates: DEUS promisit, DEUS contra promissa præcepit. Si rationem consulebat Abraham, ut de auctoritatibus decideret, illa debuisset potius suggerere alteram revelationem præcipientem esse falsam & spuriam, quia contrariam jurijurando ac veracitati divinæ; sicut Apostolus præcepit suis, ut si vel ipse vel angelus de cælo aliter ipsos doceret deinceps, quam primitus docti fuerant, non crederent. Mihi ergo videtur in hoc casu revelatio posterior à DEO facta esse cum tanta claritate & efficacia, ut Abrahami animus in ea sic quiescere posset, ne tamen priori ipse contradiceret, Rationi nudæ adscribendam esse hujus pugne compositionem, nos equidem pulpito assidentes ac calamum manu moderantes facile ominamur nobisque blandimur, hoc præsertim tempore, ubi aliqui jactant, nunquam magis viguisse *regnum rationis* quam nunc post tot naturæ jura scientifica methodo (si superis placet) tradita. Verum si coram nobis procumbat non dicam filius unigenitus in summa senectute ex divino promisso susceptus, sed quilibet carus amicus, nosque ensem manu ægre tenentes jubeamur levare brachium, ad ingerendum fatalem ictum: credo equidem rationem nostram per omnes animæ nostræ recessus inquirentes & investigantes vix reperiremus tantum, quantum necesse esset ad hoc,

auctoritate concilianda

Si nos rationis prædicatores in eo casu essemus, quo Abraham, aliter loqueremur

ne deliquio corrueremus, nedum ad resolvendum tam grave dubium ex sola ratione, sine magna auctoritate. Non tantos quidem, sed alios casus videmus quotidie, cum homines cupiditatibus toti occupati cæce irruunt in aliquod scelus, & acclamationibus saltem circumstantium retinentur, ne perpetrent. Rursus cum alii ad ferendum, ad agendum sunt adeo ancipites ut sine motu hæcant, nisi pariter aliorum hortatibus, quos aliàs sciunt bonos consules esse, determinentur. Itaque puto me satis exposuisse, in Abrahamo videri prævaluisse auctoritatem, quamquam revera ratio non defuerit.

7. Affero alterum exemplum, in Socrates sola ratione videtur inducitur ad moriendum prædicare Atheniensibus verum DEUM, DEO vero sed suæ rationi confisus etiam mortem subiit. Attamen & Socrates auctoritate non una agnovit, sibi esse in ea sententia persistendum. Ponderabat enim auctoritates, ut tum ex ceteris Platonis libris, tum ex *Apologia* Socratis constat: & majorem inveniebat auctoritatem, quam sequebatur ipse. Quippe Atheniensibus monstraverat, ipsorum opiniones de Diis esse novas, veteri autem antiquorum ac DEO propinquiorum hominum sermone alia fuisse tradita, quorum auctoritas major & melior. Adhæc videbat, optimos Atheniensium Socratis doctrinam meliorem agnoscere. Videbat etiam, cum in suffragia de ipsius nece itum esset, majorem populi partem usque ad tres calculos pro ipso fecisse, ita ut vix quinta parte suffragiorum damnaretur; & adhuc pro ipso etiam reliquos omnes facturos fuisse, si ad preces converti voluisset. Hæc veterum ac præsentium sententia rationi invicta consentiens plus apud ipsum valebat, quam sententia Aniti accusatoris juvenis, quem sciebat errare, invidia corruptum esse, ac corrupisse ceteros. Timere se profiteretur, ne auctoritas toti civitati decedat; maxime vero ne sapientiæ, quæ Socrati adesse passim credita fuit, auctoritas patiatur. Denique à DEO se vaticiniis, somniis, & omnibus aliis modis, quibus sortes edî solent, fuisse jussum ita facere. Spiritum quoque sibi aliàs in omnibus assistentem ac prohibentem, siquid male acturus dicturusve esset, sibi in hoc articulo nihil prohibuisse: unde ex hujus etiam auctoritate spiritus mori se profiteretur. Hæc omnia ostendunt, Socratem ipsum publice voce ac scripto pro-

Et tamen auctoritas peritissimo arguente suis

professum esse, se non *sola ratione* mortem obire pro DEO, sed *etiam præcipua auctoritate* ad hoc faciendum illuminatum se esse & permotum, ac prope compulsum.

Obiectio 1.
Socratis e-
xemplo tan-
tum utilis est
auctoritas,
non necessa-
ria &c.

8. *Obijcitur*: 1. Socratis exemplum non probat, nisi quod ratio auctoritate firmari possit: & quod 2. quis eâ se adversus illos, quos ratio non convincit, possit defendere. 3. Nunquid sola ratione DEI veri existentia probari potest? 4. Nunquid etiam sola ratione quis convinci potest, mortem potius esse subeundam, quam DEUM negandum? 5. Imo exemplum hoc solum probat, auctoritatem apud Socratem aliquid valuisse, non, eam fuisse necessariam ad hoc, ut moreretur pro confessione veri DEI.

Ad 1. immo
B. 1. Et
hoc solum
sufficeret

9. Ad imam objectionis partem *Respondeo* 1. Etsi hoc exemplum *id solum* probaret, nempe rationem auctoritate firmari posse: satis pro themate meo probaret. Mea enim sententia est, Auctoritatem esse verum principium agnoscendi debiti ac justii, nec in indagando eo excludendam. Quod si jam obiectio fatetur, rationem firmari auctoritate, haud dubie fatetur, auctoritati inesse vim ad patefaciendum debitum, vel ad debitum, vel ad debito per rationem aliquantum patefacto *majorem certitudinem* conciliandam. Quidquid autem certitudinem potest parere majorem, illud haud dubie est principium cognoscendi. *Respondeo* 2. Exemplum Socratis non hoc *solum* probat, sed probat, quod Socrates *præcipue* ex auctoritate didicerit DEUM, ratione tamen non remota; quod ex omnibus Platonis operibus, quæ de re divina tractant, patet, ad quæ provoco. Deinde probat, auctoritate *præcipue* permotum fuisse Socratem ad mortem etiam subeundam. Ratio enim jubebat quidem DEUM non negare: at non jubebat eum mori: suggerebantur enim ab amicis multæ rationes, & vir tam acutus facile plures invenisset rationes ac vias sese à morte liberandi etiam non negato DEO. Imo Athenienses vitæ veniam sponte offerebant, si ad *preces* converti voluisset etiam non negans DEUM. Potuisset etiam è carcere nullo negotio abire, & doctrinam suam in alieno solo defendere; id quod etiam amici suadebant, suamque opem certatim offerebant. Nihil autem horum fecit, quia metuebat ne quid *auctoritati* hujus doctrinæ à veteribus acceptæ & à sese auctæ decederet. Nam certe mors Socratis non utique habe-

B. 2. Sed
ejus exem-
plum probat,
auctoritatem
præcipuam
fuisse indica-
tionem.

R. P. Defing. Pars II.

bitur pro *ratione* existentie DEI: sed auctoritatem seu probabilitatem extrinsecam facit: sicut martyrum nostrorum cruciatus non sunt ratio divinitatis Christi, sed auctoritatem nobis præbent. B. 3. Causam, quæ se ad moriendum (cum potuisset effugere) permoverit, ipse Socrates prodit: nempe assistentis sibi DEI monitum; absque quo si fuisset, fugisset. Cur ergo nos putemus rem melius ipso Socrate scire? & cur negemque eum *auctoritate permotum* esse, cum ipse fateatur se permotum eadem.

B. 3. Idque
p. e. Socrates
fateretur.

10. Ad 2dam partem objectionis, exemplum Socratis probare tantum, quod quis auctoritate se tueri possit adversus illos, quos ratio non convincit. *Respondeo* 1. Imo si hoc probat, satis & id ipsum probat, quod ego statui. Probat enim, aliquando *auctoritatem prævalere*: ratio enim potest aliquos non convincere, etiam à sapientissimis allata, quos convincit auctoritas, quam seu idem sapiens affert seu alius etiam rudis. Ejus rei exemplum est totus mundus Christianus. Eat aliquis & convincat Christianos, ex decem millibus unum; convincat inquam *ratione* de futuræ vitæ poenis ac præmiis, deque DEI existentia, quæ utraque sunt juris naturæ. Verear ne ille operam ludat inanem, & agnitionis loco quamplures excitet dubitationes & ignorationes. *Contrà* proponantur ipsis Apostolorum prædicatio, Martyrum passio, Evangelii textus, Doctorum & sanctorum sensus: ex decem milibus Christianorum vix pauci erunt, qui non auctoritate hac penitus convicti sint; non tamen exclusa ratione. *Resp.* 2. Hac ratione ubi duo adversis rationibus agunt, ad victoriam obtinendam magnum momentum habet auctoritas: adeoque auctoritas habet vim decernendi. *Resp.* 3. In hoc Socratis agone non agebatur de demonstranda existentia DEI, ejusque cultu, seu Socrates non tunc volebat convincere Athenienses, Idola esse spernenda, DEUM unum colendum: hoc enim jam prius egerat, & in illo suo certamine velut factum à se ac præstitum supposebat. Verum hoc *intra ipsius Socratis animum* tunc quærebatur: An esset *obligatus* pro hac doctrina damnationem ac mortem subire? Nec petebatur à Socrate ut abnegaret DEUM, sed ut eum juventuti *non annuntiaret*. Rationes autem quas memorabat cur id facere non posset, & quas adeo tunc in mente sua habebat, non sunt rationes intrinsecæ, sed fere

Ad 2dam

B. 1. auctori-
tate me pos-
sum tueri ubi
ratio deficit:
ergo auctori-
tates quan-
doque præ-
valent.

B. 2. Rati-
ones contra-
riæ auctori-
tate vincun-
tur.

B. 3. Socrates non tunc
agebat de
existentia
DEI demon-
stranda.

Sed an mo-
riendum
esset?

C 2

non-

non nisi *auctoritatem* produnt, utique non sine ratione. legatur ejus apologia: & Phædo seu dialogus, quem in ipso aditu æternitatis cum amicis habuit, quoque finito poculum letale ex decreto sumpsit. Probe autem hic moneo, idque alibi notavi, me Socratis doctrinam & ge^{ra} non per omnia probare. Admiror (quis enim non admiretur) hominem in mediis tenebris tantum habuisse animi; ut neci hoc maxime modo se subjiceret. Admiror hoc, inquam, & vel hinc conjicio, non tam ratione naturali, quam præpotente aliqua auctoritate ad hoc fuisse permotum. Nam rationis naturalis sublimitas atque subtilitas æque adfuit Aristoteli & aliis philosophis, quorum tamen nemo moriendum sibi pro sua ratione putavit. Cetera autem, quæ in Socratis doctrina & in ipso mortis articulo contigerunt, primum quidem abhorreo, deinde vero doleo atque miseror. Miseror autem, quia agnosco, hanc illi felicitatem defuisse, quæ nobis abundat. Quid fecisset Socrates, si tanta illi, quanta nobis, auctoritas præluxisset? si potuisset numerare tot sanguineorum testium millia, tot myriadas pro eadem, quam profitebatur, doctrinam ante se non utcumque mortuos sed affos, frixos, elixos, & membratim concisos. Miseri videri Socrates potest ob illa pauca quæ reprehendimus, & obpenuriam majoris gratiæ & auctoritatis diviniæ. Sed infinitis passibus inferiores novi juris naturæ doctores, qui tanta auctoritate ultro oblata abundantes eam contemnunt, exesse jubent à regula vitæ mortisque suæ.

Ad 4^{am} 11. Ad 3^{iam} partem objectionis, Nunquid *sola* ratione DEI veri existentia probari nequeat? *Respondeo* Nequaquam posse *sola* ratione probari, abjecta ac separata omni auctoritate. Abjecta enim omni auctoritate nullus homo modernæ conditionis existentiam suæ matris probare potest, quanto minus existentiam rei tantæ? Sine auctoritate homo modernæ conditionis ne usum quidem rationis habet aut acquirit; quanto minus sine auctoritate adipiscetur ea, quæ usu rationis sunt adipiscenda, ut cognitio DEI? Sed nos mirabiles solemus esse, iidemque ingrati, & quoad hoc turpes. Postquam enim rationis usum didicimus ex præceptoribus, ex libris sacris & profanis, multo aliorum sudore ac labore, tum paululum adepti hunc usum & veritatem aliquatenus à longe considerantes, jactamus, hæc nos ex ratione

Nos, cum usum rationis auctoritate didicimus, jactamus omnis *sola* ratione circ.

nostra sola invenisse, hæc in nostro solo fundo excrevisse.

12. Ad 4^{am} partem objectionis: *Ad 4^{am}* Nunquid etiam sola ratione quis convinci possit, mortem potius esse subeundam, quam DEUM negandum? *Respondeo* 1. Hanc quæstionem ad Exemplum Socratis non pertinere; apud quem non deliberabatur, sitne abnegandus DEUS verus? ut jam supra exposui. *Resp.* 2. De possibilitate hac nolim equidem disceptare: nec enim ad me pertinet, an *possibile* sit aliqua præcepta juris naturæ ex sola ratione intelligi? sed hoc ego ajo: nunc universum jus naturæ non discitur *modo* ex sola ratione, remota auctoritate. Quia *modo* nullus potest ostendi, qui id ex sola ratione didicerit. Et ideo *Respondeo* 3^{io}. Si ista obiectio sine discrimine admittitur, occasionem fieri posse Naturalismo. Humanum enim ingenium, illud præsertim, quod consuevit rationi omnia, auctoritati nihil aut perparum tribuere, pronissimum est ad inferenda *actualia* ex *possibilibus*, quamquam falso. Vidimus homines miseros non ita pridem ex eo, quod aliqua in sacris literis narrata visa ipsis sint naturaliter *possibilia*, inferre: ergo facta sunt naturaliter. Sic alii ex eo, quod possibile sit hominem ex ratione sola naturali occumbere morti potius quam negare DEUM, inferent, Apostolos & martyres ex ratione sola naturali vitam profudisse, non pro Fide. Imo miserabilis ille & incitissimus (quod in *Larva detracta* probavimus) homo Puffendorffius non intra hoc constitit, sed impudentia ultra progressus non cohorrui dicere ac scriptis vulgare, id ex *desperatione* factum à primis Christianis fuisse. Hoc enim non aliud videntur significare illius verba in Bullam Clementis noni PP. *Respondeo* 4. Possibile esse, ut auctoritate prævalente, non tamen sine ratione aliquis re ipsa mortem subeat, ne neget DEUM; id vero acta & facta innumera probatum dederunt, & extra omnem controversiam posuerunt. Peto autem, ut quis idem saltem in uno exemplo tentet, audeat, & efficiat per *solanam* rationem, auctoritate remota?

13. Ad 5^{am} partem objectionis, auctoritatem valuisse quidem apud Socratem aliquid, non tamen fuisse necessariam ad hoc, ut moreretur pro DEO; cum forte potuisset sine auctoritate ex *sola* ratione mori. *Respondeo* 1. Id de possibilitate ex sola ratione moriendi jam superiore numero de-

ad quod auctoritate magis quam ratione est deductus.

Qui dille fecisset, si tot martyres ante se habuisset?

Ad 4^{am} 11. Ad 3^{iam} partem objectionis, Nunquid *sola* ratione DEI veri existentia probari nequeat? *Respondeo* Nequaquam posse *sola* ratione probari, abjecta ac separata omni auctoritate.

Nos, cum usum rationis auctoritate didicimus, jactamus omnis *sola* ratione circ.

Ad 4^{am} Nunquid etiam sola ratione quis convinci possit, mortem potius esse subeundam, quam DEUM negandum? *Respondeo* 1. Hanc quæstionem ad Exemplum Socratis non pertinere; apud quem non deliberabatur, sitne abnegandus DEUS verus? ut jam supra exposui. *Resp.* 2. De possibilitate hac nolim equidem disceptare: nec enim ad me pertinet, an *possibile* sit aliqua præcepta juris naturæ ex sola ratione intelligi? sed hoc ego ajo: nunc universum jus naturæ non discitur *modo* ex sola ratione, remota auctoritate. Quia *modo* nullus potest ostendi, qui id ex sola ratione didicerit. Et ideo *Respondeo* 3^{io}. Si ista obiectio sine discrimine admittitur, occasionem fieri posse Naturalismo. Humanum enim ingenium, illud præsertim, quod consuevit rationi omnia, auctoritati nihil aut perparum tribuere, pronissimum est ad inferenda *actualia* ex *possibilibus*, quamquam falso. Vidimus homines miseros non ita pridem ex eo, quod aliqua in sacris literis narrata visa ipsis sint naturaliter *possibilia*, inferre: ergo facta sunt naturaliter. Sic alii ex eo, quod possibile sit hominem ex ratione sola naturali occumbere morti potius quam negare DEUM, inferent, Apostolos & martyres ex ratione sola naturali vitam profudisse, non pro Fide. Imo miserabilis ille & incitissimus (quod in *Larva detracta* probavimus) homo Puffendorffius non intra hoc constitit, sed impudentia ultra progressus non cohorrui dicere ac scriptis vulgare, id ex *desperatione* factum à primis Christianis fuisse. Hoc enim non aliud videntur significare illius verba in Bullam Clementis noni PP. *Respondeo* 4. Possibile esse, ut auctoritate prævalente, non tamen sine ratione aliquis re ipsa mortem subeat, ne neget DEUM; id vero acta & facta innumera probatum dederunt, & extra omnem controversiam posuerunt. Peto autem, ut quis idem saltem in uno exemplo tentet, audeat, & efficiat per *solanam* rationem, auctoritate remota?

Resp. 2. De possibilitate hac nolim equidem disceptare: nec enim ad me pertinet, an *possibile* sit aliqua præcepta juris naturæ ex sola ratione intelligi? sed hoc ego ajo: nunc universum jus naturæ non discitur *modo* ex sola ratione, remota auctoritate. Quia *modo* nullus potest ostendi, qui id ex sola ratione didicerit. Et ideo *Respondeo* 3^{io}. Si ista obiectio sine discrimine admittitur, occasionem fieri posse Naturalismo. Humanum enim ingenium, illud præsertim, quod consuevit rationi omnia, auctoritati nihil aut perparum tribuere, pronissimum est ad inferenda *actualia* ex *possibilibus*, quamquam falso. Vidimus homines miseros non ita pridem ex eo, quod aliqua in sacris literis narrata visa ipsis sint naturaliter *possibilia*, inferre: ergo facta sunt naturaliter. Sic alii ex eo, quod possibile sit hominem ex ratione sola naturali occumbere morti potius quam negare DEUM, inferent, Apostolos & martyres ex ratione sola naturali vitam profudisse, non pro Fide. Imo miserabilis ille & incitissimus (quod in *Larva detracta* probavimus) homo Puffendorffius non intra hoc constitit, sed impudentia ultra progressus non cohorrui dicere ac scriptis vulgare, id ex *desperatione* factum à primis Christianis fuisse. Hoc enim non aliud videntur significare illius verba in Bullam Clementis noni PP. *Respondeo* 4. Possibile esse, ut auctoritate prævalente, non tamen sine ratione aliquis re ipsa mortem subeat, ne neget DEUM; id vero acta & facta innumera probatum dederunt, & extra omnem controversiam posuerunt. Peto autem, ut quis idem saltem in uno exemplo tentet, audeat, & efficiat per *solanam* rationem, auctoritate remota?

Resp. 3. Obiectio potest videri sternere Naturalismo.

Resp. 4. Potest auctoritate prævalente mors periuari pro DEO.

Ad 5.

Resp. 1. Quæmodocumque potuerit de-

Socrati mors
perfuder
actu præva-
luit auctori-
tas.

declinavimus. Meum exemplum non docet, quomodo potuerit mori Socrates, sed quomodo mortuus sit. Mortuum autem esse non *sola* ratione sed *magis auctoritate* urgente, ipse prodidit, & ejus clarissimus discipulus Plato scriptum ad feram hanc ætatem reliquit.

R. 2. Ex hoc quod Socrates auctoritatem *potius* quam rationes intrinsecas alleget, vehemens est & gravissima præsumptio, *solam* ipsi rationem ad libenter moriendum *non suffecisse*, sed omnino fuisse *necessariam* auctoritatem. Conferantur cum hoc passiones sanctorum Martyrum. Existimo etiam, religiosos illos viros, qui his ultimis temporibus ad Indos & Barbaros commearunt, duraque & ipsam mortem passi pro DEO sunt, parum sese felices existimaturos, si ea omnia *sola* ratione Duce aggressi fuissent atque perpeffi.

Auctoritas
in dicendo
prior tempo-
re.

Thema XXV. Dignitas ac vis istorum duorum principiorum ita fere constitui debet, ut mox dicam: hoc semper supposito, quod tempore & ordine discendi semper præcedat auctoritas rationem, quæ auctoritas à discendo nunquam potest, abesse. Ordine autem obsequendi fieri potest ut nulla auctoritas sufficiens in particulari adsit pro actione particulari, aut adsit tantum privata; & tunc ratio privata prævalet auctoritati. Aliàs autem ubi plura ejusmodi concurrunt, ordo prævalendi est, qualem jam describo.

In obsequen-
do qua sit
ordo aucto-
ritatis & ra-
tionis.

I. Primo loco Auctoritas divina certo cognita prævalere debet omnibus ceteris.

II. Secundo loco si ea obscura est, felices sunt illi homines, quibus DEUS dedit interpretem: infelices qui non habent: infeliciores, qui, cum haberent, tantum ideo non agnoscunt, quia nolunt, & ob hoc necessario incerti pugnantisque sunt tam in credendo, quam in sentiendo & agendo, ut veteres philosophi, & omnes hæretici.

III. Tertio loco *Auctoritas publica* humana: quæ etiam si non reddat ubique rationem, præsumptio tanquam ratio reflexa est pro ipsa, jubetque auctoritatem publicam prævalere rationi privatae.

IV. Quarto loco *Auctoritas privata*, ut parentum, doctorum ac bonorum virorum &c.

V. Quinto loco *Ratio privata*: quæ petitur fere ex iis, quæ supra Themate VII. & sequ. indicavimus.

VI. Rationum omnium summa In ordine ad *agendum* est Finis, qui est principium omnium motuum moralium, & sicut se habet principium (metaphysicum) in speculabilibus, sic finis in practicis. *Aristot.* VII. Ethicor. Cap. XII. Vid. & *Aquire* Philosophiæ moralis Introductione cap. X.

1. Hunc autem ordinem non esse Probatur hic commentum meum, sed ita in moder- ordo ab Ex- perientia. *no mundo* re ipsa valere paucis ostendam. Quid autem valeret ratio sola, & an esset admittenda auctoritas humana (nam divina in nullo statu etiam fictitio excludi potest) in alio statu naturæ puræ aut quomodocunque alio? nolo vel verbo pugnare. Nobis jus naturæ modernum tantis disceptationibus obnoxium fecerunt larvati doctores, ut otium minime sit in fictitiis circumvagari.

2. De Platone, Socrate, non semel Philosophorum. jam retuli, quantum ii optaverint ipsam divinam auctoritatem sibi revelantem audire. quamque doluerint eam sibi deesse, ad verum justum fundamentum deprehendendum necessariam. At Plato & Socrates & alii vixerunt aut vivere quæsiverunt jure naturæ. Igitur ab istis constitutus est hic ordo principiorum, quem nos retulimus. Ut nempe auctoritas divina omnes præcedat seu prævaleat tum in agnoscendo quam in movendo.

3. Examinentur omnium gentium Gentium tam veterum, quam modernarum Historiæ ac ritus; apud omnes fixum est hoc, cum de justitia quæritur, in summis rebus & perplexitatibus semper ab iis recurri ad auctoritatem divinam, qualemcunque sibi videntur posse nancisci, eamque omnibus ceteris potiore ducunt. Et si qua sit gens, quæ hoc vel ignoret, vel sponte negligat, ea à ceteris barbara, male regulata, nec naturalis justitiæ recte tenax habetur. Siquis ex me petat, hoc exemplis ut probem, eum rogo, ne tantum mihi prolixitatis imponat, aliàs jam nimis prolixo quamvis non sponte mea. Vid. infra Cap. IX.

4. De Christianis nobis nemini du- & Christianorum. bium est, quin omnibus aliis principis tam agnoscendi Jus naturæ quam exsequendi præferamus auctoritatem divinam. Equidem inquirimus etiam, quæ potuerit esse ratio auctoritatis divinæ, seu illius connexionem cum iis, quæ intra & circa nos sunt, indagamus: hac tamen etiam non inventa, aut obscure tantum deprehensa, aut aliquali ratione privata contraria

instructi, nihilominus captivamus intellectum.

non tantum
ut Christiani
norum, sed
etiam, ut ho-
minum.

5. Neque dicas, id à nobis fieri ut Christianis, non ut hominibus, adeoque per hoc nobis non indicari *naturaliter* justum sed *positive* justum. Respondeo; nos istud facere tam ut Christianos, quam ut homines; quemadmodum enim status Christianus non evertit statum humanum, sed perficit, ut in *Larva detracta* Cap. I. Themate XI. XIX. &c. docuimus: Ita principia seu indicativa seu moventia divina & Christiana non evertunt principia humana, sed ea per hoc perficiunt, quod illa sibi subjiciant seu subordinent. Atque in hoc est differentia inter principia divina & mere humana, itemque inter statum divinum & mere humanum: quod principia naturalia non subordinentur auctoritati mere humanae, quia naturalia sunt divina: Contra principia naturalia subordinantur auctoritati divinae. Adhæc infra Cap. VIII. Them. VIII. & aliis deinceps locis docebimus, hominem qua hominem obligari ad suscipiendam revelationem seu auctoritatem divinam, si qua ei sufficiens offeratur: quia talis revelatio est medium manifestativum seu principium perveniendi in cognitionem perfectiorem legis naturæ. Unde *SUA-REZ* de Legib. Lib. II. in proœmio: *S. Scriptura, seu lex illa scripta in tabulis reipsa non est alia, quoad substantialem obligationem, à lege naturali, cujus SOLAM MAJOREM NOTITIAM contulit illa scripta.* Et academiæ Parisina ac Lovaniensis, item Conventus Cleri Gallicani an. 1700. examinavit hanc propositionem: *Puto omnia esse hodie melius examinata: & banc ob rem in omni materia, & præcipue morali, juniores quam antiquiores lego & sequor.* Omnes autem hæc in illam censuram tulerunt: *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, pernicioza, erronea, sanctis Patribus & antiquis doctoribus contumeliosa; sprete in moribus Christianorum componendis necessaria scripturarum ac traditionis auctoritate & interpretatione moralem doctrinam arbitrariam facit, viamque parat ad humanas traditiones & doctrinas, Christo prohibente, stabiliendas.* Apud Alexandrum Natalem Theolog. Dogmat. Tom. II. Lib. III. Cap. IV. Regula de peccatis XVI. pag. 232. ubi plura perutilia tradit. Hæc censura plane cadit in heterodoxos juris naturæ doctores, qui à se primis ac solis non tantum omnia melius examinata, sed mathematicè etiam demonstrata ja-

Discrimen
inter princi-
pia humana
& divina:

stant, quamquam falsissime. Et his doctrinis tali stygmate notatis imbuitur juventus Catholica!

6. *Objicitur* imo. Equidem in S. Scriptura continetur lex naturalis: sed unde hoc scitur? an per altam revelationem? & sic ibitur in circulum: an potius per collationem Scripturæ cum principio juris naturæ omnibus connatum? Et sic auctoritas non erit principium cognoscendi juris naturæ, sed illud connatum seu ratio sola erit principium cognoscendi.

Objeçtio 1.
Leges natu-
rales Scri-
pturæ debent
internosci
per princi-
pium connatum.

7. *Respondeo* 1: Si per principium *connatum* intelligitur mera *potentia* ratiocinandi: nego per hanc & per collationem cum ea quidquam deprehendi ac cognosci posse: alias Jus naturæ cognoscerent etiam infantes, & consequenter peccarent. *R. 2.* Si per *connatum* illud intelliguntur idæ innatæ; imprimis indecisa quæstio est, an dentur. Et si dentur ex iis solis nihil cognoscitur: habent enim illas ideas etiam infantes: igitur & hi cognoscunt jus naturæ & peccare possunt. *R. 3.* Si per illud *connatum* intelligitur, exercitium rationis & cognitio rerum actualis, imprimis nego hoc esse nobis connatum, sed est acquisitum multo labore: & maxime ac unice fere per auctoritatem in nobis formatur. *R. 4.* Usus rationis seu actuales cognitiones nostræ formantur in nobis pædagogica auctoritate humana: Ergo etiam formantur pædagogica auctoritate divina; quia, nisi à divina manaret, ne posset quidem auctoritas humana quidquam in nobis formare. Quapropter pervidere nullatenus ego possum, cur ex hominibus non tantum possimus, sed omnes omnino debeamus jus naturæ discere, ex solo autem DEO adeo non debeamus, ut ne possimus quidem. *R. 5.* Ad quæstionem in objectionem formatam, duobus modis ea fieri potest. imo modo sic: unde scitur, S. Scripturam esse auctoritatem divinam? Altero modo sic: unde scitur (supposito, Scripturam esse divinam) ea, quæ in Scriptura continentur, esse leges naturæ? *Respondeo* ergo 6to ad priorem quæstionem. Divinitas Scripturæ cognoscitur ex *auctoritate* & ex *ratione*: id est ex testibus, miraculis &c. & ex consensu cum illis signis, ex quibus diximus petendam esse notitiam juris & obligationis Cap. III. Them. VI. VII. &c. Si enim ex his signis & mediis adhibitis non potest deprehendi auctoritas divina hujus libri, desperatum est de omni doctrina divina. Reipsa autem ex his deprehendi illam non ego hoc loco demonstrandum suffi-

R. 1. Ne-
gando.

R. 2. Ne-
gando.

R. 4. Usus
rationis obti-
netur aucto-
ritate

R. 5.

R. 6. Unde
cognoscatur
divinitas
Scripturæ?

scipiam: probarunt illud multi, qui de S. Scriptura ex instituto tractarunt.

§ 7. Scripturae leges esse naturales, dicitur ex affectione ipsius scripturae.

Respondeo 7mo Si jam supponimus, constare de auctoritate divina Scripturae, uti nemo Germanorum non supponit, in promptu est solutio quaestionis secundae; unde nimirum sciatur, ea, quae in S. Scriptura continentur, esse leges naturae? Nimirum duplici hoc iterum via scitur, 1mo ex ipsa Scriptura hoc afferente; 2do ex aliis iterum signis, quibus combinatis omnis ratio hominum dirigi solet Cap. III. Them. VI. &c. Sicut enim servus audiens praecipium domini, si quaerit, unde sciam, hoc esse praecipium domini? quaestionem hanc duobus modis solvere debet: primo aut ipse per experientiam aut per testimonia aliorum intelligere debet, hanc esse vocem domini & non aliam. 2do hac voce supposita si rursus quaeret, unde sciam hac voce mihi significari voluntatem domini? respondebitur ei: hoc tibi dicit ipsa domini vox, quam agnoscis. Si quid etiam in hac ambiguum superest, redire debet ad cetera signa supradicta.

Negatur consequentia. Scripturae debet conferri cum ratione: ergo auctoritas non est principium cognoscendi J. N.

8. Ceterum quod in objectione inferitur: Scriptura debet conferri cum principio rationis connato: ergo auctoritas non est principium cognoscendi, sed sola ratio. Nego consequentiam. Sicut adversarii mihi negarent hanc: Rationis dictamen, ut justum deprehendatur, debet conferri cum S. Scriptura & auctoritate legum &c. Ergo non ratio sed sola auctoritas est principium agnoscendi &c.

Obiectio: Ergo omnia praecipia Scripturae sunt naturalia?

9. Instabit aliquis: Ex hoc consecuturum esse, ut omnia quae in S. Scriptura praecipia sunt, sint praecipia Juris naturae, quod est absurdissimum: cum hoc modo auferatur distinctio inter praecipia positiva & naturalia.

§. 1. Conceditur consecutio.

10. *Respond.* 1. Consecutionem esse plane verissimam. Omnia S. Scripturae praecipia, seu omnia quae S. Scriptura docet esse necessaria ad liberam servitutem DEI & summum verum bonum obtinendum, sunt revera leges naturae. Si Gundlingius aliique, acuti quamquam homines, minime dubitarunt, Leges omnium gentium esse ipsam rationem, hoc est praecipia naturalia, neque in hoc deceptus est: cur ego haeream, cur decipi metuum, si eadem saltem, ne dicam majora, de S. Scriptura dixerim, quae lex est una omnium gentium? Cur dubitem, omnes esse leges naturae, quas confitear auctorem naturae tulisse? Sicut non dubito omnes esse leges Imperii, quas Imperator

tulit, si Imperatorem agnosco auctorem & dominum imperii.

11. *Respondeo* 2. Absurditas in hoc plane nulla est, sicut nulla est in altis paritatibus, idque mox clarius exponam. *Primo* enim Lex naturae vera, quae Lex naturalis, & existens, non est unius tantum modi, sed recipit varias hypotheseas, ut jam sit primæva, jam hypothetica, semper tamen lex naturae, nec propter hypotheseas aut facta accedentia desinit esse lex naturae: nam si facta sunt hominum, illi non possunt tollere legem naturae; si facta sunt DEI, ille adeo non tollit, ut potius ipse sit auctor. Ex quo consequitur manifeste, sive scriptura tradat leges naturae primigenias & puras, sive tradat hypotheticas, illam semper tradere leges naturae: nisi forte traderet fictitias, naturam evertententes, quod fieri nequit, cum auctor naturae non sit evertor ejusdem. Haec clara sunt. Quisquis ergo Scripturam agnoscit esse vocem DEI, negare non potest omnes illius leges esse naturales, sive puras sive hypotheticas.

§. 2. Neque hoc est absurdum: quia Lex naturalis habet varias hypotheseas.

12. *Respond.* 3. Discrimen inter leges positivas humanas, & inter leges naturales non est istud, quod leges naturales sola ratione innotescant sine ulla auctoritate praecedente: positivae autem innotescant sola auctoritate sine ulla ratione aut praecedente aut subsequente. Hoc multis hactenus argumentis confici potest, quibus usi sumus ad conservandum auctoritati suam in jure naturae locum. Item alibi probamus, leges humanas obligatione carere, atque adeo non esse vere leges, nisi ex naturalibus ac divinis deducantur, consequenter nisi sint naturales quoad generalem formam, substantiam & vim.

§. 3. Discrimen inter leges humanas & naturales quale non sit.

13. *Resp.* 4. Discrimen item inter legem naturalem, & legem positivam divinam non est istud, quod lex naturalis sine auctoritate sola ratione innotescat, lex autem divina innotescat sola auctoritate divina sine ratione. Nam si hoc esset discrimen, deberet *Primo* lex naturae omnibus hominibus congeni, nec indigeremus ullo magisterio ad illam discendam, nec indigeremus ullo principio inquisitivo illius, quod jam nobis ingenitum est. Aut deberet *Secundo* inspiratione quadam divina intellectrici facultati superaddita nobis patefieri: quod ipsum utique esset auctoritas, & secundum opinionem adversariorum constitueret jam legem positivam; ut adeo etiam in illorum opinione lex naturalis & positiva non distinguerentur. Rursus ad legem positivam cognoscendam requireretur apud

§. 4. Discrimen inter leges divinas positivas & naturales quale non sit.

unumquemque hominem immediata auctoritas divina & revelatio formalis proxima, nec posset nec deberet lex positiva divina ex scripturis, aut traditione, aut aliis signis Cap. III. Them. VI. &c. indicatis agnosci. Hæc autem omnia chimerica sunt & modernorum hominum conditioni nullatenus conveniunt, quod probatione non indiget, utpote repugnans experientiae & sensui communi. Itaque discrimen legis positivæ & naturalis in his non potest consistere.

**Urgetur ob-
jectio Ergo
Circumcisio
est Jure na-
turæ.**

14. Urgebis: Ex hoc consequitur, omnia quæ quis legit in Scriptura, debere illi esse pro legibus naturæ: & circumcisio erit jure naturæ præcepta.

**R. Concedi-
tur: sed hy-
pothetici.**

15. *Respondeo*: Concedo, omnia præcepta S. Scripturæ esse Jure naturæ, etiam circumcisionem: sed Jure Naturæ hypothetici. Hypotheses autem in scriptura continentur plures, inter se non confundendæ; sive præcepta unius hypothesis non transferenda in aliam.

**Hypothetici
status varii in
S. Scriptura.**

In Scriptura continetur hypothesis naturæ primigeniæ ac puræ: in eadem continetur hypothesis Israëlitis: ac rursus hypothesis Christi. Una hypothesis posterior non aufert leges primæ, sed explicat, perficit, addit, & materiam aut media interdum mutat: ut explicavimus in *Larva detracta* Cap. I.

**Quod de S.
Scriptura di-
cimus, alii de-
bent admit-
tere etiam
in humanis,
ut Furtum.**

Neque dicas, nos hæc pro sacra tantum Scriptura sine causa confingere: ostendo enim, etsi nulla S. Scriptura esset, id reipsa ita inveniri, etiam ubi Scriptura incognita forsitan est. *Furtum* esse juris naturæ prohibitivi, admittunt, credo omnes; quamquam illud non est nisi contra hypothesin ex arbitrio libero humano introductam, nempe contra divisionem bonorum. Ergo etiam circumcisio erat juris naturæ, tametsi arbitrio divino introducta. Et sicut, si vellent homines, divisionis hypothesin possent abrogare vel mutare in aliam, & tunc furtum non esset juris naturæ: Ita DEUS, quia voluit, potuit abrogare hypothesin Israëlitis, & eam mutare: & tunc circumcisio jam non est juris naturæ. Quia tantum erat juris naturæ ex hypothesi & supposito. Sic rursus obtemperare regi est juris naturæ, sed facta hypothesi quod homines velint regibus tanquam mediis uti ad jus naturæ servandum. Nihil igitur hic absurdi pro S. Scriptura confinximus nos, quod non ceteri homines confingere aut admittere pro suis hypothesibus debeant. Aut si id absurdum est pro explicandis hypothesibus divini arbitrii, multo erit absur-

**Exemplum
in regno**

dissimum pro explicandis hypothesibus humanis.

16. Iterum instabis: Cum præcepta S. Scripturæ, item leges in Codice Romano &c. pertineant ad diversas hypotheses, necessarium est aliquod principium seu medium, quo applicato possit discerni, an aliquod præceptum in specie sit naturæ puræ, an hypotheticæ talis aut talis? Causa hujus est, quia aliàs omnia præcepta confusa essent: aliàs non intellexeretur major aut minor obligatio: aliàs etiam non intelligerent homines, an in tali vel tali præcepto dispensari possit &c.

**Instatur.
Necessarium
est aliquid,
quo digno-
ficantur hy-
potheses.**

17. *Respondeo* 1. Ad quærendas excusationes à legibus non esse necesse ut erigantur in Germania nostra scholæ, aut libri scribantur, aut novæ ac scientificæ (si superis placet) methodi excogitentur. *Respond.* 2. Ad obedientiam legibus præstandam rursus non est id necessarium. Serpens non alia ratione seduxit Evam, quam rationem quærendo: *Cur præcepit vobis DEUS?*

**R. 1. Ad
quærendas
excusationes
id non neces-
sarium.**

**R. 2. Neque-
tiam legibus
præstandam
rursus non
est id obedi-
endum.**

Respond. 3. Judicibus, magistratibus, item legum novorum conditoribus non inficior, hanc scientiam esse necessariam: vehementer autem nego necessarium, imo vel utile solum esse, ut demonstrationibus metaphysicis aut mathematicis seu sola ratione sine ulla auctoritate illud facere discant, aut re ipsa tali modo metaphysico exsequantur: aliàs miser fuisset mundus ante nostra tempora, & nostris est adhuc miser temporibus, & miser manebit usque in finem; quia nec fuit, nec est, nec erit quisquam istorum mortalium, qui hoc præstet. *Resp.* 4. Ad discernendum igitur hypotheses opus est adhibere auctoritatem & rationem, & sensum communem, & illa signa, quæ Cap. III. Them. VI. & VII. Vid. & *Larva detracta*, Cap. VI. & VII. *Respondeo* 5. Exemplum hujus rei præbuerit Apostoli, cum Controversia de circumcisione subnasceretur, nimirum an ea pertineret ad Naturæ legem absolutam, an ad hypothesin Abrahamicam seu Mosaicam, an ad hypothesin Christianam. Certatum est rationibus. Sed rationibus decidi nihil potuit, ut fere fit in omnibus controversiis moralibus, quarum nulla NB. unquam finietur, si rationes sola in aciem educantur. Igitur concilium cogendum fuit, ubi non ratio ulla pro decisione adducta est, sed tum inspiratione divina, tum auctoritate res est acta: *Visum est* spiritui sancto & nobis, voces sunt apostolorum ac omnium deinceps conciliorum. *Vi-*

**R. 3. Judicibus
est neces-
sarium
principium
discretivum:
Sed illud non
est sola ratio.
præsertim
metaphysica.**

**R. 4. Sed
potius aucto-
ritas & ratio
sunt.**

**R. 5. Sed
Exemplum
in lege cir-
cumcisionis
perdisputa-
ta;**

**terminata
autem aucto-
ritate.**

sum

quæ sunt secundæ tabulæ seu ad proximi charitatem spectantia, esse *primo illo modo* Juris naturæ strictissime, ac indispensabilis. Tametsi enim illud præceptum *Non occides* prima mox fronte appareat consonum præcepto primo diligendi proximum ut conservum: attamen non *necessario* sequitur, nullo unquam casu occidi posse. Videatur etiam Scoti Commentator ibid.

7. Suarez quidem speculative est Scoto contrarius. Sed qui rem non

pure metaphysice sed ex sensu communi considerare velit, cum puto non difficile conciliaturum gravissimos hos doctores: quoniam etiam ipsi in praxi & usu nec sentiunt diversa, nec diversa judicia ferrent, si res ad casum deduceretur. Nunquam enim Scotus diceret, homicidium de se esse juris naturæ: nunquam Suarez contenderet, furis suspendium non esse juris naturæ.

Vid. infra. Cap. XVII. Them. XII. & Cap. XXII. Them. VI.

CAPUT IV.

De Fine Naturæ humanæ & Juris naturæ.

Intentio libera finis ultimi maxime distinguit hominem.

Thema. I. Intentio finis *ultimi* & electio mediorum, utraque libera, maxime omnium naturalium distinguit naturam humanam à brutis.

Experientia nemini non id comperitum facit. Et quando brutæ animantes aliquid simile agunt, ad *ultimum* tamen finem eas tendere nullo argumento probari potest. Vid. S. Thomas I. II. Quæ. I. art. I. & Qu. XII. art. V.

Thema II. Quamvis intentio finis ultimi sit libera, tamen nec ea est *omnino* in potestate humanæ naturæ. Ut homo etiam sic intelligat, servum se esse ac subditum altiori potestati.

1. Nam homo non potest velle & appetere malum ut pure malum: sed saltem sub specie boni appetit. Vid. S. Thomas I. II. Qu. VIII. Art. I. & Part. I. Qu. LXXXII. art. I. II. Suarez Summæ Theol. Part. II. Tom. II. Lib. V. cap. II. Scotus in IV. Sentent. Dist. XLIX. Qu. X. ubi probat; Voluntas *necessario* & *perpetuo* & *summe* appetit beatitudinem. *Primum*, quia voluntas est ipsa inclinatio ad bonum tanquam perfectionem suam. *Secundum*, quia, in cuius potestate non est tendere vel non tendere, in ejus potestate nec est remisse tendere: at in voluntatis potestate non est tendere vel non: ergo nec remisse tendere. *Tertium* ex Philosopho I. Metaphys. Procem. Si omnes homines natura scire desiderant: ergo maximam scientiam maxime desiderant, quodque de summo vero dicitur, dicendum etiam est de summo bono seu bonorum ultimato termino ac fine ultimo; hæc enim eadem sunt.

2. Declarari id potest à simili. Applicatio visus ad videndum est libera:

non autem est liberum videre objecta non illuminata. Ita applicatio voluntatis est libera: non autem est liberum velle malum, aut velle objectum specie nulla boni illuminatum. Quia ratio formalis objectiva volendi est bonitas, sicut ratio formalis videndi est lux. Hæcque sensu communi nota ulterius operose demonstrare velle hominis esset tempore abutentis.

Thema. III. Finis duplex solet considerari. *Proximus* & *ultimus*. Aut etiam *intrinsicus* & *extrinsicus*.

1. Finis *proximus*, proprius, & *intrinsicus* est qui per se intenditur & ratione sui, & cujus proprie assequendi amore aliquid fit, sive dein referatur ad alium ulteriorem finem, sive non referatur. e. g. finis proximus militiæ seu pugnæ est victoria, quæ per se intenditur ab omni pugnante: quamvis alii victoriam ad aliud referant, ut Dux ad gloriam, Rex ad potentiam, miles ad prædam. Ita finis Rhetoricæ est apte dicere ad persuadendum. Finis pictoriæ representare &c. Sic v. g. æger avide petens medicinam ac sumens non habet pro vero fine medicinam, quia eam non per se sive non propter ipsammet amat, sed ratione sanitatis: sanitas ergo est finis proximus.

2. Finis *ultimus* est, qui per se & ratione sui intenditur ultimo, sive ita ut non possit ad alium referri: propter ipsum appetuntur omnia cetera.

3. Finis proximus potest esse finis vel ultimus vel intermedius. Ille, qui pro fine proximo sibi constituit finem talem, quo datur adhuc ulterior, habet finem tantum intermedium, quem non per se nec propter hunc appetit. Ex. gr. Architectus domum adornans

habet

Non tamen omnino libera.

Non potest appeti malum ut malum

habet quidem pro fine domum. Sed hic ei non est finis ultimus: alias ille ædificata domo nihil haberet aliud quod appeteret. Igitur appetit domum non propter domum solam, sed propter aliud quaecumque illud sit.

Unus tantum est ultimus.

4. Nec propterea sunt plures fines ultimi, quia videtur intentio posse successive quiescere in pluribus, ut pictor in representatione, architectus in Domo, Musicus in harmonia &c. Nam ille solus vere est ultimus, qui ad alium referri non potest, & si referretur, eundem esset in circulum. Ceteri revera non tam fines sunt quam *media*, & rationem finis tantum participant ab ultimo; qui ultimus si non esset, nullus alius esset finis, seu nullo medium. Vid. Them. VI. num. 4.

Ceteri media potius.

Naturæ humanæ finis proximus non est ipse homo.

Them. IV. Naturæ humanæ finis proximus verus per se intentus non est ipse homo nec aliquid hominis, sed tantum per accidens.

1. Natura humana ita comparata est (experientia teste) ut per se quærat aliquid quod toti appetitui suo respondeat. At tota natura & quidquid est hominis non satis respondet appetitui humanæ naturæ. Igitur hæc natura per se non intendit se ipsam.

2. Nam si natura humana satis esset homini, quilibet jam possideret totum finem suum, & nulla tanta daretur inter homines cupiditas & inquietudo, quantam indies in nobis experimur. Habet enim quisque se: si ergo se quærit per se, ac propter se solum, cur non quiescit? Igitur ille infinitus pruritus & inexplebilis cupido, quam abdicare nullus hominum potest, manifeste nos instruit, nostram naturam finem in se ipsa non invenire, adeoque ipsam per se non intendi.

3. Humana natura est quiddam mobile, imperfectum, tendens ad aliquid, quo perficiatur, & ad terminum perveniat. Omne autem mobile & tendens ad aliud non terminatur in se ipso. Tendere autem per se ad aliud est appetere per se. Igitur natura humana non per se appetit se ipsam vel aliquid pure suum. Vid. S. Thomas 1. II. Qu. II. art. VII. corp. & legatur *Platonis* Epinomis seu Philosophus, ubi ex natura ostendit, hominis finem ac beatitudinem in hac vita esse non posse. Add S. *Lactantius* Divin. Institut. Lib. VII.

Naturæ humanæ per accidens appetit creatæ.

4. Per accidens autem natura nostra appetit sese ac sua, & cetera creata, id est tentando. Ut enim apis per se quærit materiam aptam mellificio, & hac intentione insidet occurrenti sibi flosculo non ad florem ipsum petendum

R.P. Desing. Pars II.

quærendumque per se; non invento autem ibi fine suo eum florem rursus deserit: eundem in modum animæ superior pars (de qua Cap. VI. Them. XVI.) per se quærit verum ac bonum summum, satians omnia, & complens totam animam. Hac intentione fertur anima in se ipsam, in sua exercitia, & in alia quæ ipsam afficiunt; tentans velut apis, num ibi inveniat hoc verum & hoc bonum. Hoc autem neque in se ipsa invento, fastidit tam cetera quam se ipsam; repudiat sese & alia, aut non sub alia ratione admittit hæc appetitui suo quam sub *ratione mediæ* ad bonum *ut sic*. Cujus exemplum dedit Salomon. Vid. Cap. XVI. Them. XV.

5. Ex quo consequitur Naturam humanam appetitu ac intentione sibi propria non ferri in semet ipsam per se ac ratione sui, sed sub ratione summi boni. Quæ itaque summi boni ratio est ratio per se propria appetendi homini naturalis. Nam si homo per se ac ratione sui esset immediatus suus finis, non esset sibi fastidibilis, quia ratio finis formaliter est appetibilitas seu bonitas, non fastidibilitas. Parcant mihi Grammatici omnes.

6. Deinde etsi nulla ratione posset explicari, naturam nostram per se tendere ad se ipsam, seu suum finem proximum esse, tamen Puffendorffius contra naturam fecit, finem Juris naturæ constituens in commodi *hujus tantum vitæ*, id est in natura illa tantum, quæ durat à conceptione hominis usque ad mortem hanc corporis. Aut si hoc expresse statuit, debet etiam expresse admittere, naturam humanam cum ista morte cessare. Aut enim natura humana interit cum morte revera, aut revera non interit. Si non interit, non ordinatur ad commoda hujus tantum vitæ, tanquam finem per se. Si interit, nihilominus natura humana non est suus finis per se; quia deberet intendere etiam interitum suum, quod, repugnat appetitui. Quod autem deberet intendere interitum suum, ostendo. Natura intendens finem intendit illum talem, qualis est, & qualis repræsentatur: at natura humana in hypothese esset interitui subjecta, & repræsentaretur appetitui ut talis, ex regulis Puffendorffii: igitur natura humana appeteret se ipsam ut interituram. Non ergo satis dispicio, quomodo Jus naturæ seu regulam appetitus humanæ naturæ tradere possit Puffendorffius. Nam si dicit, in medio

Commodi hujus tantum vitæ non sunt finis per se hominis.

Urgetur Puffendorffius.

dio relinquo, an natura humana intereat: debet etiam in medio relinquere an appetat semetipsam: vel saltem non debet positive statuere regulam appetitus fervientem uni duntaxat ex disjunctivis, sed debet statuere regulam, quæ tam uni quam alteri serviat: & debet adeo dicere: sive intereat homo totus, sive maneat, ego statuo regulam talem, quæ utrique possit convenire. Quamobrem cum Puffendorffius statuit regulam uni parti ex disjunctivis *tantum* convenientem, hoc ipso ejus doctrina determinat disjunctiva illa non esse ambigua, sed determinat alterutram partem, nempe hanc *tantum* vitam, sive interitum naturæ: & hoc ipso non loquitur consequenter & ex animo, quando immortalitatem in medio relinquit, sed ipsius doctrina determinate debet admittere interitum animæ. Hanc autem doctrinam S. Ambrosius tanto ante confutavit Enarratione in Psalm. I. num. 47. editionis Maurianæ, qui potest legi.

Iterum
getur.

7. Contra Puffendorffianam & alias id genus doctrinas sic arguo: Ad finem proximum omnia, quæ sunt *ejusdem ordinis*, diriguntur, & in eo ordo ille totus acquiescit per se: ut Rhetorica per se quiescit in apta dictione ad persuadendum, musica in harmonia. At vero ad commoda hujus vitæ tantum non diriguntur omnes actiones humanæ; neque in his commodis *totus ordo* naturalium actionum humanarum quiescit. Igitur commoda hujus vitæ & ipsa vita, tanquam commodorum harum præcipuum, non sunt finis proximus ac proprius naturæ humanæ. Altera horum propositionum, seu minor, vacat dubio. Nam inter actiones humanas naturales sunt quamplurimæ ac præstantiores, quæ ad hanc *tantum* id est, interituram vitam non ordinantur, nec in ea quiescunt. Tales sunt Unius primi principii amor, cupido illud agnoscendi intellectu, & possidendi voluntate; cupido boni summi; cura futuri; votum immortalitatis; fastidium illud præsentium & anxietas atque inquietudo ad majora ac majora obtinenda; & denique insatiabilitas quædam etiam reflexa & moralis, de qua mox dictum num. 2. Potest argumentum etiam sic proponi: finis qui per se & ratione sui est finis, movet moraliter omnes actiones ejus facultatis, cujus est finis. At ipsa natura humana non movet moraliter omnes actiones suas: sive, sunt aliquæ actiones humanæ, quæ non moventur ratione ac intuitu ipsius naturæ

humanæ. Non igitur natura humana est finis per se naturæ humanæ. Nam pati dolores & mortem pro veritate, religione, DEO, est actio humana, nec fit amore & gratia naturæ humanæ. Ergo dantur actiones humanæ quæ non fiunt propter solam naturam, humanam, præsertim interituram omnino.

8. Denique ab iis, qui semel agnoscunt, dari DEUM Dominum factorem & principium omnium, non potest admitti, creaturæ essentialiter servæ finem per se ac proprium esse in ipsa serva. Quia totaliter servus non potest habere dominium, jus, finemque proprium distinctum à jure ac fine sui domini. Et repugnat sensui communi, dicere: servus in eo in quo est servus est suus ipsius finis. Natura autem humana, in quantum est natura, in quantum rationalis, in quantum libera &c. est essentialiter serva: ergo repugnat sensui communi, hanc naturam sub his aliis quocumque respectu esse suummet finem.

Thema V. Multo minus cetera humana & creata sunt finis *ultimus* naturæ humanæ, seu non ulterius referibilibus.

1. Equidem existimo hoc tam esse certum, ut nulli sano aliter videri possit. At sunt doctrinæ novæ aliquæ tam lubricæ, ut iis temere imbutus etiam ad hæc absurdissima delabi sensim possit, si commoda hujus tantum vitæ pro qualicunque scopo sibi ponat, & animali pruritu manus det. Igitur opportunum est, paucissima saltem etiam de hoc dicere.

2. Videatur ergo *S. Thomas* I. II. Quæ II. tota. Item contra gentes Lib. III. à Cap. XXVII. usque ad XXXVII, qui id solidissime exsequitur de voluptatibus corporis, de divitiis, honore, potentia, virtutibus moralibus, de pace, victoria, scientia, Item in opere de Regimine Principum Lib. I. Part. I. à Cap. V. usque ad VII. *S. Augustinus* Lib. XIV. de civit. DEI Cap. XXV. *Suarez* in I. II. D. Thomæ Tract. I. Disput. V. sect. I. & Disput. XV. Et nos in *Larva Detracta* tum ex Platone tum ex ratione complura attulimus.

2. Finis ultimus hominis possessus debet terminare seu implere omnes ejus appetitus, qui sunt naturalia instrumenta & media ad ultimum finem. At homo quilibet non insanus, qui vel audivit de mundi negotiis, evidenter potest cognoscere, omnes appetitus naturæ humanæ non impleri toto hoc

Qui admittit DEUM, non potest finem naturæ humanæ ponere in ipsa natura.

Nihil creatum est finis ultimus humanæ naturæ.

Quis nihil creatum complet totam naturam humanam.

mun

mundo creato. Qui hoc non sentit, audiat aliquos ratione præditos morti propinquos. Et si quis unquam occurrit aliter in hoc articulo loquens, ei nec credunt homines ceteri, sed horrescunt.

3 Eduardus Baro Herbert de Cherbury Anglus de Religione Gentilium Cap. II. observat. *Mentem humanam votis egressam finibus, statum hoc nostro meliorem quovis seculo ambuisse, testatur non egea solum inopsque hominis conditio, sed religiosi passim cultus clamant, sanioresque ubique philosophia. Haud tanta quippe ullus hic percipit vita comoda, ut ad eorum fruitionem se totum comparatum fuisse existimaverit &c. Quam enim ex natura sua ita præcellat mens nostra, ut ad æterna proprie feratur, & in illis solis tandem aquiescat, - - - haud illistantum insistentium judicaverant veteres; sed quasi verum hic omnium sive pertasi essent sive futuri, ad ulterius quiddam, quantumvis incompertum, profectio-nem maturabant, non miseri afflictique tantum, sed pii probique passim homines.*

Transcendit non vere possidentur naturaliter.

4. Plato quoque in Gorgia demonstrat, dulcedinem bujus vitæ in multa continuaque infusione consistere, non in possessione unice cupita. Cum enim infusio continua est, quantum infuit, tantum etiam effluere necesse est, & effluxui patere foramina, quæ prohibeant veram possessionem igitur dolia nos esse pertusa, nisi fundus nobis sit aliquid æternum. Nam si quævis dulcedo fugax, quæ teneri lubrica non potest, esset finis appetitus humani, & beatum faceret, beatum foret infimum mendicabulum in hoc ipso, in quo miserum est. Nam Irus aliquis scabiosus voluptatem ac dulcedinem capit scabendo ulcera, quo diutius ergo scabiosus est, eo diutius voluptatem ex frictione capit, ergo tota vitæ scabiosus, & tota vitæ fricans usque ad extremum halitum, dicendus erit summe beatus: quia beatus est usque ad finem naturæ, & affectus summa voluptate: nec enim facile major voluptas est corporis & passionis, quam frictio prurientis scabiei. Talia fere apud Platonem. Cui similia utinam saltem larvati illi cecidissent.

Finis humanæ naturæ proximus & ultimus est DEUS.

Them. VI. Finis tam proximus quam ultimus moralis humanæ naturæ est Summum verum ac Bonum, id est, DEUS.

1. Finis proximus est, qui per se est primus in intentione: ultimus est, qui complet omnes appetitus morales ho-

minis. At Summum ens ac bonum per se est primum in intentione humana naturæ, quod probavimus Themate IV. Solum quoque summum ens complet omnem appetitum naturæ humanæ. doctissimus quisque invenit multo plura, & multo interiora adhuc incognita intellectui, & voluntatem non satiant qualiacunque bona, quæ summa non sunt.

2. S. Scriptura tota in hoc fine inculcando versatur. Sed & Sapientum apud omnes gentes idem fuit sensus. Vid. Theophilus Raynaudus Moralis disciplinæ Distinct. I. Quæst IV. num. 248. &c. & ibid. Quæ. I. n. 12. &c. & num. 41. &c.

3. Neque licet arguari: homo quidem habet adminicula & instrumenta ad summum bonum, nempe habet istam infinitam cupidinem &c. ex hoc tamen non sequitur, hominem necessario obtinere summum bonum; quia multa alia videmus non obtinere fines suos, præsertim voluntarios. Respondeo enim & concedo totum, neque de hoc jam disputamus, an homo necessario obtineat suum finem: sed an finis iste vel ille sit ei propositus. Altera quæstio est rursus, an possit homo finem verum sibi propositum obtinere? quæ quamvis & ipsa non sit hujus loci, tamen omnino est affirmanda, quia si videmus ab omnibus ceteris obtineri finem posse, cur id dubitemus de solo homine? Et ens summum à quo veniunt hæc adminicula, tam potest quam vulc hunc terminum concedere. Tertia diversa quæstio est: an bis aut illis solis aut aliis adjunctis mediis possit obtineri finis, sive certo aliquo modo, sive vario? Deque hac quæstione quadam alibi diximus, ut infra Them. XII. & Cap. VII. Them. XVIII.

Obiectio. Homo potest obtinere finem forte nunquam

solvitur

4. Neque rursus dici potest: hominis finem esse quidem bonum summum, sed indeterminatum, ita ut unum bonum appetat propter aliud, & hoc de-nuo propter aliud, ex quo consequitur, hominem petere bonum infinitum syncategorematicæ, ut ajunt. Doctissime his respondet S. Thomas I. II. Quæ. I. Art. IV. & de Regimine Principum Lib. I. Cap. V. Cujus argumenta ad hoc redeunt. In moralibus finis movet: nemo enim agit moraliter, nisi propter hoc aut illud, sive propter finem. Ergo illud maxime movet moraliter, quod est maxime finis. Maxime autem finis est ultimus. Deficiente vero eo quod maxime movet, deficient omnia cetera moventia, quæ participative tantum movent: Igitur si non sit ultimus aliquis finis, nullus

Obiectio bonum indeterminatum est finis sine fine.

Respondetur

erit finis ; nullus adeo motus moralis intermedius. Ceterum in moventibus *per se*, non dari processum in infinitum Aristoteles VIII. Physicor. Text. 34, & Philosophi communiter agnoscunt : & S. Thomas. 1. II. Qu. I. Art. VI. probat, omnia hominem velle propter ultimum finem. Add. *Theoph. Raynaud.* Moralis disciplinæ Dist. I. num. 6. &c.

Objeſt.
Natura per se petit edere bibere.

Respond.

5. Objicies fortasse cum Epicureis : Natura humana per se appetit & intendit comedere, bibere, ludere &c. ergo ista sunt finis proximus naturæ, sive per se intentus. *Resp.* appetit etiam, Conc. tantum Neg. ista appeti à natura non ut est humana & differens à vilioribus animantibus, sed ut convenit cum bobus. Sive natura intendit bibere ludere &c. secundum inferiorem appetitum, non autem secundum superiorem & proprie rationalem Vid. Cap. VI. Them. XVI. Appetitus enim superior per se intendit plenum bonum solidum, absolutum, ac verum : illique per accidens est, quod propter conjunctionem cum corpore terreno jam debeat his inanibus, incompletisque uti, quæ sunt tantum imago & umbra aliqua veri boni. Qualibet autem potentia intendit proxime ac per se id, quod illam complet, cetera autem tanquam instrumenta non intendit sed applicat. Sicut facultas musica intendit per se harmoniam, non plectrum aut fides aut chordarum tremorem. Vid. *Suarez* in 1. II. D. Thom. Tract. I. Disput. III. Sect. VII.

Duplex appetitus in homine.

Objeſt.
Natura per se appetit conservationem sui.

Respond. 1.
Non est is appetitus homini proprius.

R. 2. nec omnia referuntur ad hunc.

6. Non denique merito objicitur : Humana natura etiam Superiori appetitu per se appetit *conservationem* sui, & attendit suummet bonum ita, ut omnia alia ad hoc referat. Igitur naturæ humanæ finis proximus & ultimus est bonum suummet, sive ipsa natura ejusque commoda. *R.* 1. Ille appetitus nudus conservandi sese non potest dici humanæ seu rationali naturæ *proprius* : cum sit etiam in animantibus brutis, ac fortasse etiam in aliis vilioribus. Nos autem loquimur de appetitu non quomodocunque innato, sed de proprie humano. Talis autem est appetitus summi, & homo non est summus. Alias etiam miserrimi & damnati essent beati, quamdiu nempe *conservantur*. Quod vicinum est errori atheistico Stoicorum, hominem sibi sufficere delirantium. *R.* 2. Nego ; appetitum humanum omnia referre *tantum* ad conservationem sui ac suum commodum. Scimus enim sanctas animas, quæ non tantum specula-

tive agnoscunt, totum mundum annihilandum potius esse, quam summum bonum violandum. Et cupiunt sanctæ animæ etiam anathema fieri pro summo bono. Homo totum mundum ad se tantum referens non quidem pecudis sed monstri instar esset, & longe monstrosior rana illa, quæ in fabulis adeo se sperabat inflari spiritu posse, ut bovi fieret par. Cum talibus autem hominibus dicam an jumentis non ratione, sed elleboro, & sanguine ex omnibus venis emisso disputandum est. Vid. Cap. III. Them. XVII. &c. Et est animadvertendum, ex hac objectione sequi errorem illum, qui negat possibilem esse amorem DEI pure benevolum, seu propter ipsummet. Qui error apud Habertum Theolog. Dogmat. Tom. III. De spe Cap. II. pag. 597. sic exprimitur. *Amor nostri est velut prima radix, ex qua oriuntur & crescunt ceteri amores : ac proinde una est ratio amandi DEUM, scilicet bonitas ejus relative ad nos spectata, fidelitiumque ac prorsus impossibile amare DEUM quatenus præcise bonis in se est.* Quem errorem refutat ex rationibus & S. Thoma I. Par. Qu. LX. Art. V. Hic error inclinatur ad atheismum : quia DEUM subordinat creaturæ ; certe supponit voluntates creatas tales, quarum ordo naturalis in se ipsis terminetur, & quarum ordo moralis à se ipsis moveretur ; cum motus moralis à fine per se incipiat, finis autem in hac sententia esset homo. Deinde sequeretur amorem DEI super omnia esse contra rationem et esse injustum. Nam juxta Puffendorffianam de commodis doctrinam naturaliter justum esset hominem ferri in suum finem per se, sive in illa commoda sua tantum. Sed naturaliter justæ inclinationi contravenire est injustum : contraveniret autem, qui DEUM supra semet diligeret, quia sic amando non tenderet ad finem per se à natura sibi juste præceptum. Rursus si amor humanus per se potest terminari in se ipso : poterit etiam spes humana per se terminari in ipso. Et sic pulcra, scilicet, prodibit Juris naturæ disciplina, ipsa honestatis fundamenta penitus subruens, & sanæ conscientiæ prima lumina suffocans. Nemo hæc serio sentit, nisi qui se absolutum dominum superbissime somniat. Per hæc tollitur & societas, ac fides humana : Si enim omnes se tantum quærunt, ubi fides amicorum ? Ais, Puffendorffius vult expresse, etiam *alios* quærere ? *R.* Vult id sine fundamento, ut in *Larva detracta* ostendimus.

Causa

7. Libet hujus thematis explicationem claudere pulchra S. *Ambrosii* sententia in Psalm. CXVIII. Serm. VIII. num. 13. *Proposuit tibi dominus in portione possessiones, in portione aurum, in portione argentum, in portione honores, in portione nobilitatem: proposuit etiam in portione seipsum. Habes plurimas portiones: elige quam putas.* Sed memento: **IN PORTIONE DIVINA GEMITUS ET LABORES SUNT**, non commoda hujus vitæ. Sani ergo homines istam eligunt, alteram relinquunt hominibus brutiscentibus.

Jus naturæ eundem finem proprium habet, quem ipsa natura humana.

Thema VII. Jus naturæ non habet alium finem proximum ac proprium, quam ipsa natura humana.

1. Probatur id multis, ut vocant, instantiis, quæ fundantur in hac ratione; quia Jus naturæ est regula naturæ & ordinatio: Ordinationis autem & ordinati, regulæ & regulati idem est finis: alias nunquam regularetur. Sicut nunquam regularetur jaculatio, si sagitta aliam metam haberet, aliam ballista. Regulæ Rhetoricæ eundem habent finem proximum quem Rhetorica, nempe aptam ad persuadendum dictionem. Regulæ sermo præscriptæ eundem habent finem, quem servus qua servus, nempe subjectionem ad dominum. Regulæ pictoriæ eundem habent finem quem pictura, nimirum representationem & similitudinem objecti. Juris civilis quoque non est alius finis quam ipsius civitatis.

2. Adde quod ipse moralis finis naturæ humanæ constituatur per Jus naturæ. Si enim per impossibile existeret humana natura, quin existeret Jus naturæ; humana natura non haberet finem moralem proximum. Ex quo sequitur, unum proorsus eundemque finem esse naturæ ac Juris naturæ: Sicut, quia ars pictoria finem picturæ constituit representationem objecti; ideo pictura habet finem hunc ipsum non alium. Lex enim ac Jus naturæ est æternum ac essenziale, nec ipsum ordinatur ad aliquid, sed ipsum ordinat omnia. Vid. *Suarez* Lib. I. de Legib. Cap. III. num. 6. ex S. *Thoma* 1. II. Qu. XCI. art. I. ad III.

At naturæ humanæ finis proprius est quid summum:

Thema VIII. Atqui naturæ humanæ finis proprius ac proximus non est hæc vita aliæque transeuntia, sed aliquid summum, universale.

Id quod supra Themate IV. ac reliquis ostendimus.

Igitur & Juris naturæ finis est quid summum.

Them. IX. Igitur Juris naturæ finis proximus ac per se intentus non est vita fugax, neque ejus commoda volatilia, nec quies animi temporaria, nec

virtus moralis imperfecta ac perturbabilis, nec quantacunque sapientia humana; nec ipse amor DEI temporalis: sed vere summum bonum, DEUS, cui natura humana per Jus naturæ moraliter subicitur.

1. Vid. S. *Thomæ* Lib. III. Contra gentes citatus supra Them. V. hoc capite. *Suarez* in 1. II. D. Thomæ Tract. I. Disput. XV. Sect. II. *De fine namque boni inter philosophos (Juris naturæ studiosos) queritur, ad quod adipiscendum OMNIA OFFICIA referenda sunt,* inquit Augustinus. *Omnia autem officia humanæ naturæ rerum infinitarum cupidissimæ referre ad impetiginem istam & scabiem commodorum tria lustra vix durantium, insanum est & sue epicureo dignissimum, aut Stoico impatibili trunco.*

Juris naturæ finis non sunt commoda vitæ.

2. Virtus etiam ipsa hujus mundi per illam summam ac universalem regulam sive per Jus naturæ, non intenditur per se: sed tantum per accidens, ob conjunctionem hanc cum corpore terreno, sine quo nulla virtute temporali tantum opus esset, & tamen perfectissime impleretur Jus naturæ, sive obtineretur ejusdem proprius finis. Vid. S. *Augustinus* Lib. XIX. Civ. Cap. IV.

Non virtutes

3. Virtutibus autem istis omnibus comparatis, etiam ipsa agnitione & amore DEI temporario Jus seu regula naturæ humanæ nondum obtinuit finem à se intentum. Igitur hæc non sunt finis hujus regulæ. Regula totius naturæ debet naturam regulare eousque, quousque nihil supersit per naturam comparabile & appetibile, alias non est regula totius sed partis. Ac post omnes istas temporarias virtutes humanæ naturæ est adhuc aliquid comparabile & appetibile: ergo in his virtutibus regula non quiescit tanquam in fine suo proprio. Natura autem humana post omnes temporarias virtutes & super omnes expetit constantem ac permanentem possessionem, quæ sola si sibi desit, amissionis solus metus miseria est magna & habetur pro aberratione à toto fine. Ergo Jus naturæ pro suo fine, ad quem dirigit naturam humanam, respicit per se maxime & velut unice illam æternam possessionem summi boni, ad quod omnis appetitus naturæ humanæ aspirat.

Non amor DEI temporarius.

4. Unde S. *Augustinus* lib. XIX. Civit. Cap. XXV. concludit: *Quamlibet videntur animus corpori, & ratio vitis laudabiliter imperare; si DEO animus & ratio ipsa non servit, sicut sibi servandum esse ipse DEUS præcepit,*

nullo

nullo modo corpori vitiisque recte imperat. Proinde virtutes, quas sibi habere videtur, per quas imperat corpori & vitiis ad quodlibet adipiscendum vel tenendum, nisi ad DEUM retulerit, etiam ipsa vitia sunt potius quam virtutes. Nam licet à quibusdam tunc vera & honesta putentur esse virtutes, cum ad se ipsas referuntur, nec propter aliud expectantur; etiam tunc inflata ac superba sunt: & ideo non virtutes sed vitia iudicanda sunt. Sicut enim non est à carne sed super carnem, quod carnem facit vivere: sic non est ab homine sed super hominem, quod hominem facit beate vivere.

Jus naturæ
hac via non
clauditur,

5. Ut ut vero res habeat de virtutibus, illud certum, Jus naturæ contendere ad summum, quod naturæ convenit, nec ante expleri. Summum autem naturæ huic nunquam totum convenit aut evenit in tempore quantumvis prolixo: sed solum in possessione perpetua, igitur ad hanc usque se extendit Jus naturæ, quæ alias destitueretur in præcipuo & maximo. Recte itaque idem Augustinus, cum retulisset sententiam Ciceronis ex Hortensio, existimantis in altera vita cessare omnes virtutes, sola remanente scientia naturæ, quali etiam Dii ipsi beati sunt; tamen ipse docet, *Justitiam* veram universalem & absolutam in æterna vita non cessare. Admittit autem, vitam beatam consistere in cognitione naturæ, qua nihil est melius: explicat tamen Ciceronem adjungens: *Ea est natura, quæ creavit omnes ceteras instituitque naturas.* Et tum colligit, *Justitiam manere: quia HUIC (naturæ divinæ) REGENTI ESSE SUBDITUM si Justitiæ est, immortalis est omnino justitia; nec in illa esse beatitudine desinet, sed talis ac tanta erit, ut perfectior & major esse non possit* Lib. XIV. de Trinitate cap. IX.

sed manet in
altera.

Objeſtio. Jus
civile non
habet finem
DEUM: er-
go nec J. N.
Respond.

Thema X. Perperam objicitur: Jus civile non habet pro objecto proximo DEUM sed pacem & commoda temporalia civitatis. Ergo nec jus naturæ.

R. 1. Discrimen esse amplissimum. Jus civile est regula partis. Sicut ergo partis potest esse aliqua specialis intentio, modo subordinetur denique intentioni totius: ita regula hujus partis eundem finem intendit, quem tamen regula totius subordinat fini totali seu fini totius sibi proprio.

2. At Jus naturæ est regula totius naturæ, nec libera sed necessaria: igitur intendit & dirigit totam naturam ad finem non alicui parti liberum, sed

ad finem totius naturæ necessarium & unicum.

3. Lex civilis est ex hypothese libera societatis constituta per liberum consensum aliquot individuorum: atque ideo non potest ligare totam speciem, sed tantum hæc individua, neque ad omnia officia naturæ, sed ad ea quæ per hanc electionem determinata sunt. Hinc iste consensus per se non intendit finem universalem; quippe qui jam aliunde intentus est per regulam generalem toti speciei dominantem.

4. Cujus argumentum clarum hoc est, quod cetera individua possint talem legem civilem respuere, quæ tamen non possunt respuere legem dominantem toti naturæ.

5. Quocirca etiam, quia in electione ac potestate partium non est abdicare finem universalem totius proprium, ideo finis immediatus legis civilis habet præter suum proximum, alium finem ulteriorem, nempe finem legis naturæ. Lex autem naturæ præter finem suum immediatum non habet alium ulteriorem; quia ipse finis immediatus jam est ultimus, quia universalis; universalis quia *toti natura* propositus.

6. Fortasse inquires, Juri naturæ ac ipsi naturæ propositum esse adhuc ulteriorem finem, nempe supernaturalem unionem cum DEO, quam ex revelatione supernaturali discimus nobis propositam. Respondeo autem, hunc finem supernaturalem quoad substantiam esse eundem nempe DEUM summum, adeoque non esse ulteriorem finem; sed tantum differre quoad modum communicandi sese. Sicut propterea quod DEUS tanquam primum verum sit finis intellectus, & tanquam summum bonum finis voluntatis, non sequitur DEUM esse duos fines, sed est finis unus diverso modo se communicans & movens. Qua de re argutius disputantes legere potes Theologos, quorum acumini nos haud sufficimus.

Thema XI. Male objicitur; DEUS est finis proximus Religionis, maxime Christianæ, cujus est hic proprius scopus. igitur non est DEUS finis Juris naturæ.

1. Hoc est illud grave, scilicet fundamentum, quo inductus Puffendorffius officia erga DEUM negavit primum esse officia juris naturæ, ex quo deinde tota Larva errorum ac vis ab eodem principis religionis illata, profluxit, Vid. *Larva detracta*.

2. Respondeo autem primo. Negando consequentiam. Argumentum

Object. Ne
tura habet
finem ulte-
riorem quam
sit finis Juris
naturæ

Respond.

Object. DE-
US est finis
Religionis
Christianæ
ergo non Jus
ris naturæ:

fundamen-
tum Puffen-
dorffii

Respondeo
tur per retor-
siones

aniserabile est & Puffendorffianum, id est sophisticum, simileque huic: DEUS est objectum & finis intellectus ergo non est objectum & finis voluntatis. Vel huic: representatio est finis pictoria: ergo non est finis statuaria. Vel iterum huic. Imitatio est finis comœdiæ: ergo non est finis Poëseos. Nititur Puffendorffianum argumentum falsa majore, quæ esset ista: *Omne quod est finis bujus, non potest esse finis alterius*: quod si verum esset, quia Beatitudo æterna fuit finis Petri, non potuit eadem esse finis Pauli.

Religiona-
turalis est
pars J. N.

3. Si objectio intelligitur de religione naturali, seu cultu DEO debito ex lumine naturæ, illa religio est pars Juris naturæ sive subjectionis enti necessario dominanti debita. Omnis autem pars tametsi in mere liberis possit habere finem *proximum* diversum à fine totius, subordinatum tamen; in necessariis tamen non potest sibi proprium alium finem proximum statuere diversum à fine proximo totius, quod posset inductione naturalium ac moralium late probari. Vid. supra Them. X.

4. Religionem esse partem Juris naturæ aut ignoravit aut dissimulavit studio Puffendorffius quod tamen facile potuisset scire, si serio DEUM auctorem Legis naturæ docuisset, & saltem ex Platone (quoniam Davidem aspernabatur) didicisset; hominem esse *servum & quandam possessionem DEI*: Qui enim naturâ servus agnoscitur, is profecto, quin officiis erga Dominum naturalem stringatur, dubitari nulla ratione potest.

5. Eundem in modum, & propius ad rem, pessime argutaretur, qui diceret: Salus publica est finis Juris regii: ergo eadem salus non est finis Juris Publici. Quoniam Jus regium pars est Juris publici.

Si Juris Na-
turæ finis
non est DE-
US, is qui re-
ligionem
amplectitur
debet renun-
ciare Juri na-
turæ.

6. Si Puffendorffiani admitterent tantam diversitatem istorum finium, ita ut religionis finis sit DEUS, Juris naturæ finis non DEUS, neque aliquid subordinandum DEO; sequeretur, hominem qui religionem amplectitur, esse monendum, ut Jus naturæ reliquat; quia finis ejus non potest esse finis religionis. Item sequeretur, Jus naturæ tantum in hac vita servandum, ad alteram nihil pertinens: contra religionem, maxime Christianam, servandam esse tantum in altera vita, non autem in hac. Nam ubi non est finis, ibi nec sunt officia ad finem: finis, autem Juris naturæ (commoda Puffendorffiana) non est in altera sed hac tantum vita: igitur etiam officia Juris naturæ non sunt in altera sed hac tantum vita. Con-

R. P. Defing. Pars II

tra scopus religionis Christianæ juxta Puffendorffium est plane ab illo juris scopo diversus, & est tantum in altera vita comparabilis, non in hac: ergo etiam officia religionis Christianæ erunt tantum in altera, non in hac vita. Scilicet cum Baccho aut Epicuro vivemus in hac vita: cum Christo deinde in altera, quæ *sola fide* scilicet, obtineri potest ad Jus naturæ nihil attinente.

7. Hoc denique nimis quam certum est, ab homine ad religionem Christianam se convertente omnino postulari debere, ut relinquat Jus naturæ Puffendorffianum, cujus scopus à Christiano diversus est, eumque excludit; quia commoda nulla alia quam hujus vitæ admittit: quod consistere nequit cum commodis *etiam alterius vitæ* admittendis, sicut admittit Christiana religio. Et aptissime tali homini convertendo congruit exemplum orationis Catecheticæ, quod descripsit S. Augustinus Libro de Catechizandis rudibus cap. XVI. his plane verbis: *Faciamus aliquem venisse ad nos, qui vult esse Christianus* - - - „ interrogatum etiam,

Certe Reli-
gionus debet
renunciare
Juri Puffen-
dorffiano.

„ utrum propter vitæ præsentis aliquid commodum, an propter requiem, quæ post hanc vitam speratur, Christianus esse desiderat? propter futuram requiem, respondisse: tali fortasse à nobis instrueretur alioquin: DEO gratias, Frater, valde tibi gratulor, & gaudeo de te, quod in tantis ac tam periculosis hujus seculi tempestatibus de aliqua vera & certa securitate cogitasti. Nam & in hac vita homines magnis laboribus requiem quærunt & securitatem; sed pravus cupiditatibus non inveniunt. Volunt enim requiescere in rebus inquietis & non permanentibus, & quia illæ tempore subtrahuntur & transeunt, timoribus & doloribus eos agitant, nec quietos esse permittunt. Sive enim in divitiis velit homo requiescere, magis superbus efficitur, quam securus: an non videmus, quam multi eas subito perdidierint? multi etiam propter illas perierint, aut cum eas habere cupiunt, aut cum eis oppressis à cupidioribus auferuntur? Quæ si etiam per totam vitam cum homine permanerent, & non desererent dialectorem suum, ipse illas sua morte desereret. Quanta est enim vita hominis, etiam si senescat? aut cum sibi homines optant senectutem, quid aliud optant, nisi longam infirmitatem? Sic & honores seculi &c. Sic nempe & non aliter potest quis sub-

E

scri-

scribere religioni Christi, quam ut eju-
ret Jus naturæ Puffendorffianum. Jus
autem naturæ verum à Patribus nostris
traditum & à nobis hic exponendum
adeo non debet deponi, ut cum Chri-
stiana religione debeat arctissime colliga-
ri, unus enim est utriusque scopus DE-
US verus, ad quem quærendum prima
via est ipsum Jus verum naturæ.

**DEUS non
est religionis
tantum reve-
late finis pro-
xima.**

8. Quodsi vero Objectio intelligitur
de *Religione* tantum formaliter *revela-
ta*, quasi illius solius finis esset DEUS,
absurdissima simul & impia est objectio.
Sequitur enim DEUM nullo modo esse
finem eorum omnium, ad quos religio
revelata delata non est. Quia religione
revelata, quæ DEUM ipsis finem face-
ret, carent. Jus autem naturæ, quod
habent, non facit ipsis, nec monstrat fi-
nem DEUM: sed abstrahit ab hoc fine:
aut nescio unde supponit. Dic ergo,
quid illis hominibus DEUM tanquam fi-
nem agendorum & officiorum proponit?

**Objectio.
DEUS ut fi-
nis proponi-
tur à Theo-
logia natura-
li, non à J.
Naturæ
Resp.**

9. Inquies hoc esse officium *Theolo-
gia naturalis*. Atque hoc videtur vel-
le Puffendorffius scientiarum diribitor,
queritans, Jus naturæ ac Theologiam
tam pudendo turbine fuisse inter se à
Catholicis ignorantibus commixtas. Ve-
rum R. aut Theologiam intelligit natu-
ralem speculativam tantum DEI agni-
tionem & considerationem? aut practi-
cam dictatricem agendorum erga DE-
UM? Si speculativam intelligit, eidem
falso attribuitur officium dirigendi actio-
nes humanas erga DEUM; quia specu-
lativa tantum considerat, non præcipit
aut dirigit officia. Si intelligit Theolo-
giam naturalem practicam, ea ipsa est
pars præcipua & ipsum jus naturæ, nem-
pe scientia dictans *obligationes natura-
les* hominis ad DEUM. Adeoque per-
peram Puffendorffius cum Thomasio &
aliis affectis contendit, à Jure naturæ se-
parandam esse Theologiam: aut perpe-
ram asserit, ad Theologiam pertinere
DEUM ut finem agendorum, *non ad Jus
naturæ*: periculose autem docet, Juris
naturæ finem non DEUM non æterna
quæque esse, sed caduca ista & vana.
Denique si cultus & amor DEI pertinet
ad Theologiam, *non ad Jus*, sequitur,
hominem non esse ex justitia obligatum
ad cultum & amorem. Igitur neque
qui cultum hunc sponte omittit,
neque qui DEUM odit, potest ju-
ste puniri, quia non peccavit contra justiti-
am. Quod si Puffendorffio non pla-
cet, ut non debet placere, & poenæ
reum talem facit; sequitur omnino ta-
le peccatum esse contra justitiam nec
aliam quam naturalem, atque ulterius
sequitur, Jus naturæ non finiri in hac

societate humana neque in naturæ istis
commodis: recte enim S. *Ambrosius*
dixit: *Quomodo fieri possit, ut natura
obedientium deferret, qui DEO reveren-
tiam non exhiberet?* Lib. II. de Cain
Cap. IX.

10. Forte excipies: officium DEUM
ut finem naturæ & agendorum propo-
nendi pertinere ad *Ethicam*, atque ex
illa præsupponi ad Jus naturæ. Respon-
deo: *Ethica* vera est disciplina docens
per justitiam universalem & particula-
rem pervenire ad verum honestum. Ve-
rum autem honestum est summum bo-
num, bonum vero summum est DEUS;
quæ omnia Cap. VII. Themate XIX. &
sequentibus luculenter nos docere cre-
dimus. Igitur recte dixisti, Officium
Ethices esse, DEUM finem assequendum
docere, & media huic assequendo præ-
cipere. Quæ autem media præcipit illa?
Nempe virtutes omnes: id est justitiam
universalem, quæ nihil est aliud quam
observatio Juris naturæ. Vid, Cap.
VII. Them. XXVI.

**Objectio.
DEUS ut fi-
nis proponi-
tur ab Ethica:
ergo non à
Jure Nat.**

11. Cordate tandem rem expenden-
tes invenient, præcoci illa ac præposte-
re imperata disciplinarum inter se discri-
minatione nihil lucratum fuisse Puffen-
dorffium, præter cavillos eosque peri-
culo conjunctos, quod in re tanta, quan-
ta est Jus, naturæ, nunquam est con-
temnendum.

12. His igitur missis syrtibus duca-
mus in altum duce Sanctissimo augusti-
no, non invita *ratione*, unico idolo
Naturalistarum, sed male ab iis culto.
Is Lib. XXII. contra Faustum Manichæ-
um Cap. LXXVIII. sic statuit: *Fit au-
tem homo INIQUUS, cum propter se
ipsum diligit res propter aliud assumendas,
& propter aliud appetit res propter se
ipsum diligendas. Sic enim, quantum in
ipso est, perturbat in se ordinem natu-
ralem, quem lex æterna conservari ju-
bet. Fit autem homo justus, cum ob
aliud non appetit rebus uti, nisi propter
quod divinitus instituta sunt: ipsum;
ipso autem DEO frui propter: se-
que & amico in ipso DEO propter eun-
dem ipsum.* Sic ille. Nec dubito hoc
pronuntiatum edere: si hæc Augustini
& illa Puffendorffii doctrina utraq;
cuidam Jndo ac gentili proponatur,
isque de utraque sententiam ferat ex
conscientiæ suæ dictamine; non dubito
inquam, quin Puffendorffiano scopo
damnato tanquam irrationali, Augu-
stini doctrinæ sit subscripturus. Ad hoc
Puffendorffium adegit intempestiva Ca-
tholicis contranitendi, & affectatæ in
disciplinarum finibus dividendis regun-
disque dictaturæ libido.

Them.

Thema XII. Jus Naturæ & Lex Naturæ participata, seu quantum est in homine, est Medium Ordinarium, Generale naturale & per se proximum, quo Natura humana duceretur ad Ultimam finem DEUM, ut naturaliter appetibilem.

Jus naturæ est medium ordinarium ad DEUM finem ultimum naturalem.

Est medium,

Ordinarium.

Generale,

Naturale.

1. Dicitur primo: *quantum est in homine*. Nam Jus naturæ duo habet. 1. Est Imperium seu actus DEI. Et hoc modo non distinguitur ab essentia Divina, ut omnibus Theologis & Philosophis notum est. 2do est dependentia moralis seu cognita hominis à DEO. In quo posteriore sensu hic accipimus Jus naturæ.

2. Dicitur: *Est Medium*: Nam si per impossibile homo non penderet à DEO naturaliter; aut si per deliberationem ab eodem non penderet moraliter seu voluntarie, hoc ipso ad DEUM non accederet. Quare hæc ad DEUM tendentia actualis si tanta est, quanta cadere in omnes hominis vires potest, rectissime à Theologis dicitur *felicitas via*: ipsa autem DEI ultimi finis consecutio dicitur *felicitas patria*. Unde videas, quam miserabiles in jure naturæ duces ac seductores sint quidam, qui in re tam capitali cœcutierunt. Alii enim quiescendum ac subsistendum dixerunt in sui unius amore & bello adversus omnes; alii in pæce externa adversus omnes; alii in commodis: ex pace externa resultantibus; alii in extirpatione omnimoda passionum, & quæ sunt hujusmodi.

3. Dicitur *Ordinarium* quia unicuique homini connascitur, & cum rationis usu sese sponte exhibet hæc servitutis erga DEUM conscientia, & impetrari à quolibet mentis compote potest.

4. Dicitur *Generale*; tum quia omnibus ratione utentibus aliquo modo inest: tum quia ad omnes hominis facultates & actiones sese extendit, ad omnia tempora & loca, ubicunque existit homo compos facultatum. Ubi rursus gravissime errarunt, qui jus naturæ non ultra hujus caducæ vitæ paucos annos extenderunt. Nam isti, si animam non mortalem aliquo modo agnovissent, quomodo potuissent somnariæ, illam post depositum corpus juri naturæ non obnoxiam? Aut si superesse animam naturaliter existimassent, quomodo Jus naturæ cum hoc corpore finiissent?

5. Dicitur, *Naturale*, quo explicatur magis illud *Ordinarium*. Intellico enim, Jus naturæ ordinaria providentia DEI constitutum, & afficere factum.

R. P. Desing. Pars II.

cultates hominis cum ipsa humana natura datur. Ad hæc ideo jus naturæ seu servitutem DEI voco naturale medium ad DEUM; quia naturaliter non agnoscimus, DEUM nobis sic conjunctum iri ut filiis adoptivis, ut videamus facie ad faciem, & immutemur aliquo modo in ipsius gloriæ similitudinem. Hæc non nisi extraordinaria revelatione per fidem nobis supernaturaliter manifestantur: unde jus naturæ non est medium supernaturale sed naturale ad conjunctionem cum Deo tantam, quanta naturaliter etiam post solutionem corporis deberet existere, & quæ ultra sortem servi & aliquid amici non auderet ascendere. Vid. Theoph. Reynaud. Moralis disciplinæ Distinct. I. Num. 268. &c. &c.

6. Dicitur *Per se proximum*, quo natura humana duceretur ad ultimam finem DEUM.

Nam etiam gentilibus Philosophis pluribus naturali ratione visum est, hominem initio *rectum* fuisse, & propria malitia à recto descivisse. Quod si igitur homo permanisset in statu naturæ rectæ ac puræ, hæc ei servitus, atque adeo jus naturæ solum sufficere poterat ad DEUM tanquam ultimum finem consequendum, saltem sub illo naturali conceptu, quem numero mox priore sto exposui. Postquam autem corruptam semel habemus & agnoscimus naturam, agnoscere etiam debemus, hoc medium solum jam non sufficere, adeoque non esse proximum, sed opus esse re-remedio, sive alio medio superaddito, quod denique sit proximum, nempe nova & extra ordinem danda gratia gratuita DEI. Sicut servo, qui à servitute semel defecit, non sufficit servitutem repetere, sed de novo ad eam admitti à Domino debet; sine qua venia, gratia & receptione non posses quidem servus iterum esse, sed maneret profugus. Huc ergo exscribenda censeo verba auctoris de Regimine Principum Lib. I. Cap. IV. ubi Philosophorum sententias de summo bono seu felicitate examinat, atque eos non usquequaque vera sensisse: *Crediderunt enim, quod ex puris naturalibus absque alio auxilio gratia posset quis omnia peccata evitare & perfecte vivere secundum vitam activam vel contemplativam, quod falsum est*. Quamvis enim gratiam Philisophi non nominatim excluderunt, sed ignorarunt tantum; tamen eorum doctrina de Jure naturæ, seu de vita perfecta, falsa est; & esset seductoria, si à quoquam legeretur tanquam vera, & venderetur aut

ome.

emeretur pro vera. Heterodoxi autem auctores omnes æque gratiam DEI non tantum fileat: sed etiam excludunt, de imputatione sua multa profundentes; & præterea vendunt sua scripta pro vero ac genuino Jure naturæ seu norma vivendi. Itaque eadem de his, quæ de Philosophis dici

possunt, & paulo pejora. Vid. S. Thom. I. 2dæ. Qu. V. Art. V. infra Cap. VII. Them. XVII.

Compendium Juris naturæ.

7. Ceterum compendiosa Juris naturæ doctrina Juventutis cordibus insculpenda est, quam à puero in scholis nostris assidue audiunt; **OMNIA PROPTER DEUM.**

CAPUT V.

Quod sit præceptum generale Legis Naturæ ex signis Cap. III. positum agnoscendum?

Heterodoxi male enuntiant præceptum Juris naturæ.

Vive secundam essentiam & naturam humanam abstractam à DEO, quod Wolfius tradit.

Thema. I. **P**ræceptum primum ac fundamentale ad quod omnia Juris naturæ officia reduci possint, non consistit in his heterodoxorum enuntiatis: *Amate ipsum etsi cetera omnia destruas.* aut: *Socialiter vive cum hominibus.* aut: *Commodis hujus tantum vitam inhaere, abstrahendo à futura.* aut: *Pacem externam coleci.* aut: *Crescite & multiplicamini super terram;* quod postremum nuper Pagenstecher quidam ineptissimo stylo longeque ineptiore sensu statuit.

1. Hæc singula excussit Cl. P. Schwartzius, & nos pleraque depeximus in *Larva detracta*.

2. Omnia certe ista si nude sumantur, finem & scopum Juris naturæ DEUM non tangunt, itaque aberrant ipsa: atque adeo non possunt esse regula omnium ceterorum.

3. Si auctores istorum Principiorum excusant, ipsos hæc non nude sumpsisse, sed in sano sensu: Respondeo: hoc oportuisset eos *clare ac sæpius* per decursum operum suorum monere, ut in *Larva detracta* alicubi ostendimus. Nam in re tanta, à qua mores publici ac salus non tam civitatum quam naturæ humanæ pendet, nefas est lubrica principia proferre: nefas majus est, sanioribus, ac firmis rejectis hæc lubrica tanquam sola genuina ac sequenda obtrudere hominibus iisque juvenibus imperitis, lubricis ipsis, & fraudum incautis etiam apparentium.

Pagenstecher principium Juris Nat. Crescite &c.

4. Illud vero Pagenstecheri: *Crescite &c.* hodierno temporis tanquam unicum I. N. principium applicatum, quam sit lubricum, exsequi prolixius pertaxum sane est mihi. At est præceptum divinum? Certo. Sed nunquid & hoc divinum est: Dominum DEUM tuum adorabis & illi servies?

Tamen, pergis, est primis parentibus datum? Genes. I. 28. Est equidem datum: Sed & hoc datum est: de ligno scientiæ boni & mali ne comedas: in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris: ergo continentia à malo, & mors, prima sunt præcepta: cur solum illud *crescite* eligis, relictis aliis?

5. Antedicta autem præcepta, quæ in themate rejicimus, Jus naturæ sine principio & sine fine fingunt. Neque enim ex suis principiis possunt ostendere hæc præcepta oriri à DEO; neque rursus in eum referri. Neque statuunt Jus naturæ pro tota duratione naturæ, sed angustis hujus vitæ terminis finiunt, Rursus repugnant providentiæ DEI ac justitiæ, cum jure hoc naturæ non esset provisum, ut bonis bona, malis mala suo tempore tandem eveniant; id quod in hac vita sæpe non fit. Nec commensurantur talia præcepta naturæ humanæ, quæ per se ad stabilia ac summa feruntur. Denique sunt ita versatilia, ut in bonum & malum, ad naturalissimum, Deismum, indifferentissimum, atheismum facile deflecti possint. Præbatur est in *Larva detracta*.

Præceptum Juris Naturæ universale.

Thema II. Præceptum universale Naturæ est id ipsum, quod Christus deinde luculentissime iterum promulgavit:

DILIGES DOMINUM DEUM TUUM EX TOTO CORDE TUO, ET EX TOTA ANIMA TUA, ET EX OMNIBUS VIRIBUS TUIS. PROXIMUM AUTEM SICUT TE IPSUM.

Hoc præceptum esse Juris naturæ ex signis capite III. positum docuimus ibidem Themate VI. & sequentibus. & Cap. VIII. Them. I. & passim toto hoc opere.

CA.

CAPUT VI.

De Requisitis ad observationem Juris Naturæ, sive Executionem legis æternæ, Ejusque transgressione, seu Peccato.

Bonitas naturalis est in applicatione principii ad finem.

Them. I. Bonitas naturalis, actionis consistit in applicatione principii seu facultatis naturalis ad finem ei proprium. Ut si intellectus applicatur ad discendum. Voluntas ad amplectendum bonum.

Actio humana est deliberata, Hominis in-deliberata.

Them. II. Actio humana seu moralis dicitur, quæ ex voluntate deliberata procedit. Actio vero hominis dicitur, non moralis sed naturalis tantum, quæ sine deliberatione fit, ut in somno, aut primo impetu.

Actio enim humana est, quæ homini ut homini propria est, atque ut is differt à ceteris naturis: sive est *usus facultatum naturalium modo sua natura proprio*: At per hoc differt à ceteris, quod ipse perspecto fine, causis penetratis, & mediis electis agat. V. S. Thom. I. 2. Q. I. Ar. II. & Q. XIII. A. II.

Bonitas moralis est in habitu ad finem ultimum.

Them. III. Bonitas moralis simpliciter talis consistit in commensuratione aut habitu actionis moralis seu humanæ ad perfectionem suam, sive finem vere rationalem, seu ultimum.

Omnis enim res & præcipue omnis motio bona est, si à suo principio exiens, per sua media transiens, ad suum terminum tendit: perfecta est, quando pervenit: ut patet ab inductione. Igitur id etiam convenit actioni humanæ.

Actionem humanam faciunt quinque.

Thema IV. Actio humana ut deliberata est motus exiens à voluntate, directus à ratione, versans circa objectum, transiens per circumstantias, tendens ad finem. Igitur si voluntas. Ratio, objectum, circumstantiæ, finis ita se habent, ut à primo principio & ab ultimo fine id est à lege æterna non discordent, bona erit ea actio humana: secus erit mala, si vel unum eorum defecerit.

Sicut bona est visio, quæ tam organo rite disposito, quam objecto rite proposito, quam medio adhibito fit: mala est, si vel alterutrum deficiat. Bonitas enim rei est plenitudo essendi tantæ, quanta convenit huic rei, Unde

natum axioma: *Bonum ex integra causa, malum ex quolibet defectu* Vid. S. Thomas I. 2da Qu. XVIII.

De quinque his 1. *Voluntate*, 2. *Ratione*, 3. *Objecto*. 4. *Circumstantiis*, 5. *Fine*, seorsim sana principia indicare jam oportet. Vid. Suarez I. II. Tract. III.

I. DE RATIONE.

Thema V. Ratio hic sumitur pro Ratio quid facultate animæ representante objecto-hic i rum veritatem, bonitatem, circumstantias, causas & fines.

Hæc si desit omnino, aut non exerceatur sive ob defectum organorum, sive ob perturbationem invincibilem, sive ob aliud impedimentum non volitum, nulla fit actio moralis: Adeoque nec peccatum. Sequitur ex themate III. & IV.

Ita mente capti, infantes, omnino ebrii ex improviso &c. opera hominis, non humana, edunt.

Ignorantia ista dicitur moraliter *invincibilis antecedens*, & est inculpabilis. V. S. Thom. I. 2. Q. LXXVI. Art. III. *Ignorantia & negligentia excusans aut non excusans.*

Them. VI. Quod si voluntas sponte causa est, cur anima non intelligat intelligenda, actio fit moralis, & sic quidem mala, aut peior, pro quantitate liberæ negligentia. Præclare S. Thomas I. 2. Q. VI. art. III. & VIII. & Q. LXXVI. art. VI. Ignorantia hinc orta dicitur *consequens*.

1. Negligentia dicitur *supina*, quando ne is quidem conatus adhibetur, qui facile omnibus in promptu est, ut cum quis inter homines moratos educatus nollet discere ea, quæ quotidie de DEI justitia, providentia &c. docentur. Pessima est negligentia cum *contemptu* conjuncta: ut si atheus audit de DEO, & partim intelligit, contemptu tamen obfirmat animum ad melius discendum. Vel si quis habet scholas & libros sanæ doctrinæ, iis tamen contemptu neglectis consulit libros damnatos aut vetitos.

2. Neglectui respondet Ignorantia culpabilis. *Ignorantia enim crassa* sequitur negligentiam supinam. *Ignorantia affectata* sequitur contemptum. Vid. *Suarez* in 1. II. Tract. II. Disp. IV. tota.

Error obligat.

Thema VII. ERROR rationis, cum malum pro bono, apparens pro vero habetur, ligat conscientiam ita, ut si rationem errantem non sequatur, mala fiat actio.

Quia per errorem proponitur aliquid ut præceptum. Præceptum autem propositum ut tale, ligat. Vid. accurate disputantem S. Thomam I. 2. Q. XIX. Art. V. & Theologos in hunc locum. *Si quis non obedierit illis, quæ semel à DEO præcepta credimus, pena obnoxius aestimatur. - - - Ergo opinio nostra ipsa sibi legem facit. - - - Opinio humana sibi tanquam DEI lex est.* S. Ambros. De Paradiso Cap. VIII. n. 39. *Suarez* in 1. II. Tract. III. Disp. XII. Sect. IV.

Sed non excuset, si est vincibilis.

Thema VIII. Nec tamen actio seu voluntas rationi erranti concordans est bona, si error sit circa ea, quæ quis scire tenetur, & potest.

1. Quia hic error seu hæc ignorantia est voluntaria. V. S. Thom. I. 2. Q. XIX. art. VI. & I. 2. Q. LXXIV. art. V. corp.

2. Neque potest objici, talem necessario peccare, & esse perplexum, sive sequatur errorem sive non.

Respond. S. Thomas ibid. *Sicut in Syllogisticis uno inconvenienti dato necesse est alia sequi; ita & in moralibus uno inconvenienti posito, ex necessitate alia sequuntur. Sicut supposito quod aliquis quærat inanem gloriam, sive propter inanem gloriam faciat quod facere tenetur, sive dimittat, semper peccabit. Nec tamen est perplexus; quia potest intentionem malam dimittere. Et similiter supposito errore rationis vel conscientie, qui procedit ex ignorantia non-excusante, necesse est quod sequatur malum in voluntate: nec tamen est homo perplexus; quia potest ab errore recedere; cum ignorantia sit vincibilis & voluntaria.* Hæc ille.

3. Hoc fere est, quod S. Augustinus inquit: *Duabus ex causis peccamus: aut nondum videndo, quid facere debeamus; aut non faciendo, quod debere fieri jam videmus.* Enchiridii cap. 81.

II. DE VOLUNTARIO.

Voluntarium directe quid?

Thema IX. Voluntarium directe est, quod procedit à voluntate agente seu movente se ad hoc.

Ut cum, agnoscens hunc hominem inimicum, cum perimo. Vid. *Suarez* in 1. II. D. Thomæ Tract. II. Disp. I. Sect. IV.

Thema X. *Voluntarium indirecte* est quod procedit à voluntate non-agente, seu ab omittente quod potest & debet agere. Voluntarium indirecte.

Ut si navis perit, quia gubernator cessavit gubernare, cum posset & deberet pergere in gubernando, interitus navis est gubernatori voluntarius indirecte. V. *Suarez* loco mox citato sect. V.

Thema XI. *Voluntarium in causa* est id, quod sequitur per se ex eo, quod voluntas agens aut omittens potuit vel omisit. Voluntarium in causa.

Ut si quis inebriavit se voluntarie, sciens se solere in ebrietate blasphemare, cum deinde blasphemias ebrius effundit, illæ blasphemie sunt voluntarie in causa; quamvis in se ipsis non sint voluntarie, quia ebrius tunc non agnoscit se contra legem agere.

Thema XII. *Involuntarius* fit actus à voluntate aliâ imperandus per coactionem seu vim externe adhibitam nihil conferente passo. Actus autem internus seu *elicitus* aut *eliciendus* ab ipsa potentia voluntatis, nulla vi potest cogi; neque adeo involuntarius esse. Adde infra **Thema XIX.** Involuntarium quid?

Ut si Christiani dextra arripiatur per satellites, per eamque thus adoleatur idolo, involuntaria est hæc actio exterior coacta. Vid. infra **Thema XIX.**

Thema XIII. **METUS** facit involuntarium ex parte, voluntarium autem simpliciter manet. Et hinc metus saltem minuit peccatum, non plene excusat. Metus excusat partim involuntarium.

Ut qui intentatis sibi tormentis, nisi pronuntiet Jovem DEUM, pronuntiat. Tota enim hæc actio est deliberata, & à voluntate electa propter finem servandæ vitæ vel membrorum: ideoque est simpliciter voluntaria. Ex parte autem potest dici involuntaria, quia hic homo istam suam actionem considerans abstractam ab istis circumstantiis, & in genere suo, voluntas ejus in hanc non fertur. V. S. Thomas I. 2. Q. VI. Art. VI. Natalis Theol. Dogmat. Lib. III. C. IV. Reg. LXXXIV. &c. *Suarez* in 1. II. Disp. III. Sect. I. & II.

Thema XIV. **CONCUPISCENTIA** autem non facit per se involuntarium, sed magis voluntarium. Concupiscentia non.

Quia nec abstracte, nec in individuo potest dici, quod voluntas non fertur in concupitum. Vid. S. Thom. b 2

l. 2. Q. VI. art. VII. Delectatio enim præfens est & realis & cognita, in quam fertur voluntas: unde nihil juvat fictio intellectus abstrahentis. e. g. concupiscit aliquis foeminam non suam sciens: Peccat; tamen si sibi fingeret quasi sua esset. Vi. Suarez in 1. II. Tract. II. Disp. III. Sect. III. &c.

Passio præveniens causat involuntarium.

Them. XV. Omnis autem passio tam concupiscibilis quam irascibilis si præveniat deliberationem, seu si voluntatem cum scientia conjungi impediat, (ut in subita vehementi ira, tristitia, concupiscentia) causat involuntarium & excusat à peccato.

Motus primo primus & secundus.

Hæcque præventio dicitur *Motus primo-primus*. Qui apud aliquos etiam diutius durare potest, pro temperamenti modo.

Motus primo-secundus est, cum jam incipit lumini rationis aliquis accessus patere, & fit lucta. Tunc pro portione accrescentis lucis crescit culpa & peccatum; quia formatur magis ac magis illud voluntarium. Accurate hæc exsequitur S. Thomas l. 2. Q. LXXVII. Art. II. VI. &c. *Natalis Theol. Dogm. Lib. III. Cap. IV. Reg. LXXIX &c.*

Appetitus Superior & inferior in homine.

Them. XVI. Recte appetitus animæ dividitur à Theologis & Juris naturæ Doctoribus in *Superiorem & Inferiorem*. Ita etiam Ratio dividitur recte in *Superiorem & Inferiorem*. Vid. Cap. IV. The. VI. n. 5.

1. Non quod anima totidem velut partes habeat; sed quod modus operandi animæ ordinarius sit successivus, & per aliquos gradus perveniat ad complementum: ut omnis experientia nos docet. *Primo* enim res corporea præsentatur intellectui, quam dijudicat secundum rationes temporales: & sic dicitur *Ratio inferior*. Voluntas sequitur quamlibet repræsentationem intellectus aliquo appetitu & inclinatione; prout ergo voluntas sequitur hanc rationem inferiorem, dicitur *appetitus inferior*. *Secundo* autem Intellectus res ulterius examinare potest ad rationes æternas ad primum principium ultimumque finem relatas aut referendas: & sic dicitur *Ratio Superior*, ac voluntas eam sequens dicitur *Appetitus Superior*. Vid. S. Thom. I. 2. Qu. LXXIV. Art. VII.

2. Pulcher est ad hoc locus S. Augustini Lib. de Utilitate Jejunii. num. 5. *Habet ergo, inquit, caro ex conditione mortali quasi quosdam terrenos appetitus suos. In bos tibi jus freni concessum est. Regat te præpositus, ut possit à te regi subiectus. Infra te est caro*

tua; supra te est DEUS tuus. Cum vis, ut serviat tibi caro tua, admoneris, quomodo te oporteat servire DEO tuo, - - - Leges in inferiorem non habes, nisi à superiore. Servus es; servum habes: sed Dominus duos servos habet. Servus tuus plus est in potestate Domini tui, quam in tua. Itaque vis tibi obediri à carne tua? Numquid in omnibus potest? In omnibus obtemperat Domino tuo: non in omnibus obtemperat tibi. Quomodo, inquis? Ambulas, pedes moves; sequitur. sed numquid, quantum vis, ibit tecum? Animatur à te: sed numquid quidem vis? Nunquid quando vis, doles? quando vis, sanus es? Exercet enim te plerumque Dominus tuus per servum tuum; ut, quia fuisti Domini contemptor, merearis emendari per servum. Materia hæc est pulcherrimæ meditationis de appetitu Superiore & inferiore, & Dominio DEI, ac servitute hominis. Legendus etiam idem *Augustinus Lib. IX. Civit. Cap. IV. &c.*

Them. XVII. Delectatio morosa est motus passionis animam versus quidem à ratione deliberante, sic tamen ut moram in ea reprimenda committat. e. g. Cum advertis, odio te aut ira agi, nec consentis quidem, sed morosus es in avertenda cogitatione ad alia vel contraria.

Delectatio morosa.

Est peccatum veniale, si animadvertentia est tenuis, morositas parva, aut periculum consensu nullum. Contra gravis est. Vid. S. Thomas loc. cit. Art. VI. Alexand. Natal. Theol. Dogm. Lib. III. Cap. IV. Reg. X. LVIII &c.

Them. XVIII. Consensus in delectationem, item in actum ipsum majorem, est actus rationis superioris, & peccatum, grave si ultimo fini repugnat, leve si non.

Consensus est actus rationis Superioris.

1. Nam vel ratio examinavit delectationem aut actum secundum ad rationes æternas: vel non examinavit. Si primum fecit, & tamen consentit, fecit contra servitutem DEO & legi æternæ in omnibus actibus humanis seu deliberatis debitam. Si alterum; omisit id quod debuerat facere. Tenetur enim homo compos mentis omnia præcepta humano modo, quantum potest, facere, id est ex ratione superiore seu plene deliberata. Vid. S. Thom. I. 2. Q. LXXIV. a. VII. & Qu. XV. art. IV.

2. De his ergo peccatis cogitationum jure Naturæ vetitis accurate de more S. Thomas citata Qu. LXXIV. Art. VII. *Ex hoc ipso quod ratio su-*

perior NON DIRIGIT actus humanos secundum legem divinam, impediens actum peccati, dicitur ipsa consentire; sive cogitet de lege aeterna, sive non. Cum enim cogitat de lege DEI actu, eam contemnit: cum vero non cogitat, eam negligit per modum omissionis cujusdam. Vid. Suarez in 1. II. Tract. II. Disp. VIII.

Violentia non datur in actibus elicis, sed imperatis

Them. XIX. Violentia non habet locum in actionibus voluntatis elicitis, i. e. ipsius voluntatis internis motibus. In actibus vero imperatis adhibita violentia facit actum involuntarium.

Forum poli

Forum fore

Them. XX. Haecenus de Voluntario dicta pertinent ad jus divinum seu proprie ac pure naturale, sive ad forum poli; cum DEUS sit inspector & Dominus cordium, & cogitationum exactor. In jure porro humano, civili, & in foro fore quid de metu, vi, intentione seu animo statuatur, ex legibus discernimus: quæ interdum possunt à lege aeterna in applicatione aberrare, sed inculpabiliter propterea; quia hominis vis ad interna non valet; sed per exteriora, conjecturas & praesumptiones venatur internum statum. De Praesumptionibus adeo latissimus est in omni jure civili seu humano campus.

1. Actus imperati sunt actus aliarum facultatum, aliàs ab imperio rationalis voluntatis dependentium, extra casum violentiæ, ut extensis manus. Sed cum satellites manu hominis arrepta impositoque carbone ardente, ac thure vim intulerunt: hæc incensi seu thuris apud idolum oblatio non est voluntaria; quia nec imperata actu à voluntate. V. S. Thom. I. 2. Qu. VI. art. IV. &c.

2. Elicito autem actui nulla vis inferri potest; cum ne sit quidem actus voluntatis, nisi ex libertate procedens.

3. DEUS equidem movet voluntatem ad actum elicatum, sed tanquam causa prima ipsius libertatis participatæ: unde voluntas sic à DEO mota per hanc DEI motionem libertatem potius accipit quam amittit. Vid. de his S. Thom. loc. cit. art. IV. ad 1. um & maxime Qu. IX. Art. III. & IV. &c. ubi rem sicut convenit tanto Doctori exsequitur.

V. Suarez in 1. II. Tract. II. Disp. II. Sect. II. &c.

III. DE OBJECTO.

Objectum materiale

Them. XXI. Objectum materiale in genere est id, circa quod facultas aliqua versatur, ut intellectus versatur circa intelligibilia. Objectum autem

formale, est aliqua peculiaris ratio, sub Formale qua & non alia; facultas quædam in illud objectum fertur.

Sic circa eandem paginam impressam versantur tres viri, Typographus eam versat sub hac ratione, quod aptas literas & nitidas exprimit: Bibliopola vel emptor, quod pretio parvo vel magno constat: Poëta, quod elegantem odam continet.

Them. XXII. Objectum materiale actionis humanae sunt omnia ab homine humano modo agibilia. Formale autem est aptitudo agibilium, qua possunt legi naturali subjici, & secundum eam regulari.

Ita e. g. coquus cogitat, deliberat, vult carnem assare & hoc est materiale: vult autem non præcise assare, sed sic & tali ratione, ut comestibilis fieri debeat: & hoc jam est formale, sed nondum moraliter. Moraliter autem formale esset objectum, si comestibilem sub hac ratione præpararet, quatenus spectat ad obsequium & obligationem heredi præstandam, ad quam lege naturali tenetur, aut pacto. Amplissime de objecto ejusque potestate disputat Suarez in 1. II. Tract. III. Disp. II. & IV.

Them. XXIII. Objectum ex genere suo malum dicitur, quod ordinaria via ac potestate humana non est dirigibile ad conformitatem cum lege naturali. Ex genere bonum, quod per se ordinariè ita est dirigibile. Objectum ex genere Indifferens est, quod nihil includit de se ad legem pertinens.

Exemplum primi, crapula seu oneratio ventriculi nimia, id est destructiva vitæ, rationis aut valetudinis. Secundi impletio ventris ad satietatem naturæ. Tercii exemplum potest esse apprehensio cultri ad mensam: levare festucam de terra &c.

Them. XXIV. Actus ex genere bonus dicitur per Objectum formale primi generis: ex genere malus per secundi generis: ex genere indifferens per tertii generis.

Actio est motio, cujus terminus proximus est objectum; motio autem speciem accipit à termino. Vid. S. Thom. I. 2. Qu. XVIII. Art. II. & Art. VIII.

Them. XXV. Actus ex genere objecti bonus potest in individuo sive & nunc positus fieri malus ex circumstantiis, aut fine, aut errore.

Ut si elemosyna detur propter vanam gloriam: vel ab eo qui proliis suæ sustentationi per hanc detrahit: vel ab eo, qui per errorem judicaret sibi non licere dare elemosynam.

Them.

Non autem
ex malo bo-
num.

Them. XXVI. Actus ex genere ob-
jecti malus non potest ex intentione fie-
ri bonus in individuo, nisi superior po-
testas vel lex accedat.

E. g. Occisio filii est ex genere suo
mala. Sed hæc particularis occisio Ab-
rahami potuit in individuo fieri bona,
si constabat de revelatione DEI. Sic
cum aliquis pater est iudex, cujus filius
mortem meruit ex transgressione legis
justæ, potest consentire in pœnam necis
à filio luendam; quia sicut filius ita
Pater uterque subiectus est legi huma-
næ, quæ ex lege æterna potest vitam
particularium hominum nocentium
postponere vitæ communitatis innocen-
tis. V. S. *August.* Lib. contra Mendaci-
cium cap. VII.

Indifferens
fit bonus aut
malus ex fi-
ne &c.

Them. XXVII. Actus ex objecto in-
differens potest fieri bonus vel malus
ex circumstantiis & intentione finis.

1. Sic tollere festucas, & quosvis
minimos motus de se indifferentes ede-
re, potest fieri moraliter bonum, si fiat
ex motivo parendi legi naturæ natura-
liter cognitæ, v. g. obediendi Domino,
item potest fieri supernaturaliter bo-
num, & meritorium æternæ gloriæ, si
fiat ex motivo supernaturali revelato,
accedente gratia gratum faciente.

2. Ratio primi est; quia alias data
esset homini à natura aliqua facultas
proprie humana & tamen ad finem pro-
prie humanum, seu servitutem legis
æternæ non applicabilis.

3. Ratio secundi est abundantia gra-
tiæ divinæ, quæ plus etiam prodesse de-
bet homini, quam destinatio naturæ:
sed ista non huc spectant.

Nullus actus
humanus in
individuo in-
differens est.

Them. XXVIII. Actus etiam circa
objectum genericè indifferens, in indi-
viduo tamen seu hic & nunc positus, &
proprie *humanus* (*Them. XXIII*) non
potest esse indifferens, sed vel bonus est
determinate, vel malus determinate.

1. Prob. Actus *humanus* est ex agni-
tione, voluntate, objecto, circumstan-
tiis & fine; & sine his nullus actus est
humanus. *Bonitas* autem ejus non ex
solo objecto pendet, sed ex ceteris
etiam: Ergo etsi objectum solum esset
indifferens, modo cetera non omnia sint
indifferentia, jam erit bonus aut ma-
lus. Sed cetera nunquam possunt omnia
esse indifferentia. Nam si actus procedit
ex ratione superiore, hoc ipso com-
mensuratur legi æternæ (*Them. XVII.*)
Aut bonitatem malitiamve debet acci-
pere à fine: ad quem nisi ordinetur hoc
ipso non est bonus. Vid. S. *Thomas I.*

2. Qu. XVIII. Art. IX. Alexand. *Nat-
talis* Lib. III. cap. IV. Reg. LVIII. Vid.
late *Suarez* in 1. II. D. *Thomæ* Tract.
R. P. Defug. Pars II.

III. Dispu. IX. Sect. III. Contrarius est
Scotus in Reportatis Lib. II Dist. XLI,
cujus argumenta aliis examinanda re-
linquo, videtur tamen facile conciliari
posse.

2. Possunt tamen actus dari morali-
ter boni in ordine tantum naturali, qui
sint indifferentes ad salutem æternam,
sive non profecti ex gratia. Id quod
amplissima disputatione accurate docet
Card. *Aguirre* Theologiæ Anselmianæ
Tom. III. Disput. CXVII. & sequenti-
bus.

IV. DE CIRCUMSTANTIIS.

Thema. XXIX. *Quandocumque ali-* Circumstan-
tia specialis
ordinem ad
finem indu-
cens dat
speciem
moralem.
qua circumstantia respicit speciale or-
dinem rationis (id est subjectionem ad
legem aut tendentiam ad finem) *pro*
vel contra; ex tali circumstantia con-
stituitur aliqua species moralis in bonita-
te & malitia.

Est Conclusio S. *Thomæ I.* 2. Qu.
XVIII. Art. X. quam ille subtilius probat:
sed manifestius & moraliter probatur
ex sensu communi, qui Cynicos
damnavit, quod contenderent, omnibus
locis, temporibus, modis idem facere
licere. De Circumstantiarum natura
Vid. S. *Thomas I.* 2. Qu. VII. art. II. &
III. *Suarez* in 1. II. Tract. II. Dispu. V.
& Tract. III. Dispu. V.

V. DE FINE.

Them. XXX. Actio nullo fine pro- Actio sine fine
ne non est
humana:
posita facta non est humana *Them.*
II. &c.

Them. XXXI. Actio ex ceteris om- Fit mala ex
fine malo.
nibus bona, ut objecto &c. fit mala ex
fine malo, qui malus est, si ad ultimum
non sit aptus referri.

e. g. Si eleemosynam des pauperi,
ut eum ad hæresin vel aliud peccatum
pellicias. Quia bonum ex integra cau-
sa, malum ex quolibet defectu. Vid.
Them. IV. S. *Thom. I.* 2. Qu. XVIII.
art. IV.

Them. XXXII. Finis bonus, si ce- Finis bonus
non solus fa-
cit actionem
bonam.
tera inordinata, non sufficit ad actio-
nem bonam reddendam.

Ut si furcris, quo possis eleemosynam
dare. Quod enim deordinatum est,
erit deordinatum si unicum desit requi-
situm; ut visio male fit si vel una lux
desit, vel unus humor crystallinus, vel
retina sola, vel nervus opticus solus,
etsi cetera adessent. Vid. S. *Thom. I.* 2.
Qu. XVIII. art. VI. & Qu. XIX. art. VII.
S. *August.* libro contra Mendacium Cap.
VII. Vid. *Suarez* in 1. II. Tract. III. Dispu.
VI.

* Hæc pauca sufficere aliquo modo,
ad obsequium non ad magistralem dicta-
turam, possunt seu juvenibus, seu im-
pedi-

F

Plura discenda in Catholicis Theologis:

peditis, seu Politicis viris. Nam longe & multo plura superessent dicenda ad observantiam aut transgressionem legis æternæ, & ad omnia de illa dubia solide expendenda aut dissolvenda: resque indiget homine toto. De qui-

bus omnibus ne somniarunt quidem hæc de quibus ætenuis illi hæsterni Juris naturæ scriptores heterodoxi, nec tamen dubitarunt nec cogitarunt. fese profiteri integri Juris naturæ Doctores & quasi Dictatores, sed falso.

CAPUT VII.

Alia quædam Prolegomena.

De Lege Naturali, Deque Honesto, utili, Decoro.

Lex æterna est Jussus DEI:

Participata est ratio humana illi respondens.

Them. I. **L**ex Naturæ Originariæ æternæ, increata est DEI jussus. Lex participata creata ac derivata est Ratio humana ex jussu DEI ut cognitio dirigens actiones humanas.

1. Vid. Cap. II. & probat S. Thomas. I. II. Qu. XCIII. art. I. Suarez in I. II. Tract. III. Disp. XI. & XII. Addatur bene *Mastrius* Theol. Mor. Disp. II. Qu. II. art. I.

2. Et hic notare oportunum, Legem divinam dupliciter dici imo ut existit in DEI intellectu & voluntate. 2do ut locutione externa prodita est v. g. *Mosis*. Prima dicitur æterna & *Naturalis*. Altera *Positiva*, utraque Divina. V. *Suarez* de Legibus Lib. I. cap. III. n. 6. & Lib. II. cap. VI.

3. Cum Theologi disputant, an Lex isthæc divina consistat in actu intellectus divini, an in voluntate? loquuntur de modo nostro concipiendi. Nam quoad rem nulla est differentia. Vid. *Mastrius* Theol. Moral. Disp. II. Qu. II. art. I.

Lex æterna omnibus ratione utentibus nota.

Them. II. Lex æterna omnibus ratione utentibus est aliquo modo nota, nec datur ejus invincibilis ignorantia.

Id probavimus cap. II. & III. Et S. Thomas loc. cit. art. II. ostendit. Ratio enim humana est participatio divinæ (Cap. II.) Ergo eo ipso quod quis habet usum rationis, habet rationis divinæ aliquam notitiam seu participationem. Legatur S. *Augustin.* Lib. XIV. de Trinit. Cap. XV.

Ei omnia creata subsunt.

Them. III. Legi æternæ omnia creata sive necessaria sive contingentia subsunt.

1. S. Thom. loc. cit. art. IV. & V. Quia etiam ea, quæ impossibile est aliter se habere, id habent non à se sed ab alio, ente primo. Vid. Cap. II.

2. Ex quo sequitur *essentiam humanam* non esse ipsum principium juris naturalis, ut *Wolffius* existimat, qui illud forte didicit à *Vasquesio*, sed longe deteriore sensu applicavit. *Essentia* enim humana nihil ordinat, nec per se honestat &c. Vid. *Suarez* Lib. II. de Legib. cap. V. qui præclare confutat *Wolffium* anticipatò, adde ibidem cap. VI. *Mastrius* Theol. Moral. Disp. II. Qu. II. art. I.

Them. IV. Omnes tam boni quam mali, tam beati quam damnati, tam in hac vita quam post illam subsunt legi æternæ. Et omnes

1. S. Thom. I. 2. Qu. XCIII. art. VI. ubi sic discurre. Homo subditur imperio seu legi DEI duobus modis, quorum alter rebus etiam non rationalibus convenit, alter proprius est rationali. Nam 1. subicitur tanquam creatura patiens & agens naturaliter, quemadmodum lapis cadit. 2. subicitur per reflexionem seu dationem imperii, id est moraliter. idque dupliciter naturaliter & moraliter

2. In malis uterque modus est imperfectus; quia naturalis facultas exercendi actiones virtuosas depravatur per habitum vitiosum. Et notio veri boni, ultimi finis &c. obtunditur per peccata. Sed quantum subjectio pravorum minor est in agendo, tanto major est in patiendo; cum hic multo crudior sit pugna peccatoris secum ipso, & ibi poena etiam accedet; sicut & gentiles agnoscunt.

3. In bonis vero utraque subjectio est perfecta, quia & ratione naturali boni semper tuntur. & insuper eis additur motivum gratiæ supra naturalem inclinationem ad actiones virtuosas.

Them. V. Omnes actus virtutum sunt de Lege naturæ derivata, quantum ad genericam rationem boni, quia ratio

ratio universaliter imperat bonum: non autem quantum ad specificas rationes virtutum omnium. Adeoque omne vitium & peccatum est generice contra naturam, sed non in specie. Et *justitia naturalis* seu legalis est *universalis*, non particularis. Vid. *Larva detracta* Cap. II. Them. XXXIII.

1. Proprie enim contra naturam peccata dicuntur, quæ repugnant naturæ hominis, quatenus eam cum aliis animalibus communem habet: ut si mater destituat prolem. S. Thomas I. 2. Qu. XCIV. art. III. & Qu. C. art. II. Quamquam de posteriori possit disputari V. Suarez de Legib. Lib. II. cap. II. n. 15. & cap. VIII. fuse.

2. S. Thomas I. 2. Qu. C. art. I. sic istud thema exponit: *Neesse est, quod omnia præcepta moralia pertineant ad legem naturæ, sed diversimode. Quædam enim sunt, quæ statim per se rationaturalis cujuslibet hominis judicat esse faciendâ vel non faciendâ, sicut HONORA PATREM, NON OCCIDES: & bujusmodi sunt absolute de lege naturæ. Quædam vero sunt, quæ subtiliori consideratione rationis à sapientibus judicantur esse observanda, & ista sic sunt de lege naturæ, ut tamen indigeant disciplina, qua minores à sapientibus instruantur; sicut illud, CORAM CANO CAPITE SURGE. Quædam vero sunt, ad quæ judicanda ratio humana indiget, instructione divina, per quam erudimur de divinis; sicut est illud: NON FACIES TIBI SCULPTILE, NEQUE OMNEM SIMILITUDINEM. NON ASSUMES NOMEN DOMINI DEI TUI IN VANUM.* Add. Scotus in III. Sent. Disp. XXXVII. n. 4. adde Commentarium Licheti ibi. num. 58. &c. Mastrium Theol. Moral. Disp. II. Quæ. II. artic. II. n. 35. &c. & n. 41. Quibus bene & realiter intellectus, nostræ doctrinæ non adversatur: nam abstractio metaphysica non enervat vim juris realem.

Them. VI. Lex naturæ derivata quantum ad prima principia communia est eadem apud omnes. v. g. Bonum est faciendum, nemini injuria faciendâ &c.

Et hinc datur *sensus communis* quem defendimus contra Bælium alibi, in *Larva Detracta* Cap. VIII. V. Alex. Natal. Theol. Dogm. Lib. III. cap. IV. reg. LXVI. Suarez Lib. II. de Legib. cap. VIII.

Them. VII. Quantum autem ad conclusiones ex primis notionibus deducendas, lex naturæ potest in aliquibus deficere tam quoad *notionem* ejus, quam quoad *restitutionem* seu conformitatem

P. Desing. Pars II.

cum lege imparticipata. Et quo magis ad particularia descenditur, eo magis obnoxia est defectui quoad utrumque. S. Thom. I. 2. Qu. XCIV. art. IV.

1. Liquet experientia. Ex prima propositione *DEI servus sum*, omnibus notâ, prone sequitur hæc altera: Alterius servi non sum naturâ dominus: & rursus hæc: Ergo alteri reddendum est depositum suum. Sed cum venit ad casum particularem, hic & nunc ponendum, statim ambiguitates nasci possunt, & de ambiguis potest contingenter eligi id, quod minus rectum est, ut si quæretur, num sit reddenda pecunia ei, qui nocere potest patriæ, mihi, sibi?

2. Ratio autem hujus defectibilitatis est corruptio humanæ naturæ per prava exercitia, passiones, habitus &c. Sic apud Veteres Germanos pulcrum fuit latrocinii inclarescere.

3. Quo autem corruptior est aliquis homo vel aliqua natio, eo magis deficit à notitia & à subjectione legis, & in conclusionibus etiam principio prioribus aberrat. V. Cap. XIX. Them. XIV. & Cap. III. Them. XXVI. Natalis Th. Dog. L. III. c. IV. reg. 67. Mastrius Theol. Moral. Disp. II. art. II.

Them. VIII. Lex naturæ æterna seu imparticipata, quæ est ipse jussus DEI, in se est immutabilis: Objecta autem sunt mutabilia: Et si quod objectum creatum necessarium seu immutabile est, ex suppositione est necessarium, supposito nempe quod DEUS constituerit sic.

Immutabile patet; quia imperium DEI ac dominium essentiale non distinguitur à voluntate, & hæc non ab essentia Divina. Essentia autem divina primi ac summi entis mutari in se nequit.

2dum. Aliud enim est mutare voluntatem, & Aliud est velle aliquarum rerum mutationem. Potest enim aliquis eadem voluntate immobiliter permanente velle, quod nunc fiat hoc, & postea fiat contrarium. Sed tunc voluntas mutaretur, si aliquis inciperet velle, quod prius non voluit; vel desineret velle, quod voluit. V. S. Thomas I. parte Qu. XIX. art. VII. DEUS enim quod vult, æternum vult, executio autem multorum fit in tempore. Itaque & quamlibet objecti mutationem æternum vult. E. g. Israëlitis præcipit vasa argentea auferre Ægyptiis; Abrahæ præcepit filium mactare. Quamvis in his & similibus exemplis dici possit, furtum, aut cædem innocentis non fuisse præceptam, adeoque nec objectum jussus divini formaliter mutatum; cum vasa ægyptiorum possint haberi pro mercede ingentium laborum, quam

F 2

Israë.

Lex naturæ derivata est eadem quoad communia:

Non quoad conclusiones ultiores, in quibus potest deficere.

Lex æterna immutabilis in se: objecta mutabilia.

Israëlitas meruerant, nec acceperant: item præceptum sacrificii Isaaci non habebat pro objecto *eadem* innocentis, quam DEUS fieri noluit; sed fidem & tentationem Abraham. V. S. *Thomas* I. 2. Qu. XCIV. art. V. ad 2. *Suarez*. Lib. II. de Legib. Cap. XIII. &c. n. 8. videantur etiam subtiles de his disputationes Scotistarum, qui quoad modum, non quoad rem, contrarii sunt Thomistis: apud Scotum in III. Sent. Dist. XXXVII. n. 2. &c. Tomo VII. operum part. II. *Mastrius* Theol. Moral. Disp. II. Qu. II. art. II.

3° tium sic ostenditur. Voluntas DEI omnium rerum creaturarum est causa, S. Thom. I. part. Qu. XIX. art. IV. Igitur etiam necessitatis & contingentiae. Si ista sumantur ita, ut se habeant ex parte Creaturæ. Nam si sumantur pro ipsa divina ratione, cessat quæstio hæc. Cum enim voluntas divina sit efficacissima, non solum sequitur, quod fiant ea, quæ DEUS vult fieri, sed & quod eo modo fiant, quo DEUS ea fieri vult. Vult autem quædam fieri DEUS necessario, quædam contingenter; ut sit ordo in rebus ad complementum universi. S. Thom. I. part. Qu. XIX. art. VIII. Supposito igitur quod DEUS velit aliquid necessario sic se habere, illud erit immutabile.

Lex participata est immutabilis quoad prima:

Them. IX. Lex naturæ participata, seu impressum humanæ rationi divinum imperium, est immutabilis, sic ut ei nihil subtrahi possit quoad prima ac generalia præcepta.

Lex naturæ sic sumpta, est iustus rationis ex noto imperio DEI. At ratio, utpote serva, in potestate non habet mutare iussa domini in quantum sibi nota. Generalia autem & prima præcepta sunt omnibus nota. Vid. *Them. II. Suarez* Lib. II. de Legibus cap. XIV. *Mastrius* Th. Mor. Disp. II. Q. II. art. II.

mutabilis quoad secunda ex primis deducta.

Them. X. Lex naturæ participata mutabilis est quoad præcepta secunda ex primis deducta.

Quia Ratio obligat quantum notus est iustus DEI, qui iustus est prima regula originaria. At iustus DEI circa particularia aliquando notus est rationi, aliquando non: aliquando notus sic, aliquando aliter. Itaque in particularibus possunt contingere mutationes. Vid. S. Thom. I. 2. Qu. XCIV. art. IV. & V. & supra; Thema VII. Et Cap. XIX. *Them. XIV. R. I.*

Plurima alia ad absolutam hujus pertractationem videre est in summis Theologis nostris. Vid. *Suarez* Lib. II. de Legibus cap. XIV.

Them. XI. Lex Positiva ita differt à Lex positiva naturali, ut Status adventitius à statu naturali differt à naturali ut Status adventitius à naturali.

1. Est autem Status *naturalis* conditio vivendi, quam homo sortitur cum ipsa natura, sine facto aut mutatione superveniente. *Adventitius* porro status oritur ex facto suo vel alieno superveniente. Quæ amplius excussimus in *Larva detracta*.

2. Ita *Lex positiva* est regulatio vitæ ex facto proprio & alieno superveniens regulæ rationis naturalis: ut cum homines ineunt hanc vel illam societatem, modumque in ea vivendi determinant. Vel cum DEUS revelatione extra ordinem quid imperat.

3. Potest id fieri *scripto*, aut *conventionem* seu consensu mutuo; aut *traditione, consuetudine ac observantia*.

Them. XII. Lex seu *JUS GENTIUM* qua tale est lex humana.

1. Nam ad *jus gentium* pertinent ea, quæ derivantur ex lege naturæ sicut conclusiones ex principiis, ut *justa emptiones, venditiones & alia hujusmodi, sine quibus homines ad invicem convivere non possunt; quod est de lege naturæ, quia homo naturaliter est animal sociabile ut probatur in I. Politic. cap. 2.* Ita S. Thom. I. 2. Qu. XCV. art. IV. corp.

2. Quatenus ergo emptiones, mercatus, itinera, legationes, belli negotia &c.: Admittuntur, non admittuntur, modificantur, variantur, de novo stabiliuntur inter gentes, eatenus *Jus gentium est jus humanum*, quia ex facto & arbitrio hominum pendet & oritur; constituiturque plerumque solo consensu, traditione, observantia; interdum etiam tabulis scriptis aliisque signis, ut lapidibus terminalibus.

3. Quatenus autem in istis conventionibus decernitur justitia juxta communia ac generalia præcepta, *neminem ledere &c.*: eatenus *jus Gentium est jus naturale seu divinum*.

Seu verius dicendum. *Jus Gentium est Jus humanum commune societatum, derivatum à lege naturali.* Vid. *Mastrius* Theol. Moral. Disp. II. Qu. II. art. II. n. 43. Sed de Jure Gentium proprius erit agendi locus tertiam lucubrationis nostræ partem occupans.

Them. XIII. Lex humana ut *justa Lex humana* sit, debet esse. 1. Conformis legi naturæ. 2. Ordinari ad bonum commune civitatis. 3. Lata à superiore. Alia conditiones ejus sunt promulgatio, claritas, generalitas &c. Sed hæc omnia non sunt hic excutienda, cum

tam

tam in Jure quam Theologia accurate tradantur, V. Cap. XXIII. Th. V.

Lex huma-
na iusta ob-
ligat in foro
poli.

Them. XIV. Leges humanæ iustæ obligant non tantum in foro fori sed etiam in conscientia & foro poli.

1. Hoc ipso enim quod sint iustæ & conformes legi naturali vim jubendi participant à lege æterna, quæ obligat conscientiam. V. S. *Thomas* I. 2. Q. XCVI. Art. IV. & Theologi. *Mastrius* Theol. Moral. Disp. II. Qu. V. Art. I.

2. Hinc homo agnoscens legem positivam DEI, aut naturalem & tamen ferens legem humanam ab Divina dissonantem, neminem potest obligare in conscientia. Et hic locum habet. oportet *Obedire DEO magis quam hominibus.* Quod & Socrates professus est.

Lex mere
penalis.

Them. XV. Lex mere penalis est, quæ vel non intendit obligare conscientiam, vel non potest eam obligare, sed poenâ & exteriori solo actu contenta est.

1. Exemplum primæ, cum magister præcipit discipulis compositionem alicujus thematis.

2. Exemplum secundæ, cum superior sub gravi peccato obligaret ad tollendam de terra festucam, vel aliam rem ad bonum commune non spectantem &c. Vid. *Alexander Natalis* Theol. Dogm. Lib. IV. Cap. I. art. III. *Suarez* Lib. V. de Leg. Cap. III. & usque ad Cap. XII. *Mastrius*, Theol. Mor. Disp. II. Qu. V. Art. III.

Præceptum.

Them. XVI. Præceptum aliàs solet summi pro mandato in particularem lato: sumptum etiam pro lege aliud est *Affirmativum*, quod obligat, sed non non omni tempore executionem habet: ut *Honora patrem.* Aliud est *Negativum*, quod obligat semper & pro semper; ut non occides, non furtum facies.

Affirmati-
vum.

Negativum.

Natura cor-
rupta indiget
re-medio ad
observan-
dum om-
nia præcep-
ta servanda.

Them. XVII. Homo in statu moderno naturæ corruptæ non potest constanter observare omnia præcepta moralia seu Juris naturæ ordinariis mediis seu Auxiliis pure naturalibus; sed indiget ad hoc duobus, nempe primo aliquo remedio sanante corruptionem, quod ipsi tantum gratuito datur per *Redemptorem* seu sanatorem ac Restitutorem. Secundo indiget gratia movente.

Sicut homo infirmus potest per se ipsum aliquem motum habere, non tamen perfecte potest moveri motu hominis sani, nisi sanetur auxilio medicina. Sic Igitur virtute superaddita virtuti natura indiget homo in statu natura in-

tegra, quantum AD UNUM, scilicet ad operandum vel volendum bonum supernaturale. Sed in statu natura corrupta quantum AD DUO, scilicet ut sanetur, & ulterius ut bonum supernaturalis virtutis operetur. Ita S. *Thomas*, I. 2. Qu. CIX. Art. II. Corp. addatur Art. III. & IV. Et vid. supra Cap. IV. *Them.* VII. num. 6. Legatur etiam S. *Augustinus* in *Enchiridio* Cap. CV. & seqq.

Them. XVIII. Gratia bene debet distingui ab *Auxilio* divino. Gratia ut ab
Auxilio dif-
ferat?

1. *AUXILIUM* simpliciter dicitur motio illa, qua Deus tanquam causa prima movet omnem actum causæ secundæ. Hoc auxilium est debitum ex providentia generali: & dicitur concursus *Physicus*, seu *Pramotio Physica*.

2. Sine hoc nulla causa secunda ageret quidquam omnino. v. g. Intellectus est facultas apprehendendi veri. Hæc non est ex sua natura *Actus*, sed ante actum suum est in potentia ad actum; ergo debet ex non agente fieri de novo agens, sive, ut loquuntur scholæ, debet reduci in actum. Non autem in actum deducitur à potentia ulla, quia unumquodque manens tale semper est tale. Ergo in actum reducitur potentia per actum aliquem: Non autem per actum suum; cum sic daretur processus in infinitum; Igitur reducitur per actum extra se.

3. Quicumque actus præmoventes statuuntur extra potentiam humanam, non possunt movere eam, nisi ut motæ à causa movente prima. Vid. S. *Thomas*, I. 2. Q. CLX. Art. I. Corp. Idem plane dicendum de *Voluntate*.

4. Nec obstat, quod homo dicatur Dominus suorum actuum volendi & non volendi. Nam *Dominus dicitur propter deliberationem rationis, quæ potest fieri ad unam partem vel ad aliam; sed quod (actu) deliberet, vel non deliberet, si hujus etiam sit Dominus, oportet quod hoc sit per deliberationem præcedentem; & cum hoc non procedat in infinitum, oportet, quod finaliter deveniatur ad hoc, quod liberum arbitrium hominis moveatur ab aliquo exteriori principio, quod est supra mentem humanam, scilicet à DEO, ut etiam Philosophus probat in Cap. de bona Fortuna Lib. VII. Moral. Cap. 14. vel 18. Ita S. *Thomas* loc. cit. Art. II. ad Primum.*

5. *GRATIA* autem est indebitum, & mere gratuitum donum DEI, ex providentia speciali non communi indultum. Eaque duplici indiget homo ad bonum, ut oportet, volendum seu

Gratia est
indebitum
auxilium

agendum: *primo* gratia sanativa, quæ ignorantia, infirmitati, ac malitiæ per peccatum inductæ tanquam vulneribus naturæ medeatur & in singulis actionibus vincere nos ista faciat. *Secundo* gratia quæ peccatum ab anima tollat, eamque DEO gratam faciat. Prior dicitur *gratia actualis*, item auxilium gratiæ, & consistit in inspiratione divina animam afficiente, movente, delectante, ut superet difficultates tentationes, & inclinationes ad malum. Secunda dicitur *gratia habitualis* & sanctificans.

Etque est duplex & actualis & habitualis.

6. Quamvis autem utriusque necessitas possit lumine naturæ agnosci, & Gentiles etiam non latuerit; tamen viribus naturæ acquiri ea nequit.

Monitum de negotio gratiæ ad Studiosos.

7. Ceterum hæc amplius excutere ad Theologiam supernaturalem spectat. Neque hoc loco fuissent dicta, nisi primò conduceret, Juris naturæ studioso scire tam imbecillitatem naturæ nostræ, quam unde ei fortitudo speranda quærendaque sit. Deinde nisi heterodoxi Juris naturæ scriptores passim ea de viribus naturæ, de præceptis, de gratia, de Imputatione &c. interfererent, quæ à sano sensu, & maxime à Christi vera doctrina abhorrent. Videat, qui opus habeat majore instructione S. Thomam I. 2dæ. Quæ. CIX. & seqq. Qui vero nullam necessitatem talem habet, omittet plura *intelligere*, sed studeat potius omnia *servare*. Scopulus enim hic esse potest navi incautæ, nec omnes nautæ satis sunt ad mediam viam tenendam idonei. *Intelligere facit quidem DOCTUM, sed FACERE reddit BONUM.*

Honestum Philosophis ultimo fini idoneum.

Them. XIX. Quid sit *HONESTUM*, inter infinitas disputationes tamen Philosophi veteres in hoc consenserunt: *HONESTUM ESSE ID, QUOD ULTIMO FINI SEU SUMMO BONO OBTINENDO IDONEUM EST.*

1. Longissimum esset, catalogum Philosophorum texere Totum opus Ciceronis *de Finibus* hac una de causa scriptum est, ut ostenderet Tullius, Philosophos quamvis verbis dissentirent, re tamen convenire in hoc.

Laudatur bono, quod ad aliud ordinatur.

2. Aristoteles I. Ethicor. Cap. XII. id ipsum sentit. Nam primo recte distinguit inter *laudem* & *honorem*. *LAUS* enim est existimationis significatio de aliquo bono, quod *ad aliud* ordinatur. Sic laudatur bona voluntas ad laborandum in eo, qui ob infirmitatem laborare non potest. quia,

ut Eustrathius dicit, laudationes humanas ad hoc esse proprie institutas, ut ii, qui laudantur, stimulentur ad aliud præstantius. *HONOR* autem est existimationis significatio de tali bono, quod non ordinatur ad aliud, sed est ipsum bonum præstantissimum. Unde concludit Aristoteles: *Nobis autem perspicuum ex his, quæ diximus, fuerit, Felicitatem (sive summum bonum) ex his esse, quæ honorabilia sunt & perfecta. Videtur autem & ex eo sic se habere, quia PRINCIPIUM est. Cetera enim gratiâ ejus agimus omnes: principium vero causamque bonorum honorabile quiddam & divinum dicimus esse.* Vid. & commentarius Card. Aguirre in istud caput.

Honor bono per se tali.

3. Quod si quis igitur horum vocabulorum vim aliter definit, cum eo aliter etiam disputabimus: quodsi vero *honor* significat existimationem de bono per se tali & non relato; *Laus* autem si significat existimationem de bono relato ad aliud majus: Consequitur *HONESTUM* seu honorem dignum per se proprie non esse nisi ultimum finem, seu summum Bonum, seu Principium moralium: uno verbo DEUM. *LAUDABILE* autem proprie esse illud, quod ad hoc ultimum & præstantissimum refertur. Hocque sensu Christus dixit: *Nemo bonus nisi solus DEUS.* Lucæ XVIII. &c. 19. & à Paulo Apostolo aliisque in sacris scripturis toties repetitur: *Soli DEO honor & gloria.* Quæ adeo cum ratione & naturali philosophia consentiunt. Ubique enim consentiunt DEUS & natura; cum vel sint aliquo sensu idem &c. vel alia natura sit conditor, alia condita.

4. Quocirca quidquid à creatura ad finem ultimum agitur & refertur, proprie tantum laudabile, non honestum est. Verum in hac tractatione de Justo, honesto, utili &c.; mos jam obtinuit, ut honestum sumamus pro laudabili: non quidem *honestum* verum substantiale & *originarium*, nempe DEUM, sed *honestum participatum*, nempe actiones humanas ad verum honestum tendentes.

5. Philosophi ergo, cumque illis nos, quando dicimus v. g. temperantiam honestam esse, non hoc volumus, temperantiam istam esse proprie ac per se honestam seu summum bonum: sed esse honestam, per participationem, relationem, ac motionem ex summo Bono & ad summum bonum. Sicut dicimus interdum speculum esse lucens; cum potius sit illustratum.

Them.

Utile est
quod possi-
demus ob
aliud.
Fruibile
quod prop-
ter se.

Them. XX. UTILE ex commu-
ni loquendi ratione est id quod ap-
um est ad aliud. Et utilitatis principium
est id, ad quod aliquid refertur.

1. Utile Latine dicitur ab u-
tendo; Germanice *Möglich* à fru-
endo, *nützen*, *genießen*. Est autem *Fru-
itio* proprie plena occupatio ac posses-
sio boni, quæ ad aliud non refertur.
Ufus autem latinis est transiens et tem-
poranea possessio ad aliud relata. Vid.
S. Thom. S. Augustinus Libro 83. Quæ-
stionum Quæst. XXX. ait: *Ut inter
bonestum & utile interest, ita & inter
fruendum & utendum. Quamquam
enim omne honestum utile, & omne uti-
le, honestum esse, subtiliter defendi que-
at, tamen quia magis proprie atque
usitatius honestum dicitur, quod prop-
ter se ipsum expetendum est; utile au-
tem, quod ad aliud aliquid referendum
est; secundum banc differentiam nunc
loquimur, illud sane custodientes, ut
honestum & utile. Nullo modo sibi met
adversentur. Adversari enim hæc sibi
aliquando, imperite ac vulgariter exi-
stimantur - - Omnis itaque humana
perversio est, quod etiam vitium voca-
tur, fruendis uti velle, atque utendis
frui: Et rursus omnis ordinatio, qua
virtus etiam nominatur, fruendis frui,
& utendis uti. Fruendum est autem ho-
nestis, utendum vero utilibus &c.* Pro-
funde cetera persequitur ostendens, ve-
re honestum esse æternum, cetera tan-
tum honestata &c.

2. Ex hoc rursus consequitur, Ve-
re utile seu fruibile, *nützlich*, esse tan-
tum bonum summum ad aliud non ordi-
nabile, nempe DEUM. Alia autem
esse utilia tantum, seu apta quæ re-
ferantur ad verum bonum fruibile.

3. Sicut ergo verum honestum est
solus DEUS, solus per se bonus? ita
verum fruibile seu utile est solus DE-
US, solus per se bonus. Et sicut ea
quæ ad DEUM referuntur sunt hone-
sta per participationem & relationem,
seu laudabilia; sic etiam ea, quæ ad
DEUM referuntur, sunt fruibilia per
participationem et relationem, sive
sunt utilia.

4. Plato, etiam in inferioribus si-
stendo agnovit aliquid simile, cum Po-
lo demonstrat, melius esse injuriam
pati quam inferre: imo melius peccati
pœnam luere quam impune habere.
Soc. *Qui punitur, dum justitia dat pœ-
nas, justa patitur.* Polus: *Apparet.*
Soc: *Justa vero dictum est esse pulcra.*
Pol: *Profusus.* Soc. *Horum igitur al-
ter quidam pulcra facit; alter vero,
scilicet punitus, pulcra patitur.* Pol.

Sic est. Soc: *Quodsi pulcra, etiam
bona. Nam vel jucunda illa sunt vel
utilia.* Pol: *Necesse est. Bona ergo
patitur, quisquis juste punitur.* Pol:
Videtur. Soc. *Id ergo ipsi prodest.* Pol.
confert: Quia meliorem animum re-
portat, & liberatur a pravitate ani-
mæ tanquam maximo malo. Talia
ille in Gorgia.

Thema. XXI. DECORUM com-
muni sensu est id, quod ordinem pul-
crum habet. Principium decori est
pulcritudo seu decor ipse: cetera sunt
decorata potius seu decorem participan-
tia ex ipsa ordinatione ad decus ve-
rum.

1. Germanice dicitur *Scheinend*. *Si-
men* autem est *scheinen* fulgere, *Spen-
dere*, quod ipsum est pulcritudinis
proprium: & convenit proprie his,
quæ per se & propria luce fulgent.

2. Jam vero pulcritudo, decor, or-
do, splendor non omnis est ejusdem
potestatis. Aliud enim ab alio deco-
rem seu splendorem & ordinem acci-
pit: ut hæc terra à sole.

3. Illud igitur vere ac per se deco-
rem non aliunde accipit, sed est suus
decor, & præterea omnibus ceteris
dat decorem & ordinem.

4. Itaque actiones nostræ morales
moralem decorem tantum participans
à summa pulcritudine, ad quam refe-
runtur, & cujus ordo non nihil in illis
elucet.

Them. XXII. Justum est justus acti-
ve sumptus: qui vere est justus. Pas-
sive autem tantum participativè.

Id quod jam Cap. I. & II. elucidavi-
mus:

Them. XXIII. Justum, honestum, Justum, ho-
decorum, utile, originarie tantum nestum, de-
est unum, DEUS. Participativè autem corum origi-
horum quatuor una est forma & ra- narie unum
tio, nempe relatio seu aptitudo ad est, DEUS.
summum bonum; quæ sola relatio seu Participativè
aptitudo si vere adsit, dabitur partici- plura: quo-
patum justum, participativè hone- rum una ra-
stum, participativè utile, participa- tio est. rela-
tium decorum: quæ autem sola relatio tionem ad sum-
seu aptitudo si desit, non adest mo- mum bo-
rale justum, honestum &c. Et recte num.
Plato: *An potes negare, justa omnia,
quatenus justa sunt, esse pulcra?* In
Gorgia. Et ibidem in disputatione
Calliclis: *TEMPERATUS autem agit
DECENTIA erga DEOS atque homi-
nes. Non enim TEMPERATUS esset,
nisi DECORUM servaret. Proinde
qui DECENTIA inter homines agit,
JUSTE agit; & agens similiter erga
Deos, agit PIE: eum vero qui justa pia-
que agit, necesse est justum esse atque pi-
um.*

Decorum
per se quod
aliunde non
accipit ordi-
nem sed dat.
Decorum
per partici-
pationem.

Justum eo-
dem modo.

Justum, ho-
nestum, de-
corum origi-
narie unum
est, DEUS.
Participativè
plura: quo-
rum una ra-
tio est. rela-
tionem ad sum-
mum bo-
num.

Et S. Ambrosius II. Officior. Cap. VI. n. 25. *Liquet igitur, quod honestum est, utile esse, & quod utile, honestum: & quod utile, justum, & quod justum, utile - - - Quid autem tam honestum, quam integritas? Quid tam decorum, quam immaculatam servare corpus, & irviolatum atque intaminatum pudorem? - - - Quid etiam hoc utilius, quo regnum caeleste acquiritur? - - - Est igitur non solum familiare contubernium honestatis & utilitatis, sed eadem quoque utilitas, qua honestas.* Ib. Cap. VIII. & Lib. III. Cap. VII. fin.

Hinc rescindi debent altercationes de Justo, honesto, decori separatione,

Them. XXIV. Hæc sunt fundamenta, ex quibus componi aut rescindi debent altercationes philosophicæ de discrimine Justo, honesto, decori &c. De quo jam in *Larva detracta* Cap. VIII.

1. Reipsa omne quod est participative justum est etiam honestum, utile ac decorum. Quia justum est per relationem ad ultimum finem; sed hæc eadem ratio est faciens honestum ac decorum: igitur quidquid habet rationem, justum reipsa habet rationem honesti &c.

Quibus concedi aliquod potest.

2. Aliquid tamen potest concedi philosophis, & juris naturæ scriptoribus, ut istas rationes aliquo modo distinguant secundum majorem ac minorem ordinem, necessitatem, aut participationem. Sicut enim Intellectus pulchrior est, quam oculus propterea, quia ad agnitionem veri proprius instrumentum est: Ita v.g. adoratio DEI potest dici justa: Domus hospiti egenti præbita est honesta: comitatus eidem in viam exhibitus est decorus: fores noctu oclusæ sunt utiles. Singula quidem justa sunt reipsa, singula honesta &c: at nos id quod magis necessarium vulgari nostra æstimatione habetur, dicimus justum? alterum honestum, quod minorem necessitatis gradum habere existimamus.

Unde lites hæc exortæ?

3. Et inde fit ut in multas disceptationes hæc de rebus incidamus, quia æstimationes nostræ tunc tantum rectæ sunt, cum sunt conformes primo recto, DEO: hoc autem primum rectum non semper attingimus, quia sumus creaturæ, neque ex nobis ipsis scimus aliquid, sed tantum ex manifestatione illius primi principii DEI. Quæ manifestatio cum quoad nos nec sit nec possit esse infallibilis, ideo sæpe deficimus in particularibus. Vid. Cap. III. *Them. II.* & in *Larva detracta*.

Distinctiones Justo,

4. Hoc quoque advertere licet, istas nostras distinctiones locum ali-

quem habere, quamdiu versamur in particularibus, id est in mediis? cessare autem cum ultimum respicitur. e.g. Saltare dicimus decorum juveni, indecorum seni; & sic etiam de utilitate, honestate, quia hic respectus nostri ad particularia ad personas ad creaturas feruntur. At cum ad finem ultimum proxima relatio fit, ex quo vera justitia, honestas, decorum manat, tum vero cessant talia nostra discrimina: nec enim indecorum Davidi fuit, coram arca Domini saltare, quamvis jam senescenti, & regi. Quia coram DEO servi omnes sumus; cui omnia debemus. S. *Ambrosius* Epist. LVIII. ad Sabinum.

Decorum &c. locum habent in particularibus & in mediis, non in fine.

5. Breve exemplum ex Ciceronis officiis Lib. III. exscribo. *Themistocles post victoriam ejus belli, quod cum Persis fuit, dixit in concione, se habere consilium Reipublica salutare, sed id sciri opus non esse. Postulavit, ut aliquem populus daret, quicum communicaret. Datus est Aristides. Huic ille: classem Lacedæmoniorum (tum contra Persas sociorum: qua subducta esset ad Gytheum, clam incendi posse, quo facto frangi Lacedæmoniorum opes necesse esset. Quod Aristides cum audisset, in concionem magna expectatione venit, dixitque, perutile esse consilium, quod Themistocles afferret, sed minime honestum. Itaque Athenienses, quod honestum non esset, id ne utile quidem putaverunt, totamque eam rem, quam ne audierant quidem, autore Aristide repudiaverunt. Melius bi quam nos, qui piratas immunes, socios vectigales habemus. Maueat ergo, quod turpe sit, id nunquam esse utile, ne tum quidem, cum id, quod utile esse putes, adipiscare. Hoc enim ipsum, utile putare quod turpe sit, calamitosum est.* Videantur ibidem plura. Et apud S. Ambros. I. Offic. Cap. XLIII.

Exemplum ex Cicerone.

Them. XXV. Doctrina de Justo, Honesto, Decoro non bene examinata, aut applicata magna incommoda peperit in juris naturæ disciplina.

Doctrina Je- si &c. male examinata incommoda

1. Primum incommodum hoc est, quod *Justum* semper uno modo soleant Doctores intelligere, cum tamen *Justitia* & *Justitiam duplicem* ipsi agnoscant. *Justitiam* tam veteres quam novi agnoscunt aliam esse Legalem seu *universalem*, quæ omnes virtutes dirigat; alteram esse *particularem* unam ex virtutibus ab illa *justitia legali* directis. Prioris finis directus est bonum totius; alterius finis directus est bonum partium. Sic *Justitia legalis* imperat continen-

turæ. Primum incommodum: *Justitia* universalis non distincta à particulari unde sophismata.

tinentiam, imperat patientiam, imperat observationem contractuum, quia hæc pertinent ad bonum commune, & servitutem totius naturæ humanæ DEO præstandam; ita ut Justitia legalis jubeat quandoque contractum non servari, si ad hoc bonum non facit. Ex quo patet, non tantum illa justa esse, quæ per justitiam particularem reguntur & imperantur, sed vere imo *excellentiùs justa* esse etiam illa, quæ reguntur & imperantur per justitiam universalem, quæ est *ipsa justitia naturalis*.

adum in-commodum quod honestum aut decerum negaretur simpliciter esse justum seu obligatorium.

2. Secundum adeo & capitale incommodum hoc provenit, quod Doctores, ubi non inveniunt finem & motivum justitiæ particularis, ibi negent simpliciter, esse *justum*. Et quia justii rationem ibi non invenire sibi videntur, negant esse ibi obligationem. Cum debuissent discernere sic; in hac actione non invenitur motivum justitiæ particularis: igitur non est obligatio justitiæ particularis. Invenitur autem in ea actione motivum justitiæ universalis, nempe bonum summum ipsius naturæ; ergo invenitur obligatio non qualiscumque juris sed juris naturæ, seu justitiæ universalis.

3. Unde male dubitatum, an essent officia justii erga DEUM & semet.

3. Ex hoc factum est, ut multi dubitarent, alii omnino negarent, an sit aliquod officium erga se ipsum, an erga DEUM? quia inter DEUM & hominem non detur contractus, æqualitas &c: & quia justitia sit virtus ad alium; ergo non ad se ipsum. Nam isti semper ratiocinationem suam incipiunt à justitia particulari, & desinunt in universali: Non inveniunt justum particulare, & concludunt, non existere justum universale seu naturæ. Quod qui adverterit, multis perturbationibus poterit liberare doctrinam Juris naturæ, à larvatis pessime fœdatam.

4. Negatum etiam, honestum esse justum.

4. Ad idem pertinet, quod multi doceant in ipso jure naturæ: Hæc actio honesta est: ergo non est justitiæ. Debent enim distinguere: ergo non est justitiæ particularis, bene autem universalis seu Juris naturæ.

5. Item male negatum, honesta pertinere ad jus nature.

5. Sic multi docent omnia ea quæ immediate ad *summum bonum* ordinantur, *tantum honesta* esse, & ad *Ethicam* pertinere, non esse *justa* aut pertinentia ad *jus naturæ*. Cum tamen id quod ad bonum summum, quod vere commune est toti naturæ, refertur, hoc ipso fiat ex ipso formali motivo justitiæ universalis seu juris naturæ veri. Debent autem illi, qui *jus Naturæ* scientificè describendum sumps-

Cum hæc sola proprie ad J. Naturæ pertinent.

R.P. Defing. Pars II.

runt, proprie hoc solum justum spectare, quod ad summum bonum refertur, non autem aliud justum quod ad bona particularia fertur; nisi forte per accidens, aut in tantum, in quantum Justitia universalis & naturalis tanquam regina etiam particularia justa ordinat ad bonum summum.

6. Qui autem putant *inhonestum* aliquid non esse contra jus naturæ, vel posse cum naturali obligatione bene consistere, illi omnibus malis, omnibus peccatis *viam latam* (de qua Christus in Evangelio) sternunt. Fateri enim hi coguntur, quidquid non est contra obligationem naturalem, illud juste agi: atqui omnia *inhonestum* non sunt ipsorum opinione contra obligationem naturalem: igitur sequetur, omnia inhonesta juste agi posse. Quod erit *Alas infandum erit jus nature*. pulcherrimum jus naturæ, ac pulcherrima regula: quæ si invalescat, paucis annis totum humanum genus in tantam morum fœditatem præcipitabit, quanta ab orbe condito nulla fuit. Quilibet enim secum reputabit: Prudentia, temperantia, fortitudo sunt tantum *honestum*, & à jure naturæ ejusque obligatione aliena: igitur non sum obligatus ad temperantiam &c: ubi non est obligatio, ibi non est peccatum: igitur si ero gulosus, lascivus, iracundus, impatiens, stultus &c: ero quidem inhonestus, & Ethicam non observabo; non tamen agam contra jus naturæ, neque contra justitiam particularem, itaque nihil agam injuste, nec ero obnoxius pœnis &c.

En tibi veram originem illorum hominum, qui *Liberi Murarii* vulgo dicitur, si vera sunt, quæ de ipsorum dogmatibus audiuntur. Hos ex Hobbesii Jure naturæ prodiisse constat, cui Puffendorffius viam in Germania stravit, Ethicam seu *honestatem* tam sollicitè à jure naturæ sejungens, & commoda hujus vitæ pro fine statuens. Quamvis existimem, Puffendorffio ipsi eventum tam nefandum non fuisse propositum, & contra ejus voluntatem evenisse: non tamen contra ejus doctrinam.

Quale Liberi Murarii sic dicitur describitur, ex Hobbesii schola pullans.

Incidi nuper in compendiolum seu Institutiones Juris prudentiæ naturalis Jacobi Gabr. *Wolffii* Halæ Magdeburgicæ Professoris an. 1720. in cujus præfatione hæc habet. „ Ea autem mihi mens non uno abhinc anno constanter hæsit, *Legis naturalis ambitum tam late patere*, ut nefas duxerim, angustioribus, quam par est, *Justi* in sensu stricto accepti regulis illam colligare, atque in illius do-

G

trina

„ trina ea tantum explicare, quæ *paci*
 „ *externa* conservandæ conducunt. - -
 „ Cum autem ad perficiendam, quam
 „ supremus legislator intimo amoris
 „ affectu cupit, *mortalium felicitatem*
 „ *moralement* plura requiri vel ipso rectæ
 „ rationis lumine prælucente, quot-
 „ quot *sanis* utimur *præcordiis*, per-
 „ spicue distincteque cognoscamus &c.
 „ Hinc profecto nemo, nisi præsumptis
 „ opinionibus imbutus dubitabit, quin
 „ regulæ *justi*, *bonesti*, *decori*, ac
 „ *prudentiæ* in jurisprudentiæ natura-
 „ lis doctrina successu haud infelici,
 „ modo justus fervetur ordo, conjun-
 „ gantur. Hac enim ratione multas
 „ melius, ac fieri passim consuevit,
 „ explicari quæstiones posse, tam sum-
 „ persuasus, quam qui est persuasissi-
 „ mus. Tam arcto enim ista vinculo
 „ connectuntur principia, ut de una
 „ eademque actione hominis morali
 „ inquirendum semper sit, an *juste*,
 „ *honeste*, *decore*, ac *prudenter susci-*
 „ *piatur*? Quæ itaque in applicatione
 „ jungenda sunt, ea quo minus &
 „ una commode doceantur, nihil pro-
 „ fecto obstare mihi videtur. - - -
 „ Cui talia nec *distincte*, nec *perspicue*
 „ nec *vivide* cognita sunt ac per-
 „ specta, is profecto prima extremis,
 „ ima supremis quam confusissime mis-
 „ cebit, licet separatim disciplinarum
 „ cursum instituat. - - - Cum autem
 „ hac methodo elaborata Jurispru-
 „ dentiæ naturalis elementa in usum
 „ prælectionum academicarum com-
 „ mode mihi usurpanda deficerent,
 „ è re futurum aliquamdiu existima-
 „ vi, si in iis concinnandis calamum
 „ exercerem.

En novum de Puffendorffiano Jure
 testem. Puffendorffius insanos cla-
 mat, qui honesti ac decori principia
 Juri naturæ inspergunt. Insanus ipse
 suo judicio ostensus, qui etiam ipse in-
 spergit. Wolfius ei *sane* deesse *præ-*
cordia edicit, qui non agnoscat Hone-
 stum ac decorum ad Jus naturæ per-
 tinere. Utraque ergo sententia insa-
 niam Puffendorffio ac cæteris addicit.
 Qui enim honestum conjungit juri na-
 turæ, insanus est per Puffendorffium:
 qui non conjungit, insanus per Wol-
 fium. Ad hæc Puffendorffius ac ceteri
 honesti exclusores *prima extremis*, *ima*
supremis confusissime miscuere. Quia
 hæc principia non distincte, perspicue,
 ac vivide cognoverunt. Nam Puffen-
 dorffius docuit, honestum excluden-
 dum, & tamen sæpenumero includit:
 quod manifestum est argumentum, de-
 finisse illi cognitionem perspicuam ho-

nesti ac justi. Honestum autem sapi-
 us ab illo inclusum, docuimus in *Lar-*
va detracta.

Them. XXVI. Justitia legalis seu
 Universalis distinguenda est in docen-
 do Jus naturæ à Justitia partiali.

1. Justitia in genere dicitur con-
 stans ac perpetua voluntas jus suum
 cuique tribuendi. Et est virtus, seu
 electio perfecti ad optimum superans
 difficultates, quæ se objiciunt.

2. Dantur autem re ipsa duæ tales
 virtutes distinctæ in hominibus justis:
 igitur discrimen hoc etiam servandum
 est in docendo: quia doctrina non est
 legitima, justa, nec bona, si dissonet à
 rebus.

3. Reipsa sunt aliqui justis in com-
 mutationibus & contractibus, & in
 officiis muneribusque distribuendis,
 quin tamen possint omnino & ex toto
 justis dici. Nam aliqui magistratus ne-
 mini quidquam debent, distributivam
 etiam justitiam observant & faciunt
 inter cives observari, & tamen non
 reddunt *cuique* suum: non DEO, si
 sunt idololatæ, superstitiosi, Turcæ:
 non sibi, si sunt gulosi, iracundi, lu-
 xuriosi &c: Igitur deest ipsis major
 pars hujus virtutis distincta ab aliis.

4. Igitur *Justitia Universalis*, (alias
 legalis dicta ab Aristotele) est virtus
 distincta à Commutativa & distributi-
 va: vel saltem Tota Justitiæ ratio non
 consistit in illis duabus.

5. Illa Justitia Universalis, est vir-
 tus inclinans ad omne illud *Justum*,
 quod thematibus præcedentibus expli-
 catum est, quodque diximus comple-
 cti verum Justum verum, Honestum,
 Decorum verum, atque verum utile.

6. Hoc Jus est vere *Jus natura*, ac
 totius naturæ regula: regulans, pro-
 ut est in DEO; regulata, prout est in
 creatura DEI. Justitia ad hoc jus ser-
 vandum inclinans est *Justitia natura-*
lis, id est quæ non partes quasdam
 actionum moralium regulat, æquat,
 ordinatque? sed quæ omnes actiones
 totius naturæ moralis librat, seu in
 angelis seu in hominibus, seu siquæ
 aliæ creaturæ rationales ac morales
 existerent.

7. De Hac Justitia legali accurate
 tractat *Mastrius* in III. sentent. Disput.
 VII. Art. III. *Aristoteles* V. Ethicor. Cap.
 I. & II. cum commentariis *Aguirre* &
 aliorum. Vid. etiam infra Cap. XXI.
Them. IV. R. 4. Cap. XXII. Them. VII.
 & *Them. I.*

DE

DE OFFICIO

erga

DEUM.

Servi, qui se evidenter agnoscit ser-
vum esse, non tamen statim eodem
momento agnoscit, quis qualisve sit
suis dominus, Officium est *primum*,
Dominum suum inquirere. *Alterum*
est, Domino profiteri servitutem suam,
ex quo sequitur Fides. *Tertium*, om-

nia quæ accepit, in usus domini con-
vertere; præstantiora præ vilioribus.
Ex quo sequitur amor, spes, Honor &c.

Rite igitur æstimantibus statim ap-
paret, Omnia plane officia, quæ in ho-
minem cadere possunt referri ad DEUM,
ut omnia servi ad Dominum. Quia ta-
men conservos habemus, sunt quædam
officia etiam ad ipsos: quæ tamen &
ipsa ad DEUM tendunt. Hinc fit, ut
distinctionem Officiorum receptam ha-
beamus.

CAPUT VIII.

Specialia Præcepta Juris naturæ de DEI
Notitia.

Them. I. **G**enerale præceptum
vel potius criterium
præcepti seu Juris
naturæ jam Cap. III. Them. XXVI.
stabilitum repeto, cujus ope in sequen-
tibus poterit erui ratio specialium præ-
ceptorum.

Quod vel in genere vel in particulari
necessarium stricte est ad testandam,
præstandam & tuendam servitutem hu-
mani generis aut individui erga Domi-
num summum & optimum, illud est
stricte præceptum jure naturæ. Quod
vero minus stricte est necessarium illud
est præceptum minus stricte, seu est
simpliciter honestum aut decorum. Vid.
Cap. III. Them. XXVI.

Principium
universale
officiorum
Juris Naturæ.

Obligatur
homo nosse
DEI existen-
tiam,

Them. II. Obligatus est homo, DEI
existentiam, & Providum Dominum,
seu bonitatem & Justitiam nosse sive
ad hanc noscendam contendere.

Prob. Homo agnoscit se habere in-
strumenta ad veritatem in infinitum in-
quirendam: Cognoscit ea non habere
à se ipso sed ab alio: nec habere in or-
dine ad se ipsum solum, sed maxime ad
illud infinitum: Ergo agnoscit suam es-
sentiam obligatam esse huic infinito. V.
Cap. III. Them. VI. &c.

Et mediis ad
eam acqui-
rendam uti.

Them. III. Homo est obligatus uti
mediis aptis ad hanc DEI notitiam in
se nutriendam & confirmandam: &
nullum eorum respuere.

Prob. Qui enim obligatus est ad fi-
nem, est obligatus ad media.

Quorum
primum or-
dine est au-
toritas hu-
mana oralis.

Them. IV. Medium ordine cogno-
scendi naturali primum ad DEI noti-
tiam est *Auctoritas humana* oralis, in
præsentis generis humani conditione.

R. P. Desing. Pars II.

Prob. Pueri id discunt à parentibus:
Rudes à Philosophis, eaque omnibus
prima est via. Vid. Cap. III. Them.
XXI.

Them. V. Medium secundum est *Secundum*
iterum *auctoritas humana* per *sensum* eadem per
communem omnium gentium tradita. *sensum com-*
munem pro-
dit.

Prob. Nulla est gens, quæ non agno-
verit Ens aliquod summum omnium
Dominum. Id docuerunt Historici,
Poætæ ac Philosophi veteres, ac mediæ
temporis, & hujus postremi, constat-
que ex historia gentium. De Philoso-
phorum consensu videatur Theophylus
RAYNAUDUS in Theologia natu-
rali Tomo V. Operum Distinctione V.
usque ad finem. THOMASSINI
Theologia Dogmatica Tom. II. Lib. de
DEO. De Gentium sensu videatur Ale-
xander ROSS *Juden und Heydens*
Ceremonies Religieuses du monde, va-
stum opus. Quid contra *sensum com-*
munem objiciat passim Atheorum para-
nymphus Baile, Vid. *Larva detracta*
Cap. VI.

Them. VI. Medium Tertium est *Tertium ra-*
tio naturalis: id est consideratio rerum *tio naturalis*,
visibilem & aliorum naturalium, à qua-
rum magnitudine, multiplicitate, or-
dine, pulcritudine, subordinatione, gu-
bernatione &c. inferri necessario debet
unus summus, potentissimus, inexhau-
stus conditor & moderator. *Non reli-*
quit semetipsum sine testimonio, benefa-
ciens de caelo. dans pluvias & tempora
fructifera, implens cibo & lætitia cor-
da hominum: ut monet Apostolus acto-
rum cap. XIV. v. 16.

1. Sicut ex Palatio elegantissime instructo, ex horologio ordinatissime moto, ex navi faberrime structa, ex poemate ingeniose condito, ex musica belle consonante vel organo. Et denique ex omni effectu infertur existentia causa.

2. Illa argumenta omnia tractant subtiliter & copiose post SS. Patres S. THOMAS contra Gentes, & citati supra Theologi, & Archiepiscopus Cameracensis *Salignac de la Motte FENELON* auctor alias *Telemachi*, modico libello exsecutus est, cui titulus: *Oeuvres Philosophiques, ou Demonstration de l'Existence de Dieu*. Multa egregie observat NIEWENTYT in opere suo *Physico, Regt Gebruyk der Wereld Beschouwingen*, cujus versionem Gallicam præ Germanica legi malim. Alii præterea multi.

In cujus usu vitandus Pyrrhonismus & Præsumptio.

Thema VII. In usu rationis circa omnia ad DEUM pertinentia seu Theologica duo scopuli ex æquo vitandi sunt. Imum *Pyrrhonismus* seu Scepticismus: id est error illorum, qui docent nihil intelligi posse. Alter est *Præsumptio* eorum, qui confidunt omnia ratione comprehendendi posse.

Nec enim omnia scimus.

1. Uterque error adeo est absurdus, ut præter paucos, qui sensu communi exciderunt, omnes homines facile manibus eum palpent. Si enim *Nihil* scimus, nihil etiam ex scientia nostra effici potuit. Atqui effecta sunt quamplurima, & efficiuntur adhuc; & omnes gentes maximo religionis ac rerum futurarum studio aguntur, earumque causa sese excruciant. Si vero *Omnia* sciri possunt; cur non prodit tandem ille qui mundum hæc tam necessaria edoceat?

2. Substantiæ rerum, *quid* sint metaphysice, ignotæ nobis sunt; accidentia porro & effectus plurimi sunt noti: ex quibus accidentibus certissime intelligimus dari substantias, quamvis earum, ut in se sunt, abstractæque ab accidentibus, ideam propriam ac claram non habeamus: Omnem enim rem describimus per proprietates & effectus: ut aquam ab aëre distinguimus madore, crassitie &c.

Nec omnia ignoramus.

3. Pyrrhonistæ periculosius errant cum enim omnia ignorari statuunt, sequitur etiam ignorari, mundum non esse à se, vitam futuram, pendentiam à DEO, ipsumque adeo DEUM; & cum hoc omne pulcrum, omne verum, omne bonum, omne justum: tollitur adeo omnis humanitas & ferarum ritu hominibus vivendum suadetur.

4. Qui decernunt, ex *sola ratione*

cujuslibet vivendum quocunque in statu esse, illi propinqui sunt errori eorum, qui omnia sciri crepant. Cuilibet enim homini est vivendum, ex ratione sola: igitur cuilibet homini omnia agenda, tant interiora quam exteriora debent esse certo ex ipsis rerum principiis propriis cognita. Ergo omnia ea debent posse sciri sine adminiculo auctoritatis vel alio, sed *sola ratione*: quod nobis est impossibile.

5. Academicos, & Pyrrhonistas confutarunt CICERO in libris Academicorum, & S. AUGUSTINUS Contra Academicos; & MURATORIUS Della Forze dell' intendimento humano. Præsumptuosos illos confutat quotidiana experientia: confutant grandes & omnium seculorum inter se doctorum pugna. Eos porro, qui sola ratione vivendum pronuntiant, nos emendare studuimus in *Larva detracta* Cap. VII. & alibi sæpe, ac supra hic Cap. III. Th. XXI.

Thema VIII. Medium Quartum ad DEI cognitionem est AUCTORITAS seu revelatio specialis & extraordinaria ipsius DEI.

Quartum medium est Revelatio DEL.

1. Equidem vestigia veri, boni, pulcri, justi &c. quæ in ipsis rebus à nobis deprehenduntur, sunt quædam *revelationes ordinaria*, quæ nobis indicant fontem veri, boni, pulcri, causam primam, uno verbo DEUM.

2. Infirmi autem consulturus DEUS ex mera gratia talia quædam patrat, & adhuc patrat in mundo, ut nemo ea possit adscribere causarum secundarum ordini, sed ipsi tantum primæ. Quodsi igitur tales manifestationes fiunt propter aliquem certum finem, propter aliquam certam doctrinam, religionem, ac vivendi rationem; istæ manifestationes non minus debent capere intellectum nostrum & ad assensum ducere, quam illæ revelationes ordinariae ac naturales. Cum igitur jure naturæ teneamur assentiri veritati morali naturalibus ordinariis mediis cognitæ; multo fortius tenemur, si eandem agnovimus modo hoc solidiore & fortiore.

Cui tenemur assentiri.

3. Tales autem Revelationes divinae sunt Prophetiæ veræ, Miracula vera naturæ vim excedentia. Qualia in Veteri novoque testamento comprehenduntur, & cetera.

Uti Prophetiis &c.

Thema IX. Quamvis, DEUM esse, DEUM esse, ratione demonstrari possit; tamen idem ipsum etiam fide divina credendum est.

1. Cum enim necessario assentior veritati per unum medium subordinatum cognitæ; propterea tamen non

possim

possum dissentire, si, eadem veritas iterum proponatur per aliud medium fortius, ac subordinans. Medium autem subordinatum est *ratio naturalium*; medium subordinans est *divina revelatio*. Sic possumus ratione capere terræ globositatem & antipodas; & tamen cum audimus vel legimus relationes eorum, qui circumnavigarunt orbem, eisdem credimus.

Demonstrabilia DEUS revelavit, ut succurreret infirmis.

2. Cur autem DEUS ea, quæ ratione cognosci possunt, insuper extraordinariè revelaverit, causa est ei Bonitas sua & gratia. In plerisque hominibus ratio est debilis, impedita laboribus & curis rerum corpori necessariorum &c. his consulere voluit DEUS, ut qui demonstrationibus vacare non possent, facillimo negotio possent satisfacere obligationi, humiliter ac devote *credendo*, quo nihil est facilius. Idque remedium saluberrimum est etiam acutissimis hominibus, qui saepe incidunt in sophismata, ubi putant se meras demonstrationes facere, hi juvare se possunt credendo. Vid. S. THOMAS Lib. I. contra Gentes Cap. IV. pulcherrime hæc enucleans. SUAREZ de Fide Disp. XII. Sect. III.

Divina aliqua revelata, tamen jure naturæ credenda sunt.

Thema X. Quamvis, Divina aliqua revelata sint, manet tamen obligatio juris naturæ ad ea credenda, supposito, quod revelatio agnita sit, sive suppositis motivis: quæ motiva sunt Sufficiencia *indicia*, non objectorum credendorum sed revelationis, probantia, revelationem esse factam; ut explicat Poncius Commentar: ad Scotum num. 129. in III. Sentent. Dist. XXV. Qu. II. Operum Scoti Tom. VII. part. I. pag. 578. & Mastrius in III. Sent. Disp. VI. Qu. X. art. I. n. 284. Paucis ac solide traduntur ea signa à SUAREZ de Fide disput. IV. Sect. III. amplissime à BOSIO de Signis Ecclesiæ. à Cardinale GOTTI in Veritate Religionis Christianæ demonstrata decem voluminibus. Et ab aliis quamplurimis.

Probatæ varie.

1. Juris naturæ est, assentiri veritati ad ultimum finem pertinenti seu morali, satis propositæ. Talis autem veritas est ea, quæ à DEO est revelata, supposito quod revelatio sit agnita. Ergo &c.

2. Quamvis divinitus revelatum sit, DEUM amandum esse super omnia, tamen etiam jure naturæ obligamur eum sic amare. Igitur idem etiam de fide dicendum.

3. Nisi hoc admittitur, admittendus est processus in infinitum, aut circulus fit. Nam si dicis, ideo credendum, quia *divinitus præceptum*, facis circu-

lum hunc: *est præceptum divinitus credere quia est divinitus præceptum*. Item facis processum in infinitum, cum statuas revelationem ad revelationem; ideoque ex eadem ratione debebis admittere revelationem aliam ad revelationis revelationem. At nos ita rationaliter esse servum DEI optimi verissimi, & assentioris, quæ à Domino mihi indicantur: hæc autem quæ miraculis, prophetiis &c. prodita sunt, non possunt ab alio esse quam ab hoc naturæ domino: igitur assentior his. Ubi tamen nota, hanc fidem nondum esse per se supernaturalem; sed supernaturalis fit ex dono DEI, ut habet Catholica doctrina. Sicut cum amatur DEUS tanquam auctor omnium bonorum & summum bonum, hic amor de se est tantum naturalis; supernaturalis autem fit ex dono gratiæ & charitatis infusæ.

4. Ita docent etiam Theologi Vid. S. THOMAS Lib. III. contra Gentes cap. 118. & II. 2dæ Qu. X. art. I. ad 1mum Et late id probat SUAREZ de Fide Disput. IV. Sect. II. num. 7. &c. Imo Scotus subtilis in III. Sentent. Dist. XXIII. num. 4. docet ac probat Fide acquisita ac naturali posse nos credere omnibus etiam Christianis dogmatibus: quæ tamen ad salutem æternam non sufficit. Ejus argumenta digna sunt lectu Tomo VII. operum part. I. pag. 460. edit. Lugd. addatur idem etiam num. 16. & Poncius in commentario ad Distinct. XXV. Quæ. I. num. 112. &c. Item Scotus in Reportatis Lib. III. Dist. XXIII. Videatur Mastrius in III. Sent. Disput. VI. Quæst. V. Ceterum alterationes quas Theologi exercent circa naturam istorum fidei habituum & actuum, Juri nostro naturæ non incommodant: sunt enim speculativæ, & hoc ipso quod diversa sentiant, ostendunt possibilitatem eorum pluribus modis agnosci. Quæ sola possibilitas in speculativis quæstionibus attenditur atque intenditur: in practicis autem usus & finis, supposita possibilitate. Alexander NATALIS Theolog. Dogmat. Lib. I. Artic. VI. huic doctrinæ consentanea scribit: Theophilus RAYNAUDUS De Morum disciplina Distinct. IV. Num. 235. Sic habet: *Ex quo actus est malus, illico est contra naturam rationalem, sive intrinsece sive per accidens fit malus. Nec item excipienda est malitia culparum, quibus virtutes supernaturales violantur, ut INFIDELITAS, ac similes. Nam hæc quoque malitia est contra naturam rationalem, quia adversatur dictamini rationis rectæ.*

Add. V. P. Elbel Conferentia. Part. II. n. 23. ubi concludit: *Omnes adulti tam infideles quam fideles per se & directe tenentur ad præbendum assensum internum Fidei, quamprimum mysteria fidei nostra salvificæ iisdem fuere sufficienter proposita velut à DEO revelata. Ita communis & certa omnium Theologorum sententia. Quam probat ratione ipsa sana.*

5. BERTI de Theologicis disciplinis Lib. XX. cap. IV. Propos. III. ait: *Hæ quoque virtutes (Fides, spes, Charitas) generatim consideratæ ad legem naturalem pertinent, quatenus conforme est naturali rationi, ut, si prima veritas aliquid manifestet, cum mentiri non possit, fidem certissimam illi præstes &c. Atque hoc tam certum est, quam, summum illud Bonum diligendum esse super omnia. Nam nisi credideris, errorem tuum præfers veritati &c. quæ prælatio utique naturæ ordini repugnat?*

6. Hæc ipsa est doctrinæ Christi, ut videtur. Is super Corozaim & Bethsaida vè pronuntiavit, quia signis & virtutibus in eorum regione à Christo ostensis non assenserunt, quibus Tyrii ac Sidonii assensuri fuissent. Ea THOMASSINUS expendit Theologicorum Dogmatum Tom. I. Lib. X. Cap. LX. adducens S. Augustinum Enchiridii cap. 95. qui ait: *Ex quo apparet, habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba vel signa suspiciant. Et tamen si altiore DEI judicio à perditionis massa non sunt gratiæ prædestinatione discreti, nec ipsa eis adbibentur vel dicta divina vel facta, per quæ possent credere, si audirent talia vel viderent &c.*

7. Huc pertinet illud Joannis X. *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si mihi non vultis credere, OPERIBUS CRE- DITE, ut cognoscatis & credatis, quia Pater in me est.* Ubi notandus est ordo. Bis hic jubet credere; Primo Operibus seu miraculis ostensis; quæ fides sive qui assensus est naturalis, præceptus tamen. Secundo jubet credere rebus supernaturalibus, propter quæ miracula ediderat. Nimirum præcepit, ut crederent naturaliter operibus, quæ agnoscebant à divina virtute tantum proficisci posse: deinde ut crederent supernaturaliter virtutem illam divinam seu Patrem in filio manentem. Primum poterant implere sensu ipso perceptum: alterum nec jam sensu nec intellectu

poterant sine gratia speciali miracula consequente aut comitante.

8. Et Matthæi XI. Querenti Joanni Baptistæ per legatos: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? nihil aliud respondit, quam: *Renuntiate Jobanni, quæ audistis & vidistis: Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur.* Et Joan. XV. v. 24. *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Denique totum vetus ac novum testamentum & omnes veteres ac novi Doctores in hoc conveniunt.

Exceptis Juris naturæ larvati doctoribus, qui à Jure hoc omnem revelationem divinam excludunt.

8. In Bibliotheca Reverendissimi & Illustrissimi Francisci Annibalis Comitum Turriani & Valsassinæ, Canonici hujatis quam lectissimam auget, incidit in Codicem veterem hoc titulo *THEOLOGIA NATURALIS sive liber creaturarum specialiter de homine & de natura ejus in quantum homo: est & de his quæ sunt ei necessaria ad cognoscendum se ipsum & DEUM: & omne debitum ad quod homo tenetur & obligatur tam DEO quam proximo. Compositus à Ven: viro Magistro Raymundo de Sabunde, in artibus & medicina doctore, in sacra pagina egregio professore. Ex officina Martini Flach Argentini. An. MDL. Hic principia Juris naturæ tradit, maximamque libri partem, vel totum potius absolvit in ostendendo, Christianæ religionis omnia capita Jure Naturæ esse credenda & servanda. Cum hic ante Grotium scripserit, vel solus sufficeret refutandæ calumniæ de jure naturæ Catholicis ignorato. Ejus principia haud paulo saniora sunt Wolffianis.*

Them. X.I In agnitionis divinæ ac religionis negotio prima ordine est auctoritas, secunda ratio.

In Negotio religionis prior est auctoritas.

1. Tum quia divina tam alta sunt ac supra naturam posita, ut omnium confessione ac voto nemo verum penitus deprehendat, nisi à DEO ipso nuntiatum, aut per homines à DEO illuminatos. Ad falsum quippe in religione deprehendendum multum valet ratio vel sola: ad verum autem non item. Gentiles philosophi agnoverunt falsitatem Idololatriæ, idque ratione agnoverunt etiam contra auctoritatem Sed hac ipsa ratione usi de vero DEI cultu paucissima invenerunt, ad quæ ipsa Plato alique assidue fatentur se magis sermone veteri hominum DEO origini præ-

ratio valet ad falsum.

non ad verum invenendum.

Probarur
sensu com-
muni.

propinquiorum, quam sua ratione per-
venisse: unde optabat saepe Plato, ut
aliquis de divinis ad ipsos veniret, do-
ceretque verum de divinis sensum. Vid.
Cap. XII. Them. VII. Eadem de causa
omnes prope gentes sicubi vident homi-
nem, quem putant à DEO illumina-
tum, accurrunt, audituri ex ipso nun-
tium divinum. Hinc constituti ubique
gentium sacerdotes, qui frequentius
cum DEO agendo illuminati auctores
fierent reliquis, quid de DEO sentien-
dum, quidve erga illum agendum. Hinc
denique ex Philosophis manus faciles
dedere Christo Platonici, qui auctorita-
ti jam antè primas partes in divinis de-
tulerant: difficiles aut nullas Peripate-
tici, qui putabant omnia se ratione
ometiri posse. Hæretici, Athei, om-
nesque hodie infideles ideo aberrant à
verò, quod *rationem suam* præferant
auctoritati. Legatur Evangelium de
cæco nato, Joan. cap., V. Hæc hæc-
tenus dicta jam observavit Lactantius
Divin. Instit. Lib. II. *Impugnata sunt*,
inquiens, *à prudentioribus falsa reli-
giones, quia sentiebant esse falsas: sed
non est inducta vera, quia qualis & ubi
esset ignorabant.* Causam profert Lib.
I. *Quia veritas, id est arcanum summi
DEI, qui fecit omnid, ingenio ac pro-
priis sensibus non potest deprehendi; alio-
qui nihil inter DEUM hominemque di-
staret, si consilia & dispositiones illius
majestatis æterna cogitatio assequeretur
humana. Quod quia fieri non po-
tuit, ut homini per se ipsum ratio divi-
na innotesceret; non est passus hominem
DEUS lumen sapientiae requirentem di-
utius aberrare, ac sine laboris effectu va-
gari per tenebras inextricabiles: operuit
oculos ejus aliquando, & notionem ve-
ritatis munus suum fecit, ut & huma-
nam sapientiam nullam esse monstraret,
& erranti ac vago viam consequenda
immortalitatis ostenderet.* Quæ via non
alia fuit quam fidei, quæ auctoritate
constat non scientia. Et rursus Libro
VII. ait: *Causa errorum omnium philo-
sophis hæc fuit, quod rationem mundi,
quæ totam sapientiam continet, non com-
prehenderunt. Ea vero sensu proprio
& interna intelligentia non potest com-
prehendi, quod illi SINE DOCTORE
PER SE IPSOS facere voluerunt, ita-
que in varias sibi que saepe contrarias sen-
tentias inciderunt.* - - - *Nulla est
humana sapientia, si PER SE ad notio-
nem veri scientiamque nitatur. Homo
autem non cogitando aut disputando asse-
qui eam potest, sed DISCENDO &
AUDIENDO AB eo, qui scire solus
potest & docere.* Sanctus quoque Tho-

mus his consentanea loquitur 2. II. Qu.
II. art. IV. in Corp. *Ratio enim humana
in divinis est multum deficiens: cujus
signum est, quia Philosophi de rebus hu-
manis naturali investigatione perscruta-
ntes in multis erraverunt & sibi ipsi
contraria senserunt. Ut ergo esset in-
dubitata & certa cognitio apud homines
de DEO, oportuit, quod divina eis per
modum fidei traderentur, quasi à DEO
dicta, qui mentiri non potest.*

2. Quid quod ne humana quidem Humanas
cognitiones
ordinarie
præcedit au-
thoritas. cognitio ulla acquiratur, nisi auctori-
tate præcedente. S. Thomas id loco mox
citato ostendit, & nos experientia ma-
gistra ostendimus Cap. III. Them XVII.
& in *Larva detracta.*

3. *Lamindus Pritanius* in primo Li- Pritanius vs-
sus contraria
sentire. bro de moderamine ingeniorum in ne-
gotio religionis cap. I. decernit, Ratio-
nem præcedere debere, auctoritatem
sequi. Si attendo, quam ipse rationem
vocet, non teneo, quomodo secum co-
hæreat. Cap. III. ait: *Rationis nomine
hoc loco intelligimus vim & lumen in-
tellectus ad dignoscendum verum & fal-
sum, bonum & malum: simulque eam
vim, per quam rationalis anima à certis
sibi que notis præmissis certum aliquid
argumentando deducens sibi illud aut aliis
persuadet.* Pauloque post docet Huma-
nam rationem quædam semina contine-
re veri & boni insita ab ipsa natura, id-
que in pueris patere, qui decepti do-
leant. Tum ex consuetudine librorum
ac hominum illas ideas aut latentes ex-
citari aut immitti peregrinas & novas.

4. Igitur Rationis nomine Pritanius
jam subjectum ratiocinationis, seu in-
tellectum humanum; jam ipsas ideas
seu objecta formalia intellectus; jam
etiam habitum dialecticum vel saltè
facultatem discurrendi intelligit. Ve-
rum de Ratione hoc modo sumpta ne-
mini potest esse dubium, quin ea præ-
cedat fidem, omnis enim potentia prior
est actu: fides autem est actus poten-
tiæ intellectivæ, seu animæ.

5. Propius ergo ad rem accedit Pri-
tanius, quando Rationem distinguit in
rationem *intrinsecam* & *extrinsecam*.
Et hoc modo ratio sumpta non est in-
tellectus, neque simpliciter objectum
intellectus, sed aliquid in rebus situm.
Ratio enim *intrinseca* est connexio phy-
sica aut metaphysica rerum, intellectui
repræsentanda. Ratio *extrinseca* est
connexio moralis & convenientia indi-
ciorum cum persona indicante. Sive,
ut ipse Pritanius explicat, ratio exter-
ior consistit in *credulitate* & *persuasione
prudente*, hoc est in extrinsecis argu-
mentis talibus, quibus credi possit.

6. Quo

Reipsa non
est contra-
ria.

6. Quo rite posito nobiscum plane Pritanius sentit. Is enim primum negat, rationem intrinsecam præcedere debere fidem seu assensum rebus divinis præstandum; quia connexionem metaphysicam divinorum capere non est nostrum, nisi singulari dono DEI. Deinde docet, Rationem *extrinsecam* debere præcedere fidem illam seu assensum divinorum, quæ ratio extrinseca eum nihil sit aliud, quam *credulitas*, credulitas autem ex auctoritate proficiatur; manet profecto, auctoritatem in negotio religionis præcedere.

De motivis
credibilitatis.

7. Alias Pritanius rationes extrinsecas vocat consueto suo nomine *Motiva credibilitatis*: motivum autem seu principium credibilitatis non est ratio; ratio enim est principium scientiæ aut opinionis. Est vero motivum credibilitatis auctoritas, ideo enim credibilis fit seu credi potest aliqua res, quia auctoritas illud asserit, sicut credibile est Julium Cæsarem Romæ imperasse & occisum esse, quia ejus rei tot nobis sunt auctores.

Theologi la-
te tractant.

8. Hoc argumentum ante Pritanium auctissime ac copiosissime pertractarunt celeberrimi Theologi scholastici, neque ita lubricum reliquerunt, ut aliquibus incautis esse potest Pritanii liber non satis separans separanda. Quærunt itaque Theologi: Quid sit illud, quod nos moveat ad credendum ipsi alicui doctrinæ aut propositioni divinæ? Et respondent uno ore, hoc motivum non esse rationem intrinsecam supra explicatam, sive representatam nostro intellectui connexionem metaphysicam prædicatorum essentialium DEI &c. Quia hæc intellectui naturaliter plerumque est impossibilis. Sed dicunt Theologi, motivum, cui assentiamur objecto alicui divino, esse Revelationem, manifestationem, locutionem aliquam, verbo auctoritatem DEI, quæ animo ita firmiter obversatur, ut captivum se huic submittat, quemadmodum discipulus se submittit auctoritati dicentis magistri apprehensæ; etiam ubi nihil rationis videt, cur aut quomodo se habeant magistri præcepta. Atque hæc denique auctoritas seu veritas DEI loquentis seu Revelantis est ac dicitur *Motivum formale credendi*. Quicumque enim animo suo apprehendit, hoc vel illud sibi esse à DEO dictum aut revelatum (undecumque demum hanc revelationem didicerit, sive interno quodam illapsu numinis, sive externo significato) is DEO auctori negare assensum sine piaculo nequit.

Motivum
CREDEN-
DI quod-
dam?

9. Altera autem jam nascitur quaestio: unde homini constare possit de revelatione facta? An ratione intrinseca seu formali, an extrinsecis signis & testimoniis probanda sit? Et quaestio instituitur de nobis, qui jam non immediate à DEO accipimus tales revelationes, sed revelationes ac manifestationes aliis atque olim factas accipimus per eosdem per manum secundam, tertiam, decimam, aut centesimam?

10. Nam illi, qui primi acceperunt revelationem, paulo aliter ducebantur quam nos: v. g. Mulier Samaritana cum Christo loquens ipsamet audivit & plane ratione experimentaliter intellexit, Christum scivisse abscondita: & ex hac scientia intulit, ipsum esse virum divinum. Hæc scientia non fecit Christo auctoritatem apud mulierem, sed fuit medium agnoscendi. Contra nos, qui eandem historiam legimus in libris, audimus ex suggestibus ecclesiæ, discimus hanc divinæ virtutis manifestationem seu locutionem, non scientia aliqua experimentaliter, non demonstratione per causas ducta, sed auctoritate dicentis ecclesiæ. Revelatio enim est *Facti*: Facta autem his tantum duobus modis in nostram notitiam perveniunt: experimento ipso, aut testibus, aut effectuum existentia.

Facta non
possunt ra-
tione pro-
bari.

11. Quidquid igitur est tale, quod nobis probet, Revelationem divinam nobis veraciter per media tradi, illud dicere solemus *motivum credibilitatis*, quia hæc sunt media, per quæ nobis humano modo possibile fit, ut fidem deinde ipsis revelationis objectis adhibeamus. Quodsi enim hæc motiva nobis non adessent, non possemus ulterius ad credendum procedere.

Motivum
CREDIBILITATIS
quodnam?

12. Quidquid jam de his motivis credibilitatis disputetur, dico, in nostra hodie fide, qui mediate accipimus revelationem, ordinarie semper auctoritas ante rationem est. Ordinarie semper credimus primo testimonio referentis ecclesiæ: deinde demum sapientiores saltem disquirunt & librant, unde, quam magna aut gravis sit hæc auctoritas, & quibus momentis stet? quod tamen non infrunite, imo cum magna circumspectione est agendum. Nec Pritanius ipse aliter se ad divina pervenisse dicere poterit.

13. Imo ipsa momenta, per quæ testimonium ecclesiæ videtur probari & nobis innotescunt non ratione sed auctoritate

Miracula &c.
nobis inno-
tescunt non
ratione sed
auctoritate

dis-

diffusa, successio continua sacerdotum, unitas doctrinae per tot loca ac tempora. Hæc quidem nos præteserunt: & omnia sunt facti: itaque ad nostram cognitionem veniunt per testimonium, id est per auctoritatem. Unde enim in animo meo concepì, martyres occubuisse? in India prædicari Christum? doctrinam hodiernam esse eandem quæ fuit ante annos mille? Hæc libros esse Matthæi, Pauli, Irenæi, Augustini, Gregorii? Nequeunt hæc ratione mihi demonstrari, sed auctoritate testium nituntur, qui cum sint tanti, & divina aliqua virtus eis vim addat, nequeo dubitare de eorum assertione. Sicut nequeo dubitare, nisi sim stolidus, extra meam patriam dari agros & homines & aërem, quamvis id nec experimento viderim, nec quisquam ulla ratione demonstrare id valeat.

Theologi evidentiæ aut probabilitatem credibilitatis exigentes

non sunt contrarii.

Certitudinem moralem omnes exigunt.

Suarezii probatio.

14. Ceterum Theologi pro foecunditate ingenii sui non pro necessitate disputant: utrum credibilitas hæc revelationis factæ debeat homini esse evidenter proposita, an sufficiat probabiliter proposita credibilitas. Si recte perspicitur, videtur his de nomine: nam evidentiæ talem, quæ sit ratione demonstrata & scientifica, nemo unus desiderat in vasculo tam infirmo. Rursus Probabilitatem talem, quæ sit conjuncta cum formidine oppositi, atque adeo sit mere opinativa, nemo unus admittit sufficientem esse in re tanti momenti. Igitur omnes petunt certitudinem talem; quæ sit major omnibus oppositis, & hæsitationem excludat, aut infirmitatem assensus. Seu ergo illam certitudinem dixeris evidentiæ, seu probabilitatem, seu prudentiam, de nomine nihil interest, dum constat de re. Et quisquis pugnat, auctoritatem seu motiva hæc credibilitatis in religione nihil aut minus valere, is in pugnat vim TRADITIONIS, quæ tamen post divinam immediatam illuminationem est medium unicum ordinarium ad fidem. Vid. Pouget Doctrina Christiana seu Institutiones Catholicæ Part. II. Sect. II. Cap. II. §. 4. Suarez de Fide Disput. V. & disp. IX.

12. Suarez ergo Disput. III. de Fide, Sect. VIII. num. 5. ait: *Quando Fides proponitur mediate per prædicatores, certum de fide est, & experimento cognitum, non esse necessariam evidentiæ divini testimonii; quia constat, simplices fideles, & omnes sic (id est, mediate) credentes non habere hanc evidentiæ ipsius revelationis, sed solum credibilitatis ejus. - - - Ex his ergo satis constat, non esse de necessitate fidei, secundum se P. Desing. Pars II.*

spectata, evidentiæ DEI revelantis, seu quod revelatio fit à DEO. - - - Nam quod per se alicui convenit, semper & ubique convenit. Et quando idem Suarius Disput. IV. num. 5. videtur evidentiæ requirere, loquitur ibi non de evidentiæ revelationis factæ; sed de evidente propositione ipsius objecti fidei, quæ diversa ab hac quæstio est.

Scottus

13. Scotista quoque communiter tenent cum Scoto in III. sentent. Christianam religionem esse quidem evidenter credibilem, sive evidentiæ moralis constare de auctoritate divina eidem religioni inhærente. Non autem semper necessarium esse ad judicium practicum de credendo seu assentiendo, ut evidentiæ morali constet. Quia major fidelium pars est incapax ad obtinendum naturæ suæ viribus (de his solis hic est sermo) talem evidentiæ; cum tot res ac tot argumenta, quæ ad hoc probandum requiruntur, non possit complecti. Fieri enim potest, ut aliqui etiam sacerdotum non habeant semper in promptu sufficientia argumenta ad probandam revelationis existentiam, ut ait Mastrius in III. Sentent. Disp. VI. Qu. X. art. II. Quibus hæc non sufficiunt, ii consulant etiam Contentorum Thomistarum in Theologia Mentis & cordis Lib. VII. Dissert. II. Cap. II. Speculatione II. & alios passim doctores.

14. Nec valet Prætanus multum, quando urget: *Prudentem esse debere assensum fidei, & hinc præcedere debere dubitationem, & dubitationes rationibus tollendas esse.* Nam prudens est assensus etiam sine evidentiæ & sine dubitationum ultro excitatarum resolutione per rationes; modo tanta sit certitudo, qua majorem respectivè ad tempora & personas &c. non potest habere. Vid. Mastrius loc. cit. num. 305. Suarez de Fide disput. IV. Sect. V. num. 8. & 10. Exemplum esto Codex Juris civilis. Is recipitur à nostris civibus, advocatis, iudicibus, doctis, indoctis. Eas leges esse à Constantino, Theodosio, Honorio, Justiniano, denique ab Imperatoribus latas, & Imperatorem locutum esse multis etiam iudicibus non evidenter constat; quorum sunt forte perpauca, quæ ratione vel una aut argumento id probare ausint, nec forte unquam talem probationem audiverint. Prudenter tamen credunt locutum esse auctoritative imperatorem: & ex hac auctoritate credita sine ulla hæsitatione conformiter his locutionibus & ferunt sententias & admittunt, & vitam civilem secundum hanc auctoritatem ordinant, secundum hanc hominum fortunas vitam sanguinem

Prætanus prudentem assensum ita exigent.

nemque regunt : non ordinaturi, nisi certo crederent.

Non debuisset forte dubitationibus januam aperire.

Dubitandum autem esse ad hoc ut certo credas, paradoxum videri potest. Simplicioribus hoc Pritanii consilium est magno periculo, neque hoc illis ipse suadet: at illi tamen ex decem ecclesiæ partibus saltem novem cum dimidia efficiunt. Sapientes & docti ipsi vident, nam tantum ipsis in ratione sua fiducia sit, ut huic se pelago tuto committant. Viderint autem, ne evanescant in cogitationibus suis, neu dum rationem, quæ nihil profuit philosophis & hæreticis, sectantur, amittant fidem, quæ sola prodest. Vereor certe, ne D. Pritanius, dum *regnum rationis* hodie invalescens etiam in aliis libris suis tantopere prædicat, pusillis multis aut semidoctis occasio ruinæ sit. Non enim omnes passim, imo Phœnicis instar, paucissimi sunt in orbe terrarum tam sublimi vastoque ingenio, quanto magnus ille vir: cujus arma suo pede dimensa non congruat nobis pumilis & humi reptantibus. Nam qui dubitat de ipsis motivis credibilitatis, unde dubia resolvet? Ex ratione sua? At qui se sibi magistrum constituit, stulto se discipulum subdit. S. Bernard Ep. 87. *Cunctis pene Sapientibus contingere solet, in rebus videlicet dubiis plus alieno se quam proprio credere iudicio.* Idem Epist. 82.

Quod Manichæi promiserant.

15. Manichæi hæretici, ut populum à Catholica religione aversum ad se pertraherent, criminabantur, Catholicos irrationabiliter credere, quia rationem credibilem non antè redderant, quam fides esset accepta. Illi vero promittebant, nihil se tradituros, cujus rationem credendi non ante reddidissent: profitebantur adeo *regnum rationis*. Id quidem Manichæi nequam præstare potuerunt, sed aut frivola tradiderunt, aut inter se pugnantia, aut ad hoc redacti plerumque sunt, ut auditorem prius credere multa juberent; aut in aliis refutandis disertis in suis probandis infirmi fuerint. S. Augustinus Ratione præcipue in juventute delectatus hac velut esca ab his seductus fuerat, ut Manichæorum se discipulum profiteretur. Professus hanc hæresim: rationem promissam nequaquam invenit: transit igitur in castra saluberrimæ auctoritatis, librumque ea de re conscripsit, qui est de *Utilitate credendi*, ubi amplissime probat, Fidei præcursores non esse rationem sed auctoritatem ante rationem, non tamen exclusam rationem.

Confutati à S. Augustino.

16. Personatus aliquis *Phereponus* Phereponi qui & ipse ob aliqualem Critices (id est mos fert) scientiam visus est sibi *regnum rationis* adeptus esse, cœpit tum Patres reliquos, tum præcipue Augustinum traducere, velut hominem alienorum antesignanum, Crimini ergo ei dabat, proditam veritatem, hoc est, velle Augustinum, ut stupida sit, & asmina religio Christiana, quæ credere juberet exclusam rationem, forte etiam contra illam. Sub Phereponi larva Joannem Clericum, criticum Batavum latere, ipse non inficias ivit Angelo Quirino nunc Eminentissimo Cardinali episcopo Brixienti; unà professus, Augustino se pretium summum omnium Patrum facere, Phereponianas autem notas se confecisse non ex doctrina Augustiniana contemptu; sed quod res omnino iniqua sibi videretur, Batavos magistratus ejusdem doctrinæ auctoritatem obtendentes fas sibi esse arbitrari, quosvis adparecedum Dordracenæ synodi decretis adigere, perinde ac si in ea regione post detractum Romana Inquisitionis jugum, aliud quodammodo durius conscientis incolarum imponi per ea decreta, a quo animo tolerare quis posset, E. C. QUIRINUS Commentar. de Reb. pertinentibus ad ipsam. Part. I. Lib. I. Cap. III. p. 47. Itaque non contemnendam adeoque nec falsam & futilem Augustini doctrinam agnovit Clericus, sed veram: & tamen eam impugnavit, causa non populi, non animarum, non virtutis, sed metu, ne *regnum rationis*, id est spiritum suum privatum sequendi infinita libido everteretur, quæ libido frœnum ecclesiæ Catholicæ ab Augustino explicatum excusserat.

Augustinum traduxit.

pravo amore regni rationis speravit.

17. In hunc consurrexit Pritanius, ejusque imprudentiam castigavit. Verum quoniam *regnum rationis* etiam ipsi res videtur magna & ceteris eminentior, voluit in ipsa confutatione huic consultum. Hinc factum est, ut, cum alii dicunt fidem Christianam præcæli debere à motivis credibilitatis, traditione & auctoritatibus; ipse Pritanius maluerit dicere, præcedere debere *rationem* extrinsecam; quamquam revera ratio extrinseca aut sit ipsa auctoritas, aut per auctoritatem nascatur. Ita factum est, ut Pritanius adversarium sibi fecerit Augustinum, quem defendendum suscepit. Si enim Pritanius dixisset, auctoritatem præcedere, notitiam & agnitionem qualemcumque sequi, dixisset idem quod Augustinus: Nunc Pritanius maluit pro voce auctoritatis uti nomine *rationis*,

Pritanius illum confutans, in regnum rationis & ipse proditor.

is: igitur occasionem praebuit aliis suspicandi, ipsum ab Augustino dissentire. Augustinus enim passim & constanter, illo praesertim libro, adeo rationem antecedentem rejicit & auctoritatem antecedentem requirit, ut damnare Pritanium videatur, qui rationem, nomine saltem talem, praecedere debere contendit.

Augustinus
Pritanio ad-
versus vide-
tur.

18. Augustinum porro rationem in genere posteriorem statuere, nec eam ante fidem requirere sed auctoritatem, planum est ex toto libro, ut Cap. VII. num 14. &c. & Cap. VIII. Suummet quondam aberrantis exemplum refert, & concludit: *Vera religio, nisi credantur ea, quae quisque POSTEA, si se bene gesserit dignusque fuerit, assequantur atque percipiat, & omnino sine quodam gravi auctoritatis imperio iniri recte nullo pacto potest.* Neu vero Pritanium contendat, Augustino hic intelligi rationem *intrinsicam* postea assequendam; observandum est, hic non posse intelligi rationem *intrinsicam* rerum credendarum naturalem, quae nec ante nec post fidem haberi de divinis mysteriis potest; sed talem quae bonae vitae concedatur ac donetur: id est supernaturalem quandam illuminationem.

Patrum quorundam dicta huc pertinentia.

19. Post longam hanc tibi forte inutilem digressionem juvat pauca quaedam Patrum in hanc rem monita subnectere, docentia, ne in religionis negotio curiosius quaeras rationem praefide & auctoritate sectari; quod faciens *& tibi eris auctor periculi, & ceteris temeritatis exemplum.* S. August. de Util. Cred. Cap. X. fin.

Sanctus Ambrosius Lib. 1. de Abraham. Cap. III. n. 21. *Bonum est, ut rationem praeveniat Fides, ne tanquam ab homine ita à Domino nostro rationem videamur exigere. Etenim quam indignum, ut humanis testimoniis de alio credamus, DEI oraculis de se non credamus?*

Idem Ambrosius Lib. I. de Fide Cap. XIII. n. 84. *Aufer hinc argumenta, ubi Fides quaritur. In ipsis gymnasiis suis jam dialectica taceat. Non quaero quid loquantur philosophi, requiro quid faciant? soli in Gymnasiis suis remanserunt. Vide, quam fides argumentis praeponderet. Illi quotidie à suis consortibus deseruntur, quia copiose disputant: isti quotidie crescunt, qui simpliciter credunt. Non creditur Philosophis, creditur piscatoribus; non creditur dialecticis, creditur publicanis. Philosophi non tantum impugnabant rationes *intrinsicas*, sed & rationes extrin-*

R. P. Defing. Pars II.

secas seu motiva credibilitatis. Hi debellati sunt non rationibus extrinsecis non intrinsicis, sed auctoritate & fide.

S. Augustinus varie id argumenti persequitur, ut Lib. I. de Trinitate Cap. I. n. 1. & 3. Item Lib. XIII. contra Faustum, maxime Cap. XIV. & XVIII. & ibidem Lib. XII. Cap. XLV. aliisque multis locis. Et Libro de Utilitate credendi Cap. XVI. moratam plane sententiam dicit. Cum enim Cap. XIII. probasset, hominem stultum, id est nondum sapientem non posse neque ipsam sapientiam agnoscere, neque certum doctorem sapientiae, donec purgetur ejus animus. Si enim ipsi inesset sana ratio, qua verum doctorem à falso discernere evidenter posset, non esset stultus, nec indigeret doctore; tum C. XVI. pergit: *Sola est auctoritas, quae commovet stultos*, ut ad sapientiam festinent. *Quamdiu intelligere sincere possumus, auctoritate quidem decipi miserum est, sed certe miserius non moveri. Si enim DEI sapientia non praesidet rebus humanis, nihil est de religione satagendum. Sin vero & species rerum omnium, quam profecto ex aliquo verissimae pulchritudinis fonte manare credendum est; & interior nescio quae conscientia DEUM quaerendum Deoque servientium meliores quosque animos quasi publice privatimque hortatur; non est desperandum, ab eodem ipso DEO auctoritatem aliquam constitutam, quo velut gradu certo innitentes attollamur in DEUM.* *Hac autem seposita ratione, quam sinceram intelligere, ut saepe diximus, difficilimum stultis est, dupliciter nos movet partim miraculis, partim sequentium multitudine.* Deinde facit aliquem objicientem: *Nilil horum est necessarium sapienti.* Et mox respondet: *Quis negat? Sed id nunc agitur, ut sapientes esse possimus, id est, inherere veritati: quod profecto sordidus animus non potest. Sunt autem sordes animi, ut brevi explicem, amor quarumlibet rerum praeter animum & DEUM: à quibus sordibus quanto est quis purgator, tanto verum facilius intuetur. VERUM IGITUR VIDERE VELLE UT ANIMUM PURGES, CUM IDEO PURGETUR UT VIDEAS, PERVERSUM CERTE, ATQUE PRAEPOSTERUM EST. Homini ergo non valenti verum intueri, ut ad id fiat idoneus, auctoritas praesto est; quam, ut paulo ante dixi, partim miraculis, partim multitudine valere, nemo ambigit.*

H 2

Item

Idem *Augustinus* Libro de Vera Religione Cap. 34. *Anima*, inquit, *medicina distribuitur in Auctoritatem & rationem. Auctoritas fidem flagitat, & rationi preparat hominem. Ratio ad intellectum cognitionemque perducit. Quamquam neque auctoritatem ratio patitur deserit, cum consideratur, cui sit credendum: & certe summa est ipsius jam cognita atque perspicua veritatis auctoritas.*

Paucis pro more rem absolvit *S. Thomas*: 2. II. Qu. II. Art. I. ad 1um *Fides*, ait, *non habet inquisitionem rationis naturalis demonstrantis id quod creditur; habet tamen inquisitionem quandam eorum, per quæ inducitur homo ad credendum: puta quia sunt à Deo dicta & miraculis confirmata. Quæ tamen ipsa non nisi per auctoritatem & traditionem discimus* Adde *S. Ambrosium* Lib. I. de Jacob Cap. I. & *Pritanium* Lib. I. Cap. XI. fin. & Cap. XII. init.

Fides infusa præcedit rationem omnem.

20. Hæc hætenus de fide & assensu naturali jure naturæ debito etiam Christianæ religioni. Nam fides divinitus infusa per illapsum ac motionem internam, omnino potest ac solet præcedere rationem & externam & intrinsicam. Idem enim DEUS, qui animæ ante non intelligenti dedit, ut intelligere posset naturalia, dat etiam assentiri supernaturalibus ante quam intelligat. Ut Saulo accidit, qui spirans minarum & cædis in Christi membra subita luce intus perstrictus eodem momento servum se Christi professus exclamavit: *Domine, quid me vis facere?* Nunquid hæc fidem ratio ulla præcessit?

Obiectio. Revelata esse supra naturam, nec credenda. Solvitur.

Tbema XII. Vane obicitur: Revelata sunt supra naturam: natura non potest ea capere: ergo naturaliter non obligamur ad iis assentiendum.

R. 1. Causa prima est supra naturam & tamen tenemur eam agnoscere.

R. 2. Quando DEUS aliquo modo se communicat cum creatura, tum jam non omnino est supra illam. Communicat autem se per ipsam revelationem, per miracula, per auctoritatem & perpetuitatem Ecclesiæ suæ datam: quæ sunt media manifestativa extraordinaria, sicut gubernatio mundi est ordinarium.

R. 3. Argumentum probat nimium, ergo nihil: nempe probat hominem non posse quidem credere seu assentiri: sine miraculo.

R. 4. Sophisma est in æquivocatione verbi capio. Sicut hoc: avicula non potest capere fontem: ergo nec bibe-

re de fonte. Sic idiota non capit demonstrationes philosophi, illas tamen credit. Vid, *S. Thomas* contra Gentes Lib. I. cap. III. & 2. II. Qu. II. art. III. V.

Them. XIII. Jure naturæ obligamur cavere ea, quæ Fidei & agnitioni divinorum sunt contraria, aut nobis possunt vicinum periculum erroris procreare:

Qualia sunt 1. In dubium vocare, quæ confirmata auctoritate vera de DEO didicimus, 2. Disputationem suscipere cum infidelibus, nisi probe munitus sis. Vid. *S. Thomas* 2. II. Qu. X. art. VII. *Suarez* de Fide Disput. XX. Sect. I. 3. Legere aut non prohibere libros atheorum, Naturalistarum, hæreticorum & indifferentistarum. *Suarez* loco cit. Sect. II. 4. Jurare naturæ aliquorum heterodoxorum studere, quorum scribendi scopus fuit fidem revelatam deturpare & ex animis ejicere. 5. Multo magis fidem, DEUM ac divina abjicere. Idololatriam committere &c.

Tenemur cavere agnitioni divinæ contraria.

Dubia.

Disputationes incautas, Libros infideles.

Jus naturæ servatum.

Idololatriam &c.

Probat.

1. Juris naturæ est & quidam negativæ præcepti semper obligantis, abstinere ab his quæ servituti nostræ graviter adversantur, & quæ ab ultimo fine abducere nos propinquo periculo possunt. Hæc autem, quæ numeravimus, sunt ejusmodi. Igitur ea jure naturæ tenemur vitare.

2. Quapropter *S. Paulus* & Ecclesia divinè constituit, ne ordinarie saltem pro episcopis assumantur neophyti seu recens ad fidem conversi; quia ordinarie posset esse periculum, ne non satis sint in fide confirmati, & doceant prava.

3. Ideo *Plato* etiam in suis legibus constituit, ut male de divinis sentientes excommunicarentur. *In correctionis carcerem non minus quam quinquennium permansuros iudex conjiciat. Quo in tempore nullus cum ipsis civium colloquatur, præter eos, qui nocturni catus participes sunt, hi vero admonentes ad salutem animæ colloquantur. Cum autem vinculorum tempus exactum fuerit, qui modestior factus est, una cum modestis habitet: quod si rursus impietatis crimine condemnabitur, morte plectatur.* Hæcque constituit in eos, qui in se solis ita desipiunt.

Platonis lex de impiis excommunicanda.

4. De illis autem, qui ad se multos alliciunt attrahuntque & lenocinio idiotas, domos item & civitates universas conantur perdere, jubet in abstrusis carceribus vinciri, nec ullum liberum unquam ad eum accedere. Et si moriatur, cadaver extra fines regi-

onis

onis projici insepultum, quin cuiquam liceat eum humare. Quodsi enim nummorum adulteratores plecti fas est eorumque fraus arcenda, quanto magis id convenit in adulteratores doctrinæ divinæ?

De libris
circa mo-
res edendis.

5. Idem etiam Plato damnat vetatque in Republica legi Homerum & Hesiodum & similes iis Poëtas, qui solent apud Græcos morum erant scriptores? quod DEO inconvenientia [c]anerent. Lib. II. De Republ. At heterodoxi aliqui scriptores inconvenientia DEO etiam ipsi scribunt vel principia juris talia statuunt, ex quibus sequi possit, hominem sic factum à DEO, ut finem in commodis hujus vitæ habeat: ut præmia boni nulla; ut poenæ injustorum qui tota vita potentes fuerunt, nullæ sint: ut improvidus argui DEUS injustusque possit: ut præcepta naturæ servari nequeant: ut Christus quamquam DEUS Juris constituendi vim in alios prorogare non potuerit, sed Ecclesiæ Christi jura hinc à conventiculis hominum, hinc à tolerantia principum proficiantur: aliaque quæ alibi exagitavimus, in *Larva detracta*.

6. Rursum Plato vetat edi aut scripto communicari, legique, quæ ad mores pertinent, nisi à custodibus legum examinata atque approbata. *Nemo poëta præter civitatis leges & justa vel honesta vel bona fingere quidquam audeat. Nec liceat, quæ composuerit, ulli privatorum ostendere, antequam constituti hac de re judices legumque custodes & viderint & approbaverint.* L. VII. de legibus.

7. Hæcque omnia Plato non ex sacris nostris literis didicis, aut divina revelatione, sed naturali lumine rationis; ut frivola sit & temeraria heterodoxorum insultatio, cum Catholicam ecclesiam inculant tyrannidis, ut quæ contra rationem & contra naturæ jura prohibeat consortium falsæ & impia docentium, eorumque libros legere & scholas pestilentiæ frequentare prohibeat. Imo contra naturæ jura delinquant, qui ea non prohibent, si periculum appareat.

8. De vitiis autem & peccatis contra DEI agnitionem ac cultum vid. amplissima Doctrina S. Thomæ 2. II. Qu. X. usque ad XV. & Theologi in illam partem.

CAPUT IX.

De Officiis Spei in DEUM.

Illicitum
spem sum-
mam in se
aut creatura
ponere.

Thema. I. **J**ure naturæ illicitum est spem summam ac ultimam ponere in sese, aut in alio homine, aut qualibet creatura, aut fortuna ac fato tanquam diversis à voluntate DEI.

1. Omnis enim homo, omnis pura creatura agnoscitur serva, subiectaque altiori domino: summa autem spes non potest sine injuria poni in subdito, sed debet poni in summo. Vid. Cap. IV. de fine ultimo.

2. Fortuna si à DEO distinguatur sive à DEI providentiâ ac gubernatione, nihil est præter inane nomen. Idem de fato.

3. De spe in homine collocanda vid. S. Thomas II. 2dæ Quæst. XVII. Art. IV De Præsumptione sui vid. idem ibid. Quæst. XXI. Qua sui præsumptione peccat stoica cacosophia. Non enim tantum suis solis viribus omnes passiones deprimere, sed & puritatem DEO æqualem aut omnino majorem consequi, jactabant. *Hæc dicit Domi-*

mus: Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus, Erit enim quasi myrica in deserto - - - Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus &c. Jerem. XVII. v. 5.

Them. II. Bonum quaecumque principialiter à DEO tanquam primo auctore omni boni, jure naturæ sperandum est.

1. Id agnoverunt & hodie agnoscunt omnes gentes, qui bona à DEO primaria petunt.

2. Sensus communis est, ut in rebus maxime arduis & ab omni creatura spe depositis homo naturaliter aspiciat ad auctorem Optimum maximum. Quod *TERTULLIANUS* in libro, Testimonium animæ dicto, latius gentilibus ostendit. Vid. P. Elbel Conferentiar. Part. II. num. 173. seq. *Natalis* Lib. V. Theol.

Thema III. Jure naturæ obligamur à DEO sperare non tantum hujus vitæ bona ac commoda, sed etiam alterius. *Hæc dicit Domi-*

1. Sensu communi constat animam corpori superesse: constat item animam in hac vita non semper accepisse commerita præmia, commeritasue poenas: constat, iustitiam infinitam & providentiam inallibilem non pati, ut aliquid mali sit sine pœna; aliquid boni sine præmio. Igitur constat, præmia animæ superesse post mortem.

2. Bonum naturâ petimus non qualeunque; sed ultimum ac summum; inquieti & non contenti omni bono quod summum non est. At summum nullum in hac vita adipiscimur: ergo naturâ ferimur ad alteram vitam. Vid. Cap. IV. Naturâ Igitur tenemur sperare. Them. I. Cap. VIII.

3. Sed neque præmia neque bonum summum potest tribuere nisi qui ipse est summus ac summe bonus DEUS. Ergo à DEO hæc speranda sunt.

4. Sine hac autem spe non potest consistere servitus proprie humana erga DEUM: nam qui in hac vita solum sperant, aut solum res corporeas, bestialem tantum spem haberent, & servirent ut jumenta pro pabulo ventris.

5. Pulcher est de spe futuri locus Platonis I. de Republica. *Certo scias, ô Socrates,* „ quod postquam eo devenit aliquis, ut brevi jam moriturum se opinetur, incidit in eum timor & cura quædam eorum, quæ in superiori vita neglexit. Etenim fabulæ, quæ de inferis dicuntur, quemadmodum eos, qui injuste egerunt, poenas dare oporteat, irritæ hæc tunc movent tunc animum, ne forte veræ sint suspicantem. Atque ipse sive propter senectutis debilitatem, sive quod alteri vitæ propinquior illa acutius inspicit, sollicitudinis & timoris plenus redditur, atque reputat examinatque, si quem injuriâ affecerit. Qui ergo invenit multas suas in vita iniquitates, ex ipso somno tanquam pueri frequenter excitus extimescit, & pessima in spe vivit. Qui autem nullius injuriæ sibi conscius est, huic jucunda spes semper adest. „ Quibus similia multoties Plato alique Philosophi insinuant, & Communis gentium sensus. *Eo pacto æquissimo* (inquit S. Augustinus) *ut qui mortalis talibus bonis paci mortalium accomodatis recte usus fuerit, accipiat ampliora atque meliora, ipsam scilicet immortalitatis pacem eique convenientem gloriam & bonorem in vita*

æterna. De Civit. DEI Lib. XIX. C. XIII. Legatur SUAREZ de Spe Disput. II. Sec. I. num. 6. affirmans nostrum Thema.

Thema IV. Desperatio igitur, cum Desperatio in DEUM fertur, seu potius à DEO au- fert hominem, est contra naturam: quia servituti erga DEUM repugnat.

In tali desperatione vel in via ad illam sunt omnes. 1. Animam immortalem negantes: 2. Omnes Athei: 3. Omnes Epicurei, in voluptate corporis bonum summum collocantes: 4. Omnes, qui manus sibi ultro inferunt, quod apud Romanos post everfam rempublicam cœpit esse frequens. 5. Illi etiam, qui præ acedia nullum conatum adhibent, nullam orationem, vota nulla ad consequendam amicitiam DEI, sed sine suo labore confidunt, bonum omne venturum, contra gnomen gentibus notam: Dii omnia labore vendunt. 6. Qui cum Epicureis providentiam negant, sed casu ferri omnia somniant. 7. Qui dæmoniorum opem sollicitant. 8. Qui sola fide seu assensione in divinas veritates perventuram ad DEUM animam sperant, absque ceterarum facultatum servitute. 9. Spe etiam in DEUM mala feruntur ii, quia sine mutatione vitæ per aliqua mere externa veniam consequi volunt; in quos multis locis invenitur Plato Lib. X. de Legibus, & alii. Et præcipue Christus declarat; *Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum celorum.* Matth. VII. v. 21. 10. Ad desperationem præparat timor seu pusillanimitas, suam tantum imbecillitatem considerans, neglecta bonitate ac potentia DEI.

Atque hæc omnia hisque plura accuratissime, uberrimeque pertractata sunt à quibusvis fere Theologis. Qui quamquam ex sacris sæpe literis loquantur, Naturæ tamen in his jura non evertunt, neque negligunt, sed rationibus exponunt. Negari enim nequit, quin eadem fides, eadem spes, eadem denique virtus utroque jure, naturali nempe ac politico, præcepta esse possit. plerumque sit.

Thema V. Juris naturæ est, post peccatum poenitentiam agere, id est, dolere ex animo: dolenda non iterum committere, & doloris remedium salutare à DEO sperare: nempe veniam culpæ, & expiationem aliojus poenæ, seu satisfactionem procurare.

I. Ita

* *Filæ:* plato non intelligit *figmenta*, sed veterum sermones & Traditiones orales, ut ex Gorgia & multis Platonis locis patet.

Probatum.

1. Ita docet fere concilium Tridentinum; Sessio. XXIV. Cap. I. *Fuit quidem penitentia UNIVERSIS HOMINIBUS: qui se mortali aliquo peccato inquinassent, QUOVIS TEMPORE ad gratiam & justitiam assequendam necessaria.* Si necessaria, omni tempore, ergo Naturali, non positive tantum Jure.

2. Idem esse Juris naturalis docet S. THOMAS III. Part. Q. LXXXIV. Art. V. I. Alexander NATALIS Tom. I. Theol. Dogmat. Lib. II. Art. III. Propos. III. Theophilus RAYNAUDUS Moralis disciplinae Distinct. I. num. 282. &c. adducens multos. & Dist. IV. num. 239 &c. Item idem Tomo IV. De virtutibus Lib. IV. Sect. III. num. 347. *Mastrius* Theol. Moral. Disp. X. Qu. II. loquens quidem de Spe supernaturali: qui tamen omnino de spe ac poenitentia naturali intelligi debet; cum loquatur de *mediis*.

3. S. THOMAS Lib. III. contra Gentes Cap. 158. prolixa, & accurata demonstratione hoc comprobatur. Nobis hic sermo non est ad homines brutos ac stupidos, quales sunt athei, quibus etiam aliunde evidenter demonstranda tamen ob eorum caecitatem sunt; sed agimus cum ingenuis & Europæis, præterea Christianis; itaque sufficiat pro omni ratione, quod talem poenitentiam delicti, talem reversionem voluntatis; talemque fiduciam in DEUM exigat plane *Servitus nostra essentialis* ac rationalis quam nobis incumbere omnes agnoscimus. *Nemo enim potest bene agere poenitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam.* S. Ambros. Lib. 1. de Poenitentia cap. I. n. 4. Quod autem attinet ad satisfactionem, ea est actus justitiæ vindicativæ, quam in internis aliquis etiam in se ipsum exercere debet. Vid. Scotus in IV. Sent. Dist. XVI. Qu. I. & in Reportatis Lib. IV. Dist. XIII. Qu. II. Ubi etiam probatur, Poenitentiam esse Justitiam. Et pulcre Quæst. III. *Mastrius* quoque in IV. Sentent. Disp. V. Qu. III. Art. I. late probat, Poenitentiam esse virtutem unam ex moralibus, & pertinere ad *Justitiam* partialem, conformiter sententiæ Scoti. Et cum *Cajetanus* aliique Thomistæ negant, poenitentiam esse justitiam, non negant illud absolute, sed in certo quodam sensu: id quod eorum ratio prodit, quæ hæc est; quia inter hominem & DEUM non datur *rigorosa* justitia. Ubi *rigorosum* non est ita intelligendum, quasi Thomistæ negarent, hominem rigoroze subijci DEO: sed quod justitia hominis

erga DEUM non habeat *rigorem scholasticum* definitionis justitiæ illius, quam scholasticis placuit dicere in *rigore justitiæ*, nempe eam, quæ perfectam æqualitatem induceret. Et in hoc sane sensu Poenitentia non est rigoroze justitia; quia homo haud dubie nunquam perfecte æquale potest refarcire aut satisfacere DEO. Quare nulla est inter duas scholas animorum sed fere verborum & explicationum discrepancia. Quod salvo sensu sapientiorum dixerim.

4. Hic porro est & fuit sensus non modo omnium philosophorum, sed omnium hodieque gentium. Vid. *STO-BÆUS* sermone 44. proœmio legum Zaleuci & Charondæ S. *AUGUSTINUS* Epist. 234. alias 21. *PLATO* Lib. X. de Legibus. Baro Herbert de *CHERBURY* de Religione gentium. Cap. XV. pag. 263. edit. Amstelodam: *PICARD* Ceremonies & Coutumes Religieuses Dissertatione de America. pag. 15. Anglus Alexander *ROSS* Religions du Monde. Ex cujus præfatione Num. 3. hæc transferre juvat ad tepidos urgendos. *Animadvertere*, inquit, *licet, sapientiores esse filios hujus seculi in generatione sua filiis lucis.* „ Illi nullam detrectant præ- „ nam, nullum onus, nec rejiciunt „ aut contemnunt rem ullam à sacer- „ dotibus suis aut sapientibus sibi im- „ peratam. Nullum est medium, quod „ non exquirant ad beatitudinem. Vi- „ de, ut sint alacres, devoti, & uf- „ que ad superstitionem Zelosi; ut „ prompti ad vigilandum, jejunandum, „ orandum, dandum eleemosynas, ca- „ stigandum corpus nonnunquam uf- „ que ad mortem. Nos contra ita fri- „ gidi, negligentes, laxi, tepidique „ in rebus ad felicitatem nostram æter- „ nam tantopere pertinentibus. Pa- „ rum ipsis videtur, quidquid ad servi- „ tium falsorum deorum impenderit; „ nos autem quidquid veri DEI ser- „ vituti impendimus, id omne in per- „ ditis numeramus. Illi Sacerdoti- „ bus suis honorem & obedientiam „ præstabant; nos contemnimus no- „ stros. Illis non erat satis coram ido- „ lis in genua procumbere, sed toto „ corpore prostrati pugnis tundebant „ pectora, solo allidebant frontem, la- „ cerabant cutem, carnem suam pro- „ scindebant, existimantes, hac ser- „ vatione diis suis reconciliandos, & „ nos &c. Falsi hi adoratores haud „ dubie contra nos in judicio confur- „ gent.

Ex sensu
communial.

Ac

Ac præsertim contra spurios juris naturæ doctores, qui omnem religionem spuriiis ratiunculis accommodantes aspera quæque ad superstitiones & stultitias & exercitia Juri naturæ repugnantia ablegant.

5. DD. Protestantes in Relationibus Germanicis ipsorummet de Missione sua Danica apud Malabares legere talia possunt Continuatione I. pag. 60. in scripto D. Ziegenbalk primi ibidem pastoris; ex quo pauca verba Latino sermone fideliter exprimam; „ Cum plurimis, inquit, istorum paganorum frequentissime colloquens ac disceptans affirmare nequeo vel unum mihi occurrisse Atheum, qui DEUM vitamque futuram negasset. Quin debeo adseverare, valde magnam ipsis inesse solitudinem acquirendæ futuræ beatitudinis. Hinc est, quod eorum multi futuræ vitæ intuitu omnia bona sua, domum, prædia, uxores & liberos abnegant, & in desertis absconditi gravissimam poenitentiam agunt. Vulgo autem Malabares isti gentiles adversus egenos admodum sunt misericordes - - - Hocque ipso anno (1708.) è vivis excessit regina Mankammahl ditionis Diruwárirátschium non procul hinc positæ. De illa mihi est relatam, magnum ab ea exstructum esse Brachmannum monasterium, in quo decem Brachmannum millibus quotidianus præbebatur cibus: præter multas magnas ædes, ubi omnes peregrini; & alias, ubi omnes pauperes alebantur. Id quod defunctæ filia regina utut teneræ etiamnum ætatis hæctenus continuat. Profecto si quis est populus, qui pretium eleemosynis staturat, is certe est Malabaricus, quique in hoc magnum Christianis nobis, sed & Judæis & Mahumedanis injicere pudorem possunt. Causa est spes beatitudinis. Ex suis enim libris discunt, DEOS sæpe mendicorum habitu ad ipsos venire, periculum facturos misericordis animi &c.

Et in iisdem relationibus Continuatione XV. pag. 32. cum Malabarum nonnemo interrogasset, qua ratione homo à peccatis liberari posset, huicque Ziegenbalkius multa de Christo & aliis ostendisset; reposuit alius his verbis: „ DEUM solum remittere & peccata & peccatorum poenas, certum est, nec demonstratione eget. DEUM etiam elementem & benignum esse, ad seseque confugientibus libenter dimittere peccata æque inter nos est

„ certum. Rursus DEI quendam filium esse, illumque hominem factum proque hominum peccatis esse passum, res est nobis non ignota, quippe, qui id denus historias inter nos habemus &c.

Quæro igitur DD. Protestantes præcipue (ex eorum enim numero testes malui adducere de Indorum sensu) num hic barbarorum sensus sit ex revelatione divina formali, an ex lumine naturæ? Si ex revelatione; duo ipsos præmunt incommoda. 1. Indorum libros divinitus revelatos fuisse. 2. Ex revelatione disci posse naturæ officia erga DEUM, nec revelationem excludendam ab hac disciplina. Si Indi non ex revelatione sed ex ratione & auctoritate humana ista didicerunt, sequitur hæc esse Juris naturæ, quia ex ratione innotescent, Si sunt juris naturæ; cur illi heterodoxi hæc officia præcipua in jure naturæ omittunt, aut negant: Recte adeo S. Augustinus Libro de duabus animabus contra Manichæos, cap. XIV. *Vox est ista natura. Neminem stultum rei bujus notitia deseruit, Hoc nobis nisi penitus insitum esset, periremus. Potest aliquis dicere, non se peccare: non autem sibi esse, si peccaverit, poenitendum, nulla barbaries dicere audebit.*

6. De naturali autem poenitentia laetius tractat Raynaudus Tom. IV. de virtutibus Lib. IV. Sect. III. à num. 347. ad 380. Videri etiam merentur ea, quæ meditatur Contenson Theologiæ Tom. II. L. XI. Part. III. C. I. Coroll. I. fol. 534. &c. Et legenda Platonis disputatio cum Polo, cum jam ad finem vergit de medicina injustitiæ, in *Gorgia*.

Thema VI. Quamvis naturaliter sit obligatus peccator ad revertendum seu poenitendum, tamen neque per hanc poenitentiam naturalem, neque per ullum medium in natura pure creata situm potest gratiam ac amicitiam recuperare: sed pendet hoc ex mere gratuita voluntate & per ordinariam providentiam indebito DEI munere. Sed per poenitentiam saltem aliquo modo disponitur, ut gratiam possit, non quidem mereri, sed recipere gratuito dandam; id est non tali dispositione, quæ sit aliqua causa meritoria gratiæ, sed tantum; quæ removeat impediencia saltem aliqua. Vid. Aguirre Theologiæ Anselmianæ Tom. III. Disp. CXVII, Sect. II.

1. Rursus is est sensus omnium gentium, qui veniam scelerum à Deo non aliter quam supplices servi à Domino rogant, sese humiliando sæpe usque ad mortem

Non tamen potest naturalibus mediis gratiam amissa recuperare.

mortem : sicut illi Indorum pœnitentes, qui curribus deorum simulacra deportantibus se substernunt, ut iisdem conterantur.

2. S. AUGUSTINUS Epist. 157. aliàs 89. num. 15. *Christi gratia salvi fiunt omnes, sive parvuli à lege peccati & mortis, cum qua nati sumus : sive majores, qui male utentes arbitrio voluntatis prævaricarunt legem naturalem ipsius rationis. Sive qui legem acceperunt, quæ dita est per Moysen &c.* Et Epist. 140. ad Honoratum de gratia : num. 85. *Necesse est, ut parum diligit DEUM, qui non ab illo, sed à se ipso bonum se arbitratur effectum.* Et Enchiridii Cap. 82. *Non solum cum agitur pœnitentia, sed etiam ut agatur, DEI misericordia necessaria est.*

3. Videatur S. THOMAS Lib. III. contra Gentes Cap. 157. BERTI de Theologicis disciplinis Tom. III. Lib. XVIII. Cap. III. & IV. Mastrius in IV. Sentent. Disp. V. Qu. IV. Art. I.

4. Sententia damnata ab Alexandro VIII. PP. an. 1690. hæc est : *Pagani, Judæi, hæretici, aliique hujus generis, nullum accipiunt à Jesu Christo influxum, adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam & inermem sive omni gratia sufficiente.* Quæ propositio videtur etiam nostro themati repugnare. Et alia Michaëlis Baji damnata : *Quod pie, & juste in hac vita mortali usque in finem conversati vitam consequantur æternam, id non proprie DEI, sed ordinationi naturali statim in initio creationis constituta, justo DEI judicio deputandum est, nec in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani.* &c.

5. Porphyrius philosophus Platonius unus de postremis, qui nomen habent, postquam Philosophos veteres, & historias etiam populorum anxie perscrutatus est ad hoc, ut inveniret viam liberandæ animæ, Quid dicit autem se invenisse tum ex sua ratione tum ex aliorum traditione ? Dicit, *nondum RECEPTAM unam quandam sectam, quæ UNIIVERSALEM continet viam animæ liberandæ &c. nondumque in suam notitiam eandem viam historiali cognitione perlattam.* Ita ei non sufficiebat, quidquid de anima liberanda studiosissime didicerat, sibi que, vel potius aliis nosse ac tenere videbatur, Sentiebat enim adhuc sibi deesse aliquam præstantissimam auctoritatem, quam de re tanta sequi oporteret. Agnoscebat Porphyrius, homo acutus, multa à Philosophis ac gen-

R.P. Defing. Pars II.

tibus tradita receptaque esse ad liberandam animam, putabat autem, hæc quia humana, non sufficere. Equidem poterat (cum tempore Diocletiani vixerit) agnoscere viam Christi. Sed eodem tempore DEUS permiserat, ad testium veritatis seu Martyrum numerum augendum, Ecclesiam Christi in crudelissima persecutione esse. Videbat ista Porphyrius, & per hujusmodi persecutiones cito istam viam perituram, & propterea non esse ipsam liberandam animæ universalem putabat : non intelligens, hæc, quod eum movebat, & quod in ejus electione perpeti metuebat, ad ejus confirmationem robustioremque commendationem potius pertinere. S. August. Lib. X. Civit. Cap. XXXII. Nulla ergo est via ab hominibus excogitabilis liberandæ à peccato animæ, nisi eadem secum ferat gratiam omnipotentis. Sed hanc secum ferre nequit, nisi qui ipse est ex deitate, ut Christus. Et audeat quis in ipsa Christianitate ad hanc quærendam nos non naturæ jure obligari ? quod in heterodoxorum confusionem Porphyrius agnovit. Add. L. XIV. Cap. XI.

Altius autem hæc rimari non imbecillium, non est præsumptuosorum, non curiosorum, non occupatorum vel aulicorum ; sed doctorum in lege DEI die ac nocte, qui & ipsi cautissimi debent hoc in negotio esse.

Thema VII. Jure naturæ tenetur homo in tentatione peccati cujuscunque constitutus, ad auxilium DEI confugere implorando, orando, credendo, sperando, præsentiam ejus cogitando, vel simili aliqua animi conversione ad DEUM.

Jure naturæ
in tentatione
implorandum
auxilium DEI.

1. Servi enim officium est se in servitute conservare per eum, qui potest : at hominem servum in servitute conservare solus DEUS denique potest : igitur ad illum se debet convertere, vel ad alios, qui DEO subordinati sunt, ut sapientes ac pios homines, eorum libros &c. V. S. Thomas 2. II. Qu. LXXXIII.

2. Ratio hoc dictavit PLATONI, qui Lib. IX. de Legibus eum, quem sacrilegii tentatio subiit, alloquitur : *O mirabilis vir ! non humanum tantum neque divinum ad sacrilegium vertit, sed exitiale quoddam nostrum ex prisca atque inexpiatis flagitiis innatum hominibus circumagitant, quod vinctis viribus effugere debes.* „ Quomodo autem effugies, audi. Cum talis oboritur in animo cogitatio, confuge ad expiationes, obsecro ; confuge ad liberatorum deorum sacrificia sup-

I
plex

„ plex; confuge ad bonorum virorum
 „ consuetudines, ubi partim audias,
 „ partim tu quoque dicas, iusta ho-
 „ nestaque ab omnibus esse colenda.
 „ Malorum vero consuetudines appri-
 „ me fugias.

3. Idem Seleucus in proœmio le-
 gum apud Stobæum serm. 44. *Si quis
 a malo genio assistente sibi ad injustiti-
 am instigetur, is ad templa, aras
 & delubra vertatur, fugiens injusti-
 tiam tanquam dominum impiissimam
 molestissimamque, & deas oret, ut opem
 ad propellendam ipsam sibi ferant.* Hoc
 nempe est illud: *Ne nos inducas in ten-
 tationem; sed libera nos a malo.*

4. Similia fere Arrianus Lib. IV.
 Cap. IV. Si aliquem peccare videro

cogitabo num similiter ego quoque
 peccem? & quo pacto a peccatis desi-
 stam? Aliquando & ego quoque pecca-
 bam: nunc vero desisti: Gratia fit
 DEO. Et Charondæ lex. *A malis fa-
 cinoribus abstinendum est, idque ma-
 xime propter concordiam cum DEO:
 cum nullo enim injusto DEUS commer-
 cium habet.*

5. Eadem BPICTETUS, eadem
 MAXIMUS Tyrius Vid. RAYNAV-
 DUS Disciplinæ moralis Diss. III. n.
 121 &c.

6. De vitiis & peccatis Spei oppo-
 sitis accurate disputat S. Thomas 2.
 II. Qu. XX. & XXI. De Oratione
 verò videatur amplissime Suarez Tom.
 II. de Religione. Tract. IV.

CAPUT X.

De Officiis Amoris erga DEUM.

Amor Con- **Thema I.**
 cupiscentiæ.

Amor duplex est, 1.
 Concupiscentiæ, quo
 DEUM diligimus ut

nostrum bonum: & hic fere congruit
 cum spe.

Benevolen-
 tiæ.

2. Amor *Benevolentia*, quo DEUM
 diligimus ut est in se optimus ac maxi-
 mus.

Exemplum præbent interdum huma-
 na. Est aliquis aulicus magni ac præ-
 clarissimi regis, v. g. Alexandri, Au-
 gusti. Is nunc effertur amorè in re-
 gem suum: quando considerat magna
 beneficia & honores ab eodem accep-
 tos. Alia vice idem aulicus conside-
 rans regis affabilitatem, animi magni-
 tudinem, prudentiam aliasque virtutes
 tam humanas quam regias, mirè
 iterum effertur in ejus amorem, nihil
 cogitans jam de suis beneficiis: jurat-
 que forte etiam, se paratum huic regi
 etiam gratis servire tantum ob ejus præ-
 stantiam.

Intensivus.

Appretiati-
 vus.

Thema II. Amor aliàs iterum du-
 plex est. 1. *Intensivus*, quoad vehe-
 mantiam actus. 2. *Appretiativus*,
 quoad æstimationem objecti.

Ita mater prolem suam magna animi
 intensione diligit, sed tempore ingen-
 tis famis fortasse eam mactat, ut illius
 carne vescatur. Hæc intensive plus
 aliquando dilexit prolem, appetiati-
 vè plus diligit sese.

DEUS amo-
 re Concupis-
 centiæ &

Thema III. Juris naturæ est amare
 DEUM super omnia amore concupi-
 scentiæ ac Benevolentia pro possibili-

tate. Contrarium Jansenismo vicinum Benevolentiæ
 est, aut plane Jansenisticum. prote-
 gendus.

1. Prius illud capite antecedente
 probatum est. Alterum ratione ac
 sensu communi constat. Optimaque
 ratio illud probandi est, sese multum
 exercere in DEO optimo cognoscendo
 tam per humilem inquisitionem ratio-
 nis naturalis. recolendo ipsius Gubernationem
 mundi, & admiranda opera;
 quam per divinam fidem, quæ ex
 S. Scripturæ miraculis, ex Psalmo,
 ex Jobo, deinde etiam ex gestis San-
 ctorum pro DEI amore, copiosissime
 firmatur. Nam hæc utraque qui fece-
 rit, & atheorum, infidelium, hære-
 ticorum quisquiliis qui ex animo fuge-
 rit ac detestatus fuerit; is amoris
 DEI necessitatem optime in se compro-
 batam habebit.

2. Nec objicias: In præsentī statu
 naturæ lapsæ homo sine speciali gratia
 nullum potest actum supernaturaliter
 bonum elicere. item non potest etiam
 naturaliter tantum bonos actus constan-
 ter elicere sine gratia sanante, ut di-
 ctum est Cap. VII. Them. XVIII. n.

5. Ad impossibile autem nemo tene-
 tur. Igitur &c. Nam R. Minor pro-
 positio habet suas explicatiōes; cum
 etiam nos debitores, qui solvendo non
 sunt, includamus turri. Neque nostra
 sententia est, ut sine mediis homo DE-
 UM amet; alias obligaremus etiam
 amentem; sed suppositis omnibus me-
 diis. Ceterum argumentum sine discre-
 tione

tionem sumptum probaret etiam nimium. Homo sine motione DEI non potest amare proximum; non abstinere a furto, mendacio, homicidio: ergo jure naturæ non tenetur homo amare proximum, abstinere a furto &c.

3. Quanta verò sit possibilitas amoris pure naturalis erga DEUM, amplissime disputatum invenies apud Card. AGUIRRE Theologiæ Anselmianæ Tom. III. Disput. CXIX. ubi nubem doctorum allegat. Præcipue Videatur, ibidem Sectio III. & Disput. CXX. in qua disputatione tota asserit *Possibilitatem* amoris naturalis, eamque explicat. Sed hæc accuratius nosse non credimus convenire illis, pro quibus nunc scribimus: sunt enim magnorum Theologorum & Philosophorum.

Them. IV. Homo in statu naturæ integræ seu ante lapsum non indiguit divinæ gratiæ gratuito auxilio viribus naturalibus superaddito ad DEUM super omnia *naturaliter* diligendum, quamquam DEI ad hoc moventis auxilio ei opus esset: at in statu naturæ corruptæ indiget ad hoc gratia ipsam naturam interiorius lanante.

Est totum S. Thomæ. I. 2. Quæst. CIX. art. III. Add. Part. I. Quæst. LX. art. V. & II. 2dæ Quæst. XXVI. art. III. Récolenda quoque quæ supra Cap. IV. Them. VII. num. 5. &c. Vid. Card. Aguirre Theologiæ Anselmianæ Tom. III. Disput. CV. Probationes afferre omitimus; quia hæc *passim* sciri non est necesse. Consultantur Theologi, & vide supra cautelam Cap. VII. *fine. Cap. IX.*

Them. VI. DEUS jure naturæ diligendus est amore summo appetitivo.

1. Id est nihil aliud ita debet diligere, ut non statim hoc dimittatur, cum primum apparuerit, DEI causa id esse dimittendum. Nempe commoda hujus vitæ, parentes, patria, ac vita propria.

2. Res probatione nulla eget, considerantibus, DEUM esse datorem ac dominum omnium, & nihil esse bonum, nisi participatum ex ipso. Hoc autem solum adhuc necesse est, sicut in omni doctrina morali, ut id re ipsa exerceatur, Moralia enim, & virtutes obtinentur non speculando, sed magis exercendo.

3. Damnata est hæc sententia à Gregorio XIII. & Urbano VIII. quæ mox sequitur: *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola philosophia per elationem presumptionis humana, cum injuria crucis Christi defenditur à nonnullis Doctoribus.* Addatur propositio Bajana 34ta damnata. Vid. *Sua P. Desing. Pars II.*

rez de Charitate Disp. V. Sect. I. num. 2. &c. & Sect. II. Scotus in III. Sentent. Dist. XXVII. n. 13. &c.

Them. VI. DEUS jure naturæ diligendus est in tota latitudine *objecti* & *subjecti*.

Diligendus in tota latitudine.

1. Id est, quidquid agnoscitur esse DEI, est diligendum: e. g. non tantum ejus misericordia, sed etiam ejus justitia &c.

2. Atque hæc est intrinseca ratio, cur etiam homo, etiam inimicus homo sit amandus; quia homo est DEI possessio & factura.

3. Item in homine, qui est *subjectum* amoris, nihil debet esse, quod non ad DEI amorem subordinetur, sive saltem ab eo non deordinetur: non facultas ulla animæ & corporis, non ullus actus ac motus. Omnia enim sunt DEI, & qui vel minimum surripuerit aliorum avertens, injuriam fecit Domino summo; alias quidem leviolem alias graviolem. Est enim diligendus ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus &c. Vid. S. THOMAS II. 2dæ Quæst. XXVII. art. V. & VI. Alexander Natalis Theol. Dogm. Lib. III. cap. IV. Reg. LVII. Suarez de Charit. Disp. V. Sect. II. Scotus in III. Sent. Dist. XXVII. n. 16.

Them. VII. Intensio seu vehementia gradus amoris *intellectualis* naturalis erga DEUM, non potest esse absolute summa, sed tantum respectu hujus vel illius subjecti.

Intensio amoris DEI tantum respectu potest esse summa.

1. Nam homo non est capax naturaliter summæ absolutæ intensiois.

2. Alius tamen alio plus & perfectius agnoscit divinam bonitatem, & potest adeo ad respectivè summam, seu sibi possibilem intensioem pervenire. Suarez Disp. V. Sect. III. Nec contrarius est Scotus loco mox citato. *Mastrius* in III. Sentent. Disput. VI. Qu. XXI.

Them. VIII. Intensio amoris naturalis *sensibilis* erga DEUM potest etiam ad summam respectu alicujus subjecti gradum pervenire: Sed nisi caute exerceatur, degenerat in amorem proprium suæ tantum dulcedinis, quæ in tali amore invenitur; & seducit aliquando in gravia pericula & imposturas.

cauteque est tractanda ne degeneret in amorem proprium.

1. Legimus enim quosdam amore DEI sensibili velut exarsisse; aliis cor ipsum esse ruptum.

Nec quisquam hoc vituperet, sed potius paria exoptet, si numini placeat.

3. Sensibilem autem amorem dicimus, quem comitantur commotio sanguinis ac subtilium partium ejus, qui spiritus solent dici.

12

Them.

Natura integra non indigebat gratia gratuita &c.

Deus appetitive summe diligendus.

Præceptum amoris naturalis est affirmativum:

Them. IX. Præceptum amoris DEI actualis est affirmativum: i. e. non obligat pro semper, seu omni momento.

1. Est enim impossibile homini, omni momento elicere actum charitatis. Si hoc ageret, nihil aliud posset agere; cum tamen multa alia agenda DEUS homini imposuerit.

Habitualis negativum.

2. Habitualiter autem debet assidue in amore permanere, ita ut nihil deliberate agat, cogitet, velit, quod a summo bono ac ultimo fine *recedat*. Videantur super hoc accuratæ disputationes Cardinalis Aguirre Theologiæ Anselmianæ Tomo III. Disp. CXXIX. & seq.

Quando eliciendus actus amoris DEI?

Thema X. Tenetur homo actum charitatis DEI in se elicere tum alias in vita, tum imo postquam in peccatum grave lapsus est; quia tenetur se convertere ad DEUM ultimum finem, quod fit per amorem. Vide Cap. IX. Them V. 2do in gravi tentatione, quam aliter vincere non potest. 3tio Probabilius etiam in articulo mortis. Vid. S. *Thomas* II. 2. Qu. LXXXIX. Art. VI. *Suarez* Disp. V. Sect. V.

1. Jus naturæ hoc exigit, ut loco citato diximus, & eodem capite IX. Them. VII.

2. Natura enim dicitur, seruo in necessitate recurrendum esse ad unicum Dominum: non recurrit autem, neque ei conjungitur nisi eo motu voluntatis, quo eum tanquam auctorem & finem Boni amplectitur.

3. In articulo autem mortis homo est in proximo accessu ad DEUM; atque dicitur ratio, ut accessum hunc voluntarium per amorem faciamus.

Them. XI. Terribilissimum contra Peccatum naturam peccatum est odium formale DEI, ita ut odio habeatur DEUS ut DEUS: ut justus, ut omniscius, ut æternus &c. Vid. S. Thomas II. 2. Quæ. XXXIV. Art. I. II. III.

Them. XII. Hactenus dicta conveniunt amoris DEI naturali. Supernaturalis autem fit ex nullo hominis conatu sed ex dono gratuito extraordinario DEI. Per quod divinitus infusum homo fit potens diligere DEUM ut summum bonum æternum arcaniore modo uniendum. De quo S. Joannes in Evangelio verba Christi mysteriis plena refert. Nihilominus post acceptam gratiam homo jure naturæ tenetur ea uti.

1. Repugnat rationi mediis unicis non uti vel abuti. Estque hoc præceptum decalogi, qui continet jus naturæ. Est denique servituti rationis hominis erga summum dominum plane essentielle.

2. Ceterum Christus in cruce exemplar est ingens tum naturalis tum supernaturalis amoris. Cui addi possunt Abraham, Joseph alique sancti heroes, ac præcipue martyres Christiani: quorum passiones legere debet, qui est in amore DEI tepidus.

3. Quamquam enim Philosophi & alii gentiles amorem DEI aliquo modo agnoverunt, & fortasse exercuerunt, tamen illæ tenuissimæ scintillæ sunt. Christus denique scholam amoris DEI erexit toti mundo patentem, & ignem venit mittere in terram, quo totus orbis correptus est: nisi quod ultimis temporibus refrigescet charitas multorum, ut ipsemet prædixit Matthæi XXIV. v. 12.

Christus schola amoris veri.

CAPUT XI.

DE Timore, Honore, Cultu DEI &c. ex Jure naturæ.

DEO debetur naturaliter Gratitudo.

Them. I. **E**X eo quod homo agnoscat se & omnia esse à DEO seu ente primo ac summo, sequitur maxime naturaliter **GRATITUDO**. Quæ idcirco est juris naturæ.

1. Nullus homo tam est truncus qui, ad negare possit.

2. Et hæc beneficiorum agnitio multis gentibus causa fuit adorandi solem, lunam & alia; ut Ægyptij adorarunt

Ibin avem & selem, quod illa serpentes ex inundatione Nili relictos, hæc mures devoraret. Utrum vero Ægyptii cultum suum in istis pecudibus terminaverint, inquiritur. Res gestas legentibus apparet, crassum vulgus fecisse, quod videbat fieri, absque ulteriore inquisitione. Acutiores autem facile deprehendisse veritatem, & cultum tantum symbolico usos; seu coluisse in his creaturis creatorem horum beneficiorum ac providentiæ auctorem & primum

Et Grati-
tudinæ signa
externa.

num principium Vid. *FOSSIUS*
Theologia Gentilium.

Them. II. Naturale est, hominem gratitudinis signa etiam exteriora erga DEUM edere, quæ autem & qualia, jure naturæ non est finitum: sed pende- bat ab hominum arbitrio: post revela- tionem autem specialem pendet unice ab illa. Ingratitudo tamen, seu abusus beneficiorum contra finem ultimum est præcepto juris naturæ negativo semper vetitus.

1. Homo enim, cum sit compositus ex anima interiore, & ex sensu corpo- reo, qui fertur ad exteriora, naturalem & ex sua essentia fluentem inclinatio- nem habet ad ea quæ cognoscit interius, etiam exterius prodenda. Unde fit, ut qui interius se obligatum ad gratias agendas sentit, sentiat naturaliter im- petum ad exterius idem prodendum. Quod vel ideo juste fit, quia exterior- res vires non minus ac interiores bene- ficia sunt DEI: utraque ergo referri de- bent.

2. Signa exteriora arbitraria esse na- turaliter, probat experientia. Alius fructus terræ, alius animalia in con- spectu DEI absūmit, velut reddens quædam ex iis, quæ acceperat, alius parte acceptorum abstinet continendo se, jejunando &c. Alius ultra laborem pro suo alimento impensum imponit sibi ali- um laborem, de suis viribus sacrificium facturum, in gratitudinem de acceptis.

3. Unde ridiculus una & impius Pus- fendorffius, qui *irrationabile* existima- vit, DEO animalia immolare; is qui non dubitavit ventriculum omnis gene- ris altilibus ingurgitare.

4. Modo, cum vivimus nos in statu revelationis, habemus signa gratitudi- nis aliqua determinata ex revelatione, ut Sacrificium Eucharisticum, in me- moriam Christi faciendum: alia sunt ab Ecclesia, ex potestate à Christo accepta, determinata; ut feriæ diei Dominicæ, Orationes, Jejunia &c. Quæ omnia quoad speciem determinatam, nume- rum, tempus, modum sunt juris huma- ni Ecclesiastici; quoad genus autem sunt juris naturæ. Præter hæc autem cujusvis arbitrio permissæ sunt aliæ ostensiones gratitudinis, ut fundationes piæ, genuflexiones, castigationes, ele- mosinæ copiosiores, aliaque opera pia.

5. Ingratitudo esset si v. g. bonum ingenium aliquis ultro, sine alia gravis- sima causa destrueret, aliaque similia, vel si quis agnoscens, se vitam & cete- ra à DEO habere, cogitaret se nullam ob ea gratiam debere, imo exprobra- ret, quod dederit &c.

Them. III. Ex intellecta DEI Sum-DEO debi- ma dignitate & dominio naturaliter exte- ritur DEI honor internus & externus.

1. Nulli dubio potest hoc esse obno- xium: & omnium gentium historias li- brosq; evolventi occurrit insatiabile velut studium ejus honoris contestandi.

2. Id enim significant tot ceremoniæ orationes, cantiones, supplicationes, Sacerdotia, templa, maximique sum- ptus & oblationes ab omnibus populis in ista profusi; ut certarent optimis suis rebus se spoliare, quo exornarent seu locum, seu rem, seu hominem DEI no- men gerentem, aut cui figuram symbol- umve ac significationem DEI inesse sal- tem suspicabantur.

3. Internum autem solum non suffi- cere probant *SUAREZ* Tom. III. P. III. D. 37. S. 8. *SIMANCAS* in Catho- licis institut. Tit. X. num. 5. Vid. *Ray- naldus* Tom. IV. de virtutibus Lib. IV. Sect. III. n. 242. & Num. 284. &c. Le- gatur etiam *Juden*, und *Heyden-Temp- pel*. *Picard* de Ceremonies & coutu- mes Religieuses.

Them. IV. Jure naturæ prohibita sunt quædam honori DEI repugnantia, tam interna quam externa.

1. *Infidelitas, Idololatria, hæresis, Superstitio*, & ejusmodi voluntarii erro- res parva de DEO ac divinis sentien- tes, eique tribuentes.

2. *CONTEMPTUS* DEI, res terri- bilis.

3. *TENTATIO* DEI, cum quis quid agit, tentaturus, an DEUS sit potens, omniscius, misericors &c. Vid. *S. Tho- mas* II. 2. Qu. XCVII. *Suarez* de Relig.

4. *BLASPHEMIA*, ut maledicta in DEUM aliaque injuriosa verbis ge- stibusque prolata. *S. Thom.* II. 2. Qu. XIII. *Mastrius* Theol. Mor. Disp. XI. Qu. III.

5. *JURAMENTUM*, seu invoca- tio DEI aut rei divinæ in testimonium, est contra jus naturæ (1 si desit necessi- tas vel judicii vel alterius gravis causæ. (2 si desit res justa, licita, honesta. (3. si desit veritas saltem animo apprehensa. Contra si hæc tria adsint, est potius actus religionis, tanquam invo- catio religiosa summæ veritatis. Vid. *S. Thomas* II. 2. Qu. LXXXIX. & Qu. XCVIII. *Alexand. Natalis* Lib. IV. Th. Dogmat. Cap. IV. art. III. pag. 680. &c. *Suarez* Tom. II. de Religione Tractat. V. *Mastrius* Theol. Mor. Disp. XI.

6. *VOTUM* DEO nuncupatum de meliori bono, ut est pulcher actus Reli- gionis, ita ejus violatio & infractio ce- dit in contemptum & injuriam DEI. Oportet autem votum esse ab homine

libero ac voluntarie factum: nam qui alteri obligatus est, non potest de re obligata vovere. Voti autem infractio est perduellio & perfidia erga DEUM, tanto peior perfidia erga hominem. Vid. *Raynaudus* de Virtutibus Lib. IV. Sect. III. n. 335. &c. S. *Thomas* II. 2. Qu. LXXXVIII. *Suarez* Tom. II. de Religione Tract. VI. *Mastrius* Theol. Moral. Disp. XI. Qu. III. Art. III.

7. **ABNEGATIO DEI** aliæque similes insanissimæ nequitia.

8. Cultus **LATRIÆ** soli DEO tanquam summo Domino adorando debitus si impendatur vel creatura viventi, ut angelo aut homini; vel non viventi, ut imagini, gravissimum est peccatum. Ac cedant tandem miserabiles heterodoxorum ministri, mentientes contra propriam scientiam, à Catholicis hunc cultum impendi Sanctis, & imaginibus. Adeo non impendimus, ut illum uno ore dicamus esse gravissimum scelus juri naturæ repugnans. Vid. S. *Thom.* 2. II. Qu. LXXXIV.

Cultus æternus jure naturæ arbitrius est aliquo modo. Jure civili restrictus

Thema V. Signa, seu externa ratio cultus DEI, seu religionis, jure naturæ puræ de se sunt arbitraria, modo non alteri dictamini legis aeternæ repugnent. In *statu* autem *civili* adventitio arbitrium hoc naturale restringitur per conventionem publicam vel ad potestatem magistratus politici; ut apud paucissimos est factum: vel ad potestatem sacerdotum, augurum &c. ut pleræque omnes gentes fecerunt, interdicto tam singulis, quam etiam magistratibus jure sacrorum. In *statu* aut *revelato* arbitrium tam magistratum ac Principum quam totarum civitatum, imo omnium omnino hominum restrictum est ad normam revelationis.

Jure revelato restrictus

1. *Thema* hoc quoad omnes suas partes tam videtur manifestum ut ejus probationem nemo desideret: Priora enim duo capita congruunt libertati humanæ, quæ manet, quamdiu eam non circumscribit altior dominus. Tertium congruit Servituti essentiali hominis, ac eminentissimo juri dominioque DEI.

Ei repugnant Larvati Juris naturæ Scriptores.

2. Atque in horum statuum inter se mira confusione vehementer peccant Larvata heterodoxorum scriptorum Jura naturæ. In *Statu* enim *revelato* æque ac puro volunt omne jus sacrorum competere solis magistratibus civilibus, adeo ut etiam falsum & DEO repugnantem cultum introducentibus parendum sit, alii rursus alio errore statuunt, plane nulli hominum competere jus sacrorum, sed soli DEO in extremo judicio de religione respondendum fore;

nempe ut excludant potestatem sacerdotum. Alii alia partim ridicula somniant; ut nunquam, cum à vera regula semel est recessum, error tantum simplex committitur, sed alius ex alio nascitur: quod in heterodoxorum doctrinis manifestum. Vid. *Larva detrahitur*.

3. Sicut enim contra rationem est, si velis Parisiis ita vivere sicut viveretur in Iaponia; ita multo magis contra rationem est, si velis Parisiis ita vivere, quemadmodum vivebatur in Paradiso, aut ante diluvium; injustissimum autem est, si revelata de Religione præcepta agnoscas, & iis contemptis sequaris ea, quæ hominum arbitrio constituta sunt. Quod si vero præcepta Christi revelata esse non agnoscant, perperam inter Christianos censentur, nec sunt aliter legendi quam ethnici.

Thema VI. Ex Dominio, providentia ac justitia DEI agnita naturaliter sequitur in anima **TIMOR DEI** tanquam vindicis malorum, isque præcepto affirmativo juris naturæ est necessarius, ut natura coerceatur à peccato.

Timor DEI debitus.

Id adeo agnoverunt Gentiles Philosophi ac populi, ut nullæ usquam leges etiam humanæ conderentur, quibus non timor DEI pro fundamento substerneretur. Adeo ut quidam dixerit: *Primus in orbe Deos fecit timor.* Quod non male dictum est, si ita accipitur, quod timor fuerit primum sere medium perveniendi in agnitionem supremi domini DEI: cum nempe viderunt homines res maximas, & punitiones hominum fieri, ab hominibus non ordinatas sed à superiore vi.

Thema VII. Timor alius est *Servilis*, debet esse alius *filialis*, alius *mixtus* seu potius conjunctus. *SERVILIS* timor est tantum formido poenæ: atque iste malus est, si excludat amorem, sive non ducat ad DEUM sed potius recedere faciat, & ducat ad inhærendum rebus mundanis.

non Servilis

FILIALIS timor metuit non poenam sed culpam seu offensam numinis tanquam Patris. Et hic est perfectus. Isque principaliter debetur DEO, qui non tantum dominus, sed ideo dominus est, quia nos genuit.

Sed filialis,

Timor conjunctus seu *MEDIUS* est, quem S. *Thomas* initialem vocat: cum tam poenæ quam culpæ metus urget animum jam ad persistendum in bono, jam ad recedendum à malo. Et hic salubris est, soletque initium esse poenitentiae, debetur hic DEO, tanquam medium ad perfectum filialem.

1. De omnibus videatur amplius S. *Thomas* II. ad Quæst. XIX. & Theologi

dque jure naturæ.

logi vulgo in illum locum. Ubi notandum, quamvis Theologi loquantur de Timore ut supernaturali, non tamen omittunt de eodem etiam loqui ut naturali. Quod in omnibus istis est observandum. Nam Amor, Timor, fides, spes, religio omnesque virtutes morales naturaliter sunt debitæ DEO: Supernaturales fiunt per novam infusionem à DEO, aut quia emanant ab infusa charitate supernaturali: quæ charitas, obligationes naturales non tollit, sed perficit: cum naturales obligationes sint quædam dispositiones ad supernaturalia. Unde recte utraque à Theologis tractantur, contra quam imperent hæsterni heterodoxi Juris naturæ scriptores.

2. Idque elucet ex Salvatoris ipsius doctrina, jubentis in hunc modum: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* Matthæi X. v. 28. Quæ doctrina adeo naturalis est, ut cuicumque genti etiam non Christianæ exposita statim videatur verâ: exceptis aliquot heterodoxis Juris naturæ scriptoribus, quibus nihil videtur verum naturaliter, quidquid est in sacris litteris comprehensum. Si enim viderentur hæc illis naturaliter vera, non possent ea excludere à jure naturæ discendo aut docendo.

CAPUT XII.

Reflexiones quædam supra Officia hominis erga DEUM.

Præcepta divini cultus non nimia sunt.

Thema I. Non sunt nimia præcepta juris naturæ, quæ de DEI notitia, amore, cultuque indicavimus.

1. Equidem ea paucis verbis enuntiari possunt: *Diliges DEUM tuum ex toto corde tuo. Vel: Dominum DEUM tuum adorabis & illi soli servies.* Sed tamen ob hominum nondum doctorum usum, quales sunt plerumque juvenes, alitque, necesse erat aliqua distinctius & magis sigillatim exponere.

2. Lex naturalis erga proximum etiam ipsa paucis verbis efferrî potest: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum?* Et tamen nemo vituperat, si ad hanc legem particulatim exponendam integræ bibliothecæ scriptis impleantur. Et quis vituperio dignum censebit, si saltem tantundem in officia erga DEUM impendatur; quæ si nulla essent, cessarent necessario omnia erga homines officia cum ipsis hominibus.

Jus naturæ spurium est, ubi officia erga DEUM excluduntur, omittuntur, negliguntur, posthabentur, nec pro fundamento ponantur.

Them. II. Hæc est certa nota Juris naturæ nequiter scripti ubi officia erga DEUM ab eo excluduntur. Omnisque liber aut homo male docet naturæ jus, qui aut omittit officia hæc erga DEUM; aut negligenter ea prætervolat; aut ea postponit aliis velut aliquid accessorium: aut in illis non collocat summam ac fundamentum Juris naturæ.

1. Hoc dudum hæctenus probavimus Cap. I. II. &c.

2. Si per impossibile fingamus alicujus provinciæ homines *jure regio* ita pendere à suo rege, ut nihil omnino in ipsis ne concipi quidem posset independens à rege: & deinde aliquis vellet describere illud *jus regium* sic, ut aut nullum esse erga regem officium assereret, aut officia regia neglectim, inter ultima & accessoria memoraret: quæro isne homo bene descripsisset *Jus regium*? Jam jus naturale est *Jus divinum*, à DEO solo cum ipsa natura constitutum: igitur qui officia in DEUM neglectim aut perperam tractat, nequam *Jus divinum* seu *naturale* tractat.

Thema III. Heterodoxi Juris naturæ Scriptores partim nequiter, partim negligenter, ac perperam tradunt officia erga DEUM. Quale est Heterodoxorum,

Hoc thema multis modis probatum dedimus in *Larva detracta* Dedit illud probatum C. P. SCHWARTZ in suo Jure Naturæ & Gentium *Leibnitzius* & alii.

Them. IV. Totus conatus heterodoxorum Juris naturæ scriptorum ad hoc tendit, ut religionem, præsertim Christianam seu veram è medio tollant, & in ejus locum inducant libertatem sentiendi aut quidlibet, aut nihil, aut male. Ad libertatem adversus religionem ducendum;

1. Ad hoc primo auferunt è jure naturæ *auctoritatem*. Quam si admitterent, hæc libertas effrænis stare non posset. Cum à J. Naturæ tollunt auctoritatem,

posset. At nos docuimus, auctoritatem jure naturæ esse necessariam, quia sine ea est impossibile ordinarie pervenire ad agnitionem juris. Quod partim nec ipsi heterodoxi negare possunt. V. *Larva detracta*. & hic supra *Cap. III. Tb. XXI.*

Et traditionem.

2. Cum auctoritate è medio etiam tollunt *traditionem*. Quæ tamen est jure naturæ. Sine hac enim nemo ordinarie, neque ipsi heterodoxi scriptores possent officia jure naturæ agnoscere. Omnis retro ætas, omnes philosophi plurimum auctoritate veterum in doctrina morum nitentur, hi soli heterodoxi cur tanto studio eam impugnant?

Antiquos tradunt, quod repugnat

Juraturæ.

3. Cum traditione rejecta scurriliter etiam temerant famam antiquorum doctorum ac Patrum, quorum multi vitam pro vera doctrina profuderunt. Repugnat hoc juri naturæ: nempe gratitudini; cum ab his nos acceperrimus doctrinam: repugnat veritati; cum falsissimum sit, illos Doctores esse ignorantes, ut mentiuntur hæretici. Repugnat præcepto honorandi majores. Repugnat charitati proximi; cum juvenes incauti inducantur ad spernenda monita majorum iisque præponenda sua propria inventa. Certe scandalosa res est: Nulla gens seu culta seu barbara veteres suos doctores unquam tanto contemptui, derisui, ac ludibrio habuit, ut heterodoxi isti, qui Christianos se fatentur, fugillant veteres Christianos doctores. Repugnat hoc prudentiæ: quippe stolidus est, qui se solum sapere putat, ceteros omnes insanire: stultus est, qui lumina distributurus in alios, non ea inde accipit, unde posset accipere, sed potius extincta vult. Improvidus est, qui promittit doctrinam meliorem omnibus antiquis, & tamen ei fundamentum auctoritatis, quo consistere ea doctrina posset, ultrò subtrahit. Itaque jure contemptum discipulorum expertus est Puffendorffius & alii, debueruntque à discipulis suis audire, ipsos fundamenta nulla aut inepta posuisse, atque omnia tenebris velut data opera involvisse. Vid. *Larva detracta*. Qui enim contempserant magistros, contemnuntur à discipulis.

Ad evertendam religionem inducunt *sola* rationem, ut regulam vitam,

etiam civitatum,

4. Ad evertendam religionem hac via procedunt: primo dicunt, Jus naturale esse regulam, secundum quam primario ordinari debeat tum singulorum hominum vita, tum regna ac civitates: At jus naturæ constare *Sola ratione*. Ex his duabus præmissis, quas totis libris defendunt, necessario sequitur, hominum singulorum & omnium,

vitam dirigendam esse *sola ratione*. Tametsi vero hanc consequentiam non audeant palam adserere, vel interdum fraudulentè contrarium dicant, tamen nemo non admissis eorum præmissis potest ac debet eam consequentiam admittere; & ipsorum contrarium sonantia quædam dicta sunt protestationes actui contrariæ, quemadmodum Juris consulti loquuntur. Hæc autem consequentia, *sola ratione*, eaque humana totam hominum vitam regi, præsertim si hujus vitæ commoda pro scopo hujus jure naturæ seu solius rationis ponantur, animæque immortalitas relinquatur in medio, & insuper Revelatio divina à jure naturæ, consequenter à regimine vitæ humanæ penitus excludatur; hæc omnia si combinentur, fieri aliter vix potest, quam ut illa libertas omnia aut nihil sentiendi vigeat, religio autem pessum detur.

Et commoda temperantia pro fine ponunt,

Revelationem excludunt.

Them. V. Singularis heterodoxorum scopus est, *Catholicam* religionem ex animis Nobilium expungere per liberos, quibus Juris naturæ nomen inscribunt.

à Catholica Religione Nobiles abducunt.

1. Multis id ostendit Cl. P. Schwartz in *Jure Naturæ*.

2. Catholica Religio tam ex ratione, quam ex imperio revelato docet, in vita humana, in republica primam vim, dignitatem ac potestatem esse in cultu divino, in officiis erga DEUM: atque cetera, quæ ad corpus, familias, cives spectant, negotia externa Religionis Revelatæ subordinata esse. Huic doctrinæ naturaliter sanæ & sanctæ, & divinitus mandatæ isti nequiquam adfuerunt, sed eam, quia non placet, oppugnant. Quibus autem arietibus? Nempe negant aliqui in jure naturæ dari religionem; idque negant clausis ad lucem, quæ etiam ethnicos illustravit, oculis: idque negant ii, qui in jure naturæ docent omnia sola ratione statuenda: quasi vero non ratio sed infania quædam philosophos ac populos docuerit agnoscere DEUM ac colere.

Quibus modis?

3. Alii dari aliquam sed umbratilem, quæque in societatum humanarum constitutione vix aut omnino non attendenda fuerit, sed quæ potius ad commoda externa vitæ ordinetur. Hi rursus à ratione, quam solam in jure naturæ sequendam decreverant, toto cælo aberrant; & DEUM verbis loquuntur, rebus tollunt: nam per hos improvidus, injustusque est DEUS, neque adeo DEUS est, ut alibi docuimus in *Larva detracta*. Et ratio vetat rem nobilissimam DEI honorem, subordinari rei vili, commodis hujus vitæ. Ratio eadem

dem vetat ab eo qui tamen se servum DEI agnoscit, quique Atheus non est, servitium DEI postponi commodis suis.

Verbis ad-
mittant reli-
gionem, re
tollant.

4. Alii deinde admittunt verbis aliquam religionem, imo verbis admittunt etiam Christianam doctrinam; sed eam nihil ad hanc vitam pertinere sed ad futuram: in hac porro vita principem curam esse commodorum istorum externorum, vitam æternam sola interna fide, acquiri nihilominus. Ideoque religionem etiam Christianam in hac vita non debere dominari actionibus civitatum, sed cives potius aliquos, nempe magistratus (qui certe & ipsi cives sunt) potestatem Sacrorum Christianorum habere. Ea autem quæ in primâ Christiana Ecclesia gesta sunt, ubi Episcopi moderabantur religionem, clanculario ac furtim tentata fuisse. Vid. *Larva detracta*. Hoc, inquam, est verbis relinquere, re tollere religionem Christi. Quasi Christus non esset Dominus naturæ, & doctrinæ suæ; quasi non deberet ejus doctrina per illos regi, quibus ipse commisit regendam; aut quasi ulli principum aut magistratum fecisset potestatem in illam: aut quasi possibile esset religionem esse unam, & universalem in toto orbe (quod Christus voluit) si tot principum inter se per omnia pugnantium arbitrio relinqueretur?

5. Hoc autem, quod heterodoxi isti faciunt, non est pugnare legitimis armis, sed impetu tantum agere, qui in ipsos denique incurrentes recidit. Nam aut Principes Christiani sunt in omnibus subditi Christi aut non? Si subditi sunt, parere debent mandatis Christi, & secundum ea per omnia regulari. Si non sunt subditi: vel erunt plane ad eum nihil pertinentes, quod egregium dogma scilicet foret: aut erunt alterius summi Domini subditi; aut erunt tantum Christo confederati? aut ipsi erunt domini Christi? Absurdissima omnia & sanæ rationi adversa, secumque mire pugnantia, postremum autem blasphemum & impium, quod tamen statuunt heterodoxi, dum Principes faciunt dominos religionis Christianæ, & potestatem à Christo non acceptam, sed natura sibi ipsis propriam, exercentes supra Christi mandata.

Tutius se-
quimur SS.
Patres, quam
Puffendorff-
ium &c.

Thema VI. Tutius est, qui in officiis erga DEUM addiscendis sequitur S. Thomam & SS. Patres (ne dicam S. Scripturam) quam Puffendorffium, Thomassium Wolffium &c. In negotio autem hoc, à quo, etiam naturali dictamine omnium populorum, pendet Beatitudo, securior pars est eligenda;

R. P. Desing. Pars II.

cum qui à Summo Bono aberravit, omnia perdidit: ut rursus sana ratio omnes docet.

1. Quamquam Puffendorffius & omnes heterodoxi juris naturæ scriptores simul conjuncti in nullam comparationem venire debeant vel cum solo S. Thoma, quod manifestum est iis, qui vel Summam D. Thomæ legerint. S. Thomas viginti volumina magna scripsit stricta plerumque methode, ubi nullæ stylo laxatæ habenæ, sed argumentis & ratione omnia conferta; in quibus quidquid est Sacræ profanæque doctrinæ, accurate est pertractatum: Eaque omnia D. Thomas scripsit *ex ingenio*, & conformiter doctrinæ Patrum, Philosophorum, sensuique communi.

Qui cum illis
nec in comparationem
venit.

S. Thomæ
prærogative à soliditate.

2. Conserat aliquis cum hoc Puffendorffium & ceteros: hi pauca ex ingenio eaque dicacitatis infructuæ, non strictæ methode. Pleraque eorum opera sunt collecta ac velut dorso compertata: aut absolvuntur in materia jam præparata in alium ordinem digerenda, ut Heineccii labores: aut in recitandis à memoria vel archivo historiis.

3. S. Thomæ doctrina à tot subtilissimis per quingentos annos viris ad syllabas usque examinata adeo omnium admirationem meruit, ut nemo unquam somniet, eum *nulla aut inepta principia* totius suæ doctrinæ possuisse. Quod tamen Heineccius discipulus statim in suis magistris deprehendit post annos vix triginta.

Ab antiquitate & examine.

4. S. Thomam in Conciliis generalibus proposuerunt pro magno Doctore tot Episcopi tot Theologi, tot Principum ac gentium legati. Nescio utrum, si hodie aliqua *Synodus Dordracena* convocaretur à protestantibus, Puffendorffium aut Heineccium aut Grotium pro suo doctore proponere vellent aut possent.

Ab auctoritate.

5. Deinde Heterodoxorum doctrina juris cum in ratione versatur, plena est Sophisticarum fallaciarum cum plerique sint expertes logicæ ac metaphysicæ disciplinæ. Probavimus id *Larva detracta* Cap. XII. &c. & XVI.

6. Cum vero Religionem revelatam & Sacram Scripturam ex suo jure naturæ excludunt, produunt, quid horreant: nempe ne difformitas doctrinæ ipsorum cum doctrina divina facile deprehendatur. Contra S. Thomam concordiam rationis & Revelationis pulcre ubique ostendit.

7. Ex hac ipsa divinæ doctrinæ exclusionem, ex ingenii ipsorum tenuitate, ex laborum ignobilitate, ex Fallaciis quibus vel consulto vel per iactantiam

K

ing.

implicantur, videtur mihi manifesto discerni posse, nullam hominem, nullam civitatem, nullam principem esse tutum in sequenda doctrina Puffendorffii ac ceterorum. Cum enim à regunda republica excludit doctrinas divinas, fieri vix potest ut non in eas sæpe peccet. In quas si peccatum fuerit, quid prodest quantumvis apparenter bona reipublicæ directio? *Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* Hoc nos Christus monuit Matth. XVI. v. 26. Quæ sententia non solum revelatione supernaturali vera est, sed totius humanæ naturæ confessione manifesta: nullus enim est homo, qui cum moriendum est, non agnoscat, nihil sibi profuisse præterita, si post mortem male sit.

8. Contra S. Thomas pulcherrimum habet à tota Christianitate doctissima ac piissimum testimonium. Ille doctrinæ suæ fundamenta ponit solida, ita ut ii, quibus ratio deficit, possint eam ex ipso haurire ac discere: quibus ea adest, gaudeant tamen quod eam apud ipsum confirmatam inveniant: quibus autem ratio dubia & in ancipiti est, ex illo possint illuminari; quia & ipse illuminatus erat ex antiquioribus tam Philosophis quam Patribus, maxime vero à Spiritu divino, quem sanctitate morum, ac orationis assiduitate sibi conciliabat. Sicut autem homines rudiores multa discunt ex multo sermone cum sapientioribus habito, ita Sancti homines & à commodis corporis abstracti longe plurimam discunt ex sermonatione cum DEO. Præsertim cum de divinis docere digne nemo nisi DEUS ipse possit. Valeat ergo Puffendorffius: ejus Juri naturæ in hac saltem prima parte de officiis erga DEUM merito inscribitur: *Procul este profani.* Vid. Cap. XXII. Them. XXIX. seq.

Athei explodunt officia erga DEUM. Them. VII. Athei, Naturalistæ, indifferentistæ alique hujus farinae male fugillant hæc officia, aut pro indifferentibus habent.

Qui tamen nihil sanius possunt dicere.

1. Multi fuerunt, qui Christianæ pietatis officia contempserunt, aut scriptis oppugnarunt. In omnibus autem id observatur, quod multos quidem cavillos quæsierint objicere doctrinæ nostræ: nullus autem eorum adhuc potuerit excogitare meliora, & quæ non multo magis paterent objectionibus non itantum cavillosis sed etiam quæ sensum communem non offenderent. Proverbio dicitur: Stultum unicum una hora plus negare posse, quam à doceri sapientibus toto die proberetur.

Nihil facilius quam negare etiam evidentiâ, si semel petulantiam indueris phantasie, & sensum communem omnem exueris.

2. Prodeat tandem aliquis Atheus & proponat systema vitæ humanæ remotum ab omni officio ac servitute erga ens aliquod summum, & quoddam cohereat, nec sese ipsum continuo destruat. Imo vero non prodeat, nec prodibit quousque aliquis ostenderit, hominem esse dominum independentem.

Thema VIII. Fides, spes, Amor, Revelatio à cultus DEI cognoscuntur quidem naturaliter, sed longe impari effectu, quam qualis ex noticia per Sacram scripturam & Christum hausta sequitur. Quamobrem divina revelatio in jure naturæ gentibus tradendo infeliciter excluditur; quin potius debet omnibus officia erga DEUM penitus discere volentibus sedulo exponi ac suaderi.

Jure naturæ in feliciter excluditur.

1. Hoc apparet, cum tempora comparamus. Omnes gentes ac gentium sapientes agnoverunt DEUM credendum, amandum, colendum esse: Sed tum in ipsa hac agnitione plurimum fluctuarunt, tum in ipso dein cultu foedissimos, crassissimosque errores ac scelera etiam admiserunt. Legatur Plato, Aristoteles, Seneca, Cicero: hi omnes clare perspexerunt populum religionem suis temporibus vigentem esse falsam, ridiculam, impiam. Id enim Plato permultis locis manifeste profitetur, impietatis arguens Poetas eorumque principem Homerum talia de diis confingentes. Seneca ac Cicero non continuerunt se, quo minus etiam jocis publice traducerent sacra gentilia; id quod Plautus, Terentiusque palam in Theatro Romano spectandum dederunt; & Lucianus atque Apulejus acerrimo addito sale perfricuerunt.

Probatur experientia Gentium & Philosophorum.

2. Sed cum veniretur ad hoc, ut meliora ipsi de DEO deque officiis erga DEUM docerent, tum vero in incredibiles angustias conjecti sunt. Aristoteles de Primo suo motore tam inconstans est, ut etiamnum à non paucis Atheus habeatur. Socrates, qui videbatur pro vera divinitate mori, in ultimo articulo Æsculapio gallum imperavit, serio an joco, anceps: sed si joco factum, vix decebat gravem philosophum jocari tum & coram illis, qui venerant ex ejus morte intellecturi ultimam in DEO fiduciam. Plato de divinis magna quidem loquitur, sæpe autem adeo timide, ut videatur doceri malle quam docere: cer-

te desperat vulgo posse persuadere quæ ipse sentiret: hæc est causa, cur toties auctoritatem sua majorem suspiraret. De ceteris, ne prolixus sim, omitto. Vid. Cap. VIII. Th. XI.

3. Illud omittendum non est, quod est hac in re caquet: neque singulos hos philosophos, neque juratas in eorum doctrinam scholas & sectas persuadere potuisse vel uni Græciæ, Italiæ, Asiæ, aut Ægypti vico, ut ab idololatria desisterent; aut ut aliquis ab illa anxietate liberaretur planeque certus sine formidine fieret de vero cultu; aut vel digitum eripi sibi de manu pateretur in testimonium veritatis à se cultæ.

4. Id etiam in Plotino, Porphyrio, Celso aliisque philosophis conspicere est, qui post Christi mortem vixerunt: qui quidem lumine à Christianis literis mutuato adjuti longe excellentius de officiis erga DEUM senserunt, quam eorum magistri Plato & Aristoteles; miris tamen modis implectuntur in sese ideo, quia naturali tantum lumine freti etiam quæ divinæ erant revelationis, conabantur ad sua decreta pertrahere; destituti enim illa gratia nec se nec alium quemquam certum reddere potuerunt.

5. Contra ubi Christus venit, & tribus solis annis concionatus est, actusque postea in crucem; & pau-

cos piscatores absque literis misit ad ignotas notasque gentes, ad barbaras & cultas, ipsosque rerum dominos Romanos, quid sit? Pueri puellæque, agrestis turba, Philosophi, milites, publicani, aulici, Principes semel iterumque audita doctrina nova consentiunt non adducti disputationis acumine sed veritatis vi, quam ita avidè exceperunt, ita fortiter adhæserunt, tam procul ab omni dubio, anxietate, aut alterius doctrinæ vel auctoritatis desiderio; tanta insuper animi consolatione, suavitate, ac fiducia, ut ignes & enses non persentiscerent. Spes, fides, amor, honor, timor agniti tandem numinis veri, agnitique officii vicit dolorem, vicit tyranni metum, vicit voluptatem, vicit omnia quæ hujus sunt mundi, ut agnito mundi Domino servirent omnibus viribus suis.

Thema IX. Deploranda itaque est cœcitas eorum, qui jura naturæ, quæ divina sunt, vetant nos discere per illa ipsa tam salubria, fortia, ac certa media, per quæ gentes ad Christum adductæ sunt. Præsertim id deplorandum est, ubi Christi vox, & quidem agnita ut naturaliter justa, non admittitur ad officia erga DEUM discenda: quasi nescisset ille, ut colendus amandusque sit DEUS.

Deplorandi, qui vetant jus naturæ discere ex divinis,

DE OFFICIIS HOMINIS

erga
SE IPSUM.

CAPUT XIII.

Fundamenta Officiorum erga sese

Nullum est officium hominis jure erga semet;

Them. I. **N**ullum datur hominis officium pure erga se ipsum, sive ut per illud unice sibi satisfacere homo debeat.

quia ipse non est suus,

1. Ratio est manifesta; quia homo non est suus nec summus Dominus. Quidquid ergo sibi debet, debet tantum ratione ejus dominii, quod ipsi communicatum aut participatum est à summo Domino. Hoc est, proprie non sibi sed suo Domino debet officia. Quia homo, ut agnovit Plato, *DEI possessio* est.

P. Desing. Pars II.

2. Quocirca lædens sese aut omit- cui facit injuriam: tens officia erga sese, non tam sibi quam Domino injuriam facit.

3. Facit tamen etiam sibi, quia per hanc omissionem & violationem impedit, quo minus à Domino ea præmia consequatur, quæ utique sibi bona forent; & facit, ut poenas experiatur, utique sibi malas. Videatur *S. Thomas* 2. II. Qu. XXV. Art. IV. &c.

Them. II. Jure naturæ tenetur homo omnes suas facultates & actiones, DEO omnia internas externasque ita habere, ita exercere, ita non exercere, ut vel discenda;

K 2

recte

recte tendant ad finem à Domino propositum; vel saltem *indirecte*.

Directe.

1. *Directe* dico tendere v. g. intellectionem in finem à DEO propositum, cum intellectio mea fertur in DEUM ut Dominum ac finem meum. *Indirecte*, cum intellectio mea fertur in motum cæli, in animantium naturam, in negotia civilia; sic tamen ut aut expresse per istam intellectionem ulterius tendam ad intellectionem DEI; aut saltem ulteriorem relationem non excludam, sive ut illos cælos, illa negotia non statutam pro fine & in illis quiescam ita, quasi nullus ulterior superesset finis. Talis enim creatura etsi serviret DEO sicut & lapis & canis serviunt, non tamen serviret ut homo: sive non exple-ret omnes partes, quas ei imposuit DEUS.

Probatur.

2. Hanc autem esse hominis obligationem patet ab inductione omnium creaturarum. Lapidis natura & officium est tendere ad terræ centrum: si quis lapis aut averteret se à centro, aut in medio quiesceret, is mutatam haberet indolem; aut certe in tali quiete vel in tali aversione non exerceret officium seu vim lapidis, sed diversam & repugnantem. Idque in omnibus creaturarum functionibus agnoscere est. Fundatur in Cap. II. & III.

3. In homine par sane est ratio. Nam libertas arbitrii, qua præditus est, illum neququam absolvit à servitute, sed excellentius alligat. Omnia enim, quæ Creator addidit alicui creaturæ, sunt totidem vincula, quæ eum servum constituent. Quo plura ergo accepit, eo pluribus vinculis est servus. Et quo fortiora sunt accepta eo, fortius stringunt servum. Fortiora autem sunt ea, quæ divinæ naturæ sunt propria & similia; cum per ea plus particeps divina natura. Inter hæc autem est libertas non propria hominis, sed *accepta*.

4. Romani quoque ethnici aliquid huic quodammodo simile in sua civitate agnoverunt. Servus enim apud ipsos à Domino manumissus, non omni obligatione erat liber, sed cæco tantum servitio exemptus: exigebatur au-

tem ab eo obligatio quædam eo ipso excellentior, intimior, atque melior, quod similior jam factus est Domino, & amore potius, quam cæco obsequio prosequi herum tenebatur. Ita creaturæ sensibiles ceteræ cæcam exercent servitute & crassam, superficialiam. Homo libertatem nactus initio, exercere debet servitute intimam. Hæc puto difficultate carere.

Them. III. Sequitur, hominem illum deesse officio, qui facit, ne habeat, quod hominis natura debet habere; aut qui facit, ut habitum perdat.

Deest officio, qui necessaria negligit, aut perdit.

Ratio est sita in servitute hominis & Dominio DEI.

Them. IV. Quod si ea, in quibus homo deest suo officio dicto statim modo, sunt necessaria ita, ut sine iis homo esse non possit aut vix, defectus & peccatum erit grave: secus culpa erit levis aut levior pro modo necessitatis. quæ hic moraliter & secundum æstimationem ad finem accipienda est, non solum physice aut metaphysice.

Peccatum grave est, si necessitas magna.

Leve, si contra.

Ratio clara est. Hoc enim defectu facit, quantum in ipso, servus, ut aut servus non existat, aut non integer existat, neque aptus ad servitium. De Necessitate autem. Vid. Cap. III. *Them. XXVI.*

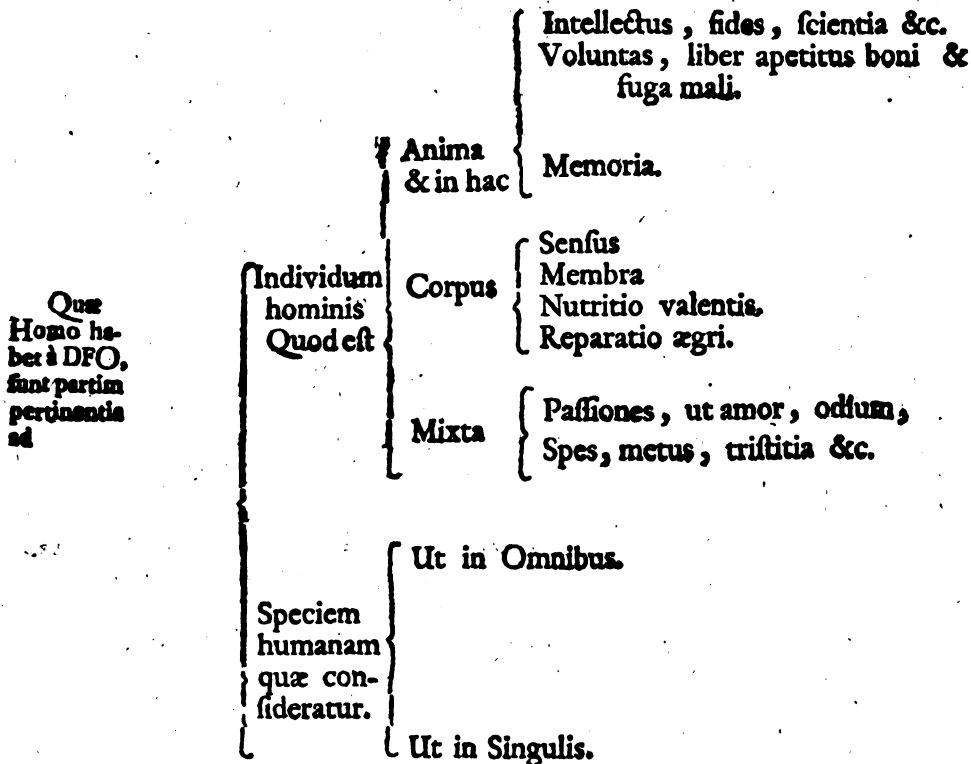
Them. V. Exercitium autem seu usus necessarius eorum, quæ habet homo in sua natura, si aut omittantur vel contra finem domini fiant; grave aut leve erit delictum: grave, si penitus contra finem: si penitus in mediis quiescatur: si totum aut magna pars subtrahatur, si actus ejusmodi sint, ut in illis aut cum illis ratio servitii erga DEUM non possit consistere.

Usus facultatum quando peccamus?

Hæc atque similia alio modo jam exposita sunt Cap. VI.

Placet hic Schema officiorum hominis erga se ipsum ob oculos ponere, in tabella depictum: qui, omnia ad unguem exprimere voluerit, facile adjunget complusculos articulos; ex iisdem tamen regulis judicandos.

Id-

Officium hominis erga se duplex: Conservatio in dividui ac speciei:

Them. VI. Officium ergo hominis erga se duplex est. I. **CONSERVATIO**, quantum in ipso est, seu cura, ne pereat individuum, aut species: item ne pereat unum ex acceptis: & si pereundum alteri est, nobilius Deoque proprius fervetur præ ignobiliori.

II. USUS acceptorum à summo Domino ad finem & servitutem ejusdem Domini.

1. Ratio apparet ex Cap. III. Omnia enim sic accepta sunt vel talia, ut per ipsam acceptionem constituatur homo servus DEI: vel talia, quæ sint

instrumenta servitutis. At servus nec sese nec instrumenta servitutis aliter habet in potestate, quam ut imo ea conservet, & ad id iis ad nutum Domini utatur.

2. Per ipsam existentiam homo constituitur servus; cum eam à nemine magis quam à causa prima accipiat. Effectus enim plus dependent à causa prima, quam à causa secunda, ut ait Aristoteles. de Causis Propos. I. Facultates autem & membra hominis sunt instrumenta servitutis, ut gravitas in lapide, lux in sole.

CAPUT XIV.

Officia Conservationis individui proprii.

Juri nature ad versatur occisio sui,

Them. I. **J**uri nature adversatur occidere se ipsum, fame, ense, præcipitio &c.

1. Repugnat enim hoc primo naturali inclinationi, nec illi simplici, sed universali. Sagacissima est hominis natura ad mille modos ac media pro conservatione sui inveniendâ.

2. Homo invictis argumentis agnoscit, se non esse dominum suum, sed servum altioris Domini: injuriam ergo facit Domino huic, servum alienum è medio tollens. Vid. S. THOMAS II. 2. Q. LXIV. Art. V.

3. Socratis ea de re sermo apud Platonem in Phædone non est contemnendus, ut hominis ethnici & parati tum maxime cicutam ab Atheniensibus imperatam haurire. Objicit primo *alia ejusmodi accidunt, ut quibusdam melius sit mori quam vivere. Itaque mirum tibi forte videbitur, si bis, quibus præstat mori, non liceat, sibi met prodesse, sed alium oporteat expectare, qui proficit.* - - - „ Profecto sermo ille, qui de hisce rebus in arcano habetur, quod nos homines sumus in quadam custodia, neque decet quemquam ex hac seipsum solvere neque auferre

„ gere, magnus quidem mihi videtur,
 „ neque cognitu facilis. Veruntamen
 „ id mihi ô Cebes recte dici videtur,
 „ DEUM quidem curam habere nostri,
 „ nos vero homines unam quandam
 „ ex possessionibus esse Deorum. - - -
 „ Nonne igitur & tu, si quod ex man-
 „ cipiis tuis seipsum perimeret, cum
 „ tu minime significasses velle te ut è
 „ vita excederet, irascereris illi, &
 „ si potestatem haberes, poena qua-
 „ dam afficeres? omnino, inquit. For-
 „ tasse igitur hoc modo non præte-
 „ rationem est, non prius decere se
 „ ipsum interficere, quam DEUS ne-
 „ cessitatem aliquam imposuerit; qua-
 „ lem nobis imposuit in præsentia.

4. Amplissime eo de scelere ex Phi-
 losophis tractat Theophylus *Raynaud.*
 Tom. IV. De Virtutibus libro III. à n.
 115. ad 130.

Nec excusat
 gravitas
 ærumnarum.

Them. II. Nec excusatur occiso sui
 ex gravitate ærumnarum hujus vitæ.
 Nisi gravitas illa usum rationis adime-
 ret aut impediret.

1. Ultimum enim malorum natura-
 lium, quæ possunt homini ab homine
 inferri, est mors. Et ideo inferre si-
 bi mortem ad alias hujus vitæ injurias
 evadendas, est majus malum assumere
 ad minoris mali vitationem. *S. Tho-
 mas* 2da II. Q. 2. LXIV. art. V. ad III.

2. Ærumnæ sunt temporariæ, quo-
 que majores, eo magis per se disponunt
 ad finem. At mortem qui infert, quan-
 tum in ipso est, æternum malum in-
 fert; quia omnes homines simul adla-
 borantes nullaque creatura potest resti-
 tuere vitam, ut *S. Augustinus* de Ci-
 vit. DEI observat Lib. XXI. Cap. XI.

Non pudici-
 tia.

Them. III. Similiter etiam non licet
 mulieri se ipsam occidere, ne ab alio
 corruptatur. *S. Thomas* loc. cit.

1. Quia non debet in se admmittere
 crimen maximum, ut vitet minus cri-
 men alienum.

2. Non enim est crimen mulieri per
 violentiam violatæ, si consensus non
 adsit.

3. Constat autem minus esse pecca-
 tum fornicationem vel adulterium,
 quam homicidium, & præcipue sui
 ipsius; quia sibi ipsi nocet, cui maxi-
 mam dilectionem debet. Sunt hæc ra-
 tiones *S. Thomæ. S. Augustinus* Lib. I.
 Civitatis Cap. XXV. & XXVII. osten-
 dit, ne ob peccatum quidem declinan-
 dum licere sibi mortem inferre. Non
 sunt *facienda* mala, ut evitentur alia
 mala: *permitti* autem possunt, nisi ip-
 sa permissio pro cooperatione habenda
 sit.

4. *S. Hieronymus* quidem in Cap.
 I. Jonæ versus finem habet: In perfe-
 ctionibus non licet propria perire ma-
 nu *absque eo, ubi castitas periclitatur.*
 Verum hoc intelligendum est inclusive:
 sicut illud Canticorum IV. v. 3. *Sicut*
fragmen mali Punici, ita gena tua,
absque eo quod intrinsecus latet; quasi
 dicat: nequid dicam de eo quod in-
 trincus latet. Nisi potius intelligen-
 dus est *S. Hieronymus* de *indirecte* su-
 beunda morte, ad vitandum certum
 periculum & proximum peccati gravis
 contra castitatem. Quod licitum esse
 infra Themate VIII, defendimus. Vid.
S. Augustinus de Civitate Lib. I. Cap.
 XVI. seqq.

Them. IV. Nec ob infamiam vi- **Nec fama.**
 tandam, nec ob servitutis metum,
 nec ad testandum amorem mariti aut
 heri defuncti excusatur peremptio sui.
 Quæ genera scelerum apud Indos ho-
 dieque grassantur, ubi uxores inter-
 dum infames declarantur, nisi in ro-
 gum mariti insiliant &c.

Ratio est, quia hæc omnia mala mi-
 nora sunt morte: & quia hæc non fa-
 ciunt hominem dominum vitæ suæ.
 Vid. *S. Thomas* loc. cit. ad 5tum,
 ubi Raziæ factum vituperat II. Macha-
 bæor. XIV. & *S. Augustini* Lib. I.
 Contra Gaudentium Cap. 31. & Epist.
 61. Hinc immanes fuere Numantini
 cives, & Xanthii, Cato Uticensis
 Antonius, Cleopatra, qui sibi ipsis ne-
 cem intulerunt, ut servituti hominum
 se eximerent. Omnesque alii desperati,
 ut Judas Iscariotes. Vid. *S. Augu-
 stinus* Lib. I. Civit. Cap. XXII. ubi
 probat, *Quod nunquam possit mors vo-
 luntaria ad magnitudinem animi perti-
 nere.* Et Exemplum catonis Uticensis
 Cap. XXIII. Lucretiæ vero Cap. XIX.
 excutit.

Them. V. Ne quidem jussu pote- **Nec manda-**
 statis supremæ humanæ, aut judicis, **tum huma-**
 licite sibi quisquam infert mortem, **num.**
 cujus sententia in eum lata est.

1. Equidem hoc apud Japones in usu
 est, ubi reis porriguntur gladii, qui-
 bus ventrem sibi met conscindant. Et
 Seneca ipse sibi rupit in balneo venas,
 accepta ab ingrato discipulo Nerone
 sententia. Et sub aliis tyrannis id sæ-
 pius factum historiæ docent.

2. Verum ea cum horrore & dete-
 statione naturæ fere semper fieri, ipsæ
 etiam illæ historiæ loquuntur, paucis ex-
 ceptis, qui pervicacia animi aliaque
 pravitate naturam corruerint. Et Ja-
 ponum ipsa à teneris educatio solet ad
 stoicam indolentiam seu apathiam in-
 strui

strui, quæ in re non una sensum communem *sepelit*.

3. Deinde sufficit, hoc communiter immane ac plusquam tyranicum haberi, & à sano *populorum* sensu abhorrens. Si enim à paucis pravis & belluinis viris sumenda esset regula, illudque dicendum naturale, quod pauci *tales* faciunt, nihil jam erit naturaliter injustum: cum homo omnes feras bestias superare crudelitate, gula, luxuria, ipsa possit, si propositum accedat. Corruptio enim optimi pessima: & inter ipsos homines deteriores illi sunt, qui plus ingenio ac viribus valent, si omne illud ad prave agendum adhibeant. Vid. de sensu communi *Larva Detraha. Cap. VIII. & S. August. Civit. DEI Lib. VI. Cap. X. Alexand. Natalis in Vtum. præceptum artic. IV. Reg. III.*

4. Neque huc facit exemplum Socratis, imo S. Joannis Evangelistæ, qui sententiâ latâ, etiam innocentes eberunt calicem venenatum: quo alter perit, alter divina tantum virtute servatus ecclesiæ est. Quippe bibere non est actio per se ad mortem apta, sicut infingere pugionem cordi, aut in rogam insilire. Cum varia possint impedire mortem ex hausto veneno, ut vomitus, naturalis calor, debilitas veneni, antidoti etiam diu ante sumpti vis. Deinde reus, vel etiam innocens condemnatus non tenetur, imò raro forte potest licite *resistere* neci sibi inferendæ: resisteret autem si non biberet, idemque videtur, non bibere, ac infundentibus venenum guttur vi clausum tenere. Ut si carnifex rei dextram pugione instruat, eamque apprehensam ducat in pectus rei, reus non tenetur resistere dextrâ.

5. Non negaverim tamen, *posse esse circumstantias*, quibus liceat reo placidiore morte à justo iudice imperata se perimere, ut effugiat crudelem per acerbissimas excarnificationes, præferim cum periculo desperationis. Vid. P. Elbel Conferentiar. Par. IV. n. 9.

Them. VI. Excusat non injuriam, sed malitiam seu peccatum mortis sibi illatæ ignorantia seu bona fides, passio deliberationem præcedens, aliaque, quæ involuntarium faciunt, supraque commemorata sunt Cap. VI.

Injuria seu violatio juris alieni nihilominus est, materialiter, & tenetur ad restituendum, si posset. Ut qui alteri auferret centum aureos, putans esse suos: non peccat, injuriam tamen facit, debetque eam reparare. Hinc non videtur peccare peccato homicidii is, qui magnitudinis tormen-

tum adactus passus est crimen non commissum, de quo vocatus est in quaestione, cum videatur dolore prævertus fuisse. Peccat tamen peccato mendacii. Quamquam illud prius dubio non uni obnoxium sit, pendeatque à circumstantiis.

Them. VII. Excusat mortem sibi met creatam violenter, tam ab injuria quam à peccato, mandatum divinum ita animo publicatum, ut animus de eo moraliter certus sit.

1. Egregie de hoc disputat S. AUGUSTINUS Lib. I. Civ. DEI. c. 26. Is enim qui absolutus est Dominus vitæ, eam solus dedit, potest absolute præcipere ut per quemcumque aufertur aut deponatur.

2. Ita Samson, aliàs spiritu divine actus in negotiis ad rempublicam pertinentibus, eodem spiritu censetur actus, cum aliquot millia Philistæorum secum ruinâ domus oppressit. Ita alii quidam Sancti censentur divinitus inspirati ad ruendum in mortem.

Them. VIII. Licet exponere te mortis PERICULO etiam proximo, si id fiat causâ virtutis veræ, & non fucatæ. Vera autem erit, si possit referri ad finem ultimum. Id quod ex necessitate, aut permagna utilitate agnoscitur.

1. Ratio est; quia hoc ipso quod veræ virtutis motivum sit, est de mandato ininterpretativo DEI. Omnis enim vera virtus, cum necessitate aliqua conjuncta, est de lege naturali. Vid. *Cap. VII. Tb. V.*

2. Ita miles potest corpus suum objicere telis, ut servetur Rex vel Dux. Ita idem tenetur stationem servare, etsi prævideat globos in se contorquendos. Ita potest ignem submittere cuniculo, navi, si admodum grave & injustum damnum patriæ per hoc avertere sperat. Ita licuit virgini Cypriæ succendere navem Turcicam, qua ipsa vehabatur captiva, cum potuerit aliquo modo sperare, tabula forte se enaturam. Ita pro amico gravi potest se amicus offerre ad mortem illius loco subeundam; aut ei tabulam in naufragio cedere. Ita reus accepta sententia non tenetur fugere ac subducere se certæ morti. Imò ita is qui crimen commisit potest ejusdem semetipsum apud iudicem accusare. In his omnibus enim subest motivum virtutis, nec abest omnis plane spes evadendi. Nempe in primo amor boni seu reipublicæ, ut & in secundo tertioque. In quarto virginitas; in quinto amicitia. In sexto

Excusat autem bona fides.

Aut mandatum.

Periculo Mortis exponere se licet ob veram virtutem.

Multa ejus exempla.

obediencia & amor justitiæ; in septimo eadem & pœnitentia.

Ob integritatem corporis.

Them. IX. Potest quis, sed non tenetur abscissione cruris subire periculum abbreviandæ vitæ.

Potest, quia spes est servandi totius. Non tenetur, quia spes non est indubia; & medium est plane extraordinarium.

Ob studium pœnitentiæ.

Them. X. Potest aliquis studio pœnitentiæ, aut carnis subigendæ & rebellium passionum reprimendarum, castigationes corporis, jejuniæque subire, non quidem directe mortem accelerantia, & per se ad hoc apta, sed tamen periculum habentia.

1. Est hoc apud omnes gentes receptum, & in Ecclesia Christiana vera utilitatum.

2. Ratio est primo, quia motivum adest veræ virtutis, intendentis ad ultimum finem assequendum. Tali enim modo non subtrahitur vita DEO Domino, sed potius vindicatur. Cum vita non tam sit carnis quam animæ, quæ per hæc in tuto locatur.

3. Deinde sæpe adest moralis necessitas, ut sine his non facile vinci queant tentationes: item ut pœnæ temporales pro peccato, omnium gentium consensu debitæ, aliquatenus exsolvantur. Tertio ut ex peccato relicta inclinationes & habitus pravi aboleantur.

4. Regnum denique cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Quod Christus docet, & gentium perpetuus usus tradit. *Vid. Cap. IX. Tb. V. n. 4.* Sic illa Foro-Julienfis Ducis filia à Barbaris capta laudabiliter sinui clam imposuit carnes, ut eorum putrescentium fœtore barbarorum libidinem à se averteret. Quam tantæ virtutis amore captus Garibaldus II. Bojorum rex conubio sibi junxit. *Vid. Paulus Diacon. Histor. Longobard. Lib. IV. cap. XXXVIII.* Sic aliæ moniales licite absciderunt sibi met nasos ut barbaris irruentibus nauseam suorum corporum crearent.

5. Est etiam plane irrationabile, ut reges quidam & opimates multa possint exigere à suis etiam amicis obsequia, quæ vitam abbrevient, ut cum venarum, equitarum, hastiludia, continuatas in obsequio vigilias agunt: DEUS autem creator totius hominis, cujus servi etiam reges maximi sunt, non possit obsequia talia à sua factura admittere, quod tamen nonnulli hæretici somniarunt, macerationem carnis Juri naturæ repugnantem asserentes; in

nempe, quorum finis sunt commoda carnis, & quorum DEUS venter est.

6. Accedit, quod plerumque non satis probabile fit vitæ abbreviandæ periculum, Hominum enim austerissime etiam viventium non raro diuturnior est vita, quam viventium delicate utut sobrie.

Them. XI. Ex eadem ratione potest Religiosus paupertatis studio respuere medicinas extraordinarias & valde pretiosas. Moribundus potest petere, ut humi super cinerem & cilicium deponatur. Virgo aut matrona admodum verecunda potest recusare chirurgum. Sacerdos, medici & alii possunt assistere peste infectis, imo aliquando debent. Possunt aliorum doctores studiis & vigiliis fatigare caput & spiritus vitales consumere, ut satisfaciant: & aliquando debent, cum periculum sanæ doctrinæ imminet. Possunt fossores in fodinis & officinis, multos noxios halitus alentibus, laborare ad sustentandam familiam. Possunt cives obsidionem diuturnam ferre & famem extraordinariam subire ad servandam regi aut reipublicæ fidem. Possunt mercatores, nautæ, classici mare frequentare, ut & suis & reipublicæ prospiciant; aut alii ut Religionem Christianam importent gentibus barbaris. Aliæque id genus plurimæ.

Ob studium paupertatis.

Ob Virginitatem Charitatem &c.

Them. XII. Cum necesse est alterum è duobus perdere aut periculo exponere, nempe aut Vitam ac vires naturales, aut Virtutem supernaturalem, Fidem, spem, Charitatem; exponenda omnino est vita temporalis.

Vita exponenda pro Virtute supernaturali.

1. Id apud ratione utentes non potest esse anceps: cum nobiliori præhaberi debeat, si utrumque servari nequit. Et ita sancti *Martyres non resistendo interfecti sunt, ut petitionem esse docerent victoriam, pro fide veritatis occidi.* S. August. Lib. XXII. contra Faustum Cap. 76.

2. Idque locum habet etiam in iis, qui invincibili in errore versarentur: v. g. in hæretico, si is ignoraret invincibiliter suam sectam esse falsam. Deberet enim pro ea mortem subire, Quia lex naturæ obligat, ut est promulgata: at illi esset sic promulgata, ut sectam practice judicaret esse veram, nec possit ignorantiam, defectu mediorum, vincere. *Vid. Cap. VI. Them. VII.*

Them. XIII. Non est licitum ad vitam aut membra servanda, vel ad salutem servandam, vitam, membra committere ullum peccatum. *Cap. VIII.*

Non licet per peccatum servare vitam, membra &c.

1. Quia

1. Quia non sunt *facienda* mala ut eveniant bona. e. g. non licet mentiri.

2. Licet tamen medico præscribere, ut æger certam vini copiam bibat, ex qua etiam sequatur temporaria privatio usus rationis. Quia privatio talis non est per se mala, sed est dirigibilis omnino ad ultimum finem, ac re ipsa sæpe dirigitur; ut cum somnum nobis conciliamus ad vires restaurandas. Nec opponuntur ista privative, temporarius non usus rationis ac DEUS; sicut opponuntur Deceptio falsa ac prima veritas.

Illicitum, va-
letudinem
destruere
per actiones
alias licitas.

Them. XIV. Repugnat Juri naturæ destruere valetudinem, ingenium, memoriam, per actiones alias non illicitas, nisi sit aliud motivum, ut *Them. X.* dictum. Vid. *Alex. Natal. Lib. IV. Theol. Dogm. de quinto præcepto art. IV. Reg. VII.*

Quia nemo horum est Dominus, sed administrator, & peccat in administratione magis vel minus, qui rem Domini destruit non ordinatam ad Dominum. Sic multi peccant nimium fortibus vinis, nimis variis cibus & condimentis, nimis

largo Tabacæ usu, nimia venatione, nimio usu connubiali, nimia apud gynæceum constrictione corporis, nimium frequenti irâ tametsi alias justa, medicinarum frequentiore usu sine causa.

Them. XV. Multo magis repugnat juri naturæ, destruere vitam &c. per actiones etiam alio modo illicitas. Et si adsit advertentia, duplex in hoc peccatum admittitur.

Multo magis per actiones alias illicitas.

Ut si infrunita libidine; assidue perpotando, aut chemicis operationibus ex avaritia aut mera curiositate incaute susceptis vitam decartes; aut si ob avaritiam, odium, desperationem recusas medicinam vel alia ordinaria media ad servandam vitam, sanitatem, animi præsentiam &c.

Them. XVI. Jure naturæ illicitum est duellum, nisi in publico bello justo &c.

Quia hanc esse veram *stultitiam* nemo dubitat, ne ipsi quidem qui eam exercent. Et Bellarminus id alicubi in sermone quodam sacro pulcre ostendit. Vid. *Mastrius Theol. Moral. Disp. X. Qu. IV. art. II, & Disp. XI. Qu. VI. art. II. n. 113.*

CAPUT XV.

Officia conservandi sui quoad speciem.

1. **P**otissima quidem hæc officia possunt trahi ad alium. Unde forte vix alia ad hoc caput officia pertinent, quam ne in damnable illa peccata quis prolabatur, quæ per se apta sunt ad speciem humani generis delendam, ut Bestialitas & similia, quæ sanctissimus Apostolus Paulus suadet *nec nominari* in nobis Christianis, increpans gentes, quod DEI immemores in talia contra naturam vitia proruerunt.

Cœlibatus & vota Religiosa non sunt contra officium J. Naturæ.

2. Docent heterodoxi cum Puffendorffio, ex hoc capite cœlibatum, virginitatis custodiam, vota monastica repugnare juri naturæ; quia cum cœlibatu non potest conservari species humani generis.

3. *R. I.* Nos Christo & Apostolis (si per DD. Heterodoxos licet, scilicet) longe meliorem juris naturæ scientiam adesse existimamus. Christus Matthæi Cap. XIX. *v. 11.* non præcepit quidem virginitatem: sed ostendit hoc singulare esse donum ac margaritam à DEO: *Non omnes, inquit, R. P. Defing Pars II.*

capiunt verbum istud, sed quibus datum est. - - - Qui potest capere capiat. Paulus vero I. Corinth. VII. docet: *qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit, & qui non jungit, melius facit. - - - & addit: Puto autem, quod & ego Spiritum DEI babeam.* Huic spiritui cum adversetur spiritus heterodoxus, ipse viderit, cujus sit. Nos Christum sequimur, imo sensum etiam communem omnium quasi populorum, quorum prope nullus est, qui cœlibatum damnet: beati futuri, si Christi id causa facerent.

4. *R.* Haud dubie esset contra naturam, non quidem absolute, sed in moderna hypothese, si omnes homines vellet cœlibatum colere; quia hoc tenderet per se ad extinctionem speciei humanæ. Sed non est periculum, neque adeo causa, cur tantopere pro genere humano solliciti sint hac una in re DD. Protestantibus.

5. *R.* Quin, si fingeremus, omnes homines abstinere connubio usque ad tria aut sex paria; quis mihi demon-

stra-

CAPUT XV.

strabit propinquum periculum extinguendæ speciei humanæ? Igitur ne in hoc quidem casu ceteri abstinentes damnari possent peccati contra naturam.

6. R. 4. Igitur connubium paucissimorum, non omnium, hominum necessarium est ad conservandam speciem. Quod adeo manifestum est, ut nemo ejus demonstrationem sanus petere possit.

7. R. 5. Licitum est, uno officio naturæ supersedere, propter officium aliud nobilius & propter motivum sublimius: v. g. licet vitam exponere propter virtutem. Ergo etiam licet supersedere connubio propter virginitatem.

8. Respondet 6to S. Augustinus: *Ita jam se habet humanum genus, ut aliis, qui se non continent, non jam per nuptias occupatis, sed multis etiam per illicitos concubitus luxuriantibus (bono Creatore de malis eorum faciente quod bonum est) non desit numerositas prolis & abundantia successionis, unde sancta amicitia conquirantur. Ex quo colligitur, primis temporibus generis huma-*

ni, maxime propter DEI populum propagandum, per quem & prophetaretur & nasceretur princeps & salvator omnium populorum, uti debuisse sanctos isto, non propter se expetendo, sed propter aliud necessario bono nuptiarum: nunc vero &c. Sed novi, qui murmurent: Quid sit, inquiunt, omnes homines velint ab omni concubitu continere, unde subsistet genus humanum? Utinam omnes hoc vellet duntaxat in caritate de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta: multo citius DEI civitas completeretur, & acceleraretur terminus seculi. De Bono Conjugali num. 9. 10. Tom. VI.

9. Ostendit etiam Scotus connubium non esse stricte de Jure naturæ. in IV. Sen. Dist. XXVI. num. 9. & 18.

10. Neque Puffendorffius ex suo falso principio Socialitatis potest probare duobus hominibus solis in terra existentibus, ipsis præceptum esse connubium: cum societas duorum optime possit servari sine impedimento filiorum. Vid. Commentator Scoti in locum num. 9. mox citatum.

CAPUT XVI.

De officiis erga se quoad usum facultatum.

Fundamentum officiorum est Dominium DEI & servitus hominis. Otiosum verbum contra Jus naturæ.

Them. I. **F**undamentum horum officiorum, sicut omnium omnino, est Dominium DEI in omnia, & omnium erga illum servitus. Cap. II. & III.

Them. II. Christi doctrina, quæ hic sequitur, est Juris naturæ: *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.* Matth. XII. v. 36.

Fundatur in Cap. XIII. Them. I. & II.

Them. III. Eadem Doctrina non tantum de otioso verbo, sed de otioso cujuscumque facultatis usu intelligenda est.

Quia major ratio pugnat contra otiositatem intellectionis, appetitionis &c. quam locutionis. Nobilioris enim instrumenti abusus pejor est. Vid. Suarez. in I. II. D. Thomæ Tract. III. disput. IX. sect. III. num. 6.

Quod nobilibus præcipue

Them. IV. Juventutem, præprimis nobilem ista doctrina ante alios homi-

nes tangunt; iique majorem conatum juvenes adhibere debent in his observandis. *tet.*

1. Qui enim magis ad otiosa, inutilia ac vana inclinatus est, magis tenetur ad resistendum huic inclinationi. Juvenes autem magis sunt inclinati; tum ob inexperientiam & improvidentiam, quia nondum experti sunt, quantum damni ex vanitate sequatur; nec provident, quam necessaria sit ad vitam reliquam contentio & applicatio: Tum etiam ob mollitiem ætatis, sanguinem præfervidum & cetera.

2. Nobilitati autem id præcipue necessesse est; quia nobilitas tota ad actionem instituta est. Non enim ideo tot prædia & proventus ipsis adjecta sunt, nec tot coloni subditi ipsis servire coguntur, ut sudorem, lacrimas & sanguinem miserorum otiano absumant & abliguriant; sed ut rempublicam opera sua ac ipso sanguine alacriter fuso contutentur. ad quæ omnia redduntur inepti per vitam expertem laboris, studii, & applicationis. Unde etiam fiunt

Nobilitas ad actionem instituta, non otiosa.

unt indigni illis prædiis & honoribus. Quæ de causa fit, ut tot familiæ olim laborando illustres factæ ac divites; per socordiam posterorum jaceant contemptæ, exutæque facultatibus: eorum vero in locum subeant homines plebèi quidem sanguine & carne, sed animo, virtute & industria vere nobiles; atque adeo respublica ex justitia hisce debet favores ac honores, quibus illi indigni sunt, & nonnisi ob majorum bene meritorum memoriam tolerantur in republica, & fortassis ob spem, fore ut sese emendent, ac pristinos animos resumant: quod si fiat, recte generosi præhabentur novis hominibus. Quid Carolus Magnus scholas ingressus docuerit nobiles juvenes, decantatum est; nempe hoc ipsum, quod jam diximus. Hunc ergo tantum præceptorem, Christo similia loquentem, audiant juvenes, si sapiunt. Si non sapiunt, spreto à DEO & hominibus reddent rationem in die judicii Matth. XII. 36.

Illicitus usus ob solam voluptatem.

Them. V. Usus facultatis cujuscumque alias de se non illicitus, sit otiosus, & jure naturæ illicitus, si suscipitur pure ob voluptatem.

1. Contraria sententia videtur damnata, quia repugnat servituti DEO in omnibus debitæ. Non enim sumus à DEO facti, ut porcorum instar volutemur in voluptate, aut indulgeamus curiositati.

2. Qui ergo plena deliberatione sic voluptatem quæreret, ut in illa plane quiesceret, excluderetque etiam implicitam ordinationem ad DEUM & Dominum, is graviter sane peccaret: alias autem leviter.

3. Sententia ab Innocent. XI. PP. an. 1679. damnata his verbis expressa est: *Comedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini; quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.* Causa damnandi haud dubie fuit, quia naturæ rationali repugnat simpliciter frui appetitu, sed necesse est frui ad finem auctoris naturæ. Recte S. Augustinus Lib. XXII. contra Faustum cap. 44. *Ebrietatem lex æterna damnat; quia cibum & potum ad ordinem naturalem non nisi gratia conservandæ salutis admittit.*

Intellectu abutitur qui non utitur ad discendum necessaria.

Thema VI. Intellectu abutitur, contra jus naturæ, is, qui eo non utitur: ist est, qui necessaria ad statum suum non discit.

1. Cicero I. Offici. *Imprimis hominis est propria veri inquisitio atque investigatio. Itaque cum sumus necessariis negotiis curisque vacui, tum tunc R.P. Desing. Pars II.*

mus aliquid, videre, addiscere: cognitionemque rerum aut occultarum, aut admirabilium ad beate vivendum necessariam ducimus.

2. Qui hoc officium negligit, præparat se ad multa peccandum, ad multa errandum, ac male agendum in reliqua vita. *Labi autem, errare, nescire, & decipi, & malum & turpe ducimus.* Cicero I. Offici. Malo autem præbere causam ac viam sternere, æque malum est. Unde homicidii rei sunt Medici, Chirurghi, Pharmacopolæ, si æger, cujus curam susceperunt, eorum negligentia vel imperitia moriatur. Vid. Alexander Natalis Lib. IV. Theol. Dogmat. in quintum præceptum Regula XX.

3. Quare juvenis nobilis, aut officia præcipue nobilia in republica gesturus, ut sunt officia sacra, militaria, judicialia, peccat, nisi addiscat *fundamenta* vera artium ac scientiarum in laudabilibus scholis ad usum reipublicæ introductarum.

4. Maxime autem debet discere *VERUM JUS NATURÆ*, quod impossibile est ex Puffendorffii ac similibus condiscere, sed ex *Doctrina Christi Catholica sola* verum ac salutarum hauritur. *Ad hoc velle debet nec dolore molestari, nec desiderio perturbari, nec morte dissolvi, ut aliquid utile cognoscat, & secundum eam cognitionem vitam moresque componat. Sed ne ipso studio cognitionis propter humanæ mentis infirmitatem in pestem alicujus erroris incurrat, opus habet magisterio divino, cui certus obtemperet, & adiutorio, ut libere obtemperet.* S. Augustinus de Civitate DEI. Lib. XIX. Cap. XIV. Alex. Natalis Theol. Dogm. Lib. III. cap. IV. Reg. 71.

Them. VII. Qui munus aliquod accedit non instructus necessariis ad id scientiis vel facultatibus, peccat tum in jus naturæ, tum in justitiam particularem; & siquid per imperitiam nocuit, tenetur ad restituendum.

1. Ut si Dux suscepit imperium exercitus, cum militiæ sit imperitus.

2. Juvenes negligentes discere bonas artes, sunt in tali peccato; quia jam ab adolescentia vel ipsi ambiunt, vel à parentibus destinantur ad munia reipublicæ: alius ad Canonicatum, forte & ad curam animarum; alius ad judicia; alius ad aulica. Quod si ergo non discunt necessaria, & tamen per gratiam, importunitatem, pecunias aut vim obtinere illa munera sperant, sunt in assidua voluntate non satisfaciendi aliquando muneris adipiscendo.

L. 2

3. Huc

3. Huc potest accommodari illud Ciceronis. I. Officior. de studio inquirendi veri sic loquentis. *In hoc genere & naturali & honesto duo vitia vitanda sunt. Unum, ne incognita pro cognititis habeamus bisque temere assentiamur. Quod vitium effugere qui volet (omnes autem velle debent) adhibebit ad considerandas res & tempus & diligentiam.* Juvenes autem Thema nostrum non observantes imprimis nunc non adhibent diligentiam ad ea quæ deinceps expediant: & deinceps sero nimis adhibebunt, ideoque non effugient, quo minus incognita pro cognititis sæpe habeant, vitio in reipublicæ noxam vertente.

Juvenesque se non præparantes.

Qui nimium student non necessariis.

Them. VIII. Alterum est vitium, quod quidam nimis magnum studium, multamque operam in res obscuras atque difficiles conferunt, easdemque non necessarias.

1. Est hoc Thema Ciceronis III. Officior. qui mox ita pergit: *Quibus vitiiis declinatis, quod in rebus honestis & cognitione dignis opera curaque ponetur, id jure laudabitur. Ut in Astrologia C. Sulpitium audivimus: in Geometria Sextum Pompejum ipsi cognovimus: multos in Dialecticis: plures in Jure Civili. Quæ omnes artes in veri investigatione versantur; cujus studio à rebus gerendis abduci contra officium est.*

Ac venis ludis.

2. Quid dixisset Cicero, quamque parum Officio seu Juri naturæ satisfacere dixisset homines illos, qui maximum studium ponunt in ludis varii generis callide ludendis; in choreis & saltibus torquendis; in equo non qualicumque domando, sed tali, qui ipso equite sit doctior; in ludicris quibusdam digladiationibus; in componendo ore, vultu, voce, gestu ad falsas plerumque honoris significationes, quæ complementa falsissimo nomine dicunt, cum sint inania; denique in vestis novandæ, in cæsariæ fingendæ, & totius corporis ad delicias & fœminæ similitudinem componendi cura, studio, atque labore. Quibus merito accinit idem Cicero: *Vos etenim Juvenes animum geritis muliebrem.*

3. *Omnis autem cogitatio motusque animi aut in consiliis capiendis de rebus honestis & pertinentibus ad bene beateque vivendum, aut in studiis scientiæ cognitionisque versabitur:* ut Cicero loco citato profequitur. Inhonestam ergo jurisque naturæ repugnantem vitam degunt, qui contra faciunt, & fruges tantum consumendo homines se forte, ne dicam nobiles, sperant.

4. Hinc jure naturæ prohibitum est legere libros magicos, Romanenses in-

castas fabulas, Atheisticos, aut atheismo propinquos aliosque errores. Item juvenibus ad hoc non vocatis prohibitum jure naturæ est legere illos libros Theologicos, qui certas materias lubricas valde particulatim pertractant: aut libros hæreticos & alios cum periculo seductionis.

Them. IX. Quæ antea de usu, non usu, abusu facultatis intellectivæ dicta sunt, plane dicenda etiam sunt de usu aliarum omnium facultatum: ut non maneant otiosæ, non exerceantur sine modo, sine delectu, sine fine, sine fruge. Sed magno studio applicentur ad Servitium DEI: utque hoc & unde discendum sit?

Quod intelligendum de abusu etiam aliarum facultatum.

1. Sicut enim verbum otiosum damnabitur, ita damnabitur memoria otiosa, appetitus otiosus, aspectus, auditus, ambulatus, tactus omnisque alius motus otiosus, id est non factus ob aliquem finem qui ad DEI servitium referri etiam ex intentione operantis possit.

2. Quoniam vero de his innumera dici possunt, nec possumus ea sermone uno exponere, Juvenibus præsertim aliud remedium prodimus hoc: ut Seniorum proborum adhortationibus præbeant aurem & animum, & quæ ab iis facienda didicerint, strenue magnoque studio factis exsequantur: Id enim præcipuum adolescentis officium esse docet ex rerum natura Cicero I. officii: *Est igitur, inquit, adolescentis est majores natu vereri, exque iis diligere optimos & probatissimos, quorum consilio atque auctoritate nitatur. Ineuntisenim ætatis inscitia senum constituenda & regenda prudentia est. Maxime autem hæc ætas à libidinibus arcenda est, exercendaque in labore patientiaque & animi & corporis, ut eorum & in bellicis & in civilibus officiis vigeat industria. Atque etiam cum relaxare animos & dare se jucunditati volent, caveant intemperantiam, meminerint verecundia, quod erit facilius, si in ejusmodi quidem rebus majores natu velint interesse.*

Doctrina fecit pro juvenibus

3. Hoc si rite observaverint, magnum habebunt compendium ad discendum, ut jura naturæ servanda sint in usu quotidiano facultatum. Sed & alterum generalius medium ac certius habemus, doctrinam Catholicam, descriptam in libellis, quos à puero discimus. Ubi Septem peccata capitalia nobis vitanda præscribuntur, adeo necessarii juris naturæ, ut hæc à fine juris naturæ omnino nos & quemlibet hominem excludant. Quæ peccata Capitalia statim enumerabimus; omissa interim *Invidia,* quæ

quæ officiis *ad alium* repugnat, sicut & *Iracundia* fere.

Thema X. Juri naturæ repugnat **SUPERBIA**. Cujus essentia in hoc consistit, quod creatura excellentiam amet quasi rem suam propriam nemini debitam. In quo fit injuria DEO auctori omni boni; quasi ille non dedisset vel daret excellentiam, sed homo ipse esset auctor suæ excellentiæ. Quod divine explicavit Apostolus I. Corinth. IV. 7. *Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid glariaris, quasi non acceperis?* Recte igitur **DEUS** superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Jacob. IV. 6. I. Petri V. 5. *Deposuit potentes de sede & exaltavit humiles.* Cantic. B. V.

1. Et in hoc Philosophia vetus, cum primis Stoica insigniter peccavit contra naturam, quod Superbiam, nisi erga homines, non damnaverit, sed etiam in bonis & virtutum velut apicem collocaverit. Quod nihil est aliud, quam humanam naturam inædificare sabulo & arundini, rei nempe, quæ non modo infirma est, sed prorsus nihil, ex se quidem. Vid. Cap. II. & III.

2. Multo stolidior fuit Machiavellus, & cum ipso non pauci de nobilitate. Ille enim Doctrinam Christi criminatur propterea, quod ea humilitatem doceat, superbiamque damnet: ex hoc enim ait, Christianorum animos dejectos fieri & ad res magnas gerendas, ut ad magna imperia, ineptos. Sed hæc sapientia hujus mundi Machiavellica, stultitia est apud DEUM, id est, in veritate stultum est ita sentire, quamvis carnalibus videatur grande & præclarum: eamque stultitiam sapientissime exagitat S. Augustinus in Romanis pro inanissimo fumo laudis humanæ multa dura ferentibus. Lib. V. Civit. Cap. XVIII. & seqq. Nam quis majore fiducia nititur, an ille qui sibi omnia adscribit, suaque in virtute confidit, qui nec ad momentum securus est de sua morte? an potius is, qui veram fiduciam nullo modo in se sed in immortalis virtute repositam fixamque habet? Experientia docuit quanto major sit animus & fortitudo Christianorum, quam Machiavellistarum. Cum enim fortitudo in agendo magna difficilia & in patientia consistat, evidens est, neminem pro virtute plura gravioraque esse passum unquam, quam Christum ejusque discipulos. Hi ipsi inermes aggressi non corpora hominum sed ipsas inveteratas opiniones, & religiones &c. re ipsa devicerunt, cum ceteri Imperatores non suo sanguine & lacertis sed plerumque

aliorum strage saltem corpora subigant. Et adhuc ipsorum belliducum confessione milites bonæ conscientiæ, quamquam humiles, fortiores sunt in periculis, quam thrasones illi, etiam qui præter suam vim in auxilium dæmonas vocarunt. Atque hinc, quia, qui in mundo nobiles & scientiores videntur, maxime dediti sunt superbiæ, DEUS illos vanos & nihili esse declaravit: *Non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit DEUS, ut confundat sapientes; & infirma mundi elegit DEUS, ut confundat fortia; & ignobilia mundi & contemptibilia elegit DEUS, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt, destrueret: ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus.* I. Corinth. I. 26. Vid. Commentarius S. Chrysostomi in hunc locum.

3. Eadem, quæ Machiavellus de Christianis, jam improbus Callicles dixerat, de Philosophia meliore apud Platonem in Gorgia: inquebat enim: *Natura ipsa, veluti puto, demonstrat, æquum esse, ut præstantiores potentioresque omnia ceteris habeant superiora, ostendit vero multis hæc modis tum in ceteris animantibus, tum in cunctis civitatibus atque gentibus, apud quas justum esse censetur, ut potentior infirmiori dominetur, plusque possideat. Nam quo jure Xerxes adversus Græcos duxit exercitum, vel pater ejus contra Scythas, aut innumera-biles alii, quos referre quis posset? Sed hi, ut arbitror, juxta naturam juris ipsius, ac, per Jovem, juxta ipsius naturam legem hæc agunt: non tamen fortasse juxta leges hæc à nobis conditas, per quas præstantissima ac validissima indolis adolescentis ab incunabulis tanquam leones vincientes, quasi quibusdam magicis carminibus fascinamus, servilemque in modum subicimus, dicentes, aquitatem esse servandam, idque pulcrum justumque esse.* Sed hujus Sophistæ cavillos, tametsi mire se serpentis in morem torqueret & elabi tentaret, pulcherrime compressit egregius Socrates, probans neminem præstantem esse nisi hac ipsa erga justitiam subjectione: dominatum præterea nullum esse verum ac bonum, nisi sibi quisque, suæ cupiditati, suo fastui imperet: denique addit ipsam cupiditatem non esse nisi filiam & manifestissimum argumentum egestatis; ita ut qui cupit honorem, ei delit quod cupit: aliaque multa dicit Socrates *adæ naturaliter justa, ut nec ab ipsa Christiana doctrina, quæ naturalis justitiæ princeps est melius dici fortasse possint, modo expressior quædam de DEO in-*

Superbia est
contra jus
naturæ.

Error Stoicorum,

Et Machiavelli,

Humilitas
Christiana
non facit ani-
mos dejectos,

sed erectissimos

culcatio accedat, quam tamen non negligit Plato, sed in fine colligit quam belle istos superbos castiget DEUS in altera saltem vita.

4. Nec tamen ille tantum superbus est, qui positive judicat, aliquod bonum esse quod non sit à DEO: hic enim atheus esset: sed sufficit ita sibi in suis bonis complacere, ac si non deberet ea. Sicut ille mendicus superbus est erga benefactorem, non solum qui ei dicit: Tu non dedisti eleemosynam; sed etiam ille superbus est, qui eleemosyna ita utitur & gloriatur, quasi non esset gratuito data. Vid. S. Thom. 2. II. Qu. CLXII. Art. IV. ad Primum.

5. Quapropter in hanc superbiam contra naturam incidunt cum Stoicis etiam illi Juris naturæ doctores, qui de hominum jure, obligatione, fine ac bonis ita agunt ac decernunt, ut à DEO in his abstrahendum aut abstrahi posse censeant. Gloriantur enim de justitia, quasi non acceperint.

6. Est superbia de se peccatum mortale, si deliberato animo fiat, aut si etiam proximo noxam gravem inferat. Ceterum ob inadvertentiam aliquam, aut rei tenuitatem potest esse peccatum levius. Vid. S. Thomas 2. II. Qu. CLXII. & Alexander *Natalis* eleganter de more Theolog. Dogm. Tom. II. Lib. III. Cap. V.

7. Remedium adversus superbiam præsentissimum est viva in DEUM fides, & ipsum jus naturæ essentialia. Qui enim vere agnoscit & quam potest sapientissime recogitat, nihil plane se ex semetipso habere, sed quo plus habeat, eo plus eleemosynæ se accepisse; quomodo poterit seu adversus Dominum seu adversus conservos & commendicos efferri? Vid. *Natalis* loco mox citato. Artic. VIII. &c.

8. Superbiam autem & Vanam gloriam sequuntur innumera vitia & peccata, mundum conturbantia, DEI vindictam justissimam provocantia. Sequitur enim *Inobedientia* mandatorum DEI ac hominum, dum sibi quisque sapere vult. Sequitur *Jactantia*, *Hypocrisis*: *Contentio* & pugna: *Pertinacia*: *Discordia*: *Præsumptio novitatum*: *Ambitio*. De quibus accuratissime S. Thomas 2. II. variis Quæstionibus, quæ facile inveniri possunt ab eum legere volentibus. Alexander vero *Natalis* omnia pulcre in unum collegit, ac Regulas sane tutas elicit, Juri naturæ egregie conformes. Tom. II. Theol. Dogm. Lib. III. Cap. V. ab Artic. XII. ad XXIV.

9. *Fama* autem bonæ cura non est superbia, sed potius est officium sibi ac

proximo debitum. *Nec audiendi sunt sive viri sancti sive fœmina, quando reprehensa in aliquo negligentia sua, per quam fit, ut in malam veniant suspensionem, unde suam vitam longe abesse sciunt, dicunt: sibi coram DEO sufficere conscientiam, existimationem bonorum non imprudenter solum, verum etiam crudeliter contemnent; cum occidunt animas aliorum, sive blasphemantium vitam DEI - - - sive etiam cum excusatione imitantium non quod vident, sed quod putant. Proinde quisquis à criminibus flagitiorum atque facinorum vitam suam custodit, sibi bene facit: quisquis autem etiam famam, & in alios misericors est. Nobis enim necessaria est vita nostra, aliis fama nostra: Et utique etiam quod aliis ministramus misericorditer ad salutem, ad nostram quoque redundat utilitatem.* S. August. De Bono Viduitatis cap. XXII.

Thema XI. Juri naturæ repugnat *Avaritia AVARITIA*, quæ est immoderatus amor acquirendi vel retinendi divitias.

1. Gentilibus id fuisse cognitum, mirum non est; quis enim non judicaret peccare hominem spem suam ponentem in rebus, quas tota gens mortalium perpetua experienciâ agnoscit esse vanissimas, neminem fatiantes, necessario amittendas, plurimis noxias? Ideo male audit apud ceteros Philosophos Aristoteles, quod divitias & potentiam hanc saltem in consortium summi boni admiserit. Vid. Cap. IV. & S. *Ambrosius* Lib. II. Officior. Cap. II. &c. multa adversus Aristotelem disputat.

2. Cur autem Philosophi gentiles facile agnoverunt, peccaminosam esse avaritiam; de Superbia autem tam parum agnoverunt? Quia intellexerunt, Beatitudinem ac summum Bonum ab homine naturaliter expeti: Beatitudinem autem esse perfectionem hominis: Perfectionem esse excellentiam: Excellentiam autem humanam non consistere in rebus externis, sed internis aut solum aut maxime. Itaque omnes quidem Philosophi ab excellentia naturaliter quærenda excluderunt illa externa, & putarunt solam internam excellentiam quærendam esse. Hinc porta lata aperta est superbix; præsertim cum de DEO tenuem notitiam & tenebrosam haberent, quibus tenebris per Christum tandem discussis, intolerabilis est superbia in Christianis.

3. Avaritiæ pestis imprimis ipsam hominem implicat innumeris sollicitudinibus, facit oblivisci DEI & rerum æternarum, unde ab Apostolo vocatur *Idolorum servitus*. Coloss. V. 3. Hæc con-

Superbia peccatum grave.

Remedium contra Superbiam.

Superbia f. lig.

conturbat religionem & rempublicam, corrumpit judicia, opprimit pauperes, exsuscitat bella & inimicitias, invidiaeque est mater. Hinc nascitur *Fraus, Proditio, Mendacium, Fallacia, Perjurium, Violentia, Obduratio* contra miseros. De quibus omnibus S. Thomas 2. II. & Natalis Theolog. Dogmat. Tom. II. Lib. III. Cap. VI. toto pulcherrime. S. Ambrosius II. Officior. cap. XXVII. ait: *Ad summum novimus, quod pecunia contemptus justitiae forma sit; & ideo avaritiam declinare debemus.* Quia nempe justitiae contraria est.

Usura contra jus naturae.

4. *USURA* quoque probabilius repugnat juri naturae; cum Philosophi ex ratione agnoverint; contra naturam esse, ut plus accipias quam dederis. Vid. *Natalis* Tom. II. cit. Lib. III. Cap. VII. Uteriori ea de re disputationi hic non est locus: libri toti his disquisitionibus alias implentur. Videatur nupera dissertatio C. P. *Zech*. S. J. de moderato rigore circa usuras, edita Ingolstadii an. 1747. & C. P. Veremundi *Gust*. O. S. B. Dissertatio de eodem *Straubingæ* 1748. Alexander *Natalis* Theol. Dogm. Lib. III. De avaritia. fol. 377. S. *Thomas* 2. II. Qu. LXXVIII.

5. Heterodoxorum autem jus naturae, praesertim *Puffendorffii* occasionem potest praebere huic vicio juri naturae vero adversanti. Quia finem juris naturae facit commoda hujus vitae: inter commoda autem hujus vitae primum locum obtinere vulgo censent pecuniam, tanquam instrumentum acquirendorum omnium commodorum. Igitur potest desiderium pecuniae tanquam juris naturae scopus, ad quem cetera referantur, ab incautis haberi

Luxuria contra jus naturae.

Them. XII. Juri naturae generaliter repugnat *LUXURIA*. aliqua autem etiam specialiter. Est autem Luxuria appetitus venerae voluptatis contra legem naturalem & divinam. Sicut autem cibus & talia de se licita sunt, si ad necessitatem conservandi individui spectant; ita licitus est usus corporis, si necessarius est ad conservationem speciei. Vid. S. *Thomas* 2. II. Qu. CLIII. *Natalis* Theol. Dogm. Tom. II. Lib. III. cap. VIII. *Mastrius* Theol. Moral. Disp. XI. Quae. VII.

1. Neque dicas: connubium cum propinquis in hoc vel illo gradu &c. vetitum demum fuit per leges ab hominibus latas: ergo non repugnat naturae juri. 2. Non repugnare specialiter, sed generaliter tamen; quia leges humanae iustae sunt tantum explicativae legis naturae: Sicut dominia rerum particularia demum constituta sunt legi-

bus & pactis humanis, cum ab initio omnia fuerint communia; & tamen qui modo furatur rem alienam, legem naturalem violat. Leges autem positivae non sine ratione talia connubia prohibuerunt; quia experientia docuit, per ea reddi libidinem vagam, violari reverentiam filialem, conturbari rempublicam &c. Videatur de hoc pulchra epistola S. Ambrosii LX. in editione Mauriana. *ad Paternum*.

2. Luxuriae filiae sunt *Cecitas* mentis, qua homo luxuriosus dediscit bonum finem sibi proponere in rebus agendis, & bruto similis redditur. *Sensualitas*, qua in sensuum oblectamenta fit pronus, eisque per omnia satisfacere quaerit. *Scurrilitas, turpiloquium*.

3. Deinde ex Luxuria sequuntur sapissime rixae, & experientia docuit, nulla fere regna eversa fuisse, quibus non causam dederit mulier: ac nullam in Ecclesia haeresim exortam, quin mulierum amor adjuverit.

4. Remedia luxuriae sunt (1 Fuga occasionis. (2 Fuga otii. (3 abstinentia a vino & cibo multo &c. (4 Custodia oculorum aliorumque sensuum. *Ut vidi, ut perii*. (5 Humilitas. (6 Oratio, ac meditatio mortis, judicii, inferni, ac regni caelorum.

Them. XIII. Naturae repugnat vitium *GULAE*, seu immoderata cibinaturam, ac potus receptio, aut delectatio. De quo jam supra *Them. V*.

1. Equus, Canis, bos nec si multo verberare adigas, comedent aut bibent ultra quam satis sit. Igitur Proverbiorum cap. XXIII. recte minatur Salomon: *Cui va? cuius patri va? cui rixae? cui foveae? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino & student calicibus epotandis?*

2. Inordinatio autem cibi potusque variis modis contingit, secundum vulgatum versiculum iumptum ex S. Gregorio Lib. XXX. Moral. Cap. XIII.

Propropere, laute, nimis ardentem, studiose.

Natura paucis & obviis contenta: peccare igitur potest, qui quovis tempore gulae vacat, quasi ad hoc natus videatur: qui pretiosiora quaerit, spernit parabilia; qui nimis se ingurgitat: canino more inhiat: mensam ut caelum suum complectens: qui studiosius praeparari facit, ut nemo fere coquus desiderio faciat satis. Ezechiel ad Jerusalem prophetavit, quod nunc quoque multis dici potest. *Hae fuit iniquitas*

quitas Sodoma sororis tuæ: Superbia, saturitas panis, & abundantia. Cap. XVI. v. 49. Quidni Sodomæ fratres & sorores sint, qui frigida calidis, recentibus vetera, elementorum omnium spolia, sub omni sole nata vina, aromata, stercore mista ventre uno abscondunt, & mane, meridiem, vesperum, noctemque glutiendo continuant, & Bacchanalia vivunt. Ne quid dicam de temporis jactura, de sudore & sanguine pauperum in mensis exposito, dilapidatione substantiæ, quæ reipublicæ, filiis &c. impendi debuit: de ære alieno aut mercede operarum non soluta, ut ventri feryiatur. *Horum DEUS venter est, cui omnia famam: vitam, animam sacrificant: ad Philippens III. 19. Esca ventri & venter escis: DEUS autem & hunc & bas destruet.* I. Corinth. VI. 13. *Non est enim regnum DEI esca & potus, sed justitia & pax & gaudium.* Rom. XIV.

3. Gulæ filiæ sunt inepta lætitia, scurrilitas, immundicia, multiloquium, & hebetudo mentis. V. S. Thomas 2. II. Qu. CXLVIII. Art. VI. *Populus Hebræus in deserto sedit manducare & bibere, & surrexerunt ludere Exodi XXXII. v. 6. adorarunt vitulum auseum.* Ita convivium comitantur aut sequuntur cachinni, spectacula, indecori saltus, histriones, venter, vomitus, & sexcentæ vanitates, stultitiæ, & flagitia; quorum omnium pudere nos debet, si nos comparemus etiam bobus; ac poenitere, si cogitemus DEUM. Videatur de Gula S. Thomas 2. II. Qu. CXLVIII. & Alexander Natalis To. II. Lib. III. Cap. X.

Acedia contra Juris naturæ,

Them. XIV. Juri naturæ repugnat ACEDIA, quæ est tristitia & languor in obtinendis aut exercendis iis, quæ ad DEUM & bona divina pertinent. S. Thomas. 2. II. Q. XXXV. Alexander Natalis loco mox cit. Cap. XII.

Acediæ ergo rei sunt, qui non student animum ad DEUM componere, tentationibus resistere, divina obsequia & cultum obire, qui poenitentiam de die in diem differunt. Rei sunt & superiores & parentes & magistratus, qui contenti subditos bene pasci, vestiri, in pace esse, non excitant ipsos ad bona divina. Qui somno, ludis, ac nugis multum tempus decoquunt. Quia hi omnes aut servitium DEO debitum subtrahunt, aut ad illud se ineptos faciunt, aut ad plura alia peccata ac vitia sese disponunt.

Them. XV. Juri naturæ repugnat generatim VANITAS increscens, de liberata ac studiosa. *Vanitas contra jus naturæ.*

1. *VANITAS* sive inane gaudium. Quæ quidem late patet, & in cetera vitia se extendit; sic tamen ut sæpe dubites, cui eam accenseas vitii generi? Quæ de causa illam seorsim exposuimus; eo maxime moti, quod nimium quantum nostram præcipue Europam corripuerit hæc pestis, aliarum etiam fecunda mater. Atque si quid fructus nobilis juventus ex juris naturæ studio domum & in aulas reportatura est, certe suaferim, ut post DEI, Religionis Catholicæ, ac publicæ justitiæ curam, hanc vel maxime reportent mentem debellandæ exigendæque ex sua patria vanitatis. *Quia per illicitas delectationes suas, & pompas, & perniciosam curiositatem nobis dominari potest hic mundus, id est, ea, quæ in hoc mundo perniciose delectatione colligant amatores rerum temporalium, & diabolo atque angelis ejus servire cogant.* S. Augustinus de Agone Christiano cap. VI.

2. Eam autem contra naturam esse, facile ex post dicendis perspicere licebit. Natura paucis contenta est, amat simplicia. Vanitati omnia contraria placent. Vanitate publici mores corrumpuntur, libertatis noxiæ studium incenditur, DEI oblivio generatur, hominum, principum præcipue ac nobilium, adulationi postponitur DEI timor, & conscientiæ remorsus recunditur: Vanitate sternitur via ad conversionem rerumpublicarum, & ipsius religionis.

3. Legantur historiæ Cræcorum veterum; tempore Socratis Atheniensibus eversionem reipublicæ ipsorum prædixerunt omnes sapientes ex vanitatis studio, quo omnes ebrii erant. Legatur Socratis Apologia apud Platonem, quæ sese in judicio defendit. Cum enim Athenas semper circumiens moneret singulos, ut à vanitate ad solidam virtutem se converterent, adeo impatiens fuit admonitionum civitas, ut tanquam corruptor juventutis accusaretur, qui erat emendator, ac suffragio populi condemnatus eo quod nollet à doctrina sulubriore desistere, sic divinavit:

„ Prædicō enim equidem vobis o viri
 „ Athenienses, si me interfeceritis,
 „ supplicium vobis statim post mortem
 „ meam esse venturum, ac, per Jo-
 „ vem multo durius eo, quo me af-
 „ feceritis. Nunc enim id egistis,
 „ putantes liberare vos, quo minus ra-
 „ tionem vitæ vestræ redarguenti cui-
 „ „ quam

„ quam reddere compellamini. Id
„ vero contra vobis accidit. „ Et
vero non multo post Athenæ omni im-
perio exutæ, Macedonum servituti
submittere collum, neque in hunc diem
suo de sepulcro consurrexerunt.

4. Eadem vanitas attrivit primo,
mox consumpsit rem publicam Lace-
dæmonum, quando aurum primùm, mox
cum auro vanitatum cohortes civitate
donarunt.

5. Romanam virtutem ipsorum con-
fessione labefactavit Asiatica victoria &
vana supellex Attali testamento in civi-
tatem illata. Hinc enim cœpit luxus
& hæc quæ magnificentia falsissimo no-
mine dicitur; defecere contra severi-
tas morum, continentia, vita ad na-
turæ modum ac simplicitatem compa-
rata. Cumque Crassus, Lucullus,
Apicius, Pompejus magnifici, scilicet,
homines essent in republica, illa ever-
sa est à Cæsare. Sequentium deinde Im-
peratorum & cum his civitatis luxu in
dies crescente (legi is potest apud
Poetas Martialem, Juvenalem, Persi-
um) crevere etiam, quæ rempublicam
everterent; evertissentque statim, ni-
si DEUS Religionis Christianæ causa
eam aliquamdiu mirabiliter sustentasset.
Quo vero tempore Roma; Italia, to-
tumque Imperium barbarorum direptioni
à DEO concessum est, luxus ille &
vanitas etiam in Christiano populo vi-
res jam resumpserat: id quod S. Hiero-
nymus & S. Augustinus de Civitate
DEI non diffitentur.

6. Græci novi quo tempore vanitas
eorum Constantinopoli cumprimis erat
maxima (quod Historia Byzantina
multis locis prodit præsertim Procopii
anecdota) alias provincias ex aliis
amiserunt, aut Barbaris in prædam
concesserunt, Mœsiam, Pannoniam,
Thraciam, Italiam, mox Africam, de-
nique Asiam, Syriam &c. Et seculo
XV. quando immanis Turca Constan-
tini sede est potitus, miseri quidem sed
non ob hoc minus vani erunt Græci.
Unde & reipublicæ & Christianæ cla-
des illata est maxima.

7. In Germania seculo XV. quam
vana corruptaque fuerint omnia, si
priora tempora spectarentur, docent
historiæ; quamque multi tum è doctis
tum è turba rerum conversionem vati-
cinati fuerint; præcipue cum sæpius
tentatæ morum instaurationes cassæ &
sine fructu exciderent. Quid porro &
Religioni & reipublicæ malorum paulo
post evenerit, neminem latet. Idem
in Gallia, Anglia locisque aliis obser-
vare licet.

R. P. Desing. Pars II.

8. Ea vero, quæ diximus tempora
si cum nostris comparemus, quæ à 60.
fere annis labuntur, possint non magis
sancta forsan videri: adeo vanitas im-
perium in nos amplissimum nacta est.
Illa & in aulas & in caulas, in fora &
in ipsa templa, in gynæcea non magis
quam in exercitus, in nobilium domos
& in religiosorum claustra penetravit.
Illa occupat vestes, illa gestus corpo-
risque motus, illa vultus & oculos &
sermonem. Vanitatem quærimus in
Philosophia, vanitate in Jure præser-
tim naturæ, in scientiis omnibus: in-
terque artes ipsas ars vanitatis princi-
pem fere locum obtinuit. Non pla-
cent, non emuntur, non laudantur,
non quærentur, nisi vana; idque pueri
puellæque docentur.

9. „ Civitatum hoc multarum in
„ Græcia interfuit, antiquum vocum
„ servare modum, quarum mores
„ lapsi ad mollitiem pariter sunt immu-
„ tati cum cantibus: aut hæc dulcedine
„ corruptelaque depravati, ut qui-
„ dam putant; aut, cum severitas
„ eorum ob alia vitia cecidisset, tum
„ fuit in auribus animisque mutatis
„ etiam huic mutationi locus. „ Hoc
est quod Sapiientissimus dixit; *Ani-
elus corporis & visus dentium & in-
gressus hominis enuntiant de illo.* Eccl.
XIX. „ Quamobrem ille quidem sa-
„ pientissimus Græciæ longeque do-
„ ctissimus valde hanc labem veretur:
„ negat enim (IV. Reipub.) mutari
„ posse muscas leges sine mutatione
„ legum publicarum. Ego nec, tam
„ valde id timendum nec plane con-
„ temnendum puto. Illa quidem,
„ quæ solebant quondam com-
„ pleri severitate jucunda Livianis
„ & Nævianis modis, videtis nunc ut
„ eadem exultent, cervices oculosque
„ pariter cum modorum flexionibus
„ torqueant. Graviter olim ista vin-
„ dicabat vetus illa Græcia, longe
„ providens, quam sensim pernicies
„ illapsa civium animos malis studiis
„ malisque doctrinis repente totas
„ civitates everteret: siquidem illa
„ severa Lacedæmon nervos iussit,
„ quod plures quam septem haberet,
„ in Timothei fidibus demi. Cicero
Lib II. de Legibus cap. XV.

10. Maximaque corruptionis causa
in optimatibus seu sacris seu profanis
reperitur, à quibus etiam solis medi-
cina speratur. „ Ut enim cupiditati-
„ bus principum & vitii infici solet to-
„ ta civitas, sic emendari & corrigi con-
„ tinentia. Vir magnus & nobis om-
„ nibus amicus L. Lucullus effereba-

M

„ tur

„ tur, quasi commodissime respon-
 „ disse, cum esset objecta magnifi-
 „ centia villæ Tusculanæ; duos se ha-
 „ bere vicinos, superiorem equitem
 „ Romanum, inferiorem libertinum,
 „ quorum cum essent magnificæ vil-
 „ læ, concedi sibi oportere, quod
 „ iis, qui tenuioris ordinis essent, lice-
 „ ret. Non vides Luculle, à te id ip-
 „ sum natum, ut illi cuperent? quibus
 „ id, si tu non faceres, non liceret.
 „ Quis enim ferret istos, cum videret
 „ eorum villas signis & tabulis refer-
 „ tas, partim publicis partim etiam
 „ sacris & religiosis? quis non frange-
 „ ret eorum libidines, nisi illi ipsi,
 „ qui eas frangere deberent, cupidi-
 „ tatis ejusdem tenerentur? Nec
 „ enim tantum mali est peccare prin-
 „ cipes (quamquam est magnum hoc
 „ per se ipsum malum) quantum il-
 „ lud, quod permulti imitatores prin-
 „ cipum existunt. Nam licet videre,
 „ si velis replicare memoriam tempo-
 „ rum, *qualescumque summi civitatis*
 „ *viri fuerunt, talem civitatem fuisse:*
 „ Quæcunque mutatio morum in prin-
 „ cipes extiterit, eandem in populo
 „ secururam. Idque haud paulo est
 „ verius, quam quod Platoni nostro
 „ placet, qui musicorum cantibus,
 „ ait, mutatis mutari civitatum sta-
 „ tus. Ego autem *nobilium vita vic-*
 „ *tuque mutare mores mutari civita-*
 „ *tum puto.* - - - Pauci enim at-
 „ que admodum pauci honore & glo-
 „ ria amplificati corrumpere mores
 „ civitatis vel corrigere possunt. Ci-
 „ cero Lib. III. de Legibus Cap. XIII.
 „ & XIV.

11. Itaque rerum etiam indifferen-
 tium abusus, si vel in singulis esset si-
 ne ullo peccato, potest tamen peccato
 obstringere Magistratus & sacerdotes,
 nisi isti hortationibus, illi legibus restrin-
 gant. Quia potest nimium invalescen-
 te abusu periculum reipublicæ ac pie-
 tati creari: idque non uno modo.
1mo quia effoeminantur animi, fiunt
 molliores ad servanda naturæ, DEI,
 ac legum precepta. *2do*. Quia hoc
 transit in corruptionem juventutis,
 cujus ab educatione grava omnia ma-
 la in rempublicam redundant. Effo-
 eminantur vires, ut hostibus præsertim
 infidelibus resisti non bene possit. Mór-
 bi quoque acuti & insolentes generan-
 tur. *4to*. Opes dilapidantur, quæ ad
 usum reipublicæ & defensionem eccle-
 siæ essent conferendæ, & exportantur
 ingentibus summis extra provincias
 pro rebus nihili. *5to*. Quodsi vel tan-
 tum superflua in hæc expenderentur,

peccatum est; quia superflua debentur
 pauperibus & indigentibus. *6to*.
 Quia per hæc incenditur ambitio &
 vincendi studium, cum nemo deterior
 altero videri volet.

12. Consideret aliquis quid v. g.
 Germania nostra annis singulis expen-
 dat pro rebus certe non necessariis,
 quia si necessariae fuissent, non sine his
 vixissent majores nostri. *Tabaca,*
Thea, Caffè, Chokolata, Vini externi
immensa vis, Aromatis peregrini ac ve-
nenosi ingens copia, spiritus indigenis
 præstantissimis herbis; *panni serici, la-*
nei molliores, linei, byssini auro pbrugiati,
reticulati, dentati, mille modis ab
 utilitate ad vanitatem deturpati, ejus-
 que peregrini, & in rusticam etiam
 plebem dividendi, maximæ moles,
 quarum rerum maxima pretia ad reli-
 gionis veræ hostes & in fideles plerum-
 que transportantur, aut pro his vani-
 tatibus obtinendis subministrantur in-
 fidelibus arma ad impugnandam eccle-
 siam, nempe æra, Chalybes &c.

Hæc ideo etiam deteriora sunt, quod
 passim invalescat in infimo etiam homi-
 num gradu, in ipsa infantia.

Itaque viderint Principes, qui aut
 sumptuarias leges non decernunt, aut
 decretarum observantiæ non invigi-
 lant, aut abusus his conniventia prop-
 terea, ut telonii aliquis fructus ad ip-
 sos redeat pari aularum luxu iterum
 dilapidandus: viderint inquam, an
 non reos se faciant corruptorum pub-
 licae morum, proditiæque patriæ, quæ
 nequaquam ipsorum lubricini sed solli-
 citudini ac conscientia se se permittit.
 Quærant hæc non ex similiter vanis,
 sed ex juris divini humanique peritis.

13. Hujus autem reprehensionis,
 qua vanitas exagitur, pleni sunt Phi-
 losophorum, omnium ac Poëtarum li-
 bri. Unde intelligi possit, non hoc à
 Theologis, non à Christo, sed ab ipsa
 natura profectum esse.

Exscribam hoc loco Propositiones ali-
 quas moderni Theologi Laurentii *BER-*
TI Florentini, editi Romæ 1740. Ubi
 Tomo IV. Lib. XXIV. sequentia decer-
 nit, decretaque ex veterum Philosopho-
 rum Poëtarum, Patrum, Historiæque
 sensu confirmat.

Cap. I. Propos. II. Bacchanalia quo-
 modo nunc celebrantur ab aliquibus,
 qui conniventia & concessione Princi-
 pum abutuntur, connumerari neque-
 unt inter honesta & licita oblectamen-
 ta.

Propos. III. Excedens atque immo-
 derata Bacchanalium voluptas, quam-
 vis expers pervetustæ malitiæ, Christi-
 ano

ano homine, etiam qua rationali duntaxat, indigna est.

Cap. II. Propof. I. Major interdum apparet luxus & infaniens libido in quibusdam hodiernis theatris, quam in iis, quæ primum in cultum Veneris instituere gentiles.

Propof. IV. Ingredientes peccant gravissime, nisi comœdia, quod raro contingit, sit honestissima.

Cap. III. Prop. I. In personis larvisque penes nonnullos improbos immoderatio est atate nostra, quam regnante superstitione, luxuries.

Propof. II. Detestabile est, mulieres habitu virorum personatas incedere, & vicissim viros vestimentis mulierum.

Cap. IV. Propof. III. Qui choreas (etiam honestas loquitur auctor) immodice agit & saltat, à culpa vix erit immunis.

Cap. VI. Propof. III. Ludus alearum tanquam omnis nequitiae seminarium eliminandus & abjiciendus omnino est.

Sic porro Theologus fancit de Venationis, Vestium, Conviviorum & luxu. Legatur etiam *ROLLIN* Maniere d'enseigner les belles lettres. Tom. III. Parte II. *Sur le goût de la solide gloire*, à pagina 10. usque ad 107, ubi strenue & ex antiqua sapientia hodiernam vanitatem destrigilat.

De spectaculorum peccatis vid. *Alexander Natalis* Lib. IV, Theol. Dogmat. in Vitum præcept. Art. II. Regula VII. pag. 819.

14. Juvat tamen etiam Salomonem exaudire de vanitate ex suamet experientia dicentem, Ecclesiasticus cap. I. &c.
 „ Ego Ecclesiastes fui rex in Jerusalem
 „ - - - Magnificavi opera mea, ædificavi mihi domos, & plantavi vineas: feci hortos & pomaria, & consēvi ea cuncti generis arboribus &c. Possedi servos & ancillas, multamque familiam habui; armenta quoque & magnos ovium greges, ultra omnes, qui fuerunt ante me in Jerusalem. Coacervavi mihi argentum & aurum & substantias regum ac provinciarum. Feci mihi cantatores & cantatrices, & delicias filiorum hominum: scyphos & urceos in ministerio ad vina fundenda - - - Et omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis; nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his, quæ præparaveram: & hanc ratus sum partem meam,
R. P. Defing. Pars II.

„ si uterer labore meo, - - - Quis ita devorabit & deliciis affluet ut ego.?

O beatum virum! O invidendam fortunam! Quid amplius? „ Cumque me convertissem ad universa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum & omnia vanitas. Risum reputavi errorem, & gaudio dixi: Quid frustra deciperis? Melius est ire ad domum luctus. quam ad domum convivii; in illa enim finis cunctorum admodum netur hominum, & vivens cogitat, quid futurum sit. Cor sapientum ubi tristitia est, & cor stultorum ubi lætitia. Solummodo hoc invenni, quod fecerit DEUS hominem rectum, & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus. Et cuncta, quæ fiunt, adducet DEUS in iudicium.

Them. XVI. Juris naturæ, officium est, uti homo omnibus, quæ hactenus vitia diximus, contraria facere laboret ac contendat; quæ contentio virtus dicitur, si fini ultimo subordinatur.

1. Est autem virtus vera, generatim sumpta usus debitus rerum propter optimum, sive illum malis *servitium DEI* dicere, sive *amorem DEI*: nam ipse amor noster erga DEUM non nisi servitium est debitum; & ipsum servitium nostrum, si non sit ex amore, non est tale quale est debitum. *Vid. Cap. II. & III. Et Cap. XI. Them. VII.* In quem locum S. Augustinus Libro I. de Moribus Ecclesiæ Cap. XV. *Si virtus ad beatam vitam nos ducit* (quod profitentur Philosophi omnes, hoc tantum dissentientes, an hæc præfens, an alia sit beata) *Nil omnia esse virtutem affirmaverim, nisi summum amorem DEI. Namque illud, quod quadripartita dicitur virtus, ex ipsius amoris vario quodam affectu, quantum intelligo, dicitur. Itaque illas quatuor virtutes, quarum utinam ita sit in mentibus vis ut nomina in ore sunt omnium, sic etiam definire non dubitem, ut TEMPERANTIA sit amor integrum se præbens ei, quod amatur: FORTITUDO Amor facile tolerans omnia propter quod amatur: JUSTITIA Amor soli amato serviens, & propterea recte dominans: PRUDENTIA Amor ea, quibus adjuvatur, ab eis, quibus impeditur, sagaciter seligens. Sed hunc Amorem non cujuslibet effedimus, sed SUMMI boni, summæ sapientiae, summæque concordia. Quare definire*

Officium est, veritas contrarii, & virtutem exercere.

Quid sit Virtus?

scire etiam sic licet, ut TEMPERANTIAM dicamus esse Amorem DEO sese integrum incorruptumque servantem: FORTITUDINEM Amorem omnia propter DEUM facile perferentem: JUSTITIAM amorem DEO tantum servantem, & ob hoc bene imperantem ceteris quæ homini subiecta sunt: PRUDENTIAM amorem bene discernentem ea, quibus adjuvatur in DEUM, ob iis, quibus impediri potest.

*Prudentia
J. Naturæ
præcepta.*

2. *PRUDENTIA* est virtus eligens apta media ad bonum finem. Igitur prudentia jure naturæ strictæ & sub gravi peccato debita DEUM pro fine habet, & servitium DEI pro mediis. Hic enim solus finis est denique bonus, & hoc solum medium naturale datur ad illum consequendum. Quare juri naturæ adversari videntur illi de jure naturæ scripti libri, qui alium finem aliamque media loquuntur. *PRUDENTIÆ* autem est docilitas seu libenter discere: *Solertia, diligentia: sollicitudo moderata, non anxia: Constantia, circumspectio: providentia futuri. PRUDENTIÆ autem contraria sunt socordia; negligentia, incuria, inconstantia; inconsiderantia & precipitantia* junioribus maxime periculosa; improvidentia. Præterea *Astutia, fraus, anxietas.* De quibus eorumque indole amplissime disputat *S. Thomas 2. II. Qu. XLVII. ad LVI.*

Temperantia quoque.

3. *TEMPERANTIA* est virtus modum & regimen tenens appetituum omnium. Quam juris naturæ esse nemo dubitaverit, nisi qui hominem feris ipsis deteriorem juste esse posse concesserit. Hujus virtutis filix sunt *Humilitas, castitas, sobrietas, modestia, Mansuetudo, taciturnitas, affabilitas, honestas animi, Decor morum & tranquillitas.* De qua virtute pulcherrimas doctrinas tradit *S. Ambrosius Lib. I. de officiis Cap. XLIII. & accurate Disputat S. Thomas 2. II. Q. CXLI. usque CLXX.*

4. *FORTITUDO* est virtus contendens vincere Difficultates aut tolerare, quæ cursum ad finem ultimum remorantur. Estque jure naturæ summe necessaria, & in nemine magis, quam in veris Christianis elucet, qui DEI causa omnia commoda spernunt, omnia incommoda sufferunt: in nemine autem minus reperitur, quam in iis, qui finem totius justitiæ & naturæ constituunt in commodis hujus vitæ, ut Athei, Naturalistæ, Epicuræi. *FORTITUDINIS*, pars est *Magnanimitas*, quæ studet aggredi magna honore digna, honorem tamen humanum non magni facit, sed divinum tantum. *Magnificentia* est, quæ magna efficit, aut ad ea efficienda confert, præcipue ad honorem DEI. Unde Philosophus IV. Ethicorum dicit: *Honorabiles sumptus sunt Maxime, qui pertinent ad divina sacrificia: & circa hoc maxime studet magnificus.* Deinde ad Fortitudinem pertinet *Patientia* in omni vita cum primis necessaria. Quam sequitur *Perseverantia*, speciale DEI donum. Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, inquit Christus Matthæi X. v. 22. Finis enim est, qui beat. Vid. de Fortitudine *S. Ambrosius Lib. Officior. S. Thomas 2. II. Qu. CXXIII. Usque ad CXL. ubi & Aristotelis meliores sententias invenies. Cui addere licet & Ciceronis Officia, Epictetum, Senecam de Ira, de Clementia, de Tranquillitate &c. Sed quorum ethicorum omnium verbosa disputatio est, si seculis hinc inde nitet, radicem non habet, quia in DEO non fundatur, sed evanescit in superbis cogitationibus. Vid. de Fortitudine Alexander Natalis Lib. III. Theol. Dogm. De virtutibus Cap. III. art. IV. fol. 527. Pouget in Institutionibus Catholicis Part. II. Cap. V. Pulchra de his virtutibus collegit.*

Officia

OFFICIA HOMINIS.

ERGA

HOMINES

CAPUT XVII.

Fundamenta omnium officiorum erga
homines.Nullum datur officium
erga hominem
sine fundamento.

Thema I. Nullum datur officium hominis pure erga hominem: sive ut per illud unice satisfiat homini, nec ulterius referatur.

1. Ratio est manifesta; quia homo non est per se Dominus: nec per se finis, sed per participationem. Vid. Cap. II. & III. & Cap. XIII. Th. I.

2. Igitur nemo subjicitur vel obstrigitur homini propter ipsum hominem, sed propter superiorem Dominum. Et qui violat hominem, injuriam facit principaliter hominis Domino naturali.

3. Facit tamen injuriam etiam ipsi homini, quia illum privat bono, quod ejus proprium factum est, quantumvis illud non à se habeat, sed aliunde accepit.

Officia erga
hominem
sunt ex eodem funda-
mento, ex
quo officia
erga DEUM
& sese.

Thema II. Officia Juris naturæ erga hominem non nascuntur ex alio fundamento, quam ex quo nascuntur officia erga sese, aut erga DEUM.

1. Jus naturæ habet finem universalem seu summum: officia autem fundantur in fine & ex eo prodeunt moraliter: igitur officia Juris naturæ prodeunt ex fine universali: Einis autem universalis unus est: ergo officia Juris naturæ ex uno fonte manant; non aliud ex alio.

2. Non est igitur accurata & fundamentalis discretio hæc: Officia erga DEUM fundantur in amore DEI: officia erga se in amore sui: officia erga alios in amore proximi. Sed omnia officia fundantur & oriuntur ex amore seu servitute DEI. Nam ipsa ratio conservandi memet est servitus DEI. Et hæc ipsa est etiam ratio amandi & conservandi proximum. Ratioque ultima amoris cujuscunque non est in me ipso nec in alio. Atqui cum principium officiorum inquiritur non est sistendum nisi in ultima ratione: maleque sistitur & principium collocatur in rivis, & relativis. Sicut qui fundamentum do-

mus vult indicare & statuere non indicat aliud fundamentum tecti, aliud parietum.

3. Ille vero, qui proficitur disciplinam juris non universalis seu naturalis, sed particularis, v. g. civilis, potest inquirere in fundamenta particularia & separata, & prima supponere sicut faber lignarius, supposito fundamento domus, facit aliquem lectum & fundamentum particulare pro contignatione sui tecti, quia proficitur non architectonicam totam totius ædis, sed tantum partis. Contra fit in Jure naturæ: nam qui ejus disciplinam proficitur, ille totum Jus summum proficitur & particularia sibi subordinat: igitur debet fundamentum collocare, cui omnia etiam particularia debent inniti: & hoc Fundamentum est unum: nec potest alicunde præsupponi, sicut faber lignarius aliunde præsupponit fundamentum totius domus.

4. Hæc eò etiam spectare possunt, ut intelligatur, Puffendorffium nullo pacto docuisse *Jus naturæ*, sed tantum particulare; quia primum fundamentum, DEUM, tantum alicunde & extra suam disciplinam præsupposuit; totum autem ædificium suum superstruxit fundamento ac lecto, quod non est universale, sed particulare, nempe *socialitati* humanæ: in qua tantum aliqua officia, non omnia fundari possunt; imo nulla omnino possunt fundari in socialitate ipsa, nisi ipsa socialitas fundetur in alio ulteriore & universali: Sicut faber nullum tignum potest figere in strato tecti, nisi ipsum stratum fundetur in pariete. Quamobrem ad Jus naturæ Puffendorffianum non vere tale, quia non universale, ut aliquid valeat, opus est alio jure naturæ universaliore, quod vere sit jus naturæ & vere universalem naturam originariam participatam conjungat.

Thema III. Omnia officia erga aliam hominem non sunt officia proprie Sta-

Officia erga
hominem
sunt proprie
adventitia.

tus naturæ primæ, sed adventitiæ, & nituntur hypothēsi, quæ posset abesse.

1. Nam homo à DEO productus quomodocunque, non cum ipsa natura sua accepit *alium* seu socium: sed hic ei advenit factò: & posset abesse, manente jure naturæ primæ: quod jus naturæ vere esset, etiam si unus tantum homo unquam existeret.

2. Ex quo liquet, Puffendorffium non descripsisse verum jus naturæ; quia ex *socialitate* ipsius non possunt deduci officia naturæ primigenia, sed unice ac mera adventitia & hypothetica. Ipse igitur professus docere veram indolem juris naturæ, quam primus ipse agnovit: & versatur mere in hypothēsis, & totum ipsius opus est tautologicum: *Si socialitas est radix naturalis, officia socialitatis sunt debita.* Quod si autem neget ipsi aliquis illam suppositionem, ex nullo fundamento potest illam probare. Nam si ponantur duo homines soli existere in terra; quo fundamento docebit Puffendorffius, ipsos obligari ad connubium seu ad societatem propagandam? Si enim dicet: socialitas vos ad hoc obligat: illi respondebunt: at hoc ipsum est in quæstione, an socialitatem præstare teneamur. Si autem Puffendorffius aliunde repetit fundamentum, ex quo probet, socialitatem esse obligatoriam, sive juris naturæ; hoc ipso demonstrat, Socialitatem suam non esse *principium* juris naturæ, quia debet ex alio deduci.

Them. IV. Sicut Societatis humanæ principium non est ipsa societas, sed ens tota hac societate superius: Ita Societatis humanæ finis non est ipsa societas humana, sed aliquid ulterius ac superius; Quia in moralibus & juris negotio Finis ac Principium idem sunt.

1. Hoc thema jam in prioribus continetur: visum est tamen expedire, ut seorsim poneretur; quia grande Socialistarum & summe noxium falsum in hoc consistit, ut circa hoc errent, & erroribus plurimis viam sternant.

2. Alias enim si socialitas est principium Juris naturæ, ultima ratio justitiæ peteretur ex hoc, quia aliquid est necessarium ad societatem humanam. Quod si admittitur, justum erit innocentes occidere, mentiri, pejerare &c. Qui enim habet ultimam rationem agibilibium pro se, is est justus.

3. Neque dici debet, non esse possibilem casum, ut occisio innocentis aut mendacium sit vere necessarium ad societatem humanam servandam; sive in quo casu necessitas servandæ societatis vincat necessitatem tuendæ veritatis & innocentiam. Nam si sic est, Fortior est

obligatio veritatis & innocentiam, quam societatis, & consequenter fundamentum ultimum obligationum non est societas sed veritas. Quod si non est ita, sed potest in aliquo casu veritas cedere societati, sequitur, mentiendum esse propter societatem, aliaque, quæ miserum est dicere.

Them. V. Quidquid homo sibi debet tanquam Servo DEI, id omne *secundo loco* debet alteri tanquam conservo ejusdem Domini.

1. Ratio enim debiti utrobique est eadem.

2. Quod autem *secundo* tantum loco debeat alteri, causa est; quia naturæ cuilibet primum est, esse servum: ad hoc autem denique consequitur relatio ad conservum.

Them. VI. Distinctio inter officia *Absoluta & Hypothetica* servanda est.

1. Absoluta sunt, quæ cum homine ipso oriuntur. *Hypothetica*, quæ oriuntur ex factò proprio vel alieno.

2. Certum est hominis non unum esse Statum, seu non unam rationem vivendi, sed varias, & eas subinde mutari posse, sic tamen, ut status proprie congenitus non exuatur quoad substantiam, sed jam restringatur, jam suo modo ampliatur.

3. Supposito ergo alio statu adventitio, oriuntur alia officia restringentia & ampliamenta, non tollentia statum priorem; quamvis possint *aliqua* status prioris officia tollere; hoc ipso quod detur restrictio seu detractio. Etiam hoc curatius docuimus in prædicto libro.

4. Qui describit officia unius status hypothetici, non statim aptus est etiam alteri. Non tam ob id, quod scientiæ & disciplinæ tali modo confunderentur; sed quia confusio vitæ ac morum ingens nasceretur. v. g. qui in statu adventitio vellet omnibus rebus tanquam suis uti, inire connubia sororum, aliaque. Aut qui, cum insertus sit statui positivæ religionis, vellet ex suæ solum rationis qualicumque dictamine cultum instituire religiosum. Hæc quoque in dicto mox libro discussa sunt.

5. Omnia ista si vera sunt & necessaria, apparet necessitas distinguendi officia absoluta ab hypotheticis.

Them. VII. Omnia quidem Officia Societatis proprie sunt hypothetica: possunt tamen quasi absoluta haberi ea, quæ homini debentur ut Servo DEI.

1. Pars Thematis prima aliàs probata fuit, & Themate III. ostensa

2. Altera pars suadetur ex hoc, quia etsi socius omnis homini sit aliquid adventitium, tamen non dependet ab ipsis

Quidquid homo debet sibi, debet etiam proximo, secundo loco.

Officia erga alios alia

Absoluta; alia *Hypothetica*.

Non confundenda.

Officia quædam hypothetica proprie absolutis accipi possunt.

Societatis principium ac finis non est ipsa societas

ipsius arbitrio, eum, qui existit, agnoscere aut non agnoscere tanquam servum DEI seu entis primi, sicut in ejus arbitrio aliquando repositum est alia jura agnoscere aut non agnoscere. Adeoque hæc ratio pro congenita haberi potest: & officia hinc orientia possunt haberi pro *absolutis*, & pro officiis Juris naturæ primigenii suo modo ac puri.

Officia ex consensu orta sunt hypothetica.

Nec debent tractari à Puffendorffio.

Hypothetica fundamentaliter sunt Naturalia.

Them. VIII. Cetera officia societatis, quæ ex *consensu hominum* oriuntur, sunt proprie hypothetica: nec possunt tractari ab eo, qui Jus naturæ *parum* seu *abstractum ab aliis disciplinis* docere vult; sed pertinent ad jus *artificiale*: id est vel gentium, vel Civile, vel Canonicum &c.

1. Hæc enim officia si abessent, staret adhuc integrum ac verum jus naturæ: igitur Juri naturæ per accidens sunt, & ex supposito. Vid. *Them. II.*

2. Item hæc officia mutabilia sunt non tantum exigente rerum natura aut circumstantiis; sed etiam arbitrio hominum: excepto, si positivum jus divinum sit; quod neutiquam subest *servorum* arbitrio.

Them. IX. Nihilominus etiam officia hypothetica *fundamentaliter* sunt officia juris naturæ, & *generaliter*: ex quo derivantur, diriguntur & corriguntur.

1. Quia omnis status adventitius supponit pro fundamento statum absolutum: cum adventitius sit modificatio; modus autem accidat substantiæ & sine ea esse nequeat.

2. Quare nulla officia hypothetica justa sunt, si per ea homo cessaret aut impediretur esse servus DEI, quæ servitus ut ei servetur, quilibet alter homo absolute obligatur, seu officio Juris naturæ absoluto stringitur ad hoc.

3. Officia hypothetica diriguntur & corriguntur secundum Jus naturæ absolutum. Quia ex quo quid oritur, ex eo etiam dirigitur. Diriguntur autem jura hypothetica à jure naturæ absoluto ad *finem* ipsius naturæ *absolutum*, nempe ultimum; etiamsi ipsa jura hypothetica haberent finem proprium; qui non potest admitti nisi conditionatus, nempe si idoneus est ad ultimum, sive servitutem DEI.

4. Dixi: officia hypothetica esse *generaliter* Juris naturæ; ideo quia promanant à regula generali, à qua diriguntur, & quia tendunt ad eundem generalem finem, qui est finis juris naturæ, nempe ad ultimum. e. g. Naturæ lex est, veritatem sequi: unde deducitur, pacta servanda: denique deducitur venditionem domus rectam esse, quia est

pactum: pactum sequitur veritatem: veritas nobis dominatur nosque constringit.

Them. X. Scribens jus hypotheticum non quale in legitimo usu est, sed quod versetur in officiis possibilibus, & excogitabilibus eatenus facit bene, ut oblectationis honestæ causa cum circumspicione possit privatim legi: non in scholis pro fundamento vitæ exponi. *Utopia* *Morus*

1. Ita descripsit rempublicam *Thomas Morus* Angliæ Cancellarius in *Utopia* sua. Ita *Ciceronis* leges hodie à nobis possunt legi. Ita *Fenelonii* *Telemachus*, *Homeri* *Odyssæa*, *Platonis* *Respublica*.

2. Ita, expunctis prius erroribus, sophismatis & calumniis, potest legi *Puffendorffius*, si is officia à se descripta pro hypotheticis, iisque possibilibus & à se excogitatis sustineat haberi. Ita alii nonnulli.

Them. XI. Scribens jus hypotheticum non ut in cerebro suo natum, sed *extans* & usitatum, ille non potest abstrahere ab omnium gentium usu. *Jus hypotheticum reale non potest abstrahere ab usu Gentium.*

1. Nam *usitatum* jus non est usitatum nisi apud gentes vel plerasque vel paucas, vel unam saltem.

2. Igitur si describit jus extans apud plerasque, describit talis revera *Jus Gentium* hypotheticum. Si describit jus extans apud paucas, describit forte systema foederatum, aut aliquid tale. Si vero describit jus extans apud unam saltem gentem, describit merum jus civile.

3. Ad utram harum classem retuleris novos juris naturæ Doctores heterodoxos, restat, ipsos non scripsisse Jus naturæ purum & abstractum quale promiserant, & cujus causa Catholicos omnes & veteres ignorantes declamabant.

Thema XII. Officia Juris naturæ erga alium possunt dividi in *Perfecta* & *Imperfecta*, si per hoc intelligitur major aut minor urgentia: vel specialior aut generalior. Non item si per imperfecta intelligitur pure *bonestum* ut contradistinctum à Justo naturali. *Officia perfecta & imperfecta admittenda: At non si per imperfectum intelligatur pure bonestum.*

1. Prima pars thematis constat ex sensu communi. Alias omnia peccata erunt paria, errore Stoico, nec magis peccabit occidens matrem, quam vicino furripiens pullum. Vid. *Cap. III. Them. XXVI.* & *Cap. XXII. Them VI.*

2. Alterum admitti nequit, quia legis naturæ obligatio generalis est ad omne honestum, generaliter; quamvis in specie & in particulari stricta obligatio non sit determinata, sed determinationem accipiat à circumstantiis &c.

Sic

Sic Juri naturæ consentanea est hospitalitas, quia est honesta, seu quia ad finem ultimum ac servitutem DEO præstandam est apta aut necessaria jam laxè jam stricte.

3. Qui aliter loquuntur, procedunt ex distinctione minime necessaria Justi ab Honesto, quam supra Them. XIX. &c. Cap. VII. expunximus. Nec mirum est, si in multas perplexitates incidunt; quod in illis experimur.

Jus Præceptivum & permissivum se-
re idem.

Thema XIII. Ad idem spectant Officia Juris naturæ *Præceptivi* vel *permissivi*.

1. Nam Si Permissivum sumitur pro *indifferenti* ad finem, non est *humanum*, nec pertinens ad jus, nisi forte oppido materialiter.

2. Si permissivum sumitur pro *idoneo* ad finem, tunc generaliter est præceptum à jure naturæ omnia idonea ordinante ad finem ultimum: specialiter autem & in particulari, strictius aut laxius præcipitur ex circumstantiis, quæ necessitatem intendunt vel minuunt.

CAPUT XVIII.

Officia Generalia hominis in hominem.

Officium generale est, ne per nos DEUS privetur servo aut servitio.

Them. I. Generalissimum officium hoc est, ut per nos non ster, quo magis Summus dominus fraudetur servitute alterius hominis, aut privetur ipso servo vel servitio. Vid. Cap. VIII. Them. I.

Unde: Non occides.

Them. II. Ex hoc profluit obligatio, non auferendi de medio totum servum seu hominem. Sed eum, quantum in nobis, tenemur *conservare*.

Non auferes instrumenta servitutis.

Them. III. Obligamur etiam eidem conservo nostro conservare, seu illi non adimere ea, quæ accepit tanquam instrumenta servitutis suæ ad debitum finem.

Nec impedies ab acquirendis.

Them. IV. Nec eum impedire ab acquirendis his & adhuc aliis instrumentis.

Nec ab usu eorum:

Them. V. Nec illum impedire in usu facultatum & instrumentorum bono, seu ad finem ultimum idoneo, sed potius, juvare.

Impedies autem ab abusu.

Them. VI. Contra obligamur, cum possumus, eum impedire ab abusu.

Remissive.

Them. VII. Verbo, quidquid fere Capite XIII. & sequentibus dictum est de officiis erga se quoad *conservationem* & *usum*, eadem omnia *secundo loco* (Vid. Them. V. Cap. XVII.) tenenda sunt etiam de officiis erga hominem.

1. Quia amor seu obstrictio erga DEUM est exemplar & regula obstrictio-

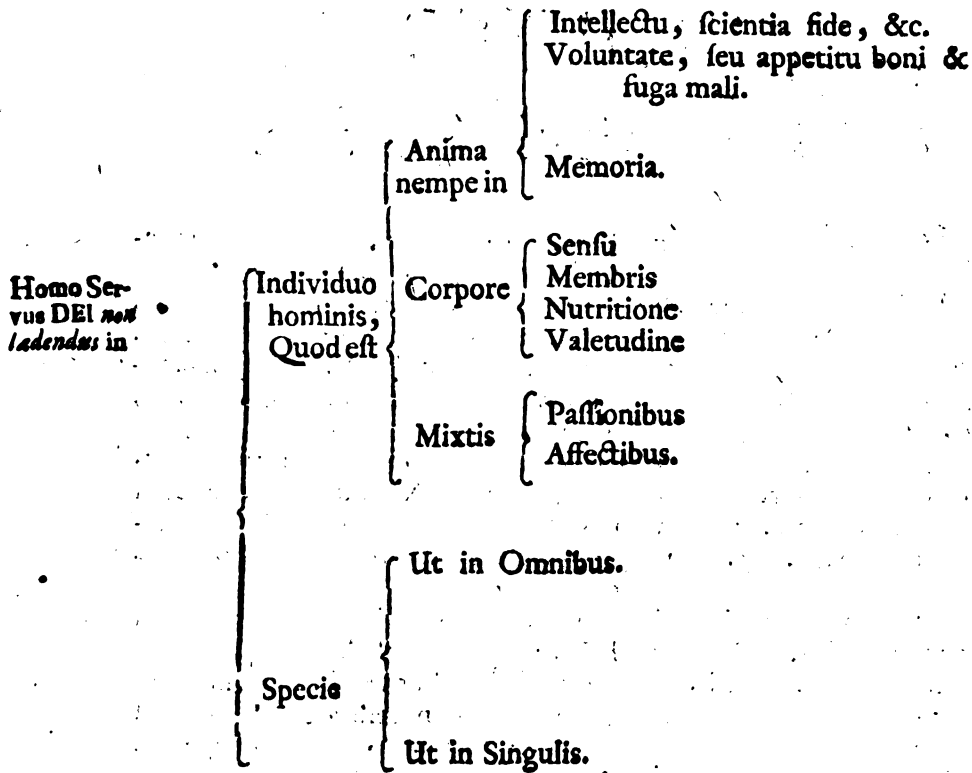
nis erga sese: & obstrictio erga sese est alterum exemplar ac regula obstrictio-
nis erga alium hominem.

2. Unde plane Divina est doctrina S. Scripturæ, cui nulla alia in orbe philosophia comparari potest: nec enim patitur DEUS ac divina natura, ut quis meliora DEO loquatur aut doceat, Divinam autem hanc doctrinam luculentissime repetiit & explicavit Christus. *Primum omnium mandatum est: Audi Israël, Dominus DEUS tuus DEUS unus est. Et Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem SIMILE est illi: Diliges proximum tuum TANQUAM teipsum. Majus horum aliud mandatum non est.* Marci XII. v. 29. seq.

3. Hanc solam regulam Christi quoties confidero, non possum non indignari heterodoxis Juris naturæ larvati scriptoribus, S. Scripturam & Christi doctrinam ex Juris naturæ disciplina excludere omni vi contententibus.

Them. VIII. Quod igitur schema officiorum erga se ipsum expositum est supra cap. XIII. Them. V. idem etiam hic locum habet.

Israel-

Officia Negativa de-
bentur omni-
bus. *Them. IX.* Officia *negativa*, quæ
consistunt in abstinendo ab injuria, qui-
libet homo debet tam omnibus quam
singulis aliis, Post DEUM, ac se ipsum.

**Positiva va-
rie limitan-
tur.** *Them. X.* Officia autem *positiva*,
quæ consistunt in faciendo aut dando
aliquid de suo, recipiunt limitationem
variā ex ipsa natura rerum.

Per DEUM 1. Homo enim est ens limitatum tri-
pliciter: *Primo* & maxime limitatur à
DEO, qui ejus principium & finis est.

Per seipsum *Secundo* limitatur in sese; quia habet
supellectilem pretiosam quidem, sed
tamen curtam, unde microcosmus re-
cte dicitur seu *parvus* mundus: nec
potest omnia, nec capit omnia: nec
simul multis sufficit, sed successive dum

**Per exteriora & alios
homines.** *Tertio*
limitatur etiam per exteriora, & præ-
cipue per alios homines. Qui enim
cum uno homine se posset satis libera-
liter communicare, difficilius commu-
nicabit se cum decem, cum mille, dif-
ficillime cum omnibus. Quo enim sunt
plures, qui de meo partem accipiunt,
hoc magis intra me limes contrahitur:
nisi sim infinitæ potestatis.

**Unde ordo
tenendus** 2. Ex quo consequitur, cum homo,
res sane finita, omnibus satisfacere ne-
queat, in satisfaciendo ordinem quen-
dam tenendum: curandumque ne ob-
vivo cuivis satisfaciendo te ita exhau-
rias ac perdas, ut satisfacere jam ne-
queas aliis, quibus præcipue forte erat
satisfaciendum.

R. P. Defing. Pars II.

3. Rursus hinc consequitur, in offi-
ciis dilectionis proximi dari aliquas ex-
ceptiones. Hoc ipso enim, quod alterum
alteri præferre possum ac debeo, pos-
sum ac debeo alterum assumere, alte-
rum postponere & excipere quoad illa
quæ sub ordinem illum cadunt.

Them. XI Juri naturæ non satisfacit, qui *tantum* externe bene facit pro-
ximo: nisi etiam aliquando diligat actu
interno. **Officium
non imple-
tur tantum
externis.**

1. Puffendorffius aliique, qui Jus Na-
turæ ad pacem externam vel unice vel
maxime ordinant, hunc errorem aut
docent, aut negare non possunt.

2. Est tamen ab Innocentio XI. PP.
damnata hæc duplex propositio: *Non
tenemur proximum diligere actu interno
& formali.* Et: *Præcepto proximum
diligendi satisfacere possumus per solos
actus externos.*

3. Jus naturæ est subjectio naturæ
humanæ, ad jussum superiorem. Sed
natura humana præcipue consistit in in-
ternis, & hæc præcipue rationaliter
subjiciuntur jussui superiori divino.
Igitur cum superior naturæ jubet ama-
re proximum, ejus jussus præcipue strin-
git partem rationalem & interiorē.

4. Quid quod actus exterior sine in-
teriore non sit humanus: dilectio au-
tem debet esse humana, quia bona; bo-
na, quia præcepta. Vid. Cap. VI.
*Them. II: & Scotus in III. Sentent. Dist.
XXXI. n. 12.*

N

Cap.

CAPUT XIX.

De Ordine Charitatis humanæ.

Non equaliter omnes & omnia diligenda

Them. I. Non equaliter *semper* omnes & omnia diligere, conforme est legi Divinæ positivæ & naturali.

1. Christus promulgando hanc legem naturalem dixit conceptis verbis: Diliges *proximum tuum*. Sunt autem gradus quidam propinquitatis, respectu diligentium & diligendorum. Filius propior est patri, quam extraneus, idem filius propior est patri, quam matertera.

2. Sensui communi repugnat is, qui omnem differentiam tollit. Videatur *Suarez* Disp. IX. de Ordine Charitatis per totam. *Scotus* & omnes Theologi in Lib. III. Sentent. Dist. XXIX.

Est tamen aliqua æqualitas.

Them. II. Aliqua tamen ratione est æqualitas; & in hac ratione etiam æqualis debet esse dilectio.

Nempe ratio creaturæ, humanitatis &c.

Ordo charitatis non est Personarum acceptio.

Them. III. Ordo iste Charitatis non est vitiosa personarum acceptio. Vid. *S. Thomas* 2. II. Qu. XXVI. Art. VI.

1. Nam Ordo charitatis est prælatio *causarum* verarum moventium ad amandum vel benefaciendum: Acceptio autem personarum est prælatio *personarum*, ita ut non attendatur causa amandi seu præferendi; vel saltem causa non genuina nec pertinens ad rem. e. g. cum quis eligit Prælatum ideo, quia formosus est: aut alteri dat præfecturam, quia consanguineus est. Contra non est acceptio personæ, cum instituo heredem Petrum ideo, quia consanguineus est: Nam consanguinitas facit ad hoc, ut præ alio possit institui, in communi hominum usu & æstimatione.

2. Ceterum Acceptio personarum plerumque repugnat justitiæ particulari & specialiter distributivæ, quæ præmia ac pœnas in republica decernit: atque adeo hypotheticè tantum est contra jus naturæ; supposito nimirum, quod res publica aut ecclesia cum varia subordinatione legitime instituta sit. Vid. de hac *S. Thomas* 2. II. Qu. LXIII.

Them. IV. Ordo primus, æternus & immutabilis in his est, ut ante omnia DEUM, secundo loco Teipsum, tertio proximum diligas & observes.

Nam DEO non curato nihil manet reliquum quod tibi aut alteri recte tri-

buas. Item nisi prius te ipsum curaveris, ex vacuo nihil potest effluere in alios. Vid. *S. Thomas* 2. II. Qu. XXVI. art. I. seq. Vid. & *Maffrius* in III. Sent. Disput. VI. Qu. XXV. probans naturam magis inclinari ad amorem DEI, quam sui.

Them. V. Cum ad ordinem in particulari reipsa & actu constituendum devenitur, multum momenti est in *necessitate*, quæ ex circumstantiis metiendæ est.

1. Necessitas enim, quæ legem non habet, sed quasi ipsa lex est, interdum facit ut aliquid sit officii, quod non erat officii absque necessitate. Non quod necessitas demum obligationem pariat. Nam obligatio erat semper, sed ex necessitate determinatur materia officii.

2. Difficultas æstimandæ veritatis duo parit: *Primo* ut facile possit aberrari, præsertim ab iis, qui soli suæmet rationi ac capiti volunt parere ac confidere. Vid. Cap. VII. Th. VI. &c.

Secundo sequitur necessariam ad agnoscendum, num aliquid in particulari sit juris naturæ, esse auctoritatem. Vid. Cap. III. Th. XVII.

Them. VI. In humanis Præponenda est curatio spiritualium curationi corporalium & temporalium. Spiritualium cura præponenda temporalibus.

1. Ratio enim dilectionis & fundamentum officii est participatio bonitatis divinæ & per hanc constituta servitus: Ergo ubi est major participatio & nobilior servitus, ibi est potior ratio diligendi. Major autem participatio bonitatis divinæ, & nobilior servitus est in spiritualibus quam in corporeis; Igitur in spiritualibus est potior ratio officii: & consequenter officia ad spiritualium conservationem spectantia debent præferri officiis ceteris.

2. Hinc homo tenetur salutem animæ proximi præferre suo corpori, & suis bonis: supposito, quod utrumque non possit conservari; & quod expositis suis corporalibus spiritum alterius valiturum spes certa sit; item hoc etiam supposito, quod exponendo corpus tuam etiam animam non exponas periculo. Nam ista supposita ni adsint, ordo erit præposterus.

3. Injuria sic facta proximo, aufertur vel impediendo in ipso bonum

virtutis, vocatur *Scandalum*. Quod, quia lata est pestis seorsim est tractandum, Cap. XXIII. Them. V. &c.

Thema VII. Post bona moralia sequitur Curatio vitæ naturalis in proximo, cui postponere debeo, in casu necessitatis, mea, quæ inferioris ordinis sunt, ut pecuniam.

Sic etiam Plato definivit in Epistola VIII. ad Dionis propinquos, ubi hæc habet: *Principio leges tales sint, quæ non ad opes pecuniasque comparandas, neque ad libidines mentes convertant, sed cum tria sint, anima, corpus, pecunia; virtutem animi maxime anteponant: secundo vero loco virtutem corporis virtuti animi servientem: Tertio ultimoque gradu pecuniarum pretium collocent, animo corporique ministrans. Quæcunque lex hæc efficit, recta est, revera beatitudinem utentibus afferens.*

Thema VIII. Post animam seu vitam naturalem sequuntur ejusdem vitæ quasi partes quædam, sine quibus aut sine eorum usu potest quidem homo vivere, sed non humane. Ut *Intellectus, Voluntatis, Memoria, Scientia, ars.*

Them. IX. Post sequitur *Fama* & honor debitus, quæ, ut adagium habet, *parsi passu cum vita ambulat*. In qua tamen permulta pendent ab hypothesi.

1. Nec debet fama confundi cum *vero honesto*, de quo supra Cap. VII. The. XIX. &c. quod honestum coram DEO vim habet, & omnia antecedere debet: & quo honesto latro in cruce conversus multo excellentior fuit, quam Pontifices Judæorum, quam Pilatus, & ipse Tiberius Augustus.

2. Sed accipitur hic fama & honor externus: qui æstimabilis ob hoc est, quod sit aliquod instrumentum vitæ maxime civilis; quod sit incitamentum ad bonos mores; quod sit quædam externa expressio splendoris internæ virtutis; & præcipue quod subordinari DEO possit, qui etiam ipse glorificari in suis creaturis vult.

3. Huc pertinet propositio ab Alexandro VII. damnata an 1665. *Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis proteram apud alios incurrat.*

Them. X. Post famam Membra possunt locari, & eorum rectitudo ac usus.

Homo enim moratus æquiore animo feret jacturam aut molestiam carnis, quam famæ; cum famæ defectus sæpius etiam virtuti impedimento sit, quam defectus corporis. Unde S. Augustinus: *Qui famam negligit, crudeliter.* *R.P. Desing. Pars II.*

lis est. Vid. S. Thomas 2. II. Qu. LXXIII.

Them. XI. Excipiunt instrumenta ad vitam ducendam, ut alimenta, vestitus, habitatio, communis usus elementorum, transitus &c.

Sequuntur instrumenta vitæ, alimenta &c.

1. Hæc autem partim sunt omnino necessaria *absolute*: partim necessaria *ex hypothesi*, nempe ad dignitatem & gradum tuendum, ut regi plura sunt necessaria quam civi. Partim sunt *commoda* tantum, ut v. g. civi commoda est domus trium contignationum vel vestes tres, quatuor; necessaria fortasse hæc neque primo neque secundo modo sunt. *Superflua* sunt ea, quibus etiam sine incommodo potest carere: e. g. is cui quotannis proveniunt mille aurei, & 960. sufficiunt pro honesta & commoda sustentatione & aliquali providentia futuri, reliqui quadraginta ordinarie possunt pro superfluis haberi. Vid. infra de eleemosyna Cap. XXI. Them. V. & VI.

Them. XII. Post instrumenta vitæ naturalis denique locantur instrumenta famæ tuendæ aut probandæ.

Sic e. g. qui alteri etiam casu abscidit auriculam, tenetur ei opportunis mediis & attestacionibus providere; quia multis locis auriculæ defectus indicium habetur commissi flagitii, aut infamiæ irrogatæ. Ita peccat qui alteri furripit testimoniales literas; aut sine causâ negat testimonium commercium.

Them. XIII. Contra hunc ordinem tripliciter peccari potest. *Auferendo: Intervertendo: Non tribuendo* de suo secundum hunc ordinem.

1. *Auferendo* peccat, qui in his lædit proximum; quia fere semper bona proximi postponit suæ irrationabili cupiditati, quæ inter vere bona nullum locum moralem habet, adeoque nulli ex prædictis præferri potest.

2. *Intervertendo* peccat, qui suum bonum parvi ordinis postponit bono proximo ejusdem ordinis, sine alia necessitate, urgentiore præcepto, aut speciali instinctu. v. g. qui ne alteri cuique obvio auferatur vita, ipse suam dat. Item qui se exponit proximo periculo peccati gravis, ut alterum à peccato liberet. Unde damnata est ab Innocentio XI. an. 1679. hæc propositio, *Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro vel proximi.*

Item hic ordo stabilitur per damnationem variarum propositionum ab Innocentio XI. factam an. 1679. *Fas est viro honorato, occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hoc*

N 2

igno-

Deinde Fa-
pa.

Tum Mem-
bra.

ignominia vitari nequit. Item: Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percuciat & post impactam alapam vel ictum fustis fugiat. Item: Regulariter occidere possum furem pro conservatioe unius aurei. Item Non solum licitum est defendere occisiva defensione, qua actu possidemus, sed etiam ad qua jus inchoatum habemus, & qua nos possessuros speramus. Item: Licet procurare abortum ante animationem fetus; ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

Non tribuendo

3. Non tribuendo peccat, qui cum posset servare bonum excellentius proximi dando aliquid de bonis suis inferioribus sibi non necessariis nec valde commodis, illud tamen dare negat. v. g. elemosinam pauperi: aut correctionem fratri peccanti: aut qui vitam non monstrat erranti, si is per errorem hunc in periculum aut grave incommodum incideret. Hinc damnata est propositio ab Innocentio XI. an. 1679. *Vix in secularibus, etiam in regibus invenies superfluum statui, & ita vix aliquis tenetur ad elemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.*

4. Repetatur huc Thema V. & VI. & XI.

Obiectio

Them. XIV. Huic ordini rerum amandarum seu curandarum frustra obijcitur: ex hoc sequi, quemlibet hominem obligari ad amittendum v. g. brachium aut oculum, si vel tyrannus alteri vitam adepturus est, nisi ego oculum dem: aut si eum, qui incendio domus correptus est, possum extrahere exurendo brachium meum, aut oculos.

Ordinis determinatione in casibus particularibus.

R. 1. Nos ordinem aliquem in regulis generalibus tradidimus conformem doctrinae veterum, rationi & Evangelio. At obiectio ista affert casus particulares, in quibus dispiciendum, an his particularibus sit applicabilis regula generalis. Ad hoc autem determinandum Themate V. & VI. aliquot adjumenta indicavimus: quae ipsa sum sint generalia; ultimam applicationem recipiunt a circumstantiis. Si aut in alio evidenti exemplo contingit. Amandum esse proximum regula est generalis, evidens. Ex amore sequi obligationem reddendi depositi, iterum est regula generalis & evidens, jam tamen obnoxia aliquibus obiectio-nibus. Ad obiectioes solvendas inventae sunt aliquae regulae, nempe necessitatis, sequela malae &c. Cum igitur quaeritur: an furioso sit reddendus ensis apud me depositus ex regula

prima amoris, & ex regula secunda depositi? resolvitur hypothetice, reddendum esse pugionem, si nulla necessitas aut sequela mala contrarium deposcat. An autem hic & nunc sit aliqua necessitas aut mala sequela, ad hoc est impossibile dari regulam generalem, sed pendet a circumstantiis, a prudentum virorum aestimatione, a sensu communi, a legum positivarum praesertim per varios populos comprobatarum declaratione. Quod jam saepe monuimus & iterum monemus: ad retundendam novorum Juris naturae Doctorum superbiam, qui omnia juris naturae praecipua sola ratione cognosci, ac doceri posse temerarie asserunt & promittunt. Vid. C. VII. Them. VII. & X.

R. 2. De particularibus his casibus non statim apparere necessitatem, magis pro occidendo quam pro me militantem. Si enim Tyrannus est, nulla est tuta fides: & quis mihi praedem aget, Tyrannum servaturum promissa? Aut enim eruto meo oculo nihilominus occidet alterum, aut me ipsum una neci dedet, hac occasione accepta charitatis moe. Idem est in incendio. Si enim alter ita periculoso in loco est, ut vitae periculum habeat: ego in eundem locum me conjiciens, in eodem periculo ero & sic jam non de inaequalis ordinis bono agitur, sed de vita utrobique, quae est ejusdem ordinis: ita tamen ut mea praeferenda sit vita alterius, ex ordine per Thema IV. hoc cap. & Capitis XVIII. Thema VII, constituto.

Obiectio resoluta.

Them. XV. Dilectio erga personas seu homines non debet esse aequalis circa omnes, tam interna quam externa.

Dilectio personarum non aequalis in omnes:

1. Equidem interna debet esse aequalis erga omnes. Primo ne quis laedatur etiam animo; secundo, ut bonum summum seu felicitatem in genere unicuique velimus.

2. Contra interior affectus ejusque intensio debet esse major erga illos, qui natura nobis sunt conjunctiores, ut pater; aut moribus & vitae usu, ut domestici, aut ordine tendendi ad ultimum finem, ut Christiani Christianis debent esse chariores; qui ideo vocantur ab Apostolis Domestici fidei.

2. Quoad exteriorem autem ostensionem charitatis, inaequalitas oritur ex ipsa limitatione nostra, de qua jam Them. X. Cap. XVIII. Vid. S. Thomas 2. II. Q. XXVI. art. VI. & Suarez de Charitate Disput. IX. per totam. Origenes Homilia III. in Cantica.

Them.

Ordo personarum plerumque non naturalis sed hypotheticus.

Them. XVI. Ordo personarum diligendarum mox indicandus in multis quidem est hypotheticus, seu statui adventitio: sociali, religioso, civili congruens; hic tamen totus non inutilis reponendus fuit.

Hic tamen in J. Naturæ utiliter indicandus.

1. Quia societas quædam ejusque officia possunt moraliter & quoad usum vitæ accipi tanquam absoluta & non pure hypothetica, ut supra Cap. XVII. *Them. VII.*

2. Quia etiam in gradibus his hypotheticis, distinctio non ex mero arbitrio & phantasia hominum inventa est, sed habet egregium fundamentum in naturâ vitæ humanæ. Ut patet in themate superiore XV. n. 2.

3. Quia hic ordo plerumque debetur, etiam si præceptum positivum non extaret. Quod est signum, esse hujus ordinis observationem à naturali appetitu stabilitam. Sic omnes gentes majore charitate amplectuntur suæ religionis participes, suos sacerdotes, suos magistros: etiam si leges forte tales apud ipsas non extent.

4. Sed mihi supervacanea, est accuratio istarum distinctionum, qui professus sum scribere non jus naturæ ab usu & praxi, & à ceteris disciplinis anxie secretum, sed ut servari illud necesse est à nobis, qui nunc sumus, & ut in illo erudiri debet juvenus non ubi ubi in luna forte existens, sed nostra Europæa, eaque Christiana.

Non est naturalis obligatio intensius amandi meliores quam conjunctiores.

Them. XVII. Non est naturalis obligatio, ut diligamus amplius & intensius illos homines, qui *meliores* aut sapientiores aut sanctiores sunt, quam eos, qui sunt nobis *conjunctiores*, secundum tria Themate XV. n. 2. indicata conjunctionis genera.

1. Quia amor hominis *melioris* multæ inquisitioni, dubitationi, mutationi subiectus est, ideoque in illo amore major *libertas* relicta est nostro arbitrio, electionique. Contra in amore *conjunctiorum* appetitus noster est naturalior, non pendens adeo à libera nostra electione: hoc ipso enim, quod agnosco patrem aut fratrem, sine multa inquisitione naturâ inclinor ad amorem; & sum adeo per naturam congenitam adstrictior. Atqui modus *intensivæ* non tam pendet ab objecto extrinseco, quam ex dispositione, & conjunctione majore moti cum movente.

2. S. Thomas id admittit etiam in Charitate supernaturali, *Vid. 2. II. Qu. XXVI. art. VII.*

Them. XVIII. Primus inter personas humanas locus amoris naturaliter amandi Patri ac matri. *Primo loco amandi Patres,*

1. Nulla enim major inter humanas naturales est connexio & subordinatio, quam geniti ad illum qui ex sese genuit.

2. Quia totum suum naturale esse, vivere, educari à parentibus trahit.

3. Naturæ auctor potuisset propagationem generis mille aliis modis instituire, v. g. ut proles edita nulla deinceps ope matris indigeret, sed sibi sufficeret; quemadmodum ex insectis videntur quædam ita gigni. Sed ex hoc, quem nunc experimur, gignendi modo intelligimus, DEUM velle, ut plurimis beneficiis acceptis velut novis vinculis obstringamur parentibus.

Them. XIX. Alter hominum naturalis gradus est erga sobolem; qui tamen quoad *intensivam* amoris & quædam alia, etiam prævalet parentibus. *Secundo gradus.* Unde proverbium: Amor non ascendit.

1. Sicut nos parentibus connectimur cum subjectione; quia illi nobis sunt principium; sic parens connectitur soboli cum aliquo imperio, ex eadem ratione.

2. Intensior autem est naturaliter amor parentis in filium; quia in eum fertur tanquam in partem suam: & hinc dilectio, qua quis diligit filium, similior est dilectioni sui ipsius.

3. Alias rationes accidentarias recenset S. Thomas; ut quia parentes magis sciunt, aliquos esse suos filios, quam è converso. Item quia parentes diutius amaverunt, quam filii, qui procedente demum tempore incipiunt diligere. Possent addi, quia parentum amor per multa adversa & molesta, quæ propter filios sustinenda sunt, magis radicatur. *Vid. 2. II. Qu. XXVI. art. IX.*

Them. XX. Tertius gradus assignatur uxori. Quæ tamen quoad *intensivam* amoris præferenda est parentibus. *Tertio gradus Uxor.*

1. *Relinquet enim homo patrem suum & matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Genes. II. 24. & Ephesi. V.

2. Parentibus autem appetitive postponenda est uxor. *Quia vir debet diligere uxorem suam sicut carnem suam.* Ephes. V. *Sed corpus suum minus debet homo diligere quam proximum, ut supra dictum est. Inter proximos autem magis debemus parentes diligere. Ergo magis debemus diligere parentes,*

quam uxorem. Ita S. Thomas 2. II. Q. XXVI. art. XI.

Quarto con-
sanguinei.

Them. XXI. Gradus quartus amoris naturalis continet reliquos sanguine propinquos. Primo Fratres; deinde avos; tum nepotes &c.

Quinto Bene-
factores.

Thema XXII. Quintus naturalis amoris gradus generalis est erga Benefactores, qui an magis diligant an magis diligantur, anceps est apud Philosophos. Vid. S. Thomas loc. cit. art. XII.

Quibus de-
betur Grati-
tudo.

Them. XXIII. Officium huic gradui & partim superioribus debitum vocatur *Gratitudo*, seu retributio cumulata beneficii, saltem animo, si factio non potest. Vocatur etiam *Pietas*, si fit erga parentes vel parentum loco existentes. Vocatur *Religio*, si est ad DEUM & divina.

Ex quo fun-
damento?

1. Fundamentum gratitudinis proximum est, quia benefactor est causa & principium quoddam beneficiati, ut pulcre S. Thomas. 2. II. Q. CVI. art. III. Quod fundamentum ulterius resolvitur in servitutem enti summo debitam. Cum enim homo nihil ex se habeat, sed omne bonum per participationem à DEO accipiat, exinde cognosce, DEUM voluisse, ut Benefactor meus illa bona habeat, quæ is mecum communicavit. Nisi autem vellem saltem ei hæc bona retribuere; vellem cum bonis à DEO ipsi attributis carere; quod repugnat statui servitutis.

2. Atque hinc omnis ingratitude est peccatum, quia adversatur justitiæ legali, seu Juri naturæ, id est servituti nostræ & juri divino. Vid. S. Thom. 2. II. Qu. CVII.

Benefacto-
rum maximi
sunt Præcep-
tores Magi-
stratus &c.

Them. XXIV. Inter Benefactores gradus sunt varii. Ut erga Præceptores, qui nos in scientia, & maxime in virtute instruunt: quo spectant Magistratus sacri. Deinde moderatores reliquæ vitæ, ut Magistratus civiles, & iterum magistratus sacri. Denique varii generis alii, ut cives præ extraneis: Religionis consortes præ infidelibus: Pro publico aut privato laborantes præ otiosis. v. g. Consiliarii, milites &c.

Quibus de-
betur Obser-
vantia.

Them. XXV. Officium erga gradus prioris thematis, & partim erga superiores gradus vocatur etiam in genere *Observantia*. Et si cum aliquo imperio consistit gradus, vocatur officium ei debitum *obedientia*. Si pactum aut leges accesserint, pertinet non tantum ad justitiam naturalem, sed etiam ad *particularem*, seu commutativa sit seu distributiva. Cumque pactio universalis civitatum & leges fere semper adsint, obstringentes nos ad parendum

& observandum, & quod possumus animo reddendum magistratibus debitum officium, ideo fere semper horum officiorum deliberata omisso adversatur justitiæ particulari. Vid. S. Thomas 2. II. Q. CIV. de obedientia. Alexander Natalis Lib. IV. Theol. Dogm. Cap. De quarto præcepto, Art. I. & art. III. pag. 759. &c.

Them. XXVI. Ultimus gradus hominum jure naturæ à nobis diligendorum sunt *Inimici*. Sed triplici sub distinctione.

Ultimo dili-
gendi In-
mici.

1. Non debent nec possunt diligi in quantum inimici sunt: sive ipsorum inimicitia in nos non debet diligere; quia hæc inimicitia est mala, & peccaminosa. Et debemus velle atque optare ut ab hoc malo liberentur.

2. Ut autem inimici sunt *homines*, universaliter diligendi sunt; quia hac ratione sunt creaturæ, suntque in servitio naturali DEI, non in nostro. Itaque in necessitate constitutum inimicum non possumus excludere ab ope nostra & favore; aut eialiquando malum velle & optare.

3. *Speciali* autem affectu & studio ferri in inimicum etiam ut hominem, non tenemur jure naturæ, sed hoc pertinet ad perfectionem Christianam, & est virtus heroica: quia talis inimici specialis amor est magna victoria sui, & oritur ex magno amore DEI Domini, qui si major est, potest utique magis nos movere ad amorem difficiliorem homini impendendum. Vid. S. Thom. 2. II. Qu. XXV. art. VI. & VII. Adde Qu. XXVII. art. VII. Et Vide infra Cap. XXI. Them. XXII. de remissione offense. S. Augustinus Lib. XIX. contra Faustum Manichæum, Cap. XXIV. sic istud exponit de more eleganter, *Non esse contrarium, quod in antiqua scriptura dictum est: Oderis inimicum tuum, & in Evangelio: Diligite inimicos vestros: quod unusquisque iniquus homo, in quantum iniquus est, odio habendus est, in quantum autem homo est, diligendus est: ut illud, quod in eo recte odimus, arguamus, id est vitium, quo possit illud, quod in eo recte diligimus, id est humana natura ipsa, emendato vitio liberari. Hac, inquam regula est, qua & oderimus inimicum propter id, quod in eo malum est, id est iniquitatem; & diligamus inimicum propter id quod in eo bonum est, id est socialem rationalemque creaturam.* Vid. Natalis Lib. IV. Theol. Dogmat. De Dilectione proximi Reg. IX. &c. Ubi plura specialia. Suarez de Charitate Disput. V. Sect. V. Scotus in Lib. III. sent. Dist. XXX.

CA

CAPUT XX.

De Officiis Benevolentiae & Peccatis ad-
versus illa.

Officium est *Them. I.* **O**fficium unicum est, velle proximo omnia necessaria ad servitium bonam DEI &c.

Misericordia.

Them. II. Misericordia seu favens aliqua compassio cordis in rebus adversis proximi, est juris naturæ,

1. Juris enim naturæ est velle, proximo bonum omne ad servitium DEI necessarium & expediens: igitur contra juris quoque naturæ est velle, ut ei absit malum omne ab hoc servitio impedire potens. Contrariorum enim eadem est ratio.

Vera que?

2. Hinc statim consequitur non misericordiam, sed crudelitatem esse, si quis à proximo cupit abesse parva quædam mala, majoribus aut neglectis, aut per hoc etiam nutritis. e. g. Si quis miseretur peccatoris ita ut eum corrigere nolit solum ideo, ne is in pudorem, iram, tristitiam concitetur; cum tamen potuisset per hoc eum liberare à maximo malo nempe peccato.

falsa parentum.

3. Talis est misericordia seu potius injusta crudelitas parentum & præceptorum in filios & alumnos, quando parcunt virgæ, aliisque pænis, & malos eorum mores tolerant ac succrescere permittunt. Ita peccant Principes & Magistratus, qui maleficos de facili absolvunt, iisque gratiam vitæ faciunt frequentius, præsertim in majoribus criminibus, ac jure divino positivo etiam prohibitis. Vid. Fritschii tractatus: *Princeps peccans*. Ita peccant iidem magistratus qui ex misericordia in pauperes eosdem non adstringunt ad honestam vitam, sed otio, divinarum neglectui &c. eos permittunt. Sic peccant principum ministri & amici, qui cum possent iis persuadere ac demonstrare majorem continentiam, frugalitatem, sollicitudinem, permittunt ipsos procurrare in luxu; otio, & vanitate. Vid. de Misericordia S. Thomas 2. II. Q. XXX.

Contra J. Naturæ est velle, ut proximo desit necessarium &c.

Them. III. Contra naturam ergo est, cupere, ut aliquod bonum necessarium vel opportunum desit proximo, vel eidem auferatur sive per me sive per alium,

1. Sequitur hoc ex Themate I.

2. Neque objicias: cupidomea non nocet proximo, & mea voluntas ei non prodest: ergo hæc non pertinent ad officia Juris naturæ erga proximum.

R. 1. Imo hæc nocent Ordini naturali, à DEO instituto, quo erga conservos non tantum regulantur corporales nostræ actiones tanquam viliores, sed multo magis actiones animi tanquam proprie humanæ, ac in seipsis rationales.

R. 2. Deinde hæc interna voluntas circa bonum aut malum proximi est vera radix, ex qua cetera exteriora proveniunt. Igitur mancum & inutile efficit jus naturæ, ramos tantum resicans, radici luxuriam permittens & omnem libertatem.

Them. IV. Eodem jure naturæ velle ut ei adsit malum.

2. Sequitur plane ex Them. I. II. Videatur late S. Thomas 2. II. Qu. LXXVI.

2. Neque tali peccato obstringit se judex maledicens damnato: neque ecclesia cum anathema dicit. Quia per hæc non optatur malum propter malum sed propter bonum tum justitiæ, quæ pœnas malis tribuit; tum etiam propter bonum ipsorum peccatorum, qui per illa mala possunt corrigi.

3. Imo privatus etiam homo potest quandoque malum aliquod minus optare alteri, ut liberetur à majore: ut cum aliquis optat aliquem peccatorem pati aliquam ægritudinem aut aliquod impedimentum, vel ut ipse melior efficiatur, vel ut saltem ab aliorum nocimento cesset. S. Thomas 2. II. Qu. LXXVI, art. I. in Corp. fin. Scotus in Lib. III. sentent. Dist. XXX. n. 7. &c. Sed hoc indiget circumspectione & animo virtuoso, qui si desit, facile hoc peccatum committi potest. Præstat autem tutius est, DEI providentiam adorare, eique omnia transcribere, ac proximo cuicumque privatum quemlibet omnia bona precari quæ DEUS vult: sic errare nullo modo potest.

Them.

Illicitum
gaudere de
malo proxi-
mi.

Them. V. Jure naturæ illicitum est gaudere deliberate de malo proximi, aut triftari de bono.

1. Quia gaudium tale est effectus malevolentia internus. Sicut ergo malevolentia est illicita, sic etiam ejus pro- pago est illicita, si cum deliberatione nata est. Vid. *S. Thomas 2. II. Qu. XXXVI.*

2. Hinc propositiones tres ab Inno- centio XI. PP. damnatae sunt an. 1679: quarum hæc sententia. Prima: *Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus triftari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere non quidem ex displicentia persona, sed ob aliquod temporale emolumentum.* Altera: *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis; quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.* Tertia: *Licitum est filio gaudere de parricidio parentis, à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.*

videtur esse
contra jus
naturæ.

Them. VI. Contra jus naturæ est **INVIDIA** erga proximum; quæ est triftitia de alieno bono, ob eam causam, quod per id bonum arbitretur impedi- ri aut diminui bonum vel commodum suum. Estque hoc vitium capitale multorum aliorum parens. De quo pro- fundissime *S. Thomas 2. II. Qu. XXXVI. Mastrius Theol. Mor. Disp. X. Qu. IV. art. I.*

1. Legi enim naturæ, quæ nos om- nes servos suos constituit, adversatur, ut velim ego disponere ac quasi domi- num agere super media servitutis, quæ alter nactus est. Volo autem tale domi- nium mihi usurpare, quoties deliberate triftor de tali ejus bono. Est enim hæc triftitia aliquis conatus voluntatis ten- dens ad hoc, ne alter ista bona habeat, quantum in nobis situm est.

Triftitia de
bono alteri-
us non ser-
per. est invi-
dia.

2. Contra non est invidia, cum tri- stamur de bono alterius ideo; quia il- lud nobis potest revera nocere; quod potest fieri sine peccato, imo potest esse ordinatum ex charitate superius. Unde *S. Gregorius Lib. XXII. Moral. Cap. VI.* apud *S. Thomam* ait: *Evenire plerumque solet, ut non amissa cha- ritate & inimici nos ruina lætificet; & rursus ejus gloria sine invidia culpa contriftet; cum & ruente eo quosdam bene erigi credimus; & proficiente illo plerosque injuste opprimi formidamus.* Sic potuere triftari Judæi ob potentiam Ammanis, ipsorum religioni interitum minantis; legatur in *S. Scriptura liber Esther.* Sic Christiani ob potentiam Im-

peratorum. Quia abusus talis poten- tia revera neque ipsi Amani neque Im- peratoribus bonus fuit. Verum, quia subtiles sunt & obscuri sæpe fines inter utramque hanc triftitiam, caute agen- dum est, & imitandi Christiani marty- res, qui utut de hac persecutorum po- tentia tristarentur, tamen pro ipsorum salute & incolumitate orabant.

3. Alio modo potest aliquis triftari de bono alterius; non ex eo, quod ipse habet bonum, sed ex eo quod no- bis deest bonum illud, quod ipse habet. Et hoc proprie est zelus, ut dicit Phi- losophus in *II. Rhet. Cap. XI.* Et si iste Zelus sit circa bona honesta, lau- dabilis est secundum illud *I. Corinth. XII. v. 30.* *Æmulamini charismata me- liora.* Si autem Zelus sit de bonis tem- poralibus, potest esse cum peccato & sine peccato. Hæc ad verbum fere ex *S. Thoma 2. II. Qu. XXXVI. art. II. Corp.*

4. Tertio modo aliquis tristatur de bono alterius, in quantum ille, cui accidit bonum, est eo indignus. Quæ quidem triftitia non potest oriri ex bonis honestis; ex quibus aliquis justus efficitur; sed de divitiis & talibus. Nam bonis veris & honestis nullus homo est indignus cum hic sit omnium finis. Ari- stoteles *II. Rhetor. Cap. IX.* hanc triftitiam putavit esse virtutem, quam *Nemesis* vocavit, tanquam justam dis- pensatricem bonorum vel malorum. Hic autem ejus error fluxit ex altero capitali ejus errore, quod externa bona admittit in participium summi ac veri boni, quo honesti ac digni evadimus. At doctrina Christi, quæ vera est juris naturæ explicatio & manifestatio, nobis ostendit, temporalium bonorum di- stributionem pendere à summo bono ac summo ente DEO, neque in his esse fi- nem, nec ea esse partem summi boni, sed solummodo media. Hæc ergo me- dia si videmus accidere iis, qui indig- ni sunt, id est, male utentes, quid oportet nos facere? an triftari? Respondeo: oportet triftari, in quantum ipsis hæc mala sunt & ad peccatum promovent: lætari vero in quantum per hæc etiam possent servitium DEI obire recte uten- do. Nam in hac consideratione triftari illicitum esset, cum per hanc triftitiam nollemus DEI dominium vigere, aut servitium creaturæ promoveri. Vid. *S. Thomas ibidem adducens psalmum LXXII. Pena effusi sunt gressus mei, quia Zelavi super iniquos, pacem pec- catorum videns.* Et in his cardinibus versatur magna illa meditatio: *Cur iniqui, idololatæ, hæretici, tyranni,*

Error Aristo- telis.

Cur iniquos
prosperatur
in via sua?

rapt-

raptores utuntur commodis hujus vitæ; justi contra, fideles, innocentes sunt in ærumnis? In qua ipsa meditatione illi qui mali sunt delabuntur ad criminandam injustitiam DEI; quia ignorant veram justitiæ naturam, & omnia luteo suo pede metiuntur. Boni vero ex ipsa hac meditatione incendantur ad DEI justitiam mire amandam, & ad inquirendam veram justitiam luteis istis bonis non circumscriptam. Vid. *Larva Detracta* Cap. XI. ubi pacem Puffendorffianam examinavimus, quam ipse à jure naturæ intentam fingit; cum tamen injustis etiam & injustissimis illa tribuatur & eveniat.

5. Invidiæ filiæ sunt *Odium, Detra-ctio, susurratio.*

Odium pro-ximæ est con-tra naturam.

Thema VII. ODIUM proximi juri naturæ adversatur. Vid. *S. Thomas 2. II. Q. XXXIV. art. III.*

1. Est enim directe contra charitatem, quæ jure naturæ est imperata. Deinde inducit animum ad optanda proximo mala ipsumque è medio tollendum. *Quem enim metuumt, inquit ille, oderunt, quem oderunt esse volunt.* Hinc experimur nos faciles esse ad credenda nuntia de morte illorum, quos odimus, difficiles ad amicorum.

Odium pec-cata, bonum est.

2. Odium autem in homine peccata & mala, bonum est & utile; modo ne ex his confiniis transeat ad ipsius hominis odium: quod interdum contingit simul viventibus, aut magistratibus & morum directoribus, qui dum mores malos suorum persequuntur, paulatim odium ipsorum hominum induunt. Sicut contra juvenes, subditique cum videntur sibi odisse præceptorum & superiorum vitia, indiscretionem, inquietudinem &c. denique verum odium ipsorum eorumque legitimæ potestatis concipiunt.

Iracundia. quando vitiosa?

Thema VIII. IRACUNDIA juri naturæ contrarium vitium est illa, quæ aut conjuncta est odio, aut ex eo sequitur, aut illud antecedit. De quo saluberrime *S. Thomas 2. II. Q. CLVIII.*

1. Ira per se passio est indifferens; cujus usus tam bonus esse quam malus potest; sicut cupido, amor, gaudium. *Iracundia* autem est habitus & proclivitas ad irascendum. Quæ de se iterum non est mala, cum possit ex abundantia bilis ac sanguinis proficisci: jam tamen magis propingua est vitio, & ex ea facilius est lapsus in peccatum: unde homo sic dispositus vigilantior esse debet.

2. Vitiosa autem est ira si vel tendit ad aliquid illicitum: vel tendit quidem ad licitum aliquid, non tamen moderate sed cum excessu.

R. P. Desing. Pars II.

3. Ad illicitum tendit hic animi modus, cum appetit *vindictam* non competentem: *puta si appetit puniri eum, qui non meruit; vel ultra quam meruit; vel etiam non secundum legitimum ordinem; vel non propter debitum finem, qui finis est conservatio justitiæ & correctio culpæ.* *S. Thomas* loc. cit. Art. II. Corp. Ut si homo privatus aliam sibi inflictam ulciscatur in altero abscissione manus vel gravi vulnere: aut si offensorem accusat judici, ut delectetur in ejus pœna, dolore, aut damno.

4. Illicito modo tendit, si libere effertur nimia effervescencia, & in ea compescenda est negligens, ut si passim ex re levi excandescat, si torvo vultu frendeat in alios &c.

5. *Iusta* autem ira est commotio animi moderata ad justam vindictam propter bonum finem appetendam. Cujus justæ iræ defectus etiam peccatum est. Debet enim quilibet velle, ut peccato retribuatur pœna per judicem competentem. Hinc laudabiliter ac necessario sibi irascitur peccator, qui debet velle imo ipse à se exigere pœnam: atque hæc est pars pœnitentiæ.

Ira justæ defectus est peccatum.

6. Iracundi triplicis sunt generis secundum Aristotelem apud *D. Thomam* loc. cit. Art. V. *Acuti* homines, qui ingenio sunt veloces, sanguine subtiles, qualis plerumque nobilitas est & homines docti, irascuntur cito nimis & ex levi causa. *Amari* sunt, qui ob diuturnitatem injuriæ ejusque diuturnam memoriam sæpius repetunt iram, sibi que ipsis amaram vitam reddunt, ut solent melancholici, aut homines alias complexionem tardiores. *Difficiles* sunt, qui obstinato animo non quiescunt donec vindicaverint; quod vitium est phlegmaticorum quidem sed alia omnia præ se contemnentium.

Iracundi alii sunt acuti.

Alii Amari.

Alii diffi-ciles.

7. Ira vitium est capitale ex quo plura alia pullulant: *INDIGNATIO*, quæ est ira cum contemptu alterius, quem non reputat dignum. *BLASPHEMIA* contra DEUM; seu verba injuriosa contra proximum.

Iracundia filia.

8. Iræ autem si non filia, certe sorores sunt *DISCORDIA*, quæ est dissensus ab aliorum meliore sententia, licet agnita: & hoc modo est peccatum non tantum veritati repugnans sed & charitati, tanquam turbans pacem: fuitque hoc peccatum in hæresarchis, & sæpe est inter Politicos & omnis generis homines. Videatur egregie *S. Thomas 2. II. Qu. XXXVII. Art. I.*

Discordia.

9. *CONTENTIO* discordiam sequitur. Et illa quidem contentio, qua impugnatur veritas inordinato modo &

Contentio.

O

inten-

intentione prava; peccatum mortale est; & Contentio, qua debito ordine ac modo impugnatur falsitas, laudabilis existit: ea vero contentio, qua falsitas, sed inordinate, impugnatur, veniale peccatum esse potest. Ita S. Thomas 2. II. Qu. XXXVIII. art. I. Conclus. Quæ probatione nulla indigent apud honestos. Unde Apostolus Paulus II. ad Titum VIII. *Noli verbis contendere; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.*

10. Huc pertinet *SCHISMA* nempe peccatum, quo quis renuit subesse potestati à Christo in ecclesia constitutæ, & membris Ecclesiæ subjectis communicare recusat. V. S. Thomas 2. II. Qu. XXXIX.

11. Item huc spectat *BELLUM* injustum. De quo S. Thomas 2. II. Q. XL. Cetera ad jus gentium pertinent.

12. Affines his sunt *RIXÆ* seu pugnæ, *DUELLA*, *SEDITIONES*, de quibus S. Thomas 2. II. Q. XLI. & seqq.

Them. IX. Iuri naturæ adversa est mala *SUSPICIO* de proximo, & temerarium de eo *JUDICIUM*. Vid. S. Thomas 2. II. Q. LX.

1. Est autem suspicio opinio incerta ex levibus causis, alterum esse malum; quæ à dubitatione vix distinguitur. Est autem peccatum veniale per se, quia charitatem non expellit. Tres autem sunt suspicionum origines. Prima est malitia suspicantis. *In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat.* Eccles. X. v. 3. Altera origo est mala affectio erga alium: unde omnia in deteriorem partem accipit. Tertia origo est experientia; unde senes suspiciosi sunt, quia multoties experti aliorum defectus. Vid. S. Thomas 2. II. Q. LX. art. III. Corp. Ad vitandas autem suspensiones necesse est, dubia de proximo in meliorem partem interpretari; ut habet S. Thomas ibidem Art. IV.

2. Perversum temerarium Judicium est, cum aliquis ex levibus iudiciis certam æstimationem concipit de alterius malitia. *Et hoc si aliquo gravi fiat, de se est peccatum mortale, in quantum non est sine contemptu proximi.* S. Thomas. Non enim ego sum dominus honoris aut bonitatis alienæ, ut eam pro lubitu æstimare possim: pro lubitu autem æstimo si sine sufficiente ac manifesta causa æstimo. 3. Christus saluberrime hoc legis naturæ præceptum promulgavit, quod exscribendum duxi: *Nolite, inquit, iudicare, ut non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remeti-*

etur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: sine, ejiciam festucam de oculo tuo: & ecce trabs est in oculo tuo? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui. Matth. VII. v. 1. &c. Vid Alexander *Natalis* Lib. IV. Theol. Dogmat. in VIII. Præceptum art. III. Reg. XVIII. &c. pag 877.

Them. X. CONTEMPTUS aliorum est contra naturæ jura, etiamsi intra animum tantum consistat.

1. Quia talis contemptor iudicem se facit rerum ipsi non subjectarum: & est præterea stultus; cum sua propria dona vix quisquam recte agnoscat, nedum aliorum; atque ita cæcus sententiam fert de coloribus. Est insuper temerarius velut qui confidat sibi semper ad futura meliora, nec prospiciat, omni momento se omnibus istis bonis exui posse, alterum contra iisdem augeri.

2. Si contemnit alterum, quod is spiritualia dona minora habeat, ut pietatem minorem, devotionem, sapientiam minorem; impius est, quia indirecte notat istorum donorum datorem *DEUM*; aut quia putat, suis meritis talia dona à *DEO* tributa esse. Hicque contemptus piis & doctis subire solet, quos scientia inflat.

3. Si contemnit alterum propterea, quod is externa aut corporea bona minora habeat, ab Epicteto stultus dicitur, qui gloriatur aliqua re non proprie humana; aut alium propterea minoris facit, quod is aliquibus rebus non propriis aut proprie humanis careat. e. g. Ego meliores equos, domos, hortos, vestes, cibos habeo; vel ego meliore sanguine natus sum, & triginta proavos numero, & in insignibus habeo leones, pardos, aquilas. Ego strenuus, graciosus, illustris nominor: Ceteri vero habent pro equis boves & capras, pro palatiis tuguria, pro hortis carecta & filiceta, pro purpura pelles, pro turdis legumina: nesciunt nomina avorum, carent insignibus aut gnomonem iis forte insculptum habent: præterea titulorum inanes sunt & nominantur solum Johannes vel Jacobus &c. Nunquid, ait Epictetus, cum tuus equus melior est equo affinis tui, tu ipse propterea melior es tuo affine? Equi tantum & vestes & parietes inter se comparantur. Tu ipse cum comparatus fueris cum affini aut servo tuo, is forte te longe melior homo est. Atque hæc contemptus tentatio familiaris est nobilibus, maxime juvenibus. Qui docendi sunt, ejusmodi fastu adeo nihil ipsos meliores fieri,

Contemptus aliorum est contra naturam.

Contemptus est stultus.

Bellum

Judicium temerarium est contra naturam.

Suspicio levis.

fieri, ut ab humanitate multum etiam deficient. Quid autem juvat nobilem, divitem, generosum esse, si humanus esse desinas? Nobilis puer in iisdem fordibus nascitur, quibus cerdo:

iisdem morbis consumitur: iisdem veribus exeditur. Et cum ungitur cadaver, vermes non nobilitatem cadaveris Sed aromatis verentur.

CAPUT XXI.

De Officiis Beneficentiæ.

Beneficentiæ

Them. I. **B**eneficentiæ est effectus seu exterior executio interioris benevolentia. *Probatio dilectionis exhibitio est operis*, ait S. Gregorius. Vid. S. Thomas. 2. II. Qu. XXXI.

Nititur iisdem fundentis, quibus Benevolentia.

1. Hinc Beneficentiæ nititur fundamentis Cap. XVIII. allatis.

2. Item Beneficentiæ debet eundem ordinem servare, qui capite XIX. de Charitate in genere traditus est.

3. Beneficentiæ debet exterius, ubi potest, eadem exferere, quæ capite XX. diximus ad Benevolentiam interioriorem pertinere. e. g. Debet bona, quæ voluit, facere, in proximo tueri &c.

4. Item debet vitiiis contra benevolentiam pugnantibus contraria etiam exterius facere: nempe pro odio, & invidia exhibere prosecutionem, favorem, gaudium seu gratulationem: pro iracundia contumeliamque mansuetudinem, & honoris significationem: pro rixa pacem &c.

Juris naturæ est egentibus subveniri per abundantes.

Them. II. Juris naturæ officium est, indigentibus subveniri per abundantes. Ita ut si alter in permagna aut omnino extrema necessitate rei gravis sit, qua ego possum facile carere, graviter peccem, nisi tribuam. Si necessitas minor & minor sit, culpa quoque minor ac minor futura sit.

1. Probatio hic non est repetenda. Vid. Cap. XVIII. ubi servitutem & consensum nostram omnibus hominibus notam pro fundamento horum officiorum statuimus, quemadmodum illa servitus est etiam fundamentum omnium officiorum erga DEUM ac se ipsum.

2. Et S. Ambrosius III. officiorum cap. 3. cum Cicerone probans, Beneficentiæ esse juris naturæ, sic concludit: *Hæc utique lex naturæ est, quæ nos ad omnem adstringit humanitatem, ut alter alteri tanquam unius partes corporis invicem deferamus. Nec detrahendum quidquam putemus, cum contra naturam legem sit, non juvare.* - - -

R. P. Dehing Pars II.

Hoc præstamus ceteris animantibus, quod alia genera animantium conferre aliquid nesciunt; fera autem eripiunt, homines autem tribuunt. Unde & Psalmista ait: Justus miseretur & tribuit. Pl. 36. v. 21. Et alibi: *Non de tuo largiris pauperi, sed de suo reddis: quod enim commune est in omnium usum datum, tu solus usurpas. Omnium est terra, non divitum: Sed pauciores, qui non utuntur suo, quam qui utuntur. Debitum igitur reddis, non largiris indebitum.* Lib. de Nabathe cap. XII. n. 53. V. Suarez de Charitate Disp. VII. Sect. I. n. 1. Videantur plura apud Pouget Institut. Cathol. Part. II. Sect. II. cap. IV. §. 4.

Them. III. Opera seu officia sic exhibita vocantur opera misericordiæ. sunt tamen in genere officia *Justitia naturalis* seu universalis & legalis. Hoc quoque jam ostendimus Cap. XVII. Them. XII. & mox themate præcedente.

Opera misericordiæ generatim debentur ex Justitia naturali. Objectione, quod non pariant restitutionem.

Them. IV. Frustra objicitur: transgressio horum officiorum non parit obligationem restitutionis: v. g. ob cujus immisericordiam pauper fame interiit, is non tenetur restituere vitam &c. Ergo hæc officia non sunt justitiæ, nec stricti juris, sed tantum honestatis aut pietatis, & virtutis.

¶ 1. Totum suppositum esse falsum, nempe illa tantum ad justitiam rigorosam pertinere, quæ pariunt obligationem restituendi proximo. Nam si hoc suppositum fundamentum verum est, sequitur, minores tantum injurias esse contra justitiam, maximas autem nequaquam. Nempe qui incendit unam civitatis ædiculam, is rigorosam injuriam commisisset, quia potest compelli ad refarciendum damnum. Is vero, qui totam civitatem incendisset, non peccasset contra rigorosam justitiam, quia non potest compelli ad refarciendum damnum.

Rejicitur.

¶ 2. Potest Objectionis antecedens etiam absolute negari. Tenetur enim etiam talis ad restituendum, non quidem seipsum ipsam, quæ ipsius culpa periit,

O 2

riit, cum eam reproducere non possit; sed aliquid aliud: quod etiam homines vulgo agnoscunt, utentes hoc axiomate: *Qui non habet in aere, luat in cute.* Qui ergo per immisericordiam occidit egenum, is tenetur varie restituere, juxta saniores doctrinam; nempe 1 pro illius anima tenetur facere, quanta potest subsidia. 2 tenetur juvare eos, qui mortuo conjuncti erant, & nunc fortasse patiuntur detrimentum ex ipsius morte, v. g. orphanos filios. 3 tenetur satisfacere ei, cui mortuus erat omnium conjunctissimus, nempe DEO. DEUS enim per hunc immisericordem malum servum, fuit fraudatus servitio melioris forte servi, essentialiter ipsi debito: & hoc servitium debet fraudator resarcire per se vel per alios: nempe debet ipse eo ferventius deinceps servire DEO per orationes, jejunia, aliasque virtutes: vel debet alios confervos per eleemosynas, hortationes, pia exempla excitare ad duplicandum servitium; commodissima & gratissima restitutio esset, si operam suam conferret ad aliquem peccatorem à peccatis reducendum. Sicut miles, qui ab uno principe transfugit ad alium, à quo non amplius dimittitur, debet, quantum in ipso est, priori principi alium pro se militem conciliare.

Immiseri-
cors peccat
contra Justitiam lega-
lem.

§. 4. Cum distinctione jam aliquoties indicata: Ergo hæc officia beneficentiæ omissa, non sunt contra justitiam rigorosam *Particularem* & humanam, quæ actionem in foro fori parit, *transseat*. Non est contra justitiam rigorosam *Universalem*, naturalem seu divinam, & quæ in foro poli persecutionem mereatur; nego. Mihi autem videtur, is, qui jus divinum lædit, injustior esse & rigorosius jus violare, quam qui humanum lædit. Ille enim fontem ipsum juris temeratur; hic non nisi participatum rivulum. *Vid. Cap. VII. Them. XXV. & Cap. XXII. Them. VII.*

Et pervertit
medium nature.

§. 5. Possit forte etiam sic distingui: Immisericordia non est contra justitiam tanquam particularem & partialem virtutem, quæ intendit *medium rei*, æqualitatem arithmeticam, nempe aureum pro auro, oculum pro oculo &c. Est autem contra justitiam universalem, quæ respicit medium naturæ, & æqualitatem aliam ex essentia rerum non ex numero petitam. Nempe medium illud rationis inter immisericordem peccantem & pauperem peremptum est Servitii DEO essentialiter debiti quædam saltem coæquatio. Neque enim etiam particularis justitia potest semper attingere medium rei & proportionem

arithmeticam: e. g. cum quis alteri eruit oculum, non potest oculum eundem vel alium reddere, quod exigebat medium rei stricte tale, sed æstimatur damnum pecunia, præbendis alimentis &c. Unde S. Ambrosius in Psalm. CXVIII. Serm. VIII. num. 22. *Miseri-cordia quidem justitia portio est: ut si velis donare pauperibus, hæc misericordia justitia est. - - - Deinde quia conformis tuus injustum est ut non adjuvetur à socio; cum præsertim dominus DEUS noster terram banc possessionem omnium hominum voluerit esse communem & fructus omnibus ministrare. Sed avaritia possessionum jura distribuit. Justum est igitur, ut, si aliquid tibi privatim vindicas, quod generi humano, imo omnibus animantibus in commune collatum est, saltem aliquid inde pauperibus adspargas; ut, quibus juris tui consortium debes, his alimenta non deneges.*

§. 6. Hinc supra Responsione quarta Immiseri-dixi: *Transseat*, quod immisericordia non lædat justitiam particularem humanam. Imo vero omnino lædit. Justitia particularis humana duplex est omnium confessione: Commutativa & distributiva. Distributiva intendit æqualitatem non rei seu arithmeticam, sed rationis sive Geometricam, *Vid. Cap. XXII. Them VIII.* Et hanc quidem justitiam lædit immisericors prædictus; quia facit, ne unicuique tribuatur quod proportionaliter ipsi debetur: plus egeni & in extrema fame constituto inevitabiliter necessarius est iste cibus: huic opulento immisericordi iste cibus non est necessarius: ergo ex justitia particulari distributiva debetur huic famelico, non huic opulento. Deinde læ-

Immiseri-
cors lædit Ju-
stitiam distri-
butivam.

ditur etiam justitia commutativa. *Bo-*na terrena ex natura sua sunt *omnium* hominum communia: consensu autem adventitio divisio facta est possessionum; qui consensus in hunc diem durat, quamvis non necessario; possent enim, si vellent omnes homines, eum consensum revocare & omnia in statum primum reducere. At nullus consensus hominum in aliquid tale est aut potest esse illimitatus. *Non est;* quia nemo jus suum ad communitatem ita deponit, ut ipse perire debeat sine causa. *Non potest esse* illimitatus ille consensus hominis; quia nullus homo est absolutus Dominus suus. Igitur cum homines consenserunt, & adhuc consentiunt in divisas & privatas possessiones, essentialiter pro fundamento substrata est ista conditio: ut mihi propterea percundum non sit, & ut in necessitatibus

& Commu-
tativam sibi
quo modo.

tibus maneat mihi integrum meum jus; nisi altior ac gravior causa supervenerit, cui ego & omnes parere debeamus. & Suarez nobis contrarius Disp. VII. de Charitate Sect. VI. n. 2. allegat causam; quia talis immisericors nec ex injusta acceptione, nec ex re accepta tenetur. Quod tamen quia, injusta detentio est idem atque injusta acceptio, in extrema autem necessitate bonum mihi superfluum non erat meum sed patientis, igitur illud detinens detinui alienum, & ex hac, imo utraque radice teneor ad restitutionem.

Immiseri-
cors magi-
stratus om-
nem justitiam
violat.

R. 7. Denique si immisericordia seu neglectus necessitatum proximi committatur à magistratu ac superiore, est & ipse contra justitiam commutativam; quia cives, dum magistratum & superiores patiuntur, cum iis tacitum aut expressum ineunt pactum, ut curent utilitatem, necessitatem, & honestatem omnium ac singulorum, quantum possunt. Non tamen tenetur Magistratus qua talis de suis privatis rebus juvare egentem, si potest ex publico.

Eleemosyna
debetur de
Superfluo

Them. V. Officium misericordiæ seu eleemosyna debetur necessitatem patienti de *superfluo*. Videantur plurima de Eleemosyna apud *Natalem* Lib. IV. Theol. Dogm. De Charit. Prox. *Magistrus* Theol. Mor. Disp. X. Quæst. III. Art. II.

Superfluum
duplex,

persons &
dignitatis
seu Status.

1. *Superfluum dico, non solum respectu sui ipsius, quod est supra id, quod est necessarium individuo, sed etiam respectu aliorum, quorum cura sibi incumbit, respectu quorum dicitur necessarium PERSONÆ, secundum quod persona dignitatem importat: quia prius oportet, quod unusquisque sibi provideat, & bis, quorum cura ei incumbit, & postea de residuo aliorum necessitatibus subveniat. Sicut & natura primo accipit sibi ad sustentationem proprii corporis quod est necessarium, ministerio virtutis nutritivæ: superfluum autem erogat ad generationem alterius per virtutem generativam.* S. Thomas 2. II. Qu. XXXII. art. V. Corp.

Æstimatio
superflui
non ex lubi-
dine facien-
da.

2. Quid autem & quantum sit superfluum, pendet ab æstimatione: quæ æstimatio non ex vaga ac cerebrina cuiuslibet phantasia faciendâ est, sed ex tali, quæ decet servum ejusque subjectionem ad summum dominum: & debet per prudentiam disci ex auctoritate & circumstantiis. *Vid. Cap. XIX. Them. V. & Them. XI.* Quapropter recte damnata est ab Innocentio XI. an. 1679. ista propositio: *Vix in secularibus, etiam in regibus invenies superfluum statui; & ita vix aliquis tenetur*

ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

3. *Ex parte autem recipientis requiritur, quod necessitatem habeat, alioquin non esset ratio, quare eleemosyna ei daretur. Sed cum non possit ab aliquo uno omnibus necessitatem habentibus subveniri; non omnis necessitas obligat ad præceptum, sed illa sola, sine qua is, qui necessitatem patitur, sustentari non potest.* Idem S. Thomas loc. cit. *Vid. Cap. XIX. Them. V.*

In recipien-
tibus elec-
mosynam
debet esse
necessitas.

4. Unde peccant magistratus, qui permittunt homines vagos, otiosos mendicatos vivere, si possunt illos aliter applicare ad panem suum quærendum. Nam hi otiosi necessitatem non habent, ideoque nec habent jus petendi aut accipendi eleemosynam; eam tamen per importunitatem & malitiam extorquent à civibus, quibus deinde nihil manet superflui, quod impendere possint veram necessitatem patientibus. & sic vere egentes privantur jure suo: cujus injustitiæ rei sunt tales magistratus.

Unde magi-
stratus pos-
sunt pecca-
re &c.

5. Homo autem privatus eleemosynam dans justitiam naturalem implet, si iis egentibus tribuat, qui egentes probabiliter apparent; quia privati officium non est inquirere in statum interiorum & domesticum sibi nec subditorum nec conjunctorum. Attamen si certo constaret etiam privato homini, recipientem talem in nulla sufficiente necessitate esse, tenetur privatus ei negare eleemosynam, si per largitionem sibi ipsi decederet facultas largiendi iis, qui veram necessitatem patiuntur; quia tali modo sciens surripit indigentibus debita.

Privato au-
tem danti
non incurrit
hæc dis-
quisitio-

Adde quod etiam teneatur, si potest & fructuum sperat, tales otiosos indicare iis quibus hæc cura incumbit, si existimat illos hæc latere. *Vid. Alex. Natalis* Lib. IV. Theol. Dogm. de Charitate. Artic. XI. Reg. XXV. &c. *Suarez* De Charit. Disp. VII. Sect. II.

Them. VI. De eo, quod simpliciter ad vitam vel personam statum necessarium est, eleemosyna dari NON DEBET, nisi in casu, in quo bono communi subveniretur: quamquam laudabile esset, necessaria etiam ad satus & personam conditionem largiri indigentibus. Hæc est conclusio S. Thomæ 2. II. Qu. XXXII. art. VI. quam mox ita probat & declarat.

De necessa-
rio non de-
betur elec-
mosyna, la-
queibus ta-
men est.

1. „ Dicendum, quod necessarium „ dupliciter dicitur. Uno modo, sine „ quo aliquid esse non potest: & de „ tali necessario omnino eleemosyna „ dari non debet. Puta si aliquis in

„ articulo necessitatis constitutus habe-
 „ ret solum unde posset sustentari, &
 „ filii sui, & alii ad eum pertinentes.
 „ De hoc enim necessario eleemosyna-
 „ nam dare est sibi & suis vitam subtra-
 „ here. Sed hoc dico, nisi forte; talis
 „ casus immineret, ubi subtrahendo
 „ sibi daret alicui magnæ personæ, per
 „ quam ecclesia vel res publica susten-
 „ taretur: quia pro talis personæ libe-
 „ ratione seipsum & suos laudabiliter
 „ periculo mortis exponeret; cum bo-
 „ num commune proprio sit præfere-
 „ dum.

Convenien-
 tia Status

2. „ Alio modo dicitur aliquid ne-
 „ cessarium, sine quo non potest *con-*
 „ *venienter* vita transigi secundum con-
 „ ditionem & statum propriæ personæ
 „ & aliarum personarum, quarum cu-
 „ ra ei incumbit. Hujusmodi necessa-
 „ rii terminus non est in indivisibili
 „ constitutus; sed multis additis non
 „ potest adjudicari, esse ultra tale ne-
 „ cessarium; & multis subtractis ad-
 „ huc remanet, unde possit conveni-
 „ enter aliquis vitam transigere secun-
 „ dum proprium statum. De hujus-
 „ modi ergo eleemosynam dare est *bo-*
 „ *num*: & non cadit sub præcepto, sed
 „ sub consilio. Inordinatum autem es-
 „ set, si aliquis tantum sibi de bonis
 „ propriis subtraheret, ut aliis largi-
 „ retur, quod de residuo non posset
 „ vitam transigere convenienter secun-
 „ dum proprium statum, & negotia
 „ occurrentia. Nullus enim inconve-
 „ nienter vivere debet.

3. „ Sed ab hoc tria sunt excipien-
 „ da: quorum primum est, quando
 „ aliquis statum mutat, puta per reli-
 „ gionis ingressum: tunc enim omnia
 „ sua propter Christum largiens opus
 „ perfectionis facit, se in alio statu
 „ ponendo. Secundo, quando ea, quæ
 „ sibi subtrahit, etsi sint necessaria ad
 „ convenientiam vitæ, tamen de faci-
 „ li resarciri possunt, ut non sequatur
 „ maximum inconveniens. Tertio,
 „ quando occurreret extrema necessi-
 „ tas alicujus privatæ personæ, vel
 „ etiam aliqua magna necessitas rei-
 „ publicæ. In his etiam casibus lauda-
 „ biliter prætermitteret aliquis id, quod
 „ ad decenciam sui status pertinere vi-
 „ deretur, ut majori necessitati sub-
 „ veniret. Ita S. Thom. loc. cit.

4. Ubi tamen *Convenientia* & decen-
 tia Status non est sumenda pro infini-
 ta illa vanitate, luxu & corruptione,
 quæ mundum indies magis corripit.
 Hæc enim adeo non est decens & con-
 veniens, ut juri naturæ multis modis
 repugnet. Quod Cap. XVI. Them.

XVI. ostendimus. Ceterum de Elee-
 mosyna late S. Ambrosius officiorum li-
 bro II. cap. XV. videatur late Alexan-
 der *Natalis* Theol. Dogm. Lib. III. De
 Obduratione adversus Misericordiam.
 Art. IX. pag. 357. &c. præsertim Regu-
 la IX. Paucique hodie videntur, quo-
 rum luxus non repugnet huic regulæ.
 Sed is luxus damnabilis mire oritur aut
 alitur ex Puffendorffiano jure naturæ,
 quod docet, *Justitiam* esse, commoda
 hujus tantum vitæ sectari. Vid. *Suarez*
 de Charitate Disp. VII. Sect. IV.

Them. VII. „ Ex injuste acquisitis,
 „ per furtum vel rapinam, non potest
 „ fieri eleemosyna; sed restitutio fieri
 „ debet. Injuste vero acquisita, quæ
 „ quis per Simoniam aut subversionem
 „ justitiæ accepit, in eleemosynas elar-
 „ giri tenetur. Turpe lucrum vero &
 „ juste retineri, & recte in eleemosy-
 „ nam impendi potest. Est conclusio
 S. *Thomæ* 2. II. Qu. XXXII. Art. VII.

1. Primum, nempe injuste acquisi-
 ta restituenda esse, infra probabitur.
 Excipi tamen casus potest, quando re-
 stitutio non potest fieri amplius ex de-
 fectu personarum. s. g. Caupo per plu-
 res annos defraudavit magnam civium
 partem, nimis grandem symbolam exi-
 gendo pro suis esculentis ac poculentis.
 Singulis non potest restituere, cum ple-
 rique lateant, alii non extent. Is quan-
 tum est ditior factus ex injuste acceptis,
 tenetur tum pro animabus ac spiritali
 bono, tum pro reliqua utilitate com-
 munitatis quam defraudavit impende-
 re jam per eleemosynas, jam per pias
 foundationes, xenodochia, ecclesias,
 monasteria &c. pro diversitate circum-
 stantiarum.

2. Secundum de injusta acceptione,
 ubi tam datio quam acceptio est inju-
 sta ex utraque parte, patet. Quia in-
 juste dans, v. g. corrupens judicem
 perdit dominium rei datæ; & injuste
 accipiens talis judex dominium rei ac-
 ceptæ non acquisivit legitime. Igitur
 hic retinere, alter recipere non potest;
 nisi retractato judicio, & restitutis iis
 qui per illud erant damnificati. Quia
 igitur rempublicam & divinas huma-
 nasve leges violarunt, possunt, ceteris
 observatis, tales pecuniæ vel aliæ res im-
 pendi in bonum quod redundet in rem-
 publicam. Vid. ulterius S. Thom. loc.
 cit. *Suarez* de Charit. Disp. VII. Sect. II.

Thema VIII. *Sub alterius potestate*
constitutus de his tantum, quorum ipse
est dominus, eleemosynam licite facere
potest; non autem de his, quæ Domini
sui sunt: nisi forte in casu extremae ne-
cessitatis. S. Thom. I. c. art. VIII.

Ex injuste
 acquisitis
 non eleemo-
 syna sed re-
 stitutio est
 facienda.

Limitatio.

Probatur
 primum.

Probatur
 secundum.

Alteri subdi-
 tus an possit
 dare eleemo-
 synam?

Ita

Ut Religio-
sus.

Ita monachus vel qualiscunque religio-
sus non potest eleemosynas dare de
rebus monasterii; nisi in minimis & ex
aliqua licentia superioris; quia domi-
nium deposuit. Ita filius familias non
potest dare, nisi de iis quæ pater ad li-
beram dispositionem dedit, aut de ca-
strensi peculio. Ita uxor non potest
dare de dote: bene tamen potest dare
moderatas de proprio lucro &c. Idem
à fortiori dicendum de servis.

Filius,

Uxor,

Servus.

Eleemosyna
duplex cor-
poris & spi-
ritualia.

Them. IX. Eleemosinæ seu Benefi-
centiæ duplex genus est, ut in Cate-
chismo nostro rectissime docemus:
Unum est circa *corporis* necessitates:
alterum circa *Spirituales*.

Corporis beneficia septem exprimuntur
hoc versiculo: *Visito, potō: cibo,
redimo, tego, colligo, condo.*

Animi beneficia exprimuntur isto al-
tero versiculo: *Consule, carpe, doce,
solare, remitte, ser, ora.*

Eamque divisionem accuratam esse
ostendit *S. Thomas 2. II. Qu. XXXII.*
art. II.

*Igitur cibare esurientes,
Potare sitientes,
Vestire nudos,
Recipere peregrinos,
Visitare & juvare infirmos,
Redimere captivos,
Sepelire mortuos.*

Obligatio juris naturæ tunc est, cum
aliter conservus servari nequit. Quæ
necessitas cum in mortuis sepeliendis
forte vix reperiatur, illud opus forte
non erit juris naturæ præceptivi in spe-
cie: cadit tamen sub jus naturæ in ge-
nere sicut omnes aliæ virtutes. Vid *S.*
Augustin. Lib. de cura pro mortuis ha-
benda.

Opera mis-
ericordiæ spi-
ritualia ma-
gis obligant

Them. X. Opera misericordiæ spiri-
tualia etiam majorem obligationem ha-
bent, quia omissio nocivior est, & ex-
hibitio magis ac sæpius necessaria.

*Peccantes corrigere,
Ignorantes docere,
Dubitantibus recte consulere,
Pro salute proximi orare,
Mæstos consolari,
Injurias patienter ferre,
Offensas remittere.*

Fraterna cor-
reptio est ju-
ris naturæ.

Them. XI. Peccantes corrigere, seu,
*Fraterna correptio est juris naturæ, si
potes.*

1. Jure naturæ obligor à conservo
auferre malum servituti repugnans, aut
illum ab ultimo fine excludens nisi cor-
rigatur. *Cap. XVIII. Vid. multa de hoc
apud Natalem Lib. IV. Theol. Dogm.*

*De Char. Prox. Reg. 39. &c. Suarez
de Charitate Disp. VIII. per totam Ma-
strius Theol. Mor. Disp. X. Quæ III.
art. III. &c.*

2. *Si potes*, dixi atque hoc plura
complectitur. *Primo* si ipse recte ag-
noscis ipsum peccasse: *Secundo*, Si oc-
casio se offert: non enim necesse est,
ut ipse inquiras quem corrigas; *alio-
quin efficeremur exploratores vitæ alio-
rum S. Thom. 2. II. Qu. XXXIII. art.
II. ad 4tum. Tertio* quando spes est
sufficiens, correctionem profuturam ad
peccantis emendationem, quæ est finis
proximus correctionis *Quarto*, quan-
do tibi ipsi vel aliis non *maius* exinde
periculum prudenter metuere debes,
secundum ordinem Charitatis *Cap.
XIX. statutum.*

3. Unde plerumque ab hoc præce-
pto excusantur illi, qui sunt peccanti-
bus inferiores, ut famuli respectu do-
minorum. At non Consiliarii respec-
tu principium in regimine peccantium:
quia hi ad hoc sunt conducti ut regi-
minis bona ac mala suggerant. Tenen-
tur adeoque etiam ex justitia particu-
lari & commutativa; nec excusantur
omni periculo. Sic neque excusantur
confessarii, animarum pastores &c.
quia etsi politica dignitate sæpe sint
multo inferiores suis clientibus, attamen
in negotio animæ sunt superiores,
& obligantur Justitia particulari com-
mutativa.

4. Neque generaliter subditi absol-
vuntur ab obligatione corrigendi præ-
positos peccantes; quamvis non ex ju-
stitia particulari, attamen ex justitia
naturali seu charitate: sed cum multo
moderamine & reverentia, juxta illud
*I. Timoth. V. Senioremem ne increpaveris,
sed obsecra ut patrem. Vid. S. Thom.
2. II. Qu. XXXIII. art. IV.*

Thema XII. Superiores ad correctio-
nem fraternam faciendam obligantur
tam jure naturali, quam ex justitia par-
ticulari commutativa, quæ ipsos obli-
gat non tantum ad correctionem moni-
toriam, sed sæpe etiam ad punitionem.

1. De obligatione juris naturæ con-
stat; quia hæc tangit omnes homines:
ergo etiam superiores, qui non cessant
esse homines.

2. De Obligatione justitiæ commu-
tativæ patet; quia magistratus & supe-
riores conducti sunt & constituti ad
hoc, ut rectores sint subditorum; qua-
lis rector non est, qui subditos in re
pessima, id est, in peccato deserit.

3. Ex utroque aut alterutro capite
delinquent sequentes. Parentes negli-
gentes in correctione & punitione filio-
rum.

Si potes,

Unde aliqui
ab ea excu-
santur, aliqui
non.

Superiores
ad eam te-
nentur ex ju-
stitia naturali
& commuta-
tiva.

Contra pecc-
tant Paren-
tes, Patres
rum.

familias.
Præptores,
et, &c.

rum. Patres familias in simili negligentia erga domesticos. Ecclesiastici erga oves. Præptores erga discipulos & alumnos. Prælati erga subditos. Magistratus erga cives. Videantur pulchræ doctrinæ Patrum apud *Pouget* Institutionum Catholicarum Tom. I. Part. II. Sect. II. cap. IV. §. 5.

4. Modum Prælatos docet Apostolus his paucis: *Prædica verbum, in sta opportune, importune, argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina.* II. Timot. IV. 2. Nec sufficiunt sola semper lenia verba, ut constat exemplo Heli sacerdotis.

Nec excusat
corruptio sub-
diti corri-
gendi,

5. *Nunquam justitiæ correptio, quæ ad Prælatos spectat, dimittenda est propter turbationem ejus, qui corripitur.* - - - *Tum quia, si propria sponte emendari non velit, cogendus est per pœnas, ut peccare desistat: tum etiam, quia, si incorrigibilis sit, per hoc providetur bono communi; dum servatur ordo justitiæ, & unius exemplo alii deterrentur.* S. Thom. 2. II. Qu. XXXIII. Art. VI: in concl. & corp. *Multa enim bona præstantur invitis, quando eorum consulitur utilitati, non voluntati; quia ipsi sibi inveniuntur esse inimici, amici vero eorum potius illi, quos inimicos putant.* S. Augustin. Enchiridii cap. 73.

Nec peccatum proprium minus.

Them. XIII. A correctione, fraterna non excusatur is, qui & ipse in peccato est, saltem minore.

1. Quia nullum peccatum excusat à lege naturali: reportaret enim fructum ex malitia.

2. Si tamen peccatum suum æque sit grave aut gravius, magnum afferre potest impedimentum, ne admonitio proficiat apud admonentem. Vid. S. Thom. loc. cit. art. V.

Secreta monitio præcedat publicam;

nisi in peccatis publicis.

Them. XIV. „ Oportet secretam admonitionem publicam præcedere delinquentis denuntiationem, ubi peccata occulta sunt, & non contra commune bonum. Ubi vero publica peccata sunt, vel occulta contra bonum commune commissa, non est semper necesse præcedere secretam admonitionem; sed interdum secreta admonitione omissa procedendum est ad denuntiationem. Est Conclusio S. Thomæ. I. c. art. VII.

Quid publicum?

1. Publica simpliciter sunt, quæ passim & multis nota. Occulta sed in publicum redundantia sunt, quæ clam quidem adornantur, sed in aliorum hominum nocumentum vergunt, ut si quis consilia de incendienda civitate tractat, si alios clam hæresibus inficit. „ Et ille, qui sic occulte peccat, non so-

lum in te peccat, sed etiam in alios, oportet statim procedere ad denuntiationem. ut hujusmodi nocumentum impediatur; nisi forte aliquis firmiter existimaret, quod statim per secretam admonitionem posset hujusmodi mala impedire.

2. „ Quædam vero peccata sunt, quæ solum sunt in malum peccantis & ejus in quem peccatur; quia à peccante solus læditur, saltem ex notitia. & tunc ad hoc solum tendendum est, ut fratri peccanti subveniatur. „ Tunc debet, si potest, ita illum Fama corrigere, ut fama servetur; quæ utilis est ad necessitates corporales & spirituales; cum ii, qui famam semel de- coxerunt, infructe deinde in peccata ruant. Hanc igitur ob causam debet clam corrigere, in tali casu. S. Thomas. ibid. art. VII. addatur etiam articulus VIII.

Thema XV. *Docere ignorantem ea, quæ absolute sunt necessaria ad vitandum interitum animæ aut corporis, vel peccatum aliudve grave malum, jure naturæ tenetur quilibet homo, si potest.* Docere ignorantem, quando sit juris naturæ?

1. Quia ni faciat, per ipsum stat, quo minus servus aut servitus DEO præstetur. Cap. VIII. Them. I. Cap. XVIII. Them. I. &c.

2. Exempla hujus officii, seu hujus Exemplum naturalia, elemosynæ innumera sunt. Ut si video viatorem ex ignorantia viæ aberrare ad loca latronibus aut hostibus infesta. Si video infantem correpturum ferrum candens aut colubium, aut tractantem instrumentum periculosum, v. g. cultrum, sclopum. Si video cœcum appropinquantem puteo, præcipitio, fluvio. Si agnosco aliquem cibum noxium, venenosum, apponi ignorantibus, & mille talia; quæ juvenibus maxime impendi debent per majores, etiam plerumque nolentibus & repugnantibus: quia hoc casu ignorantiam juventuti naturalem conjungunt cum malitia, à qua multo magis liberandi sunt quam à nuda ignorantia.

3. Fortior est obligatio avertendæ Item moralia & spiritualia, ignorantie in moralibus. e. g. bona fide & ex ignorantia leguntur mali & periculosi libri, ut Jura naturæ corrupta; detegenda est corruptio ne ignoretur. Vadit aliquis ignorans in locum infamem, ubi prona peccandi occasio; abducendus est, sive ostenso periculo, sive potius indirecta suasionem & diversione ad alia; ne forte ipsa occasionis notitia illiciat infirmum. Possidet aliquis rem certo alienam, furtivam, fide bona seu ignorans, aut dubitans, docendus

us est in posteriore casu omnino ; in priore autem casu cum hac cautione, ne ex bona fide ponatur ita in malam fidem, ut peccato formali obstringatur, qui antea non fuerat nisi in materiali. Quod prudentum virorum ac piorum consilio aestimandum est. Est aliquis, qui ignorat ea, quae jure naturae tenetur de DEO ac salutis principis intelligere, aut credere ; illum debeo aut ipse docere, aut suadere & hortari, ut accedat ad pastores suos, vel ipse ad illos ducere ; quia tales homines hortationibus non tanguntur, easque non capiunt, sunt stupidi ; ideoque non sufficeret adhortatio, sicut non sufficeret, si bovem hortarer aberrantem, sed ducere & compellere debeo.

Si potes.

4. Si potes, dixi : quod eodem modo fere intelligendum est ac supra Themate XI. nempe si ipse melius scis : si occasio se offert : si tibi aut aliis non majus periculum nascatur. e. g. si vis docere hominem haereticis erroribus imbutum, & cum eo disputationem suscipis, ipse non satis instructus, conjicis te in periculum perversionis ; aut religionem veram ludibrio exponis. Aut si hostem fugientem monstrares effugium & per hoc ipse te domumque tuam in grave satis periculum adduceres.

Officium docendi incumbit Parentibus &c.

Them. XVI. Obligatio docendi ignorantem jure naturae, tum partim ex justitia particulari commutativa, incumbit Parentibus erga filios, Magistris erga discipulos, Animarum pastoribus, episcopis, confessoribus &c. erga oves & clientes. Et magistratum cura debet esse, ut jus naturae & commutativum hac etiam in parte servetur : alias & ipsi in utrumque peccant.

Ni faciant, per ipsos stat, quo minus sibi commissi sint veri servi universalis Domini, ut supra Them. XII.

Consultere dubitantibus est juris natura.

Them. XVII. Dubitantibus de re magna ad salutem pertinente, & petentibus consilium, non possumus salvo jure naturae denegare, si possumus tribuere.

Si potes.

1. Probatio est eadem, quae omnium ceterorum officiorum.

2. Non potest autem consiliarius, seu is, ex quo requiritur consilium, illud dare, si ipse rem non intelligit.

Consiliarii officium.

3. Nec potest dare consilium scienter malum.

4. Item consilium incertum dans ac venditans pro certo.

5. Imo si consulendo malum etiam suavit, ac persuasit, est reus damni inde secuti, & tenetur ad restitutionem ;

R.P. Defing. Pars II.

quia est causa damni. cap. XXII. Them. XIII.

6. Denique consiliarius tenetur servare silentium seu secretum ; quia illo non servato potest sequi jacturae famae, honorum &c. & ipsa consilii requisitio potest fieri passim invidiosa, si consiliarii sapius violent secretum ; cum tamen consilium res sit ad corporis animaeque salutem tam utilis ac necessaria.

Them. XVIII. Consiliarii autem conducti à Principibus & magistratibus : item Confessarii qui beneficia curata possident, verbo qui consiliarii, officium susceperunt etiam accuratiores debent esse in consulendo : eorumque negligentia voluntaria est contra justitiam commutativam & naturalem.

Consiliarii conducti peccant contra justitiam commutativam &c.

Probatur hæc ratione, quam de correctione & doctrina dedimus. Ac revera maxima fere reipublicae pars, hodiernis moribus, incumbit consiliariis. Hinc maxima etiam malorum ac negligentiarum pars ipsis culpae datur.

Them. XIX. Pro salute proximi in genere orare debemus, & neminem à nostra privata oratione excludere, neque inimicum. Pro conjunctis autem magis orandum, ex ordine Caritatis. Sequitur ex Themate XXVII. Cap. XIX. Vid. S. Thom. 2. II. Qu. LXXXIII. Art. VIII.

Pro salute proximi orare officii est.

Thema XX. Maestos consolari obligatio gravis juris naturae tunc est, cum alias moestitia absorberi possent. Magis tamen hoc præcepto obligantur conjuncti, animarum curatores, aut alii ex officio.

Maestos item consolari.

Ex iisdem fundamentis.

Thema XXI. Injurias patienter ferre tunc est juris naturae necessarii, cum injuria non est contra salutem animae : neque noxia iis, quorum cura ad nos pertinet : & cum non suppetit remedium ordinarium & conveniens ad vindicandum rem nostram ; in hoc enim casu debemus adorare providentiam numinis eique subjici.

Injuriasque ferre, quando !

1. Ad hoc thema pertinent plures propositiones damnatae ab Innocentio XI. an. 1679. Prima : *Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam vel ictum fustis fugiat.* Secunda : *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.* Tertia : *Non solum licitum est defendere occisiva defensione, quae actu possidemus, sed etiam ad quae jus inchoatum habemus, & quae nos possessuros speramus.* Similiter

Propositiones damnatae circa hoc.

P

les plures propositiones jam damnatae sunt ab Alexandro VII. an. 1665. de inferente calumniam, de falsis testibus, de iudice iniquo &c. quorum iniurias ferre necesse est, si non possent illae averti sine occasione privata calumniatoris &c.

Exsequi
jus suum coram
iudice licet.

2. At persequi jus suum coram legitimo iudice, etiam si exinde poena mortis inferretur injurianti, nemini per se est vetitum; quia nullius jus per hoc laeditur: non DEI, qui ipse injuriosos puniri vult; non reipublicae, cuius interest injuriosos homines compesci; non ipsius injuriantis, qui male faciendo perdidit jus ad ea, quae legibus ipsis abjudicari possunt.

Christianos
non decet,
id persequi
ad vivum.

3. Christianos tamen, & eos Christianorum, qui praeter ceteris doctrinae Christi observantiam profitentur, non decet jus suum ad vivum persequi, quales sunt ecclesiastici & Religiosi. Quia Christus exemplo suo confirmavit doctrinam suam: *Ego autem dico vobis non resistere malo; sed si quis te percussit in dextram maxillam tuam, praebere illi & alteram. Et ei, qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.* Matth. V. v. 39. seq. Vid. Epist. I. ad Corinth. Cap. VI.

Quod male
applicatur
ad insultan-
dum ecclesi-
asticis.

4. Quam tamen doctrinam absurdissime applicant nonnulli homines, libenter ob hoc insultantes ecclesiasticis, etiam Christiani, qui eadem dogmata sibi quoque praedicata fuisse & ad se pertinere agnoscere deberent; ita ut & ipsi eadem pati deberent, non autem inferre. Ceterum de hac doctrina consulendi SS. Patres.

Offensas re-
mittere est
Juris naturae
quomodo?

Thema XXII. Offensas remittere jus naturae est ad omnes pertinens, quantum non-remissio tenderet ad malum proximi.

1. Hac enim ratione repugnaret servituti communi. Si quis enim me offendit, cum ego plane agnoscam me non esse dominum meimet, sed altioris entis servum, possum facile agnoscere, illam offensam non ad me pure sed ad Dominum summum pertinere; sicut nullum officium aut beneficium hominis pure in ipsum hominem terminatur, sed in Dominum summum. Cap. XVII. Them. I. & Cap. XIII. Them. I. Igitur etiam agnoscere possum, primotam acceptionem offensae, quam remissionem ejus non esse in meo dominio. Si enim DEUS communis Dominus noster faceret alteri conservo potestatem in me, in vitam, in res meas, nihil offensae in me committeret ille.

Unde secundo agnosco, minimam partem offensae, aut prope nihil ad me ipsum pertinere; sed substantialem offensae rationem in hoc consistere, quia alter me tanquam alienum servum est aggressus. Quid ergo causa est, ut nolim remittere? Summe ego dominus ut a me pendeat remittere vel non remittere? Si Dominus summus eandem offensam remittere paratus est, & forte jam remisit, habeo ergo potestatem retinendi? DEI ergo Dominio injurius est, qui recusat offensam demittere. Idque eo magis, quod jure naturae obligamur etiam *diligere inimicos.* C. XIX. Them. 26.

Vindicta in
genere bona

2. *Vindicta* autem de se & in genere non tantum non est mala, sed etiam est bona, quia reddit debitum peccato, nempe poenam. Et vindictio est specialis virtus, ut probat S. Thomas 2. II. Q. CVIII. Verum debet habere suas condiciones. *imo.* Ut habeat debitum finem, qui est bonum per poenam procurandum. *Est ergo in vindicatione considerandus vindicantis animus. Si enim ejus intentio feratur principaliter in malum illius, de quo VINDICTAM sumit, & ibi quiescat, est omnino illicitum, quia delectari in malo alterius pertinet ad odium, quod charitati repugnat, qua omnes homines debemus diligere. Nec aliquis excusatur, si malum intendat illius, qui sibi injuste intulit malum; sicut non excusatur aliquis per hoc, quod odit se odientem. Non enim debet homo in alium peccare propter hoc, quod ille peccavit prius in ipsum: hoc enim est vinci a malo, quod Apostolus prohibet ad Rom. XII. Dicens: Noli vinci a malo, sed vince in bono malum. Si vero intentio vindicantis feratur principaliter in aliquod bonum, ad quod pervenitur per poenam peccantis, puta ad emendationem peccantis, vel saltem ad cohibitionem ejus, & quietem aliorum, & ad justitiam conservationem, & ad DEI honorem; potest esse vindictio licita, aliis debitis circumstantiis servatis.* Ita S. Thom. 2. II. Q. CVIII. art. 1. Corp.

3. Secundo necesse est, ut velis vindictam fieri modo & ordine quo per leges constitutum est: secus degenerabit in crudelitatem, & ad verfabitur virtuti mansuetudinis ac Clementiae. Vid. S. Thomas 2. II. Q. CLVII. & CLIX.

4. Talibus conditionibus vindictam velle imo etiam exercere non tantum licet, sed imperatum est iis, qui super-

Vindicare
tenentur me-
gistrata,
no-

riores legitimi sunt, peccantque, ni-
faciant, tum in justitiam naturalem,
tum in distributivam & commutativam.
Vide supra Them. VII. de odio proxi-
mi & VIII de Ira. & Cap. XIX. Them.

XXVII. de dilectione inimici. Vid. S.
Augustinus Lib. XIX. contra Faustum
Cap. XXV. Et contra Adimantum
Cap. XVII.

CAPUT XXII.

De Maleficientia, Injuria, & restitutione generatim,

Thema I. Omnia, quae officiis
capite praecedente
expositis contraria
sunt, sunt maleficientiae, juri naturae
varie repugnantes.

Id quod multipliciter probatum est.

Them. II. INJURIA, est laesio ali-
eni juris, seu involatio in jus alterius.

Them. III. Jure civili dicitur Jus de-
bitum in altero. Quod solent
dividere in *rigorosum*, perfectum,
strictum; & in non *rigorosum* seu *mi-
nus strictum*. Rigoroso debito, si vi-
oletur, annectunt restitutionis obliga-
tionem: minus stricto non annectunt,
& dicunt potius fundatum in aequitate
naturali.

1. Hoc jure humano sapientissimo
& necessario ita constitutum est. Nam
jus civile *directe* leges fert ad *pa-
cem externam* obtinendam. Unde de-
terminationes ejus tales debent esse,
ut in externis facile apparere possint,
& ut multitudini litium obex ac ter-
minus statuatur. Determinat ergo Jus
civile ejusque periti, in foro fori peti
posse restitutionem in aliquibus casu-
bus, in aliis autem non, ne in infinitum
litigiosae maneat res, quorum
dominium semel inter homines *divisum*
est. Ubi igitur in foro fori potest quis
cogi ad restitutionem debiti, dicitur
illud *debitum rigorosum*, fundativum
Juris in re. Ubi non, dicitur debitum
minus strictum, fundans ut plurimum
jus ad rem.

2. Per hoc autem nec Legislatores
humani nec Juris consulti volunt deter-
minare, quasi nulla unquam restitutio
esset facienda, nisi ubi ipsi determina-
runt esse debitum rigorosum. Non hoc
Sed aliquibus determinatis, quantum
exterius probari ac judicari possunt, ce-
tera relinquunt hominum conscientiae;
quia externis legibus impossibile est om-
nia definire. Et ideo non tantum de

R. P. Defing, Pars II.

internis non judicat praetor, sed neque
de plurimis externis, sed ea arbitrio
boni viri & ex aequitate componit, quia
ei non est possibile, exterius omnia
examissim definire; & quia regulae il-
lae generales civiles non sunt vere gene-
rales, nec extendunt se ad ea quae pro-
bari non possunt externis probationi-
bus. Et, quia jus in re possessionem
sequens facilis est probationis, jus ad
rem difficultis; illi plus tribuit iudex
auxilii, quam iuric.

3. Contingere propterea potest, ut
iudex alicui non imponat restitutionem,
ubi tamen reus revera tenetur restituere:
contra ut imponat, ubi reus non tenetur.
Et contingere potest, ut utroque casu sit
recte iudicatum civiliter in foro fori,
male in foro poli, quod illi iudici non
subiacet, neque secundum illud dicit
sententiam. Si contingere potest, ut
iudex absolvat accusatum de crimine,
qui vere ejus criminis ac poenae reus est;
quia juxta regulas fori nec convictus nec
confessus est: contra vero potest con-
tingere, ut damnet innocentem, qui
juxta regulas fori convictus est, & forte
ob animi stuporem aut imbecillitatem
vel alias causas confessus.

Them. IV. In Jure naturae Debitum
ac Jus paulo aliter definiendum existit
mo, cum sit aliud forum, alius iudex,
alius accusator, aliae probationes, alia
confessio.

1. Hoc equidem per se manifestum
est cuilibet, & nos toto hoc opere,
aeque in *Larva detracta* monstrare qua-
sivimus. *Legislator* enim hic est DEUS,
qui per naturam est dominus creaturae
per naturam servae. Ejus jus seu ius
extendit se ad omnia interna & externa,
parva & magna. *Regulae* sunt genera-
les omnino, nec tales ut aliqua tangant,
alia minime. In hoc naturae foro ipse
reus

P 2

reus

Quid Inju-
ria?
Debitum
rigorosum
& minus stri-
ctum Juris
Civili.

Obligat ta-
men restitu-
tio etiam ex-
tra debitum
rigorosum
civile.

Unde iudex
alicui non imponat
restitutionem,
ubi tamen reus
revera tenetur
restituere.
Et contingere
potest, ut utro-
que casu sit
recte iudicatum
civiliter in foro
fori, male in foro
poli, quod illi
iudici non subiacet,
neque secundum
illud dicit sententiam.
Si contingere
potest, ut iudex
absolvat accusatum
de crimine, qui
vere ejus criminis
ac poenae reus est;
quia juxta regulas
fori nec convictus
nec confessus est:
contra vero potest
contingere, ut
damnet innocentem,
qui juxta regulas
fori convictus est,
& forte ob animi
stuporem aut imbecillitatem
vel alias causas
confessus.

In Jure natura
Debitum ac Jus
paulo aliter definiendum
existit mo, cum sit
aliud forum, alius
iudex, alius accusator,
aliae probationes,
alia confessio.

Aliud jus;
Aliae regulae

Alius iudex, accusator, reus, ac testis. In foro naturæ seu poli leges civiles sunt tantum adminicula; à quibus iudex interdum debet recedere.

reus est simul *delegatus iudex*, simul *accusator*, simul *reus*, simul *testis*.

2. In hoc foro iudex iste delegatus potest quidem uti regulis etiam humano jure constitutis; non tamen ut solum decidentibus: sed ut adminiculis quibusdam ad facilius detegendas regulas proprii ac summi naturæ iudicis. Itaque iudex delegatus naturalis huius fori cum certo deprehendit, regulas civiles non quadrare ad casum, nec congruere regulis naturalis summi iudicis, debet ab illis civilibus deviare: quod non licet ordinarie iudici in foro fori. Ex. Gr. jure civili constitutum est, ut tot annorum possessor bonæ fidei rem præscribat ac suam faciat: Debetur res ad forum fori: probatur possessio; titulus vel probatur vel ex præsumptione supponitur; bona fides pariter præsumptione & alterius partis silentio desumitur: Iudex fert necessario sententiam, possessorem absolvens à restitutione. At ipse possessor, vel jam scit, vel paulo post certo deprehendit & titulum falsum esse, & fidem malam. Ipse se accusat in foro naturæ seu poli, ipse se convincit, ipse confitetur. Igitur ipse se condemnare debet ad restitutionem tanquam iudex delegatus fori naturalis; eo quod agnoscat, iudicem summum delegantem condemnare omnes injustos etiam occultissimos. Nihil enim est absconditum ab oculis ejus. Id quod & ratio nobis persuadet, & divina scriptura manifestissime elegantissimeque nos instruit.

Obiectio.

Them. V. Nec prodest objicere: Leges justas in foro externo, easdem etiam obligare in foro interno seu poli. Igitur quæ debita, quæ regulæ, qui rigor est constitutus in foro externo, idem valet etiam in jure naturæ seu foro poli. Vid. Cap. VII. Them. XIII. &c.

Solvitur. Leges fori externi possunt superaddere obligationem, non naturalem duntaxat.

1. Respond: Leges fori externi *justas* valere etiam in interno. *Justas* autem possunt esse illæ, quæ imponunt aliquam obligationem novam, quæ in jure seu statu naturæ non fuisset: v. g. quæ imponunt pristino possessori, ut re per alium præscripta careat, neque eam amplius repetere possit; atque hinc ille pristinus possessor est obligatus etiam in conscientia, possessionem rei præscriptæ alteri quietam relinquere. Nam & tales leges positivæ fundantur in lege naturali, cum juvent ad facilius obtinendum ultimum finem per pacificam societatem.

Alia sunt injusta.

2. *Injustas* autem sunt leges fori externi illæ, quæ obligationem priori aus-

superiori statui plane annexam auferunt. Sic jure naturæ omnis res aliena injuste ablata restituenda est: at res aliena mala fide, falso titulo possessa, est injuste ablata: igitur hæc est jure naturæ restituenda. Igitur lex fori externi tollens hanc obligationem restitutionis esset injusta, nec possessor posset ea uti; sed tenetur si non restituere, saltem compensare & indemnem verum dominum præstare.

3. Deinde omnis lex humana positiva de talibus rebus, supponit naturalem: nec adeo ei vult, sicut nec potest, *derogare*. Supponit nempe in dato casu bonam fidem &c. Et in ipsa sententia ferenda non lex defecit, sed forum, id est testes, instrumenta, actores &c.

4. Fundamentum autem, cur lex humana possit addere obligationem novam, non autem tollere antiquam *lex* altiore, jecimus in *Larva Detracta*. Cap. I. & II. Ubi ostendimus, statum adventitium restringere libertatem status naturalis, & adjicere obstrictiones novas antea non habitas; obstrictiones tamen priores non tollere, utpote non mere arbitrarias.

Fundamentum huius rei.

Them. VI. Jure naturæ *rigorose debitum* proximo est omne illud, sine quo non potest constare servitus essentialis à DEO imperata; quantum quidem in me conservo situm est. *Minus stricto debitum* est, sine quo ægre constat eadem servitus, aut quod minus est in potestate conservi.

Rigorose debitum jure naturæ quid?

1. Probavimus id Cap. XVII. & toto hoc opere atque superiore. & Cap. XIX. Them. V. & Cap. XXI. Them. II. Vid. & Cap. III. Them. XXVI.

2. Hinc apparet differentia Juris civilis, à quo debiti rigor desumitur ex necessitate ad pacem externam societatis humanæ: à jure autem naturæ sumitur à necessitate ad pacem internam cum summo Domino, simul &, per consequentiam, cum conservo.

Differentia Juris civilis & naturalis.

3. Jure civili nemo sibi ipsi facere injuriam censetur, quia sibi debitor civilis vix esse potest. At jure naturæ potest quis esse sibi injurius; quamquam non *pure* sibi. Ut cap. XIII. Them. I. & II. docuimus.

4. Pariter jure civili is, qui scandalum à me passus est, aut orphani, quorum pater ex defectu eleemosynæ meæ interijt, non habent actionem adversus me apud prætorem, nec is potest me ad restitutionem condemnare; cum desit talis lex. At in foro juris naturæ datur actio & lex & sententia condemnans me ad compensatio-

nem

nem sive alteri faciendam sive DEO vero judici si alter non extet &c.

Justitia naturalis melius negatur esse propria justitia. Ac debitum naturale strictius debitum seu perfectum jus &c.

Them. VII. Non placet ea opinio, quæ Justitiam naturalem non proprie Justitiam dicit: aut jus ac debitum naturale non perfectum jus nec rigorosum debitum, nec ei contrariam proprie injuriam. Imo *Justitia, naturalis est excellenter justitia*, Jus ac debitum naturale est perfectissimum jus, rigorosissimum debitum; strictissimaque injuria est quæ ei adversatur.

1. Est enim hoc jus æternum, immutabile, inalienabile, essentialiale homini, ac humanæ naturæ. Estque origo ac fundamentum omnis alterius debiti, omnisque juris. Quando autem Doctores Justitiam legalem vocant minus strictæ, improprie, ac late dictam Justitiam, per illud *minus strictum* nolunt intelligere *minus obligans*, aut *minus debitum*; sed tantum *minus particulare*. Sicut servitus civis erga civitatem dicitur dialectice minus *stricta* servitus, quam servitus mancipii erga dominum; quamvis illa sit æque imo magis stringens; quia qualibet civitas habet Jus vitæ ac necis in civem; at non quilibet herus in mancipium. Unde tota demum lis denique ad quæstionem nominis deducitur: quo misio nos rem potius spectamus. Vid. *Maffrius Theol. Mor. Disp. VII. Q. I. art. 5. n. 6.* ubi quoad voces nobis videtur contrarius.

2. Ad hunc locum recolenda sunt, quæ *Cap. XXI. Them. IV.* diximus. & *cap. VII. Them. XXV &c. cap. XVII. Them. XII.* Videatur de Debito legali & Morali *Suarez de Relig. Tom. I. Lib. I. Cap. IX.*

Injuria spectatur materialiter & formaliter.

Them. VIII. Injuria potest spectari *materialiter & formaliter*, tam in jure naturæ, quam in jure humano aut siqui delicatuli has voces scholam olentes exosi sunt, in eorum gratiam dico: In Injuria potest spectari tum illud *quod* agitur, tum illud *quo* agitur, seu animus, aut etiam respectus actionis ad legem æternam.

Exemplum obvium.

1. Ex. Gr. Loquitur aliquis in conventu plurium hominum verbum jocosum, aut ingeniosum, animo delectandi socios, & ex virtute Eutrapeliæ. Est autem inter socios, quem tangit ille jocus sensibiliter, & incipit obstrepere, seque læsum queri. Hic adest materia injuriæ, forma non adest, sive non adest repugnantia contra legem jura natura moderantem. Vel rixâ in domo exortâ Telemachus occidit patrem Ulysses ex longa peregrinatione reducem & non agnitum &c.

2. Hæc & similia facta sunt materialiter *injuria*, non tamen formaliter *injuriosa*; quia legem æternam regulam omnium jurium non irruperunt, quæ lex æterna non quolibet actu sed *plene humo* violatur. Vid. *Cap. VI. Them. IV. &c. Add. Maffrius. Disp. VII. Theol. Mor. Qu. I. art. I. n. 4.*

Them. IX. Contingit, ut Formale interdum sit absque materiali, & vicissim. Id est, ut injuriosa sit actio absque effectu, aut effectus absque injuria.

Formalis injuria interdum est absque materiali &c.

1. Exemplum primi est, cum quis duas habet gemmas forma per omnia similes, sed alteram genuinam, spuriam alteram. vult spuriam cuidam vendere pretio magno pro gemina: sed dum tradit, fortuito tradit ipsam genuinam. Hic formaliter est injurius in jure naturæ; materialiter non.

Exemplum.

2. Exemplum secundi esset, si volens genuinam vendere gemmam, per errorem tradit spuriam genuinæ similem.

Them. X. Hinc consequitur, posse aliquem pati injusta, quin is, qui egit, injuriose egerit. Ac vicissim posse aliquem injuriose agere, quin alter injusta patiatur. Præsertim in jure naturæ.

potest aliquis pati injusta. quin alius injuriose egerit.

Cum enim jus naturæ præcipue animus, finem, ac forum poli spectet, secundario autem externa; & cum injuria, quantum ad jus naturæ spectat, præcipue constat in illo, quod formale diximus, seu quod deordinatur à lege æterna; sequitur, præcipue in jure naturæ posse hæc duo seorsim contingere.

Them. XI. Injuria & Damnum non sunt idem.

Injuria & Damnum sunt diversa.

1. *Injuria* est dissonantia à jure, seu jussu, lege. *Damnum* est amissio alicujus rei habitæ aut habendæ.

2. DEO fit injuria per peccatum blasphemiæ, superstitionis &c. *damnum* ei non fit. DEUS si etiam sine culpa agrestium grandine; perdit segetes, *damnum* facit, injuriam non facit.

3. Sic etiam miles hostium terram vastans *damnum* infert, non injuriam. Qui adversus hostem disseminat scripta seu manifesta enormia & infamia, injuriam facit hosti, *damnum* seu detrimentum honoris non facit, saltem apud prudentes; sed potius sibi met. Ita magistratus, plectens capite latronem, infert *damnum*, non injuriam.

Them. XII. Potest ab altero injuria, ab altero *damnum* proficisci.

1. Sunt enim hæc separabilia & distincta. *Them. XI.*

2. Ex. Gr. Miles jussus inferre damnum aliquod leve hosti, mandato non rite intellecto infert grave. Si id bellum fuit injustum, injuriam comittit princeps, non miles, qui bona fide obtemperat: damnum, quatenus gravius est mandato, infert miles, non princeps.

Et damnum & injuria possunt à pluribus proficisci cooperantibus.

Them. XIII. Potest tam damnum quam injuria à pluribus proficisci, causari, seu inferri, diverso gradu cooperandi, qui gradus enumerari solent his duobus versiculis, & in Catechismo nostro saluberrimo, vocantur novem peccata aliena:

Jussus, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus, Participans, Multus, non Obstant, non manifestans.

Cooperantur inter alios Adulator.

1. Hic *Palpo* significat laudatorem vel adulatorem incitantem alios ad male faciendum, vario modo; ut si ipsum peccatum laudet, commendet; si alterum ignavum dicit, nō malum faciat &c.

Refugium præbens.

2. *Rekursus* significat refugium, nostro Germanico verbo *der Stehler ist wie der Stehler*.

Tacens.

3. *Mutus* dicitur ille, qui cum posset & deberet loqui, monere, clamare, reprehendere &c. id omittit.

Non obstant.

4. *Non obstant* ille est, qui operâ & auxilio suo non impedit malum, quod posset & deberet impedire.

Non denuntians.

5. *Non manifestans*, qui non denuntiat eum, qui vel facturus est male vel fecit: contra præceptum fraternæ correctionis. Cap. XXI. Them. XI.

Injuria quando sit cum aut sine culpa.

Them. XIV. Injuria formaliter (Th. VIII.) nunquam est sine culpa. Materialiter potest esse sine culpa, sicut & damnum.

Culpa Theologica.

Nam Injuria formaliter est deordinatio à lege: & quidem in Jure naturæ seu foro poli injuria est deordinatio à lege æterna. Hæc autem ipsa est culpa, ipsum peccatum. Hæc culpa Juris naturæ solet dici *Culpa Theologica*: non idèo, quia ad solam theologiam revelatam pertinet de ea tractare, ut falsi juris naturæ doctores asserunt: sed idèo, quia est transgressio legis *divina*, nempe naturalis, omnino ad forum juris naturæ pertinens.

Culpa civilis.

Them. XV. Potest dari aliqua culpa sine injuria Juris naturæ: nempe culpa civilis, & ut vulgo dicitur *juridica*, seu mere politica.

Culpa lata, levis, levissima.

1. Eaque triplex solet assignari, *Lata, Levis, & Levissima*. *LATA* censetur quando quis omisit diligentiam ab hominibus ejusdem conditionis communiter adhiberi solitam: ut si domo egressus non clausit ostium, cui fur deinde surrepsit. *LEVIS* culpa est cum

quis omisit diligentiam à prudentioribus tantum adhiberi solitam: ut si clausit ostium sed obiter tantum & non bene. *LEVISSIMA* culpa, cum omisit diligentiam extraordinariam: ut si clauso ostio, non tentavit iterum ad pessulus sit obductus &c.

2. Potest autem contingere ut qualibet diligentia plane involuntarie fuerit omissa. In quo casu non erit injuria Juris naturæ, seu violatio legis naturæ, seu peccatum: sed erit tamen culpa politica, & censetur injuria materialis. Add. Them. VIII.

Them. XVI. Injuria committitur tam erga DEUM, quam erga sese, & denique erga proximum: omnes tres pertinentes ad legem naturæ: Prima & tertia etiam ad leges positivas.

Injuria committitur erga DEUM, sese, ac proximum.

1. Quia dantur officia juris naturæ erga DEUM, se, ac proximum: ergo etiam transgressio illorum, ac læsio debiti naturalis.

2. Erga se ipsum autem non fit injuria lege positiva; quia vix extant speciales leges positivæ, injungentes officia erga se ipsum. Vid. S. Thomas 2. II. Qu. XLIV. art. III. ad. 1.

Them. XVII. RESTITUTIO ex vi Restitutio nominis est alicujus status male mutati quidam reductio ad pristinum statum.

Them. XVIII. Per omnem malam Status mutationem læditur *æqualitas, proportio, aut ordo*; sive tollitur medium rei, *rationis, aut natura*.

Per omnem malam mutationem tollitur medium:

1. *Medium rei* dicitur *æqualitas Arithmetica* seu numerica: ut si cui ablatis sunt decem, requirantur decem ad pristinum statum seu æqualitatem obtinendam. Hoc spectatur à justitia commutativa.

Medium aliud rei, seu Arithmetica æqualitas.

2. *Medium rationis* dicitur *æqualitas Geometrica* seu gradata pro ratione subjecti: ut si Centurioni negatum est præmium, quod ei debetur decuplo majus quam decurioni, non reponitur in pristinam æqualitatem per præmium decurionis ipsi attributum, sed per præmium centurionis.

Medium rationis, æqualitas geometrica.

3. *Medium natura* est æqualitas & ordo ab arbitrio aut conventionibus hominum non, sed à naturæ conditore ac moderatore constitutum ac pendens. Ut si quis intellectu suo abusus est ad vana, superstitiosa &c. excogitandum, non restituitur in medium & ordinem debitum nisi ea abdicando, & rursus se DEO subjiciendo, satisfaciendo. Vid. Cap. IX. Them. V.

Medium natura, æqualitas & ordo nature.

Them. XIX. Omnis injuria formalis & culpa, certe *aliquid in aliquo statu male mutat*.

Omnis injuria formalis aliquod male mutat.

Pro-

Probari id potest exemplis priori the-
mate allatis.

**Igitur ex om-
ni tali injuria
oritur resti-
tutio.** *Them. XX.* Igitur ex omni injuria
formali sequitur obligatio restitutionis
pro modo ac mensura mutatae aequali-
tatis seu medii.

Quia male per hos mutata necessa-
rio sunt, quantum in nobis est, iterum
ad bonum reformanda ut ante fuerant.
Bona enim a nobis non sunt condita,
nec nostro dominio proprio substant; cum
toti, quanti sumus, servi simus. Igitur
bona mutando contrectavimus alienum:
alienum debet a nobis abesse, igitur restitui.

**Restitutio est
actus justitiae
variae pro
diversitate
medii vio-
lati.** *Them. XXI.* Restitutio igitur est
actus justitiae variae pro modo vario me-
dii seu aequalitatis interversa.

1. Restituere aequalitatem & ordi-
nem naturae tantum, est actus *justitiae
naturalis* seu universalis tantum: ut
qui judicium sinistrum de proximo tu-
lit more internum, restituit ordinem
naturae deponendo illud. Qui ordinem
etiam externae male mutavit, debet
etiam externae, ut potest, restituere:
e. g. qui luxuriando, potando &c. va-
letudinem suammet corruptit, debet
non tantum cessare, non tantum DEO
per poenitentiam satisfacere conari, sed
etiam quod in valetudine corruptum
erat, ut potest, refarcire: ob quam cau-
sam etiam excusatur interdum a jeju-
nio. Qui in alium hominem contra
jura naturae injurius fuit actu externo,
v. g. mendacio ipsum docens falsa, aut
mala, tenetur falsa revocare, mala de-
docere; etiamsi ex mala doctrina alter
fortasse re ipsa damnum non caperet;
v. g. quia ille alter in invincibili igno-
rantia, adeoque bona fide est. Nisi
forte dedocendo praecipitares ipsum in
malum, quod gravius esset ipso erro-
re, quem dedoceres.

2. Causa nostri asserti haec est.
Quia in restitutione jure naturae sim-
pliciter debita, radix non est *damnum*,
sed turbatio ordinis seu iustus naturalis:
alias DEO offenso non deberetur satis-
factio, quia ei damnum nullum fit. Vid.
Cap. IX. Them. V.

**Restituere
aequalitatem
rationis poli-
ticae est actus
justitiae di-
stributivae.** *Them. XXII.* Restituere aequalita-
tem Politicam, seu hypothesi civilis re-
giminis Inductam, secundum *medium
rationis* & proportionem Geometri-
cam, est actus justitiae particularis *di-
stributivae*: fundatus in justitia univer-
sali seu naturali.

1. E. g. Princeps si plures homines
inidoneos admovit officiis, debet ho-
nesta quadam ratione mutationem fa-
cere, & dignos admovere; indignis il-
lis alia paulatim conferendo, quibus

digni esse possunt. Vel debet dignos
una occasione neglectos reproducere in
alia occasione: tardius enim manet de-
turbatio & mala mutatio status, quam-
tenu hoc non fit: Igitur manet semper
obligatus ad mutationem bonam, seu
restitutionem.

2. Saepe etiam potest contingere, ut
Princeps & magistratus peccet in his
contra justitiam *commutativam*, & ob-
ligetur ad restitutionem secundum me-
dium rei. Nempe si damnum his aut
illis per hoc illatum est, aut pactum non
servatum &c. Quare recte S. Thomas
docet: *Princeps, qui tenentur custodi-
re justitiam in terra, si per eorum dese-
ctum latrones increscant, ad restitutio-
nem tenentur: quia redditus, quos ha-
bent, sunt quasi stipendia ad hoc institu-
ta, ut justitiam conservent in terra.*
2. II. Qu. LXII. art. III. Corp.

Them. XXIII. Restituere ordinem
turbatum secundum *medium rei* & pro-
portionem arithmeticae est actus justitiae
particularis *commutativa* e. g. qui
alteri abscidit injuste manum, quia ma-
num reddere nequit, debet reddere id,
quod manui aequivalet, seu id sit legi-
bus definitum, seu arbitrio definiatur,
nempe sufficientem pecuniam, aut ali-
menta &c.

Them. XXIV. Sicut justitia parti-
cularis dirigitur ab universali seu natu-
rali, & tunc solum ligat animam,
quando fundatur in universali: Ita re-
stitutionis quoad medium rei ac ratio-
nis obligatio tunc solum tangit animam
cum fundatur in restitutione naturali.

Hac ratione depositus gladius non
est restituendus furioso vel proditio-
nem molienti &c. quia per talem gladii
restitutionem servaretur quidem medi-
um rei seu justitia particularis; at lae-
deretur medium naturae sive justitia uni-
versalis & naturalis; eo quod restituens
gladium cooperaretur furioso ac proditio-
tori.

Them. XXV. Si per leges aut per
legitimam sententiam imponitur onus
restitutionis, obligat id regulariter etiam
in conscientia; etsi forte justitia natu-
ralis ex ipso objecto rei non obligaret.

Quia leges adventitiae status possunt
ab obligationibus naturalibus nihil qui-
dem detrahere; possunt tamen aliquid
addere, necessarium ad status adventi-
tiae justae conservationem, quae conserva-
tio fundata est in jure naturali. Vid.
Them. V. & Suarez Lib. II. de Legib.
cap. XIII. n. 1. & Vid. Cap. VII.
Them. IX.

Them. XXVI. Radices restitutionis
ex justitia commutativa debita dux
mutativa, sunt duae;

**Restituere
medium rei,
actus Com-
mutativae.**

**Restitutio
particularis
in conscien-
tia obligat,
cum funda-
tur in natu-
rali.**

**Restitutio
imposita in
foro, regula-
riter obligat
in conscien-
tia**

**Radices resti-
tutionis ex
justitia com-
mutativa,
sunt duae;**

sunt *Injuria formalis* contra justitiam commutativam, & *Injuria materialis* contra eandem Vid. Them. VIII.

Ex re accepta:
Ex injusta acceptione.

Aliter seu aliis tantum verbis hæc duæ radices exprimuntur: prima *Ex re accepta* secunda *ex injusta acceptione* sive læsione.

Aliter etiam duæ sunt radices: *Damnum & Damnificatio*.

Exempla.

Ex. gr. Si in meam domum delata est pecunia aliena, me etiam ignaro, imo prohibente, teneor eam suo domino reddere, & æqualitatem illam rei restituere ex radice *rei acceptæ*, seu ex *injuria materiali*, seu ex *damno*, quod alter patitur.

Si furibus feci viam ad alienam domum, ut inde auferrent pecuniam alienam, teneor etiam ego eandem restituere, ex radice *injustæ læsionis*, seu *injuriæ formalis*, sive *damnificationis*, etiamsi nec obolus inde mihi contigerit, etiamsi noluerim inde quidquam pro me rerinere.

Mensura restitutionis commutativæ.

Them. XXVII. Mensura restitutionis commutativæ faciendæ triplex est.

- (1. Possibilitas.
- (2. Quantitas possessionis, regulans primam radicem.
- (3. Quantitas damni seu læsionis, regulans secundam radicem.

Exempla.

1. *Exemplum prima.* Mercator ad incitas redactus etiam culpâ sua, non tenetur restituere neque æs alienum bona fide acceptum, neque defraudationes in mercatu commissas; quamdiu est in impossibilitate restituendi: neque tenetur propterea fame perire, sed potest residuis in conscientia licite uti ad suam sustentationem.

2. *Exemplum secunda.* Principis ministri intulerunt in ærarium ejus, ipso ignorante, centum millia aliquot subditis extorta per vim, minas, injuriam, fraudem. Princeps tenetur eis refarcire centum millia. Quodsi ex iis quinquaginta millia perierunt casu sine culpa Principis aut eorum, quibus speciale negotium dedit, tenetur tantum quinquaginta millia restituere. Si vero quinquaginta millia vel omnia centum millia essent impensa in sumptus faciendos, nihilominus debet totum restituere; quia exinde *ditior factus* est; retinuit enim apud se alia centum millia, quæ debuisset in illos sumptus impendere. Si vero centum illa millia inutiliter dilapidavit luxu, vanitate, lusu, nihilominus debet totum restituere; quia si non licet utiliter impendere alienum, multo minus inutiliter, vane, luxuriose & peccaminose. Nec audiendus Puffendorffius cum suis, Lib. IV.

J. N. cap. XIII. §. 7. docens. *Non teneri, utut culpâ ipsius res perierit. Nam bona fides tantisper erat ipsi instar domini. Domino autem si sua res etiam propria culpa perit, satis damni est, rem amisisse, nec ulterius eo nomine tenetur.* Pulcrum specimen Logicæ Puffendorffianæ. Princeps propter bonam fidem est *instar domini*, & quidem *tantisper*, (id est, donec bona fides subsistit) Atqui domino non instat sed *absolute* tali non incumbit obligatio ulla si rem absolute suam sua culpa perdit. Ergo hic Princeps ad nihil tenetur, etiam postquam illud *tantisper* cessavit. Ubi manifesta Puffendorffius de domino ad instar tali & conditionate eadem infert, quæ absoluta tantum conveniebant. Præterea falsum est, bonam fidem dominum tribuere rei alienæ: sed tantum suspendit effectum restitutionis. Præcipue in Jure Naturæ. Quodsi per illam pecuniam lucratus est aliquid mercimonio, legatione &c. debet restituere ipsam pecuniam aut æquivalens, non autem lucrum; quia lucrum est fructus suæ *indusiriæ* non pecuniæ, quæ per se mortua est & sterilis.

3. *Exemplum Tertia regula.* Princeps feras necari vetat circa aliquam villam, atque etiam arceri ab agris; feræ ergo depascuntur dimidiam partem segetum illius villæ. Princeps tenetur refarcire damnum, jure naturæ. Item nobilis quidam juvenis ex petulantia trajicit canem villici, vigilem custodem stabuli: tenetur restituere non solum pretium canis, sed & damnum emergens, aut lucrum cessans. nempe quia villicus alio cane destitutus debet per se aut homines suos vigiliam agere, potest hanc operam computare in pretium canis à juvene solvendum &c.

Them. XXVIII. Ordo restituentium, Ordo restituentium, cum plures ad injuriam concurrunt, talis est, ex plerorumque doctorum & expertorum virorum æstimatione.

1mo loco tenetur is, qui rem ablatam habet in se vel in æquivalenti.

2. Mandans injuriam, si ejus mandatum fuit causa damni.

3. Executor mandati.

4. Consulens, consentiens, Palpo, participans & recursum præbens: qui positive cooperantur.

5. Mutus, non obstant, non manifestans; qui negative concurrunt. Et si quis inter hos ex officio est constitutus ad custodiam, is præ ceteris tenetur. Cetera à circumstantiis pendent.

Ratio est, quia statim apparet, generatim loquendo, hoc ordine damnum ipsum constare; igitur hoc etiam ordi-

ordine est solvendum. Vid. *Mastrius* Theol. Moral. Disp. VII. Qu. II.

Propositio damnata ab Innocentio XI. an. 1679. huc pertinet; ita sonans: *Qui alium movet aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem illius damni illati an. 1679.*

In materia restitutionis non est tutum sequi heterodoxos Naturalistas

Them. XXIX. In materia restitutionis ex jure naturæ seu in foro conscientia, nemo seu princeps seu privatus potest tuto sequi plerosque Protestantes Juris naturæ doctores. Vid. Cap. XII. *Them. VI.*

1. Hoc enim negotium opus habet fundamento: nec anima seu conscientia debet in lubrica glacie exponi, ut naturâ patet. At isti doctores fundamento tali carent: cum alii omnia jura fundent in societate: ubi igitur, societati non nascitur periculum, ibi nullum jus, nulla obligatio.

2. Alii ad omnia propter commoda tantum hujus vitæ nos obligari docent. Potest autem furtum & talia sæpe commodius videri: igitur etiam justius. Vid. *Larva detracta.*

3. Alii sola ratione, exclusa omni auctoritate etiam divina, terminandum jubent. Peccare autem volenti vel restituere nolenti nunquam deerunt rationes aliqua. Nec possibile est, DEO seposito, inveniri rationem efficaciter moventem. At hæc hisque plura in *Larva Detracta* ventilavimus.

4. Sunt plerique mali dialectici, & sophismata serunt, in rebus gravissimis. Quæ detegere iterum non est cujusvis. Vid. *Larva Detracta.*

5. Sunt erga Catholicos malevoli. Nemo autem malevolos doctores aut consiliarios tuto sequitur.

6. Sunt aut obscuro, aut confusi, aut nulla certa principia habent, aut civilia naturalibus, humana divinis conturbant, aut exiliter & jejune de rebus gravissimis & æterni momenti tractant. Quæ omnia in *Larva Detracta* ostendimus, & ostendere multo uberius potuissimus.

Them. XXX. Catholici Doctores tutiores, salutis veræ studiosiores, doctiores, magis experti, clariores, in principiis certiores, ac infinitis, ut ita dicam, passibus pleniore. Sic tamen ut aliqui etiam in aliquibus exerraverint, quos deprehendere facilius est, quia extant eorum sententiæ à summa Sede correctæ ac damnatæ.

Catholici doctores sunt &c.

Tutores.

1. Sunt *tutiores*, quia ducunt ac ducere student non ad quævis momentanea commoda; sed æterna, ut par est, omnibus præferunt, salutique animæ
R. P. *Defing Pars II.*

post omnia poni jubent, hortantur, rogant.

2. Sunt salutis studiosiores, horum enim plurimi totam vitam & omnem laborem suum in hac una cura animarum consumpserunt, ut S. Thomas & innumeri alii.

3. Sunt *doctiores*, quia non pro cerebri pruritu (paucissimis forte exceptis) scribunt, ut quæque in mentem veniunt, sed jactis veris fundamentis; & sunt in demonstrationibus ac speculationibus versatissimi adeo, ut heretici etiam nimietatem incusent. At DD. Protestantes ut plurimum eruditi elegantibus disciplinis quidem sunt, non tamen profundi in contemplationibus. Quod Aristoteles desiderat in Politico seu juris universalis studio.

4. Sunt *magis experti*: quia multi eorum amplissimas jurisdictiones exercuerunt: fuere episcopi, maximorum judiciorum assessores aut præsides. Et, quod est momenti summi, curam animarum innumerarum omnis ordinis perpetuo in consiliis, in sacro tribunali gesserunt; ubi fere solum de jure naturæ agitur. Illisque fideles sua intima, totumque naturæ sensum sine restrictione aperiunt. Quæ sane peritiam creare Juris naturæ talem possunt, cui nullo modo conferri Puffendorffiana aliqua vel Heinecciana possit, aut Wolffiana; quibus nemo vel equum claudum commiserit, nedum animam fauciam.

5. Sunt *clariores*; quia accurate definiunt, solerter distinguunt ac dividunt, res magnas graviter in pugnum contrahunt: Nihil improbatum relinquunt: ab objectionibus omnia vindicant. Quæ in heterodoxis invenire non est: cum aliqui in paragraphos distinguentes, ipsa concessione majorem obscuritatem creent: alii Atlanticum flumen effundant, mixtum ac turbidum.

6. Sunt in principiis *certiores* quia eorum principia à tot seculis nec evanuerunt, nec convelli potuerunt. Heterodoxi vero statim invicem pugnant, non de conclusionibus sed de primis principiis, uti in *Larva Detracta* demonstravimus. Præterea quidquid boni principii ac regularum habent heterodoxi in jure naturæ, illud omne hauserunt ex doctoribus Catholicis; sine quibus in hodiernum diem nihil scirent.

7. Sunt immane quantum *pleniores*. Quippe de sola hac restitutionis materia posset non parva bibliotheca confici ex Catholicis doctoribus; quam suspensissimo vestigio transeunt heterodoxi, velut parum ad jus naturæ facientem; credo quia non existimant restitu-

Q

nem pertinere ad societatem. Eandem plenitudinem habent Catholici Doctores in aliis omnibus materiis Juris naturæ; quarum nulla est, quæ non amplis commentariis de eâ seorsim scriptis à pluribus doctoribus sit illustrata accuratissimeque pertractata.

Vid. S. THOMAS 2. II. Qu. LXII. SCOTUS III. Sent. Dist. XV. SUAREZ

RAYNAUDUS Tom. IV. de Virtutibus Lib. III. & IV. & omnes Theologi in tractatu de Justitia & Jure, præcipue de Restitutione.

Videndi & Juris Consulti ad Titulos varios, ut de *Furtis*; *Depositis*; *Actione rerum amotarum*, & multis aliis, ubi leges quidem civiles Romanas enucleant, sed quam illæ vim à natura habent, solerter plerumque indagant.

CAPUT XXIII.

De Restitutione bonorum Spiritualium, Moralium, Naturalium, & fortunæ.

Que bona spiritualia? &c.

Them. I. Bona Spiritualia, seu animam spectantia sunt alia *Naturalia*, ut ingenium; alia *Moralia*, ut inclinationes ad bonum; alia *supernaturalia*, ut Gratia Christi, fides, Sacramenta &c.

Spiritualia bona lædenda tenentur restituere.

Them. II. Qui in proximo bona spiritualia naturalia lædit, aufert, minuit, impedit, tenetur pro possibili eadem restituere, resarcire, augere, impedimenta remove &c.

1. Obligatio enim est generalis; & repugnat rationi, restituendas esse res viles sordentesque, ut aureum, agrum; non autem restituendas pretiosissimas, ut ingenium memoriam &c. Vid. Thema XIX. Cap. XXXII.

Exempla.

2. Exempla sint isthæc. aliquis ex petulantia vel odio miscuit alteri potum, ex quo perdidit usum rationis, memoriæ promptitudinem, perspicaciam intellectus, artem qualemcunque bonam. Is tenetur medicamentis aliisque mediis opportunis promovere restitutionem naturalem. Quod si ea restitui non possunt, & læsus propterea alia damna vel patitur ipse, vel aliis causat, ille primus causator tenetur omnia resarcire. v. g. si furiosus ejusmodi incenderit statim domum: Si ipse ob defectum amissæ artis egens & mendicus est factus.

3. Qui alium docuit errores practicos, id est influentes in actionem damnosam, peccaminosam &c. tenetur Jure naturæ primo dedocere seu medium naturæ restituere; deinde resarcire damna inde secuta, quantum vis doctrinæ ipsius influxit in actiones, sive in lucrum cessans, aut damnum emergens. Vid. Them. XXI. cap. XXII.

Læsi famæ resarcienda.

Them. III. Qui lædit famam proximi, sive qui est causa, ut alii male existi-

ment de quodam homine, tenetur jure naturæ restituere, sive curare ut mala existimatio cesset. Item tenetur resarcire damna ex diffamatione secuta.

1. Est id adeo certum, ut probatione non egeat, cum immediate deducatur ex regula Juris naturæ: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris &c. Vid. Scotus in IV. Sent. Dist. XV. Qu. IV. Pouget Instit. Cathol. Part. II. Sect. III. cap. IX. §. 2. &c.

2. Detractor autem seu famæ temerator etiam is est, qui alterius peccatum etiam verum revelat, modo illud sit occultum. Quia occulte peccando non perdit jus ad famam, quæ externa est.

Detractio fit etiam verum dicendo.

3. Excipiuntur tamen casus, ubi obligaris ad denuntiationem. Vid. Them. XIV. cap. XXI. Item defensio sui, aut gravis necessitas &c.

4. De Detractione autem videantur amplissimi tractatus & exquisitissimi fere omnium nostrorum Theologorum.

5. Sunt aliquæ propositiones de hoc argumento damnatæ: ut: *Quidni non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?* Innocent. XI. an. 1679. Item: *Est licitum Religioso vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de se vel sua religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit; uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi religioso vel ejus religioni publice & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.* Alexand. VII. an. 1665.

6. Vid. S. Thomas 2. II. Qu. LXXIII. & LXXII. de *Contumelia*. LXXIV. & seqq. de *Sufuratione, derisione, maledictione*. Mastrius Theol. Moral. Disp. VII. Qu. III.

Them. IV.

**Temerarie
judicans quo
modo resti-
tuat?**

Them IV. Temerarie de proximo judicans jure naturæ tenetur restituere medium naturæ, i. e. deponere illud judicium.

Id enim tenetur ex naturæ jure restituere, quod male mutavit. *Them. XVII. Cap. XXII.* At talis judicans nihil mutavit, quam opinionem internam: igitur nihil tenetur restituere quam istam. Nisi quod & maxime erga DEUM debeat super hoc poenitentiam agere. *Them. XVI. cap. XXII.* Sic etiam sentiunt Doctores Salisburgenses *P. Meager & P. Babenstuber*, quos allegat *P. Elbel* De Restitutione num. 238.

**Quid scanda-
lum?**

Them. V. Scandalum est dictum aut factum minus rectum, præbens alteri occasionem ruinæ.

Eam definitionem pulcre defendit. *S. Thomas. 2. II. Qu. XLIII. art. I.*

**Activum &
Passivum.**

Them. VI. Scandalum *Activum* est quod aliquis voluntarie dat alteri, ut qui turpia loquitur. *Passivum* est, quod quis patitur, cum alter dare non intenderit, ut cum verbum honeste prolatum alter interpretatur impudice aut inimice.

Aliàs vocatur Scandalum *Datum*: & alterum Scandalum *Acceptum*.

**Omne scan-
dalum est
contra Jus
naturæ,**

Them. VII. Omne scandalum juri naturæ repugnat.

1. Ratio manifesta est, quia est peccatum contra charitatem, & Dominium DEI. Nam is qui dat scandalum, intendit perdere animam seu virtutem conservi, cujus naturalis dominus est DEUS.

2. Is vero qui accipit scandalum, consentit peccato, & ruinæ se involvit contra summum DEI dominium. Præterea tale scandalum tantum acceptum conjunctum est cum temerario judicio, contemptu proximi &c. Quæ omnia peccata sunt, alias graviora, alias leviora, pro qualitate materiæ &c. ut *S. Thomas* demonstrat 2. II. Qu. XLIII. Art. IV. *Alexand. Natalis* Lib. IV. Theol. Dogm. in quintum præceptum articulo V. viginti tres bonas regulas tradit circa varia scandala, ut de ornatu mulierum, Histrionibus, luforibus &c. *Suarez* De Charitate Disputat. X. tota.

**Scandalum
parit restitu-
tionem.**

Them. VIII. Scandalum activum parit obligationem restituendi medium naturæ, aut rationis, aut rei.

1. Probatio continetur in ipsa definitione scandali, quia præbet occasionem ruinæ, seu malæ mutationis, quæ mutatio in priorem statum, reducenda est. *Them. XVII. &c. Cap. XXII.*

2. Est hæc etiam communis naturæ vox. Quippe moribundi solent cupere, ut omnia, quæ malis exemplis ipsi cor-

R. P. Defing. Pars II.

ruperunt, restituantur; ut inimicitias & offensiones verbis vel rebus causatæ deleantur. &c. Hinc veniam rogant, parati restituere, si possent.

3. Quod si scandalo mutatum est etiam medium rei, hoc quoque restituendum est, ut si hortatione aut consilio pravo induxisti aliquem ad furandum &c.

Them. IX. Qui alteri abstulerunt, vel causa fuerunt amittendæ gratiæ supernaturalis, fidei, spei, charitatis, baptismi non recipiendi, aut æternæ beatitudinis amittendæ, perperam dicuntur immunes ab onere restitutionis, ex ea causa, quia hæc sint altioris ordinis, & sint precio inæstimabilia.

1. Nam & fama est precio inæstimabilis viro honesto, gravi, nobili &c. ergo eidem non est restituenda?

2. Quod autem gratia & cetera supernaturalia non sint in nostra potestate, ut ea restituamus, non simpliciter verum est. Eodem enim argumento probaretur, neminem posse esse causam amittendæ gratiæ. Quod si igitur potuisti efficere, vel media ponere, ut posset gratia amitti, debetis jam ponere media, aut tollere impedimenta recuperandæ. Et sicut tu non immediate gratiam expulisti (nec enim id in potestate est hominis alterius) ita eam nec immediate reddes: sed coadjuvabis pro viribus ut recuperetur.

3. Hinc facies elemosynas, orationes, jejunia, adhortationes contrarias prioribus, exempla bona &c. quia DEUS dignatus est declarare, non quidem talia opera mereri gratiam, sed se gratiam gratuito daturum his conditionibus, si nimirum orationibus instemus &c.

4. Certe si is, qui tantum non impedit furtum aurei, tenetur ad restitutionem *Them. XIII. Cap. XXIII.* quanto magis tenetur facere omnia possibilea ad recuperandum is, qui rem omnium pretiosissimam fecit perire? Eadem instantia (ut ajunt) est in valetudine, usu membrorum &c. amissis per culpam alterius.

Them. X. Neque obstat, quod nemo amittat gratiam nisi volens: Volenti autem non fit injuria: ergo nec restitutio ei est facienda.

R. 1. Argumentum laborat falso supposito; tamen si enim postquam seductus fuit aliquis, consentit in peccatum, & vult gratiam amittere; tamen antequam seducebatur, non voluit: igitur in hæc facta est ei injuria, quod ejus voluntas bona ad malum disposita fuit. Quæ injuria per contrariam dispositionem debet pro viribus reparari.

Q 2

Quan-

Nec. quod
lesio illa sit
contra legem
tantum Char-
itatis.

2. Quando igitur doctores dicunt, se-
ductorem tantum *lege Charitatis* obli-
gari ad reparationem, non lege justitiæ;
hic Charitatem contradistingunt Justi-
tiæ particulari commutativæ, non au-
tem Justitiæ universali, Naturali aut
divinæ, quæ justitia est ipsa *Lex Char-
itatis*. Vid. P. Elbel de Restitut. num.
199. &c. Vid. infra Them. XIV.

3. Scotus in IV. Sent. Dist. XV. Qu.
III. n. 3. istam objectionem confutat,
ejusque commentator num. II. &c.
contra modernos, inquentes, teneri
tantum ad restitutionem ex vinculo cha-
ritatis, non ex justitia. Addatur idem
Scotus in Reportatis Lib. IV. Dist. XV.
Qu. IV. Scholio V. *Mastrius Theol.*
Mor. Disput. VIII. Qu. I.

Homicidi-
um est gene-
ratum contra
Jus naturæ.

Them. XI. Homicidium generatim
repugnat Juri naturæ.

Solus enim DEUS ut est auctor vitæ
humanæ, ita solus est ejus Dominus,
& quicumque dominium vitæ sibi arri-
pit, is in jus DEI involat.

Nisi à DEO acceptam potestatem
habeat.

Occidere in-
justum ag-
gressorem
non item.

Them. XII. Occidere malefactorem,
qui mihi injustam vim inferre tentat,
non repugnat juri naturæ: servata in-
culpata tutela.

1. Habeo enim potestatem à DEO,
etiam, ut homo privatus.

2. Signa autem & argumenta, qui-
bus probare possum hanc auctoritatem,
sunt illa, quæ Cap. III. Them. VI. &
seqq. exposuimus: & ex Ordine Char-
itatis Cap. XIX. Them. IV. Ex his enim
omnibus intelligo, amorem meimet præ-
cedere amorem alterius.

3. Vid. Quæ Doctores Theologi &
Juris consulti omnes ab antiquo tra-
dunt de *moderamine inculpata tutela*:
è quibus pauca didicit Puffendorffius.
Vid. *Natalis* in quintum præceptum
Tom. II. pag. 774. &c. *Mastrius Theol.*
Moral. Disput. VIII. Qu. II. art. I. &
Disp. XI. Qu. V. art. II.

Potestate
publica occi-
di maleficos
est secundum
Jus naturæ.

Them. XIII. Potestate publica oc-
cidi fures invasores, latrones, blasphemos
&c. non est contra jus naturæ.

1. Quia potestas hæc à DEO est.
Quod ex iisdem argumentis Cap. III.
Them. VI. agnosatur.

2. Deinde fures invasores seu vio-
lenti, latrones, blasphemii sunt infra-
ctores Juris naturæ. DEUS autem vult,
ut homines etiam alios tales infractores
omnibus necessariis modis coercant.
Cum igitur alii modi coercendi sæpe
non sufficerent, necessaria inventa est
occisio istorum etiam inter dira tormen-
ta. De furto autem simplici negat Sco-
tus & Theologi, posse poenam mortis

ei statui. Vid. in IV. Sent. Dist. XV. Qu.
III. n. 8. ac Dominicus Soto Lib. 5. de
Just. Qu. 3. art. 3. damnat usum, quo
principes simplici furto poenam mortis
statuunt; confutatque *Baldum*, quem
putat fuisse auctorem huic poenæ sta-
tuendæ; Vid. Commentator Scoti num.
34. in illum locum fusc ac pulcre dispu-
tans.

9. Siquis autem infidelis diceret: *Obiectio.*
Cur DEUS ipse non impedit aut coër-
cet hæc crimina? Huic responderetur,
hanc Objectionem ad rem præsentem
plane non pertinere. Siye hæc DEO sit
causa, siye alia, quid ad nos? ad nos,
inquam, qui certisufimus, DEUM uti ho-
minibus ad exercendam justitiam suam.

Vid. Alexander *Natalis* Lib. IV. Th.
Dogm. de quinto præcepto art. II. pag.
770. Scotus in IV. Sent. Dist. XV. Qu.
III. n. 6. cum suo comentatore.

Thema XIV. Sine tali auctoritate,
aut sine necessitate servandi sese homini
voluntarie adimere vitam, aut abbre-
viare, mutilare membris &c. est, pecca-
tum contra jus naturæ, & semper parit
obligationem restituendi medium natu-
ræ, si possibile est: & medium rei aut
rationis, si & hoc violatum est. Them.
XVII. Cap. XXII. & Them. I. Cap.
XVIII.

Homicidi-
um &c. inju-
stum parit re-
stitutionem.

1. Itaque tenetur violator valetudi-
ni restituere violatum, damna emer-
gentia, lucra cessantia secundum æsti-
mationem prudentum compensare.

2. Nec valet aliquid ratio illa: vita,
membra, sanitas sunt ordinis altioris,
nec pretio æstimabilia; ergo non de-
bent restitui, quia nec possunt. Respon-
det enim S. Thomas 2. II. Qu. LXII.
art. II. *Ad unum ergo dicendum: quod
in quibus non potest recompenfari aequi-
valens, sufficit, quod ibi recompenfetur
quod possibile est; sicut patet de honoribus,
qui sunt ad DEUM & ad parentes, ut
Philosophus dicit in IV. Ethicor. Et
ideo, quando id, quod est ablatum, non est
restituibile per aliquid æquale, debet fieri
recompensatio qualis possibilis est: puta
cum aliquis alicui abstulit membrum, de-
bet ei recompenfari vel in pecunia, vel
in aliquo honore, considerata conditione
utriusque persona secundum arbitrium
boni viri. SCOTUS quoque in IV.
Sentent. Dist. XV. Quæ. III. istam ra-
tionem confutat, qui videatur, & ejus
commentator: addit Scotus num. 3. hoc
epiphonema: *Cum virtutum bona sint
maxima, secundum Augustinum primo
Retractat (cap. IX.) plus damnificat,
qui in istis damnificat, quam qui in qui-
buscunque aliis: & per consequens plus
secundum JUSTITIAM tenetur ad re-
stituendum.**

situendum proximo tale bonum, quantum sibi possibile est. Add. *ibid.* num. 6. ubi *Scotus* restituendum docet hæredibus necessariis occisi injuste; & contrarium sentientes de restitutione ob homicidium non faciendam, factos dicit. Add. Lib. IV. in Reportatis Dist. XV. Qu. IV. Scholio V. Contrarium docet *P. Elbel*, & aliqui recentiorum. De Restit. num. 208. Vide supra Cap. XXI. Them. IV. & *Alexand. Natalis* Theol. Dogmat. Lib. IV. in quintum præceptum Reg. XXVII. *Maffrius* Theol. Mor. Disp. VIII. Qu. II. art. III.

Ad defendenda sua quando licet occidere aggressorem?

Them. XV. Occidere pro defensione alimentorum suorum necessariorum licet aggressorem in flagranti, nisi facile aliter possis defendere. Vid. *S. Thomas* 2. II. Qu. LXIV.

Sunt tamen aliquæ propositiones damnatæ ab *Innocent. XI.* a. 1679. ut: *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.* Item: *Licitum est tam hæredi quam legatorio contra injuste impediens, ne vel hæreditas adatur, vel legata solvantur, se taliter (nempe defensione occisiva) defendere; sicut & jus habenti in cathedram vel Præbendam, contra eorum possessionem injuste impediens.* Vid. Cap. XIX. Them. VII. &c. XI.

Pro fama tuenda non licet occidere.

Them. XVI. Pro fama sua tuenda non licet occidere alterum.

1. Quia suppetunt alia media tuendi famam. Imo occisio non est remedium contra infamiam, sed est materia novæ infamiæ.

2. Unde aliquæ rursus sunt propositiones damnatæ. Ut: *Licet procurare abortum ante animationem fatus, ne puella deprehensa gravida occidatur aut infametur.* Item ab *Innocent. XI.* a. 1679. Item: *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, a quo iniqua certo imminet sententia; si alia via non potest innocens damnum evitare.* Ab *Alexandro VII.* a. 1665. Et ab *Innocentio XI.* damnata etiam hæc: *fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit.* Vid. *Dominicus Viva* in *Damnatarum Thesium* examine, Propos. XXII. *Alexandri VII.* Vid. *Natalis* Lib. IV. Theol. Dogm. in V. præcept. Regula XI.

Quid furtum?

Them. XVII. Furtum est ablatio rei alienæ, vel detentio, domino rationabiliter invito. Vid. *Natalis* Lib. IV. Th. in VII. Præceptum.

In statu nature puro non daretur proprium.

Them. XVIII. Quamvis in Statu nature puro, nulla hypothese affecto, nullum detur proprium aut dominium, sed fiat omnibus omnia communia; datur tamen propria in statu nature hypo-

thetico per conventionem & consensum hominum formata; in quali statu aucto omnes prope gentes vivunt.

Them. XIX. Qui modo violat proprium aut dominium alienum, ille violat non tantum jus civile, sed etiam *Jus natura.* Modo violens proprium, violat jus natura.

1. Quia voluntatem ac jussum DEI esse, ut dominia sint distincta, percipimus ex argumentis seu principiis Juris nature cognoscendi Cap. III.

2. Quia talis cognitio est ipsa lex nature participata. Cap. VII. Them. I. add. Cap. XVII. Th. VII. & cap. XXII. Them. XXV.

Them. XX. Furtum ex genere suo est peccatum capitale seu mortale. Furtum ex genere est peccatum grave.

Quia adversatur legi nature, nempe charitati proximi &c. Cap. XVIII. Th. III. *S. Thomas* 2. II. Qu. LXVI. Art. VI. *Natalis* loco cit. *Pouget* Institut. Cathol. Part. III. Sect. III. Cap. VIII. *Maffrius* Th. Moral. Disp. IX. & Disp. XI. Qu. VIII.

Them. XXI. Quantitas rei furtivæ, ut sit peccatum grave, non potest generalis regula definiri, sed pendet à circumstantiis, & consequenter à virorum prudentum æstimatione.

1. Potest ergo apud nationem aliquam sufficere furtum aliquot cochlearum, apud aliam non sufficere Quantitas sufficiens furti grave sunt quæ?

2. Vulgo gravis materia respectiva censetur illa, quæ homini victum diurnum aufert. Nec est necesse, ut is, cui aufertur, re ipsa sentiat defectum talem; sed ut sensibilis saltem sit: alias sequeretur eousque licita esse furta donec possessor ad incitas redigatur.

3. Et potest contingere, ut furtum unius forficulæ grave sit, si grave detrimentum ex ejus defectu patiat pauperulus sartor.

4. De hac materia Juris nature amplissime tractarunt Theologi prope omnes. V. *P. Elbel.* De Restit. n. 266.

Them. XXII. In extrema necessitate contrectare & consumere rem alterius non est furtum nec peccatum.

1. Tametsi enim homines consenserint in divisionem bonorum, tamen omnes hanc conditionem exceperunt & excipere debuerunt: ut mihi propterea innocenti pereundum non sit. Itaque nemo dimisit dominium naturale rerum extreme necessariorum: sicut neque potest abdicare se usu elementorum aeris, aquæ &c. Vid. Cap. XXI. Them. IV. respons. 6. *Scotus* in IV. Sentent. Dist. XV. Qu. II. num. 6. cum suo commentatore.

2. Ergo in hoc casu aufert rem suam non alienam. Vid. *S. Thomas* 2. II. Qu. LXVI. art. VII.

3. Idque adeo certum, ut *in casu famalis necessitatis etiam possit aliquis occulte rem alienam accipere, ut subveniat proximo sic indigenti.* S. Th. ibid. ad 3um.

4. Est autem extrema necessitas ea, quæ periculo proximo vitæ, aut quod vitæ æquivalet, exponit: ut est carcer perpetuus, triremes, infamia gravis publica, quæ aliter evadere nequeas, quam re alterius in tuum usum adhibita. Utsentit P. Elbel de Restit. n. 271.

5. Notanda hic propositio damnata ab Innocent. XI. a. 1679. *Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.*

Etiam ex parvis furtis successive oritur restitutio.

Them. XXIII. Etiam parva furta paulatim ascendunt ad summam gravem inducunt obligationem restitutionis.

1. Quia nihil refert, utrum uno actu an pluribus damnum intuleris, modo grave illud sit.

2. Unde Innocent. XI. damnavit hanc propositionem: *Non tenetur quis sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furta, quantumcunque sit magna summa totalis.*

Vid. Alexander Natalis Lib. IV. Th. Dogm. in VII. præceptum. Artic. III. Regula II.

* Denique monemus, pauca tantum à nobis hac de re allata hic esse. Nam si exsequi singula velimus, librum de hoc solo scribere oportebit. Nos id saltem spectavimus, tum ut præcipua fundamenta ostenderemus; tum ut pateret, quanto meliores & uberiores in Jure Naturæ tractando sint doctores Catholici præ turbidis lacunis heterodoxorum. Videatur quilibet Catholicus Theologiæ moralis seu Juris naturæ doctor. Natalis in VII. Præceptum Art. VI. tradit de Restitutione regulas XLI.

Remissive de Furto.

CAPUT XXIV.

De Fraude, Violentia, Mendacio, æquivocatione, restrictione mentali.

Fraus peccata & c.

Them. I. **F**raus seu dolus malus, id est is qui intenditur, aut qui vergit in quacunque detrimentum alterius, Juri naturæ repugnat; & plerumque etiam justitiæ commutativæ; & inducit obligationem restitutionis.

1. Tametsi enim contractuum genera, circa quos pleræque fraudes fiunt, sint inducta arbitrio hominum; at fidelitas, æqualitas, veritas, charitas, quæ omnia læduntur per fraudem, non sunt inventa humana, sed sunt DEI participationes. DEO ergo, id est Naturæ ordinationi ac jussui reus est omnis fraudulentus.

2. Restitutionem autem parit fraus; quia statum male mutat. Cap. XXII. *Them. XVII.* Vid. S. Thomas 2. II. Qu. LXXVII. *Pouget* Institut. Cathol. Part. III. Cap. VIII.

Exempla

3. Omnem hanc materiam toto humano genere pro dolor diffusam exsequi hoc libro est inconcessum. Pauca exempla dabimus.

Ita aliqui cum pretio infimo emerint, vendunt non tantum medio, aut summo, sed altero tanto & lædunt emptorem ultra dimidium.

Aliqui ad summo pretio vendendum abutuntur circumstantiis & miseria emptoris.

Aliqui ideo ultra justum pretium vendunt suas res aut suam operam, quia emptor est nobilis, ecclesiasticus &c.

4. Fieri potest, ut legibus humanis nulla pœna aut restitutio imponatur talibus venditoribus, cautionibus, opificibus, advocatis &c: Sed, ut S. Thomas animadvertit, legibus humanis hoc ideo solum contingit, quia impossibile est illis, omnia hominum vitia particulariter persequi. *Sed lex divina (atque adeo jus naturæ) nihil impunitum relinquit, quod sit virtuti contrarium: unde secundum divinam legem illicitum reputatur, si in emptione & venditione non sit æqualitas justitiæ observata; & tenetur ille, qui plus habet, recompensare ei, qui damnificatus est, si sit notabile damnum.* 2. II. Qu. LXXVII. Art. I. ad I. Vid. & Scotus in Lib. IV. Sentent. Dist. XV. Qu. II.

5. Alii rem aliam pro alia vendunt ignorantibus emptoribus: aurum factitium pro puro &c.

Alii merces adulterant, fucis pingunt, Alii mensuras decurtant.

Alii contractum captiosum ineunt. Qui quamvis in foro externo sæpe non puniantur, Justitiæ divinæ rei sunt.

Alii usuris vexant indigentes.

Alii defraudant mercede famulos, artifices &c.

Alii, interdum etiam principes viri subditis ac nobilitati ad adipiscendum imperium multa promittunt, nihil aut parum servant.

Alii onera reipublicæ, quæ ipsi tenentur ferre, machinationibus, muneribus

bus &c devolvunt in vicinos, subditos. Alii corrumpunt iudices, advocatos, testes.

Alius hypocrita est, mentitur sanctos mores, ut venenatis doctrinis imbuat alios.

Alius proditor est heri sui, amici sui, patriæ suæ.

Alius simulat amicitiam, ut eliciat arcana.

Alius officiosissime salutatur in faciem, post tergum maledicit.

Et mille aliæ id genus pestes occupant caulas & aulas. Vid. late Alexander *Natalis* Theol. Dogmat. Lib. III. Cap. VI. artic. V. VI. qui Art. VIII. multa exsequitur de Violentia lethifera potentum ac divitum, qua pauperes & subditos opprimunt oneribus, vectigalibus iniquis, servitutibus, teloniis, operis. Qui appellationes non admittunt, qui freti divitiis pauperi intentant litem aut intentatam prolongant &c. qui rem pauperum, eorundem usibus necessariam, in pignus accipiunt ac diu retinent: qui frumenta coëmunt, ut pretium intendatur: qui peregrinos & pauperes tempore famis civitate ejiciunt, si potest de publico provideri.

Mendacium quid?

Them. II. Mendacium est significatio exterior contra mentem, cum intentione decipiendi, & solet dividi in mendacium *Officiosum*, *Jocosum*, & *perniciosum*.

Officiosum, Jocosum, Perniciosum.

Officiosum est, quo quis intendit juvare alterum. *Jocosum*, quo delectationem suam aut aliorum quærit. *Perniciosum*, quo vel intendit vel prævidet se nociturum.

Omne mendacium est peccatum

Them. III. Omne mendacium ex suo genere est peccatum, sive est contra Jus naturæ.

Quia ex sua natura directe opponitur virtuti veritatis, & ipsi veritati, quæ jure naturæ nobis imperat. Vid. S. *Thomas* 2. II. Qu. CX. art III. *Scottus* in III. Sentent. Dist. XXXVIII. n. 1. &c. cum proluxa ibidem disputatione commentatoris. S. *Augustinus* Enchiridii de Fide. Cap. XVIII. &c. & Libro contra Mendacium.

Objiciebatur S. *Augustino*. Siquis ægrotus quæreret, num unicus filius suus esset mortuus, & interrogatus responderet, mortuum, isque æger propterea moreretur dolore, hunc vera respondentem videri esse necatorem ægroti? Respondet autem, nequaquam. Sicut si fœmina impudica moreretur vœfana libidine quod ei stuprum petenti esset negatum. Accedit, si semel esset concessum mentiri ob ægri salutem, scientia mentendi tam late succresceret, ut paullatim veritas omnis eliminaretur. Qui enim vitam præ veritate amant, amabunt eti-

am fortunas suas, & commoda sua præ veritate.

Them. IV. Mendacium *perniciosum* deliberatum est grave peccatum, si gravis injuria in DEUM, semet aut proximum intenditur aut prævidetur. *Officiosum* vero & *jocosum* possunt esse peccata levia; nisi ratione scandali fiant gravia.

Perniciosum quando gravis? Item Officiosum &c.

1. Prima pars probatur ex ipsa rei natura.

2. Altera hinc apparet, quod hæc mendacia non simpliciter excutiant jugum legis æternæ, nec charitatem expellant plane sed saltem minuunt. Vid. S. *Thom.* 2. II. Qu. CX. art. IV.

3. Unde intelligas neque ad salvandam vitam neque ad ethnicos ad veram fidem convertendos mentiri licitum esse; quamvis quo majus est bonum intentum, hoc magis deminuat malitia mendacii, nunquam tamen tota.

Them. V. Quædam facta aut locutiones apparent tanquam sint mendacia, cum revera non sint.

Quædam videntur esse mendacia cum non sint.

1. Tales e.g. sunt ironiæ, quæ videntur in laudem proferri, cum tendant ad vituperationem.

2. Tales sunt multæ suspensiones, seu dictiones, quæ proferuntur non ad denique fallendum, sed ad suspendendum auditorem, ut sæpe fit in fabulis, & apologis &c. item erga pueros ex curiositate nimia petentes scire sibi noxia. Quamquam caute hic debet agi; ne dum ex una parte occultatur veritas puero non necessaria, ex altera ei ingeneretur opinio, licitum esse falsum dicere.

Them. VI. Amphibologia seu *Æquivocatio* proprie est dictio habens duplicem significationem, diversi generis, ut *Canis* animal & *Canis* stella

Amphibologia quid?

Them. VII. Restrictio mentalis pure interna est, cum aliquid enuntiatur ita ut mente interna aliud intelligatur, quod nullo externo indicio aut circumstantia deprehendi potest ab audientibus.

Restrictio pure mentalis quid?

E.g. Si interrogatus, num viderim Romam? respondeo: *Vidi*, subintelligens: *picam*.

Them. VIII. Restrictio mentalis mixta seu semiexterna est, cum argutus auditor ex circumstantiis potest advertere id, quod mente subintelligit loquens.

Restrictio semiexterna quid?

E.g. Si adolescentulum in Polonia quæras: num viderit Romam? illeque respondeat: *Vidi*, subintelligens *picam*. Facile enim potes deprehendere ex circumstantiis, ætate, longinquitate, defectu occasionis &c. illum non veram Romam à se visam intelligere.

Them. IX. Equivocationibus & talibus restrictionibus semiexternis, qualem exemplo proposuimus, interdum inter se

Equivocatio indifferens licite.

se uti ad acuendum ingenium & exercendam argutiam licitum est in materia indifferente nemini noxia, nec ad serium deducenda.

1. Sunt enim talia quasi ænigmata, quæ dicto modo adhibere honestum est. Et viros honestissimos, DEUM timentes, quique jura naturæ violare maxime ac serio horrere videntur, tamen hoc sine ejusmodi exercitia admittere experimur.

2. Imo Pythagoras Philosophiæ præcepta talibus ænigmatis complexus est.

3. Cavendum tamen ne consuetudo contrahatur atque via paretur ad mentium &c.

Them. X. Verum omne dicere non est necesse semper.

1. Alias non liceret quidquam filere. *Abstrahentium* autem, seu tacentium, non est mendacium, ut habet axioma receptum.

2. Certum est in hoc mundo humano aliqua occulta esse posse, imo debere: Igitur certum, non omne verum palam manifestandum esse.

Them. XI. Sæpe occultatio veri est graviter Jure naturæ aut positivo præcepta: prohibita autem manifestatio.

1. E. g. Homo obvius, qui non est iudex aut superior, quærit ex te, num ille vel ille commiserit hoc occultum peccatum? Tu scis, peccatum esse commissum. Tamen nequaquam tibi est licitum illud huic homini manifestare; quia detraheres famæ illius, quod est contra jus naturæ. Sed necesse tibi est peccatum aliquo modo licito occultare: v. g. dicendo: quis me constituit vigilem super illum? aut utendo aliqua restrictione semiexterna apta.

2. Item commisit aliquis tibi grave secretum, teneris hoc naturæ jure occultare nisi esset in publicum malum, ut diximus supra de correptione fraterna Cap. XXI. *Them. XII.* De Sigillo secreti vid. *Scotus* in IV. Dist. XXI. Q. II. n. 17.

Them. XII. Notitia vel scientia *communicabilis* dicitur illa, quæ licite potest enuntiari aut manifestari. *Incommunicabilis* est, quæ ex præcepto *altiore* hic & nunc debet occultari. Et hæc dicitur scientia sub *Sigillo*.

1. *Incommunicabilitas* autem interdum est generalis, ita ut nemini sit aperienda; interdum particularis, ita ut his possit, aliis non.

2. E. g. Confessarius & qui ex Confessione accepit, nemini Pontificum, regum, hominumque potest manifestare peccata confessionis. Quia occultare est præceptum Juris naturæ, ac divini, cujus subditi sunt omnes Pontifices, reges, homines; neque adeo illorum vis ac jussus prævalere potest jussui naturæ. Vid. *Scotus* in IV. Sent. Dist. XXI. Qu. II. late.

3. Non-confessarius autem requisitus à legitimo superiore, legitimo modo *judiciali* de peccato alterius in iudicium adducto, ac semiplene probato potest ac debet illud regulariter manifestare. Quia Jus naturæ ac divinum seu aliud altius non ademit judici potestatem debitæ modis inquirendi in peccata eaque puniendi. Huic autem potestati respondet in subditis obligatio verum non occultandi. Vid. S. *Thomas* in IV. Sent. Dist. XXI. Q. III. *Scotus* in IV. Sent. Dist. XV. Qu. IV. n. 5.

Them. XIII. Restrictio pure mentalis Restrictio est mendacium omni casu prohibitum. *pure mentalis est mendacium.*

Unde *damnata* sunt ab Innocentio XI. duæ propositiones sequentes: *Siquis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocunque alio fine, juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel aliam viam ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.*

Item *damnata* hæc est: *Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens & studiosa.*

Videantur Theologi. *Scotus* in III. Sentent. Dist. XXXVIII. & longæ ibi commentatoris disputationes.

Them. XIV. Restrictio semiexterna ex sufficiente causa licita est & quandoque necessaria ex altiore præcepto, ut servandi sigilli, vitandæ mortis vel gravis incommodi &c.

Domnicus Viva in examine Propositionum damnatarum, in Propositione Innocentii XI mi vigesima sexta hoc prebat. Addit tamen §. XVII. *quo major est obscuritas sensus veri, eo gravior causa requiritur.* Ratio est; quia nisi detur causa satis gravis, tunc videtur deceptio proximi directe intendi ac procurari; quod est formale mendacium. Si autem causa occultandæ veritatis sufficiens est, & sensus dictionis verus non est nimis obscurus, seu indicia externa non nimis incognita, tunc deceptio directe non procuratur, sed permittitur studiofati audientis, qui cum indicia & sensum non recte penetrat, à semet potius decipitur.

Plura videtis apud eundem & ceteros Theol. Alexander *Natalis* Lib. IV. Th. Dogm. in VIII vum præceptum pulcras tradit de mendacio, restrictione, simulatione & adulatione vitanda doctrinas. *Pouget* Institut. Cathol. Part. II Sect. III. Cap. IX. §. 1. Ad. *Mastrius* Theol. Moral. Disp. XI. Qu. IX.

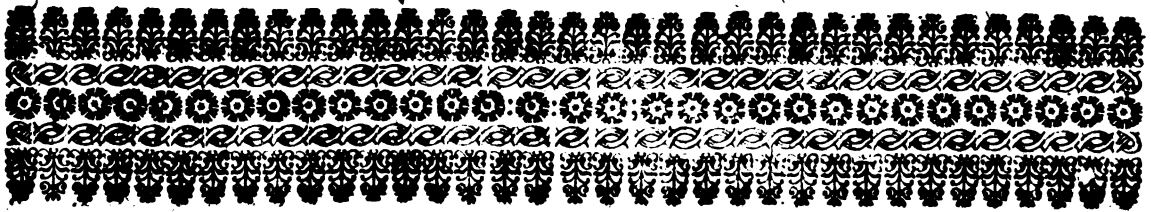
IN-

Non est præceptum, omne verum dicere.

Verum occultare sæpe præceptum.

Scientia communicabilis quæ? Incommunicabilis.

Exemplum.

INDEX

JURIS NATURÆ.

* Numerus Prior Romanus indicat Caput.
Alter Arabicus indicat Thema ejus capituli.

A.

- ABRAHAM** Auctoritate inductus ad sacrificandum filium III. 24. num. 5.
- ACATHOLICI** Doctores pejus tradiderunt Jus Naturæ quam veteres Philosophi. I. 5, num. 5. Non sunt idonei Præceptores Juris nat. XII. 3. I. 8. XXII. 29. &c.
- An** ex his tutius discatur morum doctrina, quam ex SS. Patribus? XII. 6.
- Non scripserunt Jus Nat. tale quale promiserant. XVII. 11.
- Perversa Principia J. Nat. statuunt. III. 18.
- Jus naturæ Hypocritarum docent. XVIII. 11.
- Jus N. hypotheticum cum primævo confundunt. XI. 5.
- Excusatio, eorum principia in sano sensu sumenda esse V. 1. num. 3.
- Sola ratione in Jus Nat. admittenda perdere cupiunt rem Catholicam, præcipue apud nobilitatem. XII. 4. 5.
- Cur auctoritatem ex Jure Nat. excludant? XII. 4.
- Male excludunt gratiam DEI. IV. 12. nu. 6.
- Religionem revelatam subjiciunt arbitrio hominum XI. 5.
- Perperam tractant officia hominis erga DEum, XII. 3.
- Principia Justi, Honesti. Decori male tractant. VII. 19. &c. præcipue 25.
- Male accusant Catholicos ignorantia in jure naturæ. Vid. *Catholici*.
- Libri eorum è republica ejiciendi videntur exemplo Platonis. VIII. 13.
- Acedia** quomodo sit contra Jus naturæ. XVI. 14.
- Æqualitas** quomodo lædatur & restituatur. XXII. 18. &c.
- Æqualiter** non sunt amandi omnes. Vid. *Ordo Charitatis*.
- R. P. Defing. Pars II.*
- Æquivocationes** in loquendo an licitæ? XXIV. 6.
- ACTIO** humana & hominis quomodo differant. VI. 2.
- Deliberata quomodo fiat. VI. 16. &c.
- Ex genere suo bona vel mala quæ sit? VI. 23, &c.
- moraliter indifferens VI. 23. 27.
- moraliter bona in ordine naturali est adhuc indifferens ad salutem æternam. VI. 28.
- Aggressorem** bonorum temporalium occidere quando jus sit. XXIII. 15.
- Aliena peccata** quæ sunt. XXII. 13.
- Aliena** non aufert, qui in extrema necessitate furatur. XXI. 4. nu. 6. XXIII. 22.
- AMOR DEI** non interessatus an sit possibilis. IV. 6, num. 6.
- Dei & proximi sunt primum præceptum Legis naturæ. V. 2.
- Concupiscentiæ & Benevolentia X. 1.
- Intensivus & appetitativus X. 2.
- DEI super omnia est juris naturæ X. 3. 5. &c.
- Dei intensivus non potest in nobis esse absolute summus. X. 7.
- Dei sensibilis debet esse cautus. X. 8.
- Dei temporarius non est finis juris naturæ. IV. 9.
- Dei est præceptum affirmativum. X. 9.
- quoties eliciendus. X. 10.
- quomodo firmandus. X. 3. & 12.
- Ad amorem Dei natura corrupta indiget gratia sanante X. 4.
- AMOR SUI** an in homine debeat esse summus? XIII. 1.
- ad quæ obliget hominem XIII. 2.
- R
- AMOR

AMOR PROXIMI ejusque officia. Vid. *officia hominis*. cap. XVII. XVIII.
 — proximi debet etiam esse internus. XVIII. 11.
 — non debet esse æqualis erga omnes. XIX. 11.
 — non debet per se esse intensior erga meliores. XIX. 17.
 — Inimicorum quomodo sit Juris naturæ. XIX. 26.
Amphibologia in sermone an licita. XXIV. 6.
ANIMÆ immortalitas non potest excludi à Jure nat. nu. IV. 4. nu. 6. Vid. *Vitafutura*.
 Animæ proximi salus præferenda est corporalibus. XIX. 6.
 Animæ purgandæ necessitatem agnoverunt gentiles, sed rationem purgandi ignorarunt. IX. 6.
Antiqui juris naturæ doctores an sint indoctiores modernis. III. 25. nu. 5.
Appetitus superior & inferior qui IV. 5. & 6. Recte statuitur. VI. 16.
ATHEI sunt in desperatione IX. 14. bruti ibid. 5.
 — rari sunt inter Gentiles Indos. IX. 5. nu. 5.
 — male sugillant officia hominis erga DEum. XI. 7.
 — sunt fallaces Sophistæ.
Avaritia est contra jus naturæ. XVI. 11.
AUCTORITAS docens & præcipiens III. 21. nu. 3. &c.
 — est verum principium cognoscendi juris naturæ III. 17. &c. 24.
 — facile emendat rationem errantem, non vicissim. III. 17. n. 3.
 — omnibus hominibus æqualiter apta est, non ratio. III. 17. n. 5.
 — ex auctoritate omnes homines etiam primi debent discere jus naturæ III. 19. n. 4. & 7. & themate 20. n. 5. them. 21. nu. 2.
 — eam affectant omnes Doctores Jur. nat. III. 21. 9.
 — & ratio quomodo concurrant ad indicandum jus naturæ. III. 25.
 — Præcedit rationem in discendo III. 21. III. 25.
 — Quandoque fere sola est in indicando J. N. III. 23.
 — permovet socratem ad moriendum pro divina doctrina III. 24. n. 7. &c.
 — In agnoscendo DEo & fidei negotio præcedit rationem VIII. 11.
 — rationi necessaria est ad attingendum verum. VIII. 11.
 — est necessaria in applicatione regularum moralium. XIX. 14.
 Auctoritatem cur à jure naturæ excludant heterodoxi? XII. 4.
 S. **AUGUSTINUS** à Criticis contemptus. VIII. 11. n. 15. &c.

B.

Bacchanalia carpuntur. XVI. 15. n. 13.
Beatitudo. Vid. *Vita futura*. *Bonum* summum.
Benefactores quomodo amandi. XIX. 22. &c.
Beneficentia erga homines officia explicantur XXI.
Benevolentia officia sunt Juris naturæ. peccata adversus illam. XX.
Blasphemia quid XX. 8. num. 7.
BONITAS naturalis actionis in quo consistat. V. 1.
 — moralis unde habeatur? VI. 3. & 4. & 28.
 — moralis in ordine naturali consistens potest esse, quæ sit indifferens ad salutem commensuratam gratiæ supernaturali. V. 28. num. 2.
Bonum ex genere suo vel malum quid. VI. 23. &c.
BONUMSUMMUM appetitur necessario. IV. 2.
 — indeterminatum an sit finis juris naturæ? IV. 5.
 — est verus finis juris naturæ IV. 9.
Bonum velle proximo est juris naturæ. cap. XX.
Bonum facere proximo est juris naturæ. cap. XXI.
Bonorum divisio non privat pauperes jure suo. XXI. 4. num. 6.
Bonorum temporalium causa quando liceat aliquem occidere. XXIII. 15. &c.

C.

Castitatis servandæ causa an liceat occidere sese. XIV. 3.
CATHOLICI male discunt jus naturæ à præceptoribus A catholicis. I. 8.
 — an ignoraverint jus naturæ ante heterodoxos? III. 22. nu. 6. VIII. 10. nu. 8. XII. 6.
 — Melius docent jus naturæ quam heterodoxi. XXII. 29. &c. Vid. *Aca, tholici*.
 Catholicæ religionis principia, quæ heterodoxo subruere volunt per larvatum jus naturæ. XII. 5.
Causa prima quomodo probetur? II. 21.
Celibatus an sit contra jus naturæ. XV.
Charitas, Vid. *Amor, ordo* Charitatis.
CHRISTUS amoris scholam aperuit. X. 12.
 — ejus doctrina an ad hanc vitam pertinet, an ad alteram. XII. 5.
 — ejus doctrina devicit Philosophos XII. 8. Est ad jus naturæ necessaria. ibid. Et jus naturæ mire illustravit. XX. 6. nu. 4.

Christi-

Christiana doctrina an timidos faciat. XVI. 10.

An habeat finem altum quam jus naturæ IV. 11. an pertineat tantum ad alteram vitam. IV. 11. nu. 6.

Christiana Religio gentilibus non ignota, nec irrationabilis visa. IX. 5. nu. 5.

Christiani qua Christiani officium realiter non est diversum ab officio hominis. III. 25. nu. 5.

Circumstantia quomodo concurrant ad actum humanum faciendum bonum vel malum. VI. 29.

Joan. Clericus criticus SS. Patrum contemptor fuit ex causa privati amoris. VIII. 11. nu. 16.

Cogitationum peccata quomodo committantur. VI. 8.

Commoda hujus vitæ non sunt finis naturæ humanæ, nec juris naturæ. IV. 5.

Comedia aliquæ reprehenduntur. XVI. 15. nu. 13.

Concupiscentia præcedens deliberationem causat involuntarium. VI. 15.

Conjuges quo loco amandi. XIX. 20.

Connubium quomodo sit jure naturæ necessarium. XV.

Consensus est actus rationis deliberatæ superioris VI. 18. Est inter peccata aliena. XXII. 23.

CONSERVATIO SUI non est in potestate naturæ naturatæ II. 17.

— non intenditur per se proprie à natura ut humana. IV. 6. nu. 6.

— quomodo sit officium hominis. XIII. 6.

Consilium dare est juris naturæ. XXI. 17. &c.

Consolari incestos ut sit juris naturæ. XXI. 20.

Contemptus proximi repugnat juri naturæ XX. 10.

Contentio XX. 8. n. 9.

Convenienter statui vivere quid sit XXI. 6. n. 4.

Corpus ejusque necessitates posthabendum est animæ. XIX. 6.

Pro corpore tantum sollicitum jus naturæ est spurium jus. I. 5.

Corruptio fraterna quomodo obliget, XXI. 11. præsertim magistratus. ibid. 12.

Credere divina possumus naturaliter & supernaturaliter VIII. 10.

Ad credendum non est opus dubitare. VIII. 11. n. 14.

Credibilitatis motiva distinguenda à moti- vis credendi seu fidei. VIII. 11. n. 7.

An debeant esse evidentiæ? VIII. 11. nu. 14. Vid. Fides. DEUS.

Criterion juris naturæ. Vide Principium dignoscendi.

Culpa quid & quotuplex XXII. 15.

CULTUS DEI exterior est jure naturæ arbitrarius quoad signa. XI. 2 — 5.

— latræ soli DEO debetur. XI. 4. n. 3.

R. P. Defing. Pars II.

D.

Dammum & injuria non sunt idem. XXII. 11. &c.

Damnati sub sunt legi æternæ. VII. 4.

DEBITUM rigorosum non est illud tantum, quod parit obligationem restitutionis realis, XXI. 4. & cap. XXII.

— rigorosum & minus strictum quomodo recte distinguenda? XXII. 2. &c.

— in Jure naturæ quomodo sumendum. XXII. 4. Vid. etiam cap. XXIII.

DECORUM quid? VII. 21. per se decorum est solus DEUS. ibid. Decorum, honestum, utile, formaliter non differunt VII. 23. &c.

Delectatio quando causet involuntarium VI. 14. &c.

— morosa quæ? VI. 17.

Deliberatio animi quomodo fiat. VI. 16.

Demonstrationes in Jure naturæ & morum doctrina an habeant locum. III. 23. & 25. nu. 17. Vide Ratio sola.

Desperatio est contra naturam. IX. 4.

DEUS ex principiis juris naturæ minimè est excludendus. I. 5.

— est origo sicut naturæ ita etiam juris naturæ, II.

— ejus dominium & nostra erga ipsum rationalis servitus est jus naturæ II. 30.

III. 1. VI. 16. nu. 2. ex S. Augustino.

III. 26. IV. 4. num. 8.

— DEO tantum auctore ultimato disci potest jus naturæ, secundum sensum communem populorum. III. 21. nu. 6.

— DEI voluntas immutabilis est. VII. 8. Vide Lex divina, æterna.

DEI existentia an sola ratione possit demonstrari III. 24. nu. 11. VIII. 4. &c. Illa & sciri potest & debet credi fide divina VIII. 9. non sine singulari in nos beneficio.

DEI notitiam inquirere est obligatio juris naturæ. VIII. 2. &c. Ad illam acquirendam media produuntur quatuor: auctoritas humana, sensus communis, ratio, revelatio specialis.

DEI notitiam inquirere est obligatio juris naturæ. VIII. 2. &c. Ad illam acquirendam media produuntur quatuor: auctoritas humana, sensus communis, ratio, revelatio specialis.

DEI notitiam inquirere est obligatio juris naturæ. VIII. 2. &c. Ad illam acquirendam media produuntur quatuor: auctoritas humana, sensus communis, ratio, revelatio specialis.

DEI notitiam inquirere est obligatio juris naturæ. VIII. 2. &c. Ad illam acquirendam media produuntur quatuor: auctoritas humana, sensus communis, ratio, revelatio specialis.

Divina etiam sunt specialiter revelata, tamen etiam jure naturæ sunt credenda. VIII. 10.

In DEI agnitione prima ordine est auctoritas VIII. 11. In illa duo copulæ rationis sunt vitandi, Pyrrhonismus & præsumptio. VIII. 7.

DEUM ut finem ultimum proponere an tantum ad Theologiam naturalem pertineat. IV. 11. num. 9. Est ille finis ultimus juris naturæ. IV. 9. &c.

DEUM inter & hominem an detur justitia. VII. 25. num. 3. &c. IX. 5. nu. 3. An erga ipsum committatur injuria. XXII. 16.

DEUM inter & hominem an detur justitia. VII. 25. num. 3. &c. IX. 5. nu. 3. An erga ipsum committatur injuria. XXII. 16.

DEUM inter & hominem an detur justitia. VII. 25. num. 3. &c. IX. 5. nu. 3. An erga ipsum committatur injuria. XXII. 16.

DEUM inter & hominem an detur justitia. VII. 25. num. 3. &c. IX. 5. nu. 3. An erga ipsum committatur injuria. XXII. 16.

DEUM inter & hominem an detur justitia. VII. 25. num. 3. &c. IX. 5. nu. 3. An erga ipsum committatur injuria. XXII. 16.

DEUM inter & hominem an detur justitia. VII. 25. num. 3. &c. IX. 5. nu. 3. An erga ipsum committatur injuria. XXII. 16.

R 2

Erga

Erra DEum officia quidam negabant ob
consummationem conceptum Justitiae. VII. 25. num.
3. Ea discuntur quidem etiam naturaliter,
sed multo melius ex S. Scriptura,
XII. 8.

DEI amor concupiscentiae & benevolentiae.
X. 1. Vide *Amor*. Non interessatus est
Possibilis IV. 6. nu. 6. alias sequitur Atheismus.

Ip DEum spes. Vide *Spes*. DEI auxilium
petere in tentatione est juris nat. IX. 7.
In DEum gratitudo est juris naturae. XI. 1.
Vide *Gratitudo*.

DEi cultus. Vide *Cultus*. ipsi debitus est honor.
XI. 2. 3. &c.

DEi Timor naturalis, servilis, filialis &c.
XI. 6. &c.

De DEo colendo an nimia praecipua dederimus.
XII. 1.

Discordia quando peccatum. XX. 8. num. 8.

Divisio bonorum non privat pauperes jure
suo. XXI. 4. num. 6.

Docere ignorantes est juris naturae. XXI.
15. &c.

Doctus juris naturae qualis esse debeat. Vide
Juris naturae doctus.

Dolus. Vide *Fraus*.

Dubitatio an sit fidei necessaria. VIII. 11.
nu. 14. an licita? *ibid.* 13.

Duellum illicitum jure naturae. XIV. 16.

E.

ELEEMOSYNA apud gentiles frequens.
IX. 5. nu. 5.

— est de jure naturae danda. XXI. 2.
&c.

Debetur ex Justitia Commutativa. XXI. 4.
nu. 6.

— Debetur ex superfluo, non ex necessariis.
XXI. 5. 6.

— Non debetur nullam necessitatem patienti.
XXI. 5.

— Non potest dari ex injuste acquisitis.
XXI. 7.

— Eam dare qui non possint. XXI. 8.

Eleemosynae spirituales XXI. 9. Corporales
ibid. 10.

Epicureorum objectiones contra vitam futuram.
IV. 5. nu. 5.

Error rationis obligat errantem. VI. 7.
nec tamen facit actionem bonam. *ibid.* 8.

Essentia humana non est principium juris
naturae. contra Wolffium. VII. 3.

Ethica. an ad hanc tantum pertineat honestum,
an vero etiam justum? VII. 25. nu. 5.

F.

Falsum à mendacio differt. XXIV. 5.

FAMA quo ordine diligenda XIX. 9. 12.

— quomodo differat ab honesto. XIX. 9.

— ad eam curandam an liceat occidere se
se? XIV. 4. an alium? XXIII. 16.
Eam curare non est superbia. XVI. 10.
nu. 9.

Felicitas. vide *Bonum summum*.

FIDES naturalis pertinet etiam ad revelationem.
VIII. 10.

Fides DEI. pertinet ad legem naturalem.
VIII. 10. nu. 5.

— non nititur ratione sed auctoritate.
VIII. 11.

— an sit evidens. VIII. 11. nu. 14.

— fides divinatorum an sit supra naturam.
VIII. 12.

Fidei contraria sunt jure naturae cavenda.
VIII. 13.

FINIS quid & quotuplex. IV. 3.

— intentio ejus pertinet ad actum moralem
faciendum. VI. 30. &c.

— Naturae humanae propositus eam distinguit à natura bruta. IV. 1.

— proximus per se naturae humanae non est ipse homo,
sed tantum per accidens. IV. 4.

— ultimus libere intenditur & necessario.
IV. 2.

— ultimus naturae humanae non sunt caetera
creata. IV. 5.

— qualis sit. *ibid.*

— proximus juris naturae non est diversus à fine
naturae humanae. IV. 7.

— verus juris naturae est bonum vere summum.
IV. 9.

— finem ultimum statuere an tantum pertineat
ad Theologiam, vel Ethicam, non ad jus naturae.
IV. 11. nu. 9. &c.

Fortitudo est juris naturae. XVI. 16.

Forum poli & forum fori quid? VI. & XXII.
4. 5.

Fraterna correctio quando & quos obliget.
XXI. 11. 12.

— ab hac non excusaris ob id, quod ipse sis
peccator. XXI. 13.

Fraus parit restitutionem. XXIV.

FURTUM quid? est contra jus naturae hypotheticum.
XXIII. 17.

— in extrema necessitate non est peccatum,
cur? XXIII. 22.

— parva furta quando pariant restitutionem.
XXIII. 23.

G.

GENTILES philosophi ex auctoritate dixerunt
jus naturae. III. 20. nu. 5.

— agnoscunt, naturam nostram esse corruptam,
& opus habere remedio faciente. IV. 12. nu. 6.

— De DEO tenuiter senserunt, defectu auctoritatis
sufficientis. VIII. 11.

— ratione agnoverunt, se decipi, non tamen potuerunt
invenire verum, & inefficax fuit ipsorum doctrina.
XII. 8.

- an truncos & animantes vere adoraverint pro diis. *XI. 1.*
 — De DEi amore obscura intellexerunt, quæ Christus aperta fecit. *X. 12.*
 — Raro fuerunt Athei. *IX. 5. nu. 5.*
 — Eorum poenitentia austeræ. *IX. 5. n. 4.*
 — Superbiam fere non habuerunt pro peccato. *XVI. 10. &c.*
GERMANIAE nihil profuit Jus naturæ heterodoxorum. *III. 20. n. 24.*
GRATIA DEI quid, & quomodo ab auxilio differat? *VII. 18.*
 — potest agnosci lumine naturæ, sed non potest acquiri viribus naturæ. *VII. 18. nu. 6.*
 — gratiam non meretur poenitentia naturalis. *IX. 6.*
 — gratiâ DEi uti tenetur homo, jure naturæ. *X. 12.*
Gula vitium quomodo sit contra naturam. *XVI. 13.*

H.

- Hæretici** an possint puniri. *VIII. 13. & 11. nu. 16.*
Heineccius voluntatem DEi ex Coccejo maluit discere, quam ex Evangelio. *III. 20. nu. 5.*
Heterodoxi. Vide *Acatbolici.*
HOMICIDIUM repugnat juri naturæ. *XXIII. 11.*
 — licitum est ex inculcata tutela. *XXIII. 12.*
 — parit obligationem restituendi. *XXIII. 14.*
HOMO est ens respectivum, non absolutum, Cap. *II. & III.*
Hominis qua hominis officium non est diversum ab officio Christiani in statu hypothetico. *III. 25.*
 Vide *Natura humana item officia.*
HONESTUM aliud originarium, id est, divinum, aliud participatum, seu propriè tantum laudabile. *VII. 19.* Honestum est, quidquid natura rationalis ad ultimum finem ordinat. *ibid. nu. 4.*
Honestum, justum, utile, decorum originarie est unum tantum. *VII. 23.*
Honestum, justum, decorum quoad rem non differunt, sed quoad majorem vel minorem necessitatem. *VII. 19. &c.*
Honesti ratio nequit excludi à jure naturæ. *VII. 25. seq.*
Honestum pure, ut contradistinctum justo, non fundat officia hominis *XVII. 13.*
Honestum purum male distinguitur à justo. *XXI. 4.*
Honor DEo debitus est internus & externus. *XI. 3.*
Honor verus est aliquid diversum à fama. *XIX. 9.*

- Humilitatis** virtus non facit timidos. *XVI. 10.*
Hypotheticum jus naturæ. *XVII. 3. &c.*
 Vide *Jus natura.*

I.

- Idea** innata an dentur? *III. 25. nu. 7.*
IGNORANTIA invincibilis, antecedens. *VI. 5.*
 — Consequens. *ibid. 6.*
Ignorantes docere est juris naturæ. *XXI. 15. &c.*
Ignoscere offensibus est juris naturæ. *XXI. 21. 22.*
INJURIAS ferre, quando sit juris naturæ? *XXI. 21.*
Injuria quid? *XXII. 1.*
 — spectari potest formaliter & materialiter. *XXI. 8. &c. XXII. 14. 26.*
 — & damnum non sunt idem. *XXI. 11.*
 — supponit culpam. *XXII. 14.*
 — committi potest erga DEUM, sese, ac proximum. *XXII. 16.*
 — omnis parit obligationem restitutionis. *XXII. 20.*
Immisericordia est contra justitiam universalem & commutativam. *XXI. 4. nu. 6.*
IMMORTALITAS animæ non potest excludi à jure naturæ. *IV. 4. nu. 6.* Vide *Vita futura.*
Impii cur sint fortunati. *XX. 6. nu. 4.*
Indicativa principia juris naturæ. Vide *Principia cognoscendi.*
Indignatio quid. *XX. 8. nu. 7.*
INIMICUS diligendus jure naturæ *XIX. 26.*
Involuntarium facit metus *VI. 13.* Concupiscentia vel alia passio præcedens deliberationem. *ibid. 14. 15.*
Inquisitio fidei à Platone instituta. *VIII. 13.*
Intellectu abutitur, qui eo non utitur. *XVI. 6.*
Invidia est contra jus naturæ. *XX. 6.*
Iracundia contra jus naturæ est *XX. 8.* *Ira* potest esse justa seu debita. *ibid. nu. 5.*
Judicium temerarium *XX. 9.* parit restitutionem. *XXIII. 4.*
Juramentum quando est contra jus naturæ? *XI. 4. nu. 5.*
JUS quid sit. *II. 1. 2. &c.*
JUS NATURÆ qui docere vult, qualis esse debeat *I. 1.* Debet esse philosophus idearum callens *I. 2.* Non Sophista. *3.* Bono fine & bonis motivis ac mediis uti. *4. 5.* Debet ad optima incitare tyronem. *6.* Debet esse cautus, contra quam Puffendorffius. *7.* Debet amare discipulum; hinc acatholici non bene constituuntur magistri Catholicæ juventutis. *8.* Debet justitiam universalem à particulari distinguere. *VII. 26.* Debet primigenia ab hypotheticis discernere. *XVII. 3. 6. 7. &c.*

JUS NATURÆ melius discitur à veteribus Catholicis quam à novis heterodoxis. *III. 25. nu. 5.*

— an discendum ante jus civile? *III. 20. nu. 6.*

— an sola ratione discendum. Vid. *Ratio sola.*

— spurium esse ex certo signo deprehendi potest, si officia erga DEUM non ponuntur pro fundamento cæterorum. *XII. 2.*

— Verum maxime nobilitati discendum. *XVI. 6. nu. 3.*

— heterodoxorum ad seductionem aptum. *XII. 5.*

Juris naturæ optimum compendium quale? *IV. 12. nu. 6.*

JUS NATURÆ quid? *II. 31.*

— quomodo promulgetur? sive è quibus principiis cognoscatur? *III. 1. &c.*

— originaliter à DEO discendum esse docet sensus communis. *III. 21. num. 8.*

— abstractum est inutile *III. 22. Periculosam ibid. num. 5.*

— *Hypotheticum* in quo fundetur? *XVII. 3. &c. quomodo sit in S. Scriptura. III. 25.*

JUS NATURÆ corruptæ est diversum à jure naturæ integræ. *IV. 12. nu. 6.*

— est medium pertingendi ad finem ultimum DEUM. *IV. 12.*

— an debeat tractare justitiam particularem an universalem. *VII. 25. num. 5.*

— quomodo differat à jure civili. *XXII. 4. &c.*

JURIS NATURÆ objectum an sit honestum? *VII. 25. n. 6.*

— finis non est pax externa. *VII. 25. n. 6. Non hæc vita. IV. 9. Nec virtus, nec amor DEI temporarius, sed bonum vere summum. IV. 10. &c. Finis proximus non est alius quam finis naturæ humanæ. IV. 6. 7.*

— Præceptum primum generale male positum ab heterodoxis. *V. 1.*

— in genere sunt omnes virtutes. *VII. 5.*

— forum, judex, testes, sunt alii quam in jure civili. *XXII. 4. &c.*

— executio fit ratione, voluntate, objecto, circumstantiis, fine. *VI.*

JUS NATURÆ, an vero theologia naturalis spectet finem ultimum, an Ethica? *IV. 11. nu. 9. e.*

— male abstrahit à revelatione. *VIII. 10. nu. 7.*

— heterodoxorum ad rem publicam gerendam intutum. *XII. 6.*

Juris stricti non sunt illa tantum, quæ pariunt obligationem restituendi. *XXI. 4. Vide Debitum* rigorosum.

JUS CIVILE an pro fine habeat DEUM. *IV. 10.*

— quomodo differat à jure naturæ. *XXII. 4. &c.*

JUSTITIA an duret in altera vita? *IV. 9. n. 5.*

JUSTITIA NATURALIS consistit in subordinatione ad DEUM ut ultimum finem. *IV. 11. nu. 12.*

— sive legalis est generalis. *VII. 5. à particulari justitia distincta ut totum à parte. VII. 25. 26.*

— est strictè dicta justitia. *XXI. 4. & est proprie justitia XXII. 7.*

Justitia Commutativa, distributiva &c. quid sint. *XXII. 22. &c.*

JUSTUM, honestum, decorum formaliter non differunt. *VII. 23.*

Justi, honesti &c. principia sunt eadem; distinguuntur tantum ratione. *VII. 24.*

Justi, *bonesti* &c. principia male versant heterodoxi. *VII. 25.*

JUVENTUS Catholica in jure naturæ erudienda male committitur heterodoxis. *I. 8. Vid. Nobilitas.*

— Cavere debet ab otio, maxime nobilis. *XV. 4.*

— debet discere ut non contemnat alios. *XX. 10. n. 3.*

— compendiosam accipit vitam ad jus naturæ bene discendum. *XVI. 9. nu. 2.*

L

Lamindus Pritanius Vid. *Pritanius.*

LEX divina naturalis & divina positiva quid differant. *VII. 1. nu. 2.*

— Naturalis originaria est jussus DEI; participata est ratio superior. *VII. 1. IV. 12.*

— naturæ derivata est eadem apud omnes quoad prima principia. *VII. 6. Quoad conclusiones vero posteriores deficit, ob naturam corruptam. VII. 7.*

— naturæ æterna est immutabilis, objecta sunt mutabilia. *VII. 8.*

— naturæ participata est immutabilis quoad prima principia, mutabilis quoad secunda. *VII. 9. 10.*

— naturæ non potest invincibiliter ignorari. *VII. 2.*

— naturæ à positiva differt ut status naturalis ab adventitio. *VII. 11. quomodo differat ab humana positiva, & à divina positiva. III. 25. nu. 12.*

— naturæ generalis fundamentalis quæ sit? *V.*

— naturæ non quoad omnia est omnibus nota. *III. 26. nu. 5.*

Legis naturæ executio per quæ fiat. *VI.*

Legi æternæ substant necessaria & contingencia, damnati & beati, mali & boni. *VII. 4.*

Contra legem naturæ an fecerint Judæi vasa aurea Egyptiis auferentes. *VII. 8. nu. 2.*

LEX HUMANA ut sit justa, quid requiratur? *VII. 13.*

— jura

— *justa in foro externo, obligat in conscientia. VII. 14. quomodo istud? XXII. 5.*
LEX mere poenalis vel non intendit obligare in conscientia, vel non potest. *VII. 15.*
LIBERTAS voluntati non datur ad appetendum bonum ut sic vel non appetendum. *IV. 2.*
 — sentiendi est malus effectus juris naturæ heterodoxorum. *XII. 4. &c.*
LIBERUM ARBITRIUM debet moveri à DEO. *VII. 18.*
 — non absolvit hominem à servitute DEI, sed magis stringit. *XIII. 2.*
Libros edere absque censura irrationabile Platoni. VIII. 13. nu. 6.
LOGICA juris naturæ doctōri necessaria. *I. 3.*
Luxuria quomodo repugnet juri naturæ. XVI. 12.
Luxus hodie nimius contra jus naturæ. XVI. 15.

M.

MAGISTRATUUM vanitas rempublicam pessumdat. *XVI. 15. nu. 10.*
 — Obligatio erga pauperes est justitiæ commutativæ. *XXI. 4. n. 7. & themate V. n. 4.*
 — obligatio ad correctionem fraternalam. *XXI. 12.*
 — obligatio in puniendis delictis *XXI. 22. nu. 2. & XX. 2. nu. 2.*
Magnanimitas vera non confundenda cum superbia. XVI. 10.
Mali æque ac boni subsunt legi æternæ. VII. 4.
 — cur prosperi sint? *XX. 6. n. 4.*
MALUM velle non est in libertate hominis *IV. 2.*
 — ex genere suo quid? *VI. 23. actus talis non potest fieri bonus, nisi altiore potestate. VI. 26.*
 — velle proximo est contra jus naturæ. *XX. 4.*
 — facere proximo est contra jus naturæ. *XXII.*
De Malo proximi gaudere illicitum. XX. 5.
Medicinam respuere quando quis possit. XIV. 11.
MEDIUM REI tenet justitia tam universalis quam particularis. *XXI. 4.*
 — rei & rationis item naturæ, quid sint? *XXII. 18.*
MENDACIUM quid? est contra naturam. *XXIV. 2.*
 — non est interdum aliqua locutio falsa. *XXIV. 5. Vide Restrictio mentalis.*
Metus facit involuntarium ex parte. VI. 13.
MISERICORDIA est juris naturæ. *XX. 3. XXI. 3.*
 — falsa parentum aliquorum in filios *ibid.*

Monastica vota an sint contra jus naturæ. XV.
MORALIA principia an sint evidentia *III. 23.*
 — bona sunt præferenda naturalibus. *XIX. 6.*
Moralis bonitas unde sit? VI. 3. Vide Bonitas moralis.
MORS sibi illata. *Vide Occiso sui.*
Mortis periculum adire quando liceat. XIV. 8 &c.
Mortificationes carnis sunt licitæ etiam cum periculo abbreviandæ vitæ. XIV. 10.
MOTIVA credibilitatis sunt diversa à ratione credendi. *VIII. 11. nu. 7.*
 — an debeant esse evidentia? *VIII. 11. n. 12.*
MOTUS primo primus est involuntarius. *VI. 15.*
Munera reipublicæ suscipere sine habilitate peccatum est. XVI. 7.
Musica vana mutatio est periculosa. XVI. 15. nu. 9.
Mutilatio an licita? *XIV. 9.*

N.

NATURA quid? *II. 10.*
 — varia *II. 11. &c.*
 — mutabilis non est à se *II. 18.*
 — Naturans sive DEUS infertur ex prædictis. *II. 21. &c.*
 — integra ad ultimum finem obtinendum satis habuisset jus pure naturale. *IV. 12. nu. 6.*
 — Corrupta indiget præterea remedio sanante corruptionem. *ibid. & cap. X. 4. & VII. 17.*
Naturæ humanæ finis qui & qualis. IV. Vid. finis Contra naturam peccata quæ sint. VII. 5.
Supra naturam quid sit. VIII. 12.
NATURÆ LEX *Vide Lex, Jus.*
NECESSITAS creata oritur à DEO. *VII. 8 & quomodo pendeat à voluntate DEI. ibid. nu. 3.*
 — decernit ordinem charitatis *XIX. 5.*
 — debet esse in paupere, ut possit eleemosynam petere. *XXI. 5.*
In necessitate extrema furtum non est peccatum. XXIII. 22.
NECESSARIA vel superflua quænam sint. *XIX. 11. de simpliciter necessariis non debetur eleemosyna. XXI. 6.*
 — æque ac contingentia subsunt legi æternæ *VII. 3.*
NEGLIGENTIA supina, crassa, affectata &c. *VI. 6.*
Nex sibi illata. Vid. Occiso sui.
NOBILITAS maxime debet ab otio abesse. *XVI. 4.*
 — Intellectu bene uti debet. *XVI. 6.*
 — admo-

— admonetur de Vanitate exuenda. XVI. 15.

— Seduci potest per heterodoxum jus naturæ sic dictum. XII. 5.

O.

Obedientia quæ virtus? XIX. 25.

OBJECTUM materiale, formale, quid conferat ad actionem humanam, seu actum moralem? VI. 21.

— ex genere suo bonum vel malum quod? VI. 22.

Observantia qualis virtus? XIX. 25.

Occidere aggressorem quando liceat? XXIII. 12. 15.

OCCISIO sui est contra jus naturæ XIV. 1. Non excusatur ærumnarum gravitate, infamia vitanda, castitate servanda, superioris jussu. XIV. 2. &c.

Occulta peccata quomodo corrigenda. XXI. 14.

OFFICIA hominis erga DEUM. Cap. VIII. — erga se ipsum pure solum nulla dantur. XIII. 1.

— erga alios homines in quo fundentur? XVII.

— omnia erga alium non sunt juris naturæ primæ puri, sed tantum hypothetici. XVII. 3.

— possunt dividi in officia absoluta & hypothetica XVII. 3. 6. In perfecta & imperfecta suo sensu. XVII. 12. In Negativa & positiva. XVIII. 9.

Officia generalia hominis in hominem Cap. XVIII. per totum.

— Benevolentia erga homines, & peccata his contraria. XX.

— Beneficentia erga homines. XXI.

Offensas remittere quomodo sit juris naturæ. XXI. 21.

Oratio pro proximo est juris naturæ XXI. 19.

ORDO CHARITATIS est necessarius. XVIII. 10. n. 2.

— qualis inter homines plures servandus? XIX.

OTIOSUM VERBUM, & omnis usus otiosus facultatum est contra jus naturæ. XVI. 1. 2. &c. Quid sit otiosum. *ibid.* 5.

P.

Pater primo loco amandus est inter conjunctos. XIX. 18.

SS. *PATRES* ridentur ab heterodoxis, quo fine? XII. 4. nu. 3.

— tutiorem tradunt doctrinam morum & juris, naturæ quam heterodoxi XII. 6.

PAUPER ut eleemosynam petat, debet esse in necessitate. XXI. 5.

Pauperibus subvenire est juris naturæ. XX. 2. Vid. *Eleemosyna*.

PAX externa reipublicæ non est finis juris naturæ VII. 25. nu. 6.

— quale jus naturæ fundet? XVIII. 11.

PECCATUM omne est genericè contra legem naturæ sed non specialiter. VII. 5.

— ejus remissio à solo DEO speranda. IX. 5. nu. 5.

A peccatis purgare animam philosophi incassum quaesierunt. IX. 6. nu. 5.

Peccare non licet causâ servandæ vitæ &c. XIV. 13.

Peccata aliena. XX. 13.

Peccatorum correctio. Vide *Fraterna* correctio.

Permissivum & præceptivum jus non omnino differunt. XVII. 13.

Personarum acceptio differt ab ordine Charitatis XIX. 3.

Philosophi. Vide *Gentiles*. *Pietas* quid sit. XIX. 23.

PLATO hæreticos pupiendos docet. VIII. 13.

POENITENTIA post peccatum est juris naturæ. IX. 5. Est actus justitiæ. *ibid.*

— Gentilibus maxime & severe usitata est. IX. 5. nu. 4.

— Naturalis non est efficax ad DEI amicitiam recuperandam. IX. 6.

— Pœnitentiæ austeritas licita est etiam cum periculo abbreviandæ vitæ. XIV. 8.

PRÆCEPTUM affirmativum & negativum quid sint. VII. 16.

Præcepta omnia constanter observare non potest natura corrupta mediis pure naturalibus. VII. 17.

PRÆMOTIO physica unde necessaria. VII. 18.

PRINCIPIUM Juris naturæ indicativum seu principium cogitandi jus naturæ non est necessario unum III. 23. 26.

— indicativum non est necessario evidens per omnia. III. 2. 23. num. 4. &c.

— indicativum an sit connatum homini. III. 25. nu. 6.

— Dignoscendi juris naturæ non est ratio sola. Vide *Ratio sola*. Est necessitas subjectionis naturæ rationalis erga DEUM. III. 26.

— Non est Essentia humana nuda. VII. 3. nu. 2.

PRINCIPIA *Justi*, *Honesti*, *Decori* an sint necessario separatim docenda in jure naturæ. VII. 19. &c. Male in his versantur heterodoxi. VII. 25.

PRINCIPIUM & finis in moralibus est idem. XVII. 4.

Promulgatio juris naturæ. Vide *Principia cognoscendi*.

PROTESTANTES. Vide *A catholici*.

Providentia DEI malis fortunas permittit. XX. 6. nu. 4.

Pro-

Proximi dilectio. Vide *Amor. Officia hominis erga hominem.*

Prudentia est juris naturæ. *XVI. 16.*

Publicum quid sit? *XXI. 14.* Publica peccata ut corrigenda? *ibid.*

PUFFENDORFFIUS philosophiæ expertus *I. 2.*

— urgetur de immortalitate animæ & juris naturæ sine in hac vita *IV. 4. nu. 6.*

— finem juris naturæ facit diversum à sine religionis Christianæ. *IV. 11.*

— Non docuit jus naturæ *XVII. 2. nu. 4.* Vide *Socialitas.*

— Merito contemptus à discipulis *XII. 4. nu. 3.*

— Ex suo principio socialitatis non potest probare necessitatem connubii *XV. nu. 10.*

— Ejus sophismata. *IV. 11.* Quid eum deceperit. *ibid. nu. 9. & 12.*

— Ejus doctrinæ fructus *VII. 25. nu. 6.*

— In eum sententia Gabriellæ Wolffii *VII. 25. nu. 6.*

— Ejus principia juris naturæ ad luxum inclinant. *XXI. 6. nu. 4.*

R.

RATIO quid sit. *VI. 5.*

— In quo sensu sit principium juris naturæ. *III. 17.*

— In aliquo sensu est ipsa lex naturæ participata, non vero medium ad legem naturæ cognoscendam. *III. 17. VII. 1. & IV. 12.*

RATIO & auctoritas quomodo concurrant in agnoscendo jure naturæ. *III. 24.* Ratio in hoc negotio non præcedit auctoritatem sed sequitur. *III. 17. nu. 1. & them. 21. nu. 3. &c.* Rationis usus per auctoritatem venit homini. *III. 24. num. 11. & them. 25. num. 7.* Ratio obnoxia perplexitatibus per auctoritatem facilius emendatur, quam auctoritas per rationem. *III. 17. num. 3.* Rationis pugna non potest nisi auctoritate componi. *III. 24. nu. 4. & them. 25. nu. 17.*

RATIO Idolum Naturalistarum, male ab his cultum. *IV. 11. n. 12.*

RATIO SOLA non est principium indicativum juris naturæ. *III. 17. 25. num. 6.* Ea sola agnoscere jus naturæ, non est necessarium *III. 19.* Non utile. *20.* Non possibile. *21.* Est noxium vel delirium. *22.* adde Cap. *VIII. 7. nu. 4.*

RATIONE SOLA nemo didicit Jus naturæ *III. 19. 20. 22. 23.* Sola utendum esse in doctrina morum, damnavit Celerus Gallicanus *III. 22. nu. 9.*

RATIO SOLA veritatem non potest attingere *VIII. 11. XII. 8.* Eversum it religionem. *XII. 4. num. 4.* Temere pro re-

R. P. Desing. Pars II.

gula casuum particularium arripitur. *XIX. 14.*

RATIONE SOLA non potest DEi existentia demonstrari. *III. 24. nu. 11.*

Rationem promittere solent hæretici. *VIII. 11, num. 15.*

Ratio in negotio fidei non præcedit auctoritatem. *VIII. 11.* sola ad patiendum pro DEo non sufficit. *III. 24. nu. 12.* An Socratem itoverit ad moriendum pro divina doctrina *III. 24. num. 7. &c.* Interdum prævalere videtur auctoritati in applicatione. *III. 23.* In divinorum examinatione duos scopulos vitare debet, Pyrrhonismum & præsumptionem. *VIII. 7.* Debilis juvatur à DEo per revelationem. *VIII. 9. num. 2. & Them. XI.*

RATIO inferior & superior *VI. 16.* ad Rationem superiorem pertinet consensus. *VI. 18.*

RATIO intrinseca & extrinseca quæ. *VIII. 11. nu. 5.*

Regule morum. Vid. *Principium juris naturæ.*

Regularum moralium applicatio ad casus particulares quomodo fiat. *XIX. 14.*

RELIGIO an alium finem habeat quam jus naturæ. *IV. 11.*

— Est pars juris naturæ. *IV. 11. nu. 3. &c.*

— sollicitè custodienda est, etiam pœnis admotis. *VIII. 13.*

In *Religionis* negotio debet præcedere auctoritas, & ratio caute adhibenda. *VIII. 11.*

RELIGIO interna & externa est DEo debita. *XI. 2. 5.*

RELIGIO revelata omnia sibi subordinat in republica Catholica. *XII. 5.* subjicitur arbitrio hominum ab heterodoxis *XI. 5.* Vide *Christi doctrina Fides. Revelatio.*

REVELATIO DEi convincit. *III. 23. nu. 6. &c.* Perficit rationem *VIII. 11.*

— An & quomodo sit supra naturam. *VIII. 12.*

— Non est excludenda à jure naturæ. *XII. 8.*

Revelationes DEi ordinariæ multæ sunt. *VIII. 8.*

Revelationi extraordinariæ cognitæ tenemur jure naturæ assentiri. *VIII. 8. nu. 2.*

Revelatio non tollit obligationem naturalem ad credendum divina. *VIII. 10.*

RESPUBLICA: ejus finis an sit pax externa. *IV. 10.*

— Male tutò geritur ex jure naturæ heterodoxo. *XII. 6.*

In republica omnia subordinantur religioni per fidem Catholicam. *XII. 5.*

RESTITUTIO quid importat. *XXII. 17.*

Restitutionis obligatio non est simpliciter verum criterium ad jus strictum agnoscendum. *XXI. 4.*

S

Riste

Restitutio datur etiam, cum nequit præcise restitui res ablata. *ibid.*

— paritur ex omni injuria. *XXII. 20.*

— Est actus justitiæ tam naturalis quam commutativæ &c. *XXII. 21. &c.*

— obligat in conscientia. *XXII. 25.*

Restitutionis fundamenta. *XXII. 24.*

— Radices duæ, res accepta, & injusta acceptio. *XXII. 26.*

— Mensura unde desumatur. *XXII. 27.*

Restitutio locum habet etiam in spiritalibus bonis. *XXIII.*

— famæ. *XXIII. 3.*

Restituere debentium complicitum inter ipsos ordo. *XXII. 28.*

RESTRICTIO mentalis quid? quotuplex? an licita? *XXIV. 7. &c.*

Rigorosum debitum vel jus quid sit, *XXII. 2. Vide Debitum.*

S.

Sacerdotum vanitas & luxus periculosa sunt reipublicæ. *XXI. 15. num. 10.*

SCANDALUM quid? *XIX. 6. XXIII. 5. &c.*

— parit restitutionem *XXIII. 5.*

SCIENTIÆ nostræ quales sint. *VIII. 7.*

Scientia communicabilis & incommunicabilis quæ. *XXIV. 12.*

S. SCRIPTURA non est excludenda ex jure naturæ Christianis tradendo. *XII. 8.*

— In ea quæ continentur, sunt omnia juris naturæ, quomodo? *III. 25. num. 9.*

— In ea contineri legem naturæ, an possit ratione doceri? *III. 25. &c.*

SENSUS COMMUNIS datur. *VII. 6.*

— Est medium noscendi DEum & jus naturæ. *VIII. 5.*

SERVITUS hominis erga DEum unde probetur? cap. *II. & III.*

— Est principium juris naturæ. *III. 26.*

— Pulchre exponitur à S. Augustino. *VI. 16. num. 2.*

— Ex ea agnoscitur, finem proprium hominis esse DEUM. *IV. 4. nu. 8. Vide Finis.*

SOCIALITAS principium juris naturæ Puffendorffianum infelix. *XVI. 2. n. 4.*

— Non est principium juris naturæ puri sed hypothetici. *XVII. 3. &c.*

SOCIETATIS humanæ nec principium nec finis est ipsa societas, sed aliquid ulterius. *XVII. 4.*

SOCRATES mortem obiit pro divina doctrina, ductus ratione & auctoritate. *III. 24. nu. 7.*

Solatium afflictis præbere est Juris naturæ. *XXI. 20.*

SPES in DEum est juris naturæ. *IX.*

— Eam in creatura maximam habere est contra jus naturæ. *IX. 1.*

Sperandum omne bonum principaliter à DEo. *IX. 2.*

Speranda à DEo bona hujus & alterius vitæ. *IX. 3.*

SPIRITUALIA debent præferri corporalibus *XIX. 6.*

Spiritualium bonorum restitutio an detur? *XXIII. 1.*

Studia literarum bene tractare præcipue est nobilitatis. *XVI. 4. 6. &c.*

Subtilitas nimia non est apta juri naturæ docendo. *I. 5.*

SUPERBIA quid? *XVI. 10.* Est contra jus naturæ. *ibid. 4.* gentilibus fere non est habita pro peccato. *ibid.* Ejus filia. *ibid.*

Superfluum statui quid censeatur, *XXI. 5.*

Suspicio temeraria *XX. 9.*

T.

Temperantia est juris naturæ. *XVI. 16.*

In *Tentatione* confugere ad DEum est juris naturæ. *IX. 7.*

THEOLOGIA sola an debeat tractare de DEo, ut ultimo fine, an jus naturæ? *IV. 11. n. 9. &c.*

Theologi an recte doceant de jure naturæ. *XI. 7.*

Theologica rimari non est cujuslibet *IX. 6. fin. Vid. DEus.*

Timor DEI naturalis est jure naturæ debitus. Alius filialis, alius servilis. *XI. 6.*

TRADITIONIS Ecclesiasticæ &c. fundamenta *VIII. 11. nu. 9.*

— Eam evertere volunt heterodoxi, cum auctoritatem ex jure naturæ excludunt. *XII. 4. nu. 2.*

V.

VANITAS est contra jus naturæ. *XVI. 15.*

Vanitate fieri initium ad evertendas respublicas, docetur exemplis *ibid.*

VERITAS omnis an semper dicenda sit? *XXIV. 10. &c.*

Victimas immolare DEo an sit irrationabile. *XI. 2.*

Vindicta quando sit justa. *XXI. 22.*

Violentia non habet locum in actibus elicitis sed imperatis *VI. 19. seq.*

VIRGINITATIS votum an sit contra jus naturæ. *XV.* Ob virginitatem servandam an liceat occidere se ipsum. *XIV. 3.*

VIRTUS non est finis juris naturæ. *IV. 9.*

— vera in genere quid sit. *XVI. 16.*

— philosophica potius vitium est, ex S. Augustino. *IV. 9. num. 4.*

Virtutes omnes sunt de lege naturæ. *VII. 5.*

Virtus

Virtuti postponenda est vita. *XIV.* 11. 12.

VITA præfens non est finis juris naturæ humanæ. *IV.* 4. num. 6. & them. 5. &c.

— postponenda est virtuti. *XIV.* 11. 12.

Vita suæ dominus non est homo. *XIV.*

— ob eam servandam non licet peccare *XIV.* 12.

— quo ordine diligenda respectu proximi. *XIX.* 7.

VITA FUTURA non potest ex jure naturæ excludi. *IV.* 4. 5. 1

— an sit finis religionis tantum, non vero juris naturæ. *IV.* 11. nu. 6. &c.

— In ea an duret justitia *IV.* 9. nu. 5.

Vita futura bona à DEO sperare est juris naturæ. *IX.* 3.

— Spes apud Indos maxima. *IX.* 5. n.

VOLUNTAS DEI est principium juris naturæ constitutivum. *Cap. II. & III.*

— an ex Coccejo potius quam Evangelio discenda. *III.* 20. nu. 5.

— Immutabilis. *VII.* 8.

VOLUNTATIS humanæ actus elicit non possunt esse coacti. *VI.* 1. 9. &c.

Voluntas quomodo concurrat ad actum morale. *VI.* 4. 9. &c.

Voluntarium directe, indirecte, &c. *VI.* 9. &c.

Voluptas hujus vitæ non est finis ultimus hominis. *IV.* 5.

Votum est actus religionis. illud violare est contra jus naturæ. *XI.* 4. nu. 6.

USURA contraria juri naturæ *XVI.* 11. n. 4.

— Videtur derivari posse, tanquam justa, ex jure naturæ Puffendorffiano. *ibid.*

UTILE quid sit? Non differt à justo quoad rem, sed quoad modum &c. *VII.* 20.

UTILE verum est solus DEus. *ibid.* num. 2.

W.

WOLFFII jus naturæ est scriptum pro jam scientibus. *III.* 19. 3.

Wolffius omnia ex auctoritate didicit, ac dein vult ab ea abstrahere. *III.* 19. nu. 4. 10. & them. 20; num. 3. & them. 21. num. 2.

— Principium juris naturæ male assignat essentiam humanam. *VII.* 3. nu. 2.

Ante Wolffium num fuerit ignoratum jus naturæ? *III.* 20. num. 6.

Errata in Jure Naturæ.

pag-	Mendum	Emendandum.
3.	in Titulo: Principium Constitutionum.	lege: Principii Constitutivum.
6.	à med. si non ipse audierit testes, tamen ei &c. <i>mutanda interpunctio sic</i> : si non ipse audierit, tamen ei sufficientem &c.	
16.	b. num 9. Auctorum ingeniorum. lege: <i>Auctorum</i>	
	— Communis sensus, ego tuor. lege: <i>quem</i> ego tueor.	
19.	a. nu. 9. Ad patefaciendum debitum, <i>vel ad debitum</i> . Deleantur ista: <i>vel ad debitum</i> .	
22.	a. post med. an. 1700. examinavit. lege: <i>dammavit</i> .	
25.	b. nu. 4. obsequium præstat, ac si, lege: <i>ac is</i> .	
27.	b. nu. 6. Deinde etsi nulla. lege: <i>et si ulla</i> .	
29.	a. nu. 3. Quam enim ex naturâ sua. lege: <i>Quum</i> enim ex &c.	
34.	b. nu. 12. Divinitus institutæ sunt: <i>ipsum</i> : ipso autem DEO &c. lege <i>sic</i> : Divinitus institutæ sunt: ipso autem DEO frui propter ipsum, seque & amico &c.	
36.	a. Them. I. Post ista: <i>Ineptiore sensu statuit</i> : inferendum textui est id, quod in notam marginalem irrepsit sicque addendum: Aut in hoc: <i>Vi-</i> ve secundum essentiam & naturam	
	humanam abstractam à DEO, quod Wolffius tradit.	
39.	b. Them. <i>XVII.</i> Passionis animam versus. leg. <i>animadversus</i> .	
43.	a. nu. 2. Judicantur est observanda. lege: <i>esse</i> observanda.	
44.	a. 3tium Ita, ut se habeant ex parte creaturæ. lege: <i>ita ut se habent</i> .	
45.	a. ant. med. sub gravi peccato obligaret: lege: sub gravi <i>pæna</i> obligaret.	
46.	b. nu. 3. seu honorem dignum. lege, seu <i>honore</i> dignum.	
47.	b. nu. 3. Per se decorem non aliunde. leg. per se <i>decorum deorem</i> non aliunde.	
50.	a. ante fin. Wolffius ei sane deesse. lege: <i>sana</i> .	
55.	a. post med. operuit oculos ejus. lege: <i>aperuit</i> .	
69.	b. med. parva de DEO — lege: <i>prava</i> .	
70.	a. post med. In statu aut revelato. lege: in statu <i>autem</i> .	
85.	a. circa fin. In agendo magna difficilia & in &c. lege <i>sic</i> : <i>In agendo magna, & in patiendis difficilia</i> consistat.	
87.	b. circa fin. Propropere. — lege: <i>Præpropere</i> .	
89.	a. num. 6. erunt Græcl. eg. <i>erant</i> Græci.	
91.	b. post med. Nihil omnia esse. leg. Nihil <i>omnino</i> esse virtutem &c.	
99.	b. ante fin. Bono proximo ejusdem ordinis. leg. Bono proximi &c.	

2
JURIS NATURÆ

PRÆCONI

INCOMPARABILI

GENTIUM

DOCTORI

ILLUMINATISSIMO

TOTIUS NATURÆ JUDICIS

ASSESSORI GRAVISSIMO

D I V O

P A U L O

APOSTOLO

Quod ab ingratis novatoribus ex Juris naturæ
ac Gentium exedra per nefas ejectus nuper fuerit,
contumeliæ utcunque refarciendæ hos tenues conatus
dedicat

Scriptor æternum
devotissimus.

2

JUS GENTIUM

REDACTUM

AD

LIMITES SUOS

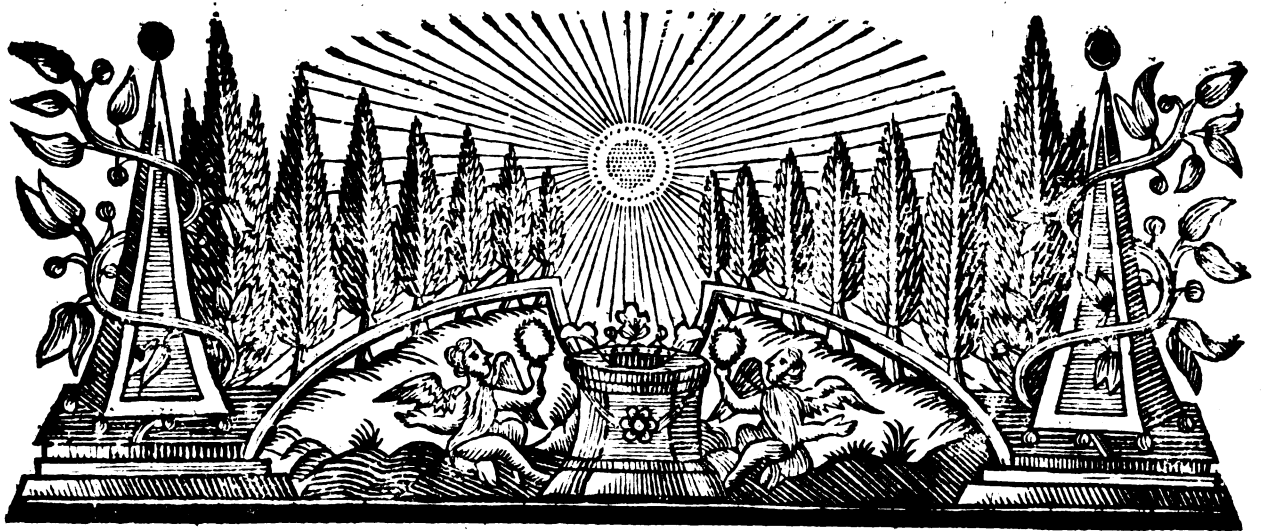
QUOS NOVI QUIDAM DOCTORES
PERRUPERANT.

*

*

*

Non sane arbitror, te unquam vidisse aut
audivisse homines ita valde dissentientes
de rebus salubribus, & insalubribus, ut hac de
causa & pugnarent, & sese mutuo interfice-
rent. Sed de rebus *justis* & *injustis* novi id
frequentissimum esse. Et pugnae qui-
dem & neces propter hanc dissensionem &
inter Achivos & alios Trojanos extiterunt, &
inter procos Penelopes & ulyssem. - Arbi-
tror etiam & inter Athenienses & Lacedaemo-
nios & Bæotos -- non quidem propter alterius
cujusquam rei dissensionem, quam de *Justo*
& *Injusto* nostros illos homines pugnas neces-
que accumulasse. *Plato in Alcibiade I.*

CONSILIUM OPERIS.

1. **M**undum opinionibus regi tritum est verbum. *Opinio facit doctos, claros, magnos.*

2. *Opinio autem speciei & apparentiæ filia est.*

3. *Rudis sit aliquis, iners; simul ac curiosis hominibus novitate aliqua, specie inani, promissis grandibus opinionem de se fecerit, ex magna expectatione magnus illico habebitur: exitu tamen plerumque dispari. Quod Mimo illi evenit. Is cum consuetis jocis nihil proficeret, adpromisit populo, sese constituta die singulis edicturum, quid quisque maxime cuperet. Prodiit ergo in Theatrum impatientissima omnium expectatione, rogatusque incipere, facto silentio edixit: Hoc, scio, vultis omnes: Parvo quidem emere, at magno vendere. Dignum histrione oraculum.*

4. *Id genus opiniones multæ quidem sunt, quibus mundus, id est, incauti homines quotidie abripiuntur. Ex quibus nascuntur mores quidam non in aliis modo rebus, sed & in scientiis dominantes, quos dicunt Galli Grande Mode. Ita olim nobilitatis non modica pars habebatur apud athenienses, si quis tibia caneret, aut luderet cithara. Sic mos est, bibliothecam domi habere nitidam atque selectam, cui legendæ non ipse præsideas, sed antiquarius ære conductus Sic mos collegiis Physicæ experimentalis interesse, & specta-*

re emorientem in vitro avem, aut micantem electricam scintillam, aut ruptum vitrum; etiamsi dissertatione á doctis mox super eorum causis instituta ipse ad confabulandum cum sodali conversaris.

5. Similis fere mos, quamquam non æque innocens, inolevit ab aliquo tempore, ut Jus naturæ & Gentium tribus mensibus ab aliquo heterodoxo doctore verborum flumine prolatum audias patentibus quidem auribus, mente tamen vacua; quia clavis necessaria ei adhibita non est.

6. Unde fit, ut juvenuli nobiles quatuor aut quinque axiomata excipiant, ex iisque præsumant se regere orbem terrarum consilio posse, quippe Juris naturæ & gentium gnaros.

7. Axiomata autem qualia excipiant juvenes? eant, quæ seria sunt atque gravia, & veritatis reconditæ) Haud alia magis, quam quæ ipsorum ingenio insolentiora videntur, audaciora, turbulentiora, ad novandum proniora. Ut suum quemque esse judicem: Religionis esse libertatem infinitam: commodis terrenis post omnia ponenda: Ecclesiarum divitias reipublicæ commodis obesse: Væteres regulas præ novis esse pueriles: Religionem exponendam dum servetur regio: Fas in libris, jus in armis esse. Aut omnino id, quod Professor quidam Batavus Comiti Catholico, W. juveni non ita pridem suasit: Religionis negotium à juvene non suscipiendum: eum quod ad hoc indifferentem esse debere, dum ætas serior veniat, in qua tempus sit, Religioni se dedere conquiendæ.

8. Quocirca hoc opere illud suscipiam ego, ut probatum dem, vanam esse istam *grande modo*, per tantillum temporis adesse enarrando alicui compendio Juris gentium *possibilis*.

9. Probare contendam, vana plerumque esse doctorum promissa. Media illic tradita esse curta nimis, & ad finem propositum neutiquam congruere. Neminem ex his fieri posse juris gentium vel mediocriter peritum. Quin noxam inde promanare non unam posse. Porro ad verum jus Gentium condiscendum non ita cuilibet patere Rhodum, ut patent cuivis scholæ. Viribus, annis fortuna, negotiis, experientia multa animoque cauto ac bono
opus

opus esse, ut Jus Gentium utcumque mediocriter addiscas: præcipue cum in eo pauca sint non controversa.

10. Rectene ac pro dignitate id exsecutus sim, plane mihi met non spondeo; quippe de re cum primis ardua. Alii iudices sunt.

11. Cæterum post ea, quæ in his vulgo peccari ostendo, exposita, merito quis expectet, ut meliora ego præstem.

Præstabo, atque majorum canis exemplis inhærens *tutiorem* certe ad Jura gentium viam ostendam: cujus forte ut pigebit multos, ita poenitebit, credo, neminem.

12. Non quod gentium jura ex ordine dictare meum id opus faciam: quis enim hoc facientem hominem unum non ridiculo habeat? Sed quod consilium, ut dicere cœpi, fidele sanumque elargiar.

Si dixeris, mundum consilio meo non indigere, sed sua satis opinione regi; controversia me inter atque te nascetur, quæ juris sit naturæ potius quam gentium: quæque adeo ab omnibus bonis facilius dirimi queat: ad quorum iudicium provoco. Juris quippe naturæ est consilium. Et ad idem jus pertinet, discernere, num magis necessarium mundo sit Consilium eorum, qui occasionem præsumptioni magnis promissis minime servandis dederunt, dum utilitatem *tantilli* Juris gentium maximam prædicaverunt? an potius necessarium sit Consilium eorum, qui præsumptionis ac deceptioni jamjam factæ mæderi, ac, ne deinceps fiat, monere incautos pro viribus fatagunt? Illud alterum fecere multi Doctores heterodoxi, compendia Juris gentium innumera protrudentes tanquam necessaria. Postremum autem hoc facere conabor ego, vana esse tam speciosa præmissa ostendens: adsit modo numinis immensi gratia, viresque tribuat nulla alia quam divini honoris & animarum causa scripturo.

14. Ergo priore loco naturam Juris gentium illiusque studium examinans liberare contendam à præcepta nimia opinione quarundam scholarum.

Tum quæ fere certi sunt gentium juris, pauca utique illa, monstrabo potius, quam edisseram. Quid enim proficerem multa disserens de certis?

15. Denique etiam incerta contingam. Ea vero longe sunt plurima; eamque ob rem rursus non edisserenda à me. Quidquid enim de his edixero, ex incertis certa ego non fecero. Opus id est non hominis in umbra degentis, non cujuscunque in quacunque schola Doctoris aut magistri; sed gentium ipsarum, aut qui gentium loco sunt, principum.

16. Erit, qui me naso suspendat adunco, sugillans, egregium me præstare Juris gentium Doctorem, qui incerta pleraque omnia jura nugans, cuilibet quod libet licere faciam.

17. Equidem Doctorem me juris non præsto: sed quid juris hujus doctores vani venditent, denudo, bonum factum futurum existimans, si his omnibus republica Europæ careret.

18. Juri cerebrino ansam ego adeo non offero, ut exagitem Doctores, qui quamvis ratiocinationem suam haberi pro jure naturæ æque atque gentium contendunt.

19. At ego in plurimis, quæ inter gentes agitari solent, argumentis ac litibus plerumque utramque partem justè agere, adseverare non dubito? idque cum adsevero, nemo existimet, eodem ex ore calida me frigidaque proflare.

20. Neque hoc mihi inficiari novi quique Juris gentium Doctores possunt: quos ego ex ipsorum potissimum ore revincò. Quippe hi Jus gentium plerumque in ratione constituunt, & de plerisque capitibus decernunt ex ratione.

21. Hoc

21. Hoc jam quæritur: quæ ratio, aut cujus ex ingenio profecta rem controversam decernet? Doctores ego tanti facio, ut mihi persuadere de ipsorum modestia non patiar, ipsos *rationi SUÆ* vim illam decretoriam arrogaturos; nec credam unquam, petituros ipsos, ut Principes gentesque Dominæ Jus suum ponant in ingenio *paucorum* in schola cum pulvere rixantium.

22. Quid quod, si vel hoc ipsum admittatur, & in Grotii, Puffendorffii, Heineccii ac cæterorum *ratione* jus gentium ponatur, nihilo magis certa fient pleraque ejus juris capita: cum hi maxime inter se rationibus pugnent, prolixiorque inter ipsosmet sit rationum, quam inter egregios populos mucronum pugna; adeo ut ratiocinandi libidine jus gentium longe, quam fuerit antea, reddiderint incertius. Cum ex apparente & arridente specie istarum rationum multa hæctenus in jure gentium fuerint à pristino mutata & in aliam formam traducta: sitque adeo metus, ne novationibus longius serpentibus, nihil plane certi deinceps supersit. Cum enim novæ quotidie rationes excogitari à maxime otiosis possint, fieri potest, ut illarum specie allecti homines novitatis ex ipso naturæ vitio percupidi, illas novas rationes pro regula seu jure gentium assumendas existiment. Quæ res singulis hominum ætatibus aliam pariet juris gentium faciem: magno utique humani generis detrimento: cui generi, de se nimis quam mutabili, non bene succurritur per regulam in horas mutabilem & ipsam.

23. Quodsi Jus gentium repositum existimatur in ratione *gentibus* insita vel occurrente, nihilo plura nihiloque certius definientur Juris gentium capita. Nam nec eadem rationes quotidie omnibus gentibus, nec eadem eidem etiam genti placent. Unde consequitur, ut toties à jure gentium recedendum sit, quoties gentis ingenium colorem mutaverit. Imo nullum unquam erit, his suppositis jus gentium, quia perpetua demutatio ac vicissitudo *Jus* sive *regula rerum* tanti momenti esse non potest.

24. Nos vero, qui Jus gentium non seorsim in quovis sensu in *consensu* actuali gentium reponimus, & mutabilem quidem illum sed non ita facilem dicimus, regulam dederimus, utut non ita multis casibus congruentem

tem, certam tamen, & saltem diu permanentem. *Consensus* enim gentium semel multis rebus gestis longaque observantia stabilitus, & patere omnibus facile potest, & non est mutatu facilis in alium ac diversum *consensum*, sicut mutabilis est ratio in aliam, eamque diversam, imo contrariam rationem.

25. Denique qui me criminari volet, quod in gentium negotiis pleraque, licet contraria, utrinque tamen juste fieri sustineam, ob Juris gentium in multis incertitudinem; cum ego, qua par est modestia, rogem, uti pauca lineolas infra Cap. II. Them. XVII. præsertim num. 4. exaratas, legere haud dedignetur. Jungatque forte & Caput IX. &c. Gundlingius quoque quærens, an decerni possit, quodnam bellum sit justum aut injustum? respondet: In theoria, speculative, & abstracte fieri id posse: sed ad rem cum ventum fuerit & ad applicandam regulam huic vel illi bello, *tum NIHIL decerni potest*: In discursu, *über das Natur- und Völcker-Recht*.

26 Ad ultimum ei, qui tres de Jure libros hætenus à me Scriptos perlegere sustinuerit, forte subibit mirari, cur Puffendorffium aliosque excutiendos sumpserim; de *Grotio* Juris naturæ ac gentium, ut ajunt, parente fere taceam?

27. His ego fatebor ingenue, lectum mihi Grotium de Jure Belli ac pacis nunquam fuisse, quod ego non socordia, neque ut aciei oculorum parcerem, sane omisi; sed instituto plane meo. Forte enim fortuna mihi evenit, ut Puffendorffii aliique de hoc argumento libri in manus meas delaberentur antè quam Grotius. In his cum legerem, Grotium primum esse, qui Jus Naturæ ac Gentium in ordinem redegerit, videbatur mihi, si id verum esset; inde consequi, neminem posse Jura Naturæ ordine tenere, nisi qui Grotio initiandum se præbuerit. At ego, qui mihi videbar ex antiquioribus non plane contemnenda Juris naturæ gentiumque fundamenta didicisse; in Grotii autem discipulis istis multa Juris naturæ ejusque ordinatæ instructioni adversantiaprehendisse; Statui mecum ipse, à legendo Grotio serio abstinere. Neque cæteros deinceps legere sustinui, quos principis carere semel deprehenderam.

28. Multi hinc fluxere anni, quibus de legendo Jure naturæ ac gentium cogitabam admodum nihil: de ipso autem
jure

jure naturæ ac gentium meditatione exquirendo frequentissima me urgebat & occasio & necessitas, tum aliàs, tum quando historiarum & controversiarum politicarum Ecclesiasticarumque lectioni lucernam adhibui.

29. Nunc vero excitatus causis iis, quas in præfatione Juris naturæ indicavi, cœpi me huic scriptioni accingere, seposito semper Grotii libro; non fastu quidem meo, nec Grotii contemptu; quippe cujus alia eruditio & cognita mihi & lecta: sed studio experiundi, num ea lumina, quæ à majoribus & à nostris doctoribus hauseram, ad Jus naturæ ac gentium Scribendum, etiam absque ullo Grotio, sufficerent?

30. Quod si mihi cessit non dico feliciter, sed mediocriter saltem; confirmor in sententia mea: Grotium nec primum fuisse: & eodem Grotio mundum carere facile potuisse: & maxime doctores nostros ipsos esse, à quibus ipse etiam Grotius didicerit universa.

31. Sin secus id mihi evenit, promptus sum sapientiorum præceptis obtemperare.

32. Superest, ut nostris etiam forte stomachosis respondeam. Hi mihi dicent: Quid ad monachum Jura Gentium? *TRITHÉMIUS* ille præclarus magister, Ordinem Benedictinum illustrem evasisse agnoscit, non negotiis gentium sed studio *Scripturarum*. At vero *Scripturarum* à me studium insuper habitum nunquam fuit, quantum & vires meæ ferebant, & quæ me circumstabant. In hac quoque de Jure naturæ ac Gentium Scriptione erunt, qui mihi vitio vertent nimium in *Scripturas* studium, quas utique à jure naturæ non eliminandas esse valde pugno. Sive ergo vincor, quod neutiquam existimo, sive vinco, nemo, opinor, jure me dicet negligentem & incuriosum studii *Scripturarum*, neque adeo Ordini meo, inter Christianos locum sane aliquem habenti; neque ipsi Christianæ rei etiam apud infideles & barbaros, nedum apud fideles dedecori me noxæque futurum confido. Quidquid id est, si quis etiam his mihi probabilioribus refragetur, nihil est super, quam ut æquo animo feram singula: quod nisi Numinis beneficio me non posse fateor, semperque fatebor,

33. Cæterum studium illud *Scripturarum*, quo ordini huic tantum splendoris & gratiæ fuisse conciliatum *Trithemius*

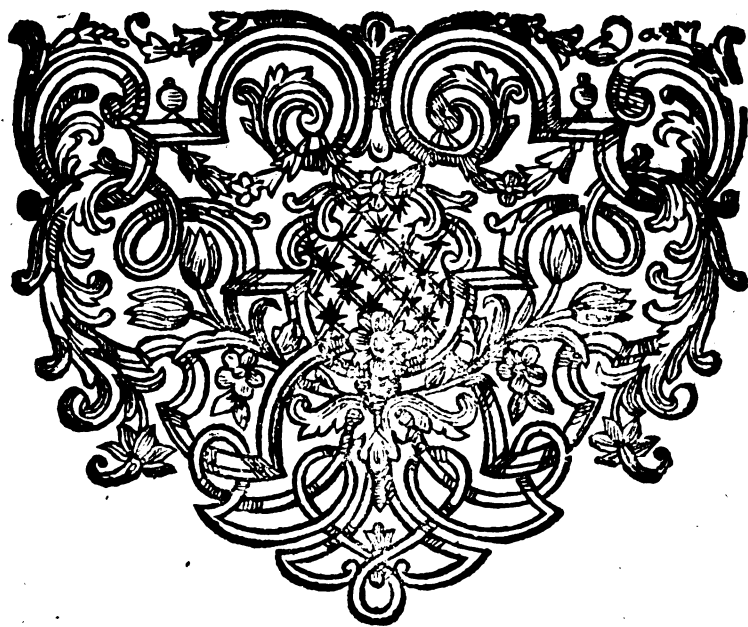
R. P. Desing. Jus Gentium.

b

mius

mius laudat, neutiquam solis divinis perscrutandis constabat. Quin potius nullum fuit scientiarum genus, quod non à nostris plurimum cultum excultumque fuerit. Quod sane necesse erat fieri ab hominibus his, qui summam in orbe terrarum cathedram cæterasque innumeras tanto tempore rēxere prope soli. Qui tot Imperatorum ac regum aulas consiliaque moderati sunt, tot populis jura dixerunt & legibus eos institutisque confirmarunt. Quorum denique absque labore si fuisset, scientiæ & artes quælibet ex magna Europæ parte jam penitus exularent, aut de novo excogitandæ fuissent; quippe per nostros potissimum medio illo ævo conservatæ & in posteritatem, non raro tamen ingratham, transmissæ: ut dicere nobis liceat, alios in labores nostros intrasse; & utinam magis magisque intrare contentur etiam siqui forte nondum intrarunt.

34. Ipse Trithemius litteras profanas non contempsit, sed iis tam arcanis & abditis plenus fuit, ut Principes ab ejus consiliis penderent: vulgus vero rebus majoribus capiendis impar omnino præstigiis transcripsit scientiam eam Trithemii, cujus culmen vulgare oculorum aciem penitus fugiebat. Id quod & Sylvestro nostro II. Pontifici maximo & aliis non unis evenisse didicimus. Manifestum igitur est Trithemium studium Scripturarum commendantem non solas sacras intellexisse; nisi existimes, hominem acutum damnare se ipsum voluisse.

ELEN-

ELENCHUS

CAPUT I.

Quid qualeve sit Jus Gentium.

<i>Thema I.</i>	D efinitio S. Isidori declaratur. pag. 1	X. J. G. actuale triplex: Universale, minus generale, angustum. 4
II.	Jus Gentium supponit divisionem rerum. 1	XI. Quid sit Juris Gentium actualis? est Quæstio <i>Facti</i> . 4
III.	Distinctum est à Jure Naturæ, & superadditum, hypotheticum, derivatum. 2	XII. Facta non possunt demonstrari à priori. 4
IV.	Jus Gentium reducitur ad naturale, non contra. 2	XIII. Igitur Jus gentium demonstratur auctoritate. 4
V.	Non constituitur <i>mero</i> consensu Gentium. 2	XIV. J. G. Universale vix datur. 4
VI.	J. G. Definitur proprie. 3	XV. Doctrina talis Universalis est inutilis. 4
VII.	Differt à Jure civili Universali. 3	XVI. J. G. minus Generale datur; sed in paucis certum, & cur? 5
VIII.	à Jure Publico universali. 3	XVII. Jus Gentium peculiare datur, & est nonnihil certius. 6
IX.	Jus Gentium aliud <i>Possibile</i> aliud <i>Actuale</i> , bene notandum. 3	

CAPUT II.

Via brevissima ad discendum Jus Gentium actuale.

<i>Thema I.</i>	V ia brevissima est recta. pag. 6	VIII. Germanus non discit Jus G. ex historia vetere Romana. 7
II.	Recta est, cujus nullum punctum medium est extra directionem Principii & finis. 6	IX. Sed ex Patria & vicinorum. 7
III.	Principium & finis Juris Gentium quis? 6	X. Extraneæ historiæ juvant aliquid. 8
VI.	Via curva ad Jus Gentium actuale. 7	XI. Non discitur ex libris, qui multû scripti nuper sunt de Jure Gentium. 8
V.	Jus gentium possibile ad quid serviat. 7	XII. Ridiculum est illud in scholis discere eo modo, quo nunc disci solet. 8
VI.	Via recta ad Jus Gentium est Historia vera. 7	XIII. Quid possint prodesse compendia sana? 8
VII.	Ex eadem discitur Juris G. Duratio. 7	XIV. Aliqui libri qui possunt prodesse ad Jus Gentium peculiare. Et qua re præterea opus? 8
	<i>R. P. Desing. Jus Gentium.</i>	b 2 XV.

XV. Experientia juncta studio est bona dux. 9	XXI. Nec Jura Naturæ, Gentium ac publicum distinguit. 12
XVI. Pauci sunt callentes Juris Gen- tium. 9	XXII. De eodem. 12
XVII. Quid ergo profint scholæ? 9	XXIII. De Jure & Facto imperite lo- quitur. 13
XVIII. Jus Publicum speciale facilius discitur. 10	XXIV. Et male ratiocinatur. 14
XIX. Historiæ abusus in Jure Gentium vituperabilis est. 10	XXV. An facta antiqua prævaleant no- vis? male discurrendo semet con- ficit. 14
XX. Kippingius tamen hic fallitur. 11	XXVI. Imperitia ejus de Historia in Jus recepta. 15

CAPUT III.

De Prolegomenis aliis, deque Foro Juris Gentium.

Thema I. Q uid? quotuplex Jus Gentium jam actum. <i>pag.</i> 16	XIII. Potest, sed debet id etiam aliis permittere. 17
II. Causa ejus efficiens. 16	XIV. Forma judicii Juris Gentium va- ria. 18
III. Materia, & Formalis ratio. 16	XV. Momenta decidendi in Foro Ju- ris Gentium. 18
IV. Finis. 16	XVI. Majora suffragia locum non ha- bent; 18
V. Jus Gentium est mutabile. 16	XVII. Nisi aliquo modo. 18
VI. Omne Jus Controversum indiget Judice & foro. 16	XVIII. Exceptio de vi ac metu an pos- sit hic opponi? 19
VII. Judicium est pehes auctores juris & eorum locum tuentes. 16	XIX. Ad impediendam præscriptionem potest opponi. 19
VIII. Juris Gentium Judices sunt ipsæ gentes. 17	XX. Post reliquas hujus judicii formas potest adhiberi bellum ex <i>necessi- tate sola.</i> 20
IX. Non autem una sola vel duæ. 17	XXI. Forum Juris Gentium habet præ- nas & coërcitiones. 20
X. Nisi reliquæ irrationabiliter dissen- tiant. 17	XXII. Personæ hujus fori. 20
XI. Gentes sunt veri judices, circa quæ? 17	
XII. An consensus gentium possit ve- stiri exceptione? 17	

CAPUT IV.

De Jure Gentium certo, ac primo de Com- mercio.

Thema I. J uris gentium actualis cer- ti sunt valde pauca. <i>pag.</i> 20	ciis sunt Juris Gentium, non in specie. 21
II. Commercio quid sit? 20	VI. Quæ libertates usitatae? 21
III. Fundatur in Jure naturæ, non ta- men est absoluti Juris naturæ, nisi in casu. 20	VII. Onera pro libertatibus ferenda sunt Juris Gentium. 21
IV. Modus commercii pendet ab eo qui acceditur. 21	VIII. Aversio periculi &c. est Juris Na- turæ. 21
V. Libertates in genere pro commer- cio sunt Juris Gentium, non in specie. 21	IX. In bello possunt Jure Gentium rumpi commercia. 21
	X. Reliqua de Commerciis sunt Juris Gentium incerti. 21

CAPUT V.

De Legatis.

- Thema I.* **L**egati negotiosi sunt Juris Gentium certi pag. 22
- II.* Legationis Jus possunt acquirere etiam non liberi. 22
- III.* Majestatica legatio mittitur à solis liberis; Non tamen omnibus. 22
- * Imperium Germanicum non est Status Irregularis sed artificiosissimus. 22
- IV.* Ordines varii legatorum sunt arbitrii. 23
- V.* Legatos admitti Juris Europæi certi est. Sunt tamen causæ eos repudiandi. 23
- VI.* Immunitas legatorum est Juris Gentium certi. 23
- VII.* Quanta sit ea immunitas? est Juris incerti. 24
- VIII.* Legatus delinquens privatim subiacet Leganti. 24
- IX.* Delinquens in rempublicam potest coerceri; sed moderate; quia hic multa incerta. 24

CAPUT VI.

De Fœderibus.

- Thema I.* **F**œdera sanciri non est Jus naturæ, nisi supposita necessitate. pag. 24
- II.* Nec Juris Gentium, sed meræ facultatis: nisi in hypothesi. 24
- III.* Nec etiam bellum finiendum est speciali pacis fœdere Jure G. 25
- IV.* Pacta servari non est J. G. sed Naturæ. 25
- V.* Pacti natura est mutuus Consensus. 25
- VI.* Consensus metu extortus non obligat Jure Naturæ: sed interdum Jure Gentium. 25
- VII.* In pacto utrinque transfertur aliud Jus. 25
- VIII.* Pactum non est de re tertii Jure naturæ. 25
- IX.* Nec est necesse inseri clausulam: salvo Jure tertii. 25
- X.* An necessitas tribuat jus paciscendi de Jure tertii? videtur ad Jus Gentium pertinere. Exempla. 25
- XI.* Fraus in pactis est contra Jus Naturæ. 26
- XII.* Solertia concessa est ex causis aliis. 26
- XIII.* Paciscens non obligatur corrigere negligentiam compaciscentis. 26
- XIV.* Interpretatio pactorum pertinet ad paciscentes: 26
- In qua tamen multa incerti Juris. Ideo in pactis opus est Grammatico, Logico, Juris consulto qui simul historicus sit, & Theologus. 26
- XV.* Pacta infidelibus servari est J. Naturæ. 26
- XVI.* Pacta cum Tyranno certo sunt incerti juris. 27
- XVII.* Pacta cum Captivo sunt Juris Gentium incerti. 27
- XVIII.* An infantia &c. excuset à præstatione Pactorum, est Juris Gentium incerti. 27
- XIX.* Enormis læsio pacta Jure naturæ irritat, jure Gentium dat restitutionem in integrum. 28
- XX.* Fœdera inæqualia sine enormi læsione J. N. & Juris Gentium jussa. 28
- XXI.* Pignora, obsides sunt Juris Gentium certi. Mensura horum incerta. 28
- XXII.* Pacta Jure Jurando firmare minus jam usitatum; quia nec addunt valorem pacto. Notatur sententia de absolutione Pontificis à juramento, D.B. ab Ikstätt. 28
- XXIII.* Num una parte rupta totum fœdus rumpatur, est Juris incerti. 29
- XXIV.* Pactum de non paciscendo seorsim, non semper obligat. 30

CAPUT VII.

De Repressaliis, Retorsione Juris iniqui.

- Thema I.** **Q**uid Repressaliæ? pag. 30
- II.** Sunt Juris Naturæ. 30
- III.** Post media tamen alia adhibita; si possunt. 30
- IV.** Repressaliæ exercentur juste in privatos etiã privatim innocentes. 30
- V.** Innocentes tamen privati possunt se defendere: cum cautela. 31
- VI.** Retorsio Juris iniqui est Juris naturæ. Ejus modus Juris gentium. 31
- VII.** Retorsio in posteros innocentes an sit justa? 31

CAPUT VIII.

De Bello.

- Thema I.** **B**ellum à liberis geritur. pag. 32
- II.** Non est meræ facultatis. 32
- III.** Omnis actio moralis fit bona per finem &c. 32
- IV.** Bellum ergo tanquam actio humana iisdem conditionibus est bonum aut malum. 32
- V.** Objectum belli de se est indifferens. 32
- VI.** Bellum non est ipse finis. 32
- VII.** Belli finis malus is, qui à fine juris naturæ abludit, ut ambitio, invidia &c. 33
- VIII.** Duo tantum fines boni possibiles: Honor DEI, & conservatio hominis ab injuria. 33
- IX.** Ad belli jura supponitur divisio rerum. 33
- X.** Non tamen sufficit bonus finis, sed debet adesse *NECESSITAS*. 34
- XI.** Quæ æstimatur ex variis concurrentibus. 34
- XII.** Excusat ignorantia. Consilia requirenda. 34
- XIII.** Bellum est negotium Theologicum, tam apud barbaros quam Christianos. 34
- XIV.** Bellum offensivum injustum. 35
- XV.** Bellum ad antevertendam injuriam est defensivum. 35
- XVI.** Increscens vicini potentia ut possit esse causa justa belli; 35
- XVII.** Modus in bello tenendus. 36
- XVIII.** Non est Juris Gentium bello *in infinitum* nocere, contra effatum multorum protestantium. 36
- XIX.** Nisi necessitas imperet. 36
- XX.** Quædam licita Jure naturæ sunt illicita Jure Gentium. 36
- XXI.** Christiani magis obligantur ad modum tenendum. Et falso contra prætextitur *Jus natura larvatum*. 36
- XXII.** Stratagemata sunt Juris Gentium. 37
- XXIII.** Licitum est sollicitare promissis ad deditionem. 37
- XXIV.** Mendacia serere illicitum: non autem passive se habere &c. 37
- XXV.** Belli indictio fuit Juris Gentium, nunc incertum. 37
- XXVI.** Pro altero bellum gerere quando est Juris naturæ? 37
- XXVII.** Dubium est, si pacta de non juvando præcessere. 38
- XXVIII.** Fœdera nova ut non præjudicent antiquis? 38
- XXIX.** Auxilia mitti sine participio belli est Juris Gentium. 38
- XXX.** Barbarorum auxiliis uti num fas? 38
- XXXI.** Neutrarum partium Jus plerumque incertum. 38

CAPUT IX.

De Jure Gentium incerto, Primum de Renuntiationibus.

<i>Thema I.</i>	J ura naturæ certa non sunt incerti Juris Gentium. <i>pag.</i> 39	<i>Etorum Gundlingii jactantia retusa.</i> 39
<i>II.</i>	Jure naturæ indefinita possunt fieri Juris Gentium certi. 39	<i>V.</i> Incertæ apud Europæos, 41
<i>III.</i>	Si Consensus gentium certus est. <i>TRIA FUNDAMENTA</i> in Quæstionibus gentium. 39	<i>VI.</i> Et horum doctores celebres. 41
<i>IV.</i>	Renuntiationes filiarum sunt juris Gentium incerti ex <i>sententia Do-</i>	<i>VII.</i> Incertæ sunt ex <i>Rationibus</i> 41
		<i>VIII.</i> Incertæ ex sensu populorum. 41
		<i>IX.</i> Objicitur. Sic omnes tractatus corruent: est sophisma Gundlingii. 41

CAPUT X.

De Præscriptione inter Gentes.

<i>Thema I.</i>	Q uid Præscriptio explicatur late. Invitantur Naturalistæ, ut hæc componant ex <i>IPSA RATIONE?</i> <i>pag.</i> 42	<i>IX.</i> Variæ <i>rationes</i> cur præscriptio non sit Juris. 47
<i>II.</i>	Præscriptio activa contra alterum non est præcepta Jure Naturæ. 44	<i>X.</i> Præscribi non posse Imperium summum sentiunt <i>Doctores</i> Germani, Itali, Hispani. late. 48
<i>III.</i>	Non est contraria Juri naturæ hypothetico. Est adeo <i>Juris Gentium possibilis.</i> 45	<i>XI.</i> Kippingius novus propugnator Præscriptionis. Contra seipsam pugnat. De antiquo & novo tempore hic attendendo, 52
<i>IV.</i>	Necessitas non facit præscriptionem certi Juris Gentium. 45	<i>XII.</i> Regula Kippingii de Tempore intermedio ipsumet vulnerat. Infelicitas Kippingii in Jure Publico Germaniæ. Præ talibus non spernendi Publicistæ Catholici. 53
<i>V.</i>	Medium restitutionis non est ridiculum contra monachomastiges. 45	<i>XIII.</i> Non potest determinari tempus ad præscriptionem inter gentes requisitum. 54
<i>VI.</i>	Præscriptio quomodo Juris Gentium dicatur in Corpore Juris. 46	<i>XIV.</i> Kippingius imperite exigit signa conservati Juris antiqui. 54
<i>VII.</i>	Præscriptio est Juris Civilis, habens aliquid iniqui. 46	
<i>VIII.</i>	Præscriptio non fit juris certi, quod multæ gentes eam allegarent. 46	

CAPUT XI.

De Jure Decori, Convenientiæ.

<i>Thema I.</i>	D ecorum non est simplex utilitas. <i>pag.</i> 56	<i>II.</i> Sed cum detrimento alterius. <i>pag.</i> 56
		<i>III.</i> Quando juste eo utantur? 57
		<i>IV.</i>

<i>IV.</i> Sufficit <i>forte</i> Necessitas nonextrema. Jure naturæ.	57	<i>VI.</i> Detrimentum patiens quid debeat observare.	57
<i>V.</i> Jus Conventiæ incertum est Jure Gentium.	57	<i>VII.</i> Conventiâ utens debet compensare.	57

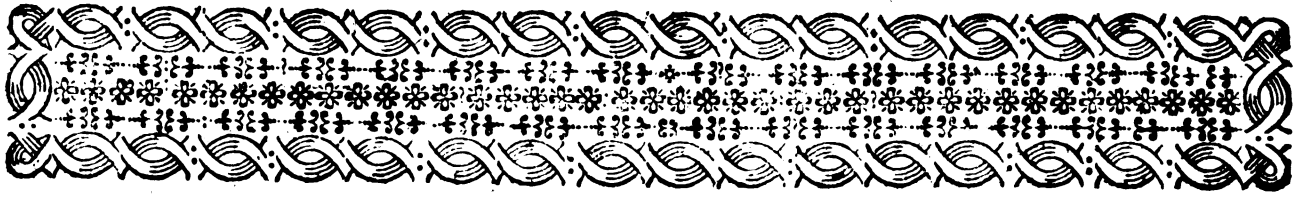
C A P U T XII.

De Jure Æquilibrii.

<i>Thema I.</i> Q uid sit?	<i>pag.</i> 58	<i>III.</i> Videtur Juri naturæ conforme.	58
<i>II.</i> Est vetustissimum studium gentium.	58	<i>IV.</i> Est Juris Gentium incerti quoad pleraque.	59
		<i>Conclusio.</i>	60

CAPUT I.

CAPUT I. QUID QUALEVE SIT JUS GENTIUM.

Definitio S. Thoma I.
Isidori dicitur, cum explicatione.

Dictum S. Isidori vulgo receptum, bonum est, sed cum explicatione: nempe illud: *Jus*

Gentium est, quo omnes, aut fere omnes Gentes utuntur.

Differt à Jure Naturæ.

Nam I. Posset hoc ipsum trahi ad jus naturæ, quia etiam hoc jure omnes gentes utuntur. Unde quidam turbati noluerunt Jus gentium a jure naturæ distinguere: ex quo sequebatur, omnem transgressionem juris naturæ esse contra jus gentium. Itaque fur domesticus, homo temulentus, occulte invidens vicini capellæ &c. Gentium jura turbarent, sicut turbant legatorum interceptores, aut fraudatores mercatum publicorum. Id quod neminem facile daturum puto.

Usus Juris singularis.

2. *Usus juris* apud gentes potest varie spectari. Nempe primo prout hic usus in ipsa qualibet *singula* gente clauditur ac circumscribitur. Sic v. g. in Germania utimur jure pactorum, & contractuum, emptio, locationum, pœnis quoque variis. Sed, & Galli & Hispani & Itali, & Indi & Afri utuntur jure pactorum, pœnis &c. Igitur dici posset, pacta, emptiones, pœnas & similia esse *Juris Gentium*; quia nempe hoc jure gentes omnes aut fere omnes uti noscuntur. Et revera tali modo ac intellectu plerumque sumitur *Jus Gentium* apud Corpus *Juris Justinianæi*. Verum de hoc nobis non est jam sermo, sed de tali *Jure Gentium*, cui subnectæ sunt gentes plures etiam ut totæ & integræ: nam hæc leges contractuum aut pœnarum, quæ apud gentes valent, non sunt tales, quibus integra gens pareat, sed tantum *singula* ejus membra; cum tota gens possit tales leges mutare, sicut eas potuit constituere. Verbo sunt *Jus civile*.

R. P. Defing. Jus Gentium.

3. Deinde usus *Juris* apud gentes potest spectari tanquam *communis*, & inducens communionem inter gentes. Per supra dicta autem gentes non constituuntur in aliqua *communione*. Quamquam enim venditionibus utantur Indi sicut nos Germani, nobis tamen nihil per hoc *communione* cum illis est: & hæc leges *similes* sunt potius apud utrosque, quam utrisque *communes*.

Usus juris communis.

4. *Jus* ergo *Gentium* tale nos intelligimus, quo gens altera cum altera certis regulis & obligationibus *contractitur* & in *communione* venit. Sive quo utuntur gentes *inter sese*. Hinc potest dari *unum* *Jus gentium* secundum hunc posteriorem sensum etiam ibi, ubi jura *gentium* secundum prius explicatum sensum sunt diversa & discrepantia. Exemplo sint incolæ insulæ Thules vel Atlantidis, & Carthaginenses. Apud Carthaginenses valebat emptio & res pecuniaria: apud illos populos non valebat, sed sola vigeat permutatio mercium: & tamen inter utrosque hos vigeat aliquod *unum* *Jus gentium* ipsis commune. Quod illud? hoc: Carthaginenses si vellent cum Thulensibus illis communicare, tenebantur sine pecunia mercari: & Thulenses, si voluissent Carthaginensium mercandi causa navigare, tenebantur pecuniam, non meras merces accipere, alias ad mercatum non admittendi.

In quo consistit Jus Gentium.

Thema II. *Jus Gentium* supponit, *Jus Gentium* genus humanum divisum esse in plures *communitates*, quæ aliqua jura à ceteris *communitatibus separata* habeant, in aliis autem *juribus* cum illis *communificat*. Supponitque adeo *divisionem* bonorum.

Jus Gentium supponit divisionem bonorum.

1. Nam si non esset divisio *gentium* non posset dici *Jus Gentium*, sed *Jus Generis humani*.

Probatur.

A

2. Item

Item si omnis terra omnibus gentibus etiam divisis esset communis, ita ut quilibet tantundem juris haberet in quamlibet terræ partem; hoc casu esset *perfectissimum* Jus Gentium, quia perfectissima communicatio. Sed non esset Jus Gentium *modernum*. Imo est imaginarium tantum & Utopicum.

J. Gentium est superadditum Juri Naturæ. *Thema III.* Jus Gentium non est *nudum* Jus naturæ, sed distinctum, superadditum & hypotheticum: derivatum tamen ab illo.

1. Id partim *Them. I.* num. 1. jam indicavimus.

Quomodo differat à J. Naturæ. 2. Jus Gentium, teste experientia, est mutabile, & pendens à libero hominum consensu. Contrà jus naturæ immutabile. Vid. *Jus natura* Cap. VII. *Them. VIII.*

Jus gentium potest cessare. 3. Jus naturæ convenit omni statui hominis, & quamdiu humana natura durat. Jus Gentium cessante divisione gentium cessat, licet subsistente adhuc natura.

Est tantum hypotheticum, voluntarium. 4. *Hypotheticum* autem est jus Gentium, quia convenit statui *tantum* hypothetico, seu tali, qui accedente hominum facto est institutus. Vid. *Larva detracta* Cap. I. *Them. IV. XIII.* & Cap. II. *Them. XXIX.* &c.

Non enim cum natura ipsa humana instituta est gentium divisio & communicatio; sed homines variis causis existentibus sese disjunxerunt, & iterum conjunxerunt. Idque etiamnum hodie fit. Ita non naturâ Germani, non natura Persæ, non natura Hispani fiunt: sed natura homines facit, voluntas & institutum Hispanos facit, aut Germanos: aliâs omnes Galli, omnes Hispani Germanique essent, quod omnes habeant naturam humanam.

Est derivatum à J. N. æterno. 5. Jus Gentium est à Jure naturæ derivatum: & quidem à jure naturæ *æterno* ac divino ideo, quia impossibile est dari jus participatum, creatum, quod non proficiatur à jure primo, increato. A jure etiam naturæ *participato*, sive à dictamine rectæ rationis derivatur Jus gentium ideo, quia quod est stolidum non potest esse regula hominum aut gentium tanquam creaturarum rationalium. Quod autem à recta ratione, seu jure naturali *participato*, non derivatur, illud stolidum est. Igitur stolidum esset Jus Gentium nisi à Jure naturæ quomodocunque vere sumpto derivaretur. De Jure naturæ *imparticipato* ac *participato* Vid. *Larva detracta* Cap. II. *Them. XII. XVI.* & *Jus natura* Cap. VII. *Them. VIII.* & IX. Dederivatione jurium ac legum

Atque à J. N. participato. humanarum ex Jure naturæ Vid. S. *Thomas I. II. Qu. CXCIV. art. II. & IV.*

Thema IV. Omnia quæ sunt Juris Gentium tam actualis quam possibilis, reducitur ad Jus naturæ tanquam causam & principium primum seu remotum. Sed non vicissim omnia, quæ juris naturæ sunt, sunt etiam Juris gentium actualis.

1. Prima pars sequitur ex *thematibus* precedente num. 4. A quo enim aliquid derivatur, ut Jus Gentium à jure naturæ, ad illud etiam reducitur.

2. Pars altera ex ipsa objecti natura sequitur. Nam *officia Juris naturæ* v. g. *erga seipsum* directe non sunt juris gentium, quia non spectant communicationem & societatem gentium inter se.

3. Neque dicas: ad Jus gentium pertinet, ne altera gens alteram impediat in officiis his *erga sese & DEUM*: ergo omnia Juris naturæ officia pertinent ad Jus gentium.

4. *Respon.* Consecutionem esse falsam. Imo potius est *Juris naturæ* non juris gentium, ne alter alterum in jure naturæ impediat. Et si gentes inter se consentiunt de non impediendo talia, jus & obligatio talis vim non sortitur ex consensu gentium, sed immediate ex jure naturæ. Quia tamen non consentirent, nihilominus obligarentur.

5. *Thematis* hujus pars secunda etiam alio argumento clara est. Eodem enim modo res habet in jure civili. Omnia, quæ sunt juris civilis, debent esse juri naturæ obnoxia & ad illud contendere: at non vicissim omnia quæ sunt Juris naturæ, statim sunt jure civili præcepta aut præcipienda: quia ad præceptum civile constituendum ultra Jus naturæ debet accedere jussus civitatis aut superioris, tanquam causa proxima. Sic etiam ut Jus gentium fiat, causa proxima est Consensus gentium.

Thema V. Jus Gentium non constituitur *mero* consensu & arbitrio gentium.

1. Aliâs ubicunque adesset consensus & tale arbitrium, ibi esset Jus gentium. Ut si gentes consentiunt, ne se mutuo impediunt ab exercenda idololatria, veneficiis, anthropophagia, aliisque criminibus.

2. Itaque ut consensus gentium fundet Jus gentium debet esse in tali materia, quæ substat arbitrio gentium, quæque non sit aliter regulata per Jura altiora, hoc est per Jus naturæ ac divinum positivum.

Them.

QUID QUALEVE SIT JUS GENTIUM.

Definitio Juris Gentium.

Thema VI. Jus Gentium est REGULA SOCIETATIS PUBLICÆ GENTIUM, consensu gentium accepta, conformiter altiori juri.

Regula societatis publicæ Gentium.

1. Sequitur ex omnibus hætenus dictis. Est enim Jus gentium *regula societatis* non in una gente clauſæ, sed inter plures gentes constituendæ aut tuendæ. Them. I. num. 2. seq

Consensu gentium accepta.

2. Est *consensu gentium accepta*. Jus enim Gentium non est ipsum jus naturæ, atque adeo non necessario ligat gentes, sed ex supposito, quod societatem specialem inter se exercere velint. Them. III. Igitur liberum est gentibus societati præscribere tales regulas vel tales; atque adeo hæ dependent à consensu gentium, eoque non existente non existunt actu hæ regulæ. Sicut Jura Civilia constituuntur consensu civitatis. Nam in Jure gentium Legislator unus vix aut plane non invenitur, sicut invenitur in civilibus.

Conformiter altiori Juri.

3. Conformari autem debent hæ regulæ Juri altiori, nempe Divino naturali, & divino positivo. Quia alias non essent proprie justæ; cum nullum sit justum secundum, quod non oriatur ex primo.

J. G. differt à Jure Civili universali.

Thema VII. Jus Gentium distinguitur à Jure civili etiam universali seu abstracto,

Quid Jus Civile speciale?

1. Jus civile speciale est, quod una aliqua civitas instituit ad dirigenda sua membra. Ut Jus Romanum, Jus Bavaricum, Saxonicum.

Quid Universale?

2. Jus civile *Universale* est modulus aliquis, secundum quem omnes civitates utiliter constitui possent, si vellet; qui tamen modulus fortasse in nulla civitate actu receptus de integro est. Tale jus Civile universale est respectu publica Platonis, Politica Aristotelis, Utopia Mori, Leges Ciceronis.

Jus Gentium differt à J. Publ. Universali.

3. Ab hoc distinguitur Jus Gentium; quia tale jus civile per se tantum spectat negotia civium inter sese, non negotia gentium inter ipsas.

Quid Jus Publicum speciale?

Thema VIII. Jus gentium distinguitur à Jure publico etiam universali.

Quid Jus Publ. Universale?

1. *Jus Publicum speciale* est illa regula, secundum quam ordinantur membra civitatis unius ad statum publicum totius civitatis, ut munera publica imperantium & parentium in eadem civitate. e. g. in Imperio Germanico munera Imperatoris, Vicariorum Electorum, Comitiorum &c.

2. *Jus Publicum Universale* & abstractum est formula aliqua excogitata, secundum quam quælibet civitas posset
R.P. Desing Jus Gentium Pars III.

suum statum publicum ordinare, si vellet. Talis formula partim occurrit in Platone, Aristotele, Cicerone, & in multis novis auctoribus, cum primis elegans in Francisci SCHMIER Universitatis Salisburgensis Rectoris Jurisprudencia Publica Universali. Quamquam forte nulla ab gente talis formula ex toto sit recepta.

3. Equidem in Jure Publico etiam speciali multa occurrunt, quæ de se sint materia juris Gentium; quæ tamen non per hoc statim fiunt juris Gentium, quod in tali jure publico ponatur: sed tum demum fiunt juris gentium, si consensu aliarum gentium acquirant formam ac vim regulæ inter plures gentes communis.

4. Exemplum. Si Japonenses statuant, nullum exterum etiam legatum esse in ipsorum ditionem admittendum: Hoc statutum est Juris ipsorum publici. At Juris gentium non est nisi gentes aliæ acquiescant, ac tacite sese ad idem obligent.

Exemplum
Referentiæ
J. Pub.

5. Inquires: Ergo ceteræ gentes possunt Japoniam cogere, ut legatos admittant? R. Hoc non sequi: sed hoc tantum sequitur, ceteras gentes non teneri hoc statuto Japonensium. Sicut in adagio eruditorum dicitur, statuta Sorbonæ ultra Sequanam non extendi. Ex quo non sequitur, Sorbonam à cis-Sequanensibus cogi posse ad decreta sua mutanda: sed tantum sequitur, decreta Sorbonica non esse universalia, nec aliis gentibus doctis de se communia.

Objectio.
Est extrarem.

6. De hoc autem, an una gens ab aliis cogi possit ad quædam officia societatis admittenda vel etiam præstanda, alibi redibit quæstio; neque ea est hujus loci.

Thema IX. Jus Gentium potest considerari aut ut *Possibile*, aut ut *Actuale* & de facto existens. Eamque distinctionem ad vitandas multas confusiones, & ad utilitatem hujus studii accurate notandam existimamus.

Jus Gentium
diversimode.

1. **JUS GENTIUM POSSIBILE** vel *abstractum* dico illas omnes regulas, quæ possunt, accedente Gentium consensu, accipi pro realibus regulis societatum gentilium; abstrahendo ab hoc, an sint actu receptæ ab pluribus vel omnibus gentibus. Et hoc modo omnia socialia quæ Juri divino naturali ac positivo conformia sunt, possunt fieri regula Societatis, sive sunt Juris Gentium *possibilis* & abstracti. Ex gr. ut foedera solo scripto, aut sola voce sanciantur: ut legati exteri non sed tantum literæ admittantur: ut mercatus
A 2 sola

Aliud Possibile.

CAPUT I.

folâ pecuniâ, aut folis permutationibus exerceantur : ut bellum diu ante indicatur, vel ut sero tantum, aut plane non. Contra Juris gentium possibilis non est ut injuste læso non satis fiat ; ut religio falsâ inducatur. Quod enim est contra Jus primum & originarium, in jure derivato est moraliter impossibile. Sicut in rerum natura quod esset contra causam primam, esset physice impossibile.

Jus Gentium Actuale.

2. **JUS GENTIUM ACTUALE** sunt illæ regulæ sociales, quæ Gentium consensu *re ipsa* constitutæ sunt.

3. Exempla talis Juris actualis afferre non admodum facile est, quod ex sequentibus apparebit.

Jus Gentium Equale Triplex est.

Thema X. Jus Gentium actuale potest esse triplex extensionis. Nempe vel *Universale* seu commune omnium gentium : vel *Generale* seu commune multarum gentium : vel *Circumscriptum*, angustum aut peculiare aliquot tantum gentium. Quod iterum ad errores vitandos probe est notandum.

Universale.

1. *Universale* & amplissimum jus Gentium esset regula societatis, omnium gentium arbitrio & consensu constituta.

Minus universale.

2. *Minus generale* esset regula socialis, in quam permultæ gentes conspirarunt.

Angustius.

3. *Angustius* Jus Gentium est regula, in quam actu paucæ aliquot gentes conspirarunt.

Quid sit Juris Gentium actualis, est Questio facti.

Thema XI. An hoc vel illud sit Juris gentium actualis, sive an sit actu regula, plurium vel omnium gentium consensu posita, est **QUÆSTIO FACTI.**

Sicut, an servitus stillicidii, tigni &c. sit Juris Romani aut Bavarici aut Saxonici, est quæstio facti. Quæritur enim, an legislatores Romani, Boji, Saxones de facto posuerint talem legem vel regulam ? Et hoc facto nullibi ostenso, non potest affirmari, stillicidium esse Juris Romani, Boici &c. multo minus omnium gentium, aut multarum.

Facta non possunt Ratione intrinseca demonstrari à priori.

Thema XII. Facta non possunt ratione demonstrari à priori : sed à posteriori, id est per effectus : item per probationes extrinsecas, testes, tabulas &c.

Quid demonstratio à Priori ?

1. A priori demonstratur aliquid per ostensionem causæ antecedentis, & per ostensionem, quod hæc causâ sit causâ hujus effectus. Et tales demonstrationes in tota rerum natura forte paucissimæ sunt, ut formidem afferre exempla. Jam causam, cur gentes in hanc illamve regulam consenserint,

afferre difficillimum est ; aut etiam impossibile est ostendere, hac maxime causa motum fuisse consensum populorum. Potius omnia talia præsumptionibus, suspicionibus, opinionibus plena sunt. Igitur moraliter impossibile duco, Jus Gentium actuale demonstrare per rationem à priori. Et illi qui tales demonstrationes promittunt (ut quidam præfidentes) aut tradunt Jus gentium tantum *possibile* ; aut illud pro actuali vendentes decipiuntur ac decipiunt.

2. A posteriori demonstratur aliquid, quando effectus sunt certi, & præterea certum est, illos effectus non potuisse nisi à tali vel tali causâ proficisci. Hæc ratio an demonstrabile sit Jus Gentium ; non ausim decernere. Neque videtur utile fore si his inquisitionibus immoretur sive juvenus in scholis, sive senatus in curiis. Et tota hæc demonstratio in his moralibus nihilominus ad probationes extrinsecas devolveretur. Nimirum, quod gentes in legatorum v. g. immunitatem tanquam regulam obligatoriam consenserint, idque in effectu observetur, unde mihi constabit, nisi ex testimonio tabularum conscriptarum ? ex ore eorum, qui interfuerunt ? aut ex relationibus fide dignorum historicorum ? denique *ex auctoritate*, non ex ratione intrinseca ?

Demonstratio à posteriori.

An conveniat Juri Gentium actuali ?

Questio est inutilis.

Reducenda ad auctoritatem.

Them. XIII. Igitur Jus gentium actuale non demonstratur ratione : sed moraliter probatione per auctoritatem asseritur. Sequitur ex antecedentibus.

Jus gentium demonstratur moraliter, auctoritate.

Them. XIV. Jus Gentium actuale *Universale* omnium gentium non videtur existere.

Jus Gentium actuale Universale non existit. Prob.

1. Quia nec omnes gentes notæ sunt nobis. Nec cum omnibus omnes communicant. Nec adeo constat de omnium consensu in aliquas regulas sociales, qui consensus est ipsa forma juris gentium. Forma autem non existente non existit res.

Ejus existentia nequit probari.

2. Et si forte datur tale jus universale, non tamen potest probari ejus existentia. Quod donec fiat, gratis asseritur. Ubi enim est ille, qui omnium gentium usus, eorumque consensum intelligit ?

Them. XV. Doctrina Juris Gentium universalis tam actualis, quam possibilis inutilis est & scholis & auri ; imo noxia esse potest.

Doctrina Juris Gentium universalis est inutilis & potest esse noxia.

1. Si docetur Jus possibile, sive congruentiæ aliquæ, cur hoc aut illud possit à gentibus pro regula accipi, per hoc non discitur in schola id quod quæritur in ea. In schola enim morali quærimus de omni jure instrui practice, & sic, ut illud viget & est exercendum.

per

QUID QUALEVE SIT JUS GENTIUM.

per tales autem speculativas congruentias in Thesi generali expositas, non discio jus practice vigens, igitur per tales non discio id quod quæro. Quamobrem talis doctrina scholis est inutilis.

Et Aulis.

2. Eadem ratione talis doctrina est inutilis aulis: Aulæ enim & gentium curiæ cum de jure gentium quæstiones incidunt, non id jam quærunt, quæ nam regulæ sint possibiles, sed quæ extert & huc quadrent?

Noxia potest esse Scholis.

3. In scholis semper *noxium* est multum tractare ea, quæ vitæ *inutilia* sunt. quocirca, cum Jus gentium, quale dictum est, sit vitæ inutile, erit scholis noxium, & tempus utilioribus dandum sine fructu decoquet.

Et aulis

4. Aulis potest esse *noxium*; quia potest fieri, ut Principes aut consiliarii Thesibus generalibus multum imbuti ac præoccupati hypotheses negligant, & inclinentur ad sententiam de jure gentium dicendam ex thesi, cum deberent eam repetere ex hypothesi. Sive pro eo, quod deberent adserere hoc *posse esse* juris gentium, fieri potest, ut asserant, hoc *reipsa esse* juris gentium & obligatorium. Qui non levis in jure dicundo error est. Ut si quis prætor ex congruentia legum Ciceronis judicet hoc vel illud esse Juris Romani, quod tamen à Romanis decretum minime fuit.

Experientia. Hoc studium plus nocuit publico.

5. Profecto si quis scripta politica, quæ inter gentes Europæ circa Jus Gentium à centum fere annis disseminata sunt, attentius relegat, inveniet istud peccatum nimis quam frequenter peccari. Sæpe numero allata aliqua ex jure naturæ, aut ex rationis congruentia *Thesi*, concluditur magnis clamoribus, violatum esse in *hypothesi* Jus gentium. Quibus vocibus, æqui justique speciem oblinentibus, populi ad internecina odia incenduntur, facilius intermoritura, si mundus sufflonibus istis careret. Sufflones autem non aliunde magis nascuntur, quam ex hoc Juris naturæ ac Gentium, quem diximus, abusu: cum homines generalibus abstractisque ideis turgentibus; realium inanes proclives sunt ad ferendam de populorum juribus sententiam. Equidem nunquam defuerunt hujus etiam rei exempla; sed nunquam tot ac tanta, quot quantaque ex eo tempore quo Juris hujus speculativi Cacoëthes invasit multas Germaniæ scholas. Unde etiam videmus in iis provinciis ac regionibus minus talium judiciorum procudi, in quibus scholæ ab hac speculativa Juris Gentium scientia feriantur.

Hoc studio lites publicæ non minuuntur sed augentur.

6. Aulis populisque hæc res etiam hinc nocet, quod litigiorum seges per ea non minuitur sed immensum augetur. Gen-

tium enim jura formantur à tot hominibus ex suo cujusque capite, ingenio, ac prætenfa ratione. Ex quo acuitur studium Inveniendi novas rationes, quibus elidantur veteres ac receptæ: crescit ardor vincendi rationibus, quod auctoritate vinci non potest. Nam *Qui velit ingenio cedere nullus erit.* Itaque fit, ut quæ auctoritate & consensu gentium dudum habebantur certa ac definita, exsculptis de novo ratiunculis primum revocentur in dubium à paucis: hi pauci doctores se statuunt plurimum: discipuli admoventur aut iterum ad docendum, aut ad exercendum jura gentium? Et cum in scholis didicerint vetera impugnare etiam gentium placita, facile ipsi delabuntur ad rejicienda etiam magistrorum suorum dogmata & alia rursus nova seu excogitanda seu amplectenda. Quæ res mundum publicum adeo sui dissimilem facit, ut si vel avi nostri è tumulis resurgerent, velut in alterum quendam terrarum orbem delati sibi viderentur.

Them. XVI. Jus gentium secundi generis sive *generale* saltem multarum gentium datur. Sed paucis certis conclusionibus constans, plerisque controversis.

Jus Gentium minus Generale datur: sed pauca in eo certa.

1. Dari tale jus docet experientia, multæ enim gentes illud allegant, & profitentur se secundum illud communicare cum aliis velle. Ad illud provocant in contractibus suis, in litigiis publicis, & secundum illud foedera sua faciunt ac interpretantur.

Datur tale jus.

2. Pauca vero sunt certæ ac firmæ hujus Juris regulæ: id quod hoc ipso opere latius apparebit. Plurimas esse etiamnum ac olim controversas, apparet ex concatenatis bellis populorum ob contrariam sententiam susceptis, ubi quisque populus dicit Jus gentium militare pro se. Tum etiam ex libris & sehedis innumeris hæc super re scriptis, quæ in paucis ita concordant, ut nullus certamini locus relinquatur.

Pauca in eo certa esse, probatur.

3. Ejus rei plures sunt causæ: quarum facile prima hæc est, quod Jus gentium non sit plerumque Jus scriptum, imò quia est sed consuetudinarium. Consuetudo introducit per facta hominum *similia* & utrinque *voluntaria*. Jam in multis etiam hominum factis multa esse solet dissimilitudo, juxta proverbium: *Duo cum faciunt idem, non est idem.* Ubique ergo dissimilitudinem aliquis reperit, credit sibi adesse legitimam exceptionem contra consuetudinem etiam alias receptam. Unde patet, id ipsum, quod in jure civili aliquo modo prodest ad minuendas lites, in jure gentium ob-

esse

CAPUT II.

esse. In jure civili receptum est, *Non exemplis sed legibus judicandum esse*: Contra in jure gentium fixum est, *exemplis similibus ac liberis esse judicandum*. id quod, ut dixi, lites non minuit, sed plerumque adauget. Et si leges scriptæ etiam clarissimæ difficultatem tamen non raro habent in applicatione aut modo applicandi, eadem difficultas in jure gentium longe est major. Leges enim in codicibus jacent totæ ac nudæ & semper sunt juvenes: exempla autem & consuetudines sæpe veterascunt: sæpe truncata ad nostram memoriam propagantur, ita ut in aliquibus nobis quidem constet de facto de facti autem motivis, de ejus modo, circumstantiis, antecedentibus, consequentibus, adjunctis aliis parum aut nihil sit notum. At hæc tamen erant anima quasi facti in exemplum & regulam trahendi.

ade quis probatur *sanctum* Testibus, qui sunt sæpe sublelli.

4. Alterum penum controversiarum est, quod Jus gentium testibus solum probetur, ut supra Them. XI. seqq. ostendimus. Testes autem tales sunt historici & aliæ ab ipsis sæpe aulis editæ schedæ, instructiones legatis datæ, & aliæ sic dictæ *Memoria* ac negotiationes. Hæc vero omnia horumque similia admodum lubrica sunt. Historici enim paucissimi res ipsas ad fundum notas habent: aut sunt partibus additi: aut etiam aularum studio mutilantur eorum scripta. Aulæ nullius rei magis sollicitæ esse solent, quam arcani consilii ac motivorum, quibus aguntur illæ machinæ, Ex quo quid sequatur facile existimaverit rerum expertus, nos ob Principum reverentiam manum abstinemus: monemusque tyrones, ne si sani politi-

ci justique fieri volunt, capi se patiantur exemplis ac doctrinis multorum, qui atrociter grassantur in nationes & aulas, velut earum dictatores essent, & omnium arcanorum participes. Quo in genere quidam heterodoxi adeo sunt, ut mirari sit patientiam principum, eorumque talibus schedis si non impertita, saltem præfixa privilegia.

Them. XVII. Jus *peculiare* gentium certarum datur, & est certius quodammodo, quam duo illa priora generalia.

1. Exempli causa dantur regulæ *foederales* vigentes inter gentes Christianas, quæ inter non Christianas non vigent. Unde recte optavit Leibnizius, conscribi Jus naturæ & Gentium Christianarum. Vid. *Larva detracta*.

2. Illudque jus quodammodo certius esse dixi; quia existit inter gentes tales, quibus frequentior intercedit necessitudo. In frequentioribus autem actibus minus potest latere verum: minus in oblivionem abire quod initio placuit. Et inter tales sæpe scripta accedunt foedera, quibus placita illa firmanantur, & explicantur.

3. Dixi, *quodammodo* esse certius, absolute tamen adfirmare non ausim. Quippe si omnino certiores regulæ essent vicinorum, pacatiora essent inter ipsos omnia, quod contra videmus accidere, ut fere soli confines certent plurimum. Quamquam ea certamina non regularum lubricitati, sed cupiditati forte & inquieti humanæ sint adscribenda. Quæmadmodum divinis legibus cum nihil sit evidentius, eæ tamen longe frequentius à mortalibus nobis perrumpuntur, quam ipsæ humanæ.

Jus Gentium Angustum seu *Peculiare*

Datur.

Et hoc est Certius

Quodammodo tantum.

CAPUT II.

Via brevissima ad discendum Jus Gentium actuale.

Via recta brevissima est.

Them. I. **V**ia brevissima est recta.

Thema hoc mathematicum est, quidquid enim ad latus alterutrum declinatur, anfractus est & adventum retardat.

Recta via est ubi omnia media sunt principio ac fini correspondentia.

Them. II. Recta via est, quæ per nullum punctum medii transit, situm extra naturam ac directionem principii ac finis.

Principium Juris Gentium remotum

Them. III. Principium remotum Juris Gentium est Jus Naturæ; Proximum & formale est Consensus gentium: Fi-

nis autem proximus Juris gentium est bonæ societatis quietæ gentium; remotus est idem qui Juris naturæ, nempe beatitudo humana. Quidquid ergo situm est intra hanc lineam, est in via recta Juris gentium *possibilis*.

est Jus Naturæ

Proximum est Consensus gentium

Finis proximus Societas gentium

Ultimus idem qui Juris naturæ.

1. Cetera in superioribus jam asserta sunt. Finem autem proximum Juris gentium esse hunc quem diximus, asseremus Cap. III.

2. Finem deinde remotum Juris Gentium eundem esse cum fine Juris naturæ, constat. Jus enim gentium derivatur à natura.

Probatur & nis ultimus Juris Gentium

à natura

à naturali, eique subordinatur. Cap. I. Them. III. seq. At omnia subordinata per hoc subordinantur, quod ab altiore dirigantur ad eundem finem. Ut architectus subordinat ad suum finem, qui est domus commoda, omnes fabros & artifices.

Quis intelligat Jus Gentium Possibile.

3. Quisquis igitur intra hæc consistit, & intelligit ea, quæ ex Jure naturæ sumpta & ad societatem gentium ita idonea sunt, ut à fine naturæ non abundant: is recte didicit *Jus Gentium POSSIBILE*, Possibile inquam, quia hæc omnia sciens, scit tantum ea, ex quibus potest fieri actu Jus naturæ.

Via curva ad Jus gentium actuale.

Them. IV. Eadem tamen via non est recta sed anfractuosa, si ea instituat ad intelligendum jus gentium actuale.

Declaratur exemplo.

1. Rem primum in alio exemplo declaros. Jus Civile Romanum haud dubie à Jure naturæ tanquam principio remoto proficiscitur; à voluntate vero Romanorum tanquam à principio formali proximo ac distinctivo; item finem proximum habet salutem reipublicæ ac civium Romanorum; remotum autem finem eundem quem jus naturæ. Unde si quis calleat omnia illa ex jure naturæ, quæ ad finem hunc Romanorum idonea sunt, is tantum didicit Jus Romanum possibile aliquod: & tale, quale potuissent constituere Romani. Nondum autem scit Jus ipsum actuale Romanum. Ita in nostro exemplo Juris Gentium usum venit.

Ratio datur.

2. Ratio autem hæc est. Ea, quæ natura non determinavit; sed relicta sunt libero hominum arbitrio, non determinantur nec actualitatem acquirunt ante libertatis hujus applicationem, exercitium & determinationem; ut, si liberum homini relictum esset, an velit obligari ad servitutem DEI, non posset nobis constare de hac obligatione ac Jure, nisi constaret de liberi arbitrii determinatione, ad hoc facta.

Ex eo, quod quid sit idoneum ad societatem nondum infertur esse juris gentium actualis.

3. Inter innumera autem idonea ad societatem gentium pleraque omnia relicta sunt libero arbitrio gentium, sicut ipsa etiam societas eidem arbitrio relicta est. Igitur per hoc, quod aliquid agnoscatur idoneum ad societatem gentium, nondum constat, illud esse actu Juris gentium.

Multa libero gentium arbitrio relicta sunt.

4. Libero vero gentium arbitrio hæc esse relicta, certum videtur; tum quia ipsa quoque gentium societas libera est; tum quia perpetua experientia docet, jura gentium pro earum arbitrio temperari, mutari, restringi, extendi: modo intra fines Juris divini consistatur. Cap. I. Them. VI.

Them. V. Notitia tamen antecedentibus Thematibus indicata servit ad resolvendum dubium forte occurrens, an hoc vel illud gentium inter se statutum juste debeat aut possit fieri; vel an sit continuandum?

1. Nam ex illa scientia juris naturæ, & nota aptitudine mediocri ad societatem potest ac debet arbitrium humanum determinationem conclusionum istarum sumere, quia non potest se nudè ex sese determinare, sed ex justis motivis. Cap. I. Them. V.

2. Sic si quando oriretur quæstio: num gentes consensu suo introducere possint modum belli gerendi per arma venenata? ejusmodi quæstio haud dubie ex jure altiori, nempe divino naturali ac positivo atque à fine esset resolvenda.

3. Verbo notitia juris divini servit ad judicandum de justa possibilitate ipsius Juris gentium actualis: sive an actualis consensus gentium sit justus, sive an in linea Justitiæ possit comprehendi aut subsistere?

Them. VI. Ad Jus gentium actuale generale brevis ac recta via esset notitia historica exacta plerorumque populorum, & quid illi inter se gesserint. Jus enim actuale demonstratur solum per testimonia & experientiam; quia est facti. Cap. I. Them. XI. &c.

Them. VII. Ex eadem historia discitur & ex tabulis, num aliquod Juris gentium statutum perduret, num exoleverit.

Est enim jus gentium mutabile, quia humanum & arbitrarium. Cap. I. Them. III. & Cap. III. Them. V. Sic fuit tempus, ubi Juri gentium adversabatur, non indicto bello aggredi; victis præter spolia aliquid nocumenti afferre. Rursus alio tempore Juris gentium erat devictorum agros domosque passim vastare, mancipia facere &c.

Them. VIII. Germanus volens discere Jus gentium modernum tale quale ipsi poterit esse usui, non incedit recta via, si pervagatur historias veterum Romanorum aut Græcorum, ac Persarum. Neque si immergat se historiis etiam recentioribus Indorum, Sinensium &c.

Facta enim & consensus Indorum cum Tartaris aut Japonensibus constituunt quidem jus gentium actuale pro ipsis: at pro Germanis illud tantum est possibile.

Them. VIII. Germanus jus gentium sibi utile debet discere ex historia populorum Germaniæ, & populorum illorum, quibuscum Germani diu multaque negotia socialia exercuerunt. Et maxime debet accuratius tenere ipsas tabulas istiusmodi negotiationum.

Ex

Ex his enim solis probari potest jus gentium actuale peculiare ac modernum.

Extraneæ Historiæ juvenaliquid.

Them. X. Extraneæ tamen historiæ utiles esse possunt etiam Germano, tum ad illustranda jura viciniora, sicut solent exempla exemplis parallelis illustriora fieri. Tum ad judicium melius ferendum de justitia ipsius juris gentium, hoc cap. *Them. V.*

Jus Gentium à Germano non potest disci ex libris qui de Jure Gentium nunc explicantur.

Them. XI. Jus Gentium actuale tale, quale saltem Germanis necessarium, non potest disci ex parvis neque ex magnis libris, qui hæctenus professi sunt, se tradere Juris Gentium disciplinam.

Ratio 1

1. Omnes enim tales libri, quantum de his mihi constat, tradunt Jus Gentium possibile, seu quale congruum est; abstrahendo à præstito gentium consensu. Vid. Cap. I. *Them. XV.*

2da

2. Alii non satis distinguunt, an id, quod Juris gentium olim fuit, sit etiam nunc.

3tia

3. Alii sua fere placita & ratiocinationes afferunt, quasi ex essent gentium sententiæ.

4ta

4. Plerique sunt pro re tanta nimium curti ac tenues &c.

5. Num recte hic pronuntiaverim, illi judicent, qui hos legerunt, Allatis autem exemplis si id probatum dare velim, novus erit scribendus liber.

Jus Gentium actuale, ut sit nunc, inchoat addicere ridiculum videtur.

Them. XII. Jus Gentium actuale etiam mediocriter addiscere velle in schola ex compendio, & ex collegio aliquot mensium, ridiculum videtur.

Ratio 1.

1. Nam ad hoc necessaria est pragmatica notitia historiæ tum Germaniæ, tum vicinorum populorum. *Them. VI. & IX.* At vero tantillum temporis non sufficit vel ad vigesimam partem solius historiæ Germanicæ sic tractandam, sicut tractari debet in ordine ad Jus gentium discendum.

2da

2. Accedit, juvenes ad scholas missos non huic soli studio vacare posse, sed aliis pluribus studiis occupari, ut Juris Civilis, Canonici, publici, feudalis Linguarum &c. Ne quid dicam de saltu, equis, ludicrisque ensibus, in quibus duplo ac triplo plus temporis collocare nobilis juvenus solet, quam in studio Juris gentium.

3da

3. Quodque his omnibus majus est, accedit levitas, vanitasque juventutis cibo tam forti digerendo plane inepta; quippe immatura judicio, sciola, facilis amare atque amplecti judicia speciosa, & amata relinquere pernix.

Quid possint prodesse Compendia

Them. XIII. Compendia tamen & compendiosa collegia (si alias sana & absque vitio sunt) ad hoc possunt prodesse, ut juventuti obiter innotescant

puncta seu capita complura Juris gentium *possibilis*; ad quæ capita deinde in studio historiarum reflectant animum, attendentes, num ea *actu* ac re ipsa sint juris gentium facta?

Verum non deberent Doctores Juris Gentium talis gloriari, se jus gentium tantopere necessarium docere: neque affirmare, ex ipsorum libellis decerni gentium integrarum certamina posse, quemadmodum gloriatur Heineccius.

Talia enim compendia & puncta sunt tantum *loca* quædam *communis*. Ex locis autem communibus adeo non decernitur gentium jus, ut nemo sit contentus vel laudationem sibi ex locis communibus dici, ne dicam sententiam ferri. Loci enim communes ostendunt qualis debeat esse vir, non qualis sit, ita loci hi communes Scholarum ostendunt, quid possit esse juris gentium, non quid sit.

Them. XIV. Ad Jus gentium peculiare præsertim pro Germanis (Cap. I. *Them. X.*) profunt libri mox indicandi; Sed non sufficiunt.

1. Profunt hi circiter libri

Du MONT Corps Diplomatique.

Leibnitii Codex Juris gentium diplomaticus, cum Mantissa.

LONDORPII Acta Publica.

Acta Publica Pacis Westphalicæ.

Diarium Europæum cum appendicibus.

Lunigii scripta pleraque, ejusque *Staats* Consilia.

Tbucelii Acta des *XVIII*den Seculi.

Glasfey seu *Schwederi*, Theatrum prætensionum.

2. Non autem sufficiunt libri isti; quia in his tantum pars Juris gentium actualis continetur, nempe Fœdera pacis, mercatum, amicitia. Pauciora ibi sunt de modo, quo geri bellum aliaque negotia debeant. Qui negotiorum modi ex historiis bonis, ex ritualibus libris, ex descriptionibus actionum publicarum repetendi sunt.

3. Opus itaque est multa patienter, studiose, magnoque judicio adhibito evolvere & excutere, ut deprehendas, quid vere & actu sit Juris gentium. Donec enim vel solorum Historicorum notitiam sufficientem acquiras talem, ut de iis ferre judicium rectum queas, multum temporis abibit. Neque fiducia ponenda in judiciis per alios latis, cujus exemplum edidit *Menkenius*, cum *Langleti* Indicem historicorum à se auctum edidit additis judiciis sæpe suis, sæpe in optimos libros injuriis, præsertim Catholicos, quos sæpe tanquam miserabiles falso describit, non advertens se ipsum cæcæm futurum fuisse, nisi ad horum

Opus Philo-
sophia morali.

accensam facem cernere contigisset.
4. Præterea ut Gentium, aularum, Principum, Scriptorum quoque vim atque scopum intelligas, opus est multa philosophia morali, & noticia recessuum infinitorum humani cordis, tegumentorumque omnium, quibus opperire sese solet, nec aliter falsam speciem à vero proposito distingues.

Notitia Jurium gentium peculiarium.

5. Opus est etiam ut probe perspecta habeas populorum socialium jura interna, seu publica seu privata, & politica ipsis propria principia, ut Gallia, Suecia, Dania &c. *Omnis enim alicujus gentis consensus cum alia gente præsumitur esse CONFORMIS SUIS PRINCIPIS INTERNIS: Et cum quis etiam de jure suo interno remittit, censetur remittere QUANTUM MINIMUM POTEST.* Quod nisi jam perspicias ista jura interna minime es idoneus ad intelligendum, interpretandumque ejusmodi consensum.

Experientia cum studio est bona dux.

Them. XV. Experientia multa accedens studio perducit ad meliorem Juris gentium intelligentiam.

Experientia quasi speculativa.

1. Experientiam tribuit primum ætas, quæ si sit longæva nec fœcior occasione præbet *cernendi* saltem multa variaque pacis ac belli inter populos negotia, eorumque morem ac voluntatem.

Practica.

2. Utilior ad hoc est experientia activa, cum quis ad ipsa hæc negotia omnia tractanda adhibetur, ut adeo earum interna atque animam negotiorum ipsam perspicere & persentiscere possit: idque tam in pace quam in bello, in legationibus, in fœderibus pangendis, in mercatibus constituendis, in controversiis discutiendis. Horum enim si tantum partem expertus fuerit, de parte altera sæpe perperam, nunquam secure judicabit.

Studium

quomodo suppleandum?

3. Neque tamen sola experientia sufficit, nisi studio & lectione juvetur: vel nisi saltem tales viri ad manum sint, qui de sua perfecta historiarum ac tabularum noticia suggerant quæ necessaria sunt. Tenemus enim exempla nostræ ætatis, & scimus quosdam aularum ministros deficiente hoc studio male constituisse jus gentium, cum existimarent ipsi rem præclare gessisse. Neque privatorum judicio hæc deprehendimus, sed publicus id eventus docuit.

Pauci sunt Juris Gentium Callentes.

Them. XVI. Admodum pauci existunt viri, qui Jus gentium actuale peculiare perfecte calleant.

Quia viam legitimam non incant.

1. Pauci enim sunt, qui viam à nobis expositam inire valeant: pauciores qui in eadem progredi: paucissimi qui ad exitum pertingant. Alios fortuna non sinit incipere: alios vires prohibent per-

R. P. Desing Jus Gentium

gere: & sunt fortis humanæ infiniti anfractus, quibus impedimur.

2. Hæc quoque, præter ceteras multas, causa est, cur tot audiantur de Jure Gentium violato querelæ. Nullum fere cooritur publicum gentium litigium aut bellum, quin pars fere utraque gentium jura perrupta violataque existimet, aut etiam clamet. Omnes autem populos, omnes Principes, omnes populorum aut principum consiliarios post agnitam veritatem jurium peccare, & semper ac in omnibus litigiis peccare voluntarie, valde mihi videtur incredibile, neque humanum puto id adseverare. Superest, ut magnam partem peccetur tum ignorantia juris, tum ignorantia facti, tum utriusque incertitudine, & difficultate utrumque deprehendendi. Legatur sententia Platonis in Alcibiade, fronti hujus libri præfixa.

Hinc tot querelæ de Jure Gentium violato.

3. Ommissis veteribus audeo in exemplum adducere bella nostris diebus exorta de hereditate Hispana & Austriaca, deque Polonicis Turcicisque rebus. Hæc aulæ ac populi si intellexissent, ab una sola parte militare jus, haud dubie in eandem partem concessissent omnes. Fuere autem in utramque partem divisæ, quod argumento est, alios huic, alios alteri plus juris agnovisse ac tribuisse.

Exempla moderna.

4. Neque aulæ tantum & populi, sed illi quoque diversis in castris steterant, qui scientiam juris gentium palam profitebantur. In utramque enim partem edita multa eaque doctissima Commentaria habemus; quæ omnia qui legerit si jubeatur pro conscientia dicere sententiam, hæsitabit nempe, moras & inducias poscet, & si sapit, à sententia ferenda se subtrahet, profitebiturque, haud satis sibi ad res tantas adesse lucis. Et docti quidem profitebuntur, tenere se quidem, quæ sint juris possibilis; quæ autem sint juris actualis, nondum deprehendere, quod arcaniora facta lateant, jus facultia. Contra aulici profitebuntur, sibi quidem adesse notitiam multorum gestorum, deesse autem copiam aut scientiam examinandi ea secundum jura possibilis.

Etiam docti.

Them. XVII. Insuffla est objectio hæc: Quid ergo profunt scholæ, si non suggerunt clarum jus gentium?
1. R. Quid ergo profunt aulæ, si eadem non student? si doctos celant meliorem gestorum partem? Si forte quærent, doctos non nisi in suam, quam sine doctis conceperit, sententiam pertrahere?
2. Utrique possunt prodesse. Docti dilucidè quantum possunt præcundo in

Objectio: Ergo nihil profunt scholæ?

R. 1. Retorqueo Ergo nihil profunt aulæ?

R. 2. Utræque possunt prodesse.

exquirendis juribus; aulæ in applicando & sequendo.

Utræque ob-
fic.

3. Utrique etiam possunt nocere, minus tamen facile, si pro nostro consilio experientiam cum studio, studium cum animo probo conjunxerint.

Obiectio Jus
Publicum
difficile utili-
ter docetur:
Ergo & Jus
Gentium.

Thema XIX. Vana est item hæc obiectio: Jus Publicum Germanorum æque difficile est, & nihilominus in collegiis unius vel alterius anni utiliter traditur. Ergo etiam jus gentium.

R. J. P. super-
ficiale est fa-
cilis.

R. 1. Si de Jure publico leviculo ac perfunctorio sermo est, illud forte facilius est jure gentium, quia non è tot fontibus hauriendum est, sed sufficit folius Germaniæ intra sese sensus.

2. J. P. Ple-
num nullibi
traditur.

2. Quodsi plenum Jus publicum intelligis, nego illud utiliter in scholis tradi; quia nullibi, quod sciam, traditur. Equidem obtulit se mihi ante hos annos juvenis viginti & aliquot annorum ex universitate, ut aiebat, Jenensi; promittens arcanum, quo doceat Geographiam omnem, Historiam universam, atque Jus Publicum posset, singula semestris intervallo. Neque promittebat modo, sed proferebat testimonia scripta, id ipsum loco non uno egregie præstitisse. Risi nempe hominem, ex ipso sermone leviter in his tinctum deprehendens. Alter ex Argentinenſi non multo grandævior obtulit academici operam ad Jus publicum annuam; præter lautam mensam atque domum stipendio mille florenorum; quem lubens dimisi, mihi à longe venerandum. Scio alium virum probum, Latinitatis ignarum, ad faciendos aliis jocos biduo factum aut fieri visum Publicistam; quod ajunt. Quippe biduo illo legit, memoriæque impressit brevissimam Juris publici delineationem à nobis factam, ex illaque quærentibus recitabat tanta, quanta illi saltem ignorabant, atque adeo novum athletam mirabantur.

Quomodo
Juventus uti-
liter disceret
Jus Gentium.

3. Illud non abnuo, utile futurum, si quis Juris gentium peritus doctor in unaquaque universitate esset, eique traderentur nobiles & quidam alii juvenes, utrique melioris ingenii ac felicitis memoriæ; sed fere conditionibus, ut cetera studia atque exercitia jam transegerint bene, ut patientes sint laboris; ut veniant præparati Geographia, Historia sufficienti: ut non sint vanitate nimis juvenili turgidi, sed maturiores & velint discere. Tum enim annua pertinaci opera saltem capaces reddi possent ad studium juris gentium deinceps magno fructu perficiendum.

Obiectio Nulla
disciplina in

4. Inquies: talia fere de omnibus disciplinis dici possunt, quod perfecte

in scholis non discantur: ex quo se-
queretur, nullas esse in Scholis traden-
das: quod est absurdum.

5. R. Obiectio dissolvitur ex discrimine difficultatis, & ex discrimine perfectionis disciplinarum. Non omnes disciplinae sunt æque difficiles. Ut Jus Civile planum, Jus Canonicum planum, Theologia moralis plana, Theologia scholastica, Philosophia Aristotelica scholastica non ita vastis limitibus continentur, & satis perfecte condisci in scholis à sedulo tyrone possunt, experientia teste. Paucis enim libris lectis cetera ex suo quisque ingenio depromet, argumenta metaphysica &c.

R. Difficul-
tas non est
ubique par-

6. At si de Theologia dogmatica ac Theologia positiva id obicitur, nego eam in scholis exiguo tempore utcumque perfecte disci posse: eo quod nimis sit vasta provincia, Scripturam, Concilia, Patres, Historiam pervadere ex eis que eruere dogma: nisi si his rebus jam præparati venirent gnavi discipuli. Deinde qui Theologiæ operam dant, plerumque huic se totos impendunt, parati etiam scholis relictis eundem cursum continuare; atque hinc etiam in positiva Theologia non poenitendum possunt facere progressum per annos tres aut quatuor. At nobiles plerique Jus gentium per totidem menses audiunt non tam discendi, quam moris ac nominis, interdum etiam curiositatis causa.

7. Est etiam discrimen perfectionis. In Jure Gentium ita leviter ut nunc solet instituto, nego vel ad infimum perfectionis gradum posse perveniri: nisi forte in iis quæ Juris gentium certi sunt, quæque sunt pauca & omnibus nota, etiam qui scholas nequidem à limine salutarunt: ut, Foedera pacemque servandam; mercatus non opprimendos, legatos esse immunes; belli causas debere esse justas, armis paribus utendum &c., quorum tamen plerique non gentium sed naturæ jura sunt.

Perfectionis
quoque varii
sunt gradus.

Them. XIX. Historiæ abusus in Jure Gentium non est minus vituperabilis quam ubique.

Historiæ abu-
sus in Jure
Gentium vi-
tuperabilis.

Nulla in hoc potest esse controversia. Abusus etiam Tabacæ herbæ vituperio non caret; quanto magis HISTORIÆ, quam dicere possumus MEMORIAM GENERIS HUMANI? Ut enim quisque homo habet memorandi facultatem, qua reponat præterita tamdiu quamdiu ipse vivit & valet: ita Generis humani memoria publica; est historia. Et sicut homo me-

me-

moria carens infirmus est, ineptus negotiis omnibus, & sepulcro vicinus: ita Genus humanum sine historia sive rerum præteritarum traditione ad posteros, puerile erit & prope interitum.

Kippingius de Abusu Historiæ notandus.

Thema XX. Kippingii tamen nuper commentarius de *Abusu Historiæ* maxime in Jure publico videtur aut metam aliam habere, aut promissa non probe tueri.

Quis sit?

1. Dominus Joan. Guolfgangus *Kippingius* in Academia Julia J. P. & Hist. Prof. P. O. hunc tractatum edidit anno 1745. Brunswigæ in 4. In cujus Præfatione, consilium auctoris aperiente, prodit, quo sine eum librum scripserit, nempe ad Gallorum Perfidiam revincendam, quam ab ipsis nuper commissam fuisse Germani dicerent, si non omnes certe plurimi.

Quo sine scripsit?

2. His ita dictis, post pauca videtur misereri Gallorum, qui *quam nequiter fecerint*, non cognoscant, *neque conscientia sollicitudine vexentur*.

3. Causam autem hujus ignorantie statim ipse deprehendit, & hanc quidem: *Nempe, ait, error ille est, in quo ab adolescentia versantur, vel potius quem cum lacte nutricum sumpsisse videntur: Ad Gallos adhuc pertinere Germaniam, quæ Caroli M. temporibus ad eos pertinuit.*

4. *Capitalis hic error plures alios genuiturus est, nisi demum Gallis eripiantur.*

Error hic - - aut hoc sibi vult: QUIDQUID UNQUAM CUJUSQUAM FUISSE HISTORIA DOCEAT, ID AD EUNDEM EJUSQUE POSTEROS PERPETUO PERTINET, NEC UNQUAM EJUS ESSE DESINERE POTEST.

Aut illud: QUICUMQUE POPULUS (vel cujuscunque populi rector) TALEM SANCIVIT LEGEM: UT NE UMQUAM DE SUO QUIDQUAM AD ALIUM: CONTRA AB ALIIS QUIDLIBET AD SE TRANSIRE POSSIT, ILLIUS POPULI VEL RECTORIS JUS SEMEL ADQUISITUM NUNQUAM PERIT, ET QUALIBET OCCASIONE DATA URGERI POTEST, VERBIS ET ARMIS.

5. Mox Prosequitur: *Dogmata hæc etsi non tam ad historias quam ad juris rationes pertinent, magisque juris quam historiæ abusum redolent; tamen utriusque Juris & historiæ fines & officia ita confusa hodie sunt, doctorum culpa, ut finium regundorum judicio experiendum esse videatur.* Cujus deinde judicii se præsidem aut prætorem, aut saltem il-
R. P. Defing Jus Gentium.

lud sese instructurum esse, profiteretur. *Quinque, 6. Ex hisce consilium auctoris non quæ Kippingius obscure elucet. Primum est, ut Gallos perfidos fuisse pateat. Secundum ut eorum perfidia ortum trahat ex falso principio, præscribi gentibus non posse. Item ex hoc itidem falso: à populo sanciri legem posse, ut ipse acquirere possit, perdere non possit. Tertium, Errorem hunc ortum esse ex historia in Jus publicum admissa per abusum. Quartum Doctorum culpa accidisse, ut historia in jus irreperet, & non potius plane separatos à Jure fines teneat. Quantum est, Kippingium istos fines discreturum, erepturum errores.*

7. His omnibus accedit *Sextum* quod *Sextam præpiam*, quod cum in præfatione nullo indicio prodierit, in decursu tamen pertractet, pro occulto ipsius ac veriore scopo haberi potest: ut Bojorum Principum Jura elueret, antiquitate nixa, quam *antiquitatem* in Historia sola fere conservatam videtur denique habere pro illo *abusu* ab sese expugnando.

8. In tanta rerum silva necesse nobis erit ita procedere, ut neque à decoro, neque ab officio scriptionis nostræ deflectamus. Hoc me ita consecuturum spero: *Primum Gallos neque defendere ego, neque à perfidia, si juste insimulati à Kippingio sunt, absolvere contendo, multo minus damnare, qui judex non sim: neque ulla ratione dicam sententiam de eorum sive justitia sive iniustitia. Et siquid mihi forte excidet huic simile, imprudenti mihi excidisse putes oro.*

9. *Alterum de præscriptione hic non attingam, nisi argumenti necessitas de præscrip- pertraxerit. Agam enim de præscri- ptione infra tione sub finem libri Capite X. Itidem tractabitur Cap. X.*

10. Kippingii *Tertium & Quartum* quod retulimus caput, examinabimus, quam recte ex *Jure publico* excludatur historia. Hoc enim inquirere ad nostrum jam forum pertinet, qui Jus gentium actuale ex sola historia probari dicimus, & nempe ex iis omnibus, quæ historiam integram constituunt, nempe tabulis &c. Et quamquam D. Kippingius forte excipiet, se abusum non in *Jure Gentium*, sed in *Jure publico* insectari, frustra excipit: nam is revera de Jure gentium non de publico agit; quia aut distinguere utrumque non potuit, aut ad scopum ejus interfuit, hæc confusa

Gallos us proposita habuit.

Sextam præpositum.

Primum Kippingii non impugnavimus.

Secundum de præscri- ptione infra tractabitur Cap. X.

Tertium & Quartum. Historia Juri Gentium asseritur.

relinquere. Confusa autem ea per ipsum relinqui infra ostendo.

11. *Quintum* erit tentare, quam belle promissa præstiterit Dominus Kippingius.

12. *Sextum* denique de Boicis rebus omnino missum faceremus, nisi nobis videretur, Domini Kippingii conatus in hoc maxime defecisse, quod Boicis rebus ad historiam à Jure arcendam usus, facto ipso contraria evincat. Neque vero hic Boicas rationes, Boicaque jura ullo modo propugnanda suscipimus; nec iis aut ponderis quidquam addere aut detrudere cupimus: neque eorum adversarios petere: sed Dominum Kippingium his non recte atque contra propositam à se doctrinam usum esse, docebimus; quantum nobis videtur. Nam prudentiorum iudicio ceteroquin libenter acquiescimus.

Sextum de Rebus Boicis tractabitur non ut de Boicis, sed in Genere.

Kippingius Jura naturæ, Gentium, ac publicum male distinguit.

Ait, factis nullum constitui jus.

Est Sophisma,

Jus naturæ non oritur ex factis hominum.

Jus gentium est facti.

Quod docetur historiis.

Thema XXI. Dominus Kippingius Jus naturæ, gentium, ac publicum non recte distinguit & ad facta male applicare videtur.

1. Simpliciter contra Ludewigium contendit, *factis nullum constitui jus, sed omnem justitiam factorum & acquiri & agnosci per LEGES.*

Hæ enim assertiones alio sensu veræ alio falsæ sunt. Unde non nisi per sophisma ex his infertur conclusio generalis: *omnem justitiam factorum haberi per leges, quatenus leges factis contradistinguuntur.* Quæ tamen conclusio fere solum ac totum argumentum est Kippingiani libri.

2. Nam primò id certum est, omnium factorum justitiam primitus repetendam esse ex lege sed naturali. Hoc nemo dubitat præter Atheum, Hobbiùm, & id genus ceteros. Atque hic sane esset Abusus historiæ, si jus naturæ ex factis oriri quis diceret. Vid. Cap. I. Them. III. IV. V. &c. & Cap. III. Them. II. & alibi sæpius.

Hoc nihilominus diffuse probavimus nos alibi, facta hominum certo modo sumpta esse verum medium non quidem constituendi jus naturæ, sed illud agnoscendi & discendi. Vid. Jus Naturæ Cap. III.

3. Si Dominus Kippingius loquitur de justitia *Juris gentium*, eamque actionibus humanis vult acquiri per *leges scriptas tantum*, abhorret à communi sensu & à veritate. Vigebant enim & vigent jura gentium etiam, ubi scriptura ignoratur: & gentium pacta cum scribuntur non ex literis accipiunt vim: sed literæ & tabulæ testes sunt historici de *consensu gentium præ-*

stito. Ex quo sequitur historias magnam vim habere in Jure gentium, quod Kippingius cum Publico speciali plerumque confundit. Sicut enim testes vim habent, ut ex iis determinetur iudex ad sententiam: ita tabulæ seu historiæ, cum sint testes, valent, ut decisio controversiarum gentium ex iis formetur, Quod Cap. X. Them. XIII. num. 6. de Marca Hispanica constituenda exemplo docemus. Equidem dicat nonnemo: Kippingium non tabulas & historias rejicere, sed *falsas & corruptas* tanquam abusum damnare? Hoc tot annorum meditatione non egebat, quot sese in hanc scriptionem impendisse Auctor fatetur. Quis enim hoc ante istum ignoravit? Ad hoc ergo non potuit animum intendere doctus auctor; qui sibi proposuit, *errorem aliis ipsisque acutis Gallis hætenus non animadversum dedocere ipsos etiam Gallos*, quos nimis acutos ceteræ etiam gentes agnoscunt, quam ut in crassam hanc opinionem prolapsi sint, corruptis & falsis historiis aut factis doceri aut constitui jus publicum aut gentium. Restare videtur, ut Kippingius etiam veras historias & vera facta *nullum* jus testari ac constituere opinetur. Quem ipsum non exiguum errorem esse, docuimus supra & iterum docebimus. Aliàs enim non facile intelligo, quid sibi persequendum sumpsisset Dominus Kippingius?

Thema XXII. Dominus Kippingius videtur Jus gentium cum Jure Publico speciali Regni Germanorum confundere: quod ejus doctrinam sophismati seu falsæ illationi obnoxiam reddit.

1. Nam Cap. III. tractat de abusu historiæ seu factorum *specialiter in Jure Publico*, cum antea tractasset de abusu in Jure Civili & Criminali. Et §. XX. promittit, *sua exempla*, quæ sit allaturus, demonstratura esse, quantum sit abusus historiæ in *Jure publico*.

2. Exemplis autem utitur his, in quibus gravissimum & potissimum est Boicorum Principum postulatum in *hereditatem Austriacam*: aitque §. XXX. nota (d) se *notaturum rationes*, quibus, salvâ causâ, potuit defensor Juris Bavarici supersedere; *quia in historiæ abusum abeunt tales argumentationes.* Itaque antiquitatem & historiam in juris Boici deductione adhibitam damnat auctor tanquam *abusum in Jure Publico speciali Germaniæ.*

3. At vero causam istam de hereditate Austriaca non esse nudi Juris publici specialis Germanorum, puto nemini fore valde dubium. Nam si est hujus

Objectio.

Respons.

Kippingius Jus Publ. Germaniæ confundit cum Jure Gent. Prob. 1.

Ab ejus exemplis.

jus juris, poterat ea ad tribunalia trahi: quod nunquam sive ipsi litigantes sive quicumque alii in Imperio Principes admitterent. Aut saltem posset in Comitibus his proferri sententia: quod rursus nunquam Principes Germaniæ patientur; nisi per modum arbitrii & amicabilem compositionis. Neminem enim utraque pars hic agnoscit judicem, præter DEUM & gladium, ut sonat formula juris gentium. Agunt inter se tanquam gentes hac parte liberæ, neque inter se, neque ab alia gente Germanica, imo neque ab ipso toto Imperio dependentes. Adeoque D. Kippingii præcipuum exemplum abusûs in Jure Publico Germaniæ non spectat ad hoc jus Publicum, sed ad Jus gentium. Id quod erat ostendendum.

Et ab ejus Scopo.

4. Rursus scopus forte præcipuus totius Kippingianæ scriptionis videtur fuisse, ut Gallis adimeret spem postulatorum suorum in Germaniam. Hoc enim ex præfatione satis clare elucet. At hoc rursus nequiquam pertinet ad Jus Publicum Germaniæ. Jus enim publicum Germaniæ, scriptum præsertim, nunquam serviet Gallis pro regula suorum postulatorum; quemadmodum siquid nos juris habemus in Galliam, Hungariam, Græciam vel Turciam, nunquam pro regula accipiemus Jus publicum Gallorum, Hungarorum, aut Turcarum. Jus gentium sunt ista: quod adeo in præcipuis auctor non discrevit à jure publico speciali.

Anceps Kippingii sententia de Jure & facto.

Thema XXIII. Ambidextra est & ad aliquid certum inferendum inidonea sequens D. Kippingii sententia, si Juri gentium applicetur: nempe §. XXIV. *Quamvis ex factis jus manare posse non negem: factis tamen juris vis ex legibus ante accesserit oportet; quippe per se rebus gestis nulla juris vis inest. Per se quidem utilia aut noxia esse possunt facta: sed quod justa aut injusta sint, id legibus acceptum est referendum &c.*

Est Tautologica.

1. In principio est observandum, hunc discursum tautologicum esse, in circulum ire, ac probare idem per idem. Factis vis juris accedit ex legibus antegressis. Cur hoc necesse est? Quia factis ipsis nulla vis juris inest. Cur autem factis inest nulla? Quia justitiam, id est vim juris, habent ex legibus. Hoc quod nunc pro ultima ratione redditur, est id ipsum, quod erat probandum.

Secumque pugnant.

2. Deinde non plane cohærere ista videntur cum iis, quæ continuo ante statuerat: nempe; *Ex factis jus manare posse.* Quæro, an ex factis, quate-

nus ista fundantur in legibus? an ex factis qua factis, abstrahendo à legibus præterquam naturali? Si primum? Tautologia eadem est, & idem sonat ac: *Non ex factis sed ex legibus manat jus; quia ex legibus non ex factis manat.* Si alterum? Ergo debet factis inesse vis juris non tantum habendi seu habiti, sed etiam constituendi. Quod si est verum, factis debet inesse juris virtus; quia nemo dat quod non habet; hoc vero modo facta sunt juris principium & causa; omnis autem causa effectum suum in sinu suo continet.

Amphibologiae alie Kippingii.

3. Ambidextra hæc sententia rursus etiam ex hoc est, quod nullum affert discrimen legum, ex quibus facta justitiam suam derivent? Nam si contendit D. auctor, has leges esse leges naturales; umbras sibi fingit, quibuscum dimicet. Nemo enim hominum sanorum est, qui aliter sentiat.

4. Quod si per eas leges, quæ factis jus tribuant, intelligit leges positivæ qualescumque, incidit Dominus Auctor in circulum nihilo expeditiorem. Lex namque positiva omnis (supposita semper naturali, de qua nemo sanus etiam ante Kippingium dubitavit, quin ea à factis hominum non pendeat) Omnis, inquam, *positiva lex immediata sui productivam & constitutivam causam habet actum aliquem seu factum voluntatis rationalis.* Nam quæ est causa immediata efficiens legis positivæ divinæ? Actus voluntatis divinæ? Quæ causa efficiens legis Juliæ, Aquiliæ, Falcidiæ aliarumque Romanarum civilium? Actus voluntatis & jussus populi Romani, aut posteriore tempore Principum Romanorum. Et sic porro in Jure gentium actuali, non possibili: in Jure publico actuali non possibili & abstracto. Vid. Cap. I. Themate III. VI. IX. &c. Cap. III. Them. II. Quocirca perperam rationes subducit Dominus Kippingius, cum fundamento totius operis sui ponit: Jus non à factis oriri sed à legibus; cum tamen leges ipsæ oriantur à factis: positivæ quidem. Vid. Cap. I. Them. XI &c. ubi probavimus, Jus gentium actuale esse Facti.

Et circulus vitiosus.

5. Adde quod leges positivæ humanæ mutabiles sint, ac non raro mutantur ab iis, qui potestatem habent ferendi. Mutatio autem rursus facti est. Vid. Cap. III. Them. V. Jus enim gentium atque civile versatur circa ea, quæ Jure naturæ non sunt specificè determinata, ut ait S. Thomas, sed determinationem accipiunt ex circumstantiis. Circumstantiæ autem nec cum

Leges positivæ sunt facti.

hominibus nascuntur omnes nec semper sunt eadem.

Mala Logica Kippingii deest Jure & facto. *Thema XXIV.* Non melioris notæ est istud Domini Kippingii dilemma: §. XXVIII. *Si Jus ex factis pendet, & ita pendet, ut ante facta jus nullum sit (L) consequens est, aut unis factis æternum acquiescendum esse; aut factis posterioribus priora mutari recte posse &c. Si prius statuis, ante omnia expediendum est, à quo tempore incipiendum sit.*

Dilemma unicornu.

§. Alterum dilemmatis membrum seu cornu deest; nisi quod in sequentibus insurgit contra perpetuitatem Juris ex facto oriundi, nullo facto discrimine.

Mala conditio posita.

1. Lubricum hic facit initicum dicens: *Si ante facta jus NULLUM sit.* Fingit sibi adversarios: cum nemo affirmet, nullum omnino esse jus ante facta, sed nullum positivum vel humanum, aut gentium.

Mala illatio

2. Male etiam mox infert, ex eo, quod jus gentium vel aliud humanum constituatur factis, sequi, unis factis esse æternum acquiescendum; sive jus humanum esse immutabile. Nos certe docuimus supra, Jus gentium constitui factis hominum, & tamen, imo ob id ipsum esse mutabile, quia voluntas hominum mutabilis est, sicut omnes illius circumstantiæ, quibus jus debet attemperari. Vid. Cap. III. *Thema V.*

Mala discursus de factis per facta mutandis.

3. Multo magis involvit doctrinam suam, cum deinde rursus sine ullo discrimine contendit, *factis recentioribus mutari priora posse*, adeoque jus antiquum. In quo Dominus Auctor nec determinat, per quos mutari possit, nec quomodo? quasi fortuita esset mutatio eorum, quæ gentium consensu constituta sunt. Qui consensus tam ardua est res, ut nihil sit difficilius, quam eum obtinere: multo autem magis difficile, semel obtentum ac constitutum mutari in *alium consensum*, Non dixi, in *quodvis aliud*, hoc enim facile est: sed, in *alium consensum*. Consensus facile quidem mutatur in diffensum, in turbas, in bella, in tolerantiam, patiente parforce &c. sed in novum eumque à pristino diversum *consensum* mutari, ardua, ut dixi, res est. Neque adeo omnis muta-

Jus Gentium mutabile Quomodo?

tio rerum in alias res nunc apparens, statim probat *mutationem consensus* ac juris, ex solo consensu oriundi. Res novas pati sæpe cogit dura necessitas; cogit eadem tacere; cogit etiam verba consensui non ab similia proferre. At consensum eumque talem, qui pro lege valeat & jus verum fundet aut tribuat; nulla externa necessitas cogit. Est enim actus voluntatis elicitus nulli coactioni obnoxius. Vid. *Jus Natura* Cap. VI. *Thema XIX.* *Præsumitur* quidem in civili jure consensus aliquando; quia jus civile voluntates civium habet in potestate & in sinu suo clausas constrictasque, ut adeo sæpe eas interpretetur: sed inter liberos, ut legem faciat liberos ligantem, consensus absolutam libertatem requirit, nec præsumitur à quoquam, quia cuiquam non subest; sed debet probari, cum sit facti.

4. Facile apparet, Dominum Kippingium hoc amphibologico atque indiscreto mutationis *rerum* potius quam *consensuum* præsidio uti velle ad *Præscriptionis* vim novis possessoribus quibusvis conciliandam. Sed tum ex mox dictis potest ejus præsidii infirmitas agnosci; tum locus de præscriptione dicendi erit in Capite X.

Thema XXV. *Æque indiscretum* Obest. est hoc Domini Kippingii: §. XXIX. *An facta antiqua prævalent recentioribus ad evertenda recentiora pro cuiusvis arbitrio niti liceat?*

1. Respondeat Dominus Kippingius: R. 1. *An nova prævalent antiquis?* Quid futurum est, si factis *recentioribus* ad evertenda antiquiora pro cuiusvis arbitrio niti liceat? Periculosum hoc telum est, quod ita facile invertitur & in auctorem redit.

2. Quid si quis Domino Kippingio responderet: Hoc est futurum, ut antiquum jus restitueretur justis Dominis, sicut si Minor annis aut enormiter læsus facto contrahentium deceptus & extrusus etiam proprio consensu, restituitur per factum novum Prætoris.

3. Tam pulcram responsonem Dominus Kippingius vix inveniet ad meam Quæstionem: quid sit futurum, si cuiusvis liceat facta antiqua recentioribus evertere? Hoc enim futurum est: Antiqui possessores spoliabuntur rebus suis: coloni censum negebunt dy-

(K) Hic D. Kippingius hanc notam subjicit: Verum Hobbesi hoc dogma est, *omne jus humanum à pactis (sive factis) proficisci, & ante pacta NULLUM jus esse &c.* Ex quo patet, Kippingium semper thesım formare de jure naturæ, & hypothetın de jure positivo. Hobbius non in hoc errat, quod hominum seu humanum jus à pactis derivat, sed quod negat, *NULLUM* jus, adeoque etiam naturæ, esse ante pacta.

dynastis: nobilitas militia detrectabit regibus; cetera facile quis coniectetur.

§. 4. Prævalent alia aliis cum discrezione à Kippingio neglecta.

4. Sed facile fuisset Domino Kippingio post tot curiosas & annosas meditationes discernere, ad factum seu potius jus antiquum ex facto veteri natum delendum non quodlibet factum recens nec pro *cujusvis arbitrio* introductum sufficere. Iterum ergo aut male vidit, aut umbras infectatus est. Sed de hoc satis paulo ante disputavimus. Id solum subjicio: Dominum Kippingium causæ suæ nocere. Nam si non cuivis licet niti *jure veteri* ex veteri consensu manante: multo minus licet cuivis niti *FACTO novo*, ex quo nullum jus manare potest; nisi consensus verus accesserit; qui inter liberos debet probari; cum sit facti. Adeoque hæc doctrina non parum adversa est Præscriptioni; cuius patrocinium contra Gallos suscepit per vineas has oppugnandos. Quos tamen ego non defendo, non propugno, sed ipsam etiam *Theſin* de præscriptione incerti juris esse dicam Cap. X.

Quis *Juri veteri facta* nova male comparat.

Seque ipsum confutat.

Errores Kippingii circa historiam in jus receptam.

Thema XXVI. Abutitur Dominus Kippingius nomine Historiæ; facit argumentum invidiosum, & adversarium sibi iterum fingit: cum dicit, ab errantibus Doctoribus *Historiæ* tribuim vim juris,

1. Qui sint illi, qui historiæ vim juris tribuant, equidem me latet: Si qui sunt tamen, cum Kippingio eos non execrer, miseris compatiar. Neminem enim invenient vel leviter cordatum, qui ipsis adſentiat, & non potius risu excipiat.

Ludewigius non docet historiam esse jus.

2. Ludewigium cum legerem nec perfunctorie, tale nihil deprehendere mihi visus sum. Taxat ille, qui juris Publici Germanorum scientiam sibi comparare laborant ex noticia juris civilis, ex noticia status Romanorum, ex Carolingicorum temporum rationibus. Tunc certioram ipse viam, qua ad hoc perveniat, indicare promittit: Eam viam ait esse notitiam ætatorum inter Germaniæ populos inde à tempore Post-Carolingio.

Utdedeo finit Kippingius.

3. Non tæor Ludewigium, nec eadem pugno: relinquo jam in medio. Dominus tamen Kippingius ancipiti dicto

in eum usus est §. XXII. dicens; Ludewigius *unum verum fontem & principium Juris Publici principium Laudavit historiæ, & formulam Germanici Imperii, usumque octo seculorum ab anno DCCCC XII. ad nostra usque tempora. Quo nihil singularius, nihil cum à Jure tum ab historiæ rationibus alienius fingi potest.*

4. Pauca; rogo; observet lector, id ostendat & judicet. Ludewigius asserit, ex historia disci posse jus Publicum: at D. Kippingius ait, ipsum *Juris principium* dicere historiæ, quasi ipsa historiæ esset formale principium & causa juris.

5. Ludewigius dicit formulam Imperii & usum octo seculorum esse verum principium ac formam Juris Publici Germ. at D. Kippingius id pro tanto habet absurdo; quo nullum sit majus, Dicat ergo & quærat cum illo Gallo Quis est ille *HERKOMANNUS*, quem assidue in ore habetis Germani, jurium vestrorum advocatum unicum? Non opus est fingere *das Reichs-Herkommen*: nemini non hoc verum esse Juris Publici principium,

6. Confundit, ut pleraque alia D. Kipping, ita etiam Jus publicum cum Scientia juris; & narrationem factorum cum ipsis factis. Historia est principium agnoscendi juris non constituendi. Narratio factorum non constituit jus; sed facta illud constituunt, quæ facta per historiæ tanquam testem probantur. Hæc sola si longis meditationibus & sana logica adhibita voluisset discernere doctus alius D. Kippingius, curis se tantis pro nostra republica potuisset ipse absolvere; & parcere oculis legentium. Sed quemadmodum nos alteri, sic & ipse homo est, cui, ut ut docto, excidere aliquid potest. Dimittendus tamen sine peccato à nobis non fuit, tanquam qui posset nocere innocentibus, & falsam de Jure gentium opinionem ingenerare, quod Jus ab istorum pulveribus everrendum nobis pro virili sumpsimus: simul ostensuri, quam injuste DD. Protestantibus Catholicis exprobrent ignorantiam Juris Gentium ac publici, cum ipsi ne quidem quid sit Jus Publicum aut Gentium potuerint agnoscere, deficiente ipsis plerumque sana logica seu methodo.

Kippingius Jus cum Jure & historiæ cum scientia Juris & historiæ confundit.

CAPUT III.

De prolegmenis aliis deque Foro Juris Gentium.

Jus Gentium
Quid, Quali
le? &c.

Thema I. Jus Gentium Quid sit? Quotuplex, & Quale? explicatum jam est in capite I.

Hjus causa
efficiens.
Remota est
Jus Naturæ

Thema II. Causa efficiens seu Principium constituens Jus gentium Remota quidem ac mediatum est Jus naturæ, seu Domini DEI voluntas ac petestas participata hominibus ut hominibus, & gentibus ut gentibus.

Ut enim singuli homines sunt singuli servi DEI, ita gentes sunt greges servorum DEI.

Proxima est
voluntas
gentium.

Proxima autem causa seu principium proximum immediatum juris gentium qua talis est voluntas gentium jam aliunde regulata seu subordinata juri naturæ. Vid. Cap. I. Them. III. &c.

Materia Juris gentium.

Thema III. Materia juris gentium possibilis sunt omnes actiones prout sunt aptæ ad societatem bonam inter gentes.

Formalis
ratio.

Ratio formalis, quam Jus gentium in his actionibus intendit, est bona societas, id est quæta, æqua &c.

Finis proxime.

Thema IV. Finis proximus ab eodem Jure intentus ac quæsitus est bonum ex societate quæta resultans, tanquam pars felicitatis humanæ: quæ felicitas in tota latitudine seu ut summa est finis ultimus Juris gentium. Vid. Cap. II. Them. III.

Jus gentium
Mutabile.

Thema V. Mutabile est Jus Gentium.

Quia causa
est mutabilis.

1. Probavimus id Cap. I. Them. III. & Cap. II. Them. VII. Ratio est ulterior; quia Jus gentium constituitur voluntate gentium: voluntas gentium est mutabilis; igitur et leges seu jus gentium.

Et mutabilis
societas.

2. Accedit; mutabiles esse etiam ipsas societates gentium, quarum causa hæc jura posita sunt.

Et quia jus
gentium est
medium.

3. Rursus Jura gentium sunt media voluntaria ad bonum societatum. In humanis autem iisque voluntariis rebus non eadem semper media ad idem conducunt; sed necesse est sæpe, media alia ex aliis tentare, nova interdum excogitare, aut obsoleta revocare in usum.

Experientia
docet.

4. Experientia humani juris optima magistra & prope unica hoc demon-

strat. De quo legatur Prefatio Leibnizii in Codicem Juris Gent. Diplom. Videatur horum ulterior ratio in Jure Naturæ Cap. II. Them. XII.

Thema VI. Omne Jus, quod debet habere controversiarum judicem, & forum aliquod, in quo illud dirimatur. **Omne Jus** controversiarum judicem, & forum, debet habere controversiarum judicem, & forum, in quo illud dirimatur.

1. Videtur hoc exigere ipsa humana natura. Hæc enim, quamvis possit destitui in aliquibus, quæ ipsi propria non sunt, sed communia cum brutis, attamen in illis non debet destitui, quæ ipsi sunt propria ac præcipua. Inter hæc autem est Jus & regula vitæ. Si ergo tales essent regulæ vitæ, ut semper manerent dubiæ, & nunquam aliquo modo deciderentur, destitutum esset humanum genus in iis, quæ sibi propria ac præcipua sunt.

2. Id ipsum convenit providentiæ numinis, à qua omnis hominum ordinatio trahit motum, media, atque finem. Et quamvis interdum judicia dura sint & gravia, tamen melius est humano generi vel ista saltem adesse, quam deesse omnia. Sicut civitati melius est, iudices adesse, tametsi per hos nonnumquam damnentur innocentes & absolvantur rei; quam si nullum esset forum ac iudicium. Jam enim ante tria fere annorum millia frustra suspiravit Hesiodus. I. Oper. & Dier. v. 174.

Nec fuisse providus.

Nunc genus ex ferro est hominum, noctuque diuque. Quos misera exercent curæ insanique labores, seu quos ex sese accipiunt, aut ab Jove summo. His tamen est dulcedo aliqua intermixta bonorum.

3. Sic in jure naturæ forum & iudex summus est naturæ ipse Dominus. Delegatum autem & subordinatum forum ac iudex est conscientia. Vid. Jus naturæ Cap. XXII. Them. IV.

Thema VII. In omni jure forum ac iudicium est penes auctores vel dictatores.

3. Sic in jure naturæ forum & iudex summus est naturæ ipse Dominus. Delegatum autem & subordinatum forum ac iudex est conscientia. Vid. Jus naturæ Cap. XXII. Them. IV.

Thema VII. In omni jure forum ac iudicium est penes auctores vel dictatores.

Thema VII. In omni jure forum ac iudicium est penes auctores vel dictatores.

res Juris, & locum tenentes.

Quis est explicatio legis authentica.

tores legum, eorumque successores aut locum tenentes.

1. Judicium enim est quædam legis explicatio, applicatio & *conservatio* ab impugnatione & transgressione. Jam per quæ quid constituitur, per eadem & conservatur, ut habet axioma. Igitur legislatorum est judicium.

2. Deinde receptum est, *explicationem authenticam, & decisivam legis* spectare ad eum, qui illam proprie condidit.

Juris Gentium Judices sunt Gentes ipsæ.

Them. VIII. Juris gentium judices sunt eadem gentes, à quibus illud jus est constitutum.

1. Sequitur hoc ex prioribus.

2. Si enim duo homines prorsus ab omni humana potestate liberi consentirent in certum vivendi modum; certe nemo esset eorum judex, nisi ipsimet. In eadem autem conditione sunt omnes gentes liberæ.

Non una gens sola vel dicitur.

Them. IX. Non tamen una gens sola, aut duæ ex pluribus debent hoc judicio gaudere, sed omnes illæ, quæ antea consenserant.

Probat,ur.

1. Quia supponuntur omnes liberæ, neque adeo *uni* subjectæ, à qua legem accipere debeant.

2. Quia per quæ quid constituitur, per eadem & conservatur. Atqui omnes simul fecerunt jus: ergo omnes simul illud conservant judicio & interpretatione authentica vim legis habente.

Nisi altera irrationabiliter dissentirent.

Them. X. Nisi forte irrationabilis esset dissensus unius ab eo judicio, in quod cæteri consenserunt.

Probat,ur.

1. Nam si verè irrationabilis est dissensus, repugnat juri naturæ, sive est injustus. Injusto autem dissensu unius non debent reliqui impediri à justo judicio.

Explicatur.

2. Injustus autem videtur dissensus, si cætere omnes gentes in rem justam consentiunt, neque ipsi huic parti dissentienti inutilem, aut indecoram, aut perniciosam.

Exemplum.

3. Unde Si supponitur, omnes Europæas gentes olim consensisse in immunitatem legatorum: deinde vero oriatur alicubi super hoc controversia; institutoque colloquio aut bello judicium suscipiatur, possunt reliquæ gentes judicare, retinendam porro esse hanc immunitatem etiam ab ea gente, quæ olim consenserat, nunc vero renititur. Quia irrationabiliter dissentit à judicio hoc. Et ideo potest etiam à cæteris ob dissensum puniri, & cogi ad assentiendum, vel potius ad non dissentiendum, sive ad continuandum assensum olim præstitum.

Ratio fundamentalis.

4. Ratio intimior est; quia per omne pactum, tacitum etiam, aliquid de liber-

R. P. Desing. Jus Gentium.

tate mea remitto, & quantum ad hoc, me subjicio compaciscenti, eique in me certum jus tribuo & agnosco. Itaque si eum per dissensum subsequenter hoc jure iterum privare contendo, irrationabiliter & injuste ago: & ille compaciscentis manet in possessione sui juris, illudque in me exercere potest.

5. Unde patet, eum qui à consensu semel recepto, & à judicio publico gentium inde oriente recedit irrationabiliter, constitui per hoc reum, & subjacere tali gentium foro.

Them. XI. Gentes consensu certo junctæ, in controversiis circa ea, quæ certo consensu constituta erant, subnascensibus, sunt veri judices.

1. Judex est, qui habet legitimam potestatem causam cognoscendi ac decidendi, & leges applicandi. At gentes eodem jure conventionali utentes habent talem potestatem; quia per conventionem gentes de sua libertate remittunt aliquid, idque reponunt in manus & potestatem cæterarum, ut supra diximus.

2. Legitima autem est hæc gentium potestas; quia oritur ex lege conventionali, seu ipso consensu singulorum erga omnes.

Them. XII. Excipi etiam potest, si An Gentes gens consentiens apposuerit certas conditiones aut reservationes; aut si tales reservationes aliunde ex rei ac gentis natura patent.

Sic etiam si Turcæ cum populis Christianis in nexu Juris gentium sint & vivant; & gentes Christianæ aboleverint servitutem ex captivitate militari olim ortam; tamen Turcarum indoli nunquam id conveniebat, & ipso facto contrarium semper faciunt: neque ad hoc per cæteras gentes cogi possunt sub eo prætextu, quod jure gentium vivendum ipsis sit. Ita quidem videtur. Sed hujus quoque rei non nostrum, sed gentium judicium esto. Confer supra Cap. II, Them. XIV. num. 5.

Them. XIII. Debet tamen gens aliqua excipiens pati, ut & aliæ eadem exceptione contra illam utantur.

1. Quia Gentium par est conditio. Fieret autem sine causa impar, si posset ab alia exigere, quod ipsa aliis præstare non vult.

2. Atque hoc etiam adversus Turcas in usu est, quorum captivi apud nos vera mancipia sunt. Et inconsultum est, Turcica mancipia à Christianis meliore loco haberi, ut nupero exemplo Melitensi hoc anno 1749. didicimus, quando tale mancipium Turcicum (inter barbaros quidem nobile, nempe Bassa) mul-

ta libertate, sibi in ea insula indulta, abufum, conſpirationem in inſulam adornavit, volens occiſis omnibus Equitibus eam prodere ac tradere Turcis.

Them. XIV. Forma judiciſ Gen-
tium eſt eadem fere, quæ in *conſtituendo* jure gentium ſervatur, nempe *CONGRES-*
SUS per legatos: *Conventio* per ſcripta: *USUS* & acquieſcentia tacita, ſeu conſuetudo; *ARBITRI* alecti vel admiſſi: *SORS* etiam poteſt adhiberi & adhibita interdum fuit, ut *Monomachia*, quæ for-
tis inſtar haberi poteſt.

1. Hodierno tamen jure gentium nec ſors nec monomachia facile adhibetur ad id judici-
um: ut omnibus notum eſt.

2. Adhibetur autem *Congreſſus*, & *Arbitrium*.

3. *Uſus* & *conſuetudo* anceps forma eſt, cum plerumque ipſe uſus & conſuetudo ipſa in contentionem veniat. Cauſam vide Cap. I. *Them. XVI.* num. 3.

Them. XV. Momenta judicem Juris Gentium ad decernendum determinan-
tia ſunt non ſola æquitas naturalis, non *immediate* jus divinum poſitivum, non jus civile aut publicum: ſed leges & conditiones ejuſdem conſenſus, qui Jus gentium conſtituerat, & obſervantia certa.

1. Nam cum hoc forum non ſit forum naturæ, ſed ei ſubordinatum: hinc motiva *propria* non ſumit ex jure naturæ, ſed illud tanquam ſuperius ſupponit, eidem tamen ſubordinat. Sicut Prætor civilis motivum decidendi cauſas civiles non ſumit ex jure naturæ, ſed hoc ſuppoſito tanquam ſubalternante, ipſe movetur à legibus: niſi ubi leges nihil, aut obſcure deciderunt, aut Prætoris arbitrio permiferunt.

2. Leges civiles non poſſunt eſſe motivum determinans forum gentium: quia illæ ſunt ſubordinatæ potius; & ſubordinantia non determinantur à ſubordinatis, ſed contrà. Deinde quæ leges civiles peculiare ſunt, nec poſſet defini-
ri, ex cujus gentis lege civili ſumenda eſſet determinatio?

3. Certe tamen *poſſet fieri*, ut gentes aliquæ conſentirent in capita *cujusdam* juris civilis, v. g. Romani, pro regula ſocietatis ſuæ accipienda: nulla enim in hoc apparet contradic-
tio. Verum jam nunc eæ non conſenſerunt in idem: nec ulla apparet ſpes, conſenſuros.

4. Leibnitiuſ recte advertit, ante aliquot ſecula Jus Canonicum velut quoddam Jus *Gentium Chriſtianarum* commune fuiſſe: quod haud dubie magnum erat in totam Chriſtianitatem beneficium. At jam hæreſes novæ quemadmodum aliis longe majoribus & æternis, ita

hoc quoque temporario, permagno tamen beneficio privarunt Europam. Quod vel ſolum ſufficere Chriſtianiſ debet ad animum à jure naturæ & Gentium per Heterodoxos tradito avertendum.

5. Super-eſt, ut momenta decidendi in juris gentium foro petantur à legiſlatoribus ejuſdem juris; quemadmodum in controverſiſ Juris civilis decidendis recurritur ad ipſum Principem vel Rempublicam.

Them. XVI. Majora ſuffragia in hoc foro locum non habent: poſſunt tamen ^{Majora ſuffragia in hoc foro.} habere.

1. Quin poſſint habere, dubium non eſt; quia omnia media ad ſocialitatem bonam idonea poſſunt per gentium conſenſum adoptari in jus & obligationem. ^{poſſunt habere locum.}

Cap. III. *Them. III.* Et revera inter Græcos multos liberos populos majora ſuffragia in foro juris gentium fuere uſu ac conſenſu recepta. Quippe concilium *Amphyctionum* (legati erant omnium Græciæ populorum) de eorundem controverſiſ decernebat.

2. Impræſentiarum autem hæc *Majora* recepta non fuiſſe certum eſt. Nam cum ſub initium præcedentis ſeculi paradigma quoddam typis vulgaretur, ab Henrico IV. Franciæ rege, ut ſuſpicabantur, exſculptum; idemque hoc ſeculo repeteretur per Abbatem S. Pierre Gallum: multis quidem id placuit, tanquam pium deſiderium & optabile; nemo tamen hæc agnovit, ullo effectu id eſſe receptum. Erat autem paradigma fere ejuſmodi: ut in unum locum coirent omnium gentium legati perpetui, judices futuri omnium inter Europæ gentes controverſiarum, ad modum fere Amphyctionum. ^{Nunc eſt non habens Exemplum}

3. Neque ſpes eſt, unquam ad id de-
ventum iri, quemadmodum nunquam ad perpetuam pacem hac in vita pervenietur, donec cupiditates humanæ penitus eradiceſcentur, quod non eſt opus Amphyctionum. Deinde Veſtigia terrent. Amphyctionum diſſipata viſ eſt, tum præpotens Philippus Macedo, metu cogente inter illos receptus eſt. Modo etiam ſi præpotens aliquis in Europa rex non admittitur, cæteri fruſtra multas voces attollent contra hujus multos enſes. Si admittitur ille præpotens, ſuffragia aut debent ad ipſius palatum aſſari vel elixari, quoties volet; & inutile ac peſtiferum fiet ſalubre hoc alias remedium. ^{Nec unquam habebunt certo.}

Them. XVII. Aliquo tamen modo ſuffragia majora locum habent, ſic ut per eadem diſponantur diſſentientes ad conſentiendum, & certis in caſibus etiam ^{Aliquo tamen modo eſt locus majoribus.}

Forma Judiciſ Juris Gentium varia.

Congreſſus. Arbitrium Conſuetudo anceps.

Momenta decidendi in foro Juris Gentium.

Non ſunt ſola æquitas naturalis.

Nec leges civiles.

Niſi gentes in hoc conſentirent.

Votum Leibnitiſ ut conſentiant in Jus Canonicum.

am ad poenam & coactionem procedatur.

1. Nempe si irrationabiliter dissentiat. Suprà Them. X. & XI.

2. Et plerumque rei ipsius natura fert, ut *potiorem* partem sequi minor debeat, si sapit. Sic cum ob hereditatem Hispanicam divisæ initio essent gentium Europæarum sententiæ, mox ut angli Batavique cum Gallis Hispanicisque consenserunt, pace Ultrajectina, tunc suffragia nempe potiora rem eo facile duxerunt, ut ceteri licet numero plures aut pares, impares tamen pondere, facile in eandem sententiam irent.

Exemplum,

Quid his obijciatur?

3. Equidem verum est hæc Gallorum ac sociorum suffragia non omnino posse dici *judicialem* ex foro Juris gentium *sententiam*, ad normam Juris civilis: Atque initio ceteri contradixerunt, Domus Austriaca bellum etiam post traxit, & Germanum Imperium pro mole sua accessit postremum. Ex quo forte non male colligi potest, Majorum suffragiorum vim nondum agnosci constanti gentium consensu. Attamen talia etiam in judiciis civilibus sæpe contingunt: Multæ quippe fiunt transactiones ipso iudice imponente aut fortiter suadente. Et negari nequit transactionem esse actum iudicialem, tametsi voluntate pariat. Itaque etiam transactiones illæ gentium sunt actus iudiciales fori gentium.

Respondetur

Pax inter eum habet speciem sententiæ in alios dicte.

4. Ipsam consensionem Ultrajectensem Gallorum, Anglorum &c. spectantibus, prope manifestum est, illam per modum sententiæ latæ, aut certe per modum formulæ transigendi ceteris *prescriptam* fuisse. In ea quippe *prescriptum* est, quid quisque tenere, quid perdere debeat, eorum etiam qui transactioni nequidem aderant. Et parum abfuit, ut renitentes pro contumacibus declararentur.

5. Vix aliter res gesta est in nuperis pacis Aquisgranensis prælocutionibus 1748.

6. Ex quibus puto non insipienter colligi Thema nostrum.

Exceptio de vi ac metu: an opponi possit iudicio Gentium?

Them. XVIII. Exceptio ex jure naturæ sumpta de *vi ac metu*, an foro *Juris gentium* obstet, problema esto, necdum enim mihi constat de certo consensu gentium.

Incertum est exemplia.

1. Exempla adsunt, quando vis metusque adhibitus est, ut cum Pacis Westphalicæ consilia protraherentur, fuere, qui moram Domui Austriacæ ac Bavariacæ culpæ darent, nec ante promovendum quidquam dicerent, nisi in utriusque ditionem transferretur bellum. Translatum est, eaque vi adigente eodem anno juncta pax. Rursus Domini

Protestantes Germaniæ clausulam illam pacis Riswicensis, de Catholica religione in Palatinatus parochiis à Rege Ludovico XIV. fundatis retinenda, dicebant vi armorum ac fortuna Gallorum extortam, ipsorum ingratiis.

2. Verum quod attinet ad Jus naturæ, receptum est, *metu non causari in-voluntarium simpliciter* Vid. Jus Naturæ Cap. VI. Them XII. Igitur dici forte potest, exceptionem juris naturæ de tali vi ac metu, opponi non posse in foro gentium; quia metus non impedit consensum: stante adeo metu Juris Gentium sententia potest consistere, ut quæ consensu formatur.

Videtur non posse; quia metus non impedit consentium.

3. Deinde metus & coactio aliqua videntur ad omne forum & omnem sententiam plane pertinere. Nisi enim iudex Naturæ, nisi iudex civilis metueretur & coactionem haberet, pauca fortasse utriusque hujus fori sententiæ ferrentur. Quocirca idem etiam in foro gentium locum habet, ut quidem videtur.

Quia coactio ad omne iudicium necessaria.

4. Atque in hunc fere modum Galliæ legatus respondit Dominis Protestantibus Germaniæ, seu Cæsareo legato eorum querelas exponenti: Solemne esse, metu elici voluntatem, quæ sponte sua non moveatur. Non abnuere Gallos eandem sortem. Irent Domini Protestantes, quousque fumos è caminis Lutetiæ ascendentes conspicerent; tum deliberaturos etiam Gallos, quid facto sibi sit opus.

Exemplum.

Them. XIX. Ad hoc tamen id genus exceptio de vi, metu &c. valet, ut præscribi contra excipientem non queat.

1. Receptum est in jure civili: Non valenti agere non currit *prescriptio*; quavis interea carere possessione ejusque fructu carere debeat, ob bonum & publicum & suum: publicum; ne perpetua sit contentio & iniquis; suum, ne à potentiore prorsus obteratur.

2. Quo itaque favore digni sunt privati cives, eodem totæ gentes indignæ non sunt. Et hunc esse communem gentium sensum, ut metum fraudem ac vim passus cessantibus causis in prius libertatem revertatur, suaque illi manent Jura recuperatoria, ampliter nos docebimus infra, ubi de *Prescriptione* dicendi se locus offeret. Cap. X.

Them. XX. Cum reliquæ judicii formæ, nempe *Congressus, Arbitrium &c.* aut frustra tentatæ sunt, aut gravibus de causis non possunt tentari, superest mediocri humanorum extremum ac durissimum, *bellum*.

1. Itaque si alia suppetunt media, non licet experiri bello: non quod Jus gentium illud prohiberet, sed quod Juri naturæ

Post reliquas iudicii formas potest haberi Bellum Non suscipi- und in fine necessitate, turæ

turæ repugnet tantum periculum subire, ac tantum malum fuscipere in remedium sine necessitate.

Ob duplex grave periculum.

2. Periculum enim duplex in bello quolibet est. Primum ne ipse profligaris ac subditi ac cives tui: Alterum, ne hostiſ ultra jus fasque lædatur. Nequid dicam de ingentibus aliis malis belli comitibus. Ensem stringere liberum est, femel strictum recondere non item.

Bellum est forum Juris Gentium.

3. Cæterum, bellum esse forum Juris gentium actualis, dubio vacat. In nihil enim aliud certius, universalius, ac constantius gentes omnes consenserunt, quam in jus belli.

Forum J. G. habet penas

4. De hoc autem capite plura suo loco.
Thema XXI. In foro juris gentium

coërcitiones & quasi poenæ exiſtunt, ut & coërcitiones
Retorſio juris iniqui: *Repreſſiæ*: *Inter-*
rumpio societatis ad tempus: *Bellum pu-*
nitivum & vindicativum. *Repreſſiæ*
Retorſiones
juris iniqui.

De quibus item suo loco. Dari autem hæc inter gentes, nemini ignotum est.

Them. XXII. Personæ quæ hoc forum exercent, sunt Principes gentium, earumque Legati & Feciales, qui tanquam judices delegati, consultores, advocati, & accensu sunt. Item executores sunt milites, Duces alique publici ministri gentium.

Hæc quoque in jure gentium actuali existere notorium est. Nisi quod Feciales & Haraldus à ducentis jam annis extra usum sunt, & in eorum locum successisse videntur sic dicta *Manifesta*, quæ adeo dici possent *litteræ feciales*.

Personæ hujus fori.

Manifesta pro Haraldis.

CAPUT IV.

De Jure Gentium Certo, ac primum de Commercio.

Thema I. **J**uris gentium Europæarum actualis certi sunt pauca sequentia.

Pauca sunt J. Gentium Europæi.

Commercium.
Legati.
Fœderum Sanctio.
Repreſſiæ &c.
Bellum.

1. Hæc enim in usu moderno atque communi sunt Europæis gentibus. Nam de Jure Indorum cum Sinis ac Persis aut Batavis, ad Germaniam nostram vix attingit.

2. Divisionem bonorum esse juris gentium, manifestum quidem est, sed hic omisimus; quia ad jus gentium præsupponitur facta fuisse. Cap. I. Them. II.

Commercium quid sit?

Them. II. COMMERCIIUM est communicatio mercium, & quidquid ad hoc necessarium vel idoneum est.

Talia idonea aut necessaria sunt homines devehentes, ministrantes, itinera, litteræ &c.

Fundatur in J. Naturæ. non tamen est J. Naturæ absolute.

Them. III. Commercio originem trahit ex jure naturæ, & huic est conforme: non tamen est juris naturæ, sed gentium, & arbitrarium.

Probatum.

1. Conforme juri naturæ est, quia indigentis aliorum occurrere est juris naturæ. Vid. *Jus Naturæ* Cap. XXI. Them. II. Cap. XVIII. Commercio autem est aliquis modus succurrendi.

2. Non tamen est juris naturæ; tum quod necessitas plerumque non ita magna sit; tum quod commercia magnam partem in rebus superfluis occupantur, & ad voluptatem pertinentibus, quibus carere præstaret: Tum denique quia commercia sunt modus succurrendi tantum arbitrarius; & pro arbitrio gentium abrogandus, mutandus &c. Ita revera populi olim commerciis aut carcerunt omnino, aut parce iis usi sunt. Germani fortes, casti, frugales fuerunt, quamdiu nihil commercati sunt, præter captivos, & ex hostibus spolia. Galli contra Julii Cæsaris ævo commerciis dediti peregrinis voluptatibus corrupti sunt, ita ut nec vultum Germanorum ferre possent.

Probatum.

Quis commercia nunc magnam partem continent in vanis, superfluis.

3. Alia ratio, cur commercia non sunt juris naturæ, hæc est; quia non indigentæ alienæ juvandæ causa, sed ob divitias proprias acquirendas solent exerceri.

Et exercetur ob divitias.

4. Neque dicas: hoc ipso esse juris naturæ, quia mercaturam quis exercet ad esse sustentandum. Nam sustentatio sui, & familiæ est quidem juris naturæ, nec arbitraria: at ut *per mercimonia* id fiat, æque parum est juris naturæ, ac ut sis scriba aut medicus aut satrapa, quamvis istis officiis sustentetur vita.

Objectio. diluitur.

5. Si quis tamen esset casus, ut alicui genti esset pereundum, nisi commerciis sus-

In casu necessitatis Commercio est J. Naturæ

succurratur, alia gentes essent jure natura obligatae ad commercia iis indulgenda, Et, nisi indulgeantur, vi posset agere ad acquirenda sibi necessaria.

Exemplum Galborum.

6. Simile quiddam pati se existimabant veteres Galli, qui juventute nimium aucti, examina foras miserunt, non quidem ad mercatum exercendum, sed ad alimenta terrasque quaerendas, eoque nomine ab Hetruseis petierunt agros &c. atque his negantibus vim intulerunt. Ubi nolim ego affirmare, Gallos consentanea juri naturae egisse; id tantum dico, ipsos hoc existimasse, quantum colligi ex historia potest. Forte *nec vera, nec tanta* necessitas fuit, ut optimos agros peterent, si voluissent deteriores & vacantes quaerere.

Modus Commercii pendet ab eo, qui acceditur.

Them. IV. Consensu gentium receptum est, ut modus exercendi commercii praescribatur ab eo, ad quem acceditur; non ab eo, qui alterum commercandi causa accedit.

Experientia recte,

1. Id ita receptum esse, constat omnibus, qui pedem saltem extra stillicidium paternum extulerint.

quae fundatur in divisione rerum.

2. Idque fundatur in divisione rerum per gentes facta, per quam quaelibet gens intra pomeria sua est domina omnium humanorum. Hinc adagium: *Si fueris Romae, Romano vivito mere.* Et esset profecto absurdum, si cuivis ruris colono fas esset, in suo tugurio praescribere advenae modum agendi, Gentibus autem idem fas non esset. Haec itaque est omnium gentium voluntas, ut modum talibus rebus statuere sit in potestate. *Quod quis autem juris in alterum statuit, eodem & ipse utatur necesse est.*

Adagium.

Axioma.

Libertates commercii sunt J. Gentium non in specie.

Them. V. Libertates quasdam in genere indulgere mercantibus extraneis in sua regione, Juris est gentium Europaei: has autem seu illas in specie indulgere, est arbitrii superadditi: nisi pacta specialia fiant.

Sed in Gentibus.

1. In genere debent aliqua indulgeri; Quia, ut ajunt philosophi, *Qui dat esse, dat etiam consequentia adesse.* Commercium sunt Juris gentium: igitur etiam ea sunt juris gentium, sine quibus commercia esse non possunt.

2. Unde in Europa si qua gens commercii nullam indulgeret libertatem, seu alia media necessaria plane denegaret, peccaret contra Jus Gentium Europaeorum, & posset ad forum Juris gentium trahi: quia violaret jus consensu communi atque usu introductum. Vid. Cap. III. Them. VII. seqq.

Quae libertates sunt usitatae?

Them. VI. Inter consuetas libertates & media haec sunt: Liber accessus ac recessus: viae commoda: jurisdictio

aliqua quae etiam extraneis circa commercia conceditur in extraneos: commoda emporia, portus.

Quotidiana experientia demonstrat, ista esse in consuetudine stricta.

Them. VII. Vice versa Jure gentium receptum est, ut pro libertatibus & commodis etiam imponantur aliqua onera, aequitatem non excedentia, nec evententia finem commerciorum; nempe Vectigalia, portoria: temporum, locorum, viarum, ponderum, pretii, formularum contractuum, feriarum, ministrorum, ipsarum etiam mercium praescriptio ac definitio: quae omnia pati debet extraneus mercator: nisi similia pactis specialibus definita essent.

Jus Gentium sunt onera pro libertatibus ferenda.

Haec ita esse recepta, publice notum est omnibus. Et fundatur in divisione bonorum, supra Them. IV. num. 2.

Them. VIII. Ut excludantur homines periculosi, mercesque noxae: ut nemini extraneo mercanti sine causa vis aut damnum inferatur, non est juris gentium, sed juris naturae.

Aversio periculi, damni, non est Jus Gentium sed Naturae.

1. Quia hoc licere vel non licere non pendet ab arbitrio gentium, sed illis etiam refragantibus a natura domina praecipitur. Vid. Jus Naturae Cap. XXII.

2. Unde si qua gens postularet commercia exercere in alieno absque ullis oneribus, consensu olim receptis, peccaret in Jus naturae, & trahi posset ad illius forum, atque puniri exclusione &c. Cap. III. Them. XXII.

Them. IX. Juris gentium actualis est, in bello abrumpi commercia tam mercatum, quam literarum, nisi consensu novo eadem certis legibus permittantur.

In Bello Jus Gentium esse posse rumpi commercia.

Quod postremum nostris temporibus aliquoties est factum.

Them. X. Nisi mihi aliqua inconsculto exciderunt, haec pauca praedicta de commercii sunt Juris gentium moderni actualis, ac certi: Reliqua fere omnia, quae multis libris disputari solent, sunt aut Juris naturae, aut Juris gentium possibilis tantum, aut controversa, nec gentium consensu adhuc constituta.

Haec de Commercii sunt J. Gentium certi: Reliqua omnia incerti.

1. Sequitur ex Cap. I. Them. VI. & XI.

2. Illas autem disputationes hic exponere, supervacuum ducimus: Nisi non desiniant enim controversa illa definiantur, nihil profunt iis, qui scire cupiunt, quae sit regula gentium, non quae sint litigationes circa regulam. Definiri autem ista nec a nobis nec ab omnibus simul doctoribus ac scholis possunt, sed a gentibus ipsismet.

nisi ab ipsis gentibus.

CAPUT V.

De Legatis.

Legati negotiosi sunt Juris Gentium certi.

Thema I. **G**entibus Europæis jus vigere *legatos negotiosos* mittendi & recipiendi &c. manifestum est.

1. *Legatos negotiosos* voco omnes illos, qui mittuntur ad tractandum, offerendam aut petendam opem, amicitiam &c.

2. Quoties igitur Germaniæ reges aliqui Principibus Germaniæ majoribus, tanquam capitibus nationum Germanicarum, controversum fecere hoc jus, toties in libertatem machinati sunt, & *questionem status* moverunt! id est in dubium vocaverunt, an nationes germanicæ singulæ constituant veram gentem liberam?

Legationis jus possunt acquirere etiam non-gentis liberæ.

Them II. Nihil tamen vetat, quominus legationis negotiosæ jus acquiratur usu aut lege, aut necessitate &c. etiam ab iis, qui non constituunt unam gentem liberam, sed sunt gentis alterius particula, etiam subdita.

Exemplum.

1. Ita Civitates Imperii certe non constituunt singulas gentes & nationes, sed sunt nationum particulæ, ut Brema Saxonica, Ratisbona Boicæ &c. nec tamen carent jure legationis. Sed hæc in Jure Germaniæ publico pertractanda.

Aliud.

2. Hollandi, etiam ante quam liberi declararentur, varias legationes misere in multas Europæ ac reliqui orbis aulas: qui passim eadem immunitate honorati sunt.

Objectione declinat.

3. Qui vero dicent: injuste id actitatum; ii tot Principes unâ incusant iniquitatis; cum potius humanum esset, eruere causas veras ac sanas, quibus permoti Principes existimaverint, juste se in his agere. ex. gr. videri poterat, rem inter Hispanos & Hollandos litigiosam factam: Hollandos advocatum & opem querere: ad quærendum absentem necessariam esse legationem: *necessaria* media esse juris naturæ, itaque nec liberis nec subditis abneganda &c.

Cautela nota.

4. Cumque hæc dico, non probo ea, quæ tum fiebant, sed in medio relinquo. Imo potius refero, quæ tum dicebantur ac scribebantur. Ceterum ostendo per ista, verum esse thema meum; Legationis jus etiam non liberis gentibus acquiri posse.

Thema probatur à pari.

5. Denique Sicut jus mercatum, & belli potest aliquando cadere in subditos,

e. g. cum hi manifeste injuste opprimuntur, & bellum devenit medium unice restans necessarium conservationis. Ita possunt etiam alia gentium jura privatis acquiri; cum ea his casibus transeant in jura naturæ.

6. *Wiquefortius* harum rerum exper-tissimus dans Son Ambassadeur. Lib. I. questio i reji- Sect. II. negans, Legatos ab aliis quam

summo imperio gaudentibus mitti posse, hanc ejus rei fundamentalem rationem esse docet: quod Legatus debeat posse protegi à mittente: protegi autem non potest, nisi mittens habeat jus armorum & gladii. Verum fieri potest, ut ille populus, cui *jus* armorum litigiosum redditur, tamen actualem protectionem æque efficaciter præstare possit, ac alius populus vel princeps, qui est in indubitata possessione juris. Sicut tunc Batavi actualem protectionem æque dabant ac rex Hispaniæ, quanquam jus esset controversum, armorum vis erat certa & sensibilis. Ut adeo ratio *Wiquefortii* pro similibus casibus militet.

7. Ceterum in eadem sectione *Wiquefortius* videtur improbare, quod Batavi non admiserint legatos Parlamenti anglici contra regem: mox autem probat, legatos Hibernorum contra idem Parlamentum ab iisdem Batavis non fuisse admissos; ratio est, quia, inquit, isti Hiberni erant rebelles indigni protectione juris gentium. Atat Hiberni rebelles cur sunt, cum se Parlamento paricidæ opponunt; cur contra Parlamentum parricidii decollato rege reum rebelle nequaquam est? In promptu causa est: Hiberni erant Catholici., hoc ipsos *Wiquefortio* indignos jure gentium præ Parlamento facit, quamvis fateatur, Hibernam istam legationem ab ipso rege approbatam fuisse.

Them. III. Legatio *majestatica* potest mitti à *solis* gentibus liberis: Sed non ab *omnibus*, ob varias causas.

1. *Majesticam* voco legationem, quæ alias dicitur prædita *Caractere representativo* majestatis.

2. Et solas quidem gentes liberas posse mittere personam, quæ ipsarum *majestatem* representet, constat ex terminis, quod enim non est, non potest representari.

3. Non

3. Non

Sed non ab omnibus.

3. Non autem omnes liberas gentes posse mittere legationem, quæ majestatem repræsentet, exemplis patet. Nam Dux Bojariæ, Dux Saxonæ, qui capita sunt liberarum nationum, non mittunt legatos majestatem præsentantes. (*Saltem majestatem Germaniæ.*)

Ratio.

4. Cujus causâ non est, quasi ii carent vera majestate, cum nullum majestatis jus ipsis desit, sicut nec deest nationi. Sed hæ nationes earumque Duces ab initio coiverunt in tale fœdus ac systema Germanici regni, ut nationibus omnibus liberis manentibus unum seorsim caput eligeretur, in quo *majestas omnium* tanti corporis membrorum concentraretur, ut ajunt. Itaque se ipsas non exspoliarunt, re sed nominis saltem prærogativa, ut nomine in unum caput translato tanto splendidior appareret res ipsa, nempe majestas, realis *totius* Germanici regni.

Imperium Germanicum non est Status irregularis, sed artificiosissimus.

5. Hæc isto in loco exempli tantum causa afferuntur, cum in Jure publico sint profundius demonstranda. Interea tamen vel ex his apparere potest, falli illos, qui Regnum nostrum Germanicum admodum *irregularem* statum esse existimant. Neque enim contra regulam naturæ, neque contra regulam juris gentium quidquam in eo peccatur. Quin tanto cum temperamento & artificiosa exceptione applicatæ sunt Statui nostro utraque hæ regulæ, ut admirationi id fuerit Thuano, quamquam non penitus nostra intelligenti.

Ordines varii legatorum non sunt Juris, sed arbitrii.

Thema IV. Non est *juris* gentium, sed vagi arbitrii, ut legatorum tres aut quatuor ordines habeantur; ut ad talia negotia adhibeatur talis vel talis ordinis legatus &c.

Probat.

1. Vulgo tres agnoscuntur ordines: Primus cum Caractere repræsentativo, qui dicuntur *Ambassiatores*, & in Curia Romana Oratores. 2dus est *Residentium*, vel Ablegatorum, Envoyè. *Tertius Agentium*, Secretariorum legationis &c.

2. Hæc adeo non sunt consensu obligatorio gentium fixa ac firmata, ut aulæ diversæ diversa, eadem quoque aulæ non eadem semper & sentiant & admittant. Quapropter cum legationes insignes mittendæ sunt, modum ac leges non repetunt aulæ ex quodam jure gentium alicubi terrarum in libris extante, sed speciali correspondentia regulam sibi peculiarem pro illo casu constituunt, quod hodiernis exemplis probatur sive in legationibus ad Turcas sive aliis

Alia promittentes fallunt.

3. Fallunt itaque siqui promittunt doctrinam aliquam *Juris Gentium* trade-

re, ex qua tanquam regula decidi possint hæc aliaque innumera gentium negotia.

Them. V. Legatos admitti, nec sine Legatorum gravi causa arceri finibus, Juris gentium *admissio est* Europæarum certi est. *J. Gentium Europæi certi.*

1. Nulla enim jam potest ostendi gens Europæa, quæ hoc non exigat tanquam debitum, & vicissim non præstet.

2. Causæ autem repudiandi legatos *Sunt tamen* hæctenus cognitæ variæ sunt: quibus *causæ eos* cursu temporis accedere forsitan aliæ *repudiandi* possent nobis adhuc ignotæ. Nondum enim exhausti sunt omnes actionum humanarum modi.

3. Ratio fundamentalis omnis ejusmodi repudiationis est duplex: Jus naturæ, & Libertas propria. *Jure Naturæ* repudiatur legatus, si metuitur *partim jure naturæ.*

quam periculosus reipublicæ, seu periculum ex persona mittentis seu ex persona missi rationabiliter timeatur, sive ex adjunctis. Nemo enim consensit aut consentire potuit in grave periculum suum sine causa graviore. Itaque cum gentes Europææ consenserunt in obligationem recipiendorum legatorum, consenserunt in hoc tanquam in medium suæ conservationis, non tanquam in medium suæ perditionis. Item cum gentes consentiendo in jus legationum *partim Libertas.* admittendarum restrinxerunt libertatem suam *quoad modum*; tamen non consenserunt in præjudicium libertatis suæ *quoad substantiam*. Quodsi igitur probabile est periculum, ne per legatum minuatur libertas in aliis etiam, præterquam in pura admissione, gentes in hoc non consenserunt; neque adeo *admissio* talis est Juris gentium Europæarum certi.

4. Ita vidimus nuper ab aliqua *Exemplum.* gente Euro-Boreali excludi aliquem legatum gentis alterius; quod hic gentem illam publice vocasset *Barbaram*. In hoc legato jam non erat *periculum*, sed reale *damnum*. Injuria enim affecerat honorem & famam illius gentis. Si igitur licebat legatum excludere ob periculum injuriæ, multo prolixius id licebat ob injuriam reapse illatam.

5. Reconciliationes tamen ut alibi *Reconciliata* & hic habere locum debent, præcipientes tamen *Reconciliata* in gentibus Christianis. Idque non *admittendæ.* gentium sed naturæ jure est præceptum.

Thema VI. Sanctitas seu *Immunitas* ac inviolabilitas legatorum jam *Immunitas* re-legatorum est *Immunitas* ceptorum, introducta est jure gentium, *J. Gentium* apud Europæos jam certo. *Europæi* *certi.*

1. Ridiculum esset hoc demonstrare, cum vel omnibus raris colonis sit decantatum.

2. Fun-

Fundamentum immunitatis alterum est *Jus Naturæ*: alterum est *Jus Naturæ*.

2. Fundamentum hujus inviolabilitatis alterum est *Jus naturæ*: alterum *Libertas gentium*. Nam si passim violabiles essent legati, nemo esset, qui operam ad componenda gentium negotia ac lites sopiendas locaret: itaque perpetua manerent bella & inimicitiae, mediis reconciliationis abscissis. Id quod juri naturæ repugnaret. *Libertas* autem gentium alterum est hujus immunitatis fundamentum; Sicut enim gens genti non est subjecta & obnoxia, uti supponitur; ita nec legatus est subjectus & obnoxius, qui receptus est tanquam repræsentans gentem.

Quanta sit immunitas est J. Gentium incerti. *Thema VII.* Quousque autem se extendat ea immunitas ultra personam Legati, & necessariorum ejus; non est definitum jure aliquo communi gentium Europæorum certo.

Experientia teste. 1. Apparet hoc ex permultis omni tempore litibus circa talia suscitatis in Anglia, Hispania, Germania, Lusitania, Suecia, Polonia, Italia ipsaque Roma.

Immunitates dicuntur privilegia. 2. Apparet etiam ex eo, quod multæ tales legationum immunitates dicuntur sæpe *privilegia*, & velut exemptiones à communi jure. Quemadmodum ergo Juris quidem gentium est, ut mercimonia aliquibus privilegiis instruantur, non tamen semper determinate his aut illis; ita accidit in immunitatibus specialibus legationum.

Plerumque conve- 3. Plerumque tamen in his convenitur: quod capi, incarcerari aliisque

modis coarctari nequeant: nec domus eorum excuti: nec in jus vocari negotiorum ipsis imperatorum causa &c.

Thema VIII. Ubi Legatus delictum privatum commisit, debita contraxit &c: jure gentium non subiacet republicæ ubi moratur, sed suæ, à qua est missus. Ufu ita receptum esse constat. Ratio est, quia non est subditus, sicut nec respublica, quæ eum misit.

Thema IX. Ubi tamen deliquit in rempublicam, ad quam est missus, vel aliàs periculosus est, aut ubi est in mora periculum, jure gentium potest comprehendi, domus excuti &c: moderate tamen & nihil supra magnam necessitatem. Quia hæc non adeo certi sunt juris, ut non magnis altercationibus & quandoque bellis præbuerint ansam.

Experientia. Exempla nos vidimus alia quietiora, tumultuosa alia. Id certum est, longe cautiores hic esse, qui sunt minus potentes; minus accurati sunt potentiores, qui leges sæpe in sua commoda trahunt, quibus serviunt infirmiores. Putant enim magni illi, nec forte sine fundamento, sibi majorem præ cæteris honorem deberi, à quibus plus timoris repanditur.

Judicium tamen in ipsum legatum sic delinquentem ferre, nemini videtur competere, nisi principi vel populo, à quo est missus. Vid. *Wiquefort Lib. I. Sect. XXVII.*

CAPUT VI

De Fœderibus.

Fœdera hic & pacta quæcunque gentium promiscue sumo. Cæterum pauca de his ad *Jus Gentium* attinent, pleraque ad *Jus naturæ*, ut mox videbimus.

Fœdera sanciri non est J. Naturæ, nisi supposita necessitate. *Thema I.* Fœdera inter gentes sanciri non est *Juris naturæ*, nisi quocasu esset medium absolutum ad conservationem alterutrius necessarium.

Sine fœderibus obtineri totus naturæ finis à gentibus potest. Natura autem ad nihil obligat, nisi quod est ad naturæ finem necessarium. Nec lubet his ultra immorari.

Nec est Juris Gentium, sed meræ facultatis. *Thema II.* Fœdera sanciri nec est *Juris gentium*: sed meri arbitrii seu meræ facultatis: nisi quatenus aliquod fœdus esset necessarium ad aliud fœdus

servandum, vel alia servanda gentium jura.

1. Quodsi enim esset quædam obligatio Juris Gentium, ut fœdera aliqua sanciantur, posset gens aliqua ad fœdus ineundum cogi. Id quod est contra sensum communem, & contra ipsum conceptum libertatis ac divisionis gentium. Sicut ergo gens una est obligata jure gentium, ut societatem cum aliis gentibus positive colat (Vid. Cap. I. Them. III. IV. VI.) ita multo minus est obligata ad certam speciem cultûs socialis, nempe ad fœdera particularia.

2. Quodsi tamen præsupponitur, inter quasdam gentes constitutam esse obligationem quandam societatem, & ad patentiâ, est hæc Juris Gent.

hanc conservandam necessaria esset alia pactio; obligaretur ista gens ad hanc alteram pactioem ex vi prioris pactioem.

Exemplum hypotheticum.

3. Exemplum. Si posset supponi, Germanicas nationes ita consensisse in Systema regni Germanici, ut foedera cum his & illis jungantur per pluralitatem votorum in comitiis; tunc equidem gens aliqua Germaniae teneretur ad idem foedus amplectendum, cum primum vota in comitiis majora prodirent. Teneretur autem ex vi illius *praesuppositi* foederis.

J. Gentium non obligat ad specialia foedera pacis, etiam post bellum.

Thema III. Ne quidem post turbatam pacem ex jure gentium obligamur ad *foedus pacis speciale* sancendum.

1. Equidem jure naturae tenemur ad inimicitiam & hostilitatem deponendam, & ad restituenda injusta damna &c. Sed ad *foedus speciale* propterea ineundum nullo jure tenemur: cum possint praedictae obligationes impleri absque tali foedere.

Exemplum.

2. Experiencia id constat. Sic Philippus V. Barbonius Hispaniarum regnum adeptus cum Imperio Romano & Domo Austriaca nullam aliquamdiu pacis confederationem habuit, sed utriusque cessatum ab armis est; fuissetque omnis contenta Europa, si eo situ res perdurasset. quippe *seria quies* pax est: foedera illa paci adeo nihil addunt, ut plerumque novorum bellorum & calamitatum sint seminaria.

Pacta servare non est J. Gentium sed J. Naturae, Probatur.

Thema IV. Pacta inita pro possibili servare & implere non est J. Gentium, sed naturae.

1. Jus gentium constituitur consensu gentium, eodemque sublato aufertur *Cap. I. Them. III. & VI. & XI.*

2. At jus, seu obligatio pacti servandi manet, etiam si gentes nolent servare. Itaque haec obligatio non est introducta jure gentium.

3. Pertinet autem directe ad Jus naturae: nempe ad legem veritatis dominiae, cui subjectae sunt gentes omnes etiam nolentes.

4. Pactum quidem sicut mutuo consensu constituitur, ita mutuo consensu tollitur, & cessat deinde omnis obligatio cum ipso pacto. Sed nos loquimur de obligatione pacti *subsistentis*.

Pacti natura est mutui Consensus.

Thema V. Pacti natura est mutui consensus paciscentium; quoposito ponitur, quo ablato tollitur pactum.

Consensus metu extortus.

Patet ex sensu communi; nec evidendia sunt demonstranda.

non obligat jure Naturae.

Thema VI. Consensus metu aut vi extortus in foro Juris naturae non obligat: potest tamen in foro Juris gentium.

R. P. Defing. Jus Gentium.

tium tanquam humano obligare: Sic tamen ut praescriptio non currat. **Sed interdum jure Gentium.**

Hoc Thema anticipavimus supra *Cap. III.* ubi egimus de foro Juris Gentium, praecipue Themate XIX. Idque praesertim locum habet, si metus non sufficienter probari possit: aut non possit probari, eum injuste incussum fuisse, sive ex causa injusta, sive ab eo, qui non habet potestatem justam terrenam.

Thema VII. Omnis inter liberos In pacto pacti haec natura est, ut paciscentes utrinque jus de suo jure utrinque aliquid remittant aliquid & transferant in alium. **transfertur in alterum.**

Si nihil aliud remittit, certe remittit aliquid de sua libertate, quia obligatum se facit & in certis casibus vincitur.

Thema VIII. In omni pacto hoc Pactum de jure naturae intelligitur, ut paciscentes de suo paciscentur, non de alieno, est, non de sive de *Jure tertii*: nisi sub spe rationis **Jure tertii.**

1. Omne enim pactum remittit aliquid: quod in me non est, non possum remittere: alienum autem non est in me, neque adeo remitti a me potest. **Ratio.**

2. Unde vehementi admiratione dignum nuper est visum, cum in schedis publicis alicubi legebatur, contra Naturae ac gentium Jura peccatum a certo populo fuisse, eo quod *Jus tertii* reservaverit illisum.

3. *Suum* autem hic debet late sumi. Nam qui in aliquam rem habet justam praetensionem vel titulum juris, etiam si illam non actu possideat, sed alter forsitan ei insideat; tamen potest de ea pacisci; quia est quomodocunque, iuste tamen *sua*. **Suum hic late intelligitur.**

4. Hinc si daretur aliqua gens, iustas praetensiones habens in omnem Europam, illa de omnibus Europae terris legitime pacisceretur, etiam in sefforibus non requisitis.

Thema IX. Neque ullo modo necesse est, ut clausula de *Jure tertii* servando inferatur pactis. **Nec clausula de Jure tertii necessaria non de Jure tertii necessario inferere.**

Quia hujus clausulae vis non pendet a pacto vel consensu paciscentium, sed viget & valet, etiam omnibus gentibus repugnantibus; quia est juris naturae, hypothetici saltem, id est supponentis rerum divisionem.

Thema X. An publica gentium plurius vel unius necessitas tribuat jus paciscendi etiam de jure tertii, problema est, quod videtur pertinere ad Jus gentium potius, quam ad Jus naturae. **An necessitas tribuat jus paciscendi de Jure Tertii? Est quaestio Juris Gentium non necessitas.**

1. Certum est, naturam res esse omnium, cum nemo possit ostendere titulum

D

tulum

Res naturā tulum naturalem, cur ipse potius hoc
sunt omni- agro v. g. fruatur, quam alter.

Divisio facta gentium consensu factam esse divisionem rerum.

Ergo & explicatio divisionis ad gentes spectat. 3. Igitur certum etiam videtur, ad Gentes ipsas pertinere interpretationem, quousque hunc suum consensum velint valere & extendi. Quia per quæ quid constituitur, per eadem & conservatur. Igitur hæc quæstio videtur pertinere ad forum juris gentium, de quo Cap. III.

à pari de furto, 4. In simili, quando necessitas extrema ingruit homini privato, licet eadem auferre rem tertii; quia non præsumuntur cives consensisse in divisionem rerum civitatis cum proximo periculo pereundi ex egestate. Vid. *Jus naturæ* Cap. XXXIII. Them. XXII.

Exempla. 5. Certe hac publica necessitate exculatio quaesita est variis pactis nostra ætate constitutis, ut Tractatui Partitionis Hispanicæ: Tractatui Ultrajectino: Fœderi Quadruplici: Tractatui Hispalensi: Sanctioni Pragmaticæ: Tractatui Wormatiensi: Tractatui Aquisgranensi, aliisque.

Fraus in pactis est contra J. Naturæ. *Thema XI.* Contra *jus naturæ* est fraudulencia, inductio, amphibologia &c: in pactis commissa.

Videatur de his *Jus naturæ* Cap. XXIV.

Solertia concessa ex causis aliquibus. *Thema XII.* Solertia tamen aliqua concessa est illis præcipue, qui tractant cum potentiore, vel qui aliunde metu inducti sunt; aut qui adiguntur pacifici de re sua tanquam de aliena.

Natura enim non prohibet uti mediis opportunis adversus periculum vel fraudem.

Pacificentium alter non obligatur corrigere negligentiam alterius. *Them. XIII.* Sic etiam videtur non esse contra *jus naturæ*, si alter pacificens advertat, alterum ex negligentia ponere quædam in tractatu, quæ impostum ipsi ponenti possint esse præjudicio.

Ratio humana. Quia nemo tenetur præstare culpam aut negligentiam alterius à se non pendens. Et jura vigilantibus scripta sunt. Et videtur satis difficile, ut contra memet ipsum agam. Præcipue cum fieri possit, ut id ipsum, quod ego nunc censeo alteri nociturum, eidem etiam proficit, & obsit mihi. Ita enim ancipites sunt res humanæ. Itaque videtur licitum, ut passive vel negative me habeam.

Interpretatio pactorum pertinet ad pacificentes. *Thema XIV.* Interpretatio pactorum jure gentium pertinet ad ipsos pacificentes: & quidem utrosque: nisi ubi alteruter contra clara verba & men-

tem pactorum vellet interpretationem extorquere.

1. Per quæ enim quid constituitur, per eadem & conservatur.

2. Is autem, qui videtur obstrepere claræ menti pactorum, potest deduci ad forum juris gentium & per majora etiam interdum condemnari. Vid. Cap. III.

3. Multæ tamen circa hanc interpretationem occurrunt quæstiones de spiritu & littera pactorum, de circumstantiis, ex quibus desumenda est interpretatio, de præcedentibus declarationibus conformibus aut difformibus, de occultis reservationibus aut protestationibus, de præsumptionibus, de regulis etiam grammaticæ ac dialecticæ, cæterisque ad interpretationem concurrentibus: quorum observatio, si ad *jus gentium* pertinet, pertinet certe ad *jus incertum*. Ad *jus naturæ* autem pertinent ista, quantum in iis dolus malus aliæque ejusmodi sunt excludenda.

4. Exemplum aliquod interpretationis in dubium revocatæ habemus in pace Westphalica, ubi Rex Hispaniæ fœderatos Belgas tanquam liberos declarat; quod aliqui referebant ad *similitudinem* tantum libertatis. Item in accessione Monacensi ad pacem Austriaco-Hispanicam, ubi Elector Pragmaticam Sanctionem agnoscit, *ceu* illam in pactis connubialibus antecedentibus agnoverat. Quod aliqui trahebant ad omnimodam receptionem illimitatam. Ejusmodi etiam occurrunt in accessione Hispanica ad pacem definitivam anno 1736. & sequentibus proculam. De quibus latius agunt scripta Hispanica nuper edita in *Sammlung der Staats-Schriften*.

5. Quapropter in pactorum tabulis conscribendis non tantum opus est politico viro, sed insuper duobus, imo tribus aliis, nempe 1. *Juris consulto*, qui sciat formulas earumque variam, sæpe contrariam vim. 2. *Grammatico*, qui vocum ac sententiarum communium vim in illa lingua, qua tractatur, possideat. 3. *Logico*, qui extensionem terminorum universalium, particularium, aliasque proprietates intelligat, quæ in consequentiam rite deducendam influant. Denique 4. Opus est, præcipue inter Christianos, Viro Theologo, id est, divinæ legis perito: quod facile violari patiuntur profani.

Thema XV. Pacta *justa* etiam erga infideles seu à religione alienos servari, *Juris naturæ* est.

5. Error J. Naturæ.

1. Error enim religionis in compa-
ciscente non tollit rationem, ob quam
servanda sunt pacta. Hæc autem ra-
tio est *veritas* utrique paciscentium
dominans, neutrius arbitrio subjecta.

2. Sic etiam communi sensu constat,
servanda esse pacta *justa* inita cum
luxurioso, ebrioso, fastuoso, cum re-
ge homicida &c. Sed non cum qua-
talibus, non cum luxuria, non cum
ebrietate &c. hoc est non talia pacta
quæ ad vitium luxuriæ vel aliud quod-
cunque alendum.

Thema XVI. Pacta inita cum ty-
ranno certo super re, cui is injuste in-
cubat, qualem pariant obligationem
tam jure naturæ, quam gentium, an-
ceps; videntur tamen nullam parere.

1. Quia vix possunt esse justa; cum
fere cedant in præjudicium tertii in-
juste oppressi, & ad alendam injustiti-
am.

2. Quia tyrannus non est juvandus
in sua tyrannide. Videntur autem hæc
pacta tendere ad tyrannidem seu in-
justitiam fovendam.

3. Videtur nihilominus idem hic
habere locum, quod de legatis
tyrannorum dicitur. Aula Roma-
na an. 1601. hortabatur Ossatum le-
gatum Galliarum, ne rex admitteret le-
gatos vel residentes Batavorum, utpo-
te rebellium & tyrannorum. Cui Ossat-
us: Durum id nimis fore. In mate-
ria legatorum & agentium non ita mi-
nutim omnia examinari. undique &
omnis generis legatos solere recipi.
Quod ad legitimum titulum attineret,
cum non solere attendi, modo appa-
reat notabilis potentia & præfens posses-
sio; titulos in emptionibus & vendi-
tionibus quæri. De quibus titulis si
examen instituatur antequam legati re-
cipiantur, paucos forte principes futu-
ros, quorum legati non remitti debe-
rent. *Letres d'Ossat à Mr de Villeroy*
9. Juilles 1601. Plura exempla Pon-
tificum, Venetorum, & Austriaco-
afferuntur in notis ad illam epistolam,
editionis Parisiensis an. 1698. Vid.
Wiquesfort Lib. I. Sect. III.

4. Fit nempe interdum, ut tyran-
nus aliquando, excepta injusta occu-
patione potestatis, multa utilia pro
populo acquisito constituat & pacifca-
tur. In his præsumitur populus ipse
consentire, neque adeo ipsum pro ty-
ranno habere. Itaque in talibus cessant
rationes supradictæ, & pacta videntur
servanda.

5. Unde, Si Cromwellus fuit in An-
glia Tyrannus, quod ab ejus morte de-
claratum fuit senatus consulto & infa-
R. P. Defing Jus Gentium.

mi suspendio; sequebatur, nullo ejus
pacto teneri regnum Angliæ; nisi mox
dictæ rationes accessissent, aut idem à
legitimis regibus postea esset firmatum.
Hic enim valere videtur regula: *Res*
inter alios acta nemini debet præjudicare:
potest tamen commodum parere.

6. Cæterum ad hoc juris gentium ca-
put exquirendum servit præter Europæ-
am hodierna Persiæ historia, ubi legitimis
regibus exactis tyrannj aliquamdiu infe-
dere folio.

Thema XVII. Pacta inita cum alte-
ro captivo, aut aliàs capite minuto
non videntur certi juris gentium.

1. Galli ea declararunt irrita, his-
que accessit Pontifex. Hispani contra
rata voluerunt. Lytrum tamen pro re-
demptione pactum deberi ex consue-
tudine gentium, fatebantur & pende-
bant etiam Galli, tametsi enorme &
insolitum esse quererentur.

2. Ratio præcipua erat; quia rex
captivus auspiciis non habet, & extra
activitatem est, Unde & subditi ejus
mandatis ab ipso tanquam captivo datis
per se non tenentur; cum præsumat-
ur, ea mandata ab hoste detinente pro-
fecta aut suggesta esse.

3. In captivitate regis Francisci I.
aliæ quoque multæ intervenere circum-
stantiæ, in *Ribiero* & aliis legendæ.
Quæ si forte in aliquem alium quem-
cunque regem cecidissent, aut etiam ca-
derent, vix est dubium, quin parimo-
do esset declaraturus, talibus se pactis
non teneri. Atque hæc erat etiam tum
sententia prudentiorum Hispanorum ut
Lanoni Siciliae proregis, suadentium Ca-
rolo V. Imp.; ut regem etiam absque
litro dimitteret, eoque deinceps ami-
co uteretur; pactis enim captivo ob-
trusis probabiliter non iri obligatum.
Et modernus quidam Doctor Italus Ca-
roli VI. Imp. in Ducatu Parmensi Fisci
patronus in tractatu de restitutione
bonorum ex amnestia, edito Viennæ
in 4. an. 1738. pag. 284. docet, *sum-
mos imperantes a universis actus metu ex-
tortos se ipsos in integrum restituere va-
lere, declarando, se non teneri stare*
promissis. Gravissimus autem regi li-
bero metus est captivitas, & regi ca-
ptivo captivitas longior, aut perpetua,
aut contumæ aliæ indignæ, ne dicam
mors violenta.

Thema XVIII. Principis infantia, An infantia
aut mentis debilitas: item obreptio &
et talia excu-
set à præsta-
artes ministrorum: impotentia ob tur-
bas internas & calamitates, an tollant
vel suspendant vim pactorum, incerti ju-
ris videtur tamen locus *restitutioni in in-
tium.*
tetrum; videtur & ne currat *prescriptio.*

Pacta cum
Tyran-
no certo,
sunt incerti
juria.

Pacta cum
Captivo sunt
Juris Genti-
um incerti.

1. Incerti juris videtur; quia perpetuo de hoc dissentiunt gentes. unaquaque rem in suum favorem pertrahente.

Restitutio in integrum non videtur deneganda.

2. Favor autem restitutionis, ex Jure naturæ petitus, quem jus civile indulget privatis hominibus, à Jure naturæ & Gentium non videtur denegandus regibus ac integris populis. Ut monet *Petrus Puteanus* in tractatu des Droits du Rous de France sur diverses terres & Royaumes &c.

Nec currere præscriptio.

3. De Præscriptione autem suo loco plura.

Quia hæc rejiciant, non ut injusta, sed ut incommoda rejiciunt.

4. Illud certum videtur, quemlibet hoc favore libenter *pro se* usurum tanquam æquo & justo, respicere autem, cum *adversus ipsum* inducitur, non tanquam injustum, sed tanquam incommodum. Igitur apparet, communem esse sensum gentium, eum favorem justum esse; quia etiam qui favorem hunc negant, non possunt negare tanquam injustum.

5. Illud porro indignum visum, disputare, num hæc sit restitutio in integrum *proprie* dicta? Quid enim hoc ad rem? *Proprie* enim sumitur ab aliquibus pro conformitate cum modis ac regulis Juris Romani, aut ejusdem Interpretum. Quæ nihil ad Jus gentium nobis hic propositum.

Enormis læsio pacta.

Thema XIX. Enormis læsio pactis inducta videtur jure naturæ pacta irrita reddere; & Jure gentium dare restitutionem in integrum.

Jure naturæ irritat.

1. Primum certum habetur. Vid. Jus naturæ. Cap. XXII. & XXIV. Quod si etiam teneretur patiens præstare læsionem, inferens tamen tenetur eam restituere: ut adeo ludicra esset obligatio.

Jure gentium dat restitutionem in integrum.

2. Alterum sic probatur; Communis est sensus gentium, pactis debere inesse *æquitatem* pro rei circumstantiis; & absque hac pactum non subsistere: qui sensus communis fundatur in hoc principio, quod *Justitia* domina omnibus gentibus æqualiter congruat, nec uni magis quam alteri sit nata: Deinde quod omnes gentes sint natura liberæ adeoque æquales.

3. Igitur ubi in pactis enormis iniquitas seu inæqualitas justitiæ fuit posita, reducenda ea postea est ad æquitatem. Et hæc est restitutio in integrum.

In praxi tamen multa difficultas.

4. Profecto tamen ubi ad rem & executionem veniendum est, campus fere plenus spinarum nascitur: nisi potens aliquis protector læso se præbeat advocatum.

5. Ex moderna historia afferre exempla, nimis est delicatum. Romani non

unum dedere specimen. Sed illi parum ad nos.

Thema XX. Fœdera tamen *inæqualia* sine læsione enormi, tam jure naturæ quam gentium cæteris paribus sunt justa.

Fœdera inæqualia sine enormi læsione Jure Nat. & Gentium justa. Rationes.

1. Fœdus inæquale est inter potentiorum & debiliorem ita sancitum, ut potentiori plus honoris, ac præcipua potestas tribuatur, plus etiam commodi. Tale forte est inter regem Galliæ & Rempublicam Genuensem.

2. Absurdum enim coram omnibus gentibus appareret, si debilior aliquis æquo cum potentibus gradu procedere se, ostentaret, quale est in fabulis rana cum bove certamen.

3. Inæqualitas ergo ista non pacto demum introducta est, sed jam antea subsistebat: itaque pactum non vitiat, sed firmat.

4. Adhæc inæqualitas ista compensari potest alio commodo. Nam per tale pactum ille qui erat debilior, fit deinde fortior erga alios; quia quodammodo participat de magnitudine ac vi magni sui compaciscentis. Sicut nuper Genuensibus accidit, qui perierant, nisi magnus fœderatus sustentasset.

Thema XXI. Quæ ad firmiora reddenda fœdera adhibentur, ut Pignora, Obsides, fidejussores sive Guarandæ ac sponsores, sunt certi Juris gentium, non naturæ. Modus autem & effectus incertus.

Pignora, obsides &c. sunt Juris Gentium certi.

1. Ista enim consensu tantum populorum instituta sunt, non cum ipso homine producta.

2. Certi autem juris ea dico, non sic, ut in omni tractatu debeant adesse, aut ut cogi quispiam ad ea valeat: sed ita demum, ut velut aliquid non insolitum proponi, suaderi atque in fœderum colloquia deduci rite valeant, & semel inducta vim obligatoriam habeant.

Et quomodo?

3. Quantum autem juris competat in pignus, quantum potestatis in obsides, quousque se extendat vis & coactio sponsoforum, innumeris etiamnum disputationibus ultro citroque vertitur, estque adeo Juris naturæ incerti.

Mensura horum incerta.

4. Illud certum, nihil hic cuiquam licere ultra æquitatem & Jus naturale: & Christianis gentibus nihil ultra mores à Christo Domino præscriptos. Quia Jus omne gentium debet fundari in Jure naturæ; & Jus gentium Christianorum in præceptis Christi, imo & exemplis.

Thema XXII. Pacta jurejurando confirmari, erat juris gentium, & potest confirmari cessat tum est.

Pacta jurejurando confirmari cessat tum est.

terat exigi. Nunc fere cessatum est.

Cur ?

1. Id equidem non factum ob perjuriam, credo. Quamvis de Ludovico XI. Francorum rege referant, eum sæpius deceptum à Carolo Burgundo, mandasse legatis suis ad tractandum cum Duce missis: Si ipsi pejerabunt semel, vos pejerate bis &c. quo forte volebat dicere, se regem non teneri pactis jurejurando firmatis, si Dux vassallus eadem jurata non servaret.

Consultius abstinere.

2. Tamen consultius videtur honori divino, ipsorumque regum, & populo, ut omittantur. Quippe in hoc servatur melius regula Christi de *omnino non jurando*: & evitatur perjurii periculum, facile irrepens in tot tamque varios tractatus. Deinde regibus non ita inuritur nota perjurii, qua nihil est abominabilius. Denique populus scandalo non inducitur ad facilius pejerandum. Quamquam enim plerumque foedera jurata rumpantur etiam sine perjurio, imo sine ullo peccato, ac sæpe populus ipse in culpa sit & in causa rptionis; tamen populus ad perspicienda momenta ineptus, ubicunque foedus solutum videt, de perjurii ac perfidia clamare solet ineptissime; & longe ineptius infert: *Licet hoc regibus ergo etiam nobis.*

Jusjurandum non addit valorem pacto.

3. Denique cum certum sit, jurejurando nullum addi majorem valorem politicum contractui, & actus de se nullus addito jurejurando non fiat validus (omnium juris humani divini que peritorum sententia) consultius videtur tractatibus istis profanis & profanarum opum plerumque causâ adornatis non admisceri religionem specialem, velut fursuri margaritam. Servetur à paciscentibus religio Christiana fidem violari vetans: ut specialiter & cum execratione DEUS testis advocetur ob res Christiano tam viles, ubi non est necessarium, videtur consultius. Atque adeo hæc non dixi eo, ut facilius fiat foederum disruptio.

4. Num autem huic cessationi ansam dederint frequentiores cum Protestantibus tractatus, aliis eruendum relinquo. Certe cum inter Hispanos & Jacobum I. Angliæ regem jusjurandum esset celebrandum, multa incidit dubitatio: num Anglus super evangelium Catholicorum, num super illud, quod ab hæreticis corruptum habetur, manu imposita juraret? Evangelio Catholicorum Anglus, Protestantium evangelio Hispanus fidem addicere tergiversabatur. Vid. Kevenhüller Annales Ferdinandi.

5. Cæterum non possum non notare Illustris auctoris D. B. Ickstädii sententiam, sine discrimine negantem, à Pontifice posse relaxari juramenta principum ac gentium: idque ex falso Protestantium principio; quia alias gentes non essent independentes: quod coincidit cum Puffendorffiano tumultu, quem is perpetuo ingerit: Implicare statum in Statu. Illam sententiam Illust: Auctor inseruit in Elementis Juris Gentium Heriboli scriptis an. 1740. Lib. III. Cap. VI. §. 14. Scholio II. Puffendorffium in Larva detracta repulimus. Doctrinam autem de Jurisjurandi relaxatione, huc non pertinentem, uti nec sine discrimine servant Pontifices, nec sine discrimine neganda est à Christiano; ita nos eam hic exequi scribendo non cogitamus. Sunt ad hoc præstantissimi libri de *Marcu, Sfondrati*. Videatur etiam P. Antonio *Bianchi* Della Potestà e della Politia della Chiesa, in 4. Romæ. 1745. ubi & Giannonem refutat & Defensionem declarationis Cleri Galliani Bossueto falsè inscriptam.

Cæterum illud principium, quod gentes non essent liberæ, si Pontifex posset juramenta in casu relaxare, manifesto falsum agnitum est hætenus ab omnibus gentibus Catholicis, & confictum est tantum ab heterodoxis ad creandam invidiam non tam Pontifici, quam religioni Catholicæ. Doctrina autem ipsa negans indiscriminatim relaxationem illam, Evangelio repugnat, & in Boica locum nullum habet, quæ Boica libera est, tametsi sit Catholica, hoc est, tametsi à Pontifice pendeat.

Tbema XXIII. Num una foederis parte soluta, soluta censeantur omnia pacta, an cæteris suum robur maneat? nec naturæ nec gentium juris certi videntur.

Una parte rupta totum foedus rumpitur, est juris incerti.

1. In hoc quidem videtur prior consensus gentium, videturque juri naturæ conformius, ut uno *accessorio* soluto propterea non solvatur totum foedus. e. g. Pace Pyrenæa pacta erat dos pro futura sponsa Ludovici regis. Ea soluta non est: nec tamen existimabatur Pax Pyrenæa tota abrupta. Sic rex Galliarum aliquando diutius retinuit urbes, quarum redditio pace stipulata erat, quin partes alteræ ruptam pacem adfererent, tametsi à querelis non temperarent. Credo; quia accessoria ista habebantur, & ea erat populorum persuasio, accessoriis sublati, substantiam durare.

Rupto accessorio non videtur rumpi totum.

Exemplum.

2. Ubi vero foedus aut pax ita rupta est, ut status inimicitæ ac belli succedat, tametsi forte propter accessoria

Subeunte statu inimicitæ videtur rumpi totum.

tantum fit abrupta pax ; tamen hoc casu gentes videntur propendere in illam sententiam , ruptum esse totum foedus , atque nullam ejus partem obligare , quæ quidem à stipulatione dependerit.

Signum ejus rei.

3. Ejus rei signum est, quod, cum iterum ad pacem redintegrandam accedunt, non sola illa puncta & articulos ruptos instaurant & resarciunt, sed omnes: & priores tractatus velut de verbo ad verbum innovant. Quod non esset necesse, si illa aliunde adhuc subsistebant suo in vigore.

Pactum de non paciscendo securum. Non semper obligat.

Thema XXIV. Si pactum fuerit, ne alter sine altero pacem cum hoste ineat particularem: nihilominus jure naturæ, atque adeo necessario jure etiam gentium, certum est, particu-

larem pacem jungi posse ob necessitatem propriam; vel ob defectum à compacifcente commissum.

1. Nunquam enim obligatio mea ad pactum intenditur à me, aut potest licite ab alio intendi ad meam perniciem.

Nec in perniciem propriam. Vid. Cap. II. Them. XIV. num. 5. Et Jus naturæ amorem sui præfert amori alterius. Vid. *Jus Naturæ* Cap. XVII. Them. V.

2. Gentes etiam ipsæ, quamquam non raro dolor exprimat amarus questus, tamen hanc veniam *dantque petuntque vicissim.* Et is ipse, qui modo questus erat, relictum se à socio fuisse, vertente rota socium alium relinquit, ut sibi consulat. *Exempla obvia sunt vel novellas, quas ajunt, lectitantibus.*

CAPUT VII.

De Repressaliis, Retorsione Juris iniqui.

Quid Repressaliæ?

Thema I. **R**epressaliæ vocantur vindicationes damni vel injuriæ tales, quæ totam amicitiam inter populos non abrumpant.

Ut si quis rex alterius legato vim intulit, alter eandem vicissim infert legato alterius, & nihil ultra.

Sunt Juris naturæ.

Thema II. Repressaliæ sunt juris naturæ.

Sicut enim offensio jure naturæ tenetur ad restituendum vel resarciendam injuriam; ita offensio jure naturæ potest illam restitutionem sibi comparare, etiam vi propria; quia in statu libertatis naturalis, in quo degunt gentes ad invicem, non habent judicem, sed ipsi sunt executores.

Prius tamen media alia adhibenda.

Thema III. Jure tamen naturæ tenetur offensio prius amice repetere; nisi sit metus probabilis, suam causam per hoc deteriore, seu vindicationem difficiliorem futuram.

1. Primum est certum; quia si aliter faciat, conjicit se ac populum in propinquum periculum mali gravissimi nempe belli; id quod illicitum est sine sufficiente causa ac necessaria.

Nisi quid obstat.

2. Alterum item patet; quia talis metus videtur esse sufficiens causa omittendi repetitionem rerum.

3. Hinc populo potentiori nulla superest excusatio rei prius amice repetendæ; quia apud illum non habet lo-

cum prædictus metus, ne repetendo rem suam deteriore faciat. Nisi forte potentior prætenderet, hoc esse contra ipsius dignitatem, ut repetat; magisque ipsius celsitudini competere, ut insalutato hospite sibi met justitiam admittret. Sed hi sumi in oculis corruptorum hominum magni quidem sunt, in oculis naturæ nihil. Nulla enim potest esse unquam populi aut regis potestas tanta, quæ juri naturæ non sit prorsus subjecta. Et quamquam ille potens rex non conjicit forte sese in periculum calamitatis bellicæ, tamen conjicit vicinum suum offensorem in periculum ut longe plus patiatur quam meruerit. Itaque conjicit sese in periculum injuriæ committendæ, quæ bellis ipsi est infinite deteriore; quippe bellum aliquando potest esse laudabile & honestum, injuria nunquam.

Thema IV. Repressaliæ exercentur juste in privatos etiam privatim innocentes.

Exercentur juste in privatos innocentes.

1. Ex. Gr. Walachi Turcis jam subditi prædas egissent ex agro regni Hungariæ Transylvano.

Hungariæ rex, nisi damna resarciantur jussu Turci, juste potest repressalias exercere erga Servios vel Bosnienses, vel ubi ipsi commodius est & satisfactionem pro suis faciliorem obtinere potest; quamquam Bosnienses sint privatim innocentes.

2. Rex

2. Rex enim Hungariæ non tractat jura sua cum Walachis vel aliis subditis, sed cum principe libero; itaque non attendit, num juste injuste egerit Moldavus: sed num Princeps Turcarum juste permittat suis quibuscunque exercere prædas &c.

Simile

3. Res aliquo simili nonnihil explicatur. Digladiantur duo pugiles: alter ictus ab altero, ictum vindicaturus percussit offensoris sui manum *sinistram*; nec injuste, quamquam manus sinistra non intulerit ictum, sitque adeo privatim innocens. Namque pugil ait: mihi res non est cum pede aut cum manu antagonista, sed cum corpore; quæcumque ergo corporis illius pars læserit partem corporis mei qualemcunque, mihi jus sit, ut corporis mei parte qualibet utar ad quamlibet alterius corporis partem impetendam.

Ratio distorum

4. Ratio autem, cur Bosnientes hoc casu pati deberent repressalia, est, quia jura sua transtulerunt in unam personam publicam seu principem: cum ergo Princeps recusando restitutionem fecerit causam suam id est *publicam* Turcarum, omnes Turcæ eidem causæ obnoxii sunt, atque in hoc fundatur illud:

Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi. Si enim culpam mandatarii præstare sæpe debet mandans: multo certius id incumbit subdito omnem voluntatem suam transferenti in principem suum.

Cautela.

5. In ejusmodi tamen casu Turcarum rex subditis Bosnientibus debet compensare damna; quod potest facere vel ex publico, vel ex bonis prædonum Walachorum.

Innocentes tamen possunt se defendere.

Thema V. Subditis tamen privatim innocentibus, quibus repressaliæ intentantur, videtur competere jus vim vi repellendi.

Probatur.

1. Vix enim censetur ullus populus libertatem naturalem usque ad hunc gradum abdicasse, ut innocens damna magna patiatur, & compositis in sinum manibus spectet, quæ non difficile potest avertere.

2. Si fur capitali sententia damnatus à Principe suo non peccat contra jus naturæ, cum ruptis etiam catenis erumpit ex carcere, & vitam sibi servat: certe minus videtur in jus naturæ peccare subditus alienus alienæ potestati subito ingruenti se opponens.

3. Imo si ipsis constat, Principem suum denegasse restitutionem, præsum-

ptionem habent, ipsum id juste fecisse, æque adeo sibi vim injustam inferri; quæ juste repelli potest ac debet.

4. Præterea facerent se reos apud Principem suum, nisi extraneam vim, quam pro injusta ac hostili semper habere possunt, vi repellant.

5. Quodsi vero is, qui repressaliis utitur, esset multo potentior & formidabilis; longe consultius & quandoque obligatorium est, potius patienter sufferre id genus calamitatis; ne intempestive repugnando & sese & totam gentem in majores calamitates inconsulto præcipitent. Hac enim ratione viator in prædones intidens, & pilares & validos nonnisi crumenam ejus petentes, illa debet carere, ne excidat vita.

Cautela.

Them. VI. Retorsio Juris iniqui est Retorsio Juris naturæ; & ejus modus est *juris iniqui est gentium.*

1. Vocatur autem retorsio juris iniqui, cum aliqua gens statuit jus quoddam aliis grave: & aliæ gentes vicissim ejusmodi juribus contra eam utuntur. Ex. gr. Si in Anglia prohibentur merces Gallicæ quædam, Gallia vicissim prohibere potest merces Anglicas alias. Si Japonenses nullum admittunt intra suas terras extraneum, idem possunt aliæ nationes facere erga Japonenses. Si Turcæ immunitatem legatis non præstant, sed eos tantum obsidum loco habent, aliæ gentes adversus ipsos eadem statuerere possunt.

2. Naturâ enim sunt æquales gentes: Ergo ubi citra ipsarum consensum introducta est inæqualitas, natura ipsis admittit reductionem æqualitatis.

3. Modus autem est juris gentium, vel potius est arbitrarius singulis; modo ne modus & æquitas excedatur.

Thema VII. Alias retorsio vel Talio Retorsio in & vindicta sumitur in posteros, etiam posteros inpro se innocentes. An juste? non autem innocentes an sim decernere.

1. Alexander in Asiam transmittens, nulla tunc provocatus Persarum injuriâ, dixit se vindicaturum injurias, quas Græci à veterioribus Persis.

2. Germani perfracto tandem limite Imperii Romani, ultum ibant injurias à Romanis per annos quadringentos illatas. Exempla alia hinc inde occurrunt.

3. Cæterum servandæ sunt regulæ *Juris natura* de Vindicta, de quibus egimus ibidem Cap. XXI. Them. XXII. num. 2. &c.

CA-

CAPUT VIII.

De Bello.

DE hoc quoque quædam sunt Juris naturæ, quædam alia Juris gentium certi; omnia reliqua incerti: quæ hic exsequi superfluum: executus est Grotius, quem demptis Principiis Juri divino & Evangelico non congruentibus evolvere possunt, qui *incerta* rimari accuratius debent: additis multis publicis scriptis, quæ in Londonio aliisque collectionibus reperire est: quæque *incertitudinem* illam non tollunt, sed magis visibilem reddunt: suggeruntque rationes *pro & contra*.

Bellum à Liberis geritur

à subditis latrocinium &c.

Latrocinium est, remota justitia. Exemplum.

Them. I. Bellum quid sit, omnes intelligunt: & definiendū ac dividendo res fiet obscurior. Hoc unum supponitur, bellum non dici, cum geritur ab iis, qui liberi non sunt sed subditi; tum enim *rebellio* dicitur vel tumultus, vel latrocinium &c.

Quamquam Latrocinium etiam exercetur à liberis, si contra jus fasque exercetur. Unde pirata Alexandrum magnum non injuria dixit *Orbis terrarum latronem*. Et recte D. Augustinus: *Remota justitia quid sunt regna, nisi magna latrocinia?* Multa Romanorum bella latrocinii magis etiam suspecta essent, si & adversariorum historiæ scriptæ ad nos pervenissent, non ipsorum tantum Romanorum sibimet blandientium. Majores nostri Germani atque Galli quibus inundationibus oppresserunt Asiam; Græciam, Africam, Italiam, Hispaniam, Galliam, Britanniam, latrocinia fuere; nisi jure retorsionis aut vindictæ excusabilia inveniantur.

Non est meræ facultatis.

Thema II. Bellum non est meræ facultatis, nec in mero arbitrio vel potius lubricine humanæ voluntatis repositum, sicut ambulare, sedere: Sed est actio *moralis*.

Hoc thema non potest inficiari nisi qui homo non sit.

Actio moralis fit bona per finem &c.

Them. III. Omnis actio moralis fit bona per Objectum, finem & Circumstantias.

1. Late id ostendimus in *Jure naturæ* Cap. VI. Them. II. &c.

Probatur iterum.

2. Jus enim naturæ est illa devinctio hominis, qua est subiectus naturæ suæ domino, quem dominum semetipsum non esse, manu palpat.

3. Impossibile est homini agere humane ac deliberate, & tamen agere pro-

pter nullum finem sive ex nulla causa. Ex quo tota natura humana intelligit, se fini alicui generatim esse subiectam, à quo se eximere nulla ratione valeat. Idemque de Objecto dicendum.

4. Igitur bellum, tanquam actio humana, etiam ipsum subiectum est huic legi inevitabili, æternæ & naturali, ut objecto ac sine debito non careat. Debitus autem est, si est subordinatus ac conformis dominio Summi entis, atque inde consequentis servitutis humanæ.

Bellum etiam fit bonum ex fine &c.

5. Atque hæc quidem vera juris principia clare, opinor, explicata sunt in Jure naturæ à nobis descripto adversus falsos Juris naturæ doctores.

Them. IV. Bellum, utpote actio humana, si objecto, sine, ac circumstantiis bonis careat, est contra jus naturæ, & peccatum.

Aliud est malum.

1. Sequitur ex prioribus.

2. Et quidem mater fecundissima est plurimorum peccatorum, imo criminum; quorum omnium reus est, qui belli est auctor, sive minister ille sit, sive rex sive pontifex.

Pessimum.

Them. V. Objectum belli de se est pugna vel resistentia. Hocque est *indifferens*; adeoque bonitatem vel malitiam aliunde mutuatur.

Objectum belli indifferens est.

Pugnare enim, repugnare, in pugna acquirere aut perdere, occidere aut occidi, jam malum est, jam bonum. Cain bene pugnavit physice, male moraliter: Abel bene moraliter, physice male pugnavit; si modo pugnavit ac non potius dolo interceptus est. Atque id genus exempla nec hodie desunt.

Them. VI. Bellum non est ipse finis: sed bellum est medium ad aliquod bonum.

Bellum non est finis ut ex principiis Puffendorffii videtur sequi.

1. Ex Puffendorffii principiis sequi videtur, bellum esse finem juris naturæ. Ille enim docet, Jus naturæ sumendum esse ex indole humana: quod si enim deprehendatur, indolem humanam ad hoc vel illud naturæ ferri, dici posse, hoc esse jus naturæ, id est ordinem naturæ ad finem quem intendit. Jam vero indolem humanam ait esse, & naturaliter tendere ad nocendum alteri. Igitur natura humana per ipsum ordinata videtur ad nocendum: ac denique finis Puffendorffianæ naturæ videtur esse bellum, quod certe nocentiorum omnium compendium est.

2. Quid

2. Quidquid habeant principia Puffendorffii, quorum nuditatem ac perversitatem in Larva Detracta deteximus: pugnat certe in sensum communem, qui bellum finem naturæ humanæ existimat, nisi id solum bellum, quod adversus inordinatos appetitus, atque adeo etiam adversus infrunitam bellandi cupiditatem, ab omnibus hominibus est suscipiendum necessario, de quo Jobus Cap. VII. *Militia est vita hominis super terram.* Cujus militiæ finis est tranquillitas & pax perpetua: cum armorum finis sit miseria. Belli cupido infinita perdidit heroes, felices futuros, si ingenium sublime ad pacem contulissent: quales fuere Alexander ille Macedo, Julius Cæsar, Carolus Audax Burgundiæ Dux, Carolus XII. Suecorum monarcha, Alexandri admirator & imitator infelix.

Quodnam bellum sit finis?

Infelices bellatores.

Principes saepe male considerant.

Belli finis malus quis?

à pari.

Ambitio, ira, invidia &c.

Xerxis bellum ob ficus Selymi ob vinum.

3. Vera est ac certissima gravissimi Politici sententia, ejus hoc fere est votum: O si intelligerent Principes, quantum malorum cumulum & sibi & suis domibus illo die attraherent, quo die bella suscipiunt, crediderim, imo affirmare ausim, fore, ut non solum à suscipiendis illis supersederent, sed ne familiarium quidem ullum illorum meminisse paterentur, aut si quis contrarium suaderet, ut hostem tractarent, summo jure capitalem. Guevara Horol. Princip. Lib. III. cap. XIV.

Them VII. Finis malus est belli is, qui à sine juris naturæ (id est DEI dominio ac servitute hominis debita) abludit, aut ad illam nequit ordinari ab homine.

1. Id cum in omni actione humana sit firmum ac constans, ut in Jure Naturæ ostensum est, Capite VI. omnino etiam in bello, & multo magis, habet locum. Nam si peccatum est cantare vel comedere propter solam voluptatem; quid erit homines turmatim occidere, innocentes spoliare pane à DEO concessio?

2. Ambitio ergo sive eminendi libido, virium ostentatio, avaritia, ira, vindictæ propriæ sitis, invidia, scemineæ blanditiæ, inordinata futuri sollicitudo, divinæ providentiæ diffidentia, fiducia in semetipso, ac cætera ejusmodi, quæ quamlibet minimam hominis actionem vitiant, immensum quantum vitiant bellum actionum humanarum facile momentosissimam. Et vidimus nihilominus monstra hominum, ob finem multo fordidiorem concitantes terrarum orbem.

Xerxes ob ficus Græciæ quingentas hominum myriadas armavit & perdidit. Selymus ob vina Cypri classes maximas demersit, exercitus sepelivit. Paris ob

R. P. Desing Jus Gentium

adulteræ stuprum excidio trojanum imperium dedit.

Thema VIII. Nullus est possibilis finis belli bonus, quam *Honor DEI, Conservatio sui & alterius ab injuria.*

1. Nemo enim unquam docere poterit alium, ita ut nos à demonstratione hujus negativæ propositionis, nimis prolixo futura, belle possimus abstinere.

2. Prodiit Jenæ an. 1624. liber satis elegans nobilis Joannis Wilhelmi NEUMAYR de Ramsla Brunsvicensis *Von Sridens Handlungen und Verträgen in Kriegszeiten.* Ubi cap. II. affert quadraginta quinque causas, cur Princeps bello jamjam collisus cum populo altero, possit *respuere* pacem oblatam. Quarum, quæ justæ sunt, omnes reducuntur ad nostrum thema, & exemplis pulchrè illustrantur non tam antiquis quam ultimarum temporum.

3. Inter has autem sunt causæ, quarum justitia non statim apparet: quod mirum haud est; neque enim etiam ipsorum bellorum aut foederum justitia statim apparet omnibus.

4. Lubet autem paucas ex eodem auctore per compendium excerpere, missis cæteris.

I. Quia præstat vincere *petulantem* bellatorem, quam pacem ei indulgere, exemplo Quintii Romani erga Philippum Macedonem. Gallicæ aulae erga Hugonottas an. 1562. Venetorum erga Maximilianum Imp. 1515.

II. Quia sub pacis tractatibus varii *doli* saepe latent. exemplo Batavorum erga Hispanos. 1587. &c.

III. Quia pars adversa *non serio* vult pacem, sed quærit tempus &c. Exemplo Romanorum erga Carthaginenses &c.

IV. Quia *alio fadere* prohibemur.

V. Quia *spes* est lucrandi terras &c. Sed *Pacem contemnentis & gloriam appetentes, pacem perdunt & gloriam.* S. Bernard.

5. Præterea est advertendum, causas quæ forte sufficerent ad pacem non acceptandam, sive ad bellum nondum finiendum, easdem tamen non statim sufficere ad bellum inchoandum. Sicut corpus semel motum levissimo dein impetu promovetur; at dum initio moveatur, vi opus est majore: Sic semel justè mota arma levioribus etiam de causis, quas ipse quandoque hostis præbet, promoventur non injustè.

Them. IX. Hinc tamen apparet, ad Belli jura supponi divisionem rerum saltem externarum.

1. Nam si hæc omnium essent perfecte

E

Trojanorum ob adulteram. Soli duo finis boni possibiles.

Causæ respiciendi pacem oblatam.

Ad belli jus supponitur divisio rerum

communes, forte cessaret bellum, aut injuria bello nulla inesset.

2. Forte, inquam: Nam etiam non supposita divisione rerum externarum posset bellum nasci & injuria fieri. Tum quod externa bona, etiam non divisa, plerumque non sufficiant multitudini: ex quo rixæ consequuntur; quemadmodum duo canes de eodem osse decertant, nulla licet divisione domini facta. Tum etiam quod injuriæ sæpe interna afficiant. Abel enim quamquam videatur habuisse bona cum Caino communia, bello tamen Caini interemptus est, rixæ suborta ob dotes divinas.

Bello debet adesse *Necessitas*.

Them. X. Ad belli justitiam non sufficit Finis bonus: Sed debet adesse *NECESSITAS*.

1. Bellum est Juris naturæ, non solum gentium. *Them. III.*

2. Juris naturæ criterium quale sit, in *Jure naturæ* explicavimus Cap. III. *Themate XXVI.* Nempe Quæ sunt *necessaria* magnopere ad servitutem erga summum Creatoris dominium, illa sunt stricti juris &c. Igitur Juris naturæ stricti est bello abstinere, nisi illa necessitas postulet.

Ob gravissimum periculum.

3. Qui enim alteri bellum infert, ille imponit alteri gravissimum onus; idemque onus imponit sibi & suis civibus; item conjicit se, suos, & alios in proximum periculum non tantum malorum temporalium, cædium, rapinarum; sed etiam in periculum malorum naturaliter irrevocabiliū, nempe injuriarum, & aliorum criminum, quæ ex bello oritura moraliter certus est.

4. Sine necessitate permagna suam aliorumque conservationem, jure ac servitute naturæ debitam ultro exponere, eidem juri contrarium est.

Necessitas æstimanda ex variis concurrentibus.

Them. XI. Necessitas nec unius est gradus, nec unum simplicem habet fontem, nec ex una regula potest æstimari; sed ex multis circumstantiis.

Incertitudo necessitatis, causa facile suscipiendorum bellorum:

Et cur sæpe utraque pars non bellet injuste,

1. Hoc in *Jure naturæ* confirmavimus Cap. III. *Themate XXVI.* & alibi.

2. Hæc incertitudo est causa potissima, cur facilius in bella prorumpatur; quia amore proprio victi sæpe inveniunt necessitatem, ubi revera nulla est.

3. Hæc quoque est causa, cur plerumque utraque bellantium pars non agat injuste formaliter, sed materialiter tantum; quia quælibet pars credit sibi statum suum notiozem esse, quam alteri. Igitur suum judicium de sua necessitate propria judicat esse præferendum judicio alterius: atque ex necessitate ita apprehensa provolat ad arma.

Libri non minuent in-

4. Neque ulli de Jure belli scripti aut deinceps scribendi libri minuent hanc

incertitudinem, aut hanc judicandi rationem; imo potius augebunt. Quod enim plures rationes & exempla vetera (hæc enim plerumque in libris doctorum referuntur, tanquam eruditionis argumentum) ob oculos ponuntur principibus, hoc plus argumentorum alteri aut alteri parti suggeritur ad sese in judicio hoc confirmandam. Nisi forte aliquis produceret rationes satis firmastales, quæ pariter utrique parti resistunt. Id quod fieri non posse ajo, nisi persuadeas, *omnibus* esse abstinendum à bello: alias enim qualescumque rationes suggereris, semper uterque eas pro se fere accipiet.

certitudinem.

Them. XII. In hoc belli negotio habet locum ignorantia, quæ invincibilis excusat, erronea non.

In bello excusat Ignorantia,

1. Cum enim sit negotium tam vastum & innumeris circumstantiis septum, fieri potest, ut tam Princeps, quam consiliarii ignorantia decipiantur.

Ob vastitatem negotii.

2. Omnia tamen quæ de errore vitando, & diligentia adhibenda diximus in *Jure naturæ* Cap. VI. multo fortius obstringunt in hoc negotio negotiorum temporalium gravissimo.

3. Unde manifestum est, Principem nullum excusari à gravissimo reatu & onere restitutionis omnium damnorum, qui aut non exquirat consilia; aut non exquirat ab iis, qui possunt aut debent dare, sed ab ignorantibus fundamenta, aut à fervidis, ab adulatoribus; à ministris tantum obnoxiiis, non à statibus seu ordinibus.

Consilia relinquenda à quibus?

Thema XIII. Bellum non est negotium mere politicum, sed & Theologicum seu conscientiæ. Unde necesse est consilium quærere à peritis rerum divinarum.

Bellum negotium Theologicum.

1. In genere hic erat sensus, & est omnium nationum etiam barbararum. Hæc enim agnoscunt, res divinas probe non posse administrari in republica, nisi sint, qui seorsim de iis curam habeant.

Ex sensu communi.

2. In bellis quoque auspiciandis tam Græci & Romani, quam Barbari ac majores nostri Germani incipiendum à summo numine existimarunt; ejusque ministros publicos tanquam interpretes voluntatis divinæ consuluerunt. Id quod ex omni Gentium historia constat vel leviter tinctis. Magno itaque pudore perfundi deberent hodierni quidam doctores, Christianum gerentes nomen, cum veris Christianis persuadere volunt, Bellum rem mere politicam ad Religionis Christianæ sacerdotia plane nihil pertinere.

Etiam Barbarorum.

3. Quisquis demum verus Christianus est, id est, quisquis Evangelio credit;

Christi...

dit; quisquis credit, Evangelio se credere, si salvus esse velit, debere; quisquis potestatem Christi hominibus certis in peccata commissam agnoscit, consilium saltem eorum respuere non potest in re, de qua DEO Principi, judicique suo responsurum se esse hæsitare non potest.

Objec. Sa- 4. Neque excusatio valet ista: Prælati, sacerdotes, & totum hoc genus non sunt Politici, nec milites: ecurr ergo eorum de Politica aut armis sententia vel consilium exquiratur?

Retorquetur: 5. Nam cur non retorqueri id valeat, non video. Aulici ac milites non sunt rerum divinarum periti, nec à Christo (loquor de Christianis Populis in media Europa) constituti, ut ligent & solvant. Cur igitur hi quærantur in negotio, quod & ipsos & infinitos alios uno vel ictu obligare gravissimo coram DEO reatu possit?

Distinguitur. 6. Deinde fatendum est, dari aliquos politicos rerum divinarum non parum gnaros: & aliquos sacerdotes rerum politicarum non minus scientes.

7. Cum igitur princeps teneatur jure naturæ ad removendum impediendumque errorem adhibere omnia media etiam ardua in re, tam magni momenti; tenetur consilium eorum exquirere, qui rerum divinarum sunt maxime experti cum aliqua politicarum notitia; cum tale consilium facile haberi possit, & ex legibus Christianis sit necessarium.

Consilium 8. Periculo sese liberat, Princeps, si ex mit periculo salutis. in consilium vocaverit tum politicos probos & fideles, tum eos, qui divina scientia & potestate præditi sunt. Quorum illi *fideliter & integre* explicare debent rationes politicas fere in utilitate consistentes, & fundamenta causæ historica & pactitia: hi autem, nempe divinorum participes, debent *cordate & pure* explicare momenta legis divinæ tum naturalis tum positivæ. Atque hoc demum modo non perfunctorie sed serio & sufficienter adhibito ita potest arripere arma, & armis luctari terras, ut non perdat animam, qua perdita & terra ipsi perierit & cælum.

9. Illos autem, qui Christianam legem ad mores publicos, ad civitatem regendam, & ad jura gentium nihil pertinere, ad opprobrium Evangelii, contendunt, tum alibi sæpius confutavimus, tum in *Larva detracta* Cap. X. & supra in *Jure Natura* cap. III.

Bellum offensivum injustum. *Thema XIV.* Bellum vere ac mere *Offensivum* est injustum.

1. Offensio intelligitur violatio alieni *R.P. Deling Jus Gentium.*

juris, quæ est refractaria juri naturæ. Vid. *Jus Natura* Cap. XXII.

2. Solet autem dici offensivum bellum etiam hoc, cum aliquis injuria affectus, sine armis, injuriantem & quiete in injuria residentem, armis aggreditur. Ita ut alter prior sit aggressor in injuria exercenda, alter prior aggressor in armis. Id quod reipsa non est aggredi, non offendere, sed injuriatorem arcere, ac jus suum defendere. Neque hoc habeo pro bello vere offensivo.

3. Sed nos de re certi, de voce nolumus contendere.

4. Licitam autem seu justam jure naturæ esse talem aggressionem defensivam (cæteris concurrentibus requisitis) liquet ex *Themate VIII.* Alias enim natura pessime consulisset innocentibus, optime fontibus; & approbaret, Injustitiam sedere in folio, Justitiam sub pedibus gemere.

Thema XV. Bello defensivo accendi potest illud, quod incipitur ad præcavendam injuriam satis gravi periculo valde probabiliter metuendam. **Bellum ad anteventendam injuriam**

1. Hoc belli genus Illustris Iktædus *Affecuratorium* vocat, quamquam ad offensivum genus reducat. Quod nobis perinde est, ex *Themate præcedenti.*

2. De hoc defensionis genere fundamenta locavimus in *Jure Natura* Cap. XXI. Them. XXI. &c. & Cap. XXIII. Them. XII. Quæ etiam locum habent, ut inter hominem & hominem, ita inter gentem & gentem; cum conservandi sese ratio utrobique sit eadem.

Thema XVI. Nimum increfcentis potentia vicini potest esse causa justa belli. **Potentia increfcentis alterius.**

1. Nempe si certus & propinquus quodammodo metus injustæ oppressionis sit. Et si alia media non suppetunt &c. **Quando potest esse causa belli justa?**

2. Per hæc enim bellum tale fit defensivum & necessarium, adeoque justum: ex superioribus *Thematibus.*

3. Talis quidem metus fere semper est *probabilis*: quia nunquam hætenus in mundo aucta est alicujus gentis potentia sine oppressione aliorum. Persæ, Græci, Romani, Galli, Germani, Tartari hoc in ordine fuerunt. Et qui nunc queruntur de metu ex potentia aliorum, alio tempore eundem fecerunt aliis, aut deinceps facient.

4. Quia tamen ad Bellum, tanquam in particulari remedio morbo ipso sæpe periculoso, casu ægerrius, requiratur non quæcunque probabilitas periculi; & insuper necessitas; non facile est pro quovis casu de tali justitia decernere; cum hæc dijudicatio

tio pendeat à sexcentis circumstantiis & considerationibus.

**Modus in bello tener-
dus.** *Thema XVII.* In bello, ut juste geratur, *Modus & mensura* per omnia tenenda est.

1. Omnis enim actio humana non ex solo fine fit justa, sed & ex *circumstantiarum* concursu, in quo consistit modus & mensura actionis. *Jus Naturæ.* Cap. VI. Them. XXIX.

2. At Bellum est actio humana, supra Themate II. &c. Igitur in bello modus tenendus.

**Bello in in-
finitum no-
cere.** *Thema XVIII.* Jus Gentium non tribuit bello facultatem nocendi adversario *in infinitum.*

**Non est Juris
gentium;** 1. Jus gentium sive consensus hominum (Cap. I. Them. IV.) non consistit in mera indevincta arbitratione hominum; sed in ligata per jus naturæ supremi Domini; neque adeo potest tribuere facultatem à naturæ Domino negatam. Quod Cap. I. Them. III. & sequentibus deduximus.

**Quia est
contra jus
naturæ,** 2. Jam vero Naturæ jus nullam tribuit facultatem in suos subditos absque modo & in infinitum: hoc enim solum competit æterno ac infinito ipsius naturæ Domino, & est velut reservatum aliquod summæ majestatis, cum creaturis incommunicabile; nisi ex parte aliqua executio demandetur: uti aliquando demandavit populo Israël excidium totius gentis Chananeorum.

**Et modera-
men incul-
patæ tutelæ.** 3. Cum igitur inter singulos homines necessarius sit modus, seu *moderamen inculpatæ tutelæ* (Juris naturæ Cap. XIII. Them. XI.) necessarium idem moderamen est inter gentes, quæ æque ac singuli subjecti sunt Juri naturæ.

**Excipitur
necessitas
summa.** *Thema XIX.* Si finis belli justus (Themate VIII. hoc Cap.) obtineri aliter *nequit*, jus est offensorem seu injuriatorem plane è medio tollere.

1. Et hoc forte sensu, hacque cautione intelligendi sunt, qui docent, Jus belli tribuere facultatem nocendi in infinitum.

**Probatur à
pari-** 2. Moderamen certè inculpatæ tutelæ non impedit, quo minus uni homini jus sit adversarium, v. g. nocturna furem, plane interimere, si aliter sese ac sua tueri nequeat. Igitur nec gentes eo jure carere possunt aut debent.

3. Hinc *interdum* justum esse potest jure naturæ, victorum agros domos, urbes incendio vastare; victos mutilare aut debilitare; illos in aliud solum transportare.

quædam licit- *Thema XX.* Jure Gentium moder-

no non sunt licita quædam ex his, quæ jure naturæ interdicta non essent.

1. Potest enim jus inferius obligationes aliquas inducere, quæ jure altiori non exstabant. Vid. *Larva detracta.* Cap. I. Them. V. &c. Et ita possunt gentes Jure Gentium obligari ad aliquid, quod jure naturæ ligatum non erat.

2. Ita Europæarum gentium Juri resisteret, qui bello captis tanquam propriis mancipiis uteretur. Is quoque, qui nulla nova causa accedente & urgente incendiis segetum, domorum; excidiis arborum; promiscuis cædibus infantium & imbellium; mutilationibus captivorum; venenatione fontium, frumentorum, aut armorum inciperet grassari. Quamquam per hæc facile etiam in Naturæ jura peccari possit, atque judicium summi Numinis in caput suum attrahi.

Thema XXI. Gentibus Christianis major incumbit obligatio tenendi modum in bello. Et, qui illos excusant jure naturæ prætexto, Sophistæ sunt & seductores haberi possunt.

1. Prima pars thematis certa est tam apud Christianos, quam apud Barbaros. Nam qui Christi mandata norunt, non possunt ambigere de multa patientia, indulgentia, ac mansuetudine imperata *supra Gentiles*, id est supra & ultra legem nudam naturæ. Servus autem sciens voluntatem Domini sui Christi, & non faciens vapulabit multis.

2. Barbari quoque specialiter, ac plusquam alios, abominantur Christianos tam ferociter & sine modo grassantes; quia etiam ipsi agnoscunt majorem in his Christianorum obligationem.

3. Adhæc peccant Christiani tales peccato scandali gentibus barbaris facti; quod est contra jus naturæ.

4. Sophistas autem & seductores dico eos, qui serio docent, Christianos ad majorem mansuetudinem non obligari, idque ideo, quia *Bellum est juris naturæ*, & secundum leges naturales debet tractari ac potest. Sophisma hoc seductorium manifeste est, & fallaciam ejus advertere etiam indocti quilibet possent, nisi magnorum in speciem doctorum inanis umbra eos involveret. Nam facile apparet, Bellum esse etiam Juris naturæ, sed non tantum.

Si enim tantum nudum jus naturæ esset in bello attendendum, sequeretur, nullis populorum pactis, consensu, aut consuetudine belli furorem posse circumscribi; & nullum valere in bello Jus Gentium, quod est absurdum.

**ta Jure Na-
ture,
Illicita sunt
Igentium.**

**Exemplum
Europæarum.**

**Christiani
magis obli-
gantur ad
modum te-
nendum.**

**Probatur
sensu com-
muni.**

**Etiam bar-
barorum.**

**Contraria
docentes So-
phistæ.
Falso præ-
texto Juris
naturæ.**

Quia Jus bel- absurdum, & sensui communi adver-
li est Juris na- sum.
turae hypo-
thetici.

5. Sicut igitur in bello obligat *non tantum* merum ac nudum jus naturæ, sed hypotheticum, modificatum & restrictum per voluntatem tacitam mortalium: ita *non tantum* jus naturæ obligat & circumscibit bella gerentes Christianos, sed hypotheticum & voluntate ac imperio immortalis Christi restrictum & perfectius redditum: quem frustra DEUM credimus & adoramus si ejus voluntati non magis quam Athenienses Draconi aut soloni subjicimur.

Quia Chri-
stus Jus natu-
rae perfecti.

6. Christus non elisit naturæ jura, sed eadem docuit & imperavit perfectiora. Vid. *Larva detracta* Cap. X. Quin ne civiles quidem legislatores voluerunt aut potuerunt legem naturæ tollere, sed ornare & restringendo ac explicando potentiorum perfectiorumque in usu constituere. *Ibidem* Cap. I. Them. V. &c.

Stratagemata sunt Jur-
gentium.

Thema XXII. Stratagemata seu artes aliquas occultas adhibere licet *Jure Gentium*. At ex tales sint, ut non repugnent Juri naturæ nempe mendacia, restrictiones pure mentales, perjuria &c.

1. De Jure Gentium non est controversia. Omnes gentes in id consensu iverunt: *Dolus an virtus, quis in bo- ste requirat?* Ubi dolum bonum intelligunt, seu artem tegendi consilia sua: e. g. cedere ac pedem referre, ut in insidias dispositas pelliciat hostis. Vel in parte læva oppugnare hostem aperte, ut à sensu occultæ oppugnationis in parte dextra avertantur oblecti.

Nec sunt do-
lus malus.

2. Nam qui recto fert pedem, nequaquam hosti insequenti promittit securitatem, atque adeo nec mentitur nec vitiose simulat.

3. At Sinon apud Virgilium mendacia nimis crassa sunt, quam ut stratagematis loco haberi possint. Quamvis equus ligneus, Græcorum fabrica justum stratagemata esset, si vera esset historia.

4. Verum ut aliorum malorum, ita & doli mali ferocissimum est bellum. Quæ tamen ferocitas facti est non juris, nec seu militem seu ducem excusat à peccato, & à restitutione damnorum ex hoc secutorum.

Licetum est
Sollicitare
promissis
ad deditio-
nem.

Thema XXIII. Ad deditioem sollicitare promissis, pecunia &c. licitum est; non autem ad formalem proditioem.

Ratio ima,

1. Media enim humaniora ad vincendum adhibere conformius est juri naturæ quam tristitia & violenta.

2. Qui ita sollicitat, non petit nisi Ratio idè sibi jus suum præstari. Suppono enim, bellum esse justum: Non autem petit peccatum seu proditioem. Relinquit enim in arbitrio deditioem, ut sibi forment judicium de justitia suæ deditioem. Imo plerumque tam editis scialibus litteris, quam singularibus declarationibus per has occasiones exponitur jus oppugnatoris in talem urbem vel regionem &c. In eum fere modum, quo quis judicem sententiam justam sine pecunia dicere renuentem, potest pecunia delinire, ut causa sua justa potiatur; tametsi judex in hoc peccet; non dantis sed accipientis malitiâ.

Thema XXIV. Non licet positive Mendacia in castris ferere disseminare mendacia in exercitu vel civitate, quibus hostis decipiatur: sed falsis rumoribus grassantibus, licet passive se habere. Item licet imperia positiva edere v. g. de itinere cras parando, etsi hostis inde decipiatur, male interpretans.

Nam ista imperia mendacia non sunt, sed vera. Exercitus enim, cum semper debeat esse paratus ad iter, debet mandatis identidem ejus promptitudo excitari. Et peritus strategus adversarius ad explorandum verum iter hostis longe aliis signis uti debet quam his mandatis: quod si igitur non utitur, imperitus est artis.

Thema XXV. Belli indictio seu clarigatio antehac erat Juris gentium: modo non item.

1. Plerumque enim jam omittitur à populis egregie moratis, & causæ tantum belli in ipso belli initio manifestantur. Id autem à tot populis semper fieri injuste, præsumendum non est. quin potius præsumendum, populos generatim revocasse consensum suum, quo necessariam antea fecerant belli denuntiationem.

2. Olim etiam diversa rerum facies postulabat diversa. Nempe olim non erat Principibus perpetuus miles, sed ex urbibus cives, ex agris coloni evocabantur ad arma. Ad hoc opus erat tempore. Nunc, ubi perpetuus aliter miles, sibi imputare debet princeps, si fines sui ab hoste inveniuntur nudi & imparati.

Thema XXVI. Arma arripere in tutelam alterius gentis injuriam passæ, jure naturæ justum est; si adsint requisita sub initium hujus capitis posita.

1. Sicut privati privatis jure naturæ debent elemosynam, id est opem & subsidium; ita gentes gentibus.

2. Præterea tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Si pacta de non juvando antecessere. Dabium est. **Thema XXVII.** Num idem liceat, si antecessere pacta de non juvando? anceps videtur.

1. Talia enim pacta, nisi circumstantiis melioribus vestiantur, injusta videntur; ut si pacisceretur cum effratore nocturno de non juvando patrem familias.

Initio justum potest fieri injustum. 2. Et quoniam fieri potest, ut pactum tale initio innocens, tractu temporis ac belli fiat nocens; potest obligatio primo contracta cessare. E. g. aliquis potentior cum alio potentiore foedus habet de mutuis hostibus non juvandis. Ille prior bello, petit alium debiliorem, & bello nec evidenter justo nec evidenter injusto. At bello deinde utitur eo modo, qui videtur insolens, nimius & non tendens ad satisfactionem, sed oppressionem. An videtur ille alter juste sententiam mutare? aut potius declarare, se pactum suum eousque nunquam extollere voluisse?

3. Certe gentes sic egisse docent historiae. Quamquam alias, quas id tangebat, de jure per hoc violato conquestas fuisse pariter constat.

Fœdera nova ut non præjudicent antiquis? **Thema XXVIII.** Fœdera bellica nova cum uno celebrata, non possunt præjudicare fœderibus antiquis cum altero celebratis adhuc subsistentibus; sine hujus aliquo consensu. Idque est juris naturæ.

Fœdera enim mutuo consensu ut fieri ita solvi, juris est naturæ non gentium. Cap. VI. Them. IV. V.

Auxilia possunt mitti sine participio belli. **Thema XXIX.** Auxilia submittere uni, proportionata rei gerendæ, adversus alterum amicum, quin tamen particeps fiam hostilitatis & rationum belli; videtur esse Juris gentium; nisi aliter fuisset pactum.

1. Gentes enim à ducentis saltem annis utuntur hoc jure.

2. Et quamvis interdum querelæ audiantur, tamen iidem, qui queruntur, eadem & fecerunt & faciunt.

Exempla. 3. Exempla, nisi admodum odiosa essent, plura afferrem. Turcæ in nupero bello, non detrectabant, militum Christianorum vim auxilio mitti Russis: bellum in se suscipi vetabant. Germani per annos amplius sexaginta milire & pecuniis juverunt hostes Galliarum in Flandria &c. quin belli se participes facerent. Iidem Germani à trecentis

annis copiosissimo ære ac milite adstiterunt regibus Hungariæ in provinciis defendendis & recuperandis; quin Germanum Imperium unquam aut bellum habuerit in turcas, aut pacem foedusque cum iis junxerit; nulla enim Turcica pax ad Imperii confirmationem seu ratihabitionem deducta fuit.

Thema XXX. Num liceat Christianis in defensionem suam advocare barbaros, infideles, hæreticos? multa contentione sæpe disputatum fuit. Aliquando videtur licere.

1. Disputationes & dissensio potius in verbis videtur fuisse. Nam re ipsa aliquando ii, qui hoc negabant aliis, idem fecerunt ipsi.

2. Ultima necessitas: adhibita sufficienti cautio, qua honori DEI & moderamini inculpatae tutelæ consultum sit: & forsan alia gravissima momenta possunt justa reddere hæc auxilia.

3. Atque ita excusant Galli auxilium navale Turcicum an. 1543. evocatum. Pontifex etiam interpellatus, ut regem diris ob id devoveret, negavit id facturum; quod Doctorum de injustitia ejus rei non eadem esset sententia.

4. Hoc fere certum, nunquam fere fructum ex ejusmodi auxiliis capi. Nihil id gallis profuit; sed præter odium Christianorum hoc retulerunt, ut Germanum Imperium eatenus neutrarum partium, suis auspiciis anno 1544. exercitum hostilem in gallias miserit pro Domo Austriaca. Atque hic annus periodicus est bellorum Germaniam inter ac Galliam, tametsi ob alias causas Germanis fatalium. Nihil auxilia Turcica profuere Joanni de Zapolia Hungarorum regi, sed, præter Religionis detrimenta, ipsum etiam cum maxima regni parte in servitutem redegerunt.

5. Aliquæ Æsopi fabulæ in hanc rem veraces sunt & sapientiam docent. qua neglecta Princeps se suosque præcipitabit in exitium, contra naturæ jura.

Thema XXXI. Neutrarum partium jura pleraque incerta sunt, & controversiis obnoxia: excepto forte, quod ad utramque partem æqualiter se gerere debeat, qui neutrius esse velit.

Forte, inquam, hoc excepto. Nam si duo bellum gerentes sint multum inæquales, videas potentiorum semper plus exigere. An id iniquire?

An fas sit barbarorum auxiliis uti?

Videtur fas, ex causis suis.

Exemplum Gallorum.

Auxilia barbarorum inutilia.

Neutralitatis jura pleraque incerta.

CAPUT IX.

De Jure Gentium incerto, ac primum
de RENUNTIATIONIBUS.

Jure naturæ
certa, non
sunt incerti
J. Gentium,

Thema I. **Q**uidquid est certi Juris naturæ, ac divini, id in jure gentium non potest esse incertum.

Alias natura non esset subiecta regulæ suæ; nec regula naturalis, quæ tamen est divina, esset efficax. Vid. Cap. I.

Jure naturæ
indefinita
possunt fieri
Juris gentium
certi.
S: *Con. ensus*
gentium certus
est.
Tria fundamenta
in
Questionibus
Gentium.

Thema II. Quæ jure naturæ incerta sunt, aut circumstantiis relicta, ea sunt Juris Gentium certi, si consensu gentium determinantur. Vid. Caput I.

Thema III. Quod si consensus idem incertus maneat, illa quoque erunt Juris Gentium incerti ac nondum definiti. Vid. Cap. I. Thema IX. seqq.

* Quapropter in omni questione circa negotia gentium hæc tria Themata fundamenta sunt omnium resolutionum. *Primum* tractatur in Jure naturæ. *Alterum* in omni Juris disciplina occurrit, & in Politica. Ex quibus Jus gentium possibile eruitur. *Tertium* ex historia, testibus, tabulis &c. dicitur, ut capite primo evicimus, Themate XI.

Thema IV. Renuntiationes Filiorum in Successiones paternas sunt Juris incerti, ex doctrina, seu sententia Doctorum.

1. Has renuntiationes jam solas dicere lubet, nam si de omnibus aliis renuntiationum speciebus esset dicendum, nullus esset finis.

2. Gundlingius Exercitationem de hoc argumento scripsit anno 1729. quæ est decima octava inter *Exercitationes Academicas* Tomo I. pag. 917, ubi in proemio hæc scribit: *Quoties Scri-*

Alios doctores
taxat.

pta eorum lego, qui de Renuntiationibus filiorum nobilium ratione successione in hereditate parentum aliquid literis memoriæque prodidere; toties doleo, eos illotis ad hanc rem manibus accessisse. Adeo omnia miscent, & origines negligendo, pleraque confundunt, ut jus cerebri- num & novum coarctatur, sicque familiæ splendidissimæ litibus æternis vexentur, unâ recentiorum placitis innixa, alterâ veritati antiquæ confisa. Ceu fieri solet, cum spes nummi ad certandum incitat, & de meo ac tuo vehementer disceptatur;

„ dissentientibus inter ea doctoribus
„ caussidicisque in utramque partem
„ argumenta conglomerantibus. In
„ quo ne perpetuo cœcutiant, sed ad
„ fontem veritatis adducti limpidiore
„ hauriant, ac generalibus tantisper
„ omissis specialiora percipiant, eo-
„ que pacto ad verum à falso discer-
„ nendum idonei reddantur, perfici-
„ am fortassis breviter & solide, „
Hæc ille.

Promittit
omnia cert-
ora,

3. In quibus illud fumo tanquam Auctorum certum, Auctores doctos caussidico- quidem in-
rum more argumenta in utramque par- certitudinem
tem coacervare tum hac de re tum & vere descri-
bit.
de aliis. Quemadmodum autem om-
nibus simul caussidicis litem aliquant-
utrinq; deducuntibus, lis manet in-
decisa, nisi quis judex aut arbiter ac-
cedat, aut partes ipsæ dent manum.
ita Renuntiationum etiam negotium
cum aliis id genus manebit per hosce
doctores semper litigiosum, id est, in-
certum & infinitum, si absit judicii
quædam vis qualiscumque.

4. Tum vero adverto, vanam fore Sed non
Gundlingii gloriationem, si ea huc spe- promittit
ctaret, ut litis per se tandem finiendæ certiora.
spem nobis faceret. Vana, inquam:
nam cum ipse judex nequaquam sit, Cum nec
sed unus denique ex eorum ipsorum potestatem
numero, quos carpit, nempe doctor ipse habeat
& moderator scholæ: hinc consequi- majorem.

tur per ipsius oracula litibus his termi-
num poni non posse, æque parum ac
per Justinianum Imperatorem, Tabu-
las. XII. legum Romanarum, Legem
Voconiam, Ciceronem, Quintilianum
Asconium Pedianum, Hotomanum,
Cujacium, Bachovium, Vinnium &c.
Quos Gundlingius partim pueriliter
errasse dicere non dubitat; tametsi eo-
rum pars non minus clari nominis do-
ctores fuerint, pars etiam legistato-
res, iique in aliqua republica summi.

5. At enim Gundlingius non potest. Nec scienti-
tem discernendi hisce viris defuisse exi- am.
stimat, quippe quam ne sibi quidem
adesse facile utique agnovit; contra
vero defuisse ipsis veram istarum re-
rum scientiam, quæ Gundlingio adef- Ob cuius de-
set? Id certe videtur: nam sugillat sedum sugil- lat Imperato-
Justinianum, velut ex inscitia Abro- ram.

gantem leges Voconii, quæ filiabus hereditatem non permittebant. Sic enim inquit §. VIII. „ In hoc „ vero Justinianus admodum paratra „ gædiatur, quando *sine ulla historia* „ luce in Voconiam, latenter licet, de „ tonat, fœminis contra naturam in „ juriam factam arbitratus - - - cum „ aliis barbaris gentibus, exhonoran „ tibus naturam, & fœmineum genus „ injuriantibus &c. „ Quid hæc aliud sonant, quam Inficitia historia & originis hujus juris, quam Gundlingius in sacris literis quærit, errasse Justinianum. Quasi legislatorem civilem ad leges ferendas moveret scientia status antiquati, & non potius necessitas aut utilitas præfens reipublicæ?

6. Advertit id mox Gundlingium & statim prioribus dissonantia opponit: notat enim, Justinianum perperam arguere alias gentes ob fœmineum genus exclusum. Ratio arguendi est, quia unicuique genti suæ sint rationes, cur quid statuatur: Eam autem notam in hæc verba subjungit: Quod quam „ sit illepidum, nemo non paulo hu „ manior intelligit, pensitans cum cu „ ra, unicuique reipublicæ suam esse „ *id est*, suos mores ac rationes. Antea peccarat Imperator, quod nesciret historias: nunc gentes barbaræ excusantur statuentes aliquid ex sua ratione ac more, cum æquali licet historiarum ignorance, in barbaris non quærenda. Barbaris sufficit, etiam ignorata historia statuere aliquid de fœminis; quia statuendi vis in voluntate est sita: Justinianus Augustus illepidus est: tamen enim voluntate eadem ac potestate gauderet, at caruit notitia historia, quæ leges Imperatoris *insulsas* facit, barbarorum decoras: hoc enim eleganti encomio afficit Imperatorem §. IX.

7. Deinde §. X., recte notat homines quosdam, imperitos vocat, qui ex ratione similitudinis naturalis inter mares & fœminas inferunt, Juris naturæ esse fœminarum successionem: „ Im „ periti, inquit, quamcunque ratio „ nem probabilem, aut suasoriam, „ aut ingeniosam tantum, pro jure di „ vino atque immutabili venditantes: „ Justinianum hac parte imitati, mi „ fere sæpe argumentantem, ac ve „ teres leges temere subruentem.

8. Longa posthac enumeratione recenset; veteres Francos, Saxones veteres, Anglos, Gothos, Danos seu Jutos, Normannos aliosque Germanos populos legibus suis ac moribus exclusisse fœminarum gentem ab hereditate:

Et in hanc partem concedit ipse, justam eam existimans, quia ab historiae notitia manantem. Paulo tamen post fatetur, ea esse inde à seculo XIII. immutata: eamque partem non admodum probat; tamen & ipsa ex historia constare deberet.

9. Unde perspicias, quam sit Ineptus ergo Ineptus ergo Gundlingius, qui digladiantibus est ad incertitudinem inter se Juris peritis imperet pacem; is qui suas ipse pugnas nescit componere. Is enim qui contra Imperatorem pro principio statuit: *Quibuscunque gentibus esse suos fines, mores ac rationes*: Quomodo easdem rationes denegavit Germanis, qui veterem legem ratione nova immutarunt: quod à seculo jam XIII. factum fuisse non diffitetur? An soli veteriores Franci, ac Saxones habuere suam *id est*, rationes ac mores; hodierni autem Germani iis carent? An quod veteribus Germanis placuit, æternum esse debet, & nullo unquam tempore displicere posteritati? An Germani, qui hodie vivunt, vivent jure non quale ipsorum rationes nunc ferunt, sed quale ferebant rationes Germanorum ante annos mille?

10. Non distinebo calamum in recensendis cæteris, cum rem totam adeo incertam *juris* relinquat Gundlingius, ut ad extremum hæc verba adjiciat: certitudinem. Optimum vero consilium foret, ut „ vetus illa lex Germaniæ in integrum „ restitueretur: Filia masculis super „ stitibus nullam hereditatis portionem „ accipiat: iis deficientibus succedant „ secundum legem intestati, hac ta „ men cum cautione, ne masculi ex „ tremi filia renuntiantibus olim ea „ rumque hæredibus postponatur &c. Nos sperabamus, Gundlingium post cæca litorum certamina in clara luce positurum, quodnam sit certum jus renuntiantium: at nunc ab ipso cætero rum doctore pro omni certitudine retulimus *certitudinis votum*. Optat Gundlingius aliquam certam legem. Quid hoc est, nisi fateri, legem certam jam non existere, aut non vigere. Idem illi evenit, quod cuidam Theologo, qui, cum promisisset discipulis, scientiam, quam vocant, Mediam adeo se explicaturum clare, ut palpari manu posset; post horas duas differendo consumptas ad ultimum exclamavit: O altitudo sapientiæ & scientiæ DEI! quam incomprehensibilia sunt opera ejus! Hoc nempe etiam ante hunc magistrum ignoraverant discipuli.

11. Neque existimet quisquam, hæc in jure tantum civili Germanorum du-

Pugnat se- cum Gundlingius.

Recte autem: non quamvis rationem esse jus naturæ:

Mox autem tecum pugnat.

Gundlingius promissa certitudine, in fine optat certitudinem.

Ex: amplam.

bia insertaque esse, & ad Jus gentium nobis jam propositum nihil pertinere pergamus.

Jus renuntiationum incertum apud Europæos. Probatur experientia.

Them. V. Jus renuntiationum à filiabus factarum incertum est apud Europæos populos.

1. Ab aliquot seculis nullus accidit ejusmodi eventus, qui non in litem, contentionem, imo etiam bellum deduceretur.

2. Jus autem gentium in *consensu* gentium eoque *certo* ac probato consistit.

3. Quis igitur hic jus gentium certum concipiat animo, ubi nihil adeo certum est quam *dissensus*?

Idem incertum est ex sententiis Doctorum. Probatur experientia constante.

Them. VI. Idem jus incertum est ex sententiis Doctorum inter Europæas gentes æstimatorum.

1. Quoties enim cumque contentio talis est suborta, omnium gentium inventi sunt Doctores, quorum, etiam qui non implicabantur causæ seu liti, pars tamen pro renuntiatione pars stetit adversus ipsam: aut aliis in rebus dissentiebant.

2. Igitur ex numero, auctoritate ac pondere Doctorum librari Jus renuntiationum non potest: sed utraque bilanx fere æquilibratur: *Doctores certant, & adhuc sub iudice lis est.*

3. Testes sunt permultæ scriptiones eorum patrum ævo, tum nostra ætate per Europam circumvolantes, de eodem argumento.

Jus renuntiationum incertum ex rationibus. Prob. experientia.

Them. VII. Jus renuntiationum manet incertum ex rationibus & argumentis.

1. Id quidem manifestum est. Doctores enim, cum de his rebus disputant, non sunt ita imprudentes, ut confidant, Jus gentium se *sua auctoritate* constitutos aut incertum stabilituros. Intelligunt sane, non privatorum hoc, sed populorum ac principum esse negotium. Insudant igitur in hoc unum, ut rationes & argumenta conquirant, quibus commonstrent, Justum esse hoc potius quam aliud.

2. Verum enimvero rationes & argumenta hæctenus nulla sunt inventa, quæ ita deciderent pro parte una, ut pro altera non restarent forte paria.

3. Quapropter ex rationibus nihil decernitur.

Exemplum.

4. Parvum exemplum legatur in *Schwederi* Theatro Prætensionum à *Glaffeyo* auctum an. 1628. ubi de Postulatis Domus Austriacæ in Hispaniam disputat, ac de renuntiatione Mariæ Theresiæ Ludovico XIV. pactis Pyrenæis denuptæ. Addatur La Défense du Droit de Marie Theresè d' autriche Reine de France à la Succession des *R. P. Defing Jus Gentium.*

couronnes d' Espagne par M. George d' *Aubuson*, Archevêque d' Ambrun, Evêque de Metz à Paris chen Sebastien Marbre-Cramvisy 1699.

Thema VIII. Jus renuntiationum non induit majorem certitudinem ex sensu & adstipulatione populorum.

Jus renuntiationum incertum ex sensu populorum.

1. Solent Principes jurium seu potius actionum suarum ac maxime bellorum rationes atque argumenta in vulgus edere. Solent vicinos populos ad sibi adstipulandum invitare.

2. Et privatorum quidem sententia nunquam est eadem. Dum Hispana lis fervebat, fuere Hispani, fuere Galli, qui sentirent pro Austriis: fuere Germani atque Itali, qui sentirent pro Gallis. Idem evenit nuper, cum de ipsa Austria litigaretur.

Probatur experientia.

3. Eat jam aliquis, atque ex his opinionibus sententiam certam ac decretoriam ferat. Quis numerabit suffragia? Aut, si non numero, sed auctoritate & pondere vincendum est, vel sanioribus consiliis, quis suspendet stateram?

4. Principum adstipulatione aliquorum, nisi fere omnes in uno systemate degentes consentiant, nihil agitur. Hi enim, ut alteri sese adjungant, non alterius rationibus moventur, sed suis propriis, ad ipsius litis momenta plerumque nihil pertinentibus.

5. Ejus rei unum ex multis affero exemplum. In contentione Hispanica nova Anglorum regina Austriorum se fœdere junxit adversus Gallos 1702. Lege tabulas, nihil invenies de jure renuntiationum agnito, nihil de injustitia Gallicorum in Hispaniam postulatorum, neque de justitia vicissim Austriacorum: sed de communi tantum salute, de communi metu potentia nimia &c. quid hæc ad Renuntiationum jura certiora reddenda?

Exemplum unum.

Thema IX. Neque valent quorundam curæ, dicentium: *Omnes tractatus corrueant*, nisi Renuntiationes sint certi juris.

Objectio. Omnes tractatus sic corrueant.

1. Hæ curæ & aliorum multorum sunt, à *Gundlingio* & *Gundlingii* in Discursu super Jus Naturæ Cap. XI. §. 24. atque hoc ariete promittit se omnia per regem Gallia occupata recuperaturum.

2. Non ego Gallia non Germaniæ causam ago: ex non egent hoc calamo seu hac arundine. Sed id nihil valere ad certitudinem renuntiationum ajo.

3. Manifestum est enim Sophisma: *Sophistica* Jus & obligatio *Renuntiationum* inter gentes incerta est: ergo nulla sunt *omnia* pacta & tractatus. Ut si dicerem: incerta est hodie vis legis Voconia: ergo omnes leges corrueant.

F

CA-

CAPUT X.

De Præscriptione inter Gentes.

Quamquam inclinor in eam sententiam, certum esse, Præscriptionem inter gentes nullam esse; tamen cohibebo animum, & non mea sed publica sententia loquar, quâ Præscriptio inter *incerta jura* reponitur, si ea inter gentes potest intercedere.

Quoniam vero hoc argumentum celebre est, & multam habet futuri expectationem, non ita jejune ut capite præcedente illud transigam, sed partem momentorum, quibus hæc causa suspenditur, producam in medium.

Quid sit Præscriptio?

Them. I. Præscriptio est dominii in aliquam rem alienam possessam acquisitio, & in altero ejus extinctio totalis, etiam sine spe recuperandi ex pristino titulo; idque vi temporis alicujus decurrentis; & vi patientiæ partis adversæ, quæ tamen posset & deberet agere contra.

1. Nemo desideraverit hic definitionem philosophicam ac metaphysicam. Nos certe siqua talis præditura unquam est, dum vivimus, libenter eam ex aliis condiscemus.

EA acquisitio Dominii.

2. Dicimus ergo primò, Præscriptionem esse *acquisitionem dominii*. Non enim meminimus à quoquam aliter hoc vocabulum intellectum esse, aut à quoquam aliter intellectam esse rem per hoc vocabulum designatam; quam ut esset acquisitio dominii, & rei versio in suum jus. Præcipue si de Præscriptione inter Gentes liberarum, uti hic agitur. Ex. Gr. Si Turcorum gens ante tot vel tot annos aut secula adeptæ est possessionem Mesopotamiæ tanquam partis Persicæ monarchiæ. Persarum monarchæ Mesopotamiam hodie repetunt tanquam rem suam. Turci porro respondent, tanti temporis tractu effectum esse, ut res non sit amplius Persarum, sed sua.

In rem alienam.

3. Dicimus secundo: *In aliquam rem alienam*: id est in rem, quam agnoscimus antehac fuisse alterius, sed nunc postulamus esse nostram.

Possessam;

4. Dicimus tertio: *possessam*. Nam illi etiam, qui Præscriptionem tanquam jus certum videntur admittere, pro axiomate habent: *Tantum præscriptum, quantum possessum*.

Et in altero extinctio dominii.

5. Dicimus quarto: *Et in altero ejus dominii extinctio totalis etiam sine spe recuperandi ex pristino titulo*. Quod si enim v. g. Turci defenderent, Mesopotamiam suam esse factam per *præscriptionem*, certe sic sentirent suam esse, ut in Persis nihil amplius in eam juris supersit vi prioris Persicæ possessionis vel tituli. Nam si ex priore titulo Persis etiamnum superest jus in Mesopotamiam, non video, quid Turci per *præscriptionem*, sive per tempus, adepti sint? Possessionem enim non dedit præscriptio neque tempus longum aut breve; sed *occupatio* ad præscriptionem æque ac possessionem supposita.

6. Addidimus autem quinto: *sine spe sine spe recuperandi*. Hic enim videtur esse sensus gentium v. g. Germanicarum, ut præscripserint libertatem suam adversus priores dominos ita, ut priores domini non amplius habeant jus vel spem reintrandi in idem dominium. Frustra enim esset præscriptum, si priori domino quovis momento & quavis data occasione pateret justus regressus ad pristinum.

7. Addidimus etiam sexto: *Non patere spem recuperandi vi pristini tituli: titulo*. Quæ proprie *recuperatio* est. Neque enim negari potest, ex novo sufficiente titulo priori domino de novo acquiri posse eandem rem. v. g. ex emptione, donatione clara &c. ut v. g. Persæ iterum acquirere possunt hodie Mesopotamiam per titulos tales novos; etiam si Turci in hodiernum diem revera præscripsissent. Quia præscriptio, siqua inter gentes datur, tantum vetera jura de præterito ac præsentis extinguere censetur: non quælibet nova ac futura. Aliàs sequeretur, si Mesopotamia penitus ab omnibus mortalibus per mille annos dereliqueretur, posse quidem omnes alias gentes dominium Mesopotamiæ acquirere, solam autem Persicam gentem excludi perpetuo ab eadem Mesopotamia per titulos novos justosque acquirenda. Quod videtur repugnare sensui communi, ac sensui illorum etiam, qui præscriptionem pro certo jure gentium volunt haberi.

8. Dicimus septimo: *Idque vi temporis alicujus decurrentis*. Nam gens aliqua, quæ terram quandam emit, derelictam occupavit, aut aliis modis justis acquisivit, illa dominium suum firmat fundatque in his titulis, & non in præscriptione, seu tempore. Atque ita sentire videntur gentes: *Quod si etiam tales tituli*

Idque vi temporis decurrentis.

tituli vel ostendi non possint, vel forte non sufficerent, aut ambigui essent; tamen ad acquirendum perpetuum jus sibi sufficere tantum tractum temporis, quo evoluta nihil amplius juris ac regressus domino priori supersit. Hic, ni valde fallor, est sensus & doctorum & populorum, cum de præscriptione inter gentes disputatur.

Obiectio. de requisita bona fide & titulo,

9. Opponas: In Jure Civili ad præscriptionem requiri *Titulum*, item *Bonam fidem*. Ergo, dices, falsum est, per præscriptionem jus quæri ex vi temporis, cum quærat ex vi tituli ac bonæ fidei.

Solvitur.

10. Respondeo: Idem Jus Civile e jusque interpretes statuunt; non semper titulum, aut bonam fidem expresse certam esse debere, sed quandoque ac sæpenumero *præsumi*, id est per aliquid aliud suppleri, per quid autem? nempe per *temporis longitudinem*; quia in *antiquis*, dicunt, bona fides ac titulus præsumitur: id est antiquitas temporis causa est, cur in titulum & fidem non inquiratur. Igitur titulus ac fides per jus civile resolvitur, reducitur, & terminatur denique in antiquitatem seu tempus possessionis: modo ne manifeste mala fides id est formalis injuria voluntaria sit. Nam nulli hominum dubium est, impossibilem esse talem acquirendi juris modum. Nec de tali aut doctores loquuntur, aut lex ulla civilis statui potest directe, aut inter gentes est controversia: sed omnes uno ore damnant malam fidem præscriptionemque ex ea tentandam.

Præscriptio fit vi patientis adversarii,

11. Dicimus Octavo: *Vi patientia partis adversæ*. Nam communis sensus est: hanc conditionem requiri, ut possibilis sit præscriptio. Atque ubi pars adversa non silet, sed contradicit, ibi præscriptio non inchoatur, non currit, non terminatur; quia hæc malam fidem inducit in præscribente.

Qui possit agere contra,

12. Dicimus nono. *Qua pars possit & deberet agere contra*. Decretorium enim est apud omnes: *Non valenti agere non currit præscriptio*: cui sensui ut nos quidquam addamus haud est necesse.

Es deberet.

13. Quod decimo loco adjecerimus cum pars adversa *deberet* agere, ipsi dubitamus, an id aliquid faciat ad rem? Nam ex una parte qui potest agere, videtur etiam agere debere; alias præsumitur vel causæ suæ diffidere, vel rem suam ultro derelinquere. Ex altera vero parte videtur ille, qui potest agere & tamen non agit, habere posse causas sufficientes, cur non agat. Idque præsertim in Jure ac foro Gentium liberarum.

14. Equidem in foro civili fortassis *R. P. Desing. Jus Gentium.*

qui potest agere, ille etiam debere agere censeretur potest; quia cuilibet indies fere *Debere agere, ut intelligendum?* promptum est iudicium, quo experiatur; promptus iudex, quem interpellat; promptæ leges, in conspectu omnium positæ; prompti advocati ad omnem causam parati, & si nolint, ex officio etiam iudicis dandi.

15. Attamen ne in civili quidem foro ista omnia tantam sæpe tribuunt facultatem ac *potentiam agendi*, ut dici possit, ipsum *debere* agere; quia si aliæ causæ adjacentes ac circumstantes penitus examinentur, apparebit sæpe, ipsum non *debere* agere seu iudicio experiri, quamvis videatur *posse* agere. Hoc autem nihil est aliud, quam si dicam: Sæpe aliqua gens videtur *quoad superficiem posse* agere, ac iudicio experiri: si vero intimius res considerentur, eadem gens *revera non potest* agere, ac consequenter non debet. Atque hoc sensu accipimus nos illud *Debere*. Debet nempe agere gens, cum non tantum apparentia est potentia, sed etiam vera potentia ac satis probabilis spes jus suum in iudicio consequendi.

16. Sane in iudicio civili multa *Impotentia multiplex* occurrunt, ex quibus *potentia illa apparens* convertatur in *impotentiam veram*, quæ absolvat à *debito* agendi; multo tamen facilius id contingere potest in iure gentium. In iure civili, tamen si forum & omnia supra dicta videantur tribuere promptam facultatem agendi, tamen possunt intervenire alia, ut iudicis, testium, advocatorum corruptio; domesticorum proditio; defectus instrumentorum per incendia, furta, vastagia; bella; pestes; actorum morbi ac debilitas; metus gravis à præpotentia adversarii; res angusta domi; domicilium procul situm; transitus difficiles; vicinus improbus; mutatio possessorum utriusque partis varians; tenerior in uno affectus ac misericordia, quæ quidem à politicis pro imbecillitate habetur; occasiones temporariæ specialis affinitatis, consanguinitatis; aut propensionis, quæ efficere possunt, ut tantisper a prosequenda lite absteatur, & quasi conniveatur: & causæ mille aliæ.

17. Quis jam sit ita inverecundus, ut *Maxime inter gentes* cum hæc civibus ac de plebe etiam hominibus indulgentia censeat; neganda tamen existimet gentibus ac regibus? Qui certe multo pluribus ac delicatioribus circumstantiis involvuntur, quæ ipsos agere prohibeant? Sicut enim una musca patientiorem habet campum tenuis corpusculum suum volatu promovendi; quo volet; contra totus aliquis grex elephantum tum mole sua tum multitudine

laborat: Ita gentibus regibusque usuvenit; in quibus saepe ubi caput viget, languent membra, & membrorum alacritati deest caput infirmum, & infinita alia motum omnem intercipiunt.

18. Quibus addas *Forum Juris Gentium ac Judicem* vix ab iis ipsis agnosci qui praescriptione se tuentur; Leges vix esse paucas; Advocatos fideles vix ullos, sufficientes paucos; *Gladium judicem* omnibus amicis inimicisque terribilem.

19. Haec omnia quisquis aequa lance ponderaverit, eum oro, ut procedat in medium, Europaeque gentibus decernat lege lata, *AN, QUID, UBI, QUIBUS AUXILIIS, QUANDO* agere *DEBEANT* ad Praescriptionem impediendam; ita ut publico Europae eoque stabili ac uniformi iudicio censeantur *agere potuisse, ac debuisse*, & tamen non egisse, atque adeo contra ipsos (ex hoc saltem capite *acquiescentiae*, caeteris interim dissimulatis) praescriptum fuisse? Hoc solum qui praestiterit, etiamsi caetera quae supersunt dubia ne attingerit quidem, tamen ingentem a populis omnibus merebitur gratiam, qui hunc unum saltem certaminum fontem praeturbidum exantlaverit.

Invitantur naturalistae ad difficultates has componendas, ex *IPSA RATIONE*.

Et ex methodo demonstrativa, mathematica &c.

Illi vane excusant refractariam voluntatem populorum.

20. Hic Rhodus, hic saltate Grotii, Puffendorffii, Thomassii, Wolffii, Vitrarii, Boehmeri, Kemmerichii, Cocceij, caeterique Generis humani Magistri! Hic prodeat atque tribunal conscendat *IPSA RATIO*,* quamprimum a vobis repertam jactatis; qua destitutos ante vos omnes criminari non dubitatis. Hic Jus Vestrum Naturae ac gentium *scientifica* atque adeo *Mathematica* (si superis placet) *metodo traditum* quid valeat, explore. Haec Christianas jam docete gentes, adhuc ab ipsis ignorata, ante vos quidem, vestrosque libellos: quae tamen ipsa post vestros etiam libellos non modo non magis callent, sed multo pluribus anfractibus, retibus, adeoque decipulis involuta, intortaque videntur prudentioribus.

21. Neque homines tam scientifica ac infallibili methodo utentes excusat, si dicant: Nos quidem *rationem ipsam* docemus: at homines dictis nostris non obsequuntur; sicut nec obediunt praecipis Christi ac DEI summi. Nam hac excusatione si vobis uti integrum putatis, eadem operiri posse Catholicos eosque veteres Doctores, fateri debebatis; qui cum multo saniora tutioraque docerent, a vobis tamen inculantur de corrupto ac prope pessumdato Moralis do-

ctrinae, Jurisque naturae ac gentium studio, quo in convitio cum insigni & palmari quadam impudentia versatur *Barbeyracus* in praefatione ad Puffendorffium. Quamquam non dubito, quin ipsi quoque DD. Protestantes honestiores id genus pudendos foetus plane erubescant.

22. Neque existimet quisquam, paratragoediari me. Votis enim omnibus exoptem, exoriri tandem aliquem, qui hisce rebus in tam ancipiti loco positus *RATIONE IPSA* terminum statuatur. Ego enim sic constituo, tot praeclearas gentes, tot sanctos etiam reges non hic peccare iniqua voluntate, & aeterna sibi pericula tam difficili via quaerere; sed in eam sententiam propendeo, persaepe ac plerumque *ignorare* ipsos vera rerum in altercatione positarum momenta. Haec sum fiducia, non desore principes, imo totas gentes, qui vel iuribus antiquis plane perpetuo decedant, vel praescriptione valere iussa rem controversam ultro dimittere vellent, si certa quaedam nullique exceptioni obnoxia regula saltem de hoc uno *Impotentia* argumento edi a quoquam posset. Quae spes tanto foret efficacior, si caetera quoque dubia per nobilem hanc Juris gentium disciplinam tolli de medio possent.

Quod nisi plurimum decipior, arbitror, haec, quae de Praescriptionis natura haecenus dixi, vel sola sufficere ad demonstrandum, *Praescriptionem non esse certi juris*: at quoniam ingressi semel in hoc theatrum sumus, lubet, per lectoris benevoli gratiam, scenam adhuc alteram alteramque versare.

Thema II. Praescriptio activa contra alterum non est praecipita jure naturae primo & absoluto.

1. Nudam enim naturam considerando non videtur necessaria alienae rei vindicatio per solum fere beneficium temporis, quia jure naturae primo non datur meum & tuum, nec divisio rerum, & eodem jure naturae tempus omnibus commune est, plus quam aër; nec uni magis natum, aptum, aut favens, quam alteri. Nec bona fides unius eum facit dominum rei alterius sine alterius accedente facto; cum fides bona sit bonum commune ac hereditas pretiosa omnium hominum; nulli per sese plus tribuens.

2. Et nescio, an quisquam praescribentium hoc scuto tueri causam suam velit.

3. Neque huc pertinet, si dicas: si haec res praescriptione non facta est mea (alium

Demonstratio haec omnibus populis esset optabilis.

Si saltem decerneretur quae esset impotentia vera!

Praescriptio activa non est praecipita jure naturae absoluto.

* Vide *Larva Distracta* Cap. X. Them. XV.

(alium enim titulum non habeo) debebo fame perire, aut mendicare. Nam si hæc tibi necessitas incubat, quæ vere extrema dici possit, rem usurpare quamcumque aptam potes; idque jure naturæ præceptum est, satis firmo & invicto titulo acquisitionis, sine ullo præscriptionis colore. Vide *Jus Naturæ* Cap. XXIII. Them. XXII. Hæc porro necessitas si non adsit, color externus præscriptionis nunquam serviet pro præcepto Juris naturæ.

Præscriptio non est contra jus naturæ hypotheticum.

Thema III. Præscriptio non est impossibilis, difformis, seu contraria Juri naturæ hypothetico seu secundo & modificato. Vid. *Larva Detrahta* Cap. II. Them. XIV.

1. Nam bona temporalia, possessiones ac dominia rerum non sunt ex naturali destinatione ita propria uni homini, aut etiam genti, ut non queant amitti: quod patet ex necessitate moriendi, & ex ipsa divisione rerum: per hanc enim cum unus acquisivit dominium unius rei, amisit dominium commune in omnes res, quod ante divisionem habuerat. Itaque juri naturæ non repugnat, ut hominum consensu, tanquam facto hypothesein introducente, ita amittatur uni dominium ut alteri acquiratur.

Præscriptio gentium est Juris possibilis.

2. Ex quo conficitur, Præscriptionem inter gentes esse Juris gentium POSSIBILIS, quod diximus Cap. I. Them. IX. hoc est, possibile est, ac fortassis etiam optabile generi humano, ut præscriptio fiat jus gentium actuale, sive ut fiat per consensum gentium regula fixa ad decidenda ipsorum dominia.

Necessitas non facit præscriptionem gentium certam.

Thema IV. Præscriptionem esse jure naturæ præceptam non probat hæc ratio; quod nempe illa esset necessaria ad conservationem gentium & pacis &c. quæ jure naturæ obligat: cum sine hac bellis subministraretur perpetua causa & auctoritas recuperatoria.

Quia supersunt alia media.

1. Respondeo, frustra hoc dici medium ad conservationem gentium ac pacis necessarium; quando supersunt alia media multo faciliora ac suaviora, quæ omnino necesse est adhibere ante tristissima bella.

Ut amica compositio.

2. Quam suave esset medium hoc, ut is, qui terram aliquam possidet, quæ alieni quondam juris fuit, ut, inquam, loco litigiosissimæ semper præscriptionis cum postulatore amice se jungat, possessionem atque usum hujus terræ quietum sibi stipulans, vicissim vero perpetuam amicitiam, conjunctionem atque mutua auxilia spondens, ita ut nunquam contra eum foedera cogeret, hostes ei nunquam quæreret?

ac fidelis.

3. Alterum medium paulo quidem acerbius, longe tamen infra belli calamitates reponendum, esset, si rex, confcius sibi de usurpatione, eadem usurpata re sponte decederet, eamque restitueret priori domino. Neminem credo ita barbarum futurum, ut regem alium tam generose restituentem sibi, non summs in honoribus habeat, ejusque in amicitia quamplurimum fiduciæ reponens, eum jubeat ultro, terras has quascunque porro possidere eadem animi magnitudine, eademque fide.

Vel restitutor rei alienæ

4. Accedit, hæc remedia esse non tantum oportuna, sed jure naturæ plane præcepta, quæ à restitutione neminem excusat, nisi impotentem. Vid. *Jus Naturæ* Cap. XXII. Them. XX. &c.

Quæ restitutio aliunde præcepta est J. Naturæ.

Thema V. Media hæc restitutionis non sunt ridicula.

1. Equidem video politicos in volam ridentes: Ecce, inquit forte aliqui, novum specimen, quam deliri sint monarchi, cum accedunt ad tria verba faciendum de re politica & de jure naturæ ac gentium. Quam belle igitur cucullatos exhibilavit Puffendorffius cum suis, & quam recte pronuntiavit, Jus naturæ ab hoc hominum genere abortivo fuisse corruptum!

Restitutio non est medium ridiculum. Nec commentum monarchorum.

2. Bona verba ô viri! quemadmodum cuculla nihil confert ad sapientiam, ita capillitium fictum in vertice, & latus clavus in humeris nondum politicum efficiunt. Mittamus ista; rem spectemus. Quare enim hæc ridicula existimes? Nempe quia id pudendum esset regi restituenti, ejus majoribus ac posteris; nec desiderare tam indigna regibus potest nisi iners aliquis monarchus. Deinde quia non est certum, an regnum sit alienum; in incerto autem melior est conditio possidentis.

Retorsio in politicos.

3. Verum hæc nihilo magis ridiculam faciunt sententiam monarchorum quam politicorum. Nam si à rege aliena possidente petere restitutionem ridiculum est; nonne magis ridiculum est, petere à priore rei domino, ut jus suum recuperatorium non alia de causa abjiciat, quam ut pulchris oculis aliena possidentium placeat? An ridiculum est, bello repetere rem, quam certo jure tenui, incerto amisi? non vero ridiculum, bello eodem vindicare rem, quam & incerto jure obtinui & incerto teneo? nam conditio possidendi facit quidem rem meliorem & pinquiorem, non tamen jus certius. Et sicut *possessor præsens juris novi incerti* per hoc potest fructus præfentes carpere, quæ in ejus sinu velut crescunt; ita dominus prior tanquam *possessor juris antiqui certi* poterit fructus

Politici plane ridicula petunt.

Aut futuros cum maturuerint, carpere & adungere iis, quos antea collegerat ex eodem suo agro.

Præscriptio non servit ad impedienda bella.

Sicut esset restitutio.

4. Denique manifestum est, *Præscriptionem* non esse medium certius ad vitanda bella, quam restitutionem etiam in incertis iuribus. Quia ad restitutionem faciendam non est opus multarum gentium consensu, sed ejus tantum quæ restituit, & ejus cui restituitur. Contra ut *Præscriptio* vim fortiatu juris, gentes omnes obligantis, opus est consensu omnium gentium, nempe re difficillima, non quidem impossibili, at tamen, dum orbis regnabitur, vix obtinenda.

Objectionis

retorquetur.

5. *Inquies*: hoc ipsum in quæstionem adducitur, num detur adhuc jus aliquod recuperatorium prioris domini? num potius illud expiraverit longinquitate temporis? Nam responderi potest primo: hoc ipsum esse in quæstione, num detur aliquod jus novi possessoris excludens veterem Dominum, & præ quo novo jure debeat expirare perpetuo jus antiquum?

Status quæstionis.

6. Responderi potest secundo, nos hic jam non quærere de juris seu novi seu veteris existentia; sed quodnam medium ad avertenda bella videatur præsentius, Restitutio, complanatioque, an *Præscriptio*?

Politicorum consilium la crimabile, cruentum.

7. Denique oro considerent Domini Politici an magis *ridicula* sit honesta aliqua restitutio, amicitia & honoris delatio erga priorem dominum? an magis *deploranda* *præscriptio* calamitosissimis etiam armis nullum jus certius effingens. *Ridicula* illa videtur *politicis*; hæc revera *lacrimabilis* est *hominibus*; qui non ideo Principibus se subdidere, ut de eorum corio cruoreque luderetur ob politicorum fumos ac ventos; sed ut pace & amicitia interna exteraque, quantum res ferunt humanæ, perficerentur.

Præscriptio dicitur esse Juris Gentium, in Corpore Juris Rom.

Quo sensu?

Thema VI. *Præscriptio* inter gentes non est ideo juris gentium certi, quod in Jure Romano dicatur, *Præscriptionem* esse sumptam ex Jure gentium.

1. Nam Jus Romanum loquitur de illa sola *præscriptione*, cujus regulæ ac vis traduntur in ipso Jure Romano: Jus autem Romanum neque vult neque potest regulas alterius *præscriptionis* tradere, quam illius, quæ cives aut subditos Romanos ligaret; non vero tradidit regulas *præscriptioni*, quæ valeret inter gentem ac gentem liberam.

2. Cum autem Jus Romanum dicit, hanc suam civilem *præscriptionem* sumptam esse ex Jure Gentium. *Jus gentium* hic intelligitur jus civile variis gen-

tibus usitatum, ut Germanis, Persis &c. Vid. Cap. I. Them. I. num. 2.

Thema VII. *Præscriptio* est certi Juris civilis.

Præscriptio est Juris Civilis.

1. Equidem possem permultas Doctorum ac judiciorum sententias proferre, quibus declaratur, *Præscriptionem* etiam civilem esse injustam, patronam iniquorum possessorum, qui aliorum spoliis solo temporis *præsidio* læpe freti volunt ditari.

Et hic quodque iniqui aliquid habet:

2. Nihilominus dura sæpe necessitas suasit populis, ut *in privatos* admitteretur *præscriptio*, ne lites civiles perpetuæ essent; quorum perpetuitatem rescindere potest ac debet respublica aut Princeps, hoc ipso, quod sit iudex summus omnium privatorum. Quæ summa potestas sese extendit in bona ac fortunas privatorum *aliquando* particulariter transferendas, cum publica necessitas illud exigit: cum in hoc ipsum cives singuli constituentes civitatem *consensisse* censeantur.

Quod excusatur dura necessitate.

Fundamentum illius.

3. Hæc de Civili *præscriptione*, quæ in *præscriptione* gentium locum nullum habere possunt, ubi nullus iudex summus, consequenter etiam nullus *presumptus* consensus, nullum alterius in alterum jus.

Non quadrat ad Jus gentium.

Thema VIII. *Præscriptio* non est ideo certi juris gentium; quia de valde multis gentibus adduci possunt exempla, quæ *præscriptione* sese tutatæ sunt.

Exempla Gentium *Præscriptionem* allegantium.

1. *Exempla* permulta cumulat Petrus *PUTEANUS*, sive Pierre Dupuys *Des droits du Roy de France sur diverses &c.* pag. 218. &c. Ex hoc numero tria duntaxat referam. Rex Ammonitarum repetiit à Jephthe sibi restitui terras inter Arnon & Jabok fluvios, ablatas per populum Israël. Reposuit Jephthe, DEUM Ammonitas expulisse à facie populi Israël: Deinde populum *trecentis* jam annis possidere terram &c. Equidem rex non acquievit, sed arma sumpsit; DEUS tamen conservavit populum in possessione, & visus est adeo *præscriptionem* adprobasse.

Israëliitarum.

2. Aliud exemplum: Antiochus volebat subigere Smirnam & Lampsacum, eo quod majores sui his civitatibus olim tributum imperaverint. Sulpitius legatus Romanorum declaravit, hanc regis petitionem esse injustam; eo quod Lampsaceni à *tot jam seculis* sint in possessione libertatis. Addebat legatus, si hoc jus valeret, Macedonia reges etiam repetituros Corinthum, Chalcidem, Thessaliam, quam Romani à servitute Macedonum liberaverint.

Romanorum.

3. Saper

3. Sapor Perfarum rex à Constantio Imp. repetiit Mesopotamiam, quæ majorum suorum fuisset. Constantius risit hanc postulationem; nec respondit, nisi, Non se metuere Saporem.

4. Ad hæc respondet Puteanus. Hæc aliaque exempla non magis probant, Præscriptionem à gentibus admitti, quam eandem ab iisdem negari. Semper enim in his exemplis unam partem stare pro præscriptione, alteram stare contra. Ut adeo vota gentium sint paria, & nihil decisum.

5. Quin imo videtur iudicium eorum, qui præscriptionem *pro se* allegant, esse corruptum, & à justitia alienum. Justitia enim inter liberos debet esse æqualis, & *quod quis juris in alium statuit, eodem & ipse utatur, necesse est.* Jam vero iudicium patronorum Præscriptionis videtur ab hac regula multum deflectere. Nam omnes tantum hoc volunt, ut *pro se* valeat præscriptio, *pro aliis* non. Quod iniquum est, cum ii, qui jure naturæ vivunt ut liberi, non possint ostendere fundamentum ullum in rerum natura, cur aliorum deterior, aliorum melior debeat esse conditio in rebus his communibus?

6. Exempli causa: Coringius Germanus negat Gallos posse præscribere, contra affirmat, Germanos re ipsa præscripsisse. Idque porro cæteri omnes faciunt.

7. Quod si omnes populi simpliciter sentirent, *præscribi posse* inter gentes; certum haberemus jus Gentium, & quidem universale saltem in hoc puncto.

8. Nunc autem nihil fere certi in his est, quia omnes populi dicunt, posse præscribi; & rursus omnes populi dicunt, non posse præscribi.

9. Dices: hoc ipso rem esse definitam consensu gentium: nempe, posse præscribi *pro*, sed non *contra*? Respondeo, hoc esse vanissimum; quia nemo potest efficere, cui illud *pro* & cui illud *contra* applicari debeat? & quia singulæ gentes utrumque petent, pro se præscribi, contra se sive pro alio non præscribi. Nam hoc ipsum quod *contra me* est, est *pro alio*. Si ergo Præscriptio omnis, cui potest opponi nota hæc *PRO*, justa est, justa erit & illa, quæ est *pro adversario meo*, tanquam habens notam *Pro*.

10. Si dices solam valere præscriptionem *pro me*; non autem illam *pro alio*: ad contrarium nihil efficitur. Nam sic omnis præscriptio erit *pro me*, & eadem omnis præscriptio erit *pro alio*; adeoque omnis præscriptio esset simul justa & simul injusta, Eandem enim præscriptionem, quam præterdit Germanus contra Galliam, dicit, esse præscriptionem *pro me & justam*: Eandem vero Gallus dicit præscriptionem *pro alio, & injustam*. Sed pudet logomachiis, utut non de lana caprina, texendis diutius immorari; quia nulla superest spes, ex incertis eliciendi certum.

Thema IX. Præscriptionem non esse certi juris, variis rationibus ostendi potest.

1. Missis cæteris producam quasdam ex *Puteano*, ad cujus opus in reliquo hoc argumento lectorem remitto. Quanquam ille pro Gallis fere pugnet, ejus tamen arma omnibus populis apta sunt; cum nullum naturæ nullum gentium jus Gallis in hoc aliquid plus justitiæ adscribat, quam cuivis alteri genti: Usucapio, ait, est species *pæna* negligentibus irrogata; quæ non cadit in principes. Neque ii sunt negligentes: Illis enim non superest, iudex aut medium præterquam Bellum. Bellum autem non possunt omni tempore suscipere.

2. Tempus habere aliquam vim conferendi juris, nullo modo ostendi potest; nisi quod, juxta commune axioma, *prior tempore prior sit jure*: quod axioma præscriptioni plurimum obest; quia per hoc antiquiori domino *prioritas Juris* conceditur contra juniorem.

3. Imo quo longiore tempore alius possidet rem meam, eo fortius fit mihi jus ad repetendam rem meam; cum eo magis condemnnetur actio detentoris.

4. Certum est, inquit *Puteanus*, inter reges possessionem facti nunquam transire in possessionem juris, in iis, quæ unus ab altero detinet. Et in hoc proprie reges differunt ab aliis hominibus. Ratio disparitatis est, quod aliis hominibus sit iudex, & leges, & justitia contra violentiam. Jam ab hac justitia detentores sunt condemnati ad restitutionem. Ad exsequendam autem hanc justitiæ sententiam constituti sunt reges, qui usurpatores alienorum cogunt ad restituendum. Privati quidem, quia facile possunt ad iudicem recurrere.

Reducitur
Gloria.

Præscriptio
nis incerti-
tudo Rationi-
bus ostendi-
tur.

Tempus
non patrio-
natur &c.

Sed nocet
justitiæ præ-
scriptionis.

Discrimen
regum &
privatorum.
Hi iudicem
habent:

Non vero
reges.

recurrere, si id præscripto tempore non fecerint, præsumitur eos non factis confisos esse juri suo, & contra ipsos admittitur præscriptio. Regibus ista non possunt applicari: quia ex novi etiam doctoris sententia summi imperantes adversus actus metu extortos, & multo magis fraude, seipsos in integrum restituere valent. *Emmanuel AMOR* de Soria Patronus Fiscii regii in Ducatu Parmensi, in tractatu de Bonorum finito bello restitutione ex capite amnestiæ edito Viennæ Austr. 1738. in 4. pag. 284.

Obiectio.
Arripiant arma!
Admittitur;
sed suo tempore.
Impedimenta regum.

Ergo ex ratione communi & naturali, qua *possessio alterius illi, qui non habet facultatem intentandi suam actionem* seu ad judicem deferendi; regibus nulla obest aliorum possessio; cum reges non possint ad judicem recurrere. *Dices: Ergo arripiant arma!* respondet Puteanus: Omnino id fieri posse debere, sed suo tempore, cum spes est vincendi, sive exsequendi sententiam à justitia ipsa latam in detentores rei alienæ. Si rex malo consilio instruatur: si non bene de jure suo informatur: si est debilis: si occupatus bello civili aut extero: si minister aliquis regni summus connivet, aut corruptus est à detentore: si regnum est exhaustum ære, populo, armis, nullumque est medium utendi bello adversus principem, qui detinet unum membrum principale suæ coronæ; non potest dici, quod tempus inter istas impossibilitates currens noceat huic, qui justitiam pro se habet, profit vero illi, qui est in mala fide & usurpator.

Doctorum
sententia
præscribi
non potest
summum imperium.
Carpzovii.

Thema X. Præscriptioni locum non esse contra imperium summum, sententia est Doctorum Germanorum, Italicorum, Hispanicorum.

1. Puteanus tres adducit: *CARPZOVIVM* de Capitulatione Cæsarea Cap. 7. qui ait: Imperatorem per promissum Capitulationis de terris ab Imperio avulsis reducendis, obstrictum esse ad eas reducendas *sine restrictione ad tempus ullum*. Rationem reddit hanc: *Rem bello repetere meræ facultatis est, cui nulla præscriptio opponi potest. Et quæ vanitas, præscriptionem pro Imperii salute inventam Imperii hostibus in pestem Imperii substernere?*

Obrechtii

2. *OBRECHTUS* in tractatu de Regalibus ejusdem sententiæ est apud Pu-

teanum, præcipue ubi agitur de supremo jure amittendo. *Semper vero, inquit, suprema Imperatoris jurisdictio penes Imperatorem manet, nec ullo tempore acquiri potest. Non enim (ut interpretum verbis utamur) est in marsupio Imperatoris, sed inter sancta sanctorum refertur.* Longeque ante hos *ALCIATUS* ad L. 5. de Just. defendit, contra Imperium præscribi non posse. *Alicati.*

3. *WINDEKIUS* professor olim *Windekit.* Theologiæ Friburgi in Brisgovia in Tractatibus de Electoribus Imperii contendit, Principes & civitates Italiæ non potuisse se eximere à jurisdictione omni Cæsaris, dicens: *Factent. ut volunt suas PRÆSCRIPTIONES JURISDICTIONUM, certum tamen est, ea, quæ sunt Juris Imperii, cum ejus jactura alienari vel in privatos usus transferri ac præscribi non posse &c.*

4. Addo his præcipue Baronem *Baronis Schenkii.* *SCHENK* in Interpretatione librorum feudaliū Titulo XIV. pag. 30. &c. sese extendentem, nec piget aliqua exscribere eorum, quæ ille docet de Imperatoris adhuc extante dominio in totum mundum, & omnes gentes quæ olim Romanis subjæctæ fuere. „ Ignorandum non est, inquit Baro, hoc quod defendit *PANORMITANUS* *Panormitani.* „ in Cap. Cum non liceat mihi. C. de Præscript. Videlicet, Contra Romanum Imperium nullum principem, nullamque rempublicam posse præscribere, ut ab illa jurisdictione universali * eximatur, aut in suo territorio sit loco Imperatoris, nullum recognoscendo superiorem. Per text. in dicto cap. Cum non lic.

„ 5. Cujus opinionis ante eum fuit *Obrechtii.* „ eximius ille *HOSTIENSIS* in Cap. Venerabilem. §. Videbatur. Super verb. Recognoscat. Quia filii sunt Legitimi? Dum ait: Cautè locutum Pontificem de Rege Franciæ, narrantem, quod Imperatorem non recognoscat, & sic factum notavit. „ Non enim dixit, quod recognoscere non debeat. Nam de jure procul dubio, inquit, eum recognoscere debet cit. d. c. in apibus 7. qu. 1. & de c. Adrianus.

„ 6. Et adeo quidem, pergunt Baro noster, Imperio subjæcti esse debent omnes, ut ne ipse quidem Imperator po-

* i. e. Vi cujus totus mundus Imperatori subditus est.

Baldi.

„ possit alicui concedere privilegium
 „ omnimodæ exemptionis ; quia hoc
 „ esset lacerare imperium , &
 „ abdicare à se jurisdictionem quod
 „ non est possibile. arg. le : Legatus
 „ ff. de offic. Præsid. Et hoc tenet
 „ **BALDUS** in Procæmio super Lib.
 „ Feudor. „ Citatque passim multos
 „ auctores.

7. Rursus Schenkus pergit : „ Ro-
 „ manorum siquidem Imperator om-
 „ nium regum , principum omnium
 „ rex & princeps est summus, cujus
 „ imperio totus ubique terrarum orbis
 „ parere debet. Ipse enim est mundi
 „ dominus l. deprecatio ff. ad leg.
 „ Rhod. de Jactu. Ipse præcepit om-
 „ nibus provinciis in universa ditio-
 „ ne, & quæ ascendente videt, & quæ
 „ descendente solem, & quæ ex utro-
 „ que latere est, scilicet in meridie &
 „ septentrione. Authent. Ut omnes
 „ obed. judicib. provinciar. §. hæc
 „ considerantes. Collat. V. Ipsius le-
 „ gem agnoscere debent omnes terræ,
 „ omnesque insulæ orientis totiusque
 „ occidentis, quæ usque ad ipsos ocea-
 „ ni recessus extenduntur. Authent.
 „ Ut Eccl. Rom. 100. annor. gaud.
 „ præscript. §. fin. „ Et cætera in-
 „ numerata, quæ prolixè affundit Schen-
 „ kius Baro ex sanctis Patribus, Jure
 „ Canonico &c. Ut prope sit res fide di-
 „ vina credenda. Et memini me legere
 „ veterem quemdam, qui sine hæsitatio-
 „ ne decrevit, dicere, Imperatorem non
 „ esse dominum totius orbis terrarum,
 „ esse **HÆRESIN**.

8. Equidem sibi objicit Schenkus
 num. 7. varia ex jure Romano : &
 quod Imperator habeat *federatos, hos-
 tes &c.* sicque non omnes videantur
 subijci Imperatori. l. non dubito. & l.
 hostes ff. de Capti. & postli rever. Tum
 subdit : *Unica hæc diluuntur respon-
 sione ; videlicet, TEMERITATE QUA-
 DAM FACTI gentes nonnullas ditio-
 nem Imperatoris non agnovisse, sicut
 & HODIE NONNULLI agnoscere
 recusant. DE JURE TAMEN DU-
 BIO PROCUL agnoscere debere, se-
 cundum JASONEM in l. Cunctos po-
 pulos. l. de S. Trin. & Fid. per. Glos-
 sam in verbo, minime recognoscant. in
 Cap. Venerabilem. Qui filii sunt le-
 git.*

Jasonis.

Glossa.

9. Nihil hic referam ex **REINKIN-
 GIO, MULZIO** & aliis recentioribus ;
 sed **GAILIUM** tantum producam au-
R.P. Deling Jus Gentium.

storem Germaniæ fere pragmaticum, **Gailii.**
 & Judicii Imperialis Camerae quasi al-
 teram regulam. Is De Pace Publica
 Lib. I. Cap. XI. n. 4. scribit : „ Impe-
 „ rator ratione istius universalis juris-
 „ dictionis & protectionis Imperii, do-
 „ minus omnium est, adeoque totius
 „ mundi, ut doctores loquuntur per
 „ text. in lege Deprecatio ff. ad leg.
 „ Rhod. de Jactu. l. bene à Zenone.
 „ C. de quadrienn. præscrip. Glos.
 „ ibid in verb : Omnia. Doctores si-
 „ militer text. in cap. Adrianus Dist.
 „ 63. & c. quo jure, Dist. 80. glos. in
 „ l. Barbarius, in verb : Multo magis
 „ ff. de officio Prætor. **BARTOLUS** **Bartoli.**
 „ in l. Si duas §. 1. n. 2. ff. de excusat.
 „ Tut. &c. &c. **JASON** in l. cun-
 „ ctos populos n. 2. & 8. cum seq. Cod.
 „ de sum. Trin. & fide ubi *communem*
 „ afferit, quod Imperator etiam *vere*
 „ *dominus sit universalis totius mundi,*
 „ licet res privatae sint singulorum.

10. Idem **GAILIUS** Practicarum
 observationum Lib. I. Observat. XXI.
 num. 16. sic habet : „ De jure com-
 „ muni in rebus concernentibus sta-
 „ tam Imperii, vel superioritatem,
 „ aut tributorum exactionem, non
 „ currit præscriptio. l. comperit. Cod.
 „ de Præscrip. 30. vel 40. an. Cap.
 „ cum liceat X. de præscript &c. &c.

11. Hic jam velut ex profundo somno
 expergisci mihi videor. Aut ludunt isti
 scriptores, aut serio rem agunt? Si
 ludunt, non tergiversabimur, quo
 minus & alii nos ludant. Si serio agunt,
 quis jam Præscriptionem esse certi juris
 gentium dicat?

12. **CHIFLETIUS** medicus do- **Chiffletii.**
 ctissimus in *vindictiarum Hispania* De-
 dicatione, scripta quædam gallica
 de jure regis Galliarum in provinci-
 as &c. appellat : *Armorum præ-
 nuntia, & atrocissimorum bellorum
 fundamenta.* Nec male id ominatur
 Chiffletius : scripta enim illa docens
 jus recuperatorium Galliarum contra præ-
 scriptionem : semper autem jus debet
 esse *fundamentum* belli contra restituere
 detrectantes : & quidem, si est jus
 recuperatorium, non potest esse no-
 vum, sed debet esse antiquum.

13. Quidquid autem sit de Gallico
 jure, eandem ominationem Chiffle-
 tius potuisset inscribere Bartolo, &
 omnibus supra citatis, qui diu ante
 Gallos *Armorum prænuntia, & atro-
 cissimorum bellorum fundamenta eadem*
 jecerunt

G

jecerunt, nescio an firmiora, an justiora, an innocentiora: alii hæc, si lubet & fas est, judicent.

Conringii,

14. Collegam tantum Chiffletio demus Hermannum *CONRINGIUM* medicum & ipsum Chiffletio non indoctorem. Is jam ante famosum nostris *Auberium* & ante *Puteanum* jura recuperatoria describentem; asseruit jura recuperatoria Germanici Imperii: & iisdem fere fundamentis niti vult: ut adeo Galli à nostris tantum didicisse videantur, quod & eorum legatus apud Carolum VI. Imp. professus est Legat, cui vacat, Conringii libros *De Finibus Imperii*. Ego, qui nec Imperii nec Galliarum nec Italiae jura aut præscriptiones tueor, nihil jam ex Conringio adscribam, quam quod Thematì præsentì conveniat, nempe *Præscriptionem ex doctorum sententia non esse certi juris gentium*.

Clarissimorum virorum

15. Conringius ergo Lib. II. Cap. I. §. 2. de Finib. Imp. ait: *Enimvero non multis in locis limitum priscorum possessione excidisse Imperium, id quidem vacat controversia: sed num baud supersimul recuperandi jura, adeoque an non liceat jure illa vindicare rursus, merito dubites.* Et deinde Clarissimorum virorum adversas sententias rem, ait, ancipitem facere.

Etiã si diplomata Imperatorum asserantur.

16. Quin eodem Lib. II. Cap. XX. docet: Tametsi de Italiae parte Romano Pontifici à Rudolpho I. rege cessa aut donata producantur diplomata non regis modo sed & omnium Electorum, nihil tamen esse præscriptum Pontifici, nihil abdicatum, superesse jura recuperatoria: imo Quia diplomata falsi arguit, tametsi ab aliis agnoscantur. 2. Quia cæteri principes omnes non consenserunt, vel saltem id probari nequit. 3. Quia Aventinus & alii recentiores non agnoscent plenam abdicationem. 4. Quia Papa nimium importunus in exigendo fuit. 5. Quia Rudolphus recogitans, quam male anterioribus Cæsaribus repetitio Italiae cessisset, maluit abstinere. „ Il- „ la certe, pergit, antea acti temporis „ memoria non potuit non terrere in „ futurum: ut tranquillitatis publicæ „ interfuerit, jacturam facere eorum, „ quæ servari non poterant contra „ vim Papalem, nisi cum summo rei „ publicæ periculo. Ut sit, nec do- „ natio illa vim habet, utpote quæ ab „ Imperii Principibus non est confir- „ mata.

17. Ut cætera Conringii variis in

locis omittam, nemo non videt, nostros talibus armis à se inventis pug-
nare, quæ si alii in manus sumant, il-
los dicimus iniquos, perfidos. Cum
tamen revera ambidextra sint hæc ar-
ma, ita ut nominibus tantum aliis sub-
stitutis videantur idem efficere contra
nos, quod per eadem volebamus no-
bis lucrari contra alios. Nam si Galli
v. g. argumentis Conringii uti vellent
contra Pontificem, aut Imperatorem,
nulla alia re foret opus, quam Gallo-
rum aut Caroli Magni vel Pipini no-
men substituere. Dicent enim iisdem
verbis: Etiam si producantur Diploma-
ta Pipini & Caroli, quibus Pontifici
donavit Italiae partem, nihil tamen est
præscriptum, nihil donatum; quia pri-
mo literæ suspectæ redduntur falsi.
2do non omnes Principes Francorum,
qui paulo ante Pipinum regem novum
fecerant, consenserunt &c. Sic &
Carolus simplex respondebit: Etiam si
producat per Germanos scripta ab-
dicatio regni Germanici, aut Lothari-
ci Henrico aucupi facta, nihil abdi-
catum esse; quia Henricus fuit nimi-
um importunus in petendo, quia pub-
licæ tranquillitatis intererat, ut Caro-
lus simplex jacturam faceret eorum,
quæ servari non poterant contra vim
Germanicam &c.

Aliorum do-
cto-
rum sen-
tentia rejici-
tur præscri-
ptio,
Hertii.

18. Quoniam vero promissimus ple-
norem hujus capituli pertractationem,
neque à quibusdam aliis adhuc recen-
sendi super sedebimus. Sic, *HERTI-
US* celebrer apud Catos Juris Doctor
Responsorum Juris Tomo I. Respon-
DXCIX. edita Francofurti anno 1729. In exemplo
num. 25. &c. tuetur Jus recuperat-
cium Landgraviorum Hassiæ in Ducat-
um Brabantiae, quamvis jam an. 1355.
alii subingressi fuerint. Nec illud jus præ-
scriptione quadringentorum annorum
potuisse auferri, idque ex his fere mo-
mentis. 1mo. Ob potentiam Caroli
IV. Imp. ejusque duorum filiorum suc-
cessorum Wenceslai & Sigismundi:
non quod Catti contra hos Imperato-
res agere debuissent ut adversarios; sed
quia hi Imperatores aliquo modo affi-
nitatem contraxerant cum adversariis
domus Cattiacæ. Nam Joanna Joan-
nis III. Brabantiae Ducis filia usurpabat
hereditatem Ducatus contra Catos.
Ea Joanna maritum habebat Wilhel-
mum Ducem Lucelburgensem: atque
hujus Wilhelmi frater erat Carolus
IV. 2do. Ob potentiam Domus Bur-
gundicæ. Nam ejusdem Joannæ de-
functæ soror Margareta filiam suam
nuptai

nuptui dedit Philippo Audaci Burgundiae Duci, qui Brabantiam occupavit. Cum eo certari non poterat, quia ab Imperio seipsum divisit, Imperii iudicia contempsit, tam erat potens & formidandus Imperio, quidni etiam Cattis? 3tio. Ob potentiam Austriacorum, qui in Burgundorum locum venerant. Hic plane nihil, inquit, erat cogitandum: nimia est enim inæqualitas virium. 4to. Quia Jure suo nunquam cessere Catti per expressum super ea re patum.

Vasquii.

19. His denique jungatur doctor Hispanus Ferdinandus VASQUIUS qui scripsit controversias illustres; quæ maximam partem ad Jus gentium & naturæ spectant. Et ille quidem Lib. I. Cap. XX. refert, quomodo Itali Germanique plurimi contendant, Imperatorem esse Dominum totius mundi. Hos Quidem longissima disputatione repellit Hispanus, qui videri potest. Et quamvis Glossa in Cap. Adrianus, & Alphonfus GUERNERIUS dicant, Omnes reges teneri ad tributum Imperatori exsolvendum, etiam pro capite suo, nisi probent se esse exemptos. Lib. I. C. XXII. n. 17. Nihilominus tamen Vasquius idem non dubitat eodem Lib. I. Cap. XLV. n. 4, de sententia Imperatorem Dominum totius mundi constituyente, hæc pauca tantum respondere: *Res sane risu & ludibrio, quam longa contentione dignior.* Hoc saltem unum paulo magis serio agit, ut Lib. I. Cap. XXII. n. 11. probet ex auctoritate, *Regem Hispania non esse sub Imperatoris potestate.* Idque ex ipsa Glossa in Cap. Adrianus & Bald. in l. Ex hoc jure ff. de J. & J.

20. Idem VASQUIUS Lib. II. cap. LI. §. 16. asserit quidem sic: „ Probatio domini terræ esset pene impossibilis, si removerimus præscriptionem; nisi quis ostenderet testamentum primi parentis Adami, quo quodpiam forte prædium aut prædia sibi relicta fuisse appareret. Aliiter enim, etsi probet se emisse, parum juvat; cum per hoc non appareat, an venditor dominus fuisset; nec poterit vendens plus juris in emptorem transferre, quam ipse haberet. „ Verum eodem loco Vasquius non loquitur nisi de Civilibus.
R. P. Desing. Jus Gentium.

Nam mox §. 23. pergit: *OMNES OMNINO admittunt, mero jure civili receptam præscriptionem; Et magnam doctorum vim allegat, usque ad §. 28. atque sic denique concludit: Sicque si inter reges, aut populos liberos, qui non recognoscerent superiorem, in temporalibus lis esset, cessaret materia præscriptionum, non secus quam si revera scripta aut inventa nunquam fuisset; quia jus civile unius principis aut populi liberi alterum principem aut populum liberum non tenet, sed jus tantum naturale & gentium inter eos servandum est.*

21. Animus erat REINKINGIUM ^{Reinkingit.} hoc loco dissimulare de Regimine seculari S. R. Imp. Eum tamen omittere jam nolim, tanquam acerrime adversantem præscriptioni. Itaque Lib. I. Class. II. Cap. IX. per plura folia enumerat Asiam, Africam, Europam, quæ præter jus à dictione Romani Imperatoris se subduxerint, cum nube auctorum allegatorum. Præmittit autem, *DE JURE IMPOSSIBILEM* esse talem exemptionem, quamvis defacto usurpetur. „ Suprema namque „ jurisdictio est ipsa forma & substantialis essentia Majestatis summæ (a) „ Quæ tam inseparabilis est à „ majestate quam essentia rei à se „ ipsa. (b). Neque justum est, membra „ à suo capite &c. Et qui id molitur, „ contra Evangelicam doctrinam, non „ dat Cæsari quæ sunt Cæsari. „ Deinde Num. 30. doctrinam applicat ad ^{Qui Galliam} *Galliam* ita defacto avulsam & Imperbellem ^{rebellem} deducens hujus postulationem à ^{propterea} *tempore Sigis-* ^{dicit.} *dici.* mundi Imp. 1411., & maxime Caroli V. qui literis ad Pontificem datis de Francisco I. rege conquestus sit. „ II „ lius majores occupasse *provinciam* „ *Galliam, quæ sit ditionis Imperii,* „ teste Sleidano Lib. 14. circ. fin.

Tandem de reliquo mundo, & sigillatim de *Gallia* adseverat, *tales exemptos nullo juris prætextu se tueri possent.* ^{Zosii, Co-} *citans ZOSIUM, COVARRVIAM,* ^{varravia} *TREUKERUM, GAILIUM.* ^{Traukori.} Cum tam divini quam humani juris auctoritas ei resistat. Refutat Besoldum, & adducit Petrum de *ANDL.* de Imp. Rom. Lib. 2. c. 8. ubi Franciæ, Angliæ

G 2

(a) Covarr. pp. qq. c. 4. n. 1.

(b) Carol. Molin. ad Consultum. Paris. Tit. I. §. 2. Glof. 4. n. 17.

gl'æ & alios reges hanc subjectionem detrectantes *peccare* asserit per Cap. Qui resistit XI. Qu. III. Denique Num. 140. ait: Ad tuendam exemptionem non satis est allegare titulum præscriptionis; quia ex *veriori* Doctorum sententia *Obedientia & superioritas IN ÆTERNUM non est præscriptibilis*, juxta Canones, Leges, & *Baldum, Balbum, Cravettam, Chassanaum, Antonium Fabrum, Cardinalem Tuscum, Carolum Molin: Rosenthal, Mindanum, Azorium, sextinum, Zosium, Cavalum, Gyllmannum &c.*

*Cravetta
Card. Tuschi
Rosenthal
&c. &c.*

Ludewigii 22. Petr. LUDEWIG loquens de civitatibus immediatis ad dominium Imperatoris reducendis. Dissertat de Dispari nexu civitatum cum S. R. I. Cap. VI. §. 27. sic habet: „ Verum „ in tot seculorum lapsu adversus re- „ cuperatoria judicia sufficere dicent „ *Jcti Præscriptionem*. Ego vero cau- „ sas non video, quare ad hæc tela „ Imperium extimescat. Præscriptio „ enim in causis rerum hominumque „ privatorum merito locum habet: „ ne cives inertia peccent, desidia „ pleni: ne lites sint multiplices & „ difficiles &c. Verum singula fere „ hæc momenta ita se habent, ut cum „ aliis publici juris argumentis, tum „ nostro maxime prorsus sint incon- „ cinna. Quis enim pœnam irroga- „ bit reipublicæ? Qui ob Cæsarem de- „ sidiam multabitur Imperium? Quas „ tenebras finget pars adversa, ubi lo- „ quuntur annales, privilegia, Impe- „ rialis tabularii plenæ fidei Instrumen- „ ta? Denique quis animum derelin- „ quendi affinget Imperio in tanta rerum „ Imperialium paupertate, inque rebus „ ac juribus in Germaniæ meditullio? Et §. 29, dicit: „ Neque est, quod „ præscriptionem immemoriam, *anile* „ *illud terriculamentum*, recuperato- „ riis judiciis opponamus. Quam im- „ memoriam præscriptionem late ostendit ab ipsis Romanis statutam fuisse tantum in rebus nauci ac minimi, ubi non erat operæ pretium tempus probare ac definire. Id quod multis legibus prolatis confirmat.

*Qui etiam
Transactio-
nem rejicit.*

23. Rursus idem LUDEWIG in Dissertat: de *Jure retractandi trans- actionem novis instrumentis repertis*: Cap. II. §. 3. imprimis ponit aliquam *formulam generalissimam* alicujus trans- actionis, excludentis omnia jura, etiam incognita, latentia, aut quæ postea reperiri aut excogitari queant,

nullo prorsus excepto. Tum quærit, an saltem talis aliqua formula satis sit ad transactionem, omnibus numeris absolutam, generalem & quocumque casu valituram? Respondet autem: „ Haudquaquam existimo. Non enim „ stricti juris interpretatio, quæ in om- „ ni transactione adhiberi debet, pa- „ titur, ut *extra materiam*, de qua „ litigatur, *possit formula recitata* „ extendi. Casu quoddam (ita pergit) „ iterum hæc explicabimus. Sit, Ger- „ manicum Imperium *centies* cum Gal- „ liæ rege de *Lotbaringia*, de *Alsatia*, „ de regionibus ac controversiis aliis „ utriusque formulæ præscriptæ verbis „ transegisse: an regni *Arelatensis* „ causa hoc ipso perdita erit transacta- „ que? Nec quicquam.

Thema XI. Nihil pro præscriptio- *D. Kippingi-
æ propug-
nator Præ-
scriptionis.*
ne lucratur D. Kippingii interrogatio: *Et quis hoc, inquit ille, constituit jus, ut cuique integrum sit, ex omni ævo illud sibi tempus, quod sibi maxime favet, sumere, & in suas referre rationes?*

1. Ita Kippingius in tractatu supra citato de abusu historiæ in jure publico. Cap. IV. §. XXX. Per hoc autem efficere vult, ut novi possessores firmum jus habeant, neque aliis liceat antiquam suam possessionem repetere; atque adeo vult, novos præscriptione gaudere.

2. Verum hæc interrogatio sese ipsam interimit. Kippingius illam proposuit veteri domino. Nos proponemus eandem novo; Quis hoc constituit jus, ut tibi liceat ex omni ævo tempus maxime novum sumere, & in tuas rationes convertere? *Contra se ipsum.*

3. Quid quod non nemo dicat, non esse signum bonæ conscientiæ, si quis respuat causam suam expendi ad momenta antiqua, & semper novum tantum statum prætexat. Omnes enim qui alios spoliarunt, aut aliena detinent, malunt ex præsentis statu decerni. Contra omnes spoliati malunt ex præterito. Quæro uter horum generatim potest justior videri, spolians aut spolia possidens? an potius spoliatus? *Novitas malæ conscientiæ signum.*

4. Præterea non leve etiam alias *Jus antiquum communi sensu honestius.* discrimen apparet inter jus antiquum & jus recens, & antiquum quidem longe videtur efficacius quam novum. Veteres enim Domini jus suum antiquum satis validum existimant, neque

*Etiam nove-
tores affe-
ctant antiqui-
tatis micas.*

ei valoris quidquam accedere arbitran-
tur ex novitate ; quam adeo neuti-
quam affectant. Contra novi possessores,
conscii de infirmitate novi juris, omnes
ambiunt & sollicitè affectant antiquitatem
quantamcunque erodere undique possunt,
quod est manifestum signum, universalem
esse sensum hunc, nempe jus vetus præstare
novo.

§. Accedit, ipsos novos possessores, si
hodie esset aliquid in ipsorum possessione
mutandum, incusatos esse novitatem tanquam
inimicam vêtustatis & hoc ipso iustitiæ. Et
recte : nam qui secus sentiunt, novatoribus,
rebellibus, defectionibus ansam subministrant ;
aut etiam oppressionibus subditorum.

Exemplo D. Kippingii. 6. Ipse Kippingius hujus rei nobis
exemplum præbet, micas antiquitatis colligens
ad jus publicum eodem momento, quo antiquitatem
è jure publico extrudere laborat, nam statim §.
XXXI. contendit *Judicia Principum* olim usitata
(id est, ut Cæsar iudicium in causis majoribus
ferat in præsentia & cum consensu principum)
hodie non valere, nullumque aliud huic sententiæ
fundamentum substernere potest, quam portiunculam
aliquam antiquitatis : nempe *Quia jam per CENTUM
& plures annos nulla amplius talium iudiciorum
vestigia extant.*

**Regula Kippingii, habenda ratio-
nem temporis medii ; quod probare
debet, qui eo nititur ;** *Thema XII.* Regula alia
Kippingii bona videtur, quam sic profert : Si
recens status vitiosus est, etsi antiquus vel
initium recte habet, tamen *inter-
medii temporis* rationem habendam esse
ita, ut, qui eo nititur, probationis
onus sustineat.

Satis est Bonæ :

1. Ita ille fere §. 32. quod quantum
intelligo id ipsum est, quod aliàs diximus :
jura inter populos, eorumque abdicationem,
mutationem pendere à consensu : consensum
autem esse facti : facta non præsumi, sed
probari debere ab eo, qui facta, consensum,
aut mutationem allegat.

Sed contra Kippingium pugnat.

2. Verum in hoc non adstipulor D. Kippingio,
quod is videtur velle hanc regulam pro
præscriptione statuere ; & ut videtur
contra perfidiam Gallorum à se in procemio
laudatam, ac

contra eorum errores hac in re, quos eximere
promittit. Nam Galli (illos ego non defendo,
sed Kippingio relinquo ut meliora adversus
illos arma expediat) dicent forte Kippingio
sic : Status Germanici regni antiquus constat,
recte habet, & dubio nulli est obnoxius :
nempe nos Franci reges fuimus hereditarii
totius Germaniæ. Deinde Status iste recens
(dicunt ipsi) vitiosus est, hocque probant ;
quia est contra certum jus antiquum. Quod
spectat ad tempus intermedium illud ita
(ex regula ipsius Kippingii) attendendum est,
ut is, qui eo nititur, probationis onus
sustineat. Jam nos, ajunt Franci, nequam
tempore intermedio nitimur, imo eidem
adversamur : itaque temporis intermedii
ratio, quod ad nos attinet, non est habenda,
nobis sufficit antiquum. Contra vos Germani
qui antiquum tempus negare haud valetis,
& adseveratis, rectam *postea* id est *medio
tempore* mutationem intervenisse ; vos
nitimini tempore intermedio : atque adeo
erga vos ejus temporis ratio habenda est,
sed non aliter, quam ut vobis onus probandi
incumbat, mutationem rectam & cum
consensu factam : atque hoc ex mente ac
decreto Kippingii vestri.

3. Multo infelicior videtur Jurisprudentia
publica D. Kippingii, cum ad applicationem
regulæ à se inventæ accedit. §. 48. Cum de
tali tempore intermedio quæstio est, qualis
denique mutatio regnum Germanicum Francis
eripuerit, alii auctores Germani hæc ajunt,
alii dicunt alia. Alii ajunt, post mortem
Ludovici infantis an. 912. sanguinem
Carolinorum seu Francorum regum in
Germania detexisse : atque tunc Germanos
à dominio Francorum absolutos, sui que
juris esse factos. Contra D. Kippingium
fatetur, tunc Germanos non potuisse de
libertate cogitare ; *quippe probe conscios
juris, quod Galli habebant :* nec, si cogitassent,
illi tuendæ pares erant, hinc à Gallis,
illinc ab Hunnis omnia metuentes. Et
continuo tamen affirmat Conradum I. qui
antea regum Francorum minister & prætor
erat, factum esse eodem tempore verum
dominum totius Germaniæ, cum jure
Duces nationum decollandi, quod ne
Carolini quidem reges fecerant.

Infelicitas D. Kippingii in Jure Publico Germaniæ.

Ex cuius fundamentis Germaniæ regnum in sum initium habet.

4. Quomodo ista cohæreant, viderint alii. Nam Conradum dominum

Præ talibus
Publicis
non spernen-
di Catholici.

Germaniæ factum esse per consensum Germanorum : & Germanos de libertate sua ne cogitare quidem potuisse, conscios juris Gallorum in se, problema est tam profundum, ut ei *Catholicus quidam publicista* satisfacere vix possit. Nam DDni: Protestantæ Catholicos Juris Publici fere ignaros existimant, & miraculi instar habent, si quis quid saltem obvium videat. Quod alibi diximus, in *Larva detracta* Cap. XV. Them. I. n. 5.

Intentio D.
Kippingii.

5. Adjungi ad hæc debet etiam §. LXI. D. Kippingii, ubi iterum asserit: „ Falsum est oppido, quod „ anno DCCCCXIII. summa rerum Germaniæ redierit ad populos, & in eorum arbitrata fuerit, quam quisque „ sequi vellet formulam reipublicæ. „ Quod illum non ex scientia juris gentium pronuntiasse ex superioribus patet, superest ut adversus Arnulphum Boicum hæc tela intentarit: de quo jam non pugno.

Temporis ad
prescriptionem
necessaria
longitudo.

Thema XIII. Vix potest unquam determinari longitudo temporis, intra quod jus recuperatorium exspiraret, ergo videtur prescriptioni (quæ in re nihil est aliud quam extinctio juris recuperatorii, juxta Thema I.) non esse locus inter gentes.

In civili Jure
Ioteß statui;
& quare?

1. In civili quidem jure terminus assignatur varie: jam trium annorum, jam 30, 40, 100. quia in civili jure datur legislator unus, omnium voluntates in se continens subditorum, qui in ipsum consenserunt.

Non item in
Jure Gentium.

2. Inter gentes autem vix unquam poterit determinari tempus: tum ob difficultatem consensus impetrandi ab omnibus quorum interest: tum ob difficultatem ipsius argumenti, quod paucis ostendo, doctioribus relinquens examen profundius.

Non hodie
na dica.

3. Vel enim *hodierna dies* est terminus ille, quo novus possessor absolvitur ab impetitione, & antiqui possessoris jura recuperatoria exspirant? Si hoc statuerent gentes, nemo jam hodie spoliatus occultis viis, & ignorantia sui juris, & aliis mille modis, cras poterit postulare recuperationem; Hoc neque statuent unquam gentes

neque statuere possunt; manifestum enim esset latrocinium: neque alia re opus esset, quam ut hodie occupem omnia aliena: cras enim exspirabunt omnium aliorum jura, meum solius in tuto erit.

4. Demus etiam aliquod *HODIE* seu aliquam hodiernam diem fixam statui, quodnam erit illud? an Calendæ Januariæ, an Idus? an hujus anni, an vero anni retro nongentesimi, aut porro bis millesimi?

5. Forte statui possent ad prescriptionem perficiendam anni *CENTUM*? Sed quando ii incipient? an ex hoc momento, præteritis omnibus plane rejectis? an seculo III. IV. V. vel quo alio? Esto, talia absolute ac possibilitate metaphysica statui posse per concordiam gentium: at nego fere *moraliter* possibilem esse, aut saltem sperari ullo modo posse talem consensum. Exemplum sensus contrarii non unum præ oculis est. Romano Imperio nuper repetita sunt jura in Ducatum Parmæ & Placentiæ, tametsi ante annos ducentos fuerint Pontificis. Audivimus repeti Alfatiam à centum jam annis amissam.

6. Eadem difficultates & forte majores se sperderent in annis 300, 600, 400, 600, 800. Nam qui à tot seculis possederunt ac conservarunt hactenus jus suum, quæ spes est, ut illud uno momento pro nihilo abjiciant ac prodigant; cum sit sensus communis, tanto venerabiliora esse jura, quanto magis cana? Pulcre id apparuit post pacem Pyrenaicam: ibi pactum erat, terminos inter Galliam & Hispaniam constituendos esse ita, ut *communement* (i. e. communiter & communi sensu) ille limes habebatur: *MARCA* legatus Gallicus, Gallique cæteri in suo instrumento illud expresserunt per vocem *Ancienement* (id est, antiquitus) Nec potuere diffiteri Hispani, justam esse interpretationem. Itaque revera limitis constituendi regula non fuit *presens possessio*; utique quæ ipsa materia litis erat, sed Plinius, & Ptolemæus, & vetustissimi Geographorum. Vid. Petri de Marca *Marca Hispanica*.

Thema XIV. Jure naturæ nulla, Jure autem gentium probabiliter falsa

Tituli, si-
neque jus
conservandi
à D. Kippingio exiguntur.

sa est regula Kippingii ista: Ad conservanda jura recuperatoria, impediendamque præscriptionem opus esse, *ut extent perpetua signa juris conservandi, qualia sunt tituli & insignia regum & Principum.*

quando ista obligatio inceperit? quæ omnia existimo inveniri nunquam posse, pro me fateor, in historicis, ac tabulis tale quidquam me minime reperisse.

Imperite,

1. Kippingius loco citato §. LXV. & ultimo profitetur, admirabilem esse usum Historiæ, *in justis postulatis.* Tum addit: Historiam valere ad jus conservatum conservandum, non vero ad jus amissum, recuperandum, aut ad constituendum in historia jus: „ Non enim unquam negavimus, inquit, Jus, etiam non possessum, „ per secula posse retineri; si modo „ & verum jus sit, & animi conservandi juris perpetua signa extent, „ qualia sunt. e. c. tituli & insignia „ principum.

2. Hæc turbida mihi videntur & male concinna. ut: *jus amissum recuperandum*, de hoc enim nemo cogitat fortassis: sed jus semper retinuit, facti possessionem amisit postulator; eamque facti possessionem recuperare nititur vi juris sui.

Imperiti fer-
u. dicitur.

3. Rursus quale est hoc: *jus non possessum per secula posse retineri.* Quod non teneo, quomodo possum retinere? in hoc sensu, quo vox *retinere* significat continuationem tenendi, uti hic apud Kippingium significat? Inscite saltem loquitur, qui jus, historiam, factum, & rem in quam est jus semper commiscet. Taceo cætera male Sarta tectaue. Ad *signa* me converto.

Nec jure natura.

4. Jus naturæ nullum est, quod adstringat dominum edere signa, præsertim perpetua dominii animo retenti. Cum Dominia ipsa rerum, ut sunt inter plures divisa, non sint juris naturæ, sed gentium.

Nec jure gentium.

5. Jus gentium actuale hæc signa imperaret, si constaret, gentes communi consensu se ad hoc obligasse. Vid. Cap. I. Them. IX. Hoc cum sit facti, debuisset à Kippingio probari, non ex suo cerebro decerni.

Ad certa signa.

6. Et si probetur etiam, gentes aliquando ad ista se obligasse, simul deberet probari, ad quæ & qualia signa animi edenda se obligaverint? &

7. Inquis: hodie certe mos est, ut principes ad testanda jura sua utantur titulis & insignibus, id quod plurimis exemplis enumerat Puteanus in libro supra memorato; & ante omnium oculos positum quotidie est, adeo ut circa hoc etiam scientia aliqua *Heraldica* dicta, sit concinnata. Verum gentes hanc *mutuam obligationem* iniisse nunquam probabitur.

8. Dein si probaretur, hanc obligationem hodiernis moribus esse reipsa *introducendam*; quomodo obligatio nova circa nova signa poterit retro trahi ad alia tempora, quibus temporibus obligationem signorum non extitisse certum est? Duces Burgundiæ usque ad ultimum Carolum Audacem fuisse ex sanguine regum Franciæ proprio, eorumque ducatum proprietatem & dominium fuisse regum Franciæ tam est manifestum, quam ipse sol meridianus: quis somniet, regem Franciæ excidisse hoc jure suo propterea, quod nunc Burgundiæ alia insignia prostent, ducibus usurpata, quibus reges nunquam usi sunt, & ne nunc quidem utuntur, cum ducatum reapse tenent. Ergone quia hodie reges utuntur titulis & insignibus, jura amissa sunt eorum temporum, quibus ea in usu non fuerant; certe non ad hunc finem.

9. Omnibus regibus hodie integrum est, insignia sua omnia deponere, aut lilia verbi gratia mutare in apes, ut olim apes mutata dicuntur à regibus Galliæ in lilia; ut alaudæ ab austriæ Marchionibus in fasciam &c. Imo potest princeps quilibet, modo volet, hodie quoque omnibus plane insignibus abstinere; quo etiam facto non sane desinet esse rex aut princeps. Quod si jam tituli & insignia non sunt necessaria, ut habeas jus regni aut principatus, neque erunt necessaria, ut retineas & conserves.

10. D. Kippingius haud dubie intellexit, insignia recentiora esse iisdem postulatis, in quæ per librum suum insurrexit: neque reges Francorum

neque

neque Romanorum Imperatores, neque novi Germaniæ reges, neque nationum Germanicarum Duces insignia habuere tum, cum eorum jura recuperatoria inciperent. Neque ergo iis indigebunt ad ea continuanda.

tus in plures titulos ac partes sit descriptus.

12. Imperatores moderni nec titulum Italiæ Galliæque scribunt, nec insignia: nec tamen aliquis tot auctorum, qui contra Imperatores præscribi non posse asserunt, hoc exigebat. Kippingius tantum imperat hoc aliis.

Exemplum Imperatorum.

Minime Gallos.

11. Contra Gallos autem si, quod profitetur, pugnare vult, aliis ipsi armis erit opus. Ipsi enim solent dicere: *Regis Franciæ* titulum omnia complecti, quæ Francorum de jure sunt. Sicut fere ex nupero instituto Angli dicunt, titulum *Regis magnæ Britanniæ* satis complecti tam angliam, quam Scotiam & Hiberniam, imo etiam novam Americæ oram, & quidquid ubique anglorum est. Eodem modo olim *Dux Saxoniam* non diviserat ut nunc titulos; neque *Dux Bojariæ*: sed hi tituli totas nationes complectebantur, quamvis eæ nunc in plures partes, titulos, & insignia abierint; ut alii dicunt *juste*, ut alii *injuste*: in quam posteriorem sententiam inclinare videtur D. Kippingius Cap. eodem IV. §. XXX. Nam si Guelfi, ut ipse dicit, non satis juste exuti sunt dominatu, videtur consequens, ut neque juste eorum principa-

Anglos

Saxones

Bojor.

13. Quam nihil efficiant tituli, documento sunt ipsi antiqui Imperatores, qui Parthicos se, Gothicos &c. dicebant, quando in hos populos pugnabant solum, etsi victi. Caligula Britannicum se dixit, ex quo classe in Britanniam advectus magnam vim conchilium & limacum ex littore lectorum reportavit Romam. Turci Persarumque reges si omittent superbos titulos, putarne deperditurum ipsis esse quidquam de jure siquod habent? Attila num minus erat gravis, si *flagellum* se *DEI* non appellasset ipse? Et sunt fortasse reges, qui non generosum existiment, adsciscere sibi nomina nova à spoliatoribus suis excogitata, spoliisque imposita: cum ea sint testimonia præsentis infirmitatis, vindicare non valentis rem, cujus nomen inane geritur.

CAPUT XI.

De Jura Decori, Convenientiæ, Ratione status, seu De la Bienfiance Raison de Guerre &c.

Convenientia hic dicitur non simplex utilitas innocua:

Thema I. **P**ER Convenientiam hanc non intelligitur simpliciter studium utilitatis propriæ, ejusdemque innocuæ.

Quæ est certi juris Naturæ,

1. Hoc enim non est incerti, sed certi juris naturæ, si sit moderatum & omnibus requisitis ornatum.

2. Idque exigit amor sui natura debitus; & conservatio sui rursus debita ob indispensabilem servitutem creaturæ erga creatorem.

Thema II. Per Convenientiam ergo intelligitur studium vel acquisitio utilitatis propriæ cum aliquo damno alterius, ad quod patiendum ille hic & nunc teneatur.

1. Exemplum. Rex aliquis justa arma movet in alterum vel fugit ex bello: in itinere vel limite sitæ sunt arces quædam principis tertii: quas arces si non capiat rex primus, bellum ipsi difficile redditur, aut etiam periculosum, vel fuga intuta.

Exemplum.

2. Quæ-

De ejus iusti-
tia quatuor
questiones.

2. Queritur : 1. An rex primus
jus habeat ad illas arces occupan-
das & utendas? 2. An princeps ter-
tius debeat hoc pati? 3. An pos-
sit occupationi resistere? 4. An vel
quid teneatur occupator rependere seu
compensare?

In extrema
necessitate
est iusta.

Thema III. Juri naturæ non re-
pugnat, sed iustum est *Convenientia*
uti, in extrema necessitate.

Quia hic eadem ratio utique mi-
litat pro regibus ac populis, quæ mi-
litat pro privatis ac civibus. Nec
divisio bonorum hac intentione facta
est à populis, ut alterutri pereundum
sit propterea, ut alteri sua commo-
da maneant, non æque necessaria.
Vid. *Jus natura* Cap. XXIII. Them.
XXII.

Inter gentes
forte sufficit
non extrema

Thema IV. Inter gentes videtur
non semper requiri extrema necessitas
ad usum *Convenientiæ*, sed probabi-
liter sufficere gravis, aut periculum
grave, pro circumstantiarum modo.

Ob difficulti-
mam deter-
minationem.

1. Quia in rebus tam magnis &
operosis sæpe longe plus periculi latet,
quam prima fronte apparet. Unde
plerumque cum periculum apparet ve-
re grave, potest in talibus haberi pro
gravissimo atque extremo. Sicut fere
in morbis accidit. Colloqui cum ho-
mine morbo non est in universum
summi periculi : at cum pestilentia
infecto habetur periculosissimum collo-
quium. Morbus enim iste aliis morbis
momentosior est, cum non uni modo
alloquenti, sed civitati integræ possit
esse perniciosus. Ita in negotiis homi-
num privatorum longe major certitu-
do periculi requiri videtur ad con-
tractandam rem alienam, quam in ne-
gotiis populorum aut principum : Illa
quippe manent intra ovilia; hæc
levissimo quovis vento in immensum
disseminantur.

Discrimen
inter popu-
los & priva-
tos.

2. Adde quod privati non ita fa-
cile excusentur à petendo tali auxilio
vel elemosyna, sicut populi aut prin-
cipes ob suam amplitudinem, loco-
rum distantiam, & ob calvitiam oc-
casionis. *Dum Roma deliberatur, Sa-
guntus perit.*

3. Nec licet principibus implora-
re judicem, qui tertio imperet, ut his
vel illis conditionibus mex necessitati
succurrat.

In regentium
Convenientia
non fac-
cena.

Thema V. Jure autem gentium ad-
ditas receptasque esse quasdam ulte-
R. P. Desing. Jus Gentium.

riores regulas ultra æquitatem natura-
lem prædictam, non videtur certum.

Sæpe enim Gentes ac Principes utun-
tur tali convenientia jam in bello, jam
in foederibus, jam in commerciis &c.
Sed fere toties etiam audiuntur quere-
læ sive de ipso usu, sive de modo uten-
di: quod est signum, nullam adesse cer-
tam regulam communi consensu in jus
reductam.

Thema VI. Is, cujus rebus alter per
convenientiam utitur, debet (1) pati
talia, si necessitas est certa tam parti
utenti, quam patienti. (2) Quoniam
vero talis necessitas in casu rarissime
certa est, sed controversa ut plurimum;
ideo, in tali dubio, jure, se opponit
ille tertius (3) modo ne ex aliis cir-
cumstantiis propriis determinetur ad
patiendum: v. g. quia sibi met pericu-
lum crearet, tanquam nimis debilis ad
resistendum (4) In quo vel similicasu
juvare se potest protestatione verbali,
scripto, aliisque modis pro tempore
usitatis. (5) Id quod nec ad Jus natu-
ræ jam pertinet, nec ad Jus gentium,
sed ad prudentiam; cujus officium est,
aptitudinem mediorum ad finem dis-
cernere.

Detrimen-
tum patiens
quid debeat
observare?

1. Thema hoc prælongum est qui-
dem, sed necessario ita conjungendum,
ut æquiverum æstimatores concubunt.

2. *Primi* ratio est, quia necessi-
tas non habet legem; sed ipsa legis
casum facit.

3. *Secundi* ratio est, quia in dubio
melior est conditio possidentis rem
suam.

4. *Tertii* ratio est, quia ex duo-
bus malis minus est eligendum.

5. *Quantum* agnoscitur ab omni-
bus esse hebile beneficium protestatio-
nis.

6. Tali autem beneficio in verbis, *Protestatio*
scriptis, aliisque viis externis uti nul-
lo jure obligamur naturæ aut gentium; *fario facien-*
cum nullum possit probari. Imò con-
tra potentiores hisce uti potest esse
periculosum. Et præpotentia est suf-
ficiens causa omittendi istas exteriores
cerimonias. Contra æquales autem
plus profunt æqualia arma aut vires,
quam chartæ & folia, quæ vento ra-
piuntur.

Thema VII. Finito periculo, is, *Convenientia*
qui ex convenientia usus est re aliena, tã
tenetur eidem restituere damnum emer-
gens & liticrum cessans. *ber compe-*
ensare.

H

1. Ex

1. Ex capite nempe rei acceptæ. Quia iustitia exigit, æqualitatem antea habitam iterum reduci: quod quamdiu negligitur, iustitia non impletur.

2. In praxi tamen res conventionibus terminatur, & aliquo accepto reliquum dissimulatur. Prudentis est, etiam perdere aliquid in tempore posse; sicut sapientis est desipere in loco.

CAPUT XII.

De Jure Æquilibrii De la Balance.

Studium impediendæ unius præpotentiæ.

Thema I. **P**ER Jus Æquilibrii intelligitur jus, vi cuius aliquis populus potest obviare, nequis alius populus ita evadat præpotens, ut cæteri populi exponantur periculo oppressionis &c.

1. Itaque cum unus populus propterea resistit potenti cuidam vicino, ne ab eodem ipse opprimatur, hoc non jam facit jure æquilibrii, sed jure defensionis propriæ.

Eriam si ipse nihil timeat.

2. Sed tunc ex studio æquilibrii agere quis existimatur, cum damnum aut periculum ad ipsum nihil pertinet propinque, sed ad alios: & metus est tantum, ne indirecte & cum tempore ipse quoque patiat, si bilanz opum in alteram partem nimis deflexerit.

Æquilibrii studium veritissimum.

Thema II. Æquilibrii studium ab antiquo suis à populis usitatum.

Trojanis,

1. Cum Troja obsideretur, omnes late populi etiam ex Ægypto advolarunt & abierunt in partes. Non equidem tanti Priamus Trojaque tota fuit. Sed metus ne Argorum cæterorumque Græcorum vis immoderata evaderet, imperio Trojanorum subactò.

Scythis, Ægyptiis.

2. Persis Scythæ atque Ægyptii clavam figere tentabant: illi feliciter, hi exitu dispartiti.

Syria.

3. Ubi Romani Carthaginensibus jugum minati sunt, adverterunt Syriæ reges, quid prægrandis Romanorum res portenderet, & sese ingesserunt, irata licet fortuna, & impari Romanæ industriæ, quæ tum acerrima fuit.

Francia.

4. Inter Gothos Italiæ, Hispaniæ & Galliæ, interque Græcos Imperatores quid tentaverint reges Franci, ne alterutri excreverent, historiæ loquantur.

5. Ex quo tempore Domui Habsburgico - Austriacæ quasi subito dimidia prope orbis terrarum pars velut sponte accessit, initio quidem sola fere Francia se murum objectit, tum paulatim alii etiam populi lanci se alteri imposuerunt.

Adversus Domum Habsburgicam.

6. Rebus in contrarium versis & Francis opibus tamen non ita subito incremento emergentibus in altum, illdem, qui Austriacis antea repugnaverant, cœpere nunc eosdem sustentare, & Francis adversari.

Adversus Domum Borboniam.

7. Ex his jam licet suspicari, causam præbiti antehac Francis favoris non fuisse amorem aliorum erga eosdem Francos, sed aliam. Rursus præbiti postea erga Austrios subsidii causam non fuisse amorem erga Austrios, sed aliam.

8. Quænam autem generatim possit esse causa justa sic sese librandi, & an sit aliqua? id vero exquirendum est.

Thema III. Æquilibrium videtur Juri naturæ conformius. Itaque juste possunt gentes adhibere vires suas ad illud conservandum. Id quod tamen non est sine incommodis.

Æquilibrium &c. videtur Juri naturæ Conformis.

1. Nam cum primis experientia monstravit, eminendi studium esse effectum ambitionis, id est vitii, quod Juri naturæ oppositum est, ut docuimus in jure naturæ: vitio autem ne invalescat, jure naturæ obistere possunt populi, & aliquando debent. Quid enim boni sperare liceat, vitio invalescente & sedente in Throno; cum regis ad exemplum totus componitur orbis? Verum enim vero id rursus incommodi est, quod remedium interdum morbo ipso deterius sit. Diogenes videns culcitram Platonis ornatum

Quia eminentia vitio sæpe conjungitur.

Sed remedium contra eam, æque periculosum.

rem quam pro modo philosophi, cepit eam pedibus conculcare. Rogatus, quid faceret? calco, inquit, fastum Platonis. Cui mox Plato: Sed *fastu majore.*

Præpotentia videtur contraria Juri naturæ:

Remedium contra eam æque periculosum.

2. Præpotentia unius hominis aut populi contraria est aequalitati: aequalitas autem Juri naturæ est consentanea: Igitur præpotentia minus est conformis Juri naturæ, quam studium æquilibrii. Inommodum autem in hoc quoque est, quod plures debiles ægre resistant uni potenti, ob divisionem inter ipsos perfacilem. Et quod consequenter uni potenti resisti vix possit, nisi alius æque potens efficiatur. Alius vero æque potens vix efficitur sine oppressione impotentiorum. Et cum is factus fuerit æque potens atque ille cui opponitur, hi duo potentes vix possunt diu in æquilibrio persistere, sed in continuis fere dissidiis ac bellis sunt, donec alter emineat. Experientia hæc omnia fecit certa: quod temporum gnaros nequaquam latet.

Inæqualitas est juris hypothetici:

Debet haberi 1. Consensum, 2do ad finem naturæ quærit.

Hæc conditiones obviare difficile.

Europæ ac Germaniæ exemplum.

3. Inæqualitas juris ac dominii inter homines Juri naturæ hypothetico conformis est. Hypotheses autem seu conditiones suppositæ fere duæ sunt. *Prima* ut adsit consensus eorum, quorum interest; sive is consensus sit antecedens, sive consequens. *Alteræ* est, ut ea inæqualitas nihilominus tendat ad finem naturæ rationalis. Utraque hæc conditio locum habere potest in Inæqualitate: itaque Inæqualitas naturæ jure tunc erit justa, cum adsunt conditiones. Verum ipsa experientia probat, quam difficile sit, easdem conditiones re ipsa poni, ubi introducenda inæqualitas est. Equidem promittunt sibi quidam, toti Europæ, ac maxime Germaniæ salutare futurum, si æquilibrio sublato unius præpotentia in monarchiam Universalem, Europæ saltem, abitura esset. Experientia vero docuit, quam multis bellis, stragibus, calamitatibus, & iniquitatibus opus sit, ut consensus in hoc gentium extorqueatur, quodcumque præteritorum temporum exemplum sumas, Persarum, Græcorum, Romanorum, Francorum &c. Denique extorto etiam consensu, & monarchia stabilita finis naturæ in paucis obtinebatur melius. Nam pax aut quies civitatis nihilo fere fuit major: subditi à monarchæ præfectis æque dire exorciati, atque antea à suis principibus, & forte: dirius justitia magis

R. P. Defing. Jus Gentium.

venalis. De DEI tamen prosecutione, qui verus est ut naturæ ita & civitatum finis, postea seorsim dicemus. Hæc itaque difficultates aliæque experientia traditæ in constituenda rite præpotentia justum populis argumentum præbent abhorrendi ab eadem, & conatum omnem adhibendi, quo æquilibrio servetur.

4. Equidem religioni veræ profuerunt duæ ex monarchiis præteritis: Romana ac Francorum. Romana à plerisque creditur ideo per Divinam providentiam conservata, ut Christi verum dogma occasionem nancisceretur, sese in eodem imperio diffundendi: nec frustra Messias eodem maxime tempore venisse videtur, quo Romana monarchia hanc formam induit. Francorum autem Monarchæ quantum Christi ecclesiæ profuerint, quantum ejus dogma in septentrione profeminaverint, posteritas, etiam partim ingrata, confiteri cogitur.

Monarchiæ præpotentes duæ. Profuerunt Religioni.

5. Contrà vero priores monarchiæ aliæ nec ad Idololatriæ irrationalis propagationem plurimum contulerunt, ita ut veri DEI cultus veræque beatitudinis (finis nostri) spes in angusta una gente divinitus tantum conservata fuerit. Ægyptii sacerdotes in sua mystica lingua haud dubie verum DEUM prædicabant, externaque creaturarum adoratio apud ipsos non nisi symbolica fuit. Cambyfes monarcha, ne hæc religio suo obesset imperio injusto, sacerdotes omnes peremit, linguaque sacra uti prohibuit. Qua lingua delecti Veri DEI memoria ac respectus una excidit. Græci quantum superstitiosas fabulas adauerint, in propatulo est. Quodque Romana monarchia Religioni sinceræ profuerit, non ipsorum monarcharum voluntati debetur, sed singulari Numinis providentiæ. Ipsi enim monarchæ nihil intentatum reliquerunt, ut verum DEUM è memoria hominum abolerent, omneque erroris ac impietatis genus civitate publice donarent.

6. Ex quo demum consequitur, à religione etiam æque pro tutando æquilibrio desumi rationes & fortasse fortiores, quam pro unius præpotentia.

Thema IV. Æquilibrii conservatio videtur esse Juris gentium incerti.

Æquilibrium est Juris Gentium incertum.

1. Hoc est, gentes nondum videntur actu consensisse, ut cuicumque, etiam cujus causa propria non agitur, H a fas

fas sit, hac una de causa si opponere prepotenti alicui, ne prepotentior evadat.

tibus per hanc causam non satisfieri, adeoque Gentium iure nihil certi in hac concertatione definitum esse.

Experientia & confessio gentium. 2. Quoties enim & nostris & aliis retro temporibus id factum est, duo animadvertimus. *Primo*: Nemo fere ita resistere parans hoc solo fundamento usus est ad actionem suam iustificandam, sed alias causas conquiverunt, ut securitatem propriam, foedera antecedentia, malam fidem potentioris. Quod est argumento, ipsos etiam aequilibrii studiosos agnoscere, gen-

3. *Secundo* observavimus, quoties alter hoc iure uti voluit, toties alterum de injuria questum fuisse. Quod fieri non nisi ridicule posset, si adesset consensus Gentium tertis in hanc rem; qui consensus utique latere gentes non potest? Sic ridiculus esset populus, qui quereretur, legatum suum sine requisito comite missum non admitti.

CONCLUSIO.

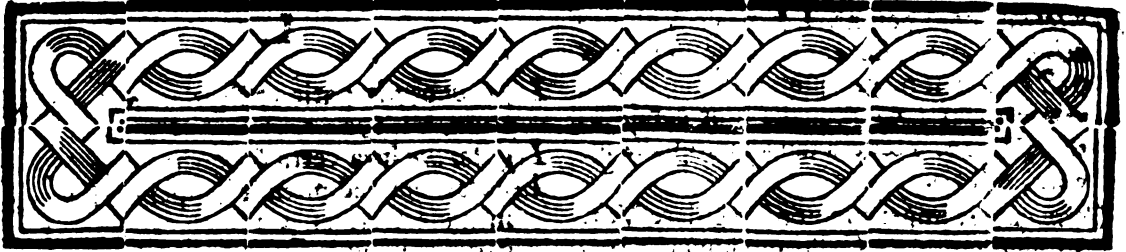
A tque hac de Jure Gentium scribere visum est, unde, si omnia perpendimus, agnoscere licet, quam ancipiti cardine pleraque mortalium pendeant, quamque parum humane cogitaverint, qui de his omnibus *demostrationes* mathematicas ita liberaliter promiserint: quam incaute agant, qui his illecti promissis subito sapere in rebus tantis posse speraverint: quam denique omnia mortalia sive injusta sive justa nos admoneant abhorere, a sine nostro, ac summo bono in

hisce mortalibus ponendo: & quam hoc ipso necessarium sit Juri naturae a gentium per larvatos scripto longum vale dicere. Hoc labore ipso meo spectavi, hoc si rite instruxi, & ut capi a legentibus possit, satis belle plantavi: rigent alii: DEUS O. M. incrementum det. Sin ego in hoc defeci, non rei tribuendum est, sed mihi, & temeritati forsitan meae, qui infirmitatis conscius rem tantam aggressus sum. Ex quo ne quid Lector offendiculi patiat aut capiat, oro.

I. O. G. D.

Index.

INDEX

JURIS GENTIUM

A.

A *Qualitas gentium* Cap. XII. Them. 3.
Vid. *Gentib.*
Aequilibrii jura VIII. 16. XII. per tot.
Amblyones Græciæ: Europæ. III. 16.
Antiqua jura an novis potiora II. 25. X.
11. &c.
Antiquitas quanta sufficiat ad præscriptionem. X. 13.
Arbitrium merum non facit J. G. I. 5.
Auxilia mittere est J. G. VIII. 29. Infidelium contra Christianos an licita? VIII. 30.

B.

Barbaros in auxilium vocare an liceat? VIII. 30.
Bellum est actio moralis VIII. 3. Ejus finis debet esse bonus. VIII. 7. &c. Debet adesse necessitas. VIII. 10. Ignorantia qualis excuset? VIII. 12. Est negotium Theologicum. VIII. 13. Potest utrinque esse justum. VIII. 11. n. 3. Offensivum injustum. VIII. 14. Defensivum ad cavendum injuriæ. VIII. 15. Quousque nocere hosti liceat. VIII. 18. &c. Est judex in jure gentium. III. 20. Pro alio injuriam passo est J. N. VIII. 26. Indictio an sit J. G. VIII. 25.
Boica res II. 20.

C.

Captivos servos facere an sit juris gentium. III. 12. Cum captivo pacta an teneant. VI. 17.
Christiani mitius debent bellare. VIII. 21.
Coactio seu *Coërtio* an habeat locum, in jur. gent. III. 17. 21.

Commerciorum jura IV. per tot.
Congressus est judicium jur. gent. III. 14.
Consensus quomodo faciat jus. I. 5. II. 5. 14. nu. 5. Non præsumitur. Est mutabilia sed difficile in alium. III. 9. 24.
Consuetudinarium jus est J. G. I. 16.
Controversia juris gentium quale forum habeant. III. 6. &c. De his multa disputare inutile. I. 14. n. 5. IV. 10.
Convenientia jus quale sit? XI.

D.

Decorum inter gentes quale habeat jus. XI.
Divisio rerum à J. G. supponitur. I. 2. Est facti. I. 3. nu. 4.

E.

Exceptio de vi ac metu an habeat locum in jure gent. III. 18.
Exemplis judicatur in J. G. I. 16.
Experientia discitur jus gent. II. 15.

F.

Facta an fundent jus. II. 21. 23. &c.
Fæderum jura Cap. VI. toto. De jure tertii an licita. VI. 8. In his solertia concessa. VI. 12. Eorum interpretatio. VI. 14. Infidelibus servanda. VI. 15. Cum tyranno an teneant. VI. 16. Cum captivo. VI. 17. Quibus causis enerventur. VI. 18. Fœdus novum cum tertio an præjudicet antiquiori. VIII. 28. Inæqualia subsistunt. VI. 20.
Forum juris gentium quale. III. 6.

G.

Gallorum perfidiam taxat quidam Kippingius II. 20. Eorum postulatis imperite respondet. X. 11. &c.

Gentes an cogi possint. I. 8. n. 5. Vide *Co-*
actio. Quomodo consentiant in jura &
pacta. II. 14. n. 5. quomodo consensum
revoquent. III. 9. *Aequalis* sunt conditio-
nis. III. 12. *Fœdera* tamen inæqualia in-
eunt. VI. 20.

Germanicum imperium non irregulare V. 3.
In illud postulata Gallorum imperite tra-
ctat Kipping. X. 11. Germaniæ nationes
inter se libera. V. 3. II. 22.

Gundlingius renuntiationum jura non fecit
certiora: in Imperatorem contumeliosus.
IX. 4.

H.

Historia est via ad jus gentium. II. 6. Et
tamen lites parit. I. 16. n. 4. Ejus abusus
imperite persequitur Kippingius. II. 21.
L. 11.

I.

Imperium German. Vide *Germanum*.

Infidelium auxilia an licita. VIII. 30. Pacta
illis servanda. VI. 15.

Insignia an gestanda ad conservanda jura
recuperatoria. X. 14.

Jus an ex factis oriatur. II. 21. &c. Anti-
quum an novo deterius II. 24. Recupera-
torium an tempore evanescat. Vide *Præ-*
scriptio.

Jus canonicum gentium Christianarum III.
15. 4.

Jus Gentium quid sit, ut differat à jure na-
turæ, Publico &c. I. 1 - 8. Aliud est *Pos-*
sibile, aliud *actuale*. I. 9. Universale & par-
ticulare I. 10. 16. *Juris Gentium* an sit
aliquid, est quæstio facti. I. 11. nec de-
monstratur metaphysice. I. 12.

Est mutabile. 5. Unde tot controver-
sis obnoxium? I. 16. II. 7.

Ejus materia, forma, finis. III. Ejus
forum, judex, momenta decidendi. III.
6. &c.

Jus Gentium certum in paucis. IV. &c.
Incertum in pluribus Cap. IX. &c. De-
prehendere quam difficile II. 16. &c.
Ejus periti sunt pauci. II. 16.

Non habet tantam utilitatem, nec in scho-
lis nec in aulis. I. 15. Qua via discen-
dum? II. per tot.

Jus Publicum in scholis aliquid modicum
prodest. II. 18. Cum jure gentium con-
fundit Kippingius. II. 20. nu. 10.

Inventuti an utile *Jus Gent.* I. 15.

K.

D. *Kippingius* male tractat historiam, jus
publicum, & præscriptionis jus contra
Gallos. II. 20. X. 11.

L.

Lasio enormis parit restitutionem in ince-
grum. VI. 19.

Legatorum jura certa & incerta Cap. V.
Legatos non admittunt Jappanes. I. 8. an
mittant Germaniæ Principes. V. 3. *Le-*
gatus delinquens à quo puniatur?

Leges an vim habeant à factis. II. 21. Ci-
viles non decidunt de *Jure Gentium*. III.
15.

Libertas gentium restringitur pactis. III.
10. n. 4.

Laborum critici sæpe perperam judicant.
II. 14. n. 3.

M.

Majestatica legatio quæ? V. 3.

Majora suffragia an habeant locum in jure
gent. III. 16.

Municipia bello facere. an sit J. G. III. 12.

Metus an pariat exceptionem in jure gent.
III. 18. Impedit præscriptionem. III. 19.

N.

Neutralitatis jura & onera. VIII. 31.

P.

Pacis fœdera an necessaria. VI. 3.

Pacta Vide *Fœdera*. Pactum de non paci-
scendo sine altero an teneat. VI. 24. De
non juvando alium an licita. VII. 27.

Pans in foro juris gentium. III. 21.

Politici rident & ridentur. X. 5.

Potentia vicini an sit causa sufficiens belli.
VIII. 16. Vide *aquilibrium* Cap. XII.

Præscriptio est juris gentium incerti. X. per
totum. Quomodo in jure civili dicatur
esse juris gentium. X. 6. Exempla non
probant, præscriptionem esse juris certi.
X. 8. Præscriptionem impedit metus.
III. 19. X. 9. Est juris civilis. X. 7. Con-
tra imperium non currit. X. 10.

Prætensiones ad eas conservandas num sit
opus gestare insignia. X. 14. An evane-
scant tempore? X. 5.

Proditio. ad eam invitare an liceat. VIII.
23.

R.

Rationes non semper sunt rationes. IX. 4.
nu. 7.

Ratio belli, ratio status quomodo sint ju-
stæ. XI.

Renuntiationes filiarum sunt incerti juris
gentium IX. 4.

Repressaliarum jura VII.

Restitutio in integrum jure gentium an de-
tur. VI. 18. Est melius medium juris,
quam præscriptio. X. 4.

Restor-

Retorso jurisiniqui VII. 6.

Rumores falsos permitttere quomodo sit licitum. VIII. 24.

S.

Schola quomodo profint ad jus gentium discendum. II. 17. In scholis nulla disciplina perfecte discitur. II. 18. num. 4. &c.

Stratagemata licita. VIII. 22.

Suffragia plura. *Vide Majora.*

T.

Temporis antiquitas an minuat jura recuperatoria. IX. 9. X. 11. Quantum temporis sufficiat ad præscribendum inter gentes. X. 13.

Tertii jus quomodo possit in pacta trahi. VI. 8. 9.

Theologia dogmatica an in scholis disci possit. II. 8. nu. 6.

Turci an juste fiant mancipia. III. 12. 13. Eorum auxilia contra Christianos an licite petantur. VIII. 30.

Tyrannus, cum eo inita foedera an teneant. VI. 16.

V.

Vis an pariat exceptionem in jure gentium. III. 18. Præscriptionem impedit. III. 19. & Cap. X. 9.

W.

Wiquefort de jure legatorum scripsit per multa, erga Catholicos partialis. V. 2. nu. 7.

Errata

pag. 6. b. lin. 6. Heterodoxi. adde: *enormes.*

pag. 10. a. nu. 3. Sed fere conditionibus. leg: sed *bis* fere &c.

pag. 14. lin. ult. Nullum jus. leg: *ullum.*

pag. 15. a. lin. 2. militia. leg. *militiam.*

pag. 23. b. nu. 3. fin. in pra admissionem. leg: *in ipsam admissionem.*

pag. 42. b. nu. 5. fin. æque possessionem. leg. æque *ne* possessionem.

pag. 37. a. num. 4. Ferocissimum est bellum. leg. *feracissimum.*

